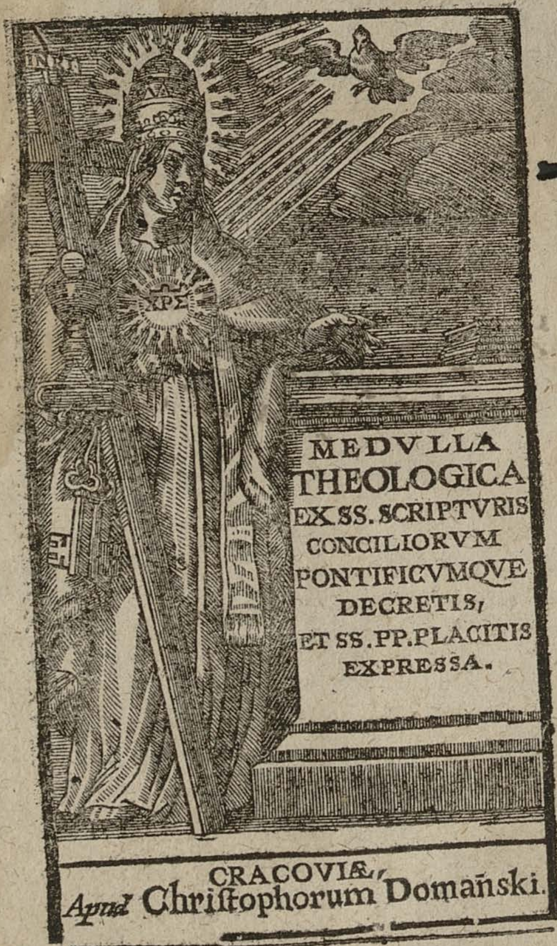

INRI
Apud

INRI
XPΣ
MEDVLLA
THEOLOGICA
EX SS. SCRIPTVRIS
CONCILIORVM
PONTIFICVMQVE
DECRETIS,
ET SS. PP. PLACITIS
EXPRESSA.
CRACOVIÆ,
Apud Christophorum Domański.

M
TH
EX SAC
ONCILIO
ET SAN
ac
LVDO
EPISC
Ord
ILLVSTRISSI
D. C
LV
EPISCO
Episcopa
Abbatis
ADM
RE
CAPITVL
ad
PA
complectens ea qu
CRA

MEDVLLA THEOLOGICA,
EX SACRIS SCRIPTVRIS CONCILIORUM PONTIFICUMQUE DECRETIS, ET SANCTORVM PATRVM ac Doctorum placitis

AVTHORE
LVDOVICO ABELLY
EPISCOPO RVTHENENSI
Expressa,
Ordinatione & Authoritate
ILLVSTRISSIMI & REVERENDISSIMI DOMINI
D. CASIMIRI
à ŁVBNA
ŁVBIENSKI
EPISCOPI CHELMENSIS,
Episcopatûs Cracoviensis Generalis
ET
Abbatiæ Czervenensis perpetui
ADMINISTRATORIS.
Tum quoque
REVERENDISSIMI
CAPITVLI CRACOVIENSIS
ad vsum sui Seminarij
reimpressa.
PARS SECUNDA
Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent.

CRACOVIÆ, M.DCCIX.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOs in Sacra Theologiæ Facultate Parisiensi Doctores Sorbonici, fidem facimus lectum esse, examinatumque à nobis librum, cui titulus est, *Medulla Theologica, &c. Authore Magistro* LVDOVICO ABELLY, *Doctore Theologo, & Sancti Iudoci Parisiis Rectore*, nihilque repertum in eo, quod sit Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ Fidei, ac Doctrinæ, bonisque moribus contrarium. Datum Parisiis die trigesima Septembris, anno Domini 1651.

M. GRANDIN.

R. DV VAL.

PRÆFATIO
In posteriorem Medullæ Theologicæ partem.

POST explicatas in priori huius Operis parte veritates illas, quæ mysteriorum fidei notitiam præsertim spectant, reliqua Theologicæ doctrinæ capita, quæ magis ad praxim accedunt, hac posteriori exhibentur: atq; in primis, ea quæ ad Sacramentorum rationem ac disciplinam pertinent; quæ cùm sint media quædam ad Christi Domini gratiam in nos vberrimè derivandam divinitùs instituta, convenienter post ipsius gratiæ doctrinam vltimo prioris Partis tractatu traditam, subiungitur Theologiæ Sacramentalis explicatio, in qua de ipsis Sacramentis tum generatim, tum speciatim, disseritur: ut noverint illi, quibus mysteriorum tantorum dispensatio credita est, quomodo se in sacra illa œconomia gerere debeant, & qua ratione populus fidelis dignè ijsdem participare, plenioresq; ac vberiores illorum fructus in se percipere possit.

PRÆFATIO.

Quoniam verò terra super se venientem habens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, maledicto proxima est (ut testatur Apostolus) qui præterea monet, ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, hortaturq; ut exhibeamus nos, sicut Dei ministros in omni opere bono fructificantes; idcirco in secundo posterioris huius Partis tractatu, agitur de ipsis actibus humanis, quibus unusquisque Deo vel morti fructificare potest (ut loquitur idem Apostolus) investigaturque, ex quibus fontibus bonitas eorum vel malitia profluat, ac præsertim prima & præcipua illorum actuum regula, lex scilicet divina, Decalogi præceptis contenta, paulò attentius consideratur: cui subiungitur notitia Ecclesiasticarum legum ac censurarum; ac demum pro totius operis veluti coronide, apponitur brevis quædam Appendix eorum, quæ ad statum Clericalem & Ecclesiasticæ Hierarchiæ disciplinam spectant, quæ in aliis tractatibus explicari commodè non potuerunt.

Cùm autem universa hæc Theologia Moralis & practica, duobus præsertim fundamentis innitatur, ratione scilicet ac authoritate, rationem quidem optimam ducem, author huius operis arbitratus est, sed in tanta rerum caligine, quæ nos undique circumdat, solam haud satis

tutam,

tutam, ideoq; authoritatem tanquam certiorem, & fidei magis amicam illi adiunxit, imò plerumq; solam sequutus est; ac in primis diuinam sacræ Scripturæ facem ubicumq; Deus illam allucere voluit, tanquam certum & infallibile medium ad dignoscendum verum à falso, & prauum à recto, in iis quæ ad Sacramenta & mores pertinent, adhibuit, iuxta Propheticum dictum, Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Exinde Conciliorum, summorumq; Pontificum decreta, necnon Sanctorum Patrum effata, tum in propriis fontibus, tum in ipso iure canonico solerter inquisiuit, deniq; Doctorum maximè probatorum responsa consuluit, ac præ cæteris ipsum Sanctum Thomam Theologiæ totius apicem obseruauit, eiusq; doctrinæ semper adhæsit.

Et iis quidem, quæ nullam aut per exiguam difficultatem recipiunt, unius tantum aut alterius probati Doctorũ calculum adiecit: in grauioribus verò difficultatibus maximorum & nominatissimorum Theologorum sensa euoluit, eorumq; authoritate stabiliuit ea, quæ probabilissima & quoad praxim tutissima ipsi visa sunt: hæcq; omnia quanta potuit breuitate, facilitate, ac perspicuitate præstitit, aut certè præstare voluit.

Cate-

PRÆFATIO

Cæterùm si quid in hac Theologiæ moralis & practicæ Synopsi, lectori minus arrideat, hoc ab illo suppliciter postulatur, ut apud se perpendat, difficillimum esse, imò vix possibile unius cuiusq; mentem assequi aut votis obsecundare, in tanta rerum adeò implexarum & arduarum varietate ac multitudine, quæ in hoc opusculo tractari debuerunt, eiusq; angustis limitibus arctari: præterea consideret authorem nihil ex proprio ingenio, cui maximè diffidere debuit, sed omnia & singula vel ex Scripturis sanctis, vel ex ipso iure canonico, vel ex probatissimis authoribus protulisse, eaq; insuper nonnisi doctissimorum Virorum iudicio examinata & probata in lucem edidisse, ac demùm sanctæ Catholicæ, Apostolicæ ac Romanæ Ecclesiæ arbitrio & censuræ, quanta potest animi demissione submittere.

MEDVLLÆ THEOLOGICÆ PARS POSTERIOR,

Complectens ea quæ ad Sacramenta & mores pertinent.

TRACTATVS PRIMVS.

DE SACRAMENTIS.

QUOD olim per Prophetam pollicitus fuerat Deus Ezech. 36. effusurum se super seruos suos & ancillas suas aquam mundam, quâ emundarentur ab omnibus inquinamẽtis suis, hoc præsertim in Sacramẽtis à Christo Domino postmodum institutis adimplevit: hæc siquidem sunt veluti vasa quædam sacra, quæ, ut declarat Concilium Tridentinum sess. 7. can. 6. diuinum illum gratiæ sanantis & Sanctificantis liquorem in se continent, & ex se diffundunt: hi sunt fontes illi Saluatoris, ex quibus haurire possumus in gaudio aquam viuam, quæ fiat in nobis fons aquæ salientis in vitam æternam. Certè si bonorum illorum, quæ desursum sunt, quæque à Patre luminum descendunt, iusti sumus æstimatores, inter alia innumera nobis cælitùs collata, Sacramentorum illorum institutionẽ, & in ipsis Sacramentis diuinæ charitatis exuberantiam, religioso in primis cultu suspicere, & grato quantum possumus animo suscipere debemus, nec non peculiari studio, diligentiâ & affectu perdiscendæ huic cæle-

sti de Sacramentis doctrinæ incumbere, ut eos decet, quos ministros suos, ac mysteriorum dispensatores Christus Dominus constituere voluit, & à quibus dispensationis illius rationem se aliquandò exacturum esse contestatus est.

De ipsis igitur Sacramentis primùm in genere: tùm posteà in particulari, secundùm ordinem à Sancto Doctore præscriptum, nobis deinceps agendum est.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentis in genere.

SECTIO I.

Quid sit Sacramentum.

1. NOMEN Sacramenti duobus præsertim modis apud Sacros scriptores acceptum reperitur. 1. pro re occulta & latente; quo sensu Ephes. 2. dicitur, ut notum nobis faceret Sacramentum voluntatis suæ. Et Sap. 2. Nescierunt Sacramenta Dei: 2. pro ipsius rei latentis & occultæ signo, ut Eph 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia: ubi matrimoniũ ab Apostolo Sacramentum magnum appellatur, quia est signum magnum alicujus rei latentis & occultæ, nempè conjunctionis Christi cum Ecclesia.

In hac autem posteriori acceptione nomen Sacramenti communiter à SS. Patribus & ab ipsa Ecclesia usurpatum est, ad exprimendas sacras quasdam ceremonias ad nostrã Sanctificationem divinitùs institutas, ut ex infrà dicendis patebit.

Hoc igitur sensu Sacramentum in Catechismo Concil. Trid. Part. 2. cap. 10. definitur: Res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione Sanctitatis & justitiæ, tum significandæ, tum efficiendæ vim habet.

Dicitur 1. Res sensibus subjecta, seu, ut loquitur S. Doctor. q. 6. art. 2. ad. 4. signum sensibile: quia ad suauem

Dei

Dei prouidentiam pertinuit, ut per res exteriores, & signa quædam sensibilia ad cognitionem & perceptionem rerum spiritualium & diuinarum veluti manu duceremur: Si enim incorporeus esses, (ut ait Chrysostomus Hom. 38. in Sanct. Matth.) nude ipsa dona incorporea tibi tradidisset: sed quia corpori conjuncta est anima tua, ideo rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.

Dicitur 2. Ex Dei institutione: Sacramentum enim non est signum naturale aut physicum, sed ex sola Dei voluntate & institutione, cujus solius est instituere signa illa, quæ justitiam & Sanctitatem significare & conferre possint sicut illius solius est Sanctitatem ipsam & justitiam efficere, ut docet S. Thomas. quod tamen non obstat, quin (ut idem S. Doctor asserit p. 3. q 64. 2.2. art. 3.) Christus Dominus etiam in quantùm homo fuerit causa ministerialis principalis ipsorum Sacramentorum, ad eorumque interiores effectus non solùm meritoriè, sed etiam efficienter in ratione causæ instrumentalis operetur.

Dicitur denique, Sanctitatis & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habere: quibus verbis indicatur Sacramentum esse signum quoddam practicum cujus usu seu applicatione fideles interiùs ex opere operato Sanctificentur, & exteriùs veluti Symbolo, seu notâ quâdam ab aliis Gentibus discernantur: quæ omnia ex dicendi pleniùs & facilius poterunt intelligi.

2. Est autem observandum hac ultimâ definitionis particulâ, Sacramenta legis gratiæ præsertim distingui a Sacramentis legis naturæ & Mosaicæ: quamvis enim essent signa quædam sensibilia ad Sanctitatem & justitiam significandam diuinitus instituta, unde Apostolus dicit Rom. 4. Circumcisionem fuisse Signaculum justitiæ fidei: non tamen illius efficiendæ, & ex opere operato conferendæ vim habebant, ut docet S. Thomas q. 62. a. 6. unde idem Apostolus Gal. 4. illa vocat Infirma & egena elementa; & S. Aug. lib. 19. contra Faust. cap. 18. Vetera (inquit) Sacramenta promittebant gratiā, nostra vero eam exhibent.

Porrò ut rectè obseruat Laymannus libro 5. tractat. 1. capite 2. Meratius tractat. de Sacrament. disp. 1. sect. 1. & alii, ad rationem quoque Sacramenti propriè dicti requiritur, ut perpetuam seu stabilem institutionem ac usum habet, pro statu durantis Ecclesiæ. Ea de causa linguæ igneæ, quæ in die Pentecostes apparuerunt, item insufflatio Christi in Apostolos Joan. 20. licet signa fuerint gratiæ invisibilis, ad hominis Sanctificationem, tamen propriè Sacramenta censeri non debent.

SECTIO II.

Vtrum Sacramenta nouæ legis constent rebus & verbis tanquam materiâ & formâ.

1. AD iuvandam humanæ mentis imbecillitatem in percipiendis iis, quæ ad Sacramentorum rationem spectant, Ecclesia diuinitus inspirata certos loquendi modos adinvenit, & ex rerum naturalium similitudine deduxit, per quos ideam quandam, licet aliquatenus imperfectam, veram tamen & certam mysteriorum illorum supernaturalium conciperemus. Sicut igitur cernimus substantias omnes corporeas constare duobus principiis componentibus, materiâ scilicet & formâ; sic ad percipiendam naturam Sacramentorum, duas veluti partes in unoquoque illorum distinguendas esse docuit; unam quæ materiæ, alteram quæ formæ rationem obtineret. Ita expresse declaratur in Concil. Florent. in Decreto Eugenij Papæ, ubi post enumerationem septem Sacramentorum nouæ legis, hæc verba subjunguntur; Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri.

Est autem observandum nomine rerum, quæ dicuntur esse instar materiæ, intelligi id omne quod in Sacramentis indeterminatam habet significationem; nomine verò verborum id, per quod illud determinatur: exempli gratiâ in

tiâ in Baptiſmo aqua naturalis ſe habet inſtar materiæ: quia (ut docet S. Thomas quæſt. 60. art. 6.) Significare poteſt & ablutionem propter ſuam humiditatem, & refrigeriũ propter ſuam frigiditatem: ſed cum dicitur (ego te baptizo) manifeſtatur, quod aquâ utimur in Baptiſmo ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.

Quæres an materia formæ cõjungi debeat, & ſimul tempore cum illa exiſtere, ut Sacramentum validè conficiatur. Reſpondetur id ex cujuſque Sacramenti naturâ eſſe dignoſcendum. Nam in confectione Sacramenti Euchariſtiæ requiritur, ut eo ipſo tempore, quo verba formæ proferuntur: materia præſens ſit, hanc enim ut præſentem ſignificat pronomen demonſtratiuum (hoc, vel hic) quod in formâ ponitur. In Sacramento autem Pœnitentiæ, cũ forma non ſignificet applicationem materiæ, ſed proferatur per modum judicij, nec in judicio requiratur ut ſententia judicis cum rei accuſatione tempore conjuncta ſit; hinc fit ut in hoc Sacramento non requiratur, ut abſolutionis forma cum confeſſione & aliis actibus pœnitentis, qui materiæ locum tenent, tempore conjungatur. In aliis verò Sacramentis quæ in actione aliqua tranſeunte conſiſtunt, & quorum forma applicationem ipſius materiæ ſignificat: quamvis aliqui Doctores arbitrentur ad illorum validitatem ſatis eſſe, ut moralis aliqua conjunctio inter materiam & formam reperiatur, ideoque validum, verbi gratiâ, fore Baptiſmum, ſi ſtatim poſt ablutionem verba formæ proferantur, aut poſt formæ prolationem ablutio ſequatur; certior tamen & tuitior in praxi eſt aliorum omnium Doctorum ſententia, quia aſſerunt materiam ac formam ſimul reipsâ debere conjungi, itaut ſimul tempore, materia Sacramenti applicetur, & verba formæ proferantur; aut ſaltem priuſquam materiæ applicatio finiatur, formæ prolatio inchoëtur, vel vice versà. Ita gloſſa in cap. (detrahet) cauſa 1. quæſt. 1. Joan. Major. Richardus, Scotus, Paludanus, Sylveſter, Navarrus, & alij quos citat, &

quibus subscribit Vivaldus in Candelabro aureo 1. part. tit. 1. num. 15.

3. Cæterùm ad faciliorem intelligentiam eorum, quæ de unoquoque Sacramento in particulari dicenda sunt, Theologi communiter duplicem distinguere solent materiam in Sacramentis, saltem in ijs, quæ in usu seu actione transeunte consistunt (qualia sunt omnia novæ legis Sacramenta, præter Sanctissimam Eucharistiam, ut suo loco explicabitur) remotam scilicet & propinquam Materia remota dicitur res illa, circa quam actio Sacramenti exercetur, ut aqua naturalis in Baptismo oleum balsamo mixtum in Confirmatione, &c. Materia verò propinqua dicitur ipse actus, seu usus illius rei sensibilis, puta ablutio.

SECTIO III.

Vtrum ad conficienda Sacramenta determinatæ res ac determinata verba requirantur.

1. AD propositam quæstionem communis Theologorũ responsio est affirmativa, nimirùm, suppositâ institutione Sacramentorum novæ legis divinitùs facta, ad validam illorum confectionem, res easdem & eadem verba requiri determinatè secundùm ipsius Christi Domini instituentis voluntatem. Ratio est; quia, cùm Sacramentum confici nequeat, nisi rebus illis & verbis, quæ ex instituto Dei gratiam Sanctificantem significare ac efficere possunt (ut constat ex dictis sectione primâ) si Deus significationem illam & efficaciam certis tantùm & determinatis rebus, certis item & determinatis verbis imposuit; sequitur quòd non nisi rebus & verbis illis à Deo determinatis Sacramentum confici possit. Ita argumentatur S. Doctor quæst. 60. art. 5. & 7.

Quod confirmari potest ex eo quòd Concilium Tridentinum sess. 21. capite 2. declarat Ecclesiam posse circa Sacramentorum dispensationem statuere vel mutare ea quæ susci-

suscipientium utilitati, & ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum ac locorum varietate magis expedire judicaverit, saluâ tamen illorum substantiâ. Quibus verbis significat non esse in Ecclesia potestatem immutandi ea, quæ ad Sacramentorum substantiam pertinent; sed esse prorsus necessarium retinere omnia illa, quæ ex divina institutione determinata sunt: unde etiam S. August. lib. 8. cont. Don. capite 25. Certa sunt, inquit, Verba Evangelica, sine quibus non potest Baptismus consecrari: & libro 20. cont Faust. capite 13. Noster calix & Panis certâ cōsecratione mysticus, fit nobis corpus Christi.

2. Est autem observandum, determinationē illam materiæ & formæ, seu rerum & verborum, non esse æqualem & ejusdem rationis in omnibus Sacramentis nouæ legis. Quod enim spectat ad materiam, determinatio illius petenda est præsertim ex aptitudine ad usum ipsius Sacramenti secundùm institutionem divinam; unde fit ut aqua congelata, quamvis ejusdem speciei sit cum liquidâ, non est tamen materia Baptismi sufficiens; quia non est apta ad corporalē ablutionem. E contrario in Sacramento pœnitentiæ quilibet dolor de peccatis ex supernaturali aliquo motivo elicitus, licet non ejusdem speciei, sufficit ad illius Sacramenti validitatem: quia scilicet dolor ille quocunque ex motivo supernaturali elicitus, ac proinde cujuscunque sit speciei, est dispositio sufficiens ex parte pœnitentis confitentis ad absolutionē peccatorum recipiendam, ut infrà suo loco explicabitur.

Quod verò spectat ad formam; cùm reliquis sex Sacramentis certa quædam & determinata verba ore prolata requirantur, in Matrimonio signa vel nutus ad consensū de præsenti exprimendum verborum loco substitui possunt, ut suo loco dicetur.

In aliis etiam Sacramentis, quæ certa verba ore prolata requirunt, determinatio verborum illorum desumenda non est ex qualitate soni syllabarumque quibus illa constant, sed ex significatione; ita ut eadem determinatè verba cen-

ba censeantur, quorum eadem est significatio, ut docet S. Thomas citato art. 7. in resp. ad 1.

3. Quæres 1. Vndenam scire possimus quænam sint illæ res determinatæ, verba item derminata, ad validam Sacramentorum confectionem ex divina institutione necessariò requiruntur? Respondetur id constare, partim ex Sacris scripturis, partim ex traditione divina, quam ex ipsius Ecclesiæ vel expressâ declaratione, vel continua praxi discimus; unde S. Dyonisius lib. de Eccle. Hier. capite 1. sic loquitur: Primi duces Sacerdotalis muneris visibilibus signis cælestia Sacramenta texuerunt, & partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt. Quid autem scriptura vel traditio de propria ipsorum Sacramentorum materia & forma doceat, explicabitur, cùm de unoquoque illorum in particulari agetur.

Quæres 2. quænam mutatio in rebus illis & verbis divinitùs determinatis Sacramentorum validitatem impediat? Respondetur mutationem quamcunque in rebus illis, aut verbis, seu in materia aut forma, si substantialis sit, Sacramentum irritum & invalidum reddere sin verò tantùm accidentalis, validè quidem, sed tamen illicitè confici Sacramentum, nisi necessitas aut alia legitima causa excuset. Ita S. Thom. citatâ quæst. 6. art. 8. & communiter alij.

Tunc autem materiæ Sacramentorũ mutatio substantialis censetur, quando tanta est, ut secundùm communẽ usum & æstimationem hominum, differat ratione & appellatione à materia, quam Christus præscripsit, & Ecclesia usurpat; sive differentia illa sit specifica, sive non sit, ut rectè docet Suares disp. 2. de Sacra. sec. 4. exempli gratiâ, farinacea massa nondùm pista & igne cocta, non est apta materia ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum; quia secundùm communem usum & æstimationem hominum, non est panis, sive eandem specie formam physicam cum ipso pane habeat, sive non.

4. Contrariâ ratione, mutatio illa materiæ censetur accidenciden-

cidentalis, si materia secundùm communem usum & æstimationem eadem sit, licet qualitas fortasse aliqua illi desit, quæ ex præcepti Ecclesiastici necessitate alias requiratur, puta si panis ille sit alter, fermentatus, &c.

Similiter formæ Sacramentorum mutatio illa substantialis censeri debet, cùm tanta est, ut communi hominum judicio non retineat eum sensum, quem habet forma à Christo præscripta: quòd si sensum illum retineat, qualiscunque mutatio fiat, accidentalis tantùm est. Ita S. Thomas citato, art. 8.

Ex quo intelligitur mutationem formæ fore tantùm accidentalem: exempli gratiâ, si fit solius idiomatis; ut si quis baptizet vel consecret lingva vulgari vel græca: si fiat aliqua verborum transpositio, oratione eundem sensũ retinente: si vox aliqua detrahatur, quæ non pertineat ad substantiam formæ: aut si verbum aliquod addatur, quod tamen illius sensum non evertat: Item si consveta formæ verba mutentur in alia synonyma, dicuntur autem synonyma, quæ idem, non quomodocunque, sed eodem modo, idque tam explicitè & distinctè significant: si denique verba formæ corruptè proferantur, ita nihilominus ut tota illa oratio corruptis dictionibus constans habitâ ratione materiæ, cui applicatur, & aliarum circumstantiarum, juxta communem hominum concipiendi modum, eundem audientium animis sensum generet. In his omnibus & similibus casibus mutatio formæ censetur esse tantummodò accidentalis, ut docet S. Thomas quæst. 60. art. 7. ad 3. & post illum Paludanus, Scotus & alij, quos citat & sequitur Laymanus tract. 1. de Sacram. in communi, cap. 4. Hæc autem mutatio accidentalis, quamvis si advertenter & sine ulla rationabili causâ fiat, ministrum peccati reum efficiat, ipsius tamen Sacramenti validitatem non impedit.

SECTIO IV.

Utrum, & quâ ratione Sacramenta novæ legis gratiam conferant.

1. QUod spectat ad primam quæstionis propositæ partem certum est ex fide novæ legis Sacramenta gratiam conferre, quocunque modo illam conferant. Huic veritati oppositus olim fuit error Massilianorum, qui teste S. Epiphanio hæres. 80. & S. August. lib. de hæres. cap. 57. vim Sanctificandi non tribuebant Sacramentis, sed solis precibus: à quo errore non longè absunt nostri temporis Hæretici, qui (ut observat Bellarminus tom. 3. lib. 2. cap. 2.) gratiam, quæ in Sacramentorum susceptione recipitur; non eorum efficaciæ aut virtuti, sed soli suscipientium fidei ascribunt.

Refellitur hic error, & veritas nostræ fidei probatur 1. ex scripturâ, cujus testimoniis variis expresè constat Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, Ordinem, & Extremam Vnctionem gratiam conferre: Vnde sequitur & alia Sacramenta eundem effectum habere, cùm horum & illorum sit par ratio.

De Baptismo constat ex his verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aquâ & Spiritu Sancto, &c. quibus regeneratio spiritualis, quæ per gratiam fit, aquæ Baptismali tanquam causæ tribuitur.

De Pœnitentiâ S. Joan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: quibus significatur (ut declarat Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. & 9.) Sacerdotes in Sacramēto Pœnitentiæ per absolutionem verè peccata remittere, ac proinde gratiam conferre.

De Eucharistiâ S. Joan. 6. Qui manducat me, & ipse vivet propter me, vitâ scilicet gratiæ.

De Ordine 2. ad Timoth. 1. Admoneo te ut resuscites gratiam quæ est in te per impositionem manuum mearū.

De Extrema Vnctione denique S. Jacob. 5. Vngentes eum oleo in nomine Domini, &c. si in peccatis sit remittentur ei: Vbi declaratur vis hujus Sacramenti ad peccata remittenda, proindeque ad gratiam conferendam.

Probatur 2. ex Concil. Florent. in decreto Eugenii, & Tridentino sess. 7. cap. 6. ubi expressè definitur, Gratiam conferri per novæ legis Sacramenta semper & omnibus, quantùm est ex parte Dei, si ritè ea suscipiant.

Probatur 3. ex S August. in Psal. 37. expressè asserente Sacramenta novi testamenti dare salutem. Et S. Chrys. dicente hom. 60. ad pop Deum per visibilia signa (Sacramenta scilicet) invisibilem largiri virtutem.

Quod spectat ad secundam partem propositæ quæstionis, certum est etiam ex fide Sacramenta novæ legis gratiam producere & conferre, non solum inquantum si suscipientes ad aliquem actum fidei, aut alium pium affectū objectivè excitant, ut dicunt Hæretici; sed propria virtute & efficaciâ non quidem principaliter (quod solius Dei proprium est) sed instrumentaliter, & (ut loquuntur Doctores) ex opere operato.

Ut hæc veritas faciliùs intelligatur, observandum est gratiam conferri ex opere operantis in aliquo Sacramento idem esse, atque conferri intuitu meriti ipsius operantis, seu illius qui est conficiens, vel administrans Sacramentū, aut illud sucipiens. Ex opere autem operato gratiam conferri idem esse, ac conferri gratiam præcisè vi ipsius operis operati, id est facti, prout juxta divinam institutionem faciendum est.

His observatis, veritas nostræ assertionis probatur & error oppositus refellitur 1. authoritate scripturarum, quæ suprà relatæ sunt, ex quibus satis apertè colligitur Sacramenta efficaciá aliquâ & virtute sibi propriâ, proindéque ex opere operato remissionem peccatorum & gratiam conferre.

Probatur 2. authoritate Concil. Trid. sess. 7. cap. 8. Si

quis

quis dixerit per novæ legis Sacramentũ non conferri gratiam ex opere operato, anathema sit.

Probatur 3. authoritate S. Augustini lib. 19 cont. Faust. c. 11. ubi dicit vim Sacramentorum esse inenarrabilem, & cap. 16. Sacramenta novæ legis plurimum à legalibus distare & esse virtute majora & utilitate potiora. Atqui virtus Sacramentorũ novæ legis nec esset inenarrabilis, nec major aut potior virtute Sacramentorum antiquæ legis, si eo tantùm modo gratiam conferrent, quo asserunt. Hæretici. Itẽ S. Cypriani serm. de Cœna Dom. ubi dicit: Sacramẽtis inesse æternæ vitæ effectum. Et S. Bernardi in serm. de eadem Cœnâ Dom. Si quis vestrum (inquit) non tam sæpè modò, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujusmodi; gratias agat corpori & sangvini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in eo.

Addimus Innocentium III. summum Pontificem qui lib. 3. de mysteriis missæ cap. 5. dicit Missæ sacrificiũ conferre gratiam, licet per malos ministros; quia, etiamsi opus operans fortasse sit immundum ex parte ministri, attamen opus operatũ est semper mundum respectu Dei.

4. Quærunt Theologi, utrùm Sacramenta novæ legis moraliter tantùm, an etiam physicè gratiam producant?

Respondetur 1. certum esse Sacramenta novæ legis semper esse causas morales gratiæ, quæ ex opere operato confertur dignè suscipientibus; siquidem ad gratiam illã producendam & suscipientibus largiendam movent ipsum Deum gratiæ omnis authorem & largitorem? qui ideò gratiam illam tunc vult conferre, quia Sacramentum rectè perfectum & debitè susceptum est. Sunt autem causæ morales non quidem principales, sed tantùm instrumentales; tum quia sic vocantur à Concil. Trident. sess. 6. cap. 7 tũ quia causa moralis principalis ipsius gratiæ est Passio Christi Domini (ut ibidem dicitur) in cujus solummodò virtute Sacramenta hunc suum effectum attingunt.

Respondetur 2. probabilissimum esse, Sacramenta novæ legis

legis non tantùm moraliter, sed etiam physicè gratiam producere. Ita Cajetanus, Alanus Cardinalis, & plures alij, quos citat & sequitur Suares dis. 9. de Sacram. serm. 2. Quibus etiam favere videtur S. Doctor quæst. 61. art. 1. 2. & 3. Et SS. Patres id satis apertè innuere videntur, cùm modum illum, quo Sacramenta gratiam producunt, admirabilem aut inexplicabilem esse dicunt: ut S. Cyrillus Alexand lib. 4. in S. Joan. ubi de Sacramentorum effectu loquens: Quomodo autem (inquit) id fiat, nec mente intelligere, nec linguâ dicere possumus, sed silentio atque firma fide suscipimus: Et S. August. tract. 80. in Joan. Vnde (inquit) tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat? Atqui virtus illa Sacramentorum nec tanta esset, nec ineffabilis, aut incomprehensibilis, dici deberet, si moraliter tantam gratiam produceret; cùm hæc moralis efficientia facilè intelligi & explicari posset. S. Item Leo Papa serm. 5. de Nativit. asserit Virtutem Altissimi, quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem, facere quoque ut regeneret unda credentem: Atqui Beatissima Virgo non solùm moraliter, sed etiam physicè ad Incarnationem Christi Domini concurrit: Ergo, &c.

Hinc obiter colliges quanta sit Sacramentorum novæ legis excellentia & dignitas, quanta virtus & efficacia illis insit; proindéque quanti à nobis illa æstimari, quâ reverentiâ tractari & suscipi oporteat, & quantæ Deo optimo maximo, illorū authori & largitori gratiæ debeantur.

SECTIO V.

Quam gratiam Sacramenta novæ legis conferant

1. Dicendum 1. certum esse, ut ex antedicta patet, Sacramenta omnia novæ legis conferre gratiam Sanctificantem, sive primam, ut Baptismus & Pœnitentia; sive illius augmentum, ut reliqua Sacramenta; de quibus suis locis fusius agetur.

Dicen-

Dicendum 2. Sacramenta novæ legis præter gratiam Sanctificantem, conferre quoque virtutum supernaturaliū habitus & dona Spiritûs Sancti, sive illorum habituum & donorum augmentum. Id constat tùm ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 7. asserente justificationem non esse solùm peccatorum remissionem sed Sanctificationem & renovationem interioris hominis per susceptionem gratiæ & donorum; & in ipsa justificatione cum remissione peccatorum simul infundi fidem, spem & charitatem: cujus quidem justificationis causam instrumentalem dicit esse Baptismi Sacramentum: tùm etiam ex eo quòd juxta communem & certam Theologorum doctrinam, gratiæ Sanctificantis infusionem perpetuò comitatur habituum illorum & donorum infusio, ut in priori hujus operis parte, tractatu de gratiâ explicatum est.

Dicendum 3. præter gratiam Sanctificantem, dona, & virtutes Sacramenta novæ legis conferre quædam actualis gratiæ auxilia conducentia ad consequendos proprios fines, ob quos ipsa Sacramenta instituta sunt. Ita S. Thomas quæst. 62. art. 2. ubi expressis verbis dicit, Gratiam Sacramentalem addere supra gratiam communiter dictā, & super virtutes & dona quoddam divinum auxilium ad consequendum Sacramenti finem.

Et certè nisi hoc verum esset, frustrâ tot Sacramenta instituta forent, eundem siquidem effectum haberent, ad quem unum illorum abundè sufficeret.

2. Quæres 1. quænam sint illa specialia gratiæ auxilia, quæ à Sacramentis novæ legis conferuntur?

Respondetur illa esse, quæ in Concilio Flor. sess. 7. can. 7. in decreto Eugenij Papæ enumerantur his verbis: Per Baptismum spiritualiter renascimur: Per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistiæ alimonia: Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur: spiritualiter & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam Unctionem: per Or-

dinem

dinem vero Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium augetur corporaliter. Quæ quidem omnia distinctiùs & faciliùs intelligentur ex ijs, quæ infra de unoquoque Sacramento in particulari dicenda sunt

2. Quæres 2. utrum Sacramenta gratiam Sanctificantem & prædicta auxilia conferant omnibus suscipientibus?

Respondetur certum esse ex fide ac in Concilio Tridentino definitum, sess. 7. can. 7. gratiam Sanctificantem per Sacramenta novæ legis, quantùm ex parte Dei, semper & omnibus ea dignè suscipientibus conferri. Quod autem spectat ad illa specialia auxilia, dicendum est illa tribui omnibus, qui gratiam ipsam Sanctificantem ex Sacramētis dignè susceptis recipiunt: dispositio enim illa quæ sufficit ad recipiendum primarium Sacramenti effectum, qui est gratia ipsa Sanctificans, sufficit etiam ad secundarium, qui in istis actualibus auxiliis consistit. Tribuuntur autem specialia illa auxilia non statim atque Sacramentū recipitur, sed ijs temporibus & occasionibus quibus aptū & conveniens videtur illi, qui est ut ait Propheta Psalm. 9. Adjutor in opportunitatibus in tribulatione, ut fusiùs explicat Gammachæus ad quæst. 62. cap. 1. Ex qua doctrina sequitur (quod valde notandum est) nulla ejusmodi auxilia ex opere operato unquā illis tribui, qui ob defectū dispositionis ex Sacramento indignè suscepto gratiam Sanctificantem nunquam recipiunt: cum gratia illa sit primarius Sacramēti effectus, in quo reliqui veluti radicantur.

Quæres 3. utrum Sacramenta novæ legis æqualē semper gratiam conferant?

Respondetur quæstionem illam in duplici sensu accipi posse: 1. an diversa Sacramenta, verbi gratiâ Baptismus & Eucharistia, æqualem conferant gratiam: & dicendum est inæqualem conferre cùm probabilissimum sit Deum voluisse per Sacramenta perfectiora & digniora cæteris paribus majorem & uberiorem gratiam conferre: est autem de fide, & in Concilio Tridentino definitum sess. 7. can. 7. Sacramenta omnia non esse inter se æqualia, sed alia alijs digni-

digniora esse & excellentiora: Vnde infertur Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum majorem & uberiorem præ alijs Sacramentis conferre gratiam: cùm omnium dignissimū & præstantissimum sit, ut satis indicat Concilium Tridentinum sess. 13 capite 1. & seq. & multiplici ratione probat Sanctus Doctor quæst. 65. art. 5. Vbi etiam secundum dignitatis locum tribuit Ordini, tertium Cōfirmationi, quartum Baptismo, quintum Extremæ Vnctioni, sextum Pœnitentiæ, & septimum Matrimonio.

2. Proposita quæstio intelligi potest, utrùm unum & idem Sacramentum æqualem omnibus illud suscipientibus conferat gratiam: Et dicendum est eò majorem conferre, non modò ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, quò perfectiùs ad illud disponuntur. Quod constat tùm ex Cōcilio Tridentino sess. 6. capite 7. ubi loquens de adultorum justificatione, cujus instrumentalem causā dicit esse Baptismum, expressè asserit illos justitiam recipere secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem: Tùm ex authoritate S. Doctoris, ad quæst. 62. cap. 2. S. Bonaventuræ, & aliorum, quos citat & quibus subscribit Gammachæus: Tùm etiam ex eo quòd ad suavem Dei providentiam pertinere videatur, ut meliùs & perfectiùs dispositis majora & uberiora gratiæ suæ munera largiatur.

4. Hæc autem melior & perfectior dispositio consistit præsertim in majori perfectione, intensione, continuatione & multiplicatione actuum fidei, spei, charitatis, religionis &c. qui in ordine ad Sacramenti suscepionem eliciuntur: sive tunc eliciantur cùm Sacramentum suscipitur, sive anteà in ordine ad illud eliciti fuerint: Ex quibus tamen videntur cæteris paribus meliùs disponere actus illi, qui eo tempore exercentur, quo Sacramentum actu suscipitur.

Dices inde sequi gratiam illam uberiorem, quæ meliùs dispositis tribuitur, fore ex opere operantis, cùm detur intuitu meriti ipsius suscipientis.

Re-

Respondetur actus illos, per quos homo ad Sacramentum aliquod suscipendum disponitur, spectari posse duobus modis: 1. prout sunt ex se alicujus gratiæ meritorij: 2. prout passivè disponunt subjectum suum, & magis aptum reddunt ad effectum Sacramenti recipiendum. Et sic duplex illis respondet gratia: si spectentur priori modo, gratiam merentur ex opere operantis; si posteriori, reddunt hominem aptum ad majorem gratiam Sacramentalem ex opere operato recipiendam.

Instabis, Sacramenta agere necessariò ergo æqualiter.

Respondetur verum esse, si subjecta sint æqualiter disposita; falsum verò, si inæqualiter: sicut sol æqualiter undequaque lumen suum diffundit, quod tamen maximè inæqualiter in corporibus inferioribus recipitur; aliter siquidem in diaphano, aliter in opaco, aliter in stellis, aliter in luto & lapidibus impolitis.

SECTIO VI.

Vtrum per aliqua Sacramẽta imprimatur character.

1. NOmine characteris intelligitur signum quoddam spirituale, quod animæ per quædam Sacramenta imprimitur, de quo.

Dicendum 1. ejusmodi characterem verè imprimi animæ per susceptionem quorumdam Sacramentorum. Ita Sanctus Thomas & communiter omnes, estque de fide ac in Concilio Florent. & Trident. definitum, ut infrà dicetur.

Probatur 1. ex capite 1. ad Ephes. In quo & credentes signati estis, ubi Apostolus loquitur de signaculo spirituali quod accipitur in Baptismo, prout hunc locum exponunt SS Chrysost. Hieron. & alij apud Bellaminum tom. 5. lib. 2. cap. 20. Item 2. Corinth. 1. ubi Apostolus de Confirmationis Sacramento loquens, Vnctioni illius signaculum conjungit: Vnxit nos Deus, & signavit nos.

Probatur 2. ex Sancto Ambros. libro 1. de Spiritu Sancto:

cto: Spiritu signamur, inquit, ut splendorem atque imaginem ejus tenere possimus, quod est utique spirituale signaculum: Et Sanctus August. serm. de gestis cum Emerito capite 6. ubi loquens de Bapismo: Iste, inquit, est character Imperatoris mei; de isto charactere militibus suis, vel potius comitibus suis, ut hunc imprimerent eis, quos congregabant castris ejus, præcepit dicens: Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, &c.

Dicendum 2. Characterem illum esse indelebilem, nec ullis peccatis posse obliterari; ac proinde Sacramenta quæ illum imprimunt, iterari non posse Ita Sanctus Thomas art. 5. Et expresse definitum est in Concilio Florent, in decreto Eugenij, & in Tridentino sess. 7. can. 9. Et antè præfata Concilia id ipsum docuerunt SS. Patres, ut S. Cyril. Hierosol præfat. in catecheses ubi Baptismi Sacramentum per effectus definiens, dicit esse signaculum Sanctum & indelebile. & S. August. libro 2. cap. 13. cont. Epist. Parmeniani, loquens de Baptismo & Ordine, dicit Sacramenta illa non minùs inhærere apostatis, quàm corporalem notam Imperatoris militibus fugitivis; ideòque illa non esse iteranda, dum Apostatæ redeunt ad Ecclesiam.

Docet autem S. Thomas in resp. 3. characterem illum manere etiam post hanc vitam, non solum in animabus beatorum, sed etiam damnatorum, in illis quidem ad majorem ornatum & splendorem, in istis verò ad majorem ignominiam & confusionem.

Dicendum 3. tria tantum Sacramenta imprimere characterem, Baptismum scilicet, Confirmationem, & Ordinem. Ita S. Doctor; & constat ex Concilio Florent. in citato decreto Eug. & Tridentino sess. 7. can. 9. & etiam ex praxi continuâ totius Ecclesiæ, quæ tria illa Sacramenta iterari non posse, alia verò quatuor iterari posse apertè demonstrat: cujus quidem discriminis alia sufficiens causa afferri non potest, nisi quod tria illa imprimant characterē, reliqua verò non imprimant, ut fuse explicat Bellarminus lib. 2. de Sacra. cap. 22.

Quæ-

Quærunt Theologi quid ſit propriè character ille Sacramentalis: Omiſſis varijs ſuperhac re Doctorum ſententijs, omnium probabiliſſimè loquuntur illi, qui juxta doctrinã S. Thomæ q. 63. 1. 2. & 3. aſſerunt characterem illum eſſe qualitatem quandam ſpiritualem ſupernaturalẽ, quæ tria præſertim efficit in anima, cui imprimitur. Primum eſt, quòd conferat quandam poteſtatem ſpiritualem ad ea peragenda quæ ad cultum divinum ſpectant: quæ quidem poteſtas eſt vel paſſiva ut in Baptiſmo, per cujus characterem redditur homo idoneus ad alia Sacramenta licitè & validè ſuſpicienda; vel activa, ut in Ordine & Confirmatione: per Ordinem enim efficitur homo idoneus ad Sacramenta alijs miniſtranda; per Confirmationem verò ad fidem profitendam. Secundum eſt, quòd hominem Chriſto Domino configuret, à quo tanquam ſummo ſacerdote derivatur omnis poteſtas ſpiritualis, & ideo, qui charactere aliquo Sacramentali inſigniti ſunt, Chriſto Domino ſimiliores efficiuntur præ alijs, qui ſimili charactere non ſunt inſigniti Tertium denique eſt, quòd conſignet hominem, eumque ab alijs ſecernat, qui ejuſmodi characterem non receperunt; ita ut (verbi gratia) illi qui charactere ſacerdotali præditi ſunt, quovis in loco vel ſtatu reperiantur, per totam æternitatem ut tales agnoſci poterunt & ab alijs diſtingui, quæ omnia fuſiùs explicata apud eundẽ Bellarminum cap. 19. videri poſſunt.

SECTIO VII.

Quis ſit numerus & quæ neceſſitas Sacramentorum novæ legis.

1. Certum eſt ex fide ſeptem eſſe Sacramenta novæ legis, nec plura, nec pauciora: ſcilicet Baptiſmum Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium. Ita expreſsè definitum habetur in Concil. Florent. in decret. Eug. & in Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 1.

Plura nullus unquã hæreticus agnovit, pauciora multi, præ-

præsertim recentiores, qui cùm in eo solummodò inter se conveniant quòd veritati adversentur, circa ipsorum tamē Sacramentorum numerum maximè ab invicem discrepant, & distrahuntur in varios & multiplices errores: Alij siquidem unum tantummodò Sacramentum esse contendunt; alij duo; alij tria recipiunt, nec tamen eodem modo: Quidam enim Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam inter Sacramenta solummodò numerant. Alij Pœnitentiæ loco Matrimonium: alii Ordinationem substituunt: quæ omnia fusiùs apud Bellarminum lib. 2. de Sacra. cap. 25. explicata reperiuntur. Verùm falsitas istorum dogmatum hæreticorum, & nostræ fidei veritas constat ex supradictorum Conciliorum, adeòque totius Ecclesiæ authoritate, quæ hunc septenarium Sacramentorum numerum definivit, errorésque omnes oppositos proscripsit: & pleniùs adhuc constabit ex iis quæ dicenda sunt, cum de unoquoque Sacramento in particulari agetur.

2. Quod spectat ad necessitatem Sacramentorúm novæ legis, certum est absolutè loquendo, illorum institutionē ad salutem hominum non fuisse necessariam, cùm Deus sine ullis Sacramentis, sive in statu naturæ lapsæ, sive in quocunque alio, potuerit per alia media homines ad salutem consequendam efficaciter juvare. At verò supposita institutione Sacramentorum in statu naturæ lapsæ divinitùs factâ, dicendum est quædam Sacramenta necessaria esse necessitate medij, quædam solummodò necessitate præcepti, in quibusdam neutram reperiri necessitatem, in alijs utramque.

In primis enim Baptismi Sacramentum respectu infantium solâ necessitate medij necessarium est, cùm nullum aliud ad salutem consequendam medium ipsis suppetat: Idem etiam Baptismi sicut & Pœnitentiæ Sacramentum in re vel in voto susceptum, necessitate tùm medij, tùm præcepti necessarium est respectu adultorum, qui vel peccatum originale contraxerunt, vel post illud in Baptismo remissum, mortale aliquod actuale peccatum commiserunt.

Eucha-

Eucharistia quoad realem susceptionem, soliùs præcepti necessitate necessaria est. Ordo & Matrimonium quamvis ad bonum commune totius Ecclesiæ maximè requirantur, ad salutem tamen uniuscuiusque fidelium nullam neque medij, neque præcepti necessitatem inferunt.

Quomodo autem ista intelligi debeant; & quæ sit etiã Confirmationis & Extremæ-Vnctionis necessitas, infra suis locis explicabitur.

SECTIO VIII.

Quis sit minister Sacramentorum novæ legis, & quæ in illo requirantur ad validam illorum administrationem.

1. SUpponimus ex S. Doctore quæst. 64. art. 3. Christum Dominum in Sacramentis dupliciter operari: 1. quatenùs Deus est, per potestatem supremæ & omnimodæ authoritatis. 2. quatenùs homo est, per potestatem ministerij principalis, ratione cujus Sacramenta ipsa instituit, & ad eorum effectus concurrit, tùm ut causa moralis meritoria principalis, tùm ut causa instrumentalis divinitati per unionem hypostaticam conjuncta: sicque primarius & præcipuus cuiusque Sacramenti minister est ipse Christus Dominus; unde Sancti Joannis cap 1. de illo dicitur. Hic est qui baptizat. Hoc præsupposito.

Dicendum 1. Christum Dominum alios sub se Sacramentorum suorum ministros instituisse, qui quidem secundùm legem ordinariam debent esse homines viatores. Ita S. Thomas art. 7. Et constat ex variis Scripturæ testimoniis. 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum, &c. Ephes. 4. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, quosdam Pastores & Doctores, Hebræor. 10. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, &c. qui condolere

possit

poſſit iis, qui igorant & errant; quoniam & ipſe circumdatus eſt infirmitate.

Diximus ſecundùm legem ordinariam, fatemur enim cum S. Doctore ſuprà, Angelos poſſe extraordinariè Sacramenta miniſtrare: Vnde S. Auguſtinus lib. 2. contra Parmenianum, cap. 15. Quod attinet, inquit, ad Baptiſmum, ad eſt Deus qui dat, ſive per ſeipſum, ſive per hominem, ſive per Angelum.

Dicendum 2. in miniſtro, ad hoc ut validè Sacramentum aliquod adminiſtret, duo præſertim requiri.

Primum eſt ſufficiens & legitima poteſtas; cùm enim Sacramenta nonniſi ſupernaturali modo agant, nec validè confici poſſint, niſi juxta præſcriptum divinæ inſtitutionis, hinc apertè conſtat neminem ad illa conficienda eſſe idoneum, qui ſecundum rationem inſtitutionis cuiuſque Sacramenti, ſufficientem à Deo non acceperit poteſtatem.

Hæc autem poteſtas reſpectu Baptiſmi, ſecundùm divinam inſtitutionem, in omnibus quibuſcunque viatoribus etiam infidelibus ſufficiens reperitur; reſpectu Matrimonii, in omnibus fidelibus baptizatis nullo impedimento canonico obſtrictis; reſpectu aliorum quinque Sacramentorum, in iis ſolummodò qui ſacerdotali aut Epiſcopali charactere ſunt prædicti: quæ omnia ſuis locis fuſius explicabuntur.

Secundum eſt intentio conficiendi Sacramentum & ad eius effectum cooperandi, vel ſaltem in genere faciendi id, quod Chriſtus faciendum inſtituit, vel quod ipſa Eccleſia facit. Ita S. Thomas quæſt. 64. art. 8. & expreſsè definitũ habetur in Concil Florent. in decret. Eug. & in Trid. ſeſſ. 7. can. 11. ubi anthema profertur in eum qui dixerit, In miniſtro, dum Sacramentum conficit, non requiri intentionem faciendi quod facit Eccleſia. Ratio peti debet ex inſtitutione ipſius Chriſti, qui miniſtros Sacramentorum ſuorum humano & rationabili modo ea conficere & miniſtrare voluit; Vnde & Apoſtolus vocat illos diſpenſatores, ut ſigni-

ut significet consideratè & cum certâ intentione illos operari debere: alias dissipatores potiùs dicendi essent.

3. Est autem observandum intentionem illam triplicē esse posse, habitualem scilicet, actualem, & virtualē. Habitualis intentio nihil aliud est quam propensio illa & facilitas concipiendi aliquam actualem intentionem, quæ quidem propensio & facilitas ex iteratâ sæpius Sacramentorum administratione oritur: Et hæc habitualis intentio est insufficiens ad Sacramentum validè conficiendum, ut docent Scotus, Gabriel, Richardus & alij apud Suarem dis. 13. sect. 2. estque communis Doctorum sententia, & in praxi tenenda.

Actualis intentio ea est, quâ aliquis Sacramentum conficiens, actu & de facto intendit conficere, seu facere quod facit Ecclesia; estque optima, & ad Sacramenti validitatē sufficientissima, non tamen absolutè necessaria; quia sufficere potest virtualis, scilicet, quæ cum paulo ante actu extiterit, nec revocata fuerit, ex illius vi minister actionē Sacramenti perficit: exempli gratia, cùm quis ex intentione actuali celebrandi Missam & conficiendi Sacramentum Eucharistiæ, sumit vestes sacras, & ad altare accedit: quod si postea in ipso consecrationis actu ex humanâ fragilitate distrahatur, dummodò verba consecratiois super materiam aptam debitè proferat, nec primam illam intentionem revocet validè conficit Sacramentum: quia id facere censetur vi actualis illius intentionis quæ præcessit, & quæ causa extitit, cur sumpserit vestes sacras, ad altare accesserit, & alia egerit, cum quibus consecratio habuit connexionem. Ita expresse S. Doctor art. 8. in resp. ad 3. ubi dicit quod si in ipso exercitio actus, cogitatio ministri ad alia rapiatur, virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum: cui subscribunt Scotus, Durandus, Paludanus Gabriel, & alii communiter omnes apud eundem Suarem suprà sect. 3.

4. Observat autem rectè Gammachæus ad quæst. 64. cap. 5. non requiri in ministro, necessitate absolutâ expli-

citam & formalem intentionem faciendi, quod Christus instituit, vel quod facit Ecclesia; sed sufficere quamcunque aliam æquivalentem: exempli gratia, ut minister apud se velit hic & nunc fungi officio suo, vel id facere quod faciunt alij sacerdotes, & quod aliquis ab illo petit, scilicet ut Sacramentaliter absolvat, &c. omnia enim ista & alia similia æquipollenter includunt intentionem Christi & Ecclesiæ, ut per se liquet.

Dices, si Sacramentorum validitas pendet ab intentione ministri, inde consequens fore ut nullus, securo & tranquillo animo esse possit, nec certò scire utrum verè absolutionem Sacramentalem receperit, vel Baptismi Sacramento fuerit initiatus; cùm certo scire non possit, an minister sufficientem intentionem habuerit. Respondetur ad securitatem illam & tranquillitatem animi sufficere debere, quòd spectatis omnibus circunstantijs, nulla occurrat rationabilis causa dubitandi de Sacramenti suscepti validitate: imò rectè monet. Gammachæus suprà, quòd, sicut ex præcepto charitatis unusquisque judicia omnia temeraria & suspiciones contra proximum, ac proinde contra quemcunque Sacramentorum ministrum abijcere debet; sic etiam dubitationes omnes, quæ de illius legitimâ & sufficienti intentione suboriri possent, repudiare tenetur: Vbi etiam subjungit probabilem esse Alexandri Alensis, Durandi, Gabrielis & aliorum Doctorum sententiam, qui existimant in eo casu, in quo ex malitiâ vel ignorantia aut inadvertentiâ ministri, intentio sufficiens in collatione Sacramenti alicujus non esset adhibita, Christum Dominũ tanquam summum sacerdotem, & præcipuum ac primarium ministrum, qui nusquam deest in necessarijs, defectum illius Sacramenti suppleturum esse eo modo, qui infinitæ ejus in nos charitati magis congruit; quod etiam docet S. Thomas art 8. in resp. ad 2.

5. Est autem hic observandum privatum ministri errorem non obstare validitati Sacramenti, dummodò veram materiam adhibeat, & substantialem verborum formam

debi-

debitè proferat, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, ut supra explicatum est, etiamsi error in quo versatur, & cui pertinaciter adhæret, sit contra veritatem ipsius Sacramenti. Ita docet S. Augustinus lib. 4. de Baptismo contra Donatist. cap. 15. & refertur cap. 48. dist. 4. d. consecrat. ubi sic loquitur: Satis ostendimus ad Baptismum qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusque vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu Sancto aliter sentiat, quàm cælestis doctrina insinuat. Vnde etiam baptisati ab Arianis, qui in fide circa mysterium SS. Trinitatis maximè errabant, cùm ad Ecclesiam redibant non rebaptisabantur, ut in Concilio Arelatensi primo can. 8. edicitur: Si ad Ecclesiam aliqui de hæresi (Arianâ) venerint, interrogent eos nostræ fidei Sacerdotes Symbolum; & si perviderint in Parte & Filio & Spiritu Sancto eos baptisatos, manus tantũ eis imponant ut accipiant Spiritum Sanctum.

Si tamen minister errorem suum contra veritatem Sacramenti in formâ exprimeret, vel intentione suâ ita conciperet, ut nollet Sacramentum conficere aut ministrare, nisi cum suppositione illius erroris, v. g. si Arianus nollet baptismum cum invocatione Patris & Filij & Spiritûs Sancti valere, nisii supposito quod Pater sit major filio, aut quod Filius non sit illi consubstantialis, tunc Sacramentũ irritum esset, ob defectum formæ vel intentionis, ut ex antedictis manifestum est.

6. Quæres utrum in ministro, præter legitimam potestatem & sufficientem intentionem, requiratur insuper fides & gratia Sanctificans.

Respondetur 1. neutram requiri ad Sacramenti validitatem, ut expresè definitum est in Concil. Triden. sess. 7. can. 12. de Sacramentis in genere, & can. 4. de Baptismo, & olim definitum fuerat in Concil. Nicen. 1. canon. 19. Carthagin. 1. can. 1. & à summis Pontificibus Leone Magno Epist. 77. ad Nicetam, & Gregorio Magno lib. 9. registri Epist. 61.

 Respon-

Respondetur 2. ad hoc ut minister non modò validè, sed etiam licitè Sacramentum conficiat, fidem & gratiæ Sanctificantis statum in eo requiri. Ita S. Doctor, & constat ex S. Dionysio cap. 1. de Eccles. Hierarch. ubi dicit quod Malis non est fas tangere Symbola, id est Sacramenta: & ex S. August. lib. 2. cap. 10. contra Parmenianum, Omnia Sacramenta, cùm obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè sumentibus.

Idipsum confirmat S. Doctor ex Sanctitate Christi Domini principalis Sacramentorum ministri, cui in actione Sacramentali, sicut inferiores ministri per cooperationem suam conjunguntur, sic & per Sanctitatem conformari debent, juxta illud Levit. 19. Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum.

Ex dictis colliges, quotiescunque aliquod Sacramentũ conficiendum est, illius Ministrum antè omnia inspicere debere, an peccati alicujus mortalis sibi conscius sit, & si ita esse deprehendat, vel dubitet, illud priùs Sacramentali confessione, si fieri possit, sin minùs saltem perfectæ contritionis actu expiare, aliàs grave sacrilegium committeret, si lethalis alicujus culpæ reus sacra illa mysteria tractaret.

Excipitur tamen casus necessitatis urgentis, verbi gratiâ Baptismi puero moribundo conferendi: tunc enim quam primùm illius saluti, omissis quibuscumque aliis consulendum est: nec peccaret qui Baptismum tunc, licet in peccato mortali, ministraret, si contritionis eliciendæ tempus non suppeteret, ut docet S. Th. quæst. 64. art. 6. ad 3. & post illum Isambertus ad quæst. 64. disp. 4. art. 7. Vbi etiã addit non esse peccatum mortale ex se & ex genere suo, si quis in statu peccati mortalis Eucharistiam alteri sumendam porrigat: sicut nec si Parochus, vel alius sacerdos ab eo delegatus in tali statu adsistat celebrationi Matrimonij: in illa siquidem actione non ministri, sed testis honorarij personam sustinet, ut infrà suo loco dicetur: nec etiam si Diaconus vel Subdiaconus in statu peccati mortalis solẽ-

niter

niter ministrent: quod etiam antè illum docuit Scotus, Valentia, Suares, Henriquez, Vasques, & alij apud Laymannum, cap. 5. de Sacram. Angelus tamen, Sylvester, Victoria, Navarrus & alij, apud eundem, existimant Diaconum & Subdiaconum tunc mortaliter peccare, quod confirmari posse videtur ex eo quod dixit S. Doctor, in 4. dist. 5. q. 2. art. 2. quod quicunque in peccato mortali existens exhibet se ministrum Ecclesiæ in quocũque spirituali, peccat. Quamvis autem prior sententia sit maximè probabilis; in praxi tamen tutiùs est, ut antè quamlibet functionem solemnem cujuscunque Ordinis sacri, minister, si nonæ alicujus lethalis conscius sibi sit, actum perfectæ contritionis semper præmittat.

8. Quæres, utrum à malis ministris licet Sacramenta recipere? Respondetur cum distinctione: vel enim ministri illi sunt ij, quibus incumbit ex officio Sacramenta ministrare, ut Parochus, Episcopus, aut ij, quibus id non ex officio, sed ex delegatione tantùm incumbit. Rursùs hi vel sunt expositi ad Sacramenta ministranda, ut quando confessarius aliquis sedet in loco ubi audire solet confessiones: vel non sunt expositi. Hâc distinctione supposita, Dicimus 1. nullum Sacramentum, solo Baptismo excepto, licitè recipi posse ab iis ministris, qui ab Ecclesia non tolerantur, quales sunt nominatim excommunicati, degradati, &c. dicunt tamen aliqui in articulo mortis absolutionem Sacramentalem licitè recipi posse à Sacerdotibus etiã non toleratis. Ita Canus in relect. de Pœni. p. 5. Azor instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 11. quæst. 12. & habetur in declaratione Cardinalium ex collect. Joan. Galiemat in cap. 7. sess. 14. Concil. Trident.

Dicimus 2. ab iis, quibus ex officio Sacramenta administrare incumbit, quamvis mali sint, quamdiu tamen ab Ecclesia tolerantur licitum esse, etiam nullâ urgente necessitate, Sacramenta petere ac recipere: neque enim subditus, qui tale jus habet, ob Superioris malitiam illud amittere censetur.

Dicimus 3. ab iis quibus ex officio Sacramenta ministrare non incumbit, si sint expositi & ab Ecclesia tolerentur, licitum esse Sacramenta recipere, & ipsi administrantes illa sibi solis nocent, ut habetur can. sciscitantibus, 15. quæst. 8.

Dicimus 4. à malis ministris, qui nec expositi sunt, nec Sacramentum ex officio ministrare tenentur, non licere illa petere, si nulla urgeat necessitas. Nomine autem malorum ministrorum intelliguntur illi, qui notoriè in peccato aliquo mortali existunt: verbi gratiâ concubinarii publici: de peccatis enim occultis nemo judicare debet. Ratio hujus dicti est, quia hoc esset verè ad peccandum eos inducere. Videri potest Toletus lib. 1. cap. 92.

CAPUT SECUNDUM.

De Sacramento Baptismi.

SECTIO I.

Quid sit Baptismus, & quæ ejus necessitas.

1. Baptismi nomen, quod à Græcâ voce derivatum est, significatque ablutionem, seu immersionem, ex Christi Domini instituto, ab Apostolis & deinceps ab universâ Ecclesiâ usurpatum est, (ut declarat Catechismus Concil. Trident. part. 2. cap. 11.) ad significandum illud Sacramentum, in quo per exteriorem corporis ablutionē aquâ naturali factam, sub præscriptâ verborum formâ, confertur gratia.

Docet autem S. Thom. quæst. 66. art. 32. institutum fuisse hoc Sacramentum à Christo Domino, eo tempore, quo à S. Joanne in Jordane baptizatus est: quod etiam docet S. Ambr. lib. 2. in Luc. Baptizatus, inquit, Dominus non mundari volens, sed mundare aquas; ut ablutæ per Christi carnem, quæ peccatum non cognovit, Baptismatis jus haberent.

Est autem hic obiter observandum, Baptismum illum

à S. Joanne collatum, à Sacramento Baptismi longè diversum esse, ut expressè definitum est in Concil. Trident. sess. 7. can. 1. quod vel ex ipsis S. Joannis verbis satis liquet: S. Matth 3. Ego baptizo vos in aqua in pœnitentiā; qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto; Vbi manifestam exprimit differentiam inter suum & Christi Baptismum; quòd ipse in aquâ solùm id est in cæremoniâ quâdam externâ ad pœnitentiam exteriùs disponente; Christus verò in Spiritu Sancto baptizaret; id est quòd per exteriorem ablutionem quam instituit, Spiritum Sanctum seu gratiam Sanctificantem conferret. Huic veritati subscribunt unanimiter SS. Patres, quos fusè refert Coccius tom. 2. Thesauri Catholic. lib. 5. de Baptismo art. 5.

2. Jam quod spectat ad ipsius baptismi necessitatem, certum est ex fide, Sacramentum Baptismi omnibus cujuscunque ætatis, sexûs & conditionis hominibus, nō tantùm præcepti, sed etiam medij necessitate necessarium esse.

Probatur 1. ex his Christi Domini verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei, quæ verba S. Ambrosius explicans lib. 2. de Ap. cap. ult. Vtique, inquit, nullum excepit, non infantem, non aliqua præventum necessitate, &c.

Probatur 2. authoritate Conciliorum Carthag. & Milevit apud S. August. Epist. 90. & 92. in quibus proscriptus est error Pelagianorum, qui censebant paruulos sine Baptismo salutem posse consequi, & Concilij Constantiensis; ubi denuo condemnatus est idem error à Vviclefo renovatus, & denique Trident. sess. 7 can. 5. de Bapt. ubi anathema profertur in eum, qui dixerit Baptismum ad salutem necessarium non esse.

Probatur 3. ex S. August. lib. 3. de orig. animæ, cap. 9. & lib. 1. de peccat. meritis & remiss. cap. 18. & ex S. Hieronym. lib. 3. contra Pelag. & aliis SS. Patribus à Bellarmino fusè relatis lib. 1. de Bapt. cap. 4. ex quibus constat Baptismum ita esse omnibus sive paruulis, sive adultis necessa-

cessarium, ut sine illo nullus ab originali peccato mundari, æternamque salutem consequi possit.

Hæc est autem differentia inter paruulos & adultos; quod illis ad salutem necessarius sit Baptismus reipsâ susceptus; his verò vel in re, vel in voto: quod expresse declaravit Concilium Trident. sess. 6. cap. 4. ubi dicit justificationem à peccatis, post Evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non posse.

3. Per votum autem Baptismi intelligitur illius suscipiendi desiderium & propositum, non nudum aut simplex, sed fidei & perfectæ contritioni conjunctum; quia sine illis virtutibus nullus adultus extra Sacramentum justificari potest, ut constat ex ijs quæ in priori hujus operis parte diximus. Quod confirmari potest ex eo quod dixit S. Augustinus lib. 4. contra Donat. cap. 22. fidem conversionẽque cordis, id quod ex Baptismo deerit, posse supplere: si fortè ad celebrandũ Mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest: quod ostendit exemplo Cornelij Centurionis ante realem Baptismi susceptionẽ justificati.

Neque dicas superfluam fore posteà realem Baptismi susceptionem; Vt enim idem S. Pater cap. 21. de eodem Cornelio dixerat (quod & de quolibet alio dici potest) Si etiam Spiritu Sancto jam accepto baptizari noluisset, contempti tanti Sacramenti reus extitisset.

Docet etiam S. Thomas quæst. 66. art. 11. & 12. Martyrium pro Christo perpessum posse vicem Baptismi supplere, & ad salutem consequendam sufficere: quod etiã constat ex eo quod Christus Dominus dixit S. Matth. 16. Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam: quibus verbis S. Augustinus asserit lib. 2. de orig. an. cap. 12. Martyres, quibus contigerit antè pro Christi nomine occidi quàm Christi Baptismate dilui, exceptos esse ab hac sententia: nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, &c. & lib. 3. de Symb. ad Catechumenos cap. 4. dicit Sanctos Innocentes, ab Originali peccato fuisse suo sangvine dilutos: Vnde sequitur secundùm ejus mentem (quod

& plu-

& plurimi Theologi asserunt) martyrium singulari Dei dispensatione, non modò ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, gratiam conferre.

Ex his facile est intelligere quid S. Doctor art. 11. & cum eo communiter Theologi significare velint; cùm triplicem Baptismum, fluminis, flaminis, & sanguinis distinguunt: Baptismus enim fluminis est Baptismus in re susceptus: Baptismus flaminis est Baptismus in voto: Baptismus denique sanguinis est martyrium, quod morte pro Christo perpessâ consummatum est.

SECTIO II.

Quæ sit materia Baptismi.

1. DIcendum aquam naturalem esse remotam Bapismi materiã. Id constat ex Christi Domini verbis S. Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. quæ de Sacramẽto Baptismi per aquam naturalem conferendo intelligenda esse declaravit Concil. Trident. sess. 7. cap. 2. de Bapt. Vbi & aquam naturalem materiam Baptismi esse definivit: quod & in Concilio Florent. in Decret. Eug. & in Concil. Lateran. cap. Firmiter, de summâ Trinitate anteâ definitũ fuerat. Nomine autem aquæ naturalis intelligitur illa quæ est elementaris & simplex, sive sit ex mari, ex flumine aut fonte, aut palude, aut etiam ex pluviâ, ut docet S. Thom. quæst. 66. art. 3. & 4. in quo singularis prorsus elucet divinæ in homines misericordiæ benignitas quod ad Sacramentum tantæ necessitatis & utilitatis conficiendum, ut observat Catech. Trid. p. 2. cap. 2. materiam illã delegerit, quæ semper præstò est, atque ab omnibus ubique facilè parari potest.

Hinc colliges aquas omnes artificiales & alios humores mixtos, exempli gratiâ aquam quæ ex rosis aut alijs floribus vel herbis elicitur, item quæ ex sale resoluitur, lachrymas etiam, salivam, & similes liquores qui ab aquâ natu-

naturali ſpecie differunt, non eſſe idoneam & ſufficientem Baptiſmi materiam: è contra verò Baptiſmum validè confici poſſe ex quâcunque aquâ naturali, quamvis accidentaliter immutata, dummodò veram aquæ naturalis formam ſecundùm communem hominum æſtimationem retineat nihilque proinde ad hujus Sacramenti validitatem conferre, ſi aqua calida ſit aut frigida, pura vel impura, vel ex glacie, nive, grandine expreſſa, aut aliquo liquore alieno in modicâ quantitate permixta; omni enim ejuſmodi aquâ, communis eſt Theologorũ ſenſus, & expreſſa S. Thomæ doctrina art. 4. poſſe Baptiſmi Sacramentũ validè conconfici: validè inquam; nam ut licitè adminiſtretur, aqua pura quam tum fieri poterit, adhibenda eſt.

Dicendum 2. materiam proximam Baptiſmi eſſe ablutionem ex aquà naturali, ut conſtat ex illis Chriſti Domini verbis. S. Marc. c. ult. Baptiſantes eos in nomine Patris &c. & ex communi doctrina & praxi totius Eccleſiæ: cũ enim aqua ſit materia remota Baptiſmi, oportet materiã ejuſdem proximam in applicatione ipſius materiæ remotæ quæ per ablutionem fit, conſiſtere, ut conſtat ex dictis capite præcedenti: Vnde S. Doctor quæſt. 66. art. 1. ad 3. dicit fieri Sacramentum, non in ipſo elemento, ſed in homine cui adhibetur elementum per uſum ablutionis.

Quæres 1. qualis ablutio ad Baptiſmum requiratur. Reſpondetur quod quamvis olim Baptiſmus ut plurimùm fieret per immerſionem, certum eſt tamen per effuſionẽ quoque aut aſperſionem aquæ validè conferri poſſe, ut docet S. Thom. art. 7. & uſus communis Eccleſiæ declarat, qui & ab ipſis Apoſtolis incepit; Act. 2. & 4. Vbi dicuntur uno die tria hominum millia baptizaſſe, quod non niſi per aſperſionem factum fuiſſe probat Iſambertus ad cit. quæſt. diſp. 2. art. 1.

Cæterum nihil ad validitatem Sacramenti refert, utrum unica vel trina ablutio aut immerſio fiat, ut obſervat Catech. Rom. & olim declaravit S. Gregor. lib. 2. Epiſt. 41. ad Leandrum: retinendus eſt tamen uſus, qui in unaquaque

quæ Ecclesia particulari receptus est, sicut monet idem Catechismus p. 2. cap. 2.

Quæres quanta ablutio sit ad Baptismum necessaria. Respondetur tantam requiri quæ secundùm communem loquendi morem verè ablutio dici possit, ad quod unica gutta sufficere non censetur; sed ea quantitate aquæ opus est ut is qui baptizatur verè dicatur ablui. Ita docent Sotus, Suares & alij apud Layman. cap. 3. de Baptismo. Observat tamen rectè Isambertus ad Baptismi validitatem sufficere posse guttas aliquot quæ corpus tangant cum aliqua sua divisione & partium successione possint tangere; quod ad scrupulos tantum amovendos hic adnotamus, non verò ut aliquo humano respectu Sacramenti hujus Minister in illius collatione aliquot tantùm guttas adhibeat, ne verbigratiâ infantuli alicujus nobilis corpus ex aquæ frigore tantillum lædatur; cùm in Sacramento tantæ necessitatis ea semper aquæ quantitas adhibenda sit, quæ ad ejus validitatem citra quodcunque dubium sufficere possit.

Quæres 3. quænam corporis pars ablui debeat, ut validus sit Baptismus. Respondetur, Baptismum haud dubiè validum forè, si caput hominis abluatur: quod docet S. Thomas, quæst. 65. art. 11. ad 4. & Ecclesiæ præcepto faciendum esse constat ex cap. postquam vos, de consecrat. dist. 4. & ex Catech. Rom. p. 2. cap. Validum quoque fore existimant Sotus, Suares, & alij apud Laymannum citat cap. 3. & etiam Isambertus ad quæst. 66. dis. 3. a. ult. si scapulæ, pectus, aut alia ejusmodi notabilis pars abluatur.

4. Cæterum si alia pars minùs notabilis, verbi gratiâ manus, pes, &c. tantummodo ablueretur, ut si infans in egressu ex utero materno manum vel pedem proferret; tunc si immineat aliquod vitæ periculū, baptizandus quidem esset; sed cùm dissentiant inter se Doctores, utrùm valeat ejusmodi Baptismus, docet S. Thomas loco citato & post illum Alexander Alensis p. 4. quæst. 17. memb. 3. & alij communiter, remoto posteà infantis periculo, Baptismum esse sub conditione repetendum. Addit Layman-

nus ſuprà ſentiendum idem eſſe ſi infans pelle adhuc illâ, quam vocant ſecundinam, circumdatus, propter periculū baptizetur; cùm à quibuſdam dubitetur an ſit pars infantis; quod etiam ſimiliter dici debet, ſi ſoli capilli aqua perfunderentur: quamvis enim Sotus, Henriquez, Toletus, Vaſques, & alij apud eundem Layman. ſuprà exiſtiment ad Baptiſmi validitatem id ſufficere: quia tamen id certum non eſt, & alij Doctores contrarium ſentiunt, idcircò tutius eſt in re tanti momenti, Baptiſmum ſub conditione repetere; cùm nunquam ſatis tutò æternæ animarum ſaluti, quæ ex hoc Sacramento pendet, conſuli poſſit.

SECTIO III.

Quæ ſit forma Baptiſmi.

1. BAptiſmi forma hæc eſt: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti. Quod cōſtat ex Concilijs Lateranenſi cap. firmiter de ſumma Trinit. Florentino in decret. Eug. & Tridentino ſeſſ. 7. can. 4. de Baptiſmo; additurque in Romano Catechiſmo parte 2. cap. 2. formam illam à Chriſto Domino Apoſtolis ac toti Eccleſiæ traditam fuiſſe Matth. 28. his verbis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

In qua quidem forma exprimi debet primò actio ipſius miniſtri, ut docet S. Thomas quæſt. 66. art. 5. Vnde Alexander Tertius c. 1. de Baptiſmo & ejus effectu dicit, quod Si quis puerum ter in aquam immerſerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & non dixerit (Ego te baptizo) non eſt puer baptizatus. Et in decreto ſæpius citato Eugenij poſt relatam formam, qua Græci in Baptiſmi collatione utuntur, quæ eſt ejuſmodi; Baptiſetur vel Baptizatur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti; dicitur Baptiſmum ſub tali forma collatum, eſſe validum; quoniam in illa exprimitur actus qui per

ipſum

ipsum exercetur ministrum cum invocatione Sanctæ Trinitatis.

Exprimi 2. debet persona baptizanda, ut significat idẽ S. Doctor suprà & constat tùm ex citato cap. si quis, tùm ex præfato Catechismo Romano & etiam ex ipso usu & praxi totius Ecclesiæ, quæ in forma Baptismi personam baptizandam semper exprimere solet: tùm denique ut ostendatur inter baptizantem & baptizatum esse debere distinctionem, aliumque esse qui baptizatur, & alium qui baptizat, ut habetur cap. Debitum extra de Bapt. & ejus effectu: proindeque neminem posse seipsum baptizare.

2. Exprimi 3. debet unitas divinitatis, ut asserit S. Doctor suprà ? in resp. ad 6. Vnde S. Hieronimus super cap. 4. ad Ephes. Non baptizamus, inquit, in nominibus Patris &c. sed in uno nomine quo intelligitur Deus: & S. Augustinus lib. 3. contra Max. Art. cap. 32. dicit conferri Baptismum, in nomine, non in nominibus: quia hi tres unum sunt.

Exprimi denique debet explicita & distincta prolatio & invocatio trium personarum Sanctissimæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, ut docet S. Thom. Et constat tùm ex citatis Christi Domini verbis, Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti: tùm ex Concilio Lateranensi cap. firmiter, tùm ex epistola Zachariæ ad Bonifacium Episcopum quæ refertur c. in Synodo de consecr. dist. 4. ubi dicitur quòd si lotus in fonte Baptismatis quis fuerit, sine invocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti fuerit baptizatus. Quod similiter antè illum docuerant Sanctus Cyprianus Epist. 63. ad Iubajanum, Sanctus Leo Epist. 4. Sanctus Augustinus loco proximè citato cõtra Maximinum & plures alij.

Obsérvat autem S. Doctor art. 5. ad 7. expressam Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti mentionem & invocationem in forma Baptismi esse ita necessariam, ut si quis alias voces quamvis idem significantes adhiberet, ut si diceret, in nomine

mine

mine Genitoris, & Geniti, & ab utroque procedentis, Baptiſmum tamen minimè perficeret: quod etiam poſt illum docent plures alij quos citat Suares diſp. 21. ſect. 4.

Dices Act. 8. referri quod in nomine Chriſti baptizabantur viri ac mulieres, non ergo in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti.

3. Reſpondetur 1. probabile eſſe, quod docet S. Thomas art 6. ad 1. Apoſtolos id ex ſpeciali revelatione & diſpenſatione initio naſcentis Eccleſiæ aliquando feciſſe, ut nomen Chriſti, quod erat odioſum Judæis, atque Gentilibus, honorabile redderetur.

4. Reſpondetur 2. probabilius adhuc videri Apoſtolos nunquam in ſolius Chriſti nomine baptizaſſe, cùm nullus antiquorum Patrum (ut obſervat Vaſques diſp. 143. cap. 2.) qui Apoſtolis aut eorum diſcipulis comtemporanei fuerunt, illius revelationis aut diſpenſationis mentionem fecerit: Imò S. Clemens lib. 2. conſt. Apoſt. cap. 23. S. Dionyſius cap. 3. Eccleſ. Hierarch. S. Iuſtinus apolog. 2. pro forma Baptiſmi, trium perſonarum Sanctiſſimæ Trinitatis expreſſionem divino præcepto ſervandam eſſe declarant quod etiam in can. 48. & 49. Apoſtolorum præſcribitur.

Quare quod dicitur Apoſtolos baptizaſſe in nomine Chriſti, intelligendum eſt baptizaſſe authoritate ac poteſtate ipſius Chriſti, quo ſenſu de credentibus in ſe dixit idem Chriſtus: In nomine meo Dæmonia eiicient Matth. ult. cap. vel baptizaſſe in nomine Chriſti, quia baptizantes exprimebant nomen Filij ſimul cum nomine Patris & Spiritûs Sancti, ut intelligit S. Cyprian. Epiſt. 73. ubi explicans S. Petri verba Actor 2. Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu, ſic ait: Jeſu Chriſti mentionem facit Petrus, non quaſi Pater omitteretur, ſed ut Patri quoque Filius adjungeretur.

SECTIO IV.

Quis possit Baptismum conferre.

1. DIcendũ quemlibet hominẽ viatorẽ sive virũ, sive mulierẽ, sive fidelẽ sive infidelẽ, posse validè Baptismum conferre. Id constat ex Concilijs Lateranensi & Florentino sect. præced. citatis, & etiam ex cap. Ad limina. 30. q. 1. & cap. Romanus. de consecrat. dist. 4. idque ita institutum à Christo Domino fuisse docet S. Thom. quæst. 67. art. 3. ut Sacramentum ad salutem necessarium à quocunque homine in casu necessitatis validè conferri posset.

Dicendum 2. quemlibet hominem non modò validè, sed etiam licitè Baptismum absque solemnitate (in solo tamen casu necessitatis) conferre posse. Id constat tùm ex Concilijs & canonibus suprà citatis, tùm ex antiquis Patribus qui id expresse docent, ut Tertulianus lib. de Baptism. cap. 16. ubi dicit in casu necessitatis Laicis esse jus baptizandi: quod etiam docet Sanctus Hieron. dialog. contra Luciferianos paulo ante medium, idque affirmat suo tempore ubique receptum & usitatum fuisse Diximus (absque ceremoniis aliis, quæ in collatione Baptismi ex Ecclesiæ præcepto adhibentur; nam si laicus ceremonias illas usurparet, peccaret mortaliter, fieretque irregularis, ut habetur cap. si quis, extra de non ordinato ministrante.

2. Observat autem S. Doctor quæst. 67. art. 4. & post illum Paludanus, Sotus, Silvester, Navarrus & alij apud Laymannum cap. 7. de Bapt. in casu necessitatis hunc ordinem esse servandum; ut præsente proprio Pastore, non baptizet Diaconus, præsente item Diacono, non baptizet Clericus inferior aut laicus: imò etiam præsente Clerico non esse conveniens laicum baptizare, sicut nec præsente viro, mulierem. Additque idem Author fore peccatum mortale, si præsente Sacerdote, laicus aut inferior Clericus baptizare præsumeret; veniale vero solummodo, si inter alios clericos inferiores & Laicos, vel inter virum ac mu-

lierem

lierem, præfatus ordo invertatur; imò nullam fore culpā: si ordinis illius invertendi causa aliqua subsit, ut quia obstetrix meliùs & certiùs novit modum baptizandi; vel quia virum non decet accedere ad baptizandum puerum nondum omnino ex utero matris editum.

3. Dicendum Episcopum in Diœcesi, Presbyterum Curatum in paræcia sua, esse ordinarium Baptismi Ministrum. De Episcopo apertè constat, cùm sit in Diœcesi sua primus & ordinarius Pastor: Vnde Tertullianus lib. de Bapt. Dandi Baptismum, inquit, habet jus summus Sacerdos qui est Episcopus, dehinc Presbyteri, &c.

De Sacerdote Curato etiam similiter constat ex usu & praxi totius Ecclesiæ, & ex Rituali Romano tit. de Bapt. ubi dicitur quod. Legitimus Baptismi minister est Parochus, vel alius sacerdos à Parocho vel ab Ordinario loci delegatus; Vnde etiam (ut observat Joan. Filsacus Opusc. de Parœc. & Parœc. orig. cap. 7.) Ecclesiæ Parœciales olim vocabantur Ecclesiæ baptismales.

Id præterea confirmat Isambertus ad quæst. 67. disp. 1. art. 5. ex eo quod actus baptizandi solemniter (ut ibidem probat) sit actus pastoris ordinarii proprius; Vbi etiam addit Parœcum, præsente Episcopo suo, citra illius consensum, quem honoris & reverentiæ causa postulare debet, licitè baptizare non posse: quod colligit ex Epist. 80. S. Leonis ad Episcopos Galliæ.

4. Dicendum quemlibet alium sacerdotem, qui nec Episcopus est: nec Parœcus, non nisi ex hujus vel illius delegatione seu licentia Sacramentum Baptismi posse licitè administrare. Ita S. Thomas quæst. 67. art. 4. ad 2. cui subscribunt Suares dis. 31. sect. 4. Vasques, Valentia Henriques, & alij apud Laymannum c. 7. de Bapt. Vnde sequitur sacerdotem illum peccaturum mortaliter, qui absque proprij Sacerdotis licentia expressa, aut saltem rationabiliter præsumpta, solemniter baptizaret: quod etiam docet Gamachæus ad citatam quæst. 67. cap. 1. & Isambertus ad eandem quæst. disp. 1. art. 5.

Est autem observandum non modò Sacerdotes, sed etiã Diaconos ex Episcopi vel Parœci commissione posse solemniter baptizare, ut Doctores supra citati asserunt; cum hac tamen differentia, quod Sacerdoti tanquam legitimo ministro committi possit pro libito proprii sacerdotis; Diacono vero non nisi urgente aliqua necessitate: & prætera Diaconus absque Ordinarii licentia solemniter baptizans non modo peccet morraliter, sed etiam fiat irregularis, ut habetur cap. Si quis, extra de non ordinato ministrante; Sacerdos vero idem faciens peccat quidem, sed nullam irregularitatem contrahit.

SECTIO V.

Quis Baptismum suscipere possit; & quæ dispositiones ad id requirantur.

I. Certum est quemlibet hominem in statu viæ capacem esse Baptismi percipiendi, cum Christus Dominus dixerit S. Matth. ult. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Et de adultis quidem nulla est difficultas; cùm sicut ad doctrinam Evangelicam audiendam, sic etiam ad percipiendum Baptismum sint idonei: De Infantibus verò rationis usum nondum assecutis negant hujus temporis Anabaptistæ, qui (ut refert Bellarminus lib. 1. de Bapt. c. 8.) contendunt non nisi adultis conferendum esse Baptismum; ideoque infantes jam baptizatos, cùm ad ætatem adultam pervenerunt, iterum rebaptizant; Vnde & Anabaptistarum nomen sortiti sunt: contra quos fides Catholica docet paruulos etiam nõdum rationis usum assecutos, sive ab hæreticis aut infidelibus prognati sint, sive à parentibus catholicis: Baptismi suscipiendi esse capaces.

Probatur hæc veritas & error oppositus refellitur, tum ex his Christi Domini verbis, Matth. 19. Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum: tum ex Concilio Milevitano can. 2. ubi hæc habentur: Placuit, ut qui-

quicunque paruulos recentes ab uteris matrum, baptizandos negat, anathema ſit: tùm etiam ex Concilio Viennenſ. ſub Clement. V. Clementinâ I. de ſum. Trinit. & fide Cathol. & Concilio Trid. ſeſſ. 5. can. 4. ubi eadem veritas definita eſt: denique ex S. Auguſtino, qui lib. 10. de Gen ad liter. c. 23. dicit hanc baptizandorum puerorum in Eccleſiâ conſvetudinem eſſe traditionem Apoſtolicam.

2. Cum igitur hoc certum ſit ex fide, quæritur an infantes illi ſint invitis parentibus baptizandi.

Reſpondetur 1. infantes infidelium nondùm rationis uſum aſſecutos, invitis eorum parentibus, non eſſe baptizandos, ſi ſub illorum curâ & poteſtate remanent, aut periculum ſit, ne ad eorum curam & poteſtatem redeant. & ab illis pervertantur: Si autem ab illorum curâ & poteſtate juſte abſtrahi poſſint, ita ut nullum ſit periculum ne ad illos redeant, aut ab illis pervertantur, tunc licet infantes illos etiam invitis parentibus, baptizare, quod ſimiliter licitum eſt, in præſenti periculo mortis ipſorum infantium: imò etiam invitis eorum parentibus fieri debet: quæ omnia fusè explicat & probat Gregor. à Valentiâ, diſp. 4. q. de Bapt. p. 3.

Reſpondetur 2. licitum eſſe invitis parentibus Hæreticis, filios illorum, ſecundùm ritum Eccleſiæ baptizare. Ita habetur cap. in Judæis diſt. 45. cū enim Hæretici, ut potè & ipſi baptizati, Eccleſiæ ſint ſubditi, juſtè ab illâ compelli poſſunt, ut filios ſuos Baptiſmi Sacramento ſecundùm ritum Catholicum initiandos & in vera fide ac religione inſtruendos deferant & ſi præſtare id recuſant; etiam inuitis illis id fieri poteſt.

Jam quod ſpectat ad diſpoſitiones in ſuſcipientibus Baptiſmum neceſſarias, de adultis ſolùm quæſtio intelligenda eſt: in paruulis enim fidem, intentionem, aut aliam ſimilem diſpoſitionem requirere, aliud non eſt, (ut dicit S. Auguſtinus Epiſt. 57. ad Dard.) quàm ipſis ſenſibus & evidentiſſimæ veritati velle contradicere.

3. Prima igitur diſpoſitio ad Baptiſmum in adulto re-

qui-

quisita, est eius consensus. Ita S. Doctor quæst. 68. art. 7. & constat ex cap. Maiores, extra de Baptismo dist. 4. & eius effectu & cap. ægrotantes de consecrat. dist 4. & etiã ex ipso usu & praxi Ecclesiæ, quæ ante ipsius Baptismi collationem interrogat baptizandum, utrum velit baptizari. Non requiritur autem consensus actualis expressus, sed sufficit virtualis aut interpretatiuus, seu ut adultus actualem suscipiendi Baptismi aliquando habuerit voluntatem, eamque minimè retractaverit.

Secunda dispositio ad suscipiendum Baptismum necessaria, est fides, sufficiensque doctrinæ Catholicæ notitia. Id constàt tùm ex Script. S. Marc. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Et Act. 8. Eunucho Baptismum postulanti S. Philippus respondit: Si credis ex toto corde, licet: Vnde Ecclesia baptizandum super præcipuis fidei nostræ articulis interrogat, illiusque publicam professionem ab eo exigit.

Tertia dispositio est dolor de peccatis cum proposito servandæ legis divinæ. Id etiam constat ex his S. Petri verbis Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 6.

4. Qualis verò esse debeat ille dolor, & ex quo motivo elicitus, quale item servandæ legis propositum, pleniùs constabit ex iis quæ dicentur infra cap. 5. de Sacra. Pœnitentiæ: ut enim docet & probat Isambertus, ad q. 68. disp. 6. art. 4. dolor qui ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficit, ad Sacramentum etiam Baptismi sufficiens esse censetur.

Porrò cùm hæ tres dispositiones, ad Baptismum fructuosè recipiendum in adulto requirantur ad illius tamen validitatem solummodo prima necessaria est, ut constat ex cap. Maiores, & cap. de Judæis dist. 54. & ex S. August. lib. 2. contra Petilian. cap. 35. & lib. de catechis rud. cap. 17. unde, quando quis serio vult Baptismum percipere, quãvis neque fidẽ, neque de peccatis dolorẽ habeat, verè ipsius Baptismi characterem recipit, non tamen gratiã

Sanctificantem, neque alios effectus qui ab ipsa pendent de quibus agetur sect. seq.

Quæres 1. utrùm infans in utero materno baptizari possit. Respondet S. Doctor ibid. a. 11. non posse, cùm ejus corpus in eo statu aquâ tingi & ablui non possit: proindèque (ut ibidem docet) ad Baptismum conferendum expectanda est totalis egressio pueri ex utero: si tamen periculum aliquod immineat, caputque primo egrediatur, in eo baptizari debet, nec est postea rebaptizandus, si eum perfectè nasci contigerit: quod si manum, vel pedem aut aliam similem partem exerat, in illâ similiter, periculo imminente, debet baptizari, quia tamen incertum est, an eiusmodi Baptismus validus sit, erit posteà sub conditione iterum baptizandus.

5. Quæres 2. utrùm monstra baptizari debeant. Respõdetur monstra illa, de quibus dubitatur utrùm animam rationalem habeant, si nihil certi dignosci possit, immineatque mortis periculum, sub hac conditione baptizari debere: Si tu es capax Baptismi, ego te baptizo, &c. Si verò nullum sit in mora periculum, consuli poterunt medici & alij experti; imò tutiùs erit rem ad Episcopum deferre ordinemque ab illo præscriptum sequi, ut declaratur in Rituali Romano, titulo de Baptismo.

Quod si monstrum tale sit, de quo dubitetur an sit unus homo vel plures, baptizari non debet donec id discernatur: discerni autem poterit, si unum vel plura capita; unum vel plura pectora in eo sint; tunc enim totidem erunt corda & animæ hominesque distincti, & in eo casu seorsim singuli erunt baptizandi: si verò distinctio illa personarum non possit certò deprehendi, ut si duo quidem capita, non verò duo pectora habeat; tunc in uno absolutè baptizari debet, in altero sub conditione, ut in eodem Rituali præscribitur.

Quæres 3. an adulti amentes sunt baptizandi. Respondetur cum distinctione: vel enim fuerunt perpetuò amentes, nec speratur eos rationis compotes aliquando futuros esse,

ſſe, & talibus Baptiſmus conferri debet; ſicut & alijs in-
ıntibus; vel aliquando uſum rationis habuerunt, & po-
ceà in amentiam lapſi ſunt; & ſiquidem conſtet illos, dū
nentis compotes eſſent, Baptiſmum petiiſſe aut exoptaſſe,
ec voluntatem illam mutaſſe, Baptiſmus illis erit confe-
endus; ſi verò id non conſtet, à Baptiſmi adminiſtratione
bſtinendum eſt. Ita habetur in Catechiſmo Trid. part. 2.
ap. 2.

Dices videri tutius eſſe illos baptizare, cum in illis in-
erpretativa Baptiſmi ſuſcipiendi voluntas præſumi poſſit;
d eſt illos eſſe diſpoſitos, ut ſi ſtatum ſuum agnoſcerent, &
Baptiſmi neceſſitatem ſcirent, haud dubiè illum ſuſcipere
ellent.

Reſpondetur voluntatem illam interpretativam ad Ba-
tiſmum minimè ſufficere, ut docet & probat Iſambertus
d citatam q. 68. diſp. 6. art. 2. additque art. 3. quòd ſi quis
Baptiſmum adulto conferret, in quo diſpoſitiones, ad Ba-
tiſmum neceſſariò requiſitas non deprehenderet, peccati
nortalis reatum incurreret.

SECTIO VI.

Quinam ſint effectus Baptiſmi.

QUinque ſunt præcipui hjus Sacramenti effectus Primus
eſt remiſſio quoad culpam peccati originalis, & pec-
atorum omnium actualium ſi quæ ante Baptiſmi ſuſce-
tionem commiſſa ſunt. Ita S. Doctor quæſt. 66. art. 1. &
xpreſsè definitum habetur in Concil. Florent. in decret.
ug. & in Trident. ſeſſ. 5. & longè anteà in Concil. Car-
hag. 4. can. 1. inter præcipua fidei dogmata, quæ Epiſco-
us conſecrandus profiteri debebat, reponitur iſtud de re-
niſſione peccatorum per Baptiſmum: & S. Greg. Epiſt 38.
nfideles illos vocat, qui dicunt peccata in Baptiſmate nō
erè, ſed ſuperficie tenùs dimitti.

Secundus effectus, eſt remiſſio totius pœnæ peccatis
debi-

debitæ. Ita S. Doctor art. 2. & constat ex eodem Euge decreto, & ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 14. ubi dicit in Sacramento Pœnitentiæ temporalem pœnam non t tam semper, ut in Baptismo fit, dimitti.

Id etiam confirmari potest ex universali Ecclesiæ pr xi, quæ nulla unquam satisfactionis opera imponere s ler baptizatis, sicut imponit Sacramentaliter confessis: im Catechismus Rom. suprà docet, id sine maxima Sacram ti injuria fieri non posse.

Tertius effectus est gratia Sanctificans simul cum doni & virtutibus infusis quæ illam comitantur; Hujus siqu dem Sacramenti virtute (ut loquitur Catech. Rom. suprà non solùm à malis, quæ verè mala dicenda sunt, libera mur; verum etiam eximiis donis & muneribus augemu animus enim noster divina gratia repletur, quâ justi & fi lij Dei effecti æternæ quoque salutis hæredes instituimur &c. est autem gratia non solùm per quam peccatorum fi remissio, sed divina qualitas in anima inhærens, ac velut splendor quidam & lux, quæ animas nostras pulchriore & splendidiores reddit: huic verò gratiæ additur nobilis simus virtutum comitatus, quæ in animam cum gratia divinitus infunditur.

2. Quartus, est ipsa gratia Sacramentalis Baptismi, quæ quidem (ut docet idem Catechismus) procedit ex arctissima illa unione, quâ per Baptismum Christo Domino baptizati, tanquam capiti suo membra copulantur & connectuntur; quæque illos speciali modo ad servandam divinam legem, Sacramenta dignè suscipienda, aliaque religionis & pietatis officia debitè exequenda habiles reddit.

Quintus denique, est character qui per Baptismum indelebiliter animæ imprimitur, ut definitum est in Concil. Trident. sess. 7. can. 9. unde (ut ibidem declarat) hoc Sacramentum iterari non potest.

Ex his & alijs Baptismi effectibus, quos Sanctus Doctor quæst. 69. & alij SS. Patres passim enumerant, colligi potest quanta sit hujus Sacramenti excellentia & dignitas-

quan-

ianta etiam ejusdem utilitas & necessitas, ac proinde
iam justâ ratione præceperit Ecclesia in Ritual. Rom. tit.
Bapt. ut paruuli recenter nati quam primùm ad Eccle-
im Baptismi suscipiendi causâ deferantur ; & quam gra-
ter peccent parentes, qui ob inanes causas & vanos
iosdam respectus per plures dies hujus Sacramenti sub-
sio infantes privant, eósque beatitudinis æternæ amitten-
e periculo exponunt.

Est autem observandum quòd quamvis adultus, qui
tè Baptismum recipit, id est sine fide, aut sine ullo dolo-
de peccatis, characterem quidem illius, non verò gra-
im recipiat ; si tamen postea fictionem illam per pœni-
ntiam removeat, tunc Baptismus omnem effectum suum
nsequetur ut docet S. Thom. art. 9. & 10. & ante illũ
ocuit S. Cyprianus serm. de Pass. Dom. paulò ante finem;
S. Augustinus lib. 1. de bapt. cont. Donat. cap. 12.

3. Quærunt hic Theologi an Circumcisio, quæ olim
ud populum Judaicum divinitus instituta fuerat, pecca-
rum remissionem & gratiam Sanctificantem ex opere
erato contulerit.

Respondetur negativè cum S. Doctore quæst. 70. art. 4.
constat ex Concil. Florent. in decreto Eugenij, ubi di-
ur, Sacramenta legis antiquæ non causasse gratiam, sed
m solùm per Passionem Christi dandam figurasse.

Quamvis autem per Circumcisionem non conferretur
opere operato gratia & remissio peccatorum ; confere-
tur tamen ex opere operantis, in adultis quidem per a-
im perfectæ contritionis, quo solo justificari posse pec-
tores extrà Sacramenta nouæ legis supponimus ex di-
ndis infrà cap. 5. In paruulis autem per applicationem
lei parentum vel aliorum, cujus quidem fidei signum
at Circumcisio ; idque in virtute futuræ Passionis ipsius
risti Domini. At verò ante institutionem Circumcisionis
cet idem S. Thomas in resp. ad 2. probabile esse, quod
rentes fideles pro paruulis natis, & maximè in periculo
istentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam
bene-

benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam sig[n]culum fidei) sicut adulti pro seipsis preces & Sacrifi[cia] offerebant: quâ ratione speciali Dei misericordiâ virt[ute] Passionis Christi ipsis paruulis applicabatur, sicque à p[ec]cato originali emundabantur: Quod & similiter post C[ir]cumcisionem institutam, & de fœminis quæ illius capac[es] non erant, & de maribus ante octauum diem (quo ta[n]tùm eos circumcidere licitũ erat) decedentibus dici debe[t].

SECTIO VII.

Quænam sint ceremoniæ in collatione Baptismi seruandæ.

1. CErtum est ceremonias quasdam religiosas ab Eccl[e]siâ in solemni Sacramentorum administratione a[d] majorem Christiani populi devotionem excitandam, salv[â] illorum substantiâ institui potuisse, & de facto piè ac Sa[n]ctè institutas esse: proindeque sine peccato contemni, au[t] ab ipsorum Sacramentorum ministris omitti pro libito n[on] posse, ut expressè definitũ est in Conc. Trid. sess. 7. can. 13.

Quòd igitur spectat ad ipsius Baptismi ceremonias docet Catechismus Romanus, eas ad tria capita revocar[i] posse: quædam enim Baptismi collationem antecedunt quædam comitantur: quædam subsequuntur. Præcipua[s] hic eo ordine, quo ab Ecclesia adhibentur discutiemus.

Ac in primis ante Baptismi collationem aqua præpara[ri] debet, quâ solà in illius administratione uti licitum est. Consecratur autem baptismalis fons varijs precibus & exorcismis ab Ecclesiâ institutis, addito Catechumenorũ oleo & Sacro Chrismate juxta priscum Ecclesiæ morem, cujus testis est S. Cyprianus Epist. 70. & S. Basilius lib. de Spiritu Sancto cap. 27. quam benedictionem seu consecrationem aquæ baptismalis in vigilijs duntaxat Paschæ ac Pentecostes, faciendam esse, docet Catechismus Rom. & habetur cap. in Sabbato de consecr. dist. 4.

Hâc

Hâc benedictione aquæ suppositâ qui Baptismo initiandi sunt, adducuntur ad Ecclesiæ fores, atque ab ejus introitu tanquam indigni, ut pote qui adhuc potestati dæmonis per peccatum mancipati sunt, excluduntur.

2. Et primò Sacerdos trinam insufflationem & varios exorcismos adhibet ad expellendum dæmonem, eoque ritu (qui in Ecclesiâ antiquissimus est) non exorcisatur aut exsufflatur creatura Dei in infantibus (ut ait Sanctus Augustinus lib. 1. de Symb. ad Catech. cap. 1.) sed ille, ab quo sunt omnes qui cum peccato nascuntur.

Eadem etiam ratione signum crucis efformatur in baptizandi fronte alijsque partibus, ut per illud dæmon compescatur, omnesque ejus machinæ dissolvantur: quod observat S. Augustinus lib. de Catech. rud. cap. 20. & S. Athanasius lib. de Incarn.

Fit prætereà impositio manus à Sacerdote, variæque per baptizandum orationes ab ipso proferuntur. Hujus ceremoniæ meminit Concil. Carthag. 5. can. 83. & S. Augustinus lib. de pecc. merit. & remiss. cap. 26. Catechumenos inquit, secundum quendam modum, per signum Christi, orationem manûs impositionis puto Sanctificari.

Exinde Sacerdos salem priùs à se benedictum in os baptizandi imponit, ad significandam Baptismi gratiam, per quam homo à peccatorum putredine liberatur, & cælesti quâdam ac supernaturali prudentiâ donatur. Hujus ceremoniæ mentiò fit in Conc. Carthag. 3. can. 11. & apud Aug. lib. 1. Confess. c. 11.

Posteà idem sacerdos salivâ aures & nares baptizandi tangit: aures quidem, ut eas ad Christi sermones percipiendos aperiat: nares verò, ut virtutis ac pietatis bonũ odorẽ hauriant, ut explicatur cap. postea, de consecr. dist. & docet etiam S. Ambrosius lib. 1. de Sacram. cap. 1.

3. Sequitur abrenunciatio, quâ ad ad interrogationem Sacerdotis baptizandus diabolo & omnibus operibus & pompis ejus abrenuntiat: cujus ceremoniæ mentionem facit S. Dionysius lib. de Eccles. Hier. cap. 2. & S. Ambros. lib. 1.

lib. 1. de Sacrament. cap. 2. ubi hunc ritum expendens loquitur: Quando te Sacerdos interrogavit: abrenunci diabolo & pompis ejus? quid respondisti? abrenunti Abrenuncias sæculo & voluptatibus ejus? quid respon sti? abrenuntio. Memor esto sermonis tui, & nunqua tibi excidat series cautionis tuæ, &c. Chirographum tu tenetur non in terra, sed in cælo, &c.

Per illam abrenunciationem bello veluti dæmonibu indicto baptizandus in scapulis & in pectore inungitur Quasi athleta Christi (inquit S. Ambrosius suprà) qua luctamen hujus sæculi luctaturus, & (ut loquitur S. Chry sost. homil. 6. in Epist. ad Colossenses) stadium jamiar ingressurus.

Post primam illam unctionem baptizandus iterum Sacerdote interrogatus super præcipuis fidei articulis, il lius publicam professionem emittit: & de hac fidei profe sione loquitur Sanctus Ambrosius libro de Sacramentis; c ult. & Sanctus Augustinus libro 8. Confessionum, cap. 2 ubi dicit hanc fidei professionem verbis certis conceptis retentisque memoriter de loco eminentiore in conspecti populi fidelis reddi solere ab ijs qui ad gratiam Baptism accessuri sunt. Hæc autem professio fidei supponebat ipsiu baptizandi instructionem per Catechismum jam factam unde adulti qui Baptismum olim petebant, priusquam a illum admitterentur, notabili aliquo temporis spatio re censebantur inter Catechumenos: de quorum instructio ne per Catechismum frequens habetur mentio apud San ctos Patres; præsertim apud S. Augustinum libro de fid & operibus cap. 8. & alibi passim.

4. Tandem iterum elicito libero & publico baptizand consensu, confertur illi Baptismus, sive per immersionem sive per aquæ infusionem trinam vel unam; in quo Ec clesiæ cujusque approbata consuetudo servanda est.

Posteà baptizatus in vertice capitis Sacro Chrismate un gitur, ut habetur cap. Si quis de alio, de consecrat. distinct 4. ubi dicitur Chrisma recens esse oportere, id est eodem

anno

nno in die Cœnæ Domini ab Episcopo consecratū. Quā-
is autem primis Ecclesiæ sæculis omnis Vnctio Chrisma-
s à solis Episcopis fieri soleret; posteà tamen concessum
uit, ut hæc Baptismalis unctio in vertice à Presbyteris fieri
osset, ut constat ex Concil Carthaginens. 4. can. 36. &
'olet. in cap. 20. Quæ autem in fronte fit & propria est
acramenti Confirmationis, solis Episcopis semper reser-
ata fuit, ut suo loco dicetur. Significat autem hæc Chris-
natio baptismalis in vertice Baptizati, illum ab eo die
hristo capiti (ut loquitur Catech. Rom supra) tanquam
nembrum conjunctum esse, atque ejus corpori insitum; &
a re Christianum à Christo, Christum vero à Chrismate
ppellari.

Vestis deinde candida, seu album sudariolum profer-
ır, & baptizato imponitur, tùm in symbolum innocentiæ
er Baptismum restituræ, & per totam vitam servandæ,
ım etiam in signum futuræ resurrectionis & gloriæ, ad
ujus spem baptizatus renascitur, ut explicat Catch. Ro-
nan. suprà De hac veste candida baptizatis imponi solitâ
oquitur S Ambrosius libro de initiandis cap. 7. & S. Au-
ust. sermone 157. de Temp.

5. Demùm traditur Baptizato cereus accensus: ut osten-
atur illum translatum esse à potestate tenebrarum in lu-
em & sortem Sanctorum, fidémque illam charitate ar-
ntem, quam per Baptismum accepit, usque ad finem
tæ servandam esse ac studio bonorum operum augendā,
in eodem Catech. Roman. dicetur. Meminit hujus cere-
oniæ S. Greg. Nazianz. orat. 40. in Sanctum lavacrum,
S. Augustin. enarrar. in Psal. 65.

Præter supradictas ceremonias duo sunt adhuc ritus in
ptismo servandi. Primus est ut hoc Sacramentum extra
sum necessitatis non in domibus vel in locis privatis, sed
Ecclesia, qua Sacri Fontes huic ministerio destinati sunt,
nferatur, ut habetur Clementinâ unicâ de Baptismo:
i ab hac lege tantummodò excipiuntur Regum & Prin-

cipum filij, qui tamen non in loco profano, sed in Orat-rio aut sacello baptizari debent.

Secundus, ut patrinus unus pro puero è Sacro Fon suscipiendo, & matrina una pro puella, aut ad summu unus & una pro hac vel illo adhibeantur Ita constitutu est cap. Non plures, de consecrat. dist. 4. & cap. quamv de cognatione spirit. in 6 & novissimè in Concilio Tri dent. sess. 24. cap. 2. De reform. Matrimon. inter quos baptizantem ex una parte, & baptizatum patrémque matrem illius ex altera, contrahitur cognatio Spirituali non solùm matrimonium contrahendum impediens, se & contractum dirimens; ut suo loco dicetur.

Quando autem Baptismus confertur sine solemnita in casu necessitatis, observat Laymannus cap. 9. de bap post Sotum, Suarem & alios quos citat, nullum exta præceptum Ecclesiæ, ut in tali casu patrinus vel matrin adhibeatur.

6. Qualis vero sit obligatio patrini & matrinæ erga in fantem quem de Sacro Fonte susceperunt, declaratur ca pite Vos autem, de consecrat. distinctione quartâ, ubi dic tur eos esse fidejussores apud Deum pro illis, quos proin de monere tenentur, ut promissiones suo nomine facta servent, & ad hunc finem obligantur Symbolum Orati nemque Dominicam, & Decalogum, aliaque Christian fidei rudimenta eos docere aut doceri curare; à quâ tam obligatione S. Doctor quæst. 67. art. 8 docet patrinum matrinam ut plurimum liberari, quando illi quos de Fo te susceperunt, inter fideles educantur, in ijs præsertim lo cis in quibus Pastores de instructione animarum sibi com missarum sunt solliciti.

Porrò ex praxi Ecclesiæ constat, quando aliquis in ca su necessitatis Baptismum suscepit sine solemnitate, cere monias illius esse supplendas eo modo qui præscribitur i Rituali. Excipitur tamen quando aliquis adultus, ab hæ reticis in infantia baptizatus, ad fidem Catholicam revert tur; in illo enim casu (ut observat Layman. loc cit.) plu

rimis

primis in locis & præsertim in Galliâ, & Germaniâ, non solent Baptismi ceremoniæ suppleri (nisi ex devotione ij qui ab hæreticis baptizati sunt, id postulent) fortasse ne rudis populus opinetur nos Baptismum Hæreticorum improbare, & ab aliis baptizatos iterum baptizare.

CAPVT TERTIVM.

De Sacramento Confirmationis.

SECTIO I.

Vtrùm Confirmatio sit Sacramentum.

1. Confirmationis nomine intelligitur ritus ille quo Episcopus baptizati frontem sub certâ verborum formâ Sacro Chrismate ungit: qui ritus à S. Clemente Epist. 4. vocatur, Consignatio; à S. Cypriano Epist. 73. ad Jubaianum, Signaculum Dominicum; à S. August. lib. 2. contra Petilianum cap. 104. Sacramentum Chrismatis; & aliter ab aliis: communi tamen nomine & magis usitato in Ecclesia vocari solet, Confirmatio, quod nomen ante 1200. annos usurpatum reperitur à S. Melchiade Pontifice in Epist. sua decret. ad Episcopos Hispaniæ, ubi ait quod Cōfirmatio armat & instruit nos ad agonem vitæ istius.

Verum quicquid sit de nomine, certum est Confirmationem esse Sacramentum nouæ legis à Christo Domino institutum. Hanc veritatem quæ de fide est, negant hæretici hujus temporis & olim negavit etiam Novatus, ut refert Euseb. lib. 6. cap. 35. Contra quos.

Probamus illam primo ex Script. Act. 8. ubi dicitur Samaritanos quosdam post Baptismum susceptum accepisse Spiritum Sanctum, per manuum impositionem Sanctorum Petri & Joannis: ex quo quidem loco constat Spiritum Sanctum, id est gratiam collatam fuisse per ritum quendam externum, qui (ut dicitur in Concil. Senon decret.

 19.)

10.) tunc impositionis manuum, nunc Confirmationis appellatum est Sacramentum: & eodem sensu hunc locum explicat S. Cyprian Ep. 73. ad Jubajanum, & Hieron. in Dialog. adversus Luciferian.

Probatur 2. ex Concil. Constantinop 1. can. 7. ubi dicitur eos qui ab Hæreticis baptizati ad Ecclesiam veniunt signandos esse signaculo Spiritus Sancti: & ex Concil. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 7. can. 1 de Confirmatione, in quibus definitum est, Confirmationem esse verum novæ legis Sacramentum.

Probatur 3. ex S. Dionys. cap. 4. de Eccl. Hier. ubi dicit quod illi, qui divinâ regeneratione Sacramento initiatus est, divini Spiritus adventum, largitur ungventi consummatrix unctio; & S. August. lib. 2. cont. lit. Petil. cap 104. Sacramentum Chrismatis in genere visibilium signaculorum Sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.

Quæres quo tempore hoc Sacramentum à Christo Domino fuit institutum. Respondetur probabilissimum esse (sicut docet Suar. disp. 32. sect. 2.) præcipuè & perfectè fuisse institutum post Christi Domini resurrectionem: cū Apostolis plenitudinem Episcopalis potestatis in corpus mysticum Ecclesiæ suæ contulit, dicens illis S. Joan. 19 Sicut misit me Pater, & ego mitto vos quod tamen non obstat quin verum sit quod S. Fabianus Papa Epist. 2. dixit ipsum Christum in ultima Cœna Discipulos suos Chrismatis conficiendi rationem docuisse; unde promanavit consuetudo Sacrum Chrisma conficiendi in die Cœnæ Domini: quæ quidem semper in Ecclesia servata est, & adhuc servatur.

SECTIO II.

Quænam sit materia & forma Sacramenti Confirmationis.

1. MAteria remota hujus Sacramenti est Chrisma ex oleo olivarum & balsamo confectum & ab Episco-

o benedictum, proxima verò est ipsius Chrismatis unctio in fronte suscipientis ab Episcopo in crucis figuram facta. Forma autem consistit in his verbis, quæ ab Episcopo proferũtur: Signo te Signo crucis & cõfirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris & Filij, & Spiritus Sancti. Ita S. Doctor. q. 72. a. 2. & 4. & constat tùm ex Conc. Florent. in decret. Eug. tùm ex Catechismo Rom. p. 2. cap. 3. tùm etiam ex ipso usu & praxi Ecclesiæ.

Sunt autem quædam hic observanda ad clariorem, & certiorem hujus veritatis intelligentiam.

Primum est, ad substantiam hujus Sacramenti necessariò requiri Chrisma compositum ex oleo olivarum & balsamo. Ita docet S. Thom. suprà, nec satis probabilis videtur sententia Cajetani & quorumdam aliorum, qui dixerunt ad validitatem Confirmationis solum oleum posse sufficere, nec mixtionem balsami requiri, ex Ecclesiæ præcepto: cùm (ut habetur in Catech. Rom. suprà) Concilia & Patres perpetuò docuerint hoc Sacramentum per Chrisma seu ungventum ex oleo & balsamo confici oportere, quod expressis verbis declaravit Conc. Flor.

Secundum est, ad substantiam quoque hujus Sacramẽti requiri ut Chrisma sit ab Episcopo benedictum ut docet S. Thom. a. 3. & constat tùm ex cit. decret. Eug. tùm ex Innocentio I. Epist. 29. ad Decentium, tùm etiam ex universali & perpetuâ Ecclesiæ praxi.

Ratio autem, cur materia hujus Sacramenti sicut & Extremæ Vnctionis debeat necessariò esse benedicta, ut Sacramentum validè conficiatur, cùm ad validitatem Baptismi quævis aqua naturalis sufficiat; est quia (ut docet S. Th. Sup.) Sacramentorum illorum, quibus Christus Dominus usus est, ut Baptismi & Eucharistiæ, materia per ipsummet Christi usum accepit aptitudinem ad perfectionem Sacramenti; unde dicitur cap. nunquam de concess. dist. 4. Quod aquæ Baptismi purgare credentium peccata nunquam possent, nisi tactu dominici corporis Sanctificatæ fuissent; quare non est de illorum Sacramentorum ne-

cessitate, ut illorum materia benedicatur; & si quæ benedictio ex Ecclesiæ institutione adhibetur, non ad necessitatem, sed ad majorem reverentiam Sacramenti pertinet: cùm verò neque ex Script. neque ex Traditione constet Christum Dominum unctionibus visibilibus, quæ in Sacramento Confirmationis & Extremæ Vnctionis adhibentur, aliquandò usum fuisse: eâ de causa benedictio Episcopi, qui Christum in Ecclesia sua perfectissimè repræsentat, necessariò requiritur, ut materia illa idonea & apta efficiatur.

Observat autem Isambertus ad qu. 72. disp. 2. a. 5. nullam certam benedictionis formulam à Christo Domino fuisse determinatam, illumque solummodò decrevisse ut Chrisma benediceretur, modum verò benedicendi Ecclesiæ arbitrio reliquisse: unde quælibet ipsius Chrismatis benedictio ab Episcopo facta cum debitâ intentione & invocatione Spiritûs Sancti, ad validitatem Confirmationis sufficere potest; quamvis grave alioquin esset peccatum, formam benedictionis ab Ecclesia præscriptam omittere aut immutare.

3. Tertium est, unctionem Chrismatis in fronte confirmandi esse faciendam in Crucis figurâ, ut constat ex Cōc. Hispal. 2. can. 7. & ex decret. Eug. ubi dicitur Confirmãdum ideò in fronte, ubi verecundiæ sedes est, inungi; ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipuè crucem ejus, quæ Judæis est scandalum, gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signatur: unde S. Ambrosius lib. 7. de Sacram. c. 2. sup. a. 6. de ipsius Confirmationis Sacramento sic loquitur: Vnxit te Deus, signavit te Christus. Quomodo? Quia Crucis ipsius signatus es forma.

Docet autem Isambertus de necessitate hujus Sacramēti esse, quòd unctio Chrismatis manu seu digito Episcopi, non verò mediante ullo alio instrumento fiat: quod verò fiat pollice dexteræ manûs, id non nisi ex præcepto Ecclesiæ esse ad majorem decentiam & commoditatem.

Quartum denique est, formam hujus Sacramēti à Christo

sto Domino sicut & materiam ejus institutam esse; quod tamen non aliunde quàm ex traditione & perpetuâ totius Ecclesiæ praxi probari potest.

Nec obstat quòd apud quosdam antiquos authores eadem verba non reperiantur, satis est enim, ut ait Bellarminus lib. 2. c. 10. quod habeatur idem sensus cùm vis formæ Sacramentalis posita sit, non in sono, aut numero syllabarum, sed in verborum sensu: ubi etiam rectè monet nemini mirum videri debere, quòd apud SS. Patres neque hujus, neque aliorum Sacramentorum formas expressas legamus; quia scilicet nostræ Religionis mysteria infidelibus patefacere nolebant, ne illis blasphemiæ alicujus aut impietatis occasionem præberent: unde Innocentius 1. de hoc Confirmationis Sacramento loquens Ep. 1. ad Decentium. Verba, inquit, dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.

4. Objiciet aliquis Apostolos Act. 8. hoc Sacramentũ administrantes neque chrismate, neque unctione usos fuisse, sed tantummodò manus imposuisse: unde sequitur neque chrisma, neque unctionem ad Sacramenti hujus rationem pertinere. Respondet S. Doctor suprà, Apostolos ex singulari Christi privilegio solâ manuum impositione Sacramentum hoc extraordinariè aliquando administrasse, Spiritu Sancto tunc visibilibus & miraculosis quibusdam signis super fideles descendente, & plenitudinem gratiæ conferente; communiter tamen in exhibitione hujus Sacramenti chrismate usos fuisse.

Aliam affert responsionem Bellarmin. lib. 2. de Confirm. cap. 9. ex Th Valdensi, Hugone & aliis, qui dicunt impositionem manuum, cujus in Actis Apostolorũ mentio fit, aliam non fuisse quàm unctionem chrismalem, cũ Apostoli non ungerent nisi imponendo manus: & S Lucam (ut sæpè fit in aliis Script. locis) ex parte unâ rem totam significare voluisse; quod etiam frequens est apud SS. Patres, quoties de hoc Sacramento loquuntur, ut apud S. Cyprian. qui Epist. ult. lib. 1. solius unctionis meminit

& Epist. 1. lib. 2. solius manuum impositionis: & Epist. 73. ad Jubajanum, impositionis manuum simul & signaculi Dominici in fronte mentionem facit.

SECTIO III.

Quinam sint hujus Sacramenti effectus.

1. TRes sunt Confirmationis effectus: Primus illi cum aliis Sacramentis communis est, nempè augmentum gratiæ Sanctificantis: quod satis constat ex iis quæ cap. 1. dicta sunt.

Secundus effectus hujus Sacramenti proprius & peculiaris, est complementum & perfectio gratiæ baptismalis & auxilium quoddam speciale actualis gratiæ tempore opportuno conferendum, ad Christi fidem interius fideliter contra quaslibet tentationes retinendam, & exteriùs in quibusvis casibus, etiam cum discrimine vitæ (si ita necessarium sit) fortiter profitendam. Ita S. Thom. art. 1. & 7. & constat tum ex decreto Eugen. tùm ex Catech. Rō. supra quod etiam explicavit S. Melchiades Papa in Epist. suprà cit. ad Episc. Hispaniæ, ubi sic loquitur: Spiritus Sanctus super aquas Baptismali salutifero descendit illapsu in Fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam: & quia in hoc mundo ætate totâ victuris inter hostes & pericula gradiendum est, in Baptismo regeneramur ad vitam; post Baptismum confirmamur ad pugnam: in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur.

Est autem observatione dignum id quod habetur in Epist. S. Cornelij Papæ ad Fabium Episcopum Antiochenum, quæ extat apud Euseb. lib. 6. hist. Eccl. cap. 35. ubi S. ille Pontifex ideò Novatum in hæresim lapsum esse dicit, quia post Baptismum sigillo Domini ab Episcopo obsignatus non fuit.

2. Tertius denique effectus, est character spiritualis, qui

qui per hoc Sacramentum indelebiliter animæ imprimitur, ut expresſè definitum eſt in decret. Eug. & in Concil. Trident. ſeſſ. 7. can. 9. & anteà definitum fuerat in Concil. Tolet. 8. & canon 7. in quo habetur, Sanctum Chriſma collatum & altaris honorem evelli non poſſe; id eſt Confirmationis & Ordinis characterem non poſſe deleri: ex quo ſequitur Sacramentum hoc ſemel ſuſceptum nunquã poſſe iterari, ut in iiſdem Conciliis declaratur, & etiam in Concil. Cabilonenſi 2. can. 27.

Hinc colligitur quantâ reverentiâ, & animi devotione Sacramentum iſtud recipi debeat, & quæ cura ſit adhibenda, ne præparationis defectu obex aliquis ponatur ejus gratiæ, inter tot pericula & hoſtes adeò neceſſariæ, quæ tamen nunquam fortaſſis recuperari poterit. Certè Dominicus Sotus in 4. diſt. 6. quæſt. 1. art. 8 & poſt illum Vaſques diſp. 161. cap. 2. & plures alij Theologi docent ſolius Baptiſmi id proprium eſſe, ut ficte, id eſt indignè ſuſceptus, ſublatâ poſteà per veram pœnitentiam fictione, Sacramentalem nihilominus gratiam conferre poſſit; de aliis verò Sacramentis id negant: neque ulla authoritate aut ratione evinci poteſt, Sacramentum Confirmationis aut quodcumque aliud (ſolo Baptiſmo excepto) indignè receptum ullam unquam gratiam ex opere operato producere in eo qui indignè recepit, quantumcumque de indignâ illa receptione pœniteat.

SECTIO IV.

Quænam diſpoſitiones neceſſariæ ſint ad Sacramentum Confirmationis validè & fructuosè recipiendum & quæ ſit illius recipiendi obligatio.

1. CErtum eſt in primis Confirmationis Sacramentum ſolis baptizatis validè conferri poſſe. Ita S.Th. quæſt. 72. art. 6. qui dicit characterem Confirmationis ita ſupponere baptiſmi characterem, ut, ſi quis non baptizatus

confirmaretur, nihil reciperet: & hæc est communissima & indubitata Theologorum omnium doctrina, non modò Confirmationem; sed & alia novæ legis Sacramenta solis baptizatis validè conferri posse.

Certum est prætereà omnibus baptizatis Confirmationem validè conferri posse. Ita S. Doctor suprà, & constat ex praxi Ecclesiæ primitivæ, in quâ etiam infantibus simul cum Baptismo conferebatur, ut habetur ex S. Dionysio c. 2. Eccles. Hierarch. ex S. August. tract. 6 in Epist. 1. S. Joann. & ex lib. de Eccles. dogm. c. 52. Quod quamvis verum sit, monet tamen Catechismus Rom. part 2. cap. 3. minùs expedire ut hoc fiat, antequam pueri usum rationis habeant; quare, si duodecimus annus expectandus non videtur, usque ad septimum certè hoc Sacramẽtum differre maximè convenit: neque enim Confirmatio ad salutis necessitatem instituta est, sed ut ejus virtute optimè instructi & parati inveniremur, cùm nobis pro Christi fide pugnandum esset: ad quod sane pugnæ genus pueros, qui adhuc usu rationis carent, nemo aptos judicabit.

2. Cùm hæc certa sint, quæritur quænam dispositiones in adultis baptizatis necessariæ sint, ut Confirmationis Sacramentum dignè ac fructuosè recipiant. Respondetur duas præsertim requiri, fidem scilicet & charitatem, seu gratiæ Sanctificantis statum. Ita S. Doctor. art. 7. ad 2 & constat ex Catechismo Rom. suprà, ubi dicitur, debere adultos, qui hujus Sacramenti gratiam & dona consequi cupiunt, non solum fidem & pietatem afferre: sed etiam graviora peccata quæ admiserunt ex animo delere, imo elaborandum esse ut peccata prius confiteantur, & pastorum cohortatione ad iejunia & alia pietatis opera suscipienda incitentur, admoneanturque laudabilem illam antiquæ Ecclesiæ consuetudinem renovandam esse, ut non nisi iejuni hoc Sacramentum suscipiant: quod & similiter edicitur in Concil. Aurelian. cap. ut iejuni, de cõsecr. dist. 5.

Monet autem Isambertus disp. 5. art. 2. illi, qui peccati alicujus mortalis sibi conscius esset, ad Sacramentum hoc

dignè

dignè suscipiendum præmittendam esse confessionem Sacramentalem, aut saltem perfectam de tali peccato contritionem esse concipiendam, nec attritionem, aut quemvis alium dolorem charitate minimè informatum sufficere.

3. Quod spectat ad obligationem hujus Sacramenti suscipiendi, certum est (sicut docet S. Thom. art. 8. ad 4. gravissimum fore peccatum, si quis ex contemptu illud recipere nollet: imò Tolet. lib. 2. cap. 24. Sylvester verbo (Confirmatio) & alij quos citat Laiman. cap. 5. de Confirm. existimant proximè ad contemptum accedere, si quis non curaret suscipere hoc Sacramentum, oblatâ illius suscipiendi opportunitate, quam in posterum non adfuturam prævideret. Equidem Hugo de Sancto Victore lib. 2. de Sacram. part. 7. cap. 3. dicit omninò periculosum esse si quem ab hâc vitâ migrare contingat, Sacramento Confirmationis minimè suscepto, quod culpabiliter suscipere neglexit: & Isambertus disp. 7. a. 1. asserit in iis locis, ubi urget aut imminet persecutio contra Ecclesiã, teneri quemlibet adultum, si Episcopum commodè adire possit, hoc Sacramentum suscipere, ut ex illo robur & vires ad fidem constanter profitendam hauriat; sicut & illum, qui graves contra fidem experiretur tentationes, quas per hujus Sacramenti virtutem se posse tantummodo superare existimaret.

Optimè Catechismus Rom. suprà monet, In hoc Sacramento suscipiendo neque præproperâ festinatione, neque dissolutâ negligentiâ & cunctatione utendum esse, &c. & quamvis ejusmodi necessitatem non habeat, ut sine eo salvus quis esse non possit; illud tamen à nemine prætermitti debere: sed potius maximè cavendum esse, ne in re Sanctitatis plenâ, per quam nobis divina munera tam largè impertiuntur, aliqua negligentia committatur: quod enim omnibus communiter ad Sanctificationem Deus proposuit, ab omnibus etiam summo studio expetendum est.

SE-

SECTIO V.

Quis Sacramentum Confirmationis ministrare possit, & quo ritu ministrari debeat.

1. CErtum est ex fide ordinarium Confirmationis Ministrum esse solum Episcopum. Ita expressè definitum est in decr. Eug. & in Conc. Trid. sess. 7. can 3. de Confirmatione: & jam anteà in Conc. Constantiensi sess. 8. error huic veritati oppositus inter Vviclefi articulos damnatus est. & confirmari potest ex c. 8. Act. ubi dicitur Sanctos Petrum & Joannem Samariam venisse, ut baptizatis manus imponerent: quo ex loco Innocentius 1. Epist. 29 ad Decentium infert non ab alio quàm ab Episcopo Confirmationis Sacramentum esse conferendum.

Docet tamen S. Thom. art. 11. ad 1. commissione seu delegatione summi Pontificis, Confirmationis Sacramentum posse à simplici sacerdote ministrari; quod etiam probat ex facto S. Gregorij magni, qui cum accepisset Sardiniæ Presbyteros solere baptizatis dare Confirmationem, id eos in posterum facere prohibuit, ut habetur lib. 3. registri, Epist. 9. at cùm ex hac prohibitione sua comperisset scandalum aliquod in populo exortum fuisse, ut id facerent posteà concessit, ut constat ex Epist. 27. ejusdem libri: & in decr. Eug. expresse dicitur; Per Apostolicæ sedis dispensationem ex rationabili & urgenti admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc Sacramentū Confirmationis aliquando administrasse.

Ex quibus Concilij verbis colligitur, quòd Quamvis simplex sacerdos ex dispensatione summi Pontificis possit extraordinariè Confirmationis Sacramentum conferre; nō potest tamen Sacrum chrisma conficere, sed hoc semper ex perpetua Ecclesiæ praxi, Episcopo soli reservatum fuit, ut docet & probat Isambertus disp. 2. art. 6.

2. Quod spectat ad ritum hujus Sacramenti; præter ea

quæ illi ex institutione divinâ essentialia sunt, Ecclesia ad majorem suscipientium devotionem excitandam quasdam præscripsit cæremonias in ejus administratione ac susceptione observandas.

Prima est, ut adsit susceptor seu patrinus, qui confirmandum offerat Episcopo; ratione cujus susceptionis contrahitur spiritualis affinitas similis illi, de quâ in Baptismo dictum est. Est autem hæc cæremonia antiquissima, ut constat ex variis Conciliorum Pontificumque decretis quæ citantur à Gratiano, ac præsertim ex can. Si quis, dist. 30. q. 1. in quo præcipitur ut viri, qui filios proprios in Confirmatione tenuerint, quoad usum thori, separentur ab uxoribus, propter affinitatem scilicet spiritualem, quam contraxerunt: & diversa ratione can. Dictum est ibi. quibusdam fœminis, quæ fraudulenter filios proprios in Confirmatione tenuerant; ut eo prætextu à viris separarentur, injungitur quidem pœnitentia, prohibetur tamen ne à viris separentur.

Secunda cæremonia est, ut preces quædam solemnes ab Episcopo super confirmandis recitentur, idque ut divinum auxilium in actione tanti momenti, tùm pro se, tum pro illis invocet, eosque ad mentem in Deum elevandam, pietatisque ac devotionis sensum aliquem concipiendum excitet.

Tertia est, ut Episcopus genam cujusque confirmati percutiat, eique alapam leviter infligat: ut is intelligat se ad probra, verbera & quæcunque alia pro Christo patienter perferenda paratum esse debere, & ad hoc specialem gratiam vi & efficacia hujus Sacramenti accepisse.

Quarta in eo consistit, quòd Confirmato pax ab Episcopo detur: ut agnoscat hunc esse Christianæ patientiæ fructum: & post fidem in bellis ac certaminibus hujus vitæ servatam, æternam illi ac beatam pacem in cœlo esse repositam.

Quinta denique in eo consistit, ut Confirmati frons fascia ligetur; tùm ne Sacrum chrisma casu aliquo profanetur,

tur, tùm etiam ut significetur gratiam in Confirmatione acceptam sollicitè ac sedulo affectu esse custodiendam.

4. Monet autem Bellarminus lib. 2. de Confirm. c. 13 morem cujusque Ecclesiæ in hac cæremoniâ servandum esse; quibusdam enim in locis ad septem dies fascia illa in fronte retinetur; in aliis ad tres tantum; aliquandò etiam frons confirmati confestim post susceptam Confirmationem à Sacerdotibus extergitur.

Observat etiam Gamachæus cap. 10. de Confirm. quòd si quis nomen prophanum aut ridiculum gerat, possit illud mutare in Confirmatione, quæ scilicet est complementum & perfectio Baptismi. Addit etiam Episcopos non debere alienis diœcesanis absque proprij Episcopi consensu, Confirmationis Sacramentum administrare, nisi ferè invaluerit contraria consvetudo, de quà nullus Episcopus conqueratur.

CAPVT QVARTVM.

De SS. Eucharistiæ Sacramento.

SECTIO I.

Quo nomine Sanctissimum hoc Sacramentum nuncupetur.

1. CUM in Sanctissimo hoc Sacramento mirabilium suorum memoriam fecerit Dominus (ut olim pronunciavit Propheta regius Psal. 110.) illicque non modo sapientiæ ac scientiæ, sed & potestatis, misericordiæ, charitatis, ac reliquarum divinarum perfectionum thesauros omnes recondiderit; minimè mirum est, si nullum singulare nomen excogitari potuit, quod excellentiam illius infinitam exprimeret; sed varia & diversa vocabula passim à SS. Patribus adhibita reperiantur, quibus tanti mysterij dignitas utcunque adumbraretur.

Aliquando enim vocatur Sacramentum corporis & sangui-

gvinis Christi, ex S. August. lib. 3. de Trinit. cap. 4. ab ipsa re quam in se continet: aliquando Sacramentum altaris, à loco in quo conficitur, ex eodē S. Augustino Epistol. 30. Aliquando Sacramentum fidelium, ab iis quorum gratiâ institutum est, ex Sancto Augustino, serm. 2. de verb. Apostoli cap. 1. Aliquando Panis supersubstantialis, ex S. Cypr. lib. de Cœna Domini: Panis ob accidentia exteriora quibus tegitur, supersubstantialis, propter divinam vivificamque virtutem quæ ipsi inest: Aliquando Communio, propter unionem perfectam & ineffabilem, quam inter Christum Dominum ut caput, & Ecclesiæ fideles, ut ejus membra, efficit, ex S. Damasc. lib. 4. Orthod. fidei c. 14. Aliquando Sacra Synaxis, propter religiosum fideliū conventum in solemni hujus Sacramenti celebratione fieri solitum, ex eodem S. Damasc. ibid Aliquando viaticum, eo quòd illius virtute in hujus vitæ peregrinatione, & præsertim in ultimo ad æternitatem transitu sustentamur, ut in Concil. Nicen. 1 can. 13.

2. Sed præ cæteris usitatissimum in Ecclesia est nomen Eucharistiæ, quod significat bonam gratiam vel gratiarū actionem, idque aptissimè ad designandum nos in hoc Sacramento gratias uberrimas, imò ipsum gratiarum fontē in nobis recipere, & per idem Sacramentum acceptissimas Deo gratias posse referre, ut dicitur in Catechismo Rom. part. 2. cap. 4.

Sive igitur Eucharistia, sive quovis alio nomine ex iis quæ suprà explicata sunt, appelletur, intelligitur Sacramētum illud, quod à Christo Domino in cœna ultima institutum est, in quo sub speciebus panis & vini, verè, realiter, ac substantialiter ejusdem Christi corpus & sanguis continetur, ut in Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. & 2. expressè definitum est, quod plenius constabit ex iis quæ sect. seq. dicenda sunt.

SE-

SECTIO II.

In quo propriè consistat Eucharistiæ Sacramentum.

1. SUpponimus tanquam certum ex fide, Eucharistiam esse verè & propriè dictum Sacramentum à Christo Domino institutum: quod nullus negavit Hæreticorum, qui Sacramenta aliqua novæ legis agnoverunt. Et hæc veritas non modò in Concil. Trident. sup. sed etiam in Conc. Carthag. 3. can. 29. in Concil. Lateran. cap. firmiter de Sum. Trin. & in Concil. Florent. in decret. Eug. definita est.

Hoc præsupposito, quæritur in quo propriè consistat hoc Eucharistiæ Sacramentum. Cùm verò quatuor præsertim in illo spectari possint: scilicet consecratio, corpus & sanguis Christi, species consecratæ, & usus sive sumptio Sacramenti, ex quibus primum, & quartum in actione aliqua transeunte consistunt, secundum verò & tertium in re permanente: hæretici hujus temporis contendunt, hoc Sacramentum non in re permanente; sed in actione transeunte consistere; Calvinus quidem in solo illius usu & sumptione; Kemnitius autem tùm in sumptione, tum etiam in consecratione ipsius, ut videri potest apud Bellarminum lib. 4. de Euch.

Huic errori opposita est Catholicæ fidei veritas, quæ docet Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in re aliquâ permanenti consistere, & sic corpus Christi Domini post verba consecrationis prolata realiter existens sub speciebus Panis, esse verè & propriè Sacramentum: sive sumatur, sive in Sacrario servetur; sive ad ægros aut aliâ de causâ publicè deferatur, Ita expresse definitum est in Concil. Trident. sess. 13. cap. 5. & 6. & can. 4. & 7. & probatur fusè à Bellarmino lib. 4. de Eucha. 4. cap. 4. ex antiquissimo ritu servandi Sacram Eucharistiam, eamque cum honore & reverentiâ ad ægrotos deferendi, qui semper in Ecclesiâ fuit religiosissimè observatus.

Cùm

Cùm igitur ex fide constet Sacramentum hoc in re permanenti consistere, dubitatur inter Doctores, num in solo Christi corpore sub speciebus contento, num in solis speciebus, num in utroque simul Sacramenti hujus ratio propriè consistat.

2. Vera & ab omnibus communiter recepta est illorum sententia, qui dicunt consistere, tàm in speciebus consecratis, quàm in Christi corpore sub iis existente, proindeque Sacramentum Eucharistiæ esse veluti quid compositum ex speciebus consecratis & corpore ac sanguine Christi Domini. Ita S. Doctor in 4. disp. 8. quæst. 1. art. 1. cui communiter alij Theologi subscribunt: & probatur ex cap. Hoc est, de consec. dist. 2. ubi dicitur hoc Sacramẽtum constare duobus: visibili elementorum specie, & invisibili Christi carne & sanguine; veluti persona Christi constat ex Deo & homine. Deinde ex eo quòd Concil. Trident. sess. 13. cap. 1. dicit in Eucharistiæ Sacramento verè contineri Corpus & Sanguinem Christi; Vnde infertur aliquid aliud ab ipso Christi corpore & sanguine ad rationem Sacramenti pertinere, nimirum species & accidentia sub quibus continetur.

3. Ex dictis colligitur Sacramentum Eucharistiæ ab aliis sex Sacramentis in eo præsertim differre; quòd alia Sacramenta in actione aliquâ transeunte consistant, scilicet in applicatione formæ ad materiam; nec proinde existant, nisi cum actu conferuntur & suscipiuntur: at verò Sacramentum Eucharistiæ in re aliquâ permanenti consistit, ut explicatum est.

Sunt & aliæ inter Eucharistiam & alia Sacramenta differentiæ, quæ ex infrà dicendis faciliùs intelligentur, inter quas hæc minimè prætermittenda est, quod Eucharistiæ Sacramentum sit omnum aliorum Sacramentorum nobilissimum & excellentissimum; Vnde Sanctus Dionysius cap. 3. de Eccl. Hier. dicit, ad hoc Sacramentum tanquam ad suum finem Sacramenta omnia alia ordinari: Et in Cath. Rom. asseritur, hoc Sacramentum, quantum ad honorum

aſſu-

affluentiam, se habere ad reliqua, sicut se habet fons ad rivulos.

SECTIO III.

Quænam sit materia Eucharistiæ conficiendæ.

1. NOmine materiæ in Sacramento Eucharistiæ intelligitur id ex quo secundum Christi Domini institutionem conficitur ipsum Sacramentum: seu res illa, quæ per verba consecrationis, in ipsius Christi Domini corpus convertenda est.

Est autem certum ex fide, solum verum Panem, & solum verum vinum ex vite, esse aptam & idoneam hujus Sacramenti materiam. Id constat ex Sanctis Evangelistis S. Matth 26. S. Marc. 14. S. Luc. 22. qui unanimiter dicunt Christum Dominum in instituendo hoc Sacramento, verum Panem & verum vinum adhibuisse, & posteà præcepisse discipulis suis, ut hoc facerent quod ipse fecerat, proinde ut verum Panem & verum vinum de vite ad Sacramentum hoc conficiendum assumerent. Id prætera definitum habetur in Concil. Lateran. cap. firmiter. Concil. Florent. in decr. Eug. & in pluribus aliis Concilijs, quorum canones fusè citantur â Gratiano dist. 2. de consecr.

Cum igitur id certum sit; ad majorem tamen hujus veritatis elucidationem, observationes hic aliquæ faciendæ sunt.

Prima est, solum Panem ex frumento seu tritico confectum, esse sufficientem & aptam hujus Sacramenti materiam. Ita S. Doctor quæst. 74. art. 3. & constat ex decr. Eug in quo expressis verbis habetur, Eucharistiæ materiam esse Panem triticeum & vinum de vite: Ex quo sequitur Panem ex hordeo, avenâ, aut aliis similibus granis a tritico specie diversis, non esse idoneam hujus Sacramenti materiam: Imò rectè monet Isambertus ad quæst. 74. art. 4.

Pa-

Panem ex siligine confectum (vulgò paîn de segle) non esse adhibendum ad conficiendam Eucharistiam ; quamvis enim aliqui existiment siliginem specie non differre à tritico, quia tamen alij contrarium sentiunt, aut saltem de eâ re dubitant, rectè docet pro confectione hujus Sacramenti assumendam non esse materiam dubiam, sed tantùm certam, qualis est Panis purè triticeus.

Quod si Panis fiat partim ex tritico, partim ex siligine, hordeo, vel aliis ejusmodi granis, tunc videndum erit an grana illa specie à tritico diversa in tam modicâ quantitate adhibita sint, ut Panis secundùm communem æstimationē triticeus censeri possit ; vel in tam magnâ, ut talis minimè censeatur : in primo casu erit materia sufficiens consecrationis, in secundo non erit est tamen semper optimum & reverentiæ huic Sacramento debitæ convenientissimum ut Panis consecrandus ex puro tritico, sine ullâ granorum quorumvis admixtione, conficiatur.

5. Secunda est, ad consecrationis validitatem requiri, ut Panis ille triticeus sit coagmentatus ex aquâ elementari, & calore ignis cōcoctus, non verò frixus aut elixus: Vnde neque massa farinæ nondum igne cocta, neque Panis ille qui ex melle aut butyro esset coagmentatus, aut frixus, vel elixus (qui non jam Panis, sed potiùs placenta dici deberet) sufficiens hujus Sacramenti materia esse censetur, ut pluribus probat Isambertus art. 6.

Tertia est, Panem fermentatum ad validitatem hujus Sacramenti sufficere : in decreto tamen Eugenij constitutum fuisse, ut quilibet Sacerdos Eucharistiam in Pane sive fermentato, sive azymo conficiat, juxta consuetudinem Ecclesiæ suæ : Vnde sequitur Sacerdotem Græcum in Græca Ecclesia Pane fermentato, Latinum verò in Ecclesia Latina non nisi azymo uti debere quod quidem præceptum de Pane azymo tantummodò ad conficiendam Eucharistiam in tota Ecclesia Latina adhibendo, adeò strictè obligare asserit idem Isambertus art. 5. ut nequidem in casu necessitatis existimet Sacerdotem Latinum in Pane fermen-

mentato consecrare licitè posse: quod probat ex capite nali extra de celebratione Missarum, ubi Sacerdos qu Pane fermentato consecraverat, punitur officij depositi & amissione beneficij quamvis excusationem necessit prætexeret.

4. Quarta est, in vino adhuc contento in uvis aut in no seu liquore ex uvis nondum maturis expresso (qu agresta seu omphacium vocatur) consecrationem Doi nici sangvinis validè fieri non posse, sicut nec in ace aut vino decocto, quod defrutũ dicitur. Ita S. Th. art. 5. 2. & 3. Et ratio est, quia hæc omnia propriam vini rat nem non habent, ut per se patet, & expressè declaratur rubricis Missalis; ubi etiam dicitur quod, quamvis con cratio validè fiat in musto seu vino recenter ex uvis c fæcibus expresso, aut in vino acescente, non tamen pe tùs acido; id tamen reverentiæ Sanctissimo huic Sac mento debitæ repugnare, proindeque sine gravi pecca fieri non posse, quod etiam affirmat S. Doctor loco cita

De vino autem congelato quamvis quidam Theolo existiment, quandiu congelatum remanet, non esse id neam consecrationis materiam; Sylvester tamen, Sotus alij, quos citat & sequitur Suares disp. 45. sect. 1. affirma ejusmodi vinum congelatum validè consecrari posse qu vis ad majorem decentiam & scrupulos evitandos sit co sultius (ut ibidem monet Suares) vel aliud vinum adh bere vel vinum congelatum adhibitis pannis calidis, a admoto igne liquefacere, ut sic convenientiùs possit con crari: quod quidem rubricæ Missalis faciendum esse pr scribunt, si post consecrationem vinum congeletur, ut Sacerdote celebrante sumi possit.

Quinta est, aquam vino permiscendam esse ante con crationem; quod semper in Ecclesia observatum fui testantur SS. Patres, qui fusè à Gratiano citantur dist. 2. consecrat. idque ex professo probat S. Cypr. Epist. 63. Cæcilium: præterà definitum habetur in decret. Eug. in Concil. Trident. sess. 22. can. 9.

Mo-

Monet autem S. Doctor art. 8. aquam illam in modica
antitate vino permiscendam esse, ita ut species vini non
vatur, sed potius ut ipsa aqua in vinum convertatur, &
in vinum conversa consecretur.

5. Quæres an hæc permixtio aquæ sit de essentia con-
crationis. Respondetur non esse, sicut docet expresse Ca-
chismus Rom. cap. 4. ubi dicit sine tali permixtione Sa-
amentum constare posse: & in Cocil. Trident. sess. 22.
p. 7. dicitur id ab Ecclesia præceptum esse Sacerdoti-
s; unde sequitur non esse ex institutione divina neces-
rium.

Sexta denique est, materiam illam sive Panis, sive vi-
Sacerdoti celebranti moraliter debere esse præsentem;
ut aliquo sensu, puta visu vel tactu deprehendi possit,
validè ab ipso consecretur. Ita ex communi Theologo-
m consensu Isambertus ad quæst. 74. disp. 5. art. 1. &
onstat ex verbis ipsius consecrationis, quæ materiam il-
m Sacerdoti consecranti præsentem esse significant, ut
dicendis sequenti sectione faciliùs intelligetur.

Hinc sequitur (ut idem Isambertus observat) quod,
ando cumulus aliquis formularum seu hostiarum corā
cerdote in altari exponitur, possint omnes ab illo validè
onsecrari; quamvis nec videat, nec tangat singulas: quia
ngulæ censentur illi moraliter præsentes eo ipso, quo
ontinentur in cumulo illo quem videt aut tangit: & si-
iliter dicendum, si formulæ illæ consecrandæ, sint qui-
em Sacerdoti proximæ, sed velo aliquo coopertæ, aut pi-
ide inclusæ, quia ratione sui continentis moraliter censen-
ur esse præsentes.

6. Requiritur prætereà ut materia non solùm sit mo-
aliter præsens, sed etiam ut per intentionem consecran-
is sit determinata; id est ut formam consecrationis pro-
erendo, intendat facere quod facit Ecclesia circa hanc de-
erminatam materiam. Ita ex communi Doctorum con-
ensu docet Isambertus art. 2. ex quo sequitur ut, si Sacer-
os coram se centum formulas habens, intendat solùm

conse-

consecrare quinquaginta, eas nullatenùs designando determinando, tunc nullam illarum consecrare censea secùs est si putans solummodò esse quinquaginta super mulum illarum verba consecrationis proferat tunc e cùm nullas excludat, censetur omnes velle consecrare quamvis in æstimatione numeri decipiatur: non tame intentione, quæ, ut supponimus) super cumulum ill sibi præsentem fertur.

Quare ad scrupulos devitandos tutius est ut semper cerdos consecrare intendat formulas omnes sibi apposit quamvis earum numerum nesciat; illius enim primæ tentionis virtute consecrantur omnes, etiamsi quan ipsius formæ verba profert, de illis actu non cogitet: ad eam quam præ manibus habet solummodo attendat monet idem Ilambertus suprà.

SECTIO IV.

Quæ sit forma ad consecrandam Eucharistiam requisita, & quis verus & proprius verborum illius sensus.

1. DOcet S. Thomas q. 78. a. 1. formam ad Sacramen hoc conficiendum requisitam in eo consistere, ut S cerdos eadem verba super materiâ Panis ac vini profera quæ à Christo Domino illud instituente Panemque in co pus suum ac vinum in sanguinem convertente prolata sui nimirum super Pane: Hoc est corpus meum: & super v no. Hic est calix sanguinis mei. &c. Quibus verbis, e Ecclesiæ Romanæ consuetudine à S. Petro Apostolo der vata) ut observat idem S. Doctor. art. 2. ad 5.) interser tur hæc conjunctio enim, quæ non est de formæ hujus n cessitate, sed tantum ut verba ipsius consecrationis facilio ri sensu cum antecedentibus cohæreant.

Hæc autem doctrina expressis verbis traditur in deci Eug. & in Catechismo Rom. part. 2. cap. 4. & huic etian

sub-

bſcripſerunt unanimiter SS. Patres, ut S. Greg. Niſſen. ·at. catech. cap. 37. ubi dicit quod Panis Sancti icatur à erbo (ſicut dictum eſt) tranſmutatus nempè ab iſto, oc eſt corpus meum: Tertul. lib. 4. contra Marcionem, anem, inquit, acceptum Chriſtus fecit corpus ſuum, di·endo; Hoc eſt corpus meum: Et S Ambroſius lib. 4. de acram. c. 4. Conſecratio, inquit, fit verbis Domini: & bi ventum eſt ut conficiatur venerabile Sacramentum, am non ſuis ſermonibus Sacerdos, ſed Chriſti ſermonibus itur.

2. Confirmari poteſt eadem doctrina ex antiquâ & niverſali Eccleſiæ praxi, quæ ſtatim poſt prolationem ſuradictorum verborum oſtendit venerabile Sacramentum opulo adorandum, ut videre eſt in Canone Miſſæ quem ultis ante ſæculis ab ipſa Eccleſia inſtitutum eſſe declaat Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 4. Vnde ſequi docet Gaachæus ad quæſt. 78. cap. 1. hanc doctrinam eſſe de fide, ec ſine hæreſi negari poſſe; qui etiam cap. 2. obſervat on omnia verba, quæ in conſecratione ſanguinis profer. ſolent, ad formæ ſubſtantiam pertinere, ſed tantummo. ò iſta: Hic eſt calix ſanguinis mei; alia verò quæ ſequun. ır, eſſe tãtùm de neceſſitate præcepti; proindeque abſque raui peccato omitti non poſſe; quamvis ſi omitterentur, ihilominùs conſecratio ipſius ſanguinis validè conficere. ır: quod etiam ante illum docuerunt Magiſter ſentent. S. Bonavent. Albertus, Alenſis, Joannes major, & alij quos bidem citat.

Quod ſpectat ad verum & proprium illorum conſecra. ionis verborum ſenſum: Quæres 1. an debeant intelligi ecitativè tantum, ſeu materialiter, an verò ſignificativè eu formaliter; ſeu an Sacerdos verba illa proferat animo olùm referendi verba ab ipſo Chriſto in hujus Sacramenti nſtitutione uſurpata: an etiam animo exercendi ſignifiationem illorum, & conſecrandi, ſeu convertendi Panem & vinum in corpus & ſanguinem ejuſdem Chriſti.

Reſpõdetur cũ S. Doctore, utroq; modo proferri: recitati-

vè qui-

vè quidem, ut constat ex his verbis canonicis: Qui pri
quàm pateretur, accepit, &c. quibus Sacerdos narrat q
Christus Dominus in hujus Sacramenti institutione fec
& dixerit: Proferri verò etiam significativè, præter S.T
mam docent Alensis, S. Bonavent. Scotus & alij apud S
rem disp. 58. sect. 4. & colligitur ex eo quod in decr
Eug. declaratur Sacerdotem in personâ Christi loquent
hoc conficere Sacramentum: non loqueretur autem
personâ Christi, si tantùm narraret & recitaret id qu
dixit Christus.

3. Quæres 2. quid in illis verbis consecrationis prop
significet pronomen, Hoc & hic.

Longum & superfluum esset referre omnes Hæretic
rum opiniones, de significatione pronominis illius: na
ut observat Gregor. à Valentia, octoginta & ampliùs i
terpretationes absurdissimæ & falsissimæ in eorum libr
reperiuntur: Variæ quoque sunt Doctorum Catholicoru
explicationes, qui tamen in eo ab Hæreticis differun
quod hi licèt inter se divisi & malè cohærentes, cōvenia
nihilominus in reijciendâ & denegandâ transsubstantiati
ne Panis & vini in Christi corpus & sanguinem; illi ver
eam constanter asserant imò tanquam fide credendam su
ponant. Omissis igitur etiam variis illis Catholicorum i
terpretationibus, omnium certissima videtur esse illa q
affert S. Doctor, nimirum per pronomen, Hoc vel hi
nihil demonstrari quod sit eo tempore quo profertur, se
id quod est in fine prolationis ipsius formæ, prædictam
que locutionem intelligendam esse secundùm ultimum ir
stans prolationis verborum.

Hæc autem S. Doctoris explicatio duplici modo intel
ligi potest. Prior est, ut pronomen illud accipiatur substā
tivè saltem in formâ consecrationis Panis, & per illud s
gnificetur substantia corporis Christi (quæ erit sub specie
bus Panis in fine prolationis formæ) confusè tamen e
pronomine designata, & per prædicatum hujus enuntia
tionis distinctiùs expressa. Posterior modus quem tuentu

Joan-

annes Major in 4. dist. 8. q. unic. & Maldonat. in cap.
, S. Matth. est, ut prædictum pronomen sumatur adje-
ivè, ac proinde ut eodem modo hæc Christi verba intel-
gantur: Hoc est corpus meum, atque si quis diceret:
ic est thesaurus meus: & sicut etiam Pater cœlestis de
odem Christo Domino dixit: Hic est filius meus dilectus:
uo posteriori sensu præsertim intelligi debet forma con-
crationis sanguinis, cujus verba transtulit Interpres no-
er per nomen adjectiuum demonstratiuum: Hic est calix
nguinis mei.

4. Quæres 3. quo sensu in verbis illis consecrationis
cipienda sit copula, est: Hæretici enim contendunt eo
co accipiendam esse pro significat: quam ad rem varia
Scripturis exempla proferunt, in quibus eo sensu accipi
detur, ut 1. Cor. 10. Petra erat Christus, id est (ut in-
iunt) petra significabat Christum.

Respondetur 1. quamvis verum esset aliquandò in scri-
uris verbum substantiuum sic accipi: inde tamen nullo-
odo sequi illud in verbis consecrationis eo sensu esse ac-
piendum: cùm neque à SS. Patribus, neque ab Ecclesiâ
iversâ unquam sic acceptum fuerit, ut constabit ex iis
æ sectione sequenti dicentur.

Respondetur 2. falsum esse, illud verbum substantiuum,
t, in Sacris aut etiam prophanis litteris unquam accipi
o verbo significat: in omnibus enim allegoricis aut me-
phoricis locutionibus quæ afferri possunt, ut rectè obser-
at & probat Maldonatus suprà, si quæ figura est, non hæ-
t in verbo, est, sed vel in subjecto enunciationis, vel in
ædicato; verbum enim, est, semper aut substantiam, aut
lam extremorum unionem significat, ut docuit Aristo-
les lib. de interpret. cap. 3.

5. Quæres 4. quomodò hæc consecrationis forma vera
sse possit; prius enim requiritur rem aliquam esse, quàm
eram esse propositionem quæ affirmat illam esse, forma
utem consecrationis, cùm efficiat illam rem quam enun-

ciat, est illa prior, & ex consequenti falsa; cùm signi
id esse quod nondum est.

Respondetur ex S. Doctore hanc esse differentiam lo
tionum quæ vim significativam solummodò habent
earum quæ habent vim effectivam; quòd illæ suppon
rem quam enunciant jam esse: hæ verò illam efficia
unde ad veritatem formæ consecrationis, per quam v
gratiâ corpus Christi ponitur sub speciebus Panis, suffi
quod eadem duratione reali quâ significatio ejus comp
tur, res per eam significata & enunciata talis à parte
sit, qualis esse significatur & enunciatur: quòd cùm
formâ illâ reperiatur, ut constabit ex dicendis sectione
quenti, hinc sequitur illam veram esse.

Quæres 5. & ultimò, quo sensu intelligi debeant ver
quæ ad consecrationem sanguinis Christi Domini adhib
tur: Hic est calix sanguinis mei novi & æterni testamen
Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effunde
in remissionem peccatorum.

6. Jam diximus non omnia illa verba esse de essen
consecrationis, sed hæc tantùm, Hic est calix sangui
mei; ea verò quæ sequuntur, per traditionem à S. Pe
Apost. qui Romanæ liturgiæ author fuit, accepta esse d
cet Leo IX. in Epist. ad Michaëlem Imperatorem cap.
& S. Thom. art. 3. fuisseque addita verbis essentialib
formæ ad expressiùs significandam virtutem ipsius sang
nis Christi, qui quidem, ut explicat S. Doctor pro no
effusus est, primo ad conferendum nobis jus hæreditat
juxta illud Hebr. 10. Habentes fiduciã in introitu Sanct
rum in sanguine Christi; & ad hoc exprimendum, dicit
noui, & æterni testamenti: Ius enim ad hæreditatem p
testamentum acquiritur. Secundò ad justificationem,
Sanctitatem conferendam, cujus initium, fundamentu
& radix est fides, ut loquitur Concil. Trid. sess. 6. ca
8. & ideò subditur; Mysterium fidei. Tertiò ad amove
da ipsius gloriæ & justificationis impedimenta, scilic
peccata, juxta illud Hebr. 9. Sangvinis Christi emundab
con-

conscientiam nostram ab operibus mortuis: & quantum ad hoc subjungitur qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: Pro multis, id est pro omnibus, quantùm est ex parte ipsius Christi, ut explicant Euthymius & Theophylactus apud Maldonatum suprà; vel, Pro multis id est pro solis prædestinatis, quantùm ad fructum & efficaciam, prout à nobis explicatum est priori hujus operis parte tract. 5. cap. 6. sect. Effundetur, vox Græca, in tribus Euangelistis Matthæo, Luca: & Marco est præsentis temporis, significatque effundi sanguinem, id est offerri seu libari in ipso Missæ Sacrificio; versio tamen communis quæ est futuri temporis, refertur ad effusionẽ illam sanguinis quæ in cruce futura erat, quando hæc verba Christus protulit hæc Ecclesia retinuit, ut significaret Sacrificium istud quod in Altari offertur, & illud quod in Cruce oblatum est, unum & idem esse, Sola, ut loquitur Concil. Trident. sess. 12. cap. 2. offerendi ratione diversa

SECTIO V.

Quid in hoc Sacramento per verba consecrationis efficiatur.

1. TRia sunt præsertim, eaque maximè admiranda atque suspicienda, ut loquitur Catechismus Roman. part. 2. cap. 4. quæ per verba consecrationis efficiuntur. Primum est, quod verum & proprium Christi Domini corpus & illud idem quod ex Sanctissimâ Virgine natum àd dexterã Patris sedet & verus ac proprius ejusdem sanguis qui pro nobis effusus est, in hoc Sacramento realiter & substantialiter continetur.

2. Secundum est, quod nulla in Sacramento illo remanet Panis aut vini substantia, quantumvis id à sensibus maxime alienum videatur; sed tota ipsius Panis ac vini substantia convertitur in substantiam corporis, ac sanguinis Christi Domini.

Tertium denique est quod in eo Sacramento accide[n]
Panis ac vini, quæ oculis alijsque sensibus percipiun
sine ullo subjecto mirabili quadam atque inexplicabil
tione remanent & operantur; de quibus in paragraphi
quentibus agendum erit.

§. I.

De vera & reali præsentia corporis & sangui Christi Domini in Sacramento Eucharistiæ.

1. NOn hoc tempore solùm, sed jam olim à primis
clesiæ sæculis hæc veritas (nimirum Christi Dom
corpus & sanguinem verè ac realiter in Eucharistiæ Sac
mento adesse) quæ inter reliqua fidei Catholicæ dogm
ta quasi principem locum obtinet, ab Hæreticis impugna
est, quorum antesignanus fuit Iudas Iscariotes, qui prim
huic veritati incredulus fuit, ut habetur S. Joann. 6. qu
posteà secuti sunt Simoniani & Menandriani, ut refert B
larminus lib. 1. de Sacram. Euch. cap. 1. qui realem co
poris Christi Domini præsentiam in Eucharistiâ negav
runt. Post illos Iconomachi, ut constat ex 6 Synodo gen
rali act. 9. dixerunt Eucharistiam esse tantùm figuram
imaginem corporis Christi. Secutus est deinde Berenga
us, qui eandem veritatem circa annum 1050. impugnav
quam tamen contumaciâ omni depositâ in Conc. Ro
sub Greg. 7. postea professus est. Exorti sunt postmodu
Albigenses, qui (ut testatur S. Antoninus part. 4. tit. 1
cap. 7. §. 5.) in Sacramento Eucharistiæ Christi Domi
corpus verè & realiter esse negaverunt: quibus aliqu
post annos subscripserunt Heretici illi qui Flagellantes d
cti sunt, ut refert Bernardus Luxemburgensis in catalog
Hæreticorum. Demum Joannes Zuinglius, Oecolampadiu
Bullingerus, alijque recentiores Sectarij, quorum agm
clausit Caluinus, cum suis asseclis; qui omnes licet int
se discordes, in eo tamen conveniunt, quod Christi Dom
ni corpus realiter in Eucharistiæ Sacramento esse negen

2. Pro-

2. Probatur igitur nostræ fidei veritas, & simul erro-
; oppositi refelluntur, 1. authoritate script. S. Joann. 6.
i Christus Dominus de institutione hujus Sacramenti à
facienda sic loquitur. Panis quem ego dabo, caro mea
pro mundi vita; Deinde SS. Matth 26. Mar. 14. & Luc.
. Christus Dominus hoc Sacramentum instituens, aper-
; & expressis verbis dixit: Hoc est corpus meum: hic est
nguis meus: Vnde sic argumentari possumus, Christus
ominus Eucharistiæ Sacramentum instituens, dedit in
bum id quod se daturum antè promiserat: atqui citato
Joannis loco promiserat se daturum in cibum, non fi-
uram corporis sui, sed ipsummet corpus: Ergo dicendũ
st verè corpus suum dedisse, proindèque ipsum Christi
Domini corpus verè & realiter in Sacramento Euchari-
iæ existere Quod autem verba illa ex S Joan. relata de
orpore Christi non figuratè, sed verè ac realiter in cibũ
lando intelligenda sint, constat ex unanimi SS Patrum
onsensu: Ita enim hunc locum de verâ & reali corporis
Christi Domini sumptione in Sacramento Eucharistiæ in-
erpretati sunt SS. Basilius, Gregorius Nyssen. Chrysosto-
nus, Cyrillus, Epiphanius, Cyprianus, Hilarius. Ambro-
sius Hieronymus, Augustinus, Prosper, Leo, Damascenus,
Bernardus, & alii quorum testimonia fusè refert Maldona-
us in cap. 6. S. Joannis.

Probatur 2. auth. duorum Conciliorum generalium, primi scilicet & ultimi, scilicet Nicæni & Trident. in illius siquidem actis (ut refert Bellarmin libro 2. de Eucharist. cap. 10.) hæc habentur: Fide intelligamus situm in Sacra illa mensa agnum illum Dei tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum, & pretiosum ipsius corpus & sanguinem verè nos sumentes, credere hæc esse nostræ resurrectionis symbola. In Tridentino autem sess. 13. cap. 1. Docet Sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur, in almo Sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post Panis & vini consecrationem, Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum atque hominem, verè; realiter ac sub-

substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium conti-
neri: nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator no-
ster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat, juxta mo-
dum existendi naturalem, & ut multis nihilominus ali-
in locis Sacramentaliter præsens, suâ substantiâ nobis ad-
ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix po-
sumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidei
illustrata, assequi possumus, & constantissimè credere de-
bemus.

Probatur 3. ex SS Patribus qui fusè citantur à Bellarmi-
no toto lib. 2. de Euchar. ubi consentientem illorum pe-
omnes Ecclesiæ ætates doctrinam ostendit: Illustriora al-
quot testimonia hic proferemus.

S. Cyprian. serm. de Cœnà Dom. Panis iste, inquit, non
effigie, sed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est
caro.

S. Hilarius lib. 8. de Trinit. De veritate, inquit, carnis
& sanguinis non est relictus ambigendi locus: nunc enim
& ipsius Domini professione, & fide nostra vere caro est
& vere sanguis est, &c. an hoc veritas non est? contingat
plane his verum non esse, qui Christum Jesum verum esse
Deum negant.

S. Ambros. lib. 4. de Sacram. Panis iste, inquit, Panis
est ante verba Sacramentorum; ubi accesserit consecratio,
de Pane fit caro Christi.

Probatur 4. ex antiquâ & perpetuâ Ecclesiæ praxi ado-
randi hoc Sacramentum, quod testatur S. Ambros. lib. 3.
de Spiritu Sancto cap. 12. Per terram, inquit, intelligitur
caro Christi, quam hodie quoque in mysteriis adoramus.
Et S. Aug. in Psal. 98. Nemo, inquit, carnem Christi man-
ducat, quin prius adoret; adorari autem in hoc Sacramē-
to Christi caro non posset; si in eo verè ac realiter non
existeret.

4. Objiciunt Hæretici 1. hæc Christi Domini verba S.
Joannis 6. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quid-
quam; Vnde inferunt carnem Christi realiter in sumptione
Eucharistiæ non comedi cùm ex se nihil profutura sit.

Respondet S. Augustinus tract. 27. in Joann. Caro non
deſt quidquam ſed quomodo illi (Capharnaitæ ſcilicet)
ellexerunt, carnem quippe ſic intellexerunt quomodo
cadavere dilaniatur, aut in macello venditur. Vnde S.
ryſoſt. hom. 46. in Joan. Cyrillus Catecheſi 4. Myſtag
alij SS. Patres per hæc Chriſti Domini verba & alia
ſequentia dicunt admoneri fideles, ut hujus Sacramen-
veritatem non carnaliter, id eſt ſecundùm ſenſum huma-
m, qui nihil prodeſt, imò in percipiendis Myſteriis di-
nis multùm obeſt, ſed ſpiritualiter, id eſt ſecundùm ve-
fidei ſpiritum intelligant, ſecundùm quem caro Chriſti
omini in hoc Sacramento non ut ſimplex & nuda caro
nſideratur, quâ ratione nihil prodeſt, ſed ut caro divi-
ſpiritu plena & divino Verbo perſonaliter unita; quo
ctò vivificare & maximè prodeſſe poteſt.

Obiiciunt 2. S. Auguſtinum lib. cont. Adimantium cap.
2. ſic loquentem, Non dubitavit Chriſtus dicere: Hoc eſt
orpus meum, dum ſignum daret corporis ſui. Vnde infe-
unt hoc Sacramentum non continere corpus Chriſti reali-
r, cum illius ſignum ſit, Item tract. 25. in Joan. Vt quid
aras ventrem & dentes? crede & manducaſti: Vnde ſe-
uitur non ore, ſed fide percipi corpus Chriſti; proinde-
ue in hoc Sacramento realiter non exiſtere.

Reſpondetur ad primum locum, falsò ab Hæreticis in-
erri corpus Chriſti realiter in hoc Sacramento non exiſte-
e, ex eo quod dicatur eſſe ſignum corporis Chriſti; ſicut
ex eo quod idem Chriſtus vocatur ab Apoſtolo Heb. 1. fi-
gura ſubſtantiæ Patris, falsò inferretur ſubſtantiam patris
n illo realiter non eſſe: quare dicendum eſt ideò Eucha-
riſtiam vocari ſignum corporis Chriſti; non quod Chriſti
corpus ibi realiter non ſit; ſed quia ibi modo quodam in-
viſibili ſub ſpeciebus tamen ſenſibilibus Panis tanquàm ſub
ſigno viſibili exiſtit.

Ad 2. Reſpondetur S. Auguſtinum verbis in objectione
citatis metaphoricè loqui de manducatione ſpirituali do-
ctrinæ divinæ, quæ fit per fidem ut ex toto ejus contextu

facilè colligi poteſt vel ſi de ejus Sacramenti manducá ne loquatur, docere tantùm illum voluiſſe realem cor ris Chriſti in hoc Sacramento manducationem tunc ſo modò eſſe fructuoſam, quando ſpirituali per fidem m ducationi conjuncta eſt.

5. Obiiciunt 3. poſſibile non eſſe Chriſtum totum tam parvâ hoſtiâ, imò in illius minutiſſimâ particulâ r liter contineri; ſimul in cœlo & in tot locis ſuper terra realiter adeſſe; ejus majeſtatem dedecere, dentibus ma ducantium frangi & conteri, imò à beſtiis poſſe devora ab igne comburi, pedibus conculcari, &c.

Ad hæc & ſimilia argumenta breviter reſpondetur, iſ videri poſſe impoſſibilia & indecentia iis qui Dei poteſt tem incomprehenſibilem & inexhauſtam bonitatem, (ut Apoſtoli verbis utamur Epheſ. 2.) n miam charitat ignorant: Fideles verò, qui firmiter credunt S. Luc. 1. no eſſe impoſſibile apud Deum omne verbum, ut teſtatus e Angelus, firmiſſimè etiam ſibi perſuadent realem illa Chriſti præſentiam in hoc Sacramento tam expreſſis divin veritatis teſtimonijs aſſertam, Deo poſſibilem eſſe, lice poſſibilitatis illius modum ignorent. Credunt etiam nih in illo Sacramento infinitam ejus bonitatem dedecere, ne que manducatione, aut quâvis aliâ hujus Sacramenti at trectatione corpus Chriſti glorioſum dehoneſtari, ſicut ne Solis radius inficitur ex cœno in quod illabitur, nec e ſpeculi aut criſtalli ab eo illuſtrati fractione violatur.

6. Porrò ad has & ſimiles Hæreticorum objectiones ſolvendas, obſervandum eſt hujus Sacramenti veritatem, non ratione humanâ, ſed ſolâ Dei authoritate inniti: proindèque ut certò cognoſcatur, non ratiocinium humanum, ſed divinum oraculum eſſe tantummodò conſulendum: videndum quid afferat Sacra Scriptura, non ut ab Hæreticis in contrarias & falſas interpretationes diſtorquetur, ſed ut ab Eccleſia univerſa & à SS. Patribus unanimi conſenſu intelligitur. Prætereà notandum eſt SS. Patres aliquando nõ apertè & clarè, ſed ambiguè & obſcure de hoc Sacramento lo-

locutos fuisse, ac religiosâ quâdam præcautione illius otitiam occultare voluisse tùm Catechumenis, ne ex ea andalum aliquod paterentur; tùm infidelibus inter quos egebant, ne tam pretiosam margaritam ante porcos proerent; præsertim cùm inter fideles nulla tunc circa hus Mysterij veritatem difficultas aut dubitatio suborta est: unde S. Athanasius in 1. Apol. de fuga sua: Non est, quit, fas Mysteria non initiatis prodere, ne Ethnici non telligentes derideant, aut Catechumeni curiosiores facti andalizentur.

§. II.

De Transsubstantiatione, seu conversione totius substantiæ Panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini.

FIdes Catholica docet non modò corpus & sanguinem Christi Domini realiter in Sacramento Eucharistiæ ub speciebus Panis aut vini existere, ut suprà probatum st, sed præterea nihil substantiæ Panis aut vini in eo rem ere, totamque Panis ac vini substantiam transmutari & onverti in substantiam corporis & sanguinis Christi Domini; quod Conc. Trid. explicavit simul & definivit his erbis: Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc enuò Sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem anis & vini, conversionem fieri totius substantiæ Panis n substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius ubstantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio convenienter & propriè à S. Catholica Ecclesia Transsubstantiatio est appellata.

Huic veritati multiplices opponuntur errores, quos hic breviter recensere non erit inutile, ut evidentiùs fiat quid n hoc Mysterio credi, quidve repudiari debeat.

Quidam igitur, ut refert Bellarm. lib. 3. de Euchs. cap. 1. attendentes ad modum transmutationum substantialium quæ naturaliter fiunt, in quibus una tantùm pars sub-

ſtantialis compoſiti, nempè forma, tranſmutatur, mater prima immutabili permanente; ſimiliter opinati ſunt hoc Sacramento ſolam Panis ſubſtantialem formam p conſecrationis verba mutari; materiam verò Panis rem nere, & ab anima Chriſti informari. Alij è contrario ex ſtimaverunt ſolam Panis materiam mutari in corpus Chr ſti, remanente forma ſubſtantiali ejuſdem Panis. Alij a bitrati ſunt Panem in Euchariſtia hypoſtatice aſſumi à Ve bò divino eodem prorsùs modò quo natura humana a illo aſſumpta eſt. Alij cenſuerunt ſubſtantiam corpori Chriſti & ſubſtantiam Panis ſimul in Euchariſtia commiſce ri. Luther. denique lib. de captivit. Babyl. cap. de Eucha riſtia, docuit non eſſe articulum fidei, quod ſubſtantia Pa nis maneat vel non maneat ſimul cum Chriſti corpore i Euchariſtia, ac utrumque ſine hæreſis periculo poſſe de fendi; ſibi tamen videri probabilius & Scripturis confor mius quod in hoc Sacramento Panis ſubſtantia manea ſimul cum ipſo Chriſti corpore.

2. Refelluntur hi errores, & Catholicæ fidei veritas de tranſſubſtantiatione Panis & vini in Chriſti Domini cor-pus & ſanguinem, probatur 1. ex authoritate Eccleſiæ, quæ id expreſsè & apertè declaravit, tùm in Concil Tri-dent. ſuprà relato, tùm etiam anteà in Concil. Later ſub Innoc. III. cap. Firmiter, de Sum. Trin. ubi definitum ha-betur: In Sacramento altaris corpus & ſanguinem Chri-ſti ſub ſpeciebus Panis & vini veraciter contineri, transſub-ſtantiatis Pane & vino in corpus & ſanguinem: Et in Conc. Rom. ſub Nicolao II. ubi Berengariûs iterùm hæ-reſim ſuam abjurans, profitenſque fidem Catholicam ſic loquitur: Corde credo, & ore cõfiteor, Panem & vinum, &c. ſubſtantialiter converti in veram ac propriam & vi-vificatricem carnem & ſanguinem Chriſti Domini.

Probatur 2. ex SS. Patribus qui id unanimi conſenſu aſ-ſerunt: ut S. Gregor. Niſſen. orat. Catech. cap. 37. Dei verbo, inquit, Sanctificatum Panem in Dei verbi corpus credo tranſmutari: ibidemque ſubdit naturam Panis &

vini

ni transelementari in corpus & sanguinem Christi, S. yril. Alexand. Epist. ad Calosyrium, dicit Panem in alta- oblatum, in veritatem propriæ carnis à Christo conver- S. Damasc. lib. 4. de Fide cap. 14. asserit in hoc Sacra- ento Panem & vinum modo mirabili in Christi corpus : sanguinem converti. S. denique Ambr. lib. de initian- is cap. 9. ipsam Panis & vini transmutationem in corpus c sanguinem Christi Domini fusè explicat, & variis tùm ationibus, tùm exemplis probat, quæ apud illum utiliter :gi possunt.

3. Obiiciunt 1. hæretici Eucharistiam vocari in Scriptu- s Panem, ut 1. Cor. 10. unde inferunt Panis substantiam mul cum Christi corpore in Eucharistia remanere, alias lso Panis diceretur.

Respondetur vocari Panem; vel quia exteriorem figu- am & alia Panis accidentia retinet; sicut Gen. 18. Ange- i vocantur viri, quia exteriùs tales esse videbantur, licet ealiter tales non essent; vel quia ante consecrationem erè Panis fuit: ideoque Panis dicitur, quamvis ampliùs on sit; sicut in Scripturis res quædam post mutationem n ipsis factam eodem plerumque nomine vocantur, quo ntea vocabantur, ut Exod. 7. virga Moysis in serpentem ubstantialiter mutata, adhuc tamen appellatur virga.

Obiicitur 2. verbum (transsubstantiationis) non repe- iri in scriptura.

Respondetur neque etiam in illa reperiri verbum Con- ubstantialis, quod Concilium Nicæn. 1. ad Christi Domi- i naturam divinam explicandam usurpavit; neque ullum amen Catholicum de veritate per verbum illud significa- â dubitare: si igitur Ecclesia in Concilio illo Sanctissimè c summa cum ratione id fecit, cur eadem Ecclesia in Cō- cilio Lateran. Florent. & Trident. ad Eucharistiæ verita- em expressiùs significandam & ab erroribus vindicandam dem præstare non potuit?

§. III.

§ III.

Explicantur quædam difficultates circa transsubstantiationem Panis & vini in Christi Domini corpus & sanguinem.

1. PRima est, quid sit propriè illa transsubstantiatio quomodò intelligi debeat. Omissis variis & prolixis super hac difficultate Theologorum disputationibus, breviter dicimus transsubstantiationem Panis in corpus Christi non esse ipsius corporis Christi substantialem productionem aut mutationem, id est, Christi Domini corpus per illam transsubstantiationem de novo non produci, nec substantialiter mutari, aut localiter moveri; sed per vim & efficaciam consecrationis fieri, ut desinente totâ Panis substantiâ corpus Christi, quod est in Cœlo, sine ullo motu locali, aut mutatione sui substantiali, jam esse incipiat sub speciebus ipsius Panis; neque solùm sub illis sit per simplicem præsentiam sive coëxistentiam, sed etiam per unionem quandam, qualis erat inter substantiam Panis & accidentia ejusdem Panis, sublatâ tamen inhærentiâ.

Quod si cui explicatio ista minimè satisfaciat, meminerit SS. Patres (ut testatur Catechismus Rom. cap. 4. part. 2.) sæpè admonere fideles, Ne curiosius inquirant, quo pacto ea mutatio fieri possit; nec enim à nobis percipi potest, nec in naturalibus mutationibus, aut in ipsâ rerum creatione hujus rei exemplum aliquod habemus: verùm quod solâ fide percipi debet, id quomodò fiat non est curiosius inquirendum.

2. Secunda difficultas est, quid in illâ transsubstantiatione ponatur sub speciebus Panis & vini tam vi verborũ consecrationis, quàm per naturalem concomitantiam. Nihil aptius ad hujus difficultatis solutionem afferri potest, quã id quod habetur in Concil. Trident. sess. 13. cap. 3. ubi dicitur, Verum Christi corpus, verumque ejus sanguinem sub Panis & vini specie, unà cum ipsius animâ & divinita-

te exi-

te existere, sed corpus quidem sub specie Panis, & sanguinem sub specie vini ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie Panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus, inter se copulantur, divinitatem quoque, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem: quapropter verissimum est tantumdem sub alterutrâ specie, atque sub utraque contineri; totus enim & integer Christus sub Panis specie, & sub quavis ejus speciei parte: totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit.

Ex quibus Concilij verbis colligitur 1. quòd sicut sub specie Panis totum corpus, sic etiam sub specie vini totus Christi Domini sanguis vi verborum ponitur, cùm nulla sit ratio cur una ejus pars præ alterâ ponatur, sicque totus ille divinus sanguis, ne unicâ quidem guttulâ exceptâ, vi verborum consecrationis in Sanctissimo Missæ sacrificio (quod maximè perpendi debet) pro unoquoque nostrûm quotidie effunditur.

Colligitur 2. ea omnia, quæ Christo Domino extra Sacramentum nunc in Cœlo existenti sunt intrinseca, per concomitantiam quoque poni sub speciebus consecratis; & sic corporis ejus gloriosi dotes, qualitates item naturales ac supernaturales ejus animæ inexistentes, omnes denique divinitatis ejus perfectiones in illo Sacramento contineri: ita ut aliqua ratione de unoquoque fidelium dignè Sacramentum hoc percipiente dici possit, quòd tunc cùm illud percepit, in eo sint omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Per eandem quoque concomitantiam persona Patris & persona Spiritûs Sancti, propter identitatem naturæ cum ipsius Filij personâ, sub illis Panis ac vini speciebus ita simul adsunt, ut si per immensitatem suam ubique non essent, ratione tamen illius identitatis in illo Sacramento adessent.

3. Tertia pars difficultatis, an Christi Domini corpus,

quod in Euchariſtiæ Sacramento inextensè & indiviſibi-liter exiſtit (conſtat ex ſuprà relatis Concil. Trid. verbi retineat in eodem Sacramento propriam quantitatem. R ſpondetur affirmativè cum S. Doctore q. 76. a. 4. Ratio e quia omnia quæ naturalem & pluſquam localem conn xionem habent cum ſubſtantiâ corporis Chriſti, ponunt per concomitantiam in hoc Sacramento, ut ex antè dict patet; unde ſequitur, ut quantitas quæ corpori glorio Chriſti naturaliter connexa eſt, ſub hujus Sacramenti ſp ciebus reperiri debeat. Quæ quidem Doctrina ita certa e ut quamvis ab Eccleſiâ expreſsè definita non ſit tanqua de fide; contrarium tamen ſentire erroneum exiſtim Alexander Alenſis p. 1. q. 40. mem. 3. a. a.

Dicet aliquis, ſi corpus Chriſti retineret propriam qu titatem in Euchariſtiâ, deberet eſſe extenſum & diviſibil & figuram etiam aliquam habere, cùm figura ſit intrinſe cus terminus quantitatis.

Reſpondetur duplicem eſſe quantitatis extenſionem ſeu corpus quantum duplici modo eſſe extenſum; prim in ordine ad ſe, ſecundò in ordine ad locum. Prior extenſio eſt de eſſentia ipſius quantitatis: poſterior verò eſt tantùm proprietas virtute Divina ab ea ſeparabilis: unde fit u quantitas hac extenſione locali deſtituta quantæcumque ſi magnitudinis in ordine ad ſe, poſſit tamen per divinam Omnipotentiam intra ſpatium quantumvis exiguum con-cludi. Similiter duplex eſt figura, una organica, quæ pen-det ab extenſione quantitatis in ordine ad ſe; altera loca-lis, ſeu (ut ita loquamur) ſitualis, quæ ab extenſione lo-cali ipſius quantitatis pendet cum igitur corpus Chriſti Do-mini in Euchariſtiæ Sacramento ſit ſolummodò extenſum in ordine ad ſe, non verò in ordine ad locum, habet tan-tùm figuram organicam, non verè localem, unde intelli-gitur qua ratione fieri poſſit, ut retinens propriam quan-titatem & figuram, in quantumvis exiguo ſpatio & ſub quantalibet ſpecierum Sacramentalium particula totum contineri poſſit.

4. Quar-

4. Quarta difficultas eſt; quid de ſpeciebus Panis & vi- in hoc Sacramento remanentibus ſentiendum ſit. Reſ- ndetur ſpecies illas ſeu accidentia Panis & vini, puta ;uram, colorem, ſaporem, &c. poſt conſecrationem ma- re ſine ullo ſubjecto. Ita definitum eſt in Concilio Tri- nt. ſeſſ. 13. can. 2. & hæc Vvicleſi propoſitio tanquam lſa & hæretica damnata eſt in Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. Accidentia Panis non manent ſine ſubjecto in Sacramen-), &c.) Id tamen de omnibus accidentibus conjunctim mptis eſt intelligendum: vera ſiquidem eſt S. Thomæ ctrina quæſt. 77. art. 1. & 2. aſſerentis quantitatem Pa- s & vini ab omni ſubjecto ſeparatã divinâ virtute in hoc acramento exiſtere; reliqua verò accidentia eſſe in ipsâ uantitate tanquam in ſubjecto. Qui etiam a. 3. docet, pecies illas Panis & vini poſſe ſic ſeparatas agere, quid- uid poterant, dùm ipſius Panis & vini ſubſtantiæ tanquã roprio ſubjecto inhærebant; cùm ſemper eandem eſſen- am, exiſtentiam & agendi virtutem retineant Et a. 4. ſpe- es illas poſſe corrumpi ut experientia ſatis compertum ſt. Art. item 6. ex ſpeciebus illis fieri poſſe nutritionem ubſtantialem: ſive nutritio illa ex ſolâ ſpecierum quanti- ate divina virtute fiat, ſive (quod probabilius eſt) ex ateriâ quæ à Deo creatur eo inſtanti quo ſpecies illæ Sa- ramenti ita alterantur, ut ipſa ſubſtantia Panis, ſi adeſſet, ub illis eſſe naturaliter deſineret. Denique q. 76. art. 6. d 3. tradit Chriſti Domini corpus & ſanguinem deſinere ſſe ſub illis Panis ac vini ſpeciebus, quandò ita mutantur ut alterantur. ut hæc mutatio ſeu alteratio ad deſitionem ubſtantiæ Panis ac vini ſufficeret; remanere verò ſub illis Chriſti corpus ac ſanguinem, quandiù mutatio illa ſeu al- eratio tanta non eſt, ut ad deſitionem ſubſtantiæ Panis aut vini ſatis eſſet: quod ex ipſius etiam Eccleſiæ praxi ſatis onſtat, quæ tandiù adorat Chriſtum in hoc Sacramento, quandiù in illo ſpecies Panis ac vini remanere cognoſcit.

5. Quinta difficultas eſt, an Chriſti corpus ſub ſpecie-

bus Sacramentalibus existens videri possit ab oculo cor-reo, vel ab intellectu creato cognosci.

Respondet S. Doctor quæst. 76. art. 7. nullum cor-reum oculum pertingere posse ad visionem corporis Chri-sti, prout est in hoc Sacramento; cùm in illo sit per mo-dum substantiæ, quæ per se non est visibilis: ab intellec-tu autem creato posse clarè cognosci, dummodò lumine glo-riæ illustretur, quo deficiente nonnisi obscure, ac per fi-dem percipi posse Christi existentiam Sacramentalem: unde (ut ait idem S. Doctor.) ne quidem ipsi dæmones Christum in hoc Sacramento existentem cognoscere possunt, nisi per fidem, cui non assentiuntur voluntariè; sed ad eam evi-dentia signorum convincuntur, prout dicitur S. Jacob. 2. quod dæmones credunt & contremiscunt.

6. Sexta denique difficultas est, quid de miraculosis ap-paritionibus sentiendum sit, quæ aliquandò in hoc Sacra-mento contigerunt, & adhuc contingere Deo ita volente possunt; ut quandò puer, vel caro in manibus Sacerdotis, aut super altari, vel sanguis in calice cernitur. Respondet S. Doctor art. 8. Christum tunc semper manere in hoc Sa-cramento; nec carnem illam aut sanguinem miraculosè apparentem esse carnem vel sanguinem ipsius Christi, sed esse aliquid miraculosè productum, quò tum caro & san-guis ipsius Christi, tùm etiam Sacramentales species te-guntur. Monet autem rectè idem S. Doctor in 4. dist. 10. q. 4. art. 1. q. 3. non licere ejusmodi carnem aut sangui-nem miraculosè sic apparentem ore sumere: quia hæc signa miraculosa non habent modum convenientem, quo possint pro ratione hujus Sacramenti comedi ac bibi: qua-re in illo casu deberet Sacerdos (ut docet Valentia disp. 6. quæst. 4. de Euch. part. 1.) alium Pa-nem & vinum consecrare & sumere, ut Sa-crificium ea ratione perficeretur.

SE.

SECTIO VI.

Quinam sint effectus Sacramenti Eucharistiæ.

VArii sunt, iique saluberrimi hujus divini Sacramenti effectus, de quo verè dici potest, quod olim de man-a dictum est, omnem in illo reperiri saporis suavitatem: ræcipuos hic & observatione maximè dignos adnotabi-ius.

Atque in primis certum est hoc Sacramentum ritè dis-ositis gratiæ Sanctificantis augmentum conferre, ut in ec. Eug. expressè definitum habetur, & satis constat ex s quæ cap. 1. de Sacram. in genere dicta sunt. Quod qui-em gratiæ augmentum cæteris paribus longè uberius & lenius in isto Sacramento, quàm in aliis percipitur, cùm a eo fons ipse gratiarum, & omnium charismatum, ac onorum cœlestium contineatur, ut dicit Catechismus omanus. Docet autem S. Thom. quæst. 80. art. 8. ad 6. ffectum illum in ipsâ Sacramenti sumptione percipi, ideò-ue præcipuam tunc & maximam in suscipiente requiri evotionem.

Quærunt Theologi an Sacramentum hoc conferat etiã liquando primam gratiam à peccatis justificantem. Re-pondetur certum esse sicut docet S. Thom. q. 79. a. 3. Sa-ramentum hoc nullo modò profuturum, sed potiùs maxi-nè obfuturum ei qui cum affectu vel conscientia peccati nortalis illud susciperet: quod verò spectat ad illum qui n peccato mort. existens, illius tamen nec affectum nec onscientiam haberet, si bonâ fide ad hoc Sacramentum ccedat, quidam Theologi, ut Richardus, Scotus, & alij uos citat & sequitur Suarez disp. 63. sect. 1. existimant n illo casu Sacramentum Eucharistiæ ex opere operato ustificare ac primam gratiam conferre: Meliùs tamen S. Bonaventura, Gabriel Major & alij, quibus subscribit Vas-ques disp. 205, cap. 4. negant: cùm hoc Sacramentum per

se ad

se ad remissionem peccati mortalis non sit institutum: C stat enim (ut loquitur Catechismu Rom. sup. c.4.) quem admodum mortuis corporibus naturale alimentum nil prodest: ita etiam animæ, quæ Spiritu non vivit, Sac mysteria non prodesse: ac propterea Panis & vini spec habent, ut significetur, non quidem revocandæ ad vita animæ, sed in vitæ conservandæ causa, instituta esse. D cet tamen S. Thom. sup. illum qui bonâ fide ignorans in peccato mortali esse, devotè ac reverenter hoc Sacr mentum perciperet, ex Dei bonitate per illud gratiam al quam actualem consecuturum, quâ excitabitur ad actu charitatis seu perfectæ contritionis eliciendum, & sic a ipso peccato mortali illum liberari posse.

2. Secundus hujus Sacramenti effectus complectitu quædam specialia gratiæ actualis auxilia opportuno ten pore vi hujus Sacramenti dignè suscepti conferenda, pe quæ charitas conservatur, roboratur, perficitur; idqu spiritualiter animæ confertur, quod Panis & vinum co pori conferre solent, ut expresè declaratur in Dec. Eu ubi dicitur, Omnem effectum, quem cibus & potus mate rialis quoad vitam operantur corporalem, sustentandc augendo, reparando, & delectando; Sacramentum ho quoad vitam operari spiritualem; In quo (ut explicat S Chrysost. hom. 6. ad pop. Antioch.) Christus Dominu maximâ erga nos charitatem evidentissimè testatur: cùm enim sæpè numerò parentes liberos suos aliis nutriendo tradant, ipse nos alere propriâ suâ substantiâ voluit, car nemque suam à nobis tangi, manducari, illique dente nostras infigi permisit.

Tertius effectus consistit in eo, quod Christus Dominu se in hoc Sacramento sumendum nobis exhibet, non mo dò tanquam cibum, quo nutriamur, sed etiam tanquam salutare medicamentum, quo naturæ nostræ infirmitates id est pravæ inclinationes, immoderati affectus, &c. cu rentur. Id passim docuerunt SS. Patres S. Gregor. Nissenus Orat. Catech. cap. 37. dicit Eucharistiam esse Salutare

medi-

licamentum, veneni damnum quod corpori fuerat in-
m, per contrariam rep...llens affectionem. S. Cyrillus
4. in S. Joan. cap. 17. Sedat, cum in nobis manet Chri-
, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem
oborat, perturbationes animi extingvit, ægrotos curat,
isos redintegrat, &c. S. Ambrosius lib. 5. de Sacram.
. 4. Iste Panis quotidianus sumitur in remedium quoti-
næ infirmitatis. S. denique Bernardus in Serm. de Cœ-
Domini, postquam dixit Sacramentum Dominici cor-
is & sanguinis efferatis motibus & pruritibus concupi-
itiæ mederi, subjungit: Si quis vestrûm non tam sæpe
do, nec tam acerbos sentit iracundiæ motus, invidiæ
uriæ; aut cæterorum hujusmodi, gratias agat corpori
sanguini Domini: quoniam virtus Sacramenti opera-
in eo, & gaudeat quòd pessimum ulcus accedat ad sa-
atem.

3. Quartus effectus est remissio peccatorum venialiũ,
docet S. Doctor art. 4. & antè illum docuerat S. Am-
osius lib. 4. de Sacram. cap. 6. & lib. 5. cap. 4. & habe-
cap. Litterarum de Consecr. dist. 2. cap. 110. ibid. Re-
ttuntur autem peccata venialia in hoc Sacramento, sive
r infusionem gratiæ Sanctificantis præsuppositâ de illis
ritione, sive per charitatis & perfectæ contritionis fervo-
n, quem hoc Sacramentum excitat, ut ex mente Sanct.
octoris explicat Isambertus ad q. 79. q. 1. a. 6.

Quintus effectus est præservatio à peccatis mortalibus,
docet S. Th. art. 6. & S. Bernardus Serm. de Cœnâ Do-
ini, ubi dicit, Duo in nobis hoc Sacramentum operari,
& sensum minuat in minimis; & in gravioribus tollat
nnino consensum. Hunc autem effectum præstat tribus
æsertim modis, ut docet Isambertus suprà: primo sug-
rendo vires, & robur addendo, per augmentum scilicet
bituum supernaturalium, quod efficit: secundo amovē-
peccandi occasiones, juxta illud Psalm. 22. Parasti in
nspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me:
ertio denique protegendo nos à dæmonum impugnatio-

nibus

nibus, ipsósque dæmones arcendo; Vnde S. Ignatius Ep. ad Ephes. dicit per hujus Sacramenti frequentem & dig. susceptionem: Expelli potestates Satanæ, &c. panemq. illum esse antidotum non moriendi: & S. Chrysost. Hom. 61. ad pop. Antioch. Tanquam leones, inquit, ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles.

Sextus effectus, est animæ gloria seu vita æterna. S. Thom. a. 2. & constat ex his Christi Domini verbis Joan. 6. Qui manducat hunc Panem, vivet in æternū. Confert autem hunc effectum Eucharistia, non tantùm quia tribuit gratiam Sanctificantem, in quà fundatur jus & dignitas ad ipsius vitæ æternæ consecutionem; quod & alia Sacramenta præstant: sed etiam quia speciali modo confert dignè suscipientibus finalem perseverantiam, quantùm per specialia gratiæ auxilia charitatem roborat ac perficit, & à peccatis mortalibus præservat, ut suprà dictum est.

4. Septimus effectus, est corporis resurrectio & glorificatio, quæ speciali modo tribuitur participationi hujus Sacramenti, quod Christus declaravit his verbis S. Joan. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die: quod fusè explicat & probat S. Cyrillus Alexan. lib. 4. in S. Joan. cap. 14. ubi observat quòd Christus Dominus, in exsuscitandis mortuis non solùm verbo & imperio, ut Deus utebatur, verum etiam carnem suam quasi cooperatricem nonnunquam adhibebat; ut reipsa ostenderet carnem quoque suam, quoniam sibi conjuncta est, vivificam esse: nam quandò principis filiolam suscitavit manum ejus apprehendit, &c. Vnde concludit quòd reformabit omninò ad immortalitatem participes sui.

Octauus denique, est, singularis quædam & inexplicabilis unio Christi Domini cum eo qui Sacramentum istud dignè suscipit; juxta quòd ipse Dominus Christus dixit S. Joan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: & de hac mirabili

unio-

nione sæpè cum pietatis sensu loquuntur SS. Patres, ac
æ cæteris Sanctus Chrysostomus hom. 61. ad pop. An-
och. ubi postquam dixit nos per hujus Sacramenti parti-
pationem unum corpus cum Christo fieri, subjungit;
itaque non tantùm per charitatem hoc fiamus, verùm
ipsâ re in illam misceamur carnem, hoc per escam ef-
citur, quam largitus est nobis, volens ostendere deside-
um, quod erga nos habet: propterea semetipsum nobis
mmiscuit, & corpus suum in nos contemperavit, ut unū
uid efficiamur tanquam corpus capiti coagmentatum:
denter enim amantium hoc est. Et S. Cyrillus Alexan-
inus lib. 10. in Sanctum Joan. cap. 13. supra relata Chri-
i Domini verba explicans: Sicut, inquit, si quis ceram
ne liquefactam alteri ceræ similiter liquefactæ ita miscue-
t, ut unum quid ex utrisque factum videatur: sic com-
unicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est,
nos in ipso.

Hos omnes effectus, paucis, sed efficacibus verbis de-
aravit Concilium Trident. sess. 13. cap. 2. ubi dixit Chri-
um Dominum hoc Sacramentum à fidelibus sumi voluis-
, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur &
onfortentur viventes vitâ illius qui dixit: qui manducat
e, & ipse vivet propter me, & tanquam antidotum quo
beremur â culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus
ræservemur: pignus præterea id esse voluit futuræ no-
ræ gloriæ & perpetuæ fœlicitatis, adeoque Symbolum
nius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos
anquam membra arctissima fidei, spei, & charitatis con-
exione astrictos esse voluit.

5. Monet autem sapienter Isambertus ad quæst. 79.
isp. 1. art. 1. ad hos effectus per totam vitam obtinendos,
acramenti illius participationem sæpe repetendam esse,
deò ut existimet vix fieri posse, ut quis propriâ sponte ac
eliberatè ab hoc Sacramento per longum tempus absti-
eat, quin in nouum aliquod mortale peccatum dilabatur.

Porrò circa hanc frequentem Eucharistiæ perceptionē,
obser-

observanda est Doctrina Sancti Thomæ & in 4. dist. 4. art. 3. ubi dicit: In perceptione hujus Sacrament requiri: desiderium conjunctionis ad Christum, & rentiam Sacramenti: quorum primum inclinat ad su dum, secundum ad abstinendum: sed quia amor ti præponderat, cæteris paribus laudabilius est sumere q abstinere: dùm tamen ex frequenti sumptione amor in datur, & reverentia non minuatur.

6. Addimus prætereâ ex libello verè aureo Intr ctionis ad vitam devotam, Beati Francisci Salesij Epis Gebennensis part. 2. cap. 22. super hoc frequenti com nionis usu judicium communi Ecclesiæ consensu & p approbatum: Duo, inquit, genera hominum frequ hujus Sacramenti participatione indigent: perfecti quid cum enim sint optimè dispositi, vituperio ipsis vertere si ad perfectionis fontem non accederent: imperfecti aut ut ad perfectionem possint aliquando pertingere: for ne debilitentur; debiles, ut roborentur: infirmi, ut san tem recuperent; sani, ne in morbum incidant. Subjun posteà, eos qui multis sæcularibus negotijs sunt implic Sacram Eucharistiã frequenter percipere debere, eo qu ejus virtute ac præsidio indigeant: sicut illi qui plurii laboribus exterioribus attenuantur, vires solidis cibis c brò reficere opus habent: denique Sanctissimum hoc S cramentum sæpe percipiendum esse; ut quomodo dig percipi debeat, experientia ipsa discatur: minùs siquide rectè illud fit quod rarò fit.

Hæc autem & similia, quæ de frequenti communior usu apud SS. & Patres alios probatos authores dicta i periuntur, semper intelligi debent cum hac condition ut scilicet quoties hoc Sacramentum sumitur, dignè & debitis dispositionibus sumatur: de quibus dispositionib nunc agendum nobis est.

SECTIO VII.

dispositionibus ad hujus Sacramenti dignam perceptionem necessariis.

E dispositionibus ad dignam Eucharistiæ perceptionē ex præcepto aliquo seu divino ; seu Ecclesiastico nesariis agendum nobis est, & inquirendum, quænam dispositiones ad Sacramentum hoc sumendum ita prærequirur, ut si vel unica ex iis desit, in illius perceptione, ccati alicujus reatus incurratur.

§. I.

uænam dispositiones requirantur ex parte animæ.

PRima dispositio ad dignam Eucharistiæ sumptionem necessaria, est sana & recta de illius veritate fides; possibile enim est (ut ait Apost. Hebr. 10.) sine fide acere Deo, accedentem quippe ad Deum credere opor: & ideò, ut rectè observavit S. Doctor, qu. 77. a. 3. ante illum Yuo Carnotensis Epist. 264. ex peculiari Ecesiæ instituto, formæ hujus Sacramenti consecratoriæ, terposita sunt verba illa: Mysterium fidei : ut accedentes illud monerentur, fidem præsertim ipsis esse necessariā. uod & confirmari potest ex antiquâ Ecclesiæ praxi, in ius administratione olim servari solitâ, teste S. Ambros. . 4. de Sacram. cap. 4. ubi refert moris suo tempore fuis, ut Sacerdos Sacram Eucharistiam sumendam porrigens arâ voce diceret : Corpus Christi, cui suscipiens respondebat, Amen ; hâc voce, suæ erga hujus Sacramenti veritem, fidei veluti professionem emittens.

Secunda dispositio est ab omni peccati mortalis macu mundities, & gratiæ Sanctificantis in suscipiente status : m enim, ut docet Sanctus Thomas quæst. 79. art. 2. hoc cramentum se habeat instar spiritualis cujusdam alimē; vitam necessariò supponere debet in suscipiente : &

quæst.

quæst. 80. art. 5. dicit eos qui cum conscientiâ p
mortalis corpus Christi Domini sumunt, gravissimū
dubiè peccatum committere; quod quidem peccatu
dignè communicantium Sanctus August. tract. 62.
Joan. cum peccato Judæ proditoris cōparat, S. veró C
sostomus hom. 6. ad pop. Antioch. cum peccato eo
qui ipsum Christum Dominum occiderunt. Certè Ap
lus 2. Cor. 11. apertè declarat indignè manducante
bibentem Reum esse corporis & sanguinis Christi: qu
ut monet Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. communi
volenti revocandum est in memoriam Apostoli præce
probet seipsum homo: Ecclesiastica autem consuetudo
clarat eam probationem necessariam esse, ut nullus
conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus vi
tur, absque præmissa confessione Sacramentali ad Sac
Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis om
bus, etiam ab iis Sacerdotibus quibus ex officio incub
rit celebrare, hæc Sancta Synodus perpetuo servandum
se decrevit, modo non desit illis copia Confessoris; qu
si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessio
celebraverit, quam primum confiteatur.

2. Ex quá Concilij doctrina obiter colligitur, quàm
riculosa sit quorumdam Theologorum sententia, qui a
runt olim iis, quibus ob peccata mortalia imposita fue
pœnitentia publica, concessam nihilominùs ab Eccle
interdum fuisse Eucharistiæ participationem, quamvis S
cramentalem peccatorum absolutionem nondum recep
sent: eandem etiam Eucharistiam ab Ecclesia non fui
denegatam ob peccata quædam mortalia non ita grav
licet nulla Sacramentali pœnitentia expiata forent.

Hæc enim manifestè pugnant cum iis quæ à Tridentin
Concilio, ex praxi & consuetudine totius Ecclesiæ, ad d
gnam Eucharistiæ perceptionem facienda esse præscribu
tur, imò quæ ex ipsiusmet Apostoli verbis in vero & pr
prio sensu ab ipsa Ecclesia explicatis, tanquam absolu
necessaria declarantur.

Dixi-

Diximus ad dignam Sacræ Eucharistiæ perceptionem
quiri munditiem à quovis peccato mortali, non verò à
ccato veniali: cum per illud Sanctificantis gratiæ status
n destruatur, ut ex fide certum est; quamquam si quis
erga venialia aliqua peccata pravè affectus esset, ut iis
presla & deliberata voluntate inhærere vellet, maxima
et ratio dubitandi, ut nihil hic temerè definiamus, an
ad sumendam Eucharistiam sufficienter esset dispositus;
m enim Eucharistia sit ex diuina institutione Antidotum
o liberamur à culpis quotidianis, ut ex Concil. Trident.
rà relatum est, qui fieri posset ut is dignè illam recipe-
, qui peccata illa quotidiana seu venialia deliberatè in
mo fovere vellet?

3. Tertia dispositio est, ut nulla Ecclesiæ prohibitio hu-
Sacramenti perceptionem impediat: quantumvis enim
is justus & Sanctus existat, si taman Ecclesia Sacrameti
jus sumptioni conditionem aliquam apponat, qua defi-
nte illud sumi prohibeat, parendum necessario; nec con-
npto aut neglecto illius præcepto dignè potest quis ad
cram illam mensam accedere. Exemplum hoc affert S.
ctor quæst. 80. a. 8. si quis à media nocte aliquid cibi
potus sumpserit; cùm secundùm Ecclesiæ leges non
a jejunis Sacramentum hoc extra morbum periculo-
n sumi debeat. Item si quis excommunicationis alicujus
tentia fuerit Superioris authoritate perculsus; quantū-
aliàs coram Deo innocens, & ab omni crimine immu-
existat, nihilominùs ab Eucharistiæ perceptione absti-
e tenetur, donec vel innocentiam suam superiori pro-
verit, vel absolutionem ab excommunicatione accepe-
: ut enim rectè monet S. Gregor. hom. 26. in Evang.
toris sententia justa vel injusta semper gregi timenda
, &c. & is qui sub manu Pastoris est, timeat ligari, vel
iste: nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat; ne
injustè ligatus est, ex ipsâ tumida reprehensionis super-
, culpa, quæ non erat, fiat.

4. Quarta denique dispositio ad dignam Eucharistiæ

 perce-

perceptionem necessaria, in illis qui sunt rationis co[m]tes, est pius aliquis reverentiæ ac devotionis affectus. Q[uod] satis expresse declarat Concil. Trident. sess. 13. cap. 7. dicit cuique fidelium cavendum esse, Ne absque ma[gna] reverentia & Sanctitate ad hoc Sacramentum percip[ien]dum accedat: & cap. 8. explicans quâ ratione spiritua[liter] sumatur, dicit id fieri, Fide vivâ quæ per dilectionem [ope]ratur; idest per actus aliquos fidei & charitatis, qu[ibus] Christo Domino quilibet fidelis spiritualiter unitur: a[lioquin] frustrà quis Christum Sacramentaliter tantùm in Euch[ari]stia sumeret, nisi eidem spiritualiter conjungeretur; q[uod] tamen sine aliquibus piis & religiosis affectibus fieri posse, ex relatis Concilij verbis apertè constat.

Et certè quis non meritò reprehensibilem judicare [aut] peccati damnaret illum, qui licet à peccato mortali [per] absolutionem Sacramentalem factus immunis, sine [ullo] tamen reverentiæ aut pietatis sensu, animóque delibe[rate] vanis cogitationibus distracto, ad tremendam hanc m[en]sam accederet? Piorum equidem omnium sensus est, [ut] si in Sacramenti hujus perceptione minus afferant devo[tio]nis ac reverentiæ quàm par esse arbitrentur, de illo defe[ctu] tanquam de peccato sese in confessione Sacramentali a[ccu]sent, unde patet eos tanquam indubitatum tenere; div[inum] hoc Sacramentum nonnisi cum singulari religionis ac [pie]tatis affectu esse suscipiendum.

§. II.

Quænam dispositiones requirantur ex parte corpo[ris]

1. DVÆ præsertim ad hoc Sacramentum suscipiend[um] dispositiones ex parte corporis requiruntur. Pri[ma] est, ut qui Eucharistiam cupit percipere, sit jejunus, [id] est ut nihil cibi vel potus à media nocte sumpserit. Ita S[an]ctus Doctor quæst. 80. art. 8. idque in variis Conciliis [de]cretum est, ut in Carthagin. 3. cap 29. & Tolet. 7. can[...] ut in honorem tanti Sacramenti, quod dixit S. Aug. Ep[ist.] 118 prius in os Christiani corpus Dominicũ intraret qu[am] reli-

qui cibi: ex quibus verbis intelligitur quale debeat esse d jejunium, perfectum scilicet ac naturale; ita ut omnē ɪrsùs cibi, potûs, medicinæ, aut cujusvis alterius rei in antumlibet parvâ quantitate sumptionem excludat, ut ɪm docet Sanctus Thomas cit. articulo 8. ad 4. & cum ɔ communiter omnes.

Ceterum si quis sanguinem, aliùmve humorem ex ca- e defluentem, aut os eluendo, aquæ guttulas cum sali- mixtas, aut cibi reliquias dentibus adhærentes casuali- transglutiat: non censetur violare jejunium, nec ob id ommunione abstinere tenetur, ut explicat idem S. Do- r loco citato.

2. Sunt tamen aliqui casus, in quibus, secundùm com- unem Doctorum sententiam & Ecclesiæ praxim, etiam non jejunis Eucharistia sumi potest. Primus est, quan- in periculo mortis per modum viatici sumenda est, ut cet idem S. Thomas suprà. Secundus quando, nisi statim matur Eucharistia, vel incendio absumenda est, vel infi- lium aut impiorum manibus prophananda: tunc enim Sacerdote vel à quovis alio etiam non jejuno cum reve- ntia sumi debet. Tertius, quando Sacrificij perficiendi cessitas incumbit, ut si Sacerdos celebrans, post conse- ationem, sed antè Sacramenti sumptionem moriatur; nc enim debet alius etiam non jejunus, Sacrificium in- oatum perficere. Item si quis post consecrationem & rporis Christi sumptionem animadvertat aquam pro no fuisse in calice appositam; tunc enim licet illā hau- rit, debet tamen (prout in rubricis Missalis annotatur) nem & vinum de novo offerre & consecrare, incipiendo illis verbis; qui pridie quàm pateretur, &c. ac postea mere. Monet tamen rectè Laymannus cap. 7. de Sacri- cio Missæ, nullum ibi præceptum imponi adeoque Sacer- otem, præsertim si publicè celebret, sequi posse senten- am Scoti, Gabrielis, Adriani, Navarri, & aliorum, quos idem citat, quibus etiam subscribit Toletus lib. 2. cap. 9. ui omnes doceat in eo casu satius esse ad evitandū scan-

dalum, ut solummodò Sacerdos aliud in calice vinum pauxillo aquæ infundat, & tacitè offerat, atque consec incipiendo ab illis verbis, Simili modo postquam, Quartus denique casus est, quando post sumptam ablu nem animadvertit Sacerdos superesse aliquas hostiar à se consecratarum particulas; illas enim tunc licitè sumere poterit, ut docent Scotus, Navarrus, Suares, alii apud eundem Laymannum suprà: ubi etiam mo ad intelligendum esse, non tantùm de particulis minu in patena vel corporali hærentibus, sed etiam de grand ribus, si facile asservari non possint; dummodò tamen cerdos nondũ ab Altari recesserit, aut vestes Sacras exue

3. Secunda dispositio ex parte corporis, est munditi seu ab omni immunditia corporali puritas: ad reveren quippe huic divino Sacramento debitam pertinet, u quis immunditiei alicui seu pollutioni causam culpabile dederit, quamvis peccatum in Pœnitentiæ Sacramen expiaverit, à perceptione tamen Eucharistiæ abstineat lo die, ut fusè declarat Sanctus Thomas articulo 7. ubi Gregorium tanquam illius doctrinæ assertorem citat Epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, responsio 10. & 11. additque quod, quamvis nulla culpabilis cau intercederet, ex quadam congruitate tamen & decent consultiùs videretur illo die abstinere; quod tamen lib rum cuique est, imò, si necessitas aliqua urgeat, aut di boli fraus timeatur: tunc S. Doctor communionem ce set non ideò esse relinquendam.

Quod autem de hac peccati specie, & de plerisque ali gravioribus dicendum videtur; quis enim asserere aude hominem qui immane aliquod flagitium, puta homicid um aut adulterium recenter perpetraverit, eodem di mente adhuc commotâ, & turbatâ conscientiâ; quamvi peccatum cum ingenti cordis dolore confessus sit, illiu que remissionem fuerit consecutus, posse tamen cum deb ta reverentiâ huic Sacramento participare; imò quis ni judicet ejusmodi hominem saltem illo die à Sacra Com

muni-

inione abstinere debere eique Confessarium hoc præcipere posse? Excipitur tamen casus necessitatis, aut alterius causæ rationabilis, quæ Confessarij judicio discutienda relinquitur.

Cum igitur de supradictarum dispositionum ad dignam Eucharistiæ perceptionem necessitate omnes conveniant, de duabus aliis aliqua est hodie inter Theologos difficultas, quæ duobus Paragraphis sequentibus explanabitur.

§. III.

An sit ex præcepto aliquo necessarium, ut quis pœnitentiam seu satisfactionem sibi à Sacerdote injunctam ante sumptionem Eucharistiæ impleat.

Quæstio proposita intelligenda est de satisfactione seu pœnitentia secreta, id est secretò in confessione Sacramentali impositâ, & secretò à pœnitente implendâ, non verò de publicâ & canonica pœnitentiâ, quæ ob peccata quædam graviora & publica olim imponebatur; est enim in confesso apud omnes secundùm antiquam Ecclesiæ praxim, publicos pœnitentes fuisse â Sacra communione exclusos, ipsamque à corpore Christi separationem publicæ illius pœnitentiæ partem fuisse, nec proinde nisi peracta illa pœnitentia ad Sacram Mensam licitè accedere potuisse; quanquam verum sit etiam aliquando ante perfectam publicam illam pœnitentiam, ipsos pœnitentes priùs secretò & Sacramentaliter à peccatorum reatu absolutos, ad Sacram Synaxim in quibusdam casibus admissos fuisse, ut fusè & eruditè explicat & probat Joannes Bagotius è Societate Jesu in dissertationibus Theologicis de Pœnitentia dissert. 2. c. 8. sect. 2. & seq.

2. Quærimus igitur hic an pœnitens Sacramentaliter confessus & absolutus impositam sibi à Confessario satisfactionem priùs implere teneatur, quàm Eucharistiã percipiat. Et respondendum est nullo præcepto neque divino, neque Ecclesiastico ad id teneri. Quod ut facilius probari possit,

possit, præsupponimus ex doctrina Concilij Tridentin communi Ecclesiæ praxi, absolutionem Sacramental posse validè ac fructuosè conferri pœnitenti etiam pec ta mortalia confitenti, antequam impleverit imposit sibi à Sacerdote satisfactionem; imò, cum ipsa satis ctio, sive consideretur quatenùs exolvitur pro pœnis, q ut plurimum peccato quoad culpam remisso luendæ persunt, sive sub quavis alia ratione, non possit esse D grata & accepta, nisi ab eo impleatur qui justus sit Deo gratus: hinc sequitur satisfactionem illam longè n lius ac perfectiùs effectum suum sortiri, si priùs pœnite per absolutionem Sacramentalem Deo reconcilietur.

Hoc igitur præsupposito, dicimus nullum extare pr ceptum divinum aut Ecclesiasticum, quo homo per Sac mentalem absolutionem justificatus, ad implendam sat factionem sibi à Sacerdote impositam obligetur, anteq ad Sacram Communionem accedat: neque enim divi aut Ecclesiasticæ leges quidquam aliud requirunt in qui communicaturus est, nisi ut sit in gratiæ Sanctifican statu; easque habeat dispositiones, quas paragrapho pr cedenti explicavimus: potest autem illas habere, quan vis satisfactionem nondum impleverit. Certè Concil. Tr dent. sess. 13. cap. 7. ex professo declarans, quænam præp ratio ad hoc Sacramentum dignè suscipiendum requiratu nihil de illâ satisfactionis adimpletione dicit; sed tantun modò proponit probationem illam quæ ab Apostolo pra scribitur ratione cujus is, qui peccati alicujus mortalis sil conscius est, ad Sacrã Cõmuniõnẽ nonnisi præmissa Confe sione Sacramẽtali perceptaque absolutione, accedere debe

5. Cui Concilij doctrinæ suffragatur S. Gregorius Exp in lib. Reg. 2. cap. 11. Quid est, inquit, hoc loco probare nisi evacuata peccatorum nequitia se probatum ad domi nicam mensam & purum exhibere?

Quod confirmari potest ex eo quod S. Thomas art. 2 dicit, quod quilibet in gratiâ Sanctificante existens: es membrum vivum corporis Christi; proindéque filius Dei

ado-

ptiuus ac hæres; atqui membrum viuum debet ſuſter-
i de alimento ipſius corporis, & is, qui divinâ illâ eſcâ
cœleſtis gloriæ fruitione revelatâ facie paſci ac repleri
nus eſt, eandem ſub velo Sacramenti dignè recipere
eſt.

Dices ſaltem poſſe Sacerdotem pro arbitrio pœniten-
n obligare, ut adimpleat ſatisfactionem à ſe impoſitam
uſquam corporis Chriſti particeps fiat.

Reſpondetur poſſe quidem, ſed non pro arbitrio; neque
im cœleſtis illius theſauri dominus eſt, ſed tantùm di-
nſator, proindéque ſicut Margaritam illam divinā pro-
ere non debet ante porcos, ſic nec juſtis & filiis Panem
æ ſine maximâ & graviſſimâ causâ denegare: immò
. Patres nimium illum rigorem quorumdam Sacerdo-
m prorsùs improbant. Vnde Sanctus Leo Papa Epiſt 80.
fin. Nulli Chriſtianorum, inquit, facile communio de-
gatur, nec ad indignantis arbitrium Sacerdotis hoc fiat:
paucis interjectis, conqueritur levibus de cauſis quoſ-
m à gratiâ communionis excluſos, & animam, pro quâ
riſti ſanguis effuſus eſt, irrogatione tam ſævi ſupplicij
uciatam, & inermem quodammodo exutamque omni
uamine diabolicis incurſibus, ut facilè capiatur, objectā.

§. IV.

n ad dignam Euchariſtiæ perceptionem requiratur excellens aliquis puritatis ac Sanctitatis gradus.

SEnſus quæſtionis eſt, an ad dignam corporis Chriſti participationem minimè ſufficiat, ut quis per confeſ-
onem & abſolutionem Sacramentalem à peccatis morta-
bus mundatus ſit; ſed requiratur inſuper, ut per diutur-
a pœnitentiæ bonorumque operum exercitia gradū ali-
uem excellentiorem puritatis ac Sanctitatis acquiſierit;
à ut, ſi quis recens à peccatis mortalibus per Sacramen-
um Pœnitentiæ purgatus, in ſe nihilominus adhuc expe-
iatur vitioſos aliquos motus, pravas inclinationes, inaне-

 mam

mam & languidam voluntatem, & alias ejusmodi pec-torum reliquias, is sufficienter dispositus ad Eucharisti dignè percipiendam non censeatur, nisi priùs in persan dis illis animi ægritudinibus, & ejusmodi peccatorum luti radicibus penitùs extirpandis, ac virtutum opposita acquirendis habitibus sedulò ac diu laboraverit. Procu resolutione.

2. Dicendum quòd quamvis nulla creaturæ puri aut Sanctitas, quantacunque sit, infinitæ hujus divini S cramenti excellentiæ ac dignitati pro merito responde valeat; ea tamen fuit divinæ in nos clementiæ benignit ut nullum certum puritatis aut Sanctitatis gradum ad gnam illius participationem præscripserit; sed id uni cujusque liberæ voluntati permiserit; ita ut, dummo quis verè à peccato mortali emundatus & per gratiam Sa ctificatus existat, quascunque animæ ægritudines aut pr vos affectus in se persentiat, modò iis non consentiat, li tè ac fructuosè ad Sacram Eucharistiam possit accedere.

Id satis apertè colligitur ex his Christi Domini verb S. Matt. 11. v. 28. Venite ad me omnes qui laboratis, onerati estis, & ego reficiam vos: & non est opus vale tibus Medicus, sed male habentibus: Item ex eo quò universa Ecclesia in publicis Collectis profitetur ac postu lat, ut hoc divinum Sacramentum sit ablutio scelerum, fortitudo fragilium, &c.

Idipsum etiam asserunt SS. Patres, cùm docent unu ex hujus Sacramenti effectibus esse, animæ ægritudine sanare, pravorum affectuum motus sedare, peccati fomi tem comprimere, & alia similia in nobis operari, ut e torum testimoniis suprà relatis sect. 6. constat, quibus tri adhuc subjungimus.

3. Primum est Sancti Thomæ in opusc. 58. cap. 1. d Sacramento Altaris, ubi docet corpus Christi in Euchari stiâ instar medicinæ nobis exhiberi: illudque compara massæ ficuum, quâ Isaias Ezechiæ Regis ulcus sanavit, di

citque

que hujus Sacramenti perceptione ulcus concupiscentiæ ari.

Secundum est S. Bonauenturæ in compendio Theolo- æ veritatis lib. 5. c. 16. ubi dicit corpus Christi in Eu- ristiâ esse, ægris medicinam, peregrinantibus viam, biles confortare, valentes delectare, langvorē sanare &c.

Tertiū est insignis Ecclesiæ Parisiensis Cancellarij Joan- s Gersonis, qui tractat. 9. super Magnificat, postquam rtatus est animam Christianam ut frequenter ad Sacram charistiam accedat: Audio, inquit, quid respondeas: gida sum: dispersa sum; carnalis sum; exagitor curis, upulis inquietor, mordeor concupiscentiis, fides imbe- lis est, nutat spes, charitas refriguit: quæ mihi conven- o cum Hospite tanto? Si te sanam judicares, opus Me- co non haberes, jure à te illum repelleres 3. exemplum tri non approbamus in hac parte: stupuit ad capturam scium, subintulit tremens; Exi à me Domine, quia pec- tor ego sum: tanto magis ô Petre, si peccator es, reti- ndus est Medicus Sanctificans & peccata tollens à te: uanto sapientiùs peccator Zachæus: qui festinus & gau- ens suscepit Iesum ad se: denique quàm prudenter hoc cerit, data salus ostendit.

Cæterum quantò propensior erga nos Christi clemen- a & benignitas in hoc Sacramento effulget, tantò majo- em haud dubiè reverentiam ac devotionem à nobis exi- it: tantùmque abest ut inde quis occasionem neglectûs ut torporis accipiat, quin potiùs, quò sæpius accedit ad anc divinam mensam, quod tamen sine sapientis viri con- lio facere periculosum est, eò attentiùs ipse invigilare ebet, ne tot cœlestibus gratiis tam frequenter irroratus itiorum tribulos aut labruscas, sed potius uberes virtu- ūm fructus referat: Heb. 6. Terra enim super se venien- em bibens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, eproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio n combustionem.

SECTIO VIII.

Quæ sit hujus Sacramenti percipiendi necessitas

1. DE duplici necessitate medij vel præcepti, quæstio telligi potest, de quâ in priori sensu.

Dicendum 1. Sacramentum Eucharistiæ in re suscep nec adultis nec paruulis ad salutem necessarium esse cessitate medij. Ita S. Doctor q. 73. a. 3. Et de adultis q dem constat, tùm ex communi Ecclesiæ consensu, tùm illis Christi domini verbis Sanct. Marc. ult. Qui credid rit & baptizatus fuerit, saluus erit; Vbi æterna salus ad torum (de quibus loquitur) fidei ac baptismo solùm scribitur, nullâ Eucharistiæ factâ mentione. De paruu verò usu rationis carentibus, Concilium Trident. sess. 2 c. 4. expresse declaravit illos Nulla obligari necessitate Sacramentalē Eucharistiæ communionem, siquidem p baptismi lavacrum regenerati Christo Domino incorpor ti, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa ætate am tere non possunt.

Dicet aliquis SS. Patres Eucharistiam paruulis baptiz tis administrasse, ut constat, ex Sancto Cypriano serm. c lapsis, S. Augustino Epist. 107. ad Vitalem & alijs. Vn sequitur illos existimasse Eucharistiam esse necessitate m dij necessariam.

Respondetur morem illum communicandi paruulo aliquibus tantùm in locis fuisse servatum; neque SS. Pa tres unquam censuisse realem Eucharistiæ susceptionem necessitate medij esse paruulis necessariam: cùm S. Mel chiades Papa qui circa annum 312 rexit Ecclesiā, in Epist Decret. ad Episcopos Hispaniæ dicat, Regenerationem (Baptismi scilicet) per se salvare nos in pace beati sæculi recipiendos. Vnde Concilium Tridentinum docet: Non esse damnandam antiquitatem, si eum morem in aliquibus locis aliquando servavit; ut enim Sanctissimi illi Patres sui probabilem causam facti pro illius temporis ratione

habue-

buerunt, ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse
ic controversia credendum est.

Dicendum 2. Sacramentum Eucharistiæ in voto suscе-
um eatenùs tam adultis, quam paruulis esse ad salutem
cessarium necessitate medij, quatenus votum illud in
aptismi susceptione continetur, tum ratione gratiæ baptis-
alis, quæ baptizatum ad Eucharistiæ perceptionem ido-
eum efficit; tùm etiam ratione propensionis, quam is
ui vitam spiritualem gratiæ per Baptismum accepit, cen-
tur habere ad vitam illam per alimentum Eucharistiæ
nservandam, ut docet S. Thomas supra, & post illum
mmuniter alij Theologi, ut videre est apud Valentiam
sp. 6. quæst. 1. de Eucharist. punc. 5.

Ex qua doctrina sic explicata intelligi potest, quo sensu
xerit Sanct. Augustinus lib. 1. contra duas Epist. Pelag.
os vitam habere non posse, qui fuerint expertes corporis
sanguinis Christi: Id enim intelligendum est de sum-
tione corporis Christi, quæ censetur fieri in voto, cum
aptismus suscipitur: quod idem S. Pater declaravit, ut
fertur cap. Nulli, de consec. dist. 4. ubi dicit, Vnumquem-
ue fidelium tunc corporis & sanguinis Domini partici-
em fieri, quando in Baptismo membrum corporis Chri-
i efficitur.

2. Quod si de necessitate præcepti quæstio intelligatur.

Dicendum 3. varia olim de hac re extitisse Ecclesiæ præ-
epta: Initio siquidem nascentis Ecclesiæ fideles sæpissimè,
mò ferè quotidiè Sacramentum hoc sumebant: quæ con-
uetudo cum paulatim intermitti videretur, hanc Sanctus
naclетus aliqua ex parte renovavit. Epist. 2. præcipiens
t saltem Ministri qui Missæ Sacrificio inservirent, Eucha-
stiæ participarent. Charitate postmodum refrigescente,
anctus Fabianus Papa Epist. 1. quæ refertur cap. Etsi de
onsecrat distinct. 2. edixit ut ter saltem quotannis, scili-
et in festis Natalis Domini, Resurrectionis, ac Penteco-
es, omnes Christi fideles Eucharistiam sumerent: Quod
ostea in pluribus Conciliis similiter decretum est, ac præ-

scri-

ſertim Agathenſi 1. Demum cùm Sāċta illa & ſalubris pr
ceptio in deſuetudinem abiiſſet, & maximo animaru
damno in plures etiam annos corporis Chriſti commu
differretur, conſtitutum eſt in Concilio Lateran. ſub Inn
centio 3. cap. omnis utriuſque ſexûs, ut ſinguli fideles
ad annos diſcretionis pervenerint, Sacramentum hoc ſa
tem ſemel in anno, tempore Paſchatis percipiant, niſi
licentia proprij Sacerdotis, in plures aliquot dies ex cau
aliquâ rationabili differendum eſſe cenſeatur.

3. Sunt autem quædam hic obſervanda circa Eccleſia
cum iſtud de ſumenda Euchariſtia præceptum.

Primum eſt, tempore Paſchatis intelligi totū illud te
pus, quod effluit à Dominica Palmarum uſque ad Dom
nicam in Albis incluſivè, ut ab Eugenio 4. declaratum fu
ſe refert Navarrus cap. 21. n. 45. imò ubi conſuetudo l
gitimè præſcripta uiget de ſatisfaciēdo huic præcepto p
communionem quolibet Quadrageſimæ die factam, ide
Navarrus docet ſatis eſſe ad tranſgreſſionem præcepti ev
tandam, ut quis ejuſmodi conſuetudini ſe conformet.

Secundum eſt, ex probabiliſſimâ & in praxi magis r
cepta ſententia, illum qui tempore Pachatis ex causâ al
qua juſta vel injuſta Sacram Euchariſtiam accipere inte
miſit, poſteà quam primùm commodè poteſt, ad ſumen
dam illam obligari. Ita docent Navarrus, Azor, Suares, &
alij apud Laymannum cap. 5. de Euchar. quibus ſubſcri
bit Iſambertus ad quæſt. 80. diſput. 6. art. 2. ubi etiam ad
dit illum, qui prævidet defuturam ſibi tempore Paſchati
communicandi occaſionem, ad præveniendum illud tem
pus obligari: quod tamen aliqui rectè limitant, ſi intr
eum annum jam ſemel non communicaverit; aut ſi præ
videat quod intra eundem annum communicare non poſ
ſit; quia Eccleſiæ intentio præcipua eſt, ut communio ul
trà annum non differatur, ſicut rectè obſervat & proba
Laymannus ſuprà.

Tertium eſt, pœnam illam in ſupradicto decreto Con
cilij Lateran. contra cujus præcepti tranſgreſſores conſti

tam; scilicet ut viventes ab Ecclesia arceantur, & mor-
i Ecclesiastica sepultura priventur; non esse latæ senten-
æ, sed ferendæ, ut ipsius decreti verba indicant: quapro-
er parochi, aliique Sacerdotes, qui jurisdictionem in fo-
exteriori non obtinent, pœnam illam nonnisi consulto
jubente Ordinario inferre non debent, nisi specialibus
iœceseon constitutionibus, aut consuetudinibus aliquid
xpressiùs declaretur.

4. Dicendum non modò Ecclesiasticum, sed etiam di-
inum de sumenda Eucharistia extare præceptum: Ita S.
homas quæst. 8. art. 11. & constat tum ex his Christi Do-
nini verbis S. Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem filij
ominis, non habebitis vitam in vobis; tum etiam ex Con-
il. Trident. sess. 13. cap. 2. ubi sic loquitur: Salvator no-
er discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum
oc instituit; & in illius sumptione colere nos sui memo-
iam præcepit, &c.

Quæres quo tempore divinum illud præceptum obli-
et? Respondetur 1. obligare saltem in articulo mortis,
t docet & pluribus probat Suares disput. 69. sect. 5. &
Valentia disput. 6. quæst. 8. de Eucharist. punct. 4. colligi-
urque ex perpetuâ Ecclesiæ praxi, quæ peculiari curâ
emper cavit, ne infirmi sine illius sumptione ex hac vitâ
lecederent: Vnde in Concilio Nicæno 1. can. 13. Eucha-
istia in fine vitæ sumenda vocatur viaticum necessarium.
dem habetur in Concilio Carthagin. 4. can. 77. & in alijs
Conciliis quæ referuntur in Decreto, causa 27. quæst. 1. & 6.

Respondetur 2. valdè probabilem esse sententiam Soti
sect. 9. de Euch. Ægidij Coninck quæst. 68. art. 3. & alio-
rum Doctorum, qui asserunt ex præcepto divino unum-
quemque fidelem adultum, etiam citrà mortis periculum
ad sumendum aliquoties in vitâ Eucharistiam obligari,
Christumque Dominum nullum tempus certum præscri-
bere voluisse, sed Ecclesiæ suæ reliquisse determinandum.

Est autem observandum, quando Eucharistia in pericu-
lo mortis per modum viatici sumitur, etiam à non jeju-
nis

nis illam sumi posse, quandò sine graui damno aut periculo ieiunium ab illis usque ad tempus hujus Sacramenti suscipiendi servari non potest, ut ex communi Doctorum consensu docet Toletus. l. 6 c. 15. & habetur in Rituali Romano, titulo de communione infirmorum : si tamen nullum probabile mortis periculum immineret, & ex devotione sola communicare vellet infirmus (quod illi haud dubiè saluberrimum est, ideóque consulendum) tunc non nisi ieiunus Eucharistiam suscipere deberet : quod si infirmus in mortis periculo diutius versetur, poterit iterum & sæpiùs Eucharistiam per modum viatici etiam non ieiunus sumere, ut docet idem Toletus suprà; dummodò tempus aliquod ab ultima viatici sumptione intercesserit quod quidem tempus in Rituali tit. de comm. infirm. decem dierum spatio præfinitur.

5. Quærunt aliqui, an is qui paulò antequam incideret in periculum mortis, communicavit, teneatur iterùm periculo illo adveniente Eucharistiam recipere. Quidã Theologi, ut Sotus, Paludanus, & alij quos citat & sequitur Laymannus c. 5. de Euchar. existimant illum qui Eucharistiam recepit octo vel decem diebus antequam in periculum mortis incideret, non teneri sub peccato iterum communicare; quorum sententia quamvis probabilis videatur, verior tamen & in praxi tenenda est ea quæ asserit talem ex præcepto divino iterùm obligari ad communicandum, etiamsi pridie quàm incideret in mortis periculum; jam communicasset. Ita Isambertus ad qu. 80. disput. 5. art. 2 ubi etiam contendit illum, qui nihil de periculo mortis cogitans communicasset aut celebrasset, si eodem die in tale periculum incidat, iterùm ad Eucharistiam sumendam per modum viatici obligari: cui tamen sententiæ ne subscribamus, obstat Ecclesiæ lex & consuetudo prohibens ne quis eodem die bis communicet, exceptis aliquot casibus in jure expressis, ut Natalis Domini, Parochi duas aut plures Ecclesias parochiales distinctas legiti-

mè

ę possidentis, &c. inter quos tamen propositus hic casus usquam reperitur.

Optimum super hâc re consilium esset id præstare quod Sanctissimis viris, & nuper etiam ab Eminentissimo & universa Ecclesiâ optimè merito Cardinali Baronio iquot annis ante mortem factum legimus; qui quoties ommunicabant, aut Missæ Sacrificium celebrabant, toties acram Eucharistiam per modum viatici ex peculiari intione sumebant, eâ scilicet mente, ut si mors ex improviso accideret, divino præcepto de Eucharistia in tali casu mendа ab ipsis satisfactum esset.

SECTIO IX.

olvuntur quædam dubia circa doctrinam præcedenti sectione traditam.

PRimum est, utrum amentibus baptizatis administranda sit Eucharistia. Respondet S. Doctor q. 80. a. 6. cū istinctione: vel enim semper caruerunt usu rationis, & alibus dicit Sacramentum hoc non esse administrandum: el non semper caruerunt, & tunc si priùs cum essent rationis compotes, apparuit in eis Sacramenti hujus aliqua devotio, debet ipsis in articulo mortis exhiberi (ut ibidem ocet confirmatque authoritate Concilij 4. Carthaginen. an. 76. nisi fortè timeatur periculum vomitûs vel expulsionis. iis autem qui non omninò amentes sunt, sed debim tantùm habent rationis usum, non est hoc Sacramentum omninò denegandum, sed pro ratione dispositionis & evotionis administrandum.

2. Secundum est, quâ ætate pueris Sacramentum hoc administrari debeat? Respondetur, nihil super hac re generatim posse definiri, sed cujusque pueri indolem esse onsiderandam, in aliis siquidem tardiùs, in aliis citiùs rationis usus exoritur: neque tamen requiritur ut puer pleno ac perfecto judicio polleat, sed satis est, secundum mea-

tem

tem S. Doctoris sup. in respect. ad 5. ut talem usum ratio-
nis habere incipiat, quo possit actum fidei circa hoc Sacra-
mentum elicere, & devotum aliquem affectum circa illu
concipere.

Vnde graviter aliquando peccant parentes, pastores
Confessarij, qui ex incuria primam puerorum communi-
nem nimis diu differunt, quos Beatus Franciscus Salesiu
Episcopus Gebennensis in ipso rationis crepusculo ad Chri-
stum Dominum volebat in hujus Sacramenti particip-
tione adduci, ut illius gratiis irrorati tanquam novell
olivarum in circuitu mensæ Domini adolescerent, eoqu
confortante, baptismalem innocentiã fæliciùs & consta-
tiùs custodirent.

Tertium est, utrùm reis ad mortem damnatis Euchar-
stia licitè denegari possit? Respondetur cum Isamberto a
quæst. 80. disp. Ecclesiam posse speciali aliquo decreto, v
ratione alicujus consuetudinis, ejusmodi reos ad morte
damnatos Sacramentali Eucharistiæ perceptione privar
quod præsertim probat ex eo quod Ecclesia olim in quibu
dam Conciliis ac nominatim in Concilio Eliberitano, quo
dam peccatores publicos, licet pœnitentes & Sacramen-
taliter absolutos, Sacra viatici sumptione etiam in articu
lo mortis privavit ergo idem etiam nunc in similibus casi
bus ad horrorem quorundam criminum altiùs animis im
primendum facere poterit: cum in dispensatione Sacra
mentorum salvâ illorum substantiâ plenariam à Christ
Domino potestatem acceperit.

4. Quartum est, utrùm sicut Sacerdotes celebrantes, si
etiam laici communicantes, Sacramentum hoc sub utra
que specie sumere debeant? Respondetur juxta definitio
nem Concilij Trid. sess. 21. cap. 1. Laicos & Clericos non
conficientes, nullo præcepto divino ad Eucharistiæ Sacra
mentum sub utraque specie sumendum obligari, neque
ullo pacto salvâ fide dubitari posse, quin illis alterius spe-
ciei communio ad salutem sufficiat. Et posteâ subdit cap. 2.
quòd licet ab initio Christianæ religionis non infrequens

utri-

iusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis
ı mutatâ illâ consuetudine, Sancta Mater Ecclesia gra-
us & justis de causis adducta, hanc consuetudinem sub
:ra specie communicandi approbavit, & pro lege ha-
ıdam decrevit; quam reprobare aut sine ipsius Eccle-
authoritate pro libito mutare non licet. Addit deni-
e cap. 3. fatendum esse etiam sub altera tantum specie
um atque integrum Christum sumi; ac propterea, quod
fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos
raudari, qui unam speciem solum recipiunt. Certè in
pturis Actor. 2. 20. & 27. fit mentio solius fractionis
ıis, in cujus communicatione dicuntur fideles fuisse
:severantes: & olim in Ecclesia Sacramentum hoc sub
a specie panis ad communionem infirmorum asserua-
n, ipsisque infirmis ministratum fuisse, constat ex Con-
io Nicæno can. 12. & 14. & ex Eusebio lib. 6. Histor.
cles. cap. 35. & etiam ex S. Gregorio Nazianzeno in
at. de Gorgonia sorore: ex quibus patet, quantum à ve-
ate alienum sit, quod hæretici dicunt, unumquemque
lelium præcepto divino ad communionem sub utraque
ecie sumendam obligari.

SECTIO X.

Quis sit legitimus hujus Sacramenti minister.

QUæstio proposita dupliciter intelligi potest: primò
quis hoc Sacramentum conficere; secundò, quis il-
d legitime dispensare, & administrare possit, Pro illius
utroque sensu resolutione.

Dicendum 1. solùm novæ legis Sacerdotem, ritè ordi-
tum, esse proprium & legitimum Eucharistiæ conficien-
e ministrum. Hæc veritas, quæ de fide est, constat tùm
: his Christi Domini verbis S. Matth. 26. & S. Luc. 22.
oc facite, &c. quibus solis Apostolis, eorumque in Sacer-
otio successoribus hanc Eucharistiæ conficiendæ potesta-

tem conceſſit quo ſenſu verba illa intelligenda eſſe do S. Thomas quæſt. 81. art. 1. & conſtat ex Concilio La ran. ſub Innocentio III. cap. firmiter, in quo ſtatuitur minem niſi Sacerdotem ritè ſecundum claves Eccleſiæ dinatum, Sacramentum hoc poſſe conficere: quod eti expreſsè definitum eſt in Concil. Trid. ſeſſ. 2. cap. 1. H quoque veritati ſubſcripſerunt SS. Patres ut S. Chryſoſ mus paſſim in libris de Sacerdotio, præſertimque lib. 3. 3. & S. Hieronymus dialogo cont. Luciferianos poſt m dium, ubi contendit Hilarium quendam Schiſmaticum n potuiſſe Euchariſtiam conficere, eo quòd fuiſſet tantùm Diaconum ordinatus.

2. Dicendum ſolùm Sacerdotem eſſe ordinarium ſpenſationis & adminiſtrationis hujus Sacramenti mi ſtrum. Ita S. Thomas q. 82. a. 3. & conſtat ex cap. perv nit, de conſec. diſt. 2. in quo reprehenduntur Sacerdot qui laicis Euchariſtiam dabant ad infirmos deferendam: in Concilio Trid. ſeſſ. 13. cap. 8. dicitur: Hunc ſemper Eccleſia morem fuiſſe, ut laici à Sacerdotibus communi nem acciperent.

Diximus (ordinarium) primis enim Eccleſiæ tempo bus ob penuriam Sacerdotum, extraordinariè hanc Euch riſtiæ diſpenſationem Diaconis commiſſam fuiſſe conſt ex S Juſtino Apolog. 2. in fine, & ex S. Ambroſio lib. Offic. cap. 41. quod tamen tempore conſequenti ad ſol caſum neceſſitatis redactum fuit, ut declaratur in Conc lio Carthag. 4. can. 38. ac demùm prorsùs exolevit.

3. Quanquam Suarez diſp. 72. ſect. 1. & alij Doctor quos ibidem citat, exiſtimant, etiam nunc in caſu neceſſ tatis (ut ſi infirmus in mortis articulo poſtularet viatici nec adeſſet Sacerdos) poſſe Diaconum illi adminiſtrare quod ſimiliter docet Toletus lib. 2. cap. 28. Imò idē Sua rez, Valentia, Koninch, & alij apud Bonacinam diſp. 4 q. 5. punct. 1. aſſerunt in extremæ neceſſitatis caſu, ut i articulo mortis, ſi nullus adſit Sacerdos aut Diaconus, la cum poſſe Euchariſtiam per ſe ipſum ſumere, aut alter

ſumere

rendam præbere; quod tamen intelligendum est seclu- quovis scandalo. Quamvis autem Bonacina hanc sen- tiam minùs probabilem existimet alijs tamen non im- obanda videtur: cùm olim id usitatum fuerit, ut constat Eusebio lib. 6. cap. 36. & nuper etiam in Maria Scotiæ gina factum laudatur.

Dicendum 3. nullum Sacerdotem posse licitè alteri Eu- aristiam administrare, nisi sit ejus proprius pastor, vel proprij pastoris, id est summi Pontificis, Episcopi, vel rochi commissione seu licentiâ expressa vel rationabili- præsumptâ, id faciat. Ita Suarez suprà sect. 2. Vasquez p. 219. cap. 2. Laymanus lib. 5. tract. 4. cap. 7. de Euch. hanc affert rationem; quod dispensatio Sacramento- m, ac præsertim hujus quo fideles spiritualiter pascun- , sit proprium munus pastoris, quod proinde nemo us usurpare debet.

SECTIO XI.

De sanctissimo Missæ Sacrificio.

§ I.

rum in Missa verum & propriè dictum Sacrifi- cium offeratur.

MISSÆ nomen plurimi ab Hebraicâ voce, quæ ob- lationem spontaneam significat, derivare conten- nt: alij tamen probabilùs (ut Bellarmino videtur lib. 1. Miss. c. 1.) dictionem esse Latinam existimant à mit- ndo derivatam; quia per illam oblationes & preces ad ∶um mittuntur; vel quia in illius fine Diaconi vel Sa- rdotis voce fit remissio seu dimissio populi: Patres si- idem Græci nusquam nomen Missæ, sed liturgiæ usur- sse reperiuntur, quos tamen alias voces Hebraicas, ut scha, Sabbatum Alleluia, &c. passim retinuisse videmus. Quicquid sit de illius nominis derivatione, certum est

illud

illud in Ecclesia antiquissimum & usitatissimum fuisse, satis demonstrat ejus frequens mentio tùm in Conciliis antiquis, tum apud SS. Patres, quos fusè refert Bellarmin. loco proximè citato Et eo nomine, secundùm communissimam ac usitatissimam illius acceptionem, significa actio illa Religiosa divinitùs instituta, per quam Chr. Domini corpus & sanguis cum Sacris quibusdam ritib. ab Ecclesia præscriptis consecratur, offertur, ac sumit. Et de Missa eo sensu intellecta quæritur an sit verum proprie dictum Sacrificium: pro cujus quæstionis facili resolutione.

Supponimus ex Doctrina S. Thomæ 2. 2. q. 83. & aliorum communiter Theologorum, Sacrificium propriè dictum esse oblationem externam soli Deo factam, quâ testificationem supremi dominij, quod in omnes creatur. earumque vitam & existentiam obtinet (cujus proinde n. tu sicut creatæ sunt & conservantur, sic etiam destrui annihilari possunt) à legitimo ministro res aliqua sensibilis & permanens, ritu mystico consecratur & transmutatur.

Dicitur 1. oblatio externa, ut ab internis religionis actibus discernatur.

Dicitur 2 (soli Deo facta) quis enim, inquit S. Augustinus lib. 10. de civit. c. 4. sacrificandum censuit, nisi quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?

Dicitur 3. in testificationem supremi dominij, &c. explicetur in quem finem Sacrificium offeratur.

Dicitur 4. à legitimo ministro: non enim cujusvis offerre Sacrificium, Nec, ut ait Apostolus, quisquam sum sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.

Dicitur 5. res aliqua sensibilis & permanens, utarâtio Sacrificij propriè dicti excludantur actiones transeunte quales sunt psalmodiæ, preces, &c.

Dicitur 6. (ritu mystico consecratur) id est divino cultui & honori dedicatur: sacrificare enim, ut ait S. Doct. sup. a. 3. est aliquid Sacrum facere.

Dicitur 7. (& transmutatur) ad verum enim & pro-
è dictum Sacrificium requiritur ut id quod sacrificatur
transmutetur, ut desinat esse id quod ante erat, cum
m (ut suprà dictum est) Sacrificium offeratur in pro-
ationem, quod Deus sit summus vitæ ac necis arbiter,
hoc requiritur ut non solum usus rei, sed ejus etiam
stantia Deo offeratur & in ejus honorem consumatur.
3. Hoc præsupposito, dicendum est in Missa verum &
priè dictum Sacrificium Deo offeri. Hæc veritas, quæ
onc. Trident. definita est, tanquam fide credenda, &
m hæretici hodierni præsertim impugnant, probatur 1.
Malachiâ cap. 1. sic Judæos alloquente: Non est mihi
untas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus
i suscipiam de manu vestra: ab ortu enim usque ad
asum, magnum est nomen meum in gentibus, & in
ni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio
nda: quibus verbis prædicit Propheta, ut explicat S.
gustinus lib. 19. de Ciu. c. 23. cessaturas victimas quas
mbra futurorum offerebant Judæi, & unum Sacrificiũ
tes à solis ortu usque ad occasum, sicut jam fieri cerni-
s, oblaturas.

Probatur 2. ex eo quod Apostolus Heb. 6. dixit, quòd
istus Dominus factus est Pontifex in æternum secun-
n ordinem Melchisedech, id est quod sicut Melchisedech
em & vinum in Sacrificium obtulit, sic etiam Christus
minus corpus & sanguinem suum sub specie panis &
i in Sacrificium obtulit, & discipulis suis eorumque in
erdotio successoribus offerendũ tradidit: ita enim hunc
ostoli locum explicant Sancti Cyprianus, Ambrosius,
ronymus, & alij quos refert Bellarminus libro 1. de
sa cap. 6.

Probatur 3. ex Concilio Nicæno 1. can. 14. ubi statuitur
conos non habere potestatem offerendi Sacrificium, sed
os Sacerdotes: & Nicæno 2. act. 6. ubi expressa mentio
incruenti Sacrificij quod in memoriam Passionis Christi à
erdote offertur; diciturque in eo non imaginem, sed
ummet Christi corpus offerri.

4. Probatur ex Sancto Ambr. cap. 1. in Sanctũ Lucam: sacrificamus, inquit, Christus adest, Christus immolatu Sancto Gregorio Nisseno orat. 1. de festo Paschæ: Chris non expectat Pilati judicium, sed ineffabilis sacrificij m do præoccupat violentum impetum Judæorum, ac sei offert oblationem pro nobis, Sacerdos simul & agni quando verò id accidit? cùm nempè corpus suum ad m ducandum, & sanguinem familiaribus exhibuit ad bib dum. Et Sancto Augustino libro 4. de Trinitate capite Quid gratius offerri aut suscipi potest, quàm caro sacrifi nostri, corpus effectum Sacerdotis nostri?

Probatur 5. hac ratione: Vbicunque reperiuntur Al ria & Sacerdotes, ibi sacrificium etiam reperiri necesse cùm nonnisi ad sacrificia offerenda usui esse possint: Atq in Ecclesia Catholica semper fuerunt Altaria & Sacer tes, ut constat ex antiquissimis Conciliis, Chalcedone act. 1. ubi dicitur Patres Concilij consedisse in Ecclesia A te cancellos Sanctissimi Altaris, & Laodiceno can. 19. statuitur Solis Sacratis licere ad Altare accedere; & ca 44. prohibetur Ne mulier ingrediatur ad Altare: item S. Cypriano lib. 1. Epist. 9. ubi prohibet ne offeratur S crificium pro Christiano quodam defuncto, qui testamen suo rerum aliquarum temporalium procurationem Sac doti mandaverat; Quia, inquit, non est dignus ut pro il sacrificetur, qui Sacerdotem Dei ab Altari abstraxit.

5. Obiiciunt 1. Hæretici, Christum Dominum in Sc pturis vocari & re vera esse Sacerdotem in æternum un inferunt nullos in terris Sacerdotes illi esse substituendo nec ulla proinde Sacrificia ab ipsis posse offerri.

Respondetur Sacerdotes non substitui Christo Domi nec illorum multiplicationem repugnare unitati & æte nitati Sacerdotij ipsius Christi, sed operari & sacrificar in illius virtute tanquam ejus Vicarios; sicut quamvis ip Christus de seipso loquens dixerit: unus est Magister v ster Christus, hoc non obstat quin sub illo sint etiam al Doctores & magistr : unde Apostolus 2. Timoth. 1. voc se Magistrum & Doctorem gentium,

Obiiciunt 2. Apostolum Hebr. 10. dixisse Christum unâ oblatione consummasse in æternum Sanctificatos; unde uitur nos nullo alio Sacrificio indigere, cùm unum isti in cruce sacrificium infinitam & æternam vim ha- rit.

Respondetur verum esse quod Christus Dominus unicâ oblatione æternam humani generis redemptionẽ per- it; quod tamen non obstat, quin, ut loquitur Conciliũ dentinum sess. 22. cap. 1. Ecclesiæ suæ visibile, sicut ho- num natura exigit, reliquerit Sacrificium, quo cruentũ d semel in cruce peractum repræsentaretur, ejusque moria in finem usque sæculi permaneret; atque illius utaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quo- ie committuntur, peccatorum applicaretur.

§. II.

Quænam partes Missæ ad rationem Sacrificij pertineant.

DE duabus præsertim ipsius Missæ partibus controver- sia est apud Theologos, consecratione scilicet & com- unione, an utraque vel una solummodò illarum ad ra- nem seu essentiam Sacrificii pertineat: de aliis enim quæ Missa fiunt, conveniunt omnes quòd ad essentiam Sa- ficii minimè pertineant; sed quòd sint tantùm ceremo- æ quædam ab Ecclesia institutæ, quarum aliæ sunt præ- ratoriæ ad Sacrificium, aliæ repræsentatiuæ eorum quæ Passione Christi Domini gesta sunt, aliæ demùm signi- atiuæ fructùs qui ex illo sacrificio super fideles deriva- r.

Sunt autem duæ celebriores Theologorum super hac æstione sententiæ; Prior eorum qui existimant rationẽ u essentiam sacrificii Missæ in sola consecratione consi- re. Ita Suarez disputatione 75. & plures alij quos ibidẽ at, quorum præcipuæ rationes hæ sunt.

Prima, quod Sacri Euangelistæ institutionem huius Sa- ificii referentes solius consecrationis meminerint, nec

dicant

dicant Christum Dominum corpus & sanguinem suun illâ institutione sumpsisse; quod quamvis Sanct. Thoi quæst. 81. art. 1. & plurimi alii tùm Sancti Patres, t Doctores asserant; non est tamen verisimile Sacros Eu gelistas omissuros fuisse, si ad huius sacrificii rationen essentiam pertinere existimassent.

Secunda, quod huius Sacrificii essentia consistat in actione, quæ est expressissima Passionis & mortis Chi Domini repræsentatio: atqui consecratio est eiusmo cùm in illâ, vi verborum corpus seorsim à sanguine po tur, & sic fiat mystica quædam separatio sanguinis ab i corpore; in quâ quidem separatione realiter in cruce fa posita fuit vera & própria ratio sacrificii in ipsà cruce p acti, ergo, &c.

Tertia quòd huius sacrificii propria & essentialis ra constituenda sit in actione illa, in qua Sacerdos fungi vice Christi Domini principalis offerentis, & illius nor ne aliquid Deo offert: atqui in solâ consecratione id rej titur; tunc enim solummodò Sacerdos in persona ips Christi loquitur, & virtute verborum consecrationis ctimam illam diuinam veluti sistit in Altari, sicque e Deo offert: omnes enim reliquæ oblationes, quæ ipsa consecrationem antecedunt aut subsequuntur, ab Eccle institutæ sunt; cùm Sanctus Gregórius lib. 7. Epist. 63. postolos primis Ecclesiæ temporibus ad verba consecrati nis solam orationem Dominicam addere solitos fuisse i stetur.

2. Posterior sententia est eorum qui asserunt ad rati nem & essentiam huius sacrificii pertinere quidem consi crationem corporis & sanguinis Christi Domini, quaten est veluti positio seu adductio victimæ ad Altare illiusq oblatio; sed solam non sufficere defectu realis immutati nis in sacrificio requisitæ; proindéque ad ratione & esse tiam huius sacrificii pertinere quoque Sacerdotis commu nionem, per quã huius sacrificii victima in honore Dei v luti destruitur atque consumitur, in quantum per illam S

cerdo-

dotis communionem corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpe-
ous Sacramentalibus eſſe deſinit.

Cujus ſententiæ aſſertores ſunt Canus, Sotus, Bellarmi-
& alij, quibus ſubſcribit Iſambertus ad quæſt. 83. diſp.
rt. 4. qui etiam pro eâ citat S. Doctorem præfatæ quæ-
nis art. 2. fundamenta illius poſterioris ſententiæ præ-
ua ſunt hæc.

Primùm, quòd Christus Dominus ſacrificium hoc inſti-
ns ſimul & offerens, dixit S. Luc. 22. & 1. Cor. 11. Hoc
corpus meum quod pro vobis datur: frangitur, juxta
ecam editionem: & de calice ſanguinis ſui: qui pro
is funditur in remiſſionem peccatorum: quæ quidem
ba de fractione & effuſione, quæ in ipſo ſacrificio fit,
lligenda eſſe ex mente S. Chryſoſtomi & plurium
Patrum probat Maldonatus ad cap. 16. S. Matth. unde
è colligitur ſumptionem corporis & ſanguinis Christi
mini à Sacerdote factam, quæ per fractionem & effu-
iem illam ſignificatur, ad ſacrificii rationem & eſſen-
n pertinere; cùm illius fractionis & effuſionis virtute
cata remittenda eſſe dicantur, qui quidem effectus hu-
ſacrificii proprius eſt, ut infrà explicabitur.

Secundum eſt, quod ad rationem ſacrificii pertineat rea-
quædam immutatio, ſeu deſtructio rei oblatæ; per con-
rationem autem nulla fiat corporis & ſanguinis Christi
tructio, ſed potiùs nova ipſius ſub ſpeciebus Sacramen-
bus poſitio, quæ per communionem deſtruitur; per
am proinde fit ut corpus Christi amittat eſſe Sacramen-
e & ſic realiter immutetur.

Tertium eſt, quod Eccleſia præcepit ut ſi contingat Sa-
dotem celebrantē, factâ conſecratione mori ante com-
nionem, alius Sacerdos etiam non jejunus perficiat
ſſam, conſumendo totam victimam; ne ſcilicet ſacrifi-
m imperfectum relinquatur: Quale enim eſt Sacrificiū,
dicitur cap. Relatum de conſecrat. diſtinctione 2. cui
ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur?

3. Quamvis autem hæ duæ sententiæ maximè vid-
tur probabiles, & ex utrâque illarum possint varii &
mij pietatis ac religionis affectus elici; posterior ta
magis nobis arridet; tùm ob fundamenta illa quibus
titur, tùm etiam quia rationes pro priori allatæ nor
firmæ sunt, quin everti posse videantur.

Ad primam siquidem respondetur, satis expressa
Euangelio fieri mentionem, non solùm consecratio
sed etiam communionis, seu consumptionis victimæ h
sacrificii verbis illis Christi Domini, quæ in primo p
rioris sententiæ fundamenti relata sunt.

Ad secundam, respondetur mysticam illam separ
nem sanguinis à corpore Christi Domini non sufficer
rationem sacrificii, ad quam ut dictum est, realis al
immutatio rei sacrificatæ requiritur: quæ cùm in
consecratione non reperiatur, hinc sequitur in illâ
perfectam & completam rationē sacrificii minimè repe

Ad tertiam denique respondetur, Sacerdotem vi
ordinationis habere potestatem non modò consecranc
offerendi victimam, sed etiam illam consumendi;
consumptio æquè ac consecratio & oblatio pertinean
rationem sacrificii, quod perficere debeat tanquam M
ster Christi, in cujus personâ æquè dici debet victim
consumere, cùm id Christus Dominus fecerit; sicut in
personâ dicitur ipsam victimam consecrare.

§. III.

Quinam sint hujus Sacrificij effectus.

1. SUpponimus ex veriori sententia, quam Bellarmi
lib. 2. de Missa cap. 4. communem esse Theologor
affirmat, sacrificium Missæ ad effectus suos producen
vim habere, non solùm ex opere operantis, ratione sc
cet bonitatis & devotionis ejus qui illud offert; quod
cum omnibus aliis piis operibus commune est; sed eti
ex opere operato, id est virtute ipsius sacrificii quod of
tur,

, idque independenter à bonitate vel malitiâ seu indi-
itate Ministri offerentis : unde Concilium Tridentinum
.22. cap. 20. dicit hujus sacrificii oblationem ita esse
undam, ut nullâ indignitate aut malitia offerentium in-
inari possit : posset autem inquinari, si ex solâ bonitate
orali ac merito operis, quod exercet offerens, valorem
effectum haberet. Accedit communis totius Ecclesiæ
usus, qui est, sacrificium hoc pro aliquo sive vivente sive
ortuo oblatum posse ipsi esse fructuosum, etsi offerendi
io ex parte ipsius operantis nihil habeat bonitatis mora-
: nec ullo statuto aut lege obligat Sacerdotem, qui in
ccato mortali ex aliqua obligatione celebravit, iterum
ebrare, tanquam obligationi illi minimè satisfecerit.

Hoc præsupposito, pro resolutione quæstionis proposi-
, dicendum est Missæ Sacrificium esse ex opere operato,
n modò Latreuticum & Euharisticum, seu Sacrificium
idis & gratiarum actionis, ut loquitur Cōcilium Tridē-
um sess. 22. cap. 2. & can. 3. sed prætereà esse etiam pro-
iatorium & impetratorium, ut in eodem Concilio defi-
um est. Atque in primis quòd sit Latreuticum & Eucha-
ticum, seu quod offerri possit in laudem & honorem
i, & in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis, con-
tiunt omnes ; & inde constat, quod (ut docet Sanctus
igustinus in Psalm. 29. & Sanctus Leo sermone tertio
Passione) in se contineat modo quodam longè perfe-
ori & eminentiori differentias omnes & proprietates
crificiorum antiquæ legis : Atqui inter Sacrificia illa an-
uæ legis, ut observat Sanctus Doctor 1. 2. q. 102. a. 3.
ædam offerebantur purè in honorem & laudem Dei,
æ holocausta dicebantur ; quædam in gratiarum actio-
m, quæ vocabantur hostiæ pacificæ ; Ergo à fortiori
issæ Sacrificium idem præstare poterit, & proinde in
i laudem & gratiarum actionem offerri.

2. Quod verò sit etiam propitiatorium, seu expiatoriū
ccatorum, quod hæretici præsertim negant, probatur

1. ex eo quòd Christus Dominus hoc Sacrificium inſ ens & offerens dixit SS. Matth. 22. Marc. 14. Luc. 22. eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro vobis & multis effundetur, vel fundetur, in remiſſionem catorum: quibus verbis, ut explicat Sanctus Alexa Papa & Martyr, qui anno 129. Eccleſiæ præfuit in Ep ta decretali ad omnes Orthodoxos, ipſa veritas nos inſtr &c. crimina atque peccata oblatis his Domino Sacrif deleri, &c. & talibus hoſtijs placari Deum, & peccata gentia dimittere.

Probatur 2. ex Sanctis Patribus qui hanc veritatem u nimiter aſſerunt; ut Sanctus Cyprianus, qui ſermone Cœna Domini hoc Sacrificium eſſe dicit Medicament ſimul & holocauſtum ad ſanandas infirmitates & purg das iniquitates Sanctus Auguſtinus quæſt. 57. in Levitic aſſerit in illo Sacrificio veram fieri remiſſionem pecca rum; & ſermone undecimo de Sanctis, dicit in altari guinem effundi pro peccatoribus. Plura Sanctorum trum teſtimonia videri poſſunt apud Gregorium à Va tia diſp. 16. quæſt. 11. de ritu & oblatione Euchariſtiæ p cto 1.

Eſt autem obſervandum id quod docent Bellarmi libro 2. de Miſſa cap. 4. Suares diſputatione 79. ſect. 3 communiter alij Theologi, remiſſionem peccatorū qu culpam eſſe hujus Sacrificij effectum, non ad eum modu quo in Baptiſmo & Pœnitentia per infuſionem gratiæ bitualis juſtificantis remitti ſolent; ſed eâ ſolùm ratio quòd hujus Sacrificij intuitu Deus conferat donum pœ tentiæ, id eſt, gratiæ alicujus actualis auxilium, quo p cator ad actum perfectæ contritionis eliciendum, vel abſolutionem in Sacramento pœnitentiæ digne & fructu sè recipiendam excitetur & adjuvetur: quod expreſsē claravit Concilium Tridentinum ſeſſione 22. capite 2. de hoc Sacrificio loquens: Hujus, inquit, oblatione pla tus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ conceder crimina & peccata etiam ingentia dimittit.

3. Quod

3. Quod verò ſpectat ad remiſſionem pœnæ peccatis
pad culpam remiſſis debitæ, communis & vera Theo-
orum ſententia quam fusè explicat & probat Suares
. 79. ſect. 6. eſt, illam per Miſſæ Sacrificium immedia-
ieri, Deo ſcilicet ob illius oblationem relaxante pœnam
pro quo oblatũ eſt: quod etiam docet S. Thomas quæſt.
art. 5. ubi dicit Miſſæ Sacrificium habere directè ex in-
utione ſua vim pro peccatis ſatisfactivam.
Denique quod Miſſæ Sacrificium ſit etiam impetrato-
m, præter authoritatem Concilij Tridentini ſeſſ. 22 cap.
k can. 3. id expresè definientis, conſtat; tùm ex Apoſto-
1. ad Timoth capite 2. præcipiente fieri Obſecrationes,
eſt, ut S. Chryſoſtomus Theophylactus & Oecumenius
plicant, Sacrificia, pro Regibus, &c. ut quietam & tran-
illam vitam agamus: tùm ex perpetua & univerſali Ec-
ſiæ praxi, quæ hoc Sacrificium offerre conſuevit pro
ibuſcunque bonis ſpiritualibus, imò temporalibus à
o impetrandis, & pro quibuſcunque malis deprecandis
avertendis, ut ſatis conſtat ex orationibus, quibus in
none & alijs partibus Miſſæ olim uſa eſt, ſicut ex anti-
is Liturgiis patet, & nunc etiam utitur. Cujus quidem
inſigne exemplum profert S. Auguſtinus lib. 22. de ci-
. cap. 8. ubi loquens de viro quodam tribunitio nomine
Heſperio, qui cum domum ſuam à malignis ſpiritibus inſe-
tari comperiſſet, ſervòſque & animalia vim illorum
xiam perpeti, Rogavit noſtros, inquit, me abſente Preſ-
teros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus orationibus
derent: perrexit unus, obtulit ibi Sacrificium corporis
hriſti, orans quantùm potuit, ut ceſſaret illa vexatio,
eòque protinùs miſerante ceſſavit.
Neque dicas, minùs conveniens videri rem infinitè ex-
llentem qualis eſt victima illa diuina quæ in Miſſa offer-
r, ad rem aliquam temporalem & caducam ordinare:
eſpondetur enim, minimè conveniens fore, ſi res illa
mporalis & caduca propter ſe ſolummodò expeteretur;

non esse autem, si expetatur tanquam medium ad Dei in bonis honorandum, & salutem æternam per rectum legitimum illorum usum consequendam; ex qua sola tentione decet Christianos, non modò in Sacrificio Miss sed etiam in aliis orationibus à Deo bona temporalia p stulare.

4. Quæres 1. an Missæ Sacrificium effectus suos infa biliter producat? Respondetur cum distinctione: si en consideretur ut est Latreuticum & Eucharisticum, infa biliter haud dubiè consequitur effectum suum respectu D ad quem honor & laus ex hoc Sacrificio quod illi non p test non esse acceptissimum, semper redundat: sicut satis ctorium, habet etiam infallibiliter suum effectum in i pro quibus offertur, idque secundum modum & m suram tùm institutionis ipsius Christi, tùm devotionis bonæ dispositionis illorum pro quibus offertur, dumm dò nullum ponant obicem; id est dummodò, quando i hujusmodi fructus applicatur, sint in gratiâ Sanctificai constituti: nunquam enim pœna peccati relaxatur, n simul remittatur, vel ante remissa sit culpa, ut ex dic dis capite sequenti intelligetur: si autem spectetur ut i petratorium, habet etiam infallibilem efficaciam ad bo spiritualia vel temporalia in generali à Deo impetrand non verò ad hæc vel illa in particulari; cùm ex parte D nulla intercedat promissió absoluta de his aut illis specia bus bonis Sacrificij hujus intuitu conferendis; sed tantù conditionata: si nimirum bona illa hic & nunc conduca ad majorem Dei gloriam, & illius, pro quo postulant salutem.

Quæres 2. An Missæ Sacrificium æqualis sit efficaci sive à bono sive à malo Ministro offeratur. Respondetu si spectetur illius effectus, prout est ex opere operato, qualem prorsùs esse illius efficaciam; cùm nullomo pendeat à dispositione bonâ vel mala Ministri, ut doc Sanctus Thomas quæst. 82. art. 6. si verò spectetur pro

est ex

:x opere operantis, tunc certum est illius fructum pen-
e à dispositione Sacerdotis, quæ quò melior est, eo
gis illi & aliis prodest.

§ IV.

uibus personis prosit Missæ Sacrificium seu pro quibus licitè & validè offerri possit.

Quæstio proposita intelligenda est non de eo Missæ fructu qui ex opere operantis provenit: certum est m ejusmodi fructum applicari posse à quolibet Sacer-te iis omnibus vivis & defunctis, pro quibus orationes s particulares ad Deum dirigere potest, cùm sit utrobi-e par ratio; sed de fructu illo qui est ex opere operato.

Circa hujus verò quæstionis resolutionem conveniunt quibusdam Theologi; in quibusdam verò non conve-unt. Atque in primis conveniunt omnes in eo, quòd Sa-ificium Missæ validè & licitè offerri possit pro omnibus quibuslibet fidelibus baptizatis non excommunicatis, ve vivis, sive defunctis in Purgatorio existentibus. Id cō-at ex ipsius Ecclesiæ perpetuâ & universali praxi, quæ m in antiquis Liturgiis; ut videre est apud Pamelium omo 1. Liturgicôn; tùm in ritu illo, quo nunc in Missæ lebratione utitur, Sacrificium hoc offerre consuevit, pro mnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ fidei ultoribus, &c. & pro omnibus in Christo quiescentibus, ui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somio pacis.

Conveniunt etiam omnes in eo quod Missæ Sacrificiū ec validè offerri possit pro damnatis, sive cum peccato liquo actuali mortali, sive cum solo originali decesserint. Quod expresse docuit S. Augustinus lib. 3. de origine animæ cap. 12. Noli credere, inquit, nec docere, nec dicere Sacrificium Christianorum pro iis qui non baptizati de corpore exierunt, offerendum, si vis esse Catholicus.

Conveniunt item omnes Sacrificium Missæ posse validè

ac licitè offerri in honorem & memoriam Sanctorum habetur in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 3. Non qu illis offeratur Sacrificium, ut ibidem declarat, sed Deo li qui illos coronavit: unde nec Sacerdos dicere solet: f ro tibi Sacrificium Petre & Paule; sed Deo de illor victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut i pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum men riam facimus in terris.

2. Non conveniunt autem omnes, an & quâ ratio hoc Missæ Sacrificium licitè offerri possit pro infideli non baptizatis, & pro excommunicatis baptizatis. Qui enim Doctores existimant Missæ Sacrificium directè p infidelibus non baptizatis offerri licitè posse: probabili tamen alii docent indirectè quidem posse pro infidelib non baptizatis, sicut & pro excommunicatis baptizatis S crificium illud licitè offerri; quatenùs scilicet pro incr mento & exaltatione Ecclesiæ, & quovis schismate ab tollendo offertur; quæ duo per conversionem infideliur & resipiscentiam excommunicatorum maximè fiunt; D rectè autem nec pro excommunicatis, nec pro infidelibu non baptizatis posse licitè offerri.

3. Atque in primis quod spectat ad excommunicat (quo nomine intelligimus hic tantùm nominatim excom municatos vel notorios Clericorum percussores juxtà Ex travagantem Martini III. quæ incipit. Adevitanda) ext prohibitio Ecclesiæ cap. Anobis, &c Sacra, extra de senter tiâ excommunicationis: ubi vetatur pro illis Missæ Sacr ficium offerri: quam tamen prohibitionem Richardus & Navarrus apud Isambertum ad q. 83. disp. 7. a. 2. docen non extendi ad excommunicatos per veram pœnitentian jam contritos, licèt nondum ab excommunicatione abso lutos, pro quibus existimant Missæ Sacrificium licitè pos se offerri.

Quod autem neque etiam pro infidelibus non baptizati offerr ilicitè possit; constat ex ipsius Ecclesiæ praxi; quæ

quam-

amvis summo affectu illorum conversionem & salutem optet; nullam tamen eorum mentionem in Missa fieri luit, neque pro eis orationes ullas in illa offerri; quod nen haud dubiè fecisset, si pro eis Sacrificium hoc offerri luisset; quis enim, inquit S. Augustinus lib. 1. de anc. offerat corpus Christi, nisi pro eis qui sunt membra iristi?

4. Quæres an Missæ Sacrificium ex opere operato pro, non solùm illis pro quibus offertur, sed etiam ipsi Sardoti offerenti; quatenùs præcisè est offerens. Suares p. 79. sect. 5. & quidam alii cum illo affirmativè resindent: alij tamen cum Gabriele & Vasque disput. 232. pite 3. probabiliùs negant, docentque nullum in Sacricio Missæ fructum ex opere operato provenire Sacerdoti ferenti, quatenùs est offerens: quod probari potest ex quod Apostolus Hebr. 3 dicit, Pontificem seu Sacerdom constitui pro hominibus in iis quæ sunt ad Deum, ut fferat dona & Sacrificia pro peccatis: unde concludit uod debet quemadmodum pro populo ita etiam & pro metipso offerre, &c. ex quibus verbis sequitur, quod ctè docet S. Thomas 3. part. quæst. 22. art. 4. ad 1. Sardotem sui Sacrificii effectum participare, non in quanim Sacerdotem; sed in quantùm peccatorem; proindeue ut effectum aliquem Sacrificij sui accipiat, requiri necessariò ut habeat se passivè ad illud; id est ut illud offeat pro se sicut & pro allijs, ad quos ex ejus applicatione ructus Missæ derivatur. Quod prætereà confirmari posse idetur ex verbis quibus per Episcopum Sacerdos consecraur: Accipe potestatem offerendi Sacrificium, tam pro viis quam pro defunctis: hæc enim verba significant potetatem illi conferri quâ prosit iis, pro quibus Missæ Sacriicium oblaturus est; unde sequitur Sacerdotem præcisè atenùs sibi ipsi prodesse, non quatenùs offert Missæ Sacriicium, sed quatenùs pro seipso illud offert.

§. V.

§. V.

Quænam applicatio requiratur ex parte Sacerd[o]tis celebrantis ut Missæ fructus in alios derivetur.

1. AD faciliorem & certiorem quæstionis propositæ solutionē quædam hic ex communi & receptâ Th[eo]logorum doctrinâ observanda sunt.

Primum est Sacerdotem celebrantem multiplici no[mi]ne Missæ Sacrificium offerre: in primis quidem nom[ine] Christi, ut principalis offerentis, & ex cujus meritis p[ro]cedit ipsius Sacrificij valor: proinde ex cujus volunt[ate] præsertim pendet illius applicatio; ut enim habetur [in] Concilio Tridentino sess. 22. c. 2. Idem est nunc offere[ns] Sacerdotum ministerio: qui seipsum in cruce obtulit. D[e]inde nomine Ecclesiæ, cui meritorum suorum & satisf[a]ctionum dispensationem Christus Dominus commisit. Pr[æ]tereà nomine proprio, quatenus ex liberâ suâ volunta[te] Missæ Sacrificium offert; illiusque fructum aliis vel s[ibi] applicat. Denique nomine aliorum qui simul cum eo S[a]crificium illud offerunt, quales sunt ij qui Missæ inser[vi]unt aut assistunt, vel pro illâ celebrandâ eleemosyna[m] ad ipsius Sacerdotis victum erogant: qui quidem quam[vis] laici existant, dicuntur tamen ipsum Missæ Sacrificium s[uo] modo per ipsum Sacerdotem offerre, præsertim quand[o] interno affectu illius actioni junguntur, ut docet S. Le[o] Epist. 8. & apertè colligitur ex ipsis Sacerdotis celebrant[is] verbis, dum in Missæ canone de astantibus dicit: qui ti[bi] offerunt hoc Sacrificium laudis.

2. Secundum est, inter illos omnes offerentes Christ[um] Dominum primum & principalem locum tenere, ita [ut] ex ejus præsertim voluntate pendeat fructuum hujus Sa[cr]ificii applicatio, quorum quidem voluit omnes & sing[u]los fideles esse participes, quoties illud Sacrificium offe[r]tur; dummodò tamen illius participationis capaces sint

nal-

llusque, ex illorum parte obex reperiatur; quod expli- : Sanctus Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. Mystag. ubi c Missæ Sacrificium dicit esse hostiam propitiationis pro mmuni Ecclesiarum pace, &c. pro Regibus, pro militi- s, pro sociis, pro ægrotis, pro afflictis, & in summa pro nnibus qui egent auxilio, &c. deinde pro defunctis San- s Patribus & Episcopis: denique pro omnibus qui inter os vitâ functi sunt. Vnde quoad communem hunc fructū issæ, qui ex Christi Domini voluntate in omnes fideles ffunditur, nulla specialis ipsius Sacerdotis celebrantis plicatio requiritur; imò dummodò validè illud offerat; llum ex fidelibus ab illius participatione potest exclu- re, ut rectè monet Isãbertus; sed velit, nolit unusquisque orum portionem, quæ ipsum contingit, recipit.

Simili ratione Ecclesia quæ est intentionum ipsius Chri- Domini fidelis Interpres, vult etiam fructuum ejusdem crificii participationem omnibus fidelibus baptizatis ab nitate suâ non præcisis, & nullum obicem ponentibus mmunicari; ideóque in Canone præscripsit hoc Sacrifi- um offerendum esse Pro omnibus Orthodoxis atque Ca- olicæ & Apostolicæ fidei cultoribus; & etiam pro omni- is in Christo quiescentibus.

Porrò ex hac fructuum Missæ generalitate, certum est hristo Domino ita volente & disponente, notabilem ali- uam partem relictam esse liberæ applicationi & determi- ationi tam ipsius Sacerdotis celebrantis tanquam Mini- ri & Mysteriorum ejus dispensatoris, quàm aliorum si- nul cum eo offerentium; quod constat ex communi sen- i ipsius Ecclesiæ, quæ approbat morem fidelium, quo xpetunt pro se Sacrificium illud peculiariter offerri, quod ustrà facerent, si omnis ejus fructus iam ex Christi Do- nini & Ecclesiæ intentione applicatus esset, nullúsque su- eresset per Sacerdotis intentionem applicandus.

Sicut autem Sacerdos in hujus Sacrificii actione supe- ior existit aliis cum ipso offerentibus, sic etiam fructuum llorum applicatio ab ejus intentione præsertim pendet; ita ut

ita ut sive licitè, sive illicitè applicet, de quâ re mox d tur, valida tamen & rata semper sit hæc illius applicat cùm sit actus à potestate Ordinis pendens, qui proinde voluntati subjacet, ut rectè docet Isambertus suprà art.

Tertium est, determinari certo à nobis non posse qu tus sit fructus Missæ, quem Christus Dominus voluit, generatim ad omnes fideles vivos & defunctos, sive ciatim ad hos vel illos secundùm intentionem particu rem Sacerdotis celebrantis derivari; cùm nec Sacra S ptura, nec Ecclesiæ Traditio, nec Concilia aut Patres qu quam de ejusmodi quantitate definierint aut tradideri ideóque satis esse, ut Sacerdos celebrans saltem tacitè interpretativè tantùm de hujus Sacrificij fructu his aut il secundùm propriam devotionem aut obligationem app care velit, quantùm Christus Dominus ipsi applicandu concessit.

4. His observatis, pro quæstionis initio hujus Paragı phi propositæ resolutione dicendum est, quædam requ ex parte Sacerdotis celebrantis, ut ejus applicatio vali sit; quædam verò, ut sit licita.

Ad hoc enim ut validè fructum hujus Sacrificij applice requiritur in primis ejus intentio eodem prorsùs mod quo antea dictum est requiri ut Sacramentum aliquod v lidè conficiat: est enim utrobique par ratio, ut docet Isan bertus citato art. 13. Vnde sicut ad validam Sacramen cujuslibet confectionem, sic etiam ad validam hujus Sacr ficii applicationem habitualis intentio minimè sufficien est: actualis optima, sed non necessaria; virtualis ver sufficiens est: & actuali deficiente, necessaria.

Requiritur 2. ad eandem applicationis validitatem, u intentio illa sive actualis sive virtualis concomitetu ipsam Sacrificii actionem, sicut comitari debet Sacrament confectionem: aliàs si post Sacrificium peractum, verb gratia, post consecrationem factam, præsertim secundùm sententiam illorum, qui existimant Sacrificii rationem & essentiam in illâ solâ consistere, Sacerdos applicare incipiat,

hæc

:c ejus applicatio nullum effectum sortietur: quia cùm crificium esse desierit, illius effectus ex opere operato on ampliùs subjacet liberæ applicationi Sacerdotis.

Requiritur 3. ut applicatio illa specialis à Sacerdote fa-enda, sit determinata & certa, ne effectum hujus Sacrifi- suspensum relinquat: quâ ratione docet idem Isamber-s cit. art. 13. Sacerdotem, verbi gratia, qui à nullo ro-itus hodie celebrat Missam, non posse istius Missæ fructū c opere operato applicare illi, qui die crastino rogaturus eum, ut dato honorario pro se offerat; ita ut hac priori issæ celebratione satisfaciat obligationi, quam honorario o accepto contraxit; quia sicut Sacramentorum, sic iam Sacrificii effectus à futura conditione pendere non otest.

5. Neque dicas Deum propè nosse futurum esse, ut talis rastina die roget Sacerdotem, ipsique eleemosynam lar-iatur, ut pro se offerat; quamvis enim hoc verum sit; cut tamen Deus nullum punit, nec remunerat ob ea quæ itura prævidet; sic etiam effectum hujus Sacrificii non onfert propter prævisam aliquam actionem futuram: un-e sequeretur effectum Sacrificij manere suspensum; quod ullatenùs dici debet.

Jam ad hoc ut applicatio Sacerdotis non modò valida t, sed etiam licita, debet ipse Sacerdos præsertim atten-ere, ut per illam obligationibus suis, si quæ sint, satisfa-iat. Circa illas autem obligationes præcipua difficultas st, an possit Sacerdos una Missæ celebratione & applica-ione pluribus obligationibus particularibus satisfacere; n verbi gratia qui pro Missæ Sacrificio celebrando accepit uo stipendia seu honoraria, quorum quodlibet secundū eceptam consuetudinem sufficiens censeatur, possit una Aissæ celebratione utrique satisfacere: cujus quidem dif-icultatis solutio pendere videtur ex solutione alterius uæstionis, quam §. sequenti discutiemus.

§. VI.

§. VI.

An Missæ Sacrificium pro pluribus oblatum, tant. singulis prosit quantum si pro uno solum offerretur

1. SUpponendum est ex communi Theologorum doct na, quod quamvis Sacrificium Missæ sit in se valc infiniti, tam ratione rei oblatæ; quam principalis of rentis, cujus dignitas & excellentia infinita est, nihilor nùs efficientia & influxus ipsius Sacrificii est solummo finitus, ut docet S. Thomas in 4. dist. 45. quæst. 2. art. & post illum Nauarrus, Bellarminus, Toletus, Suarez, plures alii quos citat & sequitur Layman. tract. 5. de S crificio Missæ cap. 1. Idque constat, tùm ex eo quod Eccl sia Missæ Sacrificium pro eadem re sæpiùs iterat, ut sa manifestum est ex ejus praxi, unde sequitur quòd influx actualem illius finitum esse judicet, tùm etiam ex eo quo Eucharistia non sit majoris efficientiæ in ratione Sacrific quam in ratione Sacramenti: atqui licet in ratione Sacra menti: sit infiniti valoris & excellentiæ, nonnisi limitato tamen producit effectus; ergo à pari in ratione Sacrific nonnisi finitos producet.

Hoc præsuppositо, pro quæstionis propositæ resolutio ne dicendum 1. quando plures sunt Missæ Sacrificium si mul offerentes, tunc illud non minùs prodesse singuli pro ratione dispositionis cujusque illorum, quam si unu tantùm esset offerens: exempli gratia, quando multi Missa celebrationi adstant, illudque cum Sacerdote offerunt, tan tùm singulis prodest illud Sacrificium, quantùm si unu solus adesset & offerret. Ita Cordubensis lib. 1. quæstiona rij quæst. 3. opin. 5. conclus. 3. ubi dicit hanc esse com munem Doctorum sententiam, & pro illa plurimos citat quibus subscribit Isambertus ad quæst. 83. disput. 7. artic 8. Ratio est, quia ad multiplicationem oblationis, ejus quoque fructus multiplicatur: atqui quando plures ad stant Sacerdoti celebranti, consentiunt cum illo moraliter

simul

ul offerre, proindéque tot sunt oblationes quot sunt
erentes: Vnde sequitur quòd Sacrificium illud tantùm
gulis prosit, quantùm uni prodesset si solus offerret: imò
pectetur fructus Missæ, prout respondet non tantùm
eri operato, sed etiam operi operantis, quò numerus
tantium est major; etiam fructus ille copiosior est: tum
ia sicut major est virtus unita quam diuisa. sic etiam
ultorum preces in illo Sacrificio simul unitæ magis ef-
aces sunt apud Deum quam separatim oblatæ; tùm
am quia quò numerosior est offerentium multitudo,
major honor Deo exhibetur, sicut Princeps multitudi-
adstantium & sibi deservientium honorari censetur:
a ratione Sancti Patres & Concilia Missam parochialē
mmendant, propter majorem in illa fidelium simul of-
rentium unionem & uberiores quæ inde profluunt bene-
ctiones.

2. Dicendum Missæ Sacrificium non æquè prodesse iis
o quibus offertur tantùm generatim, ac illis pro quibus
eciatim & nominatim offertur. Id satis constat ex ipsius
cclesiæ praxi: si enim non magis prodesset iis pro quibus
eciatim offertur quàm aliis: frustrà Ecclesia illud offerret
o certis & determinatis quibusdam personis ut pro mulie-
prægnante; pro infirmo, pro hoc vel illo defuncto &c.

Dicendum 3. Sacrificium Missæ oblatum speciatim pro
luribus, non tantùm prodesse illis singulis, quantùm uni
orum, si pro illo solo speciatim offerretur: proindéque
acerdotem, qui pluribus personis ratione stipendii seu
onorarij à singulis accepti, aut aliâ quâvis de causa ob-
igatus est ad Sacrificandum, non satisfaceret unicum pro
llis offerendo Sacrificium. Ita Sanctus Bonaventura, Ri-
hardus, Major, Sotus, & alii quos citat & quibus subscri-
it Suares disp. 69 sect. 2. quæ sententia communis est, &
n praxi tenenda, probaturque ex communi ipsius Ecclesiæ
ensu & quotidianâ praxi, quâ tam multæ singulares Mis-
æ pro singularibus personis, nullo etiam accepto ab eis
stipendio, offeruntur, cùm saltem ex charitate singulas
offer-

offerri pro pluribus, imò pro omnibus par esset; si pro
lis pluribus vel omnibus oblatæ æquè illis ex opere ope
to prodessent, ac si pro singulis offerrentur. Et sanè ci
Missæ Sacrificium pro defunctis oblatum, iis aliter prod
se non possit, nisi ad relaxationem pœnæ temporalis
Purgatorio ab ipsis luendæ, si Missa una pro pluribus o
lata tantùm pœnæ singulis relaxat, quantùm relaxa
uni, si pro eo solo offerretur, cur tam multæ Missæ p
uno duntaxat & non pro omnibus, aut saltem pro plu
bus speciatim offerrentur? cur Concilium Tridentinu
sess. 25. cap. 4. de reform. cum tanta cautela solis Episc
pis & Abbatibus ac Generalibus Ordinum reductione
Missarum ad minorem numerum permisit, idque tantù
in certis casibus ibidem expressis; quod etiam circumsp
ctè & prudenter: ab ipsis fieri vult, ne fortè conscientia
suam in discrimen adducant? cur inquam hoc ita statueri
si Missam pro pluribus oblatam tantùm prodesse exist
maret, quantùm si pro uno duntaxat offerretur?

3. Hoc autem quod in hâc tertia assertione dictum es
intelligi debet, ut rectè observat Isambertus ad q. 83. disp
7. a. 12. de Sacrificio Missæ, prout est satisfactorium; qu
ratione quandò pro pluribus speciatim offertur, minu
singulis prodest, minusque pœnæ per illud redimitur re
spectu singulorum, quam si pro uno tantùm offerretur
quia ut sic, se habet per modum cujusdam solutionis, quæ
cùm sit finita, ut ex antè dictis patet, minuitur haud dubi
si in plures dividatur: At verò quatenùs est impetratoriũ
tantùm potest prodesse multis quantùm uni: cùm enim
vis illius impetratoria infinitam Dei misericordiam & li
beralitatem respiciat, nihil obstat quin Deus oblatione il
lius Sacrificii ad beneficia sua conferenda exoretur æquè
pro multis ac pro uno.

Quæres utrùm, sicut Sacerdos intentioni eorum pro
quibus obligatur, satisfacere debet quoad numerum Missa-
rum; ita etiam teneatur, quoad alias huius Sacrificii cir-
cumstantias, verbi gratiâ, utrum quando quis postulavit

de tali

ali Sancto, in tali loco vel tempore celebrari, Sacer- ad id præstandum teneatur? Respondetur Sacerdotẽ brantem quantum potest intentionem illius à quo sti- dium accepit, exequi debere, proindéque talem pro il- Missam celebrare qualem postulavit: non tamen pec- e, si ex justâ aliquâ causâ Missam celebret aliam ab illâ mpli gratiâ, si postulavit ut celebraret pro defunctis, llo die incidat festum alicujus Sancti duplex, vel semi- plex, aut etiam simplex, poterit Sacerdos Missam illius i celebrare; quamvis enim Missa propria defunctorum quâ ratione ipsis defunctis magis prosit, propter oratio- & preces ad hunc finem ab Ecclesia institutas; si ta- n consideretur ut Sacrificium, æqualiter prodest, imò rum orationum defectus satis suppleri censetur devo- ne celebrantis, & intercessione illius Sancti cuius Missa ebratur. Ita Navarrus, Suares, Toletus, & plures alij os citat & sequitur Bonacina dis. 4. q. ult. de Sacrificio ssæ punct. 9. §. 3.

Quòd verò ad locum spectat, debet Sacerdos in eo ce- brare, quem designavit is qui stipendium dedit, nisi ne- ssitas aliqua aut rationabilis causa excuset: & similliter oad tempus, debet quamprimùm potest obligationi suæ isfacere. Vnde Bonacina suprà 5. dicit peccare Sacerdo- qui sunt notabiliter in morâ celebrandi; præsertim ando ex morâ illâ sequitur alteri præiudicium, ut si issa quæ pro infirmo dicenda erat, ob nimiam dilationẽ nnisi defuncto illo celebretur; quare cavere debent Sa- rdotes, ne stipendia Missarum dicendarum nimis cupidè ngerant, ex quarum dilatione conscientia ipsorum one- tur: In iis tamen locis in quibus fit populi concursus festum alicujus Sancti, vel aliquam devotionem, cen- atur illi qui postulant Missas, & stipendia offerunt, tacitè nsentire in dilationem illam, quæ ut plurimùm necessa- a est, ut illorum & aliorum intentioni satisfiat: in quo men, qui ejusmodi stipendia recipiunt, curare debent, ut hil ab ipsis fiat, quòd justitiæ, vel charitati repugnet.

§. VII.

§. VII.

Applicationis à Sacerdote celebrante facienda fac & optima praxis proponitur.

1. QUoniam non rarò contingit Sacerdotes quosdam inconsideratione, aut alia de causa minus conv enter hujus divini Sacrificii vim & efficaciam applica ex qua tamen applicatione, ut ex antè dictis constat, t quam ex conditione necessaria uberrimorum fructuum lius participatio maxime pendet idcircò illis nec inut nec ingratum fore existimavimus, si ex iis quæ in super ribus Paragraphis dicta sunt, brevem aliquam & facil hujus applicationis faciendæ methodum seu praxim co gamus.

Cum igitur divinum hoc Sacrificium omnes quoru cumque Sacrificiorum proprietates modo quodam exc lentissimo in se complectatur, sitque Latreuticum, Euc risticum, propitiatorium & impetratorium, ut suprà plicavimus, Sacerdos celebrans, illud secundum has omn ejus proprietates applicare poterit, & ad hoc attention & intentionem suam dirigere.

Atque inprimis illud offerre intendet ad supremum c tum & honorem condignum divinæ Majestati deferend offerendo ipsiusmet Christi veri & naturalis filii Dei d missionem, humilitatem, devotionem, adorationem, alia similia religionis officia, quæ in hoc victimæ statu m do quodam inexplicabili Summæ Trinitati exhibet.

2. Secundò illud offeret ad gratias divinæ Majestati e hibendas pro tot & tantis beneficiis, sive in natura, sive gratia, ingratis licet & immerentibus tempore præteri collatis, & in futurum præparatis & promissis, ac præc puè pro inæstimabili Redemptionis humanæ per divi Verbi Incarnationem & ejus in carne assumpta Passione & mortem beneficio, cujus memoriam præsertim in ho Sacrificio recoli voluit ipse Christus Dominus; & expre sis verbis in ejus institutione præcepit.

ertiò ad placandum diuinum Numen tot & tantis sce-
us & peccatis quotidie & ubique offensum, ab eóque
ricordiam ac pœnitentiæ gratiam pro eluendis ipsorũ
atorum maculis exorandam, nec non ad satisfactionẽ
dignam pro iisdem peccatis ejus justitiæ exhibendam.
Quartò denique ad postulanda quæcunque beneficia
spiritualia tùm etiam temporalia, quatenùs ad ejus
riam & salutem nostram conducere possunt; ad depre-
da quæcunque mala, sive præsenti tempore vexantia,
in futurum impendentia.

Hæc autem præstabit Sacerdos primùm nomine ipsius
mi Sacerdotis Christi Domini, intentionem suam illius
ntioni perfectè conformando & submittendo; deinde
ius Ecclesiæ nomine, omnimodam vim & efficaciam
us diuini Sacrificii, universis illius membris applican-
, tùm Sanctis & Beatis in cœlo ad gratias de illorum vi-
riis & præmiis Deo exhibendas: præsertim quando in
rum honorem Missa celebratur; tùm animabus in Pur-
orio, ad pœnas eorum per satisfactoriam huius Sacri-
ii vim sublevandas; tùm cunctis fidelibus viatoribus
erâ, præsertimque illis quorum memoriam in Canone
minatim fieri præcipit, ut Summo Pontifici, Episcopo,
gi, adstantibus, &c. ad fructuum huius Sacrificij parti-
pationem illis communicandam: Demùm ut ipsius Chri-
& Ecclesiæ Minister, cui notabilis fructuum illorum
rs pro arbitrio dispensanda relicta est applicabit eos in
rticulari tùm sibi, tùm personis aliis; sive vivis sive de-
nctis, quibus ex obligatione tenetur, vel ex charitate &
votione hoc pietatis officium impendere cupit; idque
suo ac illorum nomine supremum latriæ ac religionis
ltum Deo per Christum deferat, gratias pro omnibus
neficiis ac nominatim pro his vel illis exhibeat, veniam
gratiam pro omnibus peccatis ac peculiariter pro his
it illis exoret, ac denique ut bona quæcunque sibi neces-
ria aut utilia impetret, præsertimque hæc vel illa, qua-
nùs ad diuinam gloriam conducere possunt.

Ad evitandos autem scrupulos, qui circa hujus parti-laris applicationis obligationem, vel modum suboriri p-sent, optimum aliquibus visum est, si post debitam ap-cationem iis factam, erga quos aliqua incumbit obliga-Sacerdos illius Sacrificii fructus aliis personis sibi chari-aut aliâ ratione peculiariter conjunctis aut commend-communicare cupiens, intentioni suæ conditionem e-modi apponat, ut scilicet hanc illis communication-velit & à Deo postulet, in quantum licitè, & secund-justitiæ ac charitatis leges velle & postulare potest; enim tuta conscientiâ & sine cujusquam præjudicio po-rit ex infinito illo & nunquam exhauriendo meritorum satisfactionum Christi Domini thesauro, cujus dispensa-constitutus est, in alias personas partem aliquam deriva-quæ ex summa & ineffabili Dei charitate ac misericor-nonnisi maxima & uberrima sperari potest.

§ VIII.

Explicantur reliqua quæ ad debitam hujus Sacrifi-celebrationem requiruntur.

1. NOn repetemus ea quæ variis sectionibus hujus ca-tis dicta sunt de materiâ, formâ, intentione, aliisq-ad validam & licitam Eucharistiæ confectionem requisiti-nec etiam de dispositionibus ad ipsius dignam receptio-necessariis, quæque maximè quidem à Sacerdotibus ex-guntur, ut divinum hoc Sacrificium debitè offerant, se-illis suppositis, subjungemus tantum ea quæ ex ipsius E-clesiæ instituto ad convenientem Missæ celebrationem r-quiruntur.

Dicendum igitur 1. ad debitam hujus Sacrificii celebra-tionem requiri tempus aptum, totum illud scilicet quo-à primo auroræ crepusculo usque ad meridiem excurrit, u-habetur cap. Nocte, & cap. Et hoc, de consecr. dist. 1 quar-excepta festivitate Natalis Domini in cujus nocte Sacrifi-catur, illicitum est aliis temporibus ante auroræ initium

Mis-

ſam celebrare, ut docet S.Thomas quæſt. 83. art. 2. & illo communiter omnes : quodtamen Suares diſp.80. 4. & quidam alii Doctores quos citat & ſequitur Lay- 1. tract. 5. de Sacrif. Miſſæ cap. 4. ita explicant, ut ad andam culpam ſatis fore exiſtiment, ſi Miſſa privata nitium auroræ finiatur.

Poteſt autem Epiſcopus in cauſâ particulari diſpenſare nte auroram celebrare liceat, multóque magis ipſe- t tali facultate uti; ſicut ex communi Theologorum ſenſu docet Ægidius Koninch quæſt. 8. art. 2. dub. 4. addit conſuetudinem quæ in quibuſdam Galliæ, Bel- ac Germaniæ locis viget, ut hiemis tempore aliquot is ante Solis ortum Miſſa inchòëtur in gratiam opera- rum & famulorum, reprehendi non debere quandò 1 contradicit Epiſcopus: quod etiam docet Navarrus 1. 25. can. 85.

2. Simili ratione illicitum eſt Miſſā celebrare poſt me- iem, quæ eſt doctrina communis fundata in praxi & iſuetudine ipſius Eccleſiæ, & roborata ſpeciali conſti- ione Pii V. quæ incipit, Sanctiſſimus : Suares tamen & i; quos citat & ſequitur idem Layman. ſuprâ, exiſti- int ad culpam evitandam ſatis eſſe, ſi Miſſa inchòëtur e meridiem, vel ſaltem in ipſo meridie.

Poteſt verò Epiſcopus ob juſtam aliquam cauſam diſ- nſare ut poſt meridiem celebretur, ut ſuprà de anticipa- ne dictum eſt : imò in caſu neceſſitatis, etiam non pe- â Epiſcopi licentiâ, ſi ad illum facilis non detur recur- , celebrari poterit poſt meridiem; v. g. ſi infirmus via- o indigeat : ſi feſto die publica Concio uſque ad meri- em & ultrà producta ſit, licebit poſteà Miſſam privatā choare, præſertim quandò aliqui ex populo Miſſam non dierunt: item ſi Sacerdos feſto die ratione itineris impe- us fuerit ne ante meridiem celebraret, poterit poſt me- liem celebrare, ut docet Henriquez, Miranda, Suarez, alij apud eundem Laymannum ſuprà.

3. Dicendum 2. requiri locum idoneum, id eſt, ab Epi-

ſcopo

ſcopo conſecratum ſeu dedicatum, vel ab eodem aut ex ejus licentiâ & facultate benedictum. Ita S. Thom. q. 83. art. 5. & habetur cap. ſicut & cap. nullus de con dist. 1. ubi tamen excipitur caſus neceſſitatis, exempli tiâ in bello, quandò Miſſa in caſtris pro exercitu dici eſt: in longa peregrinatione, per loca infidelium; in ximo aliquo populi concurſu, quem Eccleſia capere poteſt, & ſimilibus caſibus, in quibus tamen ſemper ſcopi licentia obtinenda eſt, ſi commodè ad illum rec poſſit.

Ipſis autem Epiſcopis ſpeciali privilegio indultum ut ſuper Altari portatili ubivis Sacrificare vel Sacrific adſiſtere poſſint, non ſolum in caſu neceſſitatis; ſed & ſolam devotionem: quod etiam docet Suarez diſp. ſect. 3. ex eorum tamen prudentia pendet proſpicere ut les locos ad id eligant, in quibus nihil quod tanti Myſt Sanctitati ac reverentiæ minùs conveniens factum ſit, faciendum videatur.

4. Monentur tamen iidem Epiſcopi in Conc. Trid. (22. decret. de obſervandis in celebratione Miſſæ: Ne tiantur privatis in domibus, atque omnino extra Eccle & Oratoria ad divinum tantùm cultum dicata, ab iiſd Ordinariis deſignanda & viſitanda, Sanctum hoc Sacrifi à ſæcularibus aut regularibus peragi.

Porrò neque etiam in Eccleſia conſecratâ celebrare cet, ſi violata aut polluta fuerit, niſi priùs reconcilietu ut ex communi Eccleſiæ praxi conſtat. Tribus verò mo cenſetur Eccleſia pollui: Primò per homicidium aut vi lentam aliquam ſangvinis humani effuſionem ex gravi notoriâ percuſſione factâ in Eccleſia, ut habetur cap. Pr poſuiſti, & cap. ult. de conſecr. Eccleſiæ: Secundò per licitam & notoriam ſeminis humani intra Eccleſiam, fuſionem, ut habetur eodem cap. ult. & cap. Eccleſiis conſecr. diſt. 1. Tertiò per ſepulturam hominis nomin tim excommunicati, aut notorij Clericorum percuſſoris item infidelis aut alicujus hominis non baptizati, etiam

ſolum-

ummodò infans sit, ut habetur citato cap. Proposuisti, cap. Sacris, de sepulturis, & cap. Ecclesiam, de consecratione.

5. Est autem observandum discrimen inter Ecclesiam Episcopo consecratam, & illam quæ Episcopali authoritate tantùm benedicta est: illam enim solus Episcopus, hanc verò quilibet Sacerdos ex Episcopi commissione reconciliare potest, ut habetur cap. Aquam, & cap. ultim. de consecr. Ecclesiæ.

Si autem Ecclesia secundùm majorem sui partem deruatur, quod Episcopus diiudicare debet, ex gr. si ejus parietes ex majori parte corruerint, non ampliùs in eâ celebrare licet; eâque reædificatâ non simplici reconciliatione, sed iteratâ consecratione seu dedicatione, aut saltem benedictione opus est, ut habetur c. Ecclesiis, de consecr. dist. 1. & c. Ligneis, de consecr. Ecclesiæ: ubi tamen declaratur consecrationem non amitti, si tecta solummodo aliáque opera lignea cōbusta sint, illæsis parietibus; eo quòd consecratio in ipsis præsertim parietibus fiat; quamvis in ejusmodi Ecclesia, quæ omni prorsùs tecto careret, Missam celebrari non conveniat, ob varios casus, qui ex aeris injuriâ & ventorum agitatione accidere possent: tecto tamen illius instaurato nulla neque consecratione, neque reconciliatione opus erit.

Dicendum 3. requiri Altare, quod lapideum esse debet ab Episcopo consecratum, ut habetur c. Altaria, de consecr. dist. 1. Est autem duplex Altare; unum portatile, alterum fixum & stabile, inter quæ hoc discrimen intercedit, quod illud per se consecratur, hoc verò nonnisi quatenùs basi affixum est. Vnde sequitur quod Altare portatile quocunque deferatur, non amittat consecrationem, fixum vero amittat, si ab interiori structura & basi amoveatur, ut habetur cap. Si motum, de consecr. dist. 1. &c. Ligneis, de consecr. Ecclesiæ. Illud verò utrique Altari commune est, quod notabili fractione consecrationē amittit; quando scilicet talis est, ut in illo calix cum patena

ampli-

ampliùs consistere non possit: item violatione sigilli seu
culi quo reliquiæ Sanctorum conditæ sunt; quod qu
vis aliqui Theologi negent asserantque reliquias illa
consecrationem Altaris non esse absolutè necessarias; s
ctata tamen consuetudine ipsius Ecclesiæ, quæ initio
sæ hanc orationem à Sacerdote ad altare ascendente
ludque osculante recitari voluit: Oramus te Domine
merita Sanctorum tuorum quorum reliquiæ hic sunt,
probabilius est, & in praxi tenendum, ejusmodi sig
violatione consecrationem altaris amitti; proindeque
rùm esse consecrandum: quod apertè colligitur ex cap
de consecr. Eccl. ubi dicitur quòd Si lapis ille qui sigill
continet, confractus fuerit aut etiam diminutus, debet
tare denuo consecrari: & ita docet Durandus in Ratio
li l. 1. c. 6. Angelus verbo Altare. §. 2. & alij communi

6. Dicendum 4. in Altari dùm Missa peragitur, ne
saria esse quædam ornamenta, quæ in Rubricis Miss
enumerantur: in primis tres, aut saltem duas mapp
aut ad minùs unam duplicatam, ut tradit Suarez disp.
sect. 6 & Toletus lib. 2. cap. 2.

Secundò corporale, quod equidem non sericum,
auro aliave materia intertextum, sed purè lineum ac si
plex esse debet: Similiter & pallam, quæ Calici superp
nitur, & pars quædam corporalis esse censetur; sicuti c
ligitur ex antiqua consuetudine, secundùm quam corp
rale etiam calicem cooperiebat, ut observat Stortia lib.
de Sacrificio cap. 5. quæ palla etiam linea & simplex e
debet, saltem ex ea parte qua calicem contingit: & utr
que ab Episcopo aut alio facultatem habente benedictu
esse oportet. Ita docet S. Thom. q. 83. a. 3. ad 7. & 8.
habetur cap. Consulto de consecrat. dist. 1. Quamvis au
de mapparum benedictione nihil in jure decretum rep
riatur. Ecclesiæ tamen consuetudo id etiam exigit, ut d
cet Azor. lib. 10. cap. 28. quæst. 8.

Tertiò, calicem & patenam ex materia aurea vel arg
tea, aut saltem stannea, non verò lignea, lapidea, ferre
ærea,

a, aut vitrea, ut docet S. Th. qu. 83. art. 3 ad 6. & ha-
ır cap. vasa & cap. ut calix de consecr. dist. 1. Debent
m calix & patena esse ab Episcopo consecrata, ut ha-
ır cap. unico de Sacra unctione, & constat ex usu &
suetudine ipsius Ecclesiæ. Adjungitur purificatorium
um & mundum ad ipsum calicem abstergendum ; ve-
item sericum, quo calix & pars anterior corporalis
solet.

Quartò, Missale approbatum, secundùm usum quem in
brando quisque sequi tenetur: communis enim Docto-
sententia est ac præsertim Navarri cap. 25. numero 84.
estri verbo Missa, Azorij, cap. 29. quæst. 4. Toleti lib.
2. Sacerdotem illum peccaturum mortaliter, qui cele-
et absque libro, in quo saltem canon Missæ continere.
quamvis quæ dicenda essent memoriter teneret.

Quinto, lumen, ut constat ex cap. ultimo de celebra-
e Missarum: dicit autem Tolet. loco citato duas can-
s accensas aut saltem unam requiri: ita ut sine lumine
brare existimet esse peccatum mortale. Quamvis au-
absolutè loquendo necessarium non sit ex præcepto
andelæ illæ sint cereæ, possitque lumen ex oleo, ita
ulante necessitate, adhiberi, ut docet Suares disp. 81.
6. standum est tamen communi Ecclesiæ consuetudi-
ec nisi candelis ex cera communiter utendum est.

extò, imaginem Crucifixi, quæ secundū regulas Mis-
Altari superponi debet, ad cujus pedes reponi solet
lla secretorum, quam vulgò Canonem vocant.

Dicendum 5. requiri præterea vestes Sacras, quibus Sa-
os celebrans indutus esse debet: sunt autem sex, ami-
scilicet, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula ;
s quidem vestes mundas & integras, atque ab Episco-
aut alio facultatem habente benedictas esse oportet ;
ut Toletus loco citato & plures alij existiment esse
catum mortale, cum vestibus minimè benedictis aut
biliter immundis, vel laceris celebrare: quod & simi-
de corporalibus intelligendum est.

Quæres 1. quandiu vasa & linteamina Sacra con tionem vel benedictionem retineant? Respondetur c sis, tamdiu consecrationem retinere, quamdiu integr severant: amittere verò si notabiliter frangantur au dantur; ita ut formam & quantitatem, quæ ad con entem & proportionatũ eorum usum necessaria est, plius non retineant. Ita Ledesma tract. de Sacram. Eu cap. 21. ubi addit calicem & patenam, quamvis pristi formam retineant, amittere tamen consecrationem, novo deaurentur ex ea parte qua corpus & sanguinẽ sti contingunt; proindéque de novo consecrari debere vestimentis autem aut linteaminibus Sacris docet rius libro 10. c. 28. quæst. 9. illa tunc amittere benedi nem, quando ita franguntur aut diffluuntur; ut ad id plius apta non sint, ad quod Ecclesiæ benedictione c nata fuerant.

Quæres 2. an liceat omnibus Sacra vasa & vestes tingere. Respondetur 1. vasa & linteamina Sacra, cali scilicet, patenam, corporale & ciborium, dum in illis tinentur corpus & sanguis Christi, à nemine præterqu à Sacerdote vel Diacono sine gravi culpa tangi non p Ita Suares. Paludanus, & alij apud Laymannum tr. 5 Sacrif. Missæ, cap. 6. & habetur ex cap. Non oportet. dist

Respondetur 2 eadem linteamina & vasa Sacra, etsi cua sint, contrectari aut tangi non debere ab iis qui Sa Ordinibus non sunt initiati, ut habetur cap. In Sancta, consecrat. dist. 1. hujus tamen præcepti Ecclesiastici tra gressionem (si contemptus absit) culpam venialem excedere docent Suares, Azorius, Sotus; & alij apud L mann. suprà: imò si rationabilis causa suadeat, nulla culpa, ut ibidem docet.

Vbi autem consuetudo viget, ut corporalia & pallæ purificatoria à personis laicis, præsertimque fœminis D Sacris mundentur, priùs à Sacerdote vel Diacono in p lavari debent, & aquâ lotionis in piscinam effundi, vel ignem proiici.

Por-

Porrò alias vestes benedictas & reliqua Altaris orna-
nta, quæ neque chrismate uncta sunt, neque corpus Do-
ni aut sanguinem immediatè attingunt, cum reverentia
gere omnibus etiam laicis concessum est; verùm ad
phanos usus adhibenda non sunt, quamvis vetustate
sumpta sint; sed potiùs igni absumenda, ut dicitur c.
gna, & c. Altaris de consecr. dist. 1.

9. Dicendum 6. requiri Ministrum qui Sacerdoti cele-
nti inserviat, ut habetur cap. Hoc autem, de consecr.
. 1. & cap. Proposuit, de filiis Presbyterorum. Hic au-
Minister debet esse vir, non fœmina, ut habetur cap. 1.
cohabitatione Clericorum ac mulierum, imò Suares
. 87. sect. 1. & Sotus disput. 13. quæst. 2. art. 5. arg.
satius esse arbitrantur, si urgeat necessitas, Missam abs-
Ministro celebrare, quàm fœminam ad Altare respõ-
tem, aut urceolos porrigentem adhiberi: nihil tamen
tare videtur quominùs fœminæ præsertim Sanctimo-
les, ex loco remoto Sacrificanti respondeant, ut ibidẽ
t Suares, & usus Ecclesiæ in Monasteriis declarat.

Est autem observandum, Sacerdotis celebrantis pedes
ceatos esse debere, ob majorem honestatem & decen-
n, ut docent Sylvester, Richardus, & alij apud Petrum
lesma tract. de Euchar. cap. 20. caput verò apertum &
tum, ut habetur cap. Nullus, de consecrat. dist. 1. Azo-
s tamen, & alij quos citat Laymannus cap. 5. de Sacri-
o Missæ cap. 6. existimant Episcopum posse ob causam
quam rationabilem, v.g. infirmitatis, dare licentiam Sa-
icandi capite operto amictu vel pileolo, præsertim us-
ad Canonem: imò si causa ita celebrandi manifesta
tali dispensatione non esse opus, docent Nauarrus, Syl-
ter, & Henriquez apud eundem Layman. dummodò
lum inde scandalum oriatur, & necessitas celebrantis
ob infirmitatem, senectutem, loci frigus, &c ab uno-
que adstantium facilè dignosci possit.

10. Superest una difficultas hic solvenda; nimirum quo-
Sacerdos Missam celebrare teneatur. Respondetur

 cum

cum distinctione: si enim de Parocho aut alio benef
sermo sit, toties celebrare tenetur, vel per se, vel l
per alium, quoties requiritur ut officio suo vel oblig
ni satisfaciat: Si verò de Sacerdote generatim hoc
ratur, abstrahendo ab aliis obligationibus specialibus,
aptius responderi potest, quàm id quod habetur in
cil. Trident. sess. 23. cap. 14. ubi dicit Episcopum c
debere ut Sacerdotes saltem (quod verbum notar
est) diebus Dominicis & festis solemnibus; si auten
ram animarum habuerint, tam frequenter ut suo m
satisfaciant, Missas celebrent: ex quibus Concilij v
meritò infertur maximè congruum esse ac decens, u
cerdos quantùm fieri potest, quotidie Sanctissimum
Sacrificium offerat: quam quidem praxim ut piam &
ligiosam laudant SS. Patres, ac præsertim S. Cyprianu
1. Epist. 2. S. Ambros. orat. in funere fratris, S. Hiero
lib. 1. adversùs Jovinian. S Syricius Papa in Epist. ad
merium cap. 7. S. Jnnocentius in Epist. ad Exuperiun
Chrysostomus homil. in Epist. ad Hebræos: quibus ad
possumus Joannem Gersonem part. 2. operum trac
præparatione ad Missam.

11. Monet tamen idem Concilium sess. 22. in decre
observandis ac evitandis in celebratione Missæ, om
operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut qua
maxima fieri potest, interiori cordis munditia & puri
atque exteriori devotionis ac pietatis specie, hoc divin
atque tremendum Mysterium peragatur: Ideóque de
nit, ut Episcopi ea omnia prohibere atque è medio toll
sedulo curent ac teneantur, quæ vel avaritia Idolorū
vitus; vel irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta
potest: vel superstitio veræ pietatis falsa imitatrix indu

Atque ut multa paucis comprehendantur, imprii
quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedi
conditiones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebr
dis datur, nec non importunas atque illiberales eleen
synarum exactiones potius quàm postulationes, aliaq
hujus-

ſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæ-
on longè abſunt, omnino prohibeant.
einde ut irreverentia vitetur, ſinguli in ſuis Diœce-
interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas
rare liceat: neminem præterea, qui publicè & noto-
riminoſus ſit, aut Sancto Altari miniſtrare, aut Sacris
eſſe permittant; neve patiantur privatis in domibus
e omnino extra Eccleſiam & Oratoria ad diuinum
um cultum dedicata, ab iiſdem Ordinariis deſignanda
ſitanda, Sanctum hoc Sacrificium à ſæcularibus aut
laribus quibuſcumque peragi; ac niſi prius qui inter-
decenter compoſito corporis habitu declaraverint ſe
te etiam ac devoto cordis affectu, non ſolum corpore
e: Ab Eccleſiis vero muſicas eas, ubi ſine organo,
cantu laſciuum, aut impurum aliquid miſcetur; itē
lares omnes actiones, vana atque adeo prophana col-
ia, deambulationes, ſtrepitus, clamores arceant: ut
us Dei vere domus orationis eſſe videatur ac dici poſ-

oſtremo ne ſuperſtitioni locus aliquis detur, edicto &
is propoſitis caveant, ne Sacerdotes aliis quàm debi-
oris celebrent, neve ritus alios aut alias ceremonias
reces inter Miſſarum ſolemnia adhibeant, præter eas,
ab Eccleſia probatæ ac frequenti & laudabili uſu re-
æ fuerint: quarumdam vero Miſſarum & candelarum
erum, qui magis à ſuperſtitioſo cultu quàm à vera
gione inventus eſt, omnino ab Eccleſia removeant, do-
itque populum quis ſit, & à quo potiſſimum prov nt
ctiſſimi hujus Sacrificii tam pretioſus ac cæleſtis fru-
: moneant etiam eundem populum ut frequenter ad
Parochias ſaltem diebus Dominicis & majoribus fe-
accedant.

CAPVT QVINTVM

De Sacramento Pœnitentiæ.

SECTIO I.

Quid nomine Pœnitentiæ intelligatur.

1. POEnitentiæ nomen in duplici sensu à Theologis s
solet. Primò pro virtute morali infusâ, cujus
prius actus est detestari peccatum, ac de illo comm
dolere, non modò quatenus rectæ rationi adversatur,
præsertim quatenùs est offensa quædam & injuria
illata, cum proposito emendandi ac reparandi offen
illam & injuriam, ipsique Deo satisfaciendi. Ita S. Do
3. part. quæst. 85. art. 1. 2. & 3. & de hac pœnitentiæ
tute frequens mentio reperitur in Scripturis, fuitque
loquitur Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. universis hom
bus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent quovis
pore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria.

Secundò, nomen Pœnitentiæ sumitur pro uno ex Sa
mentis novæ Legis; id est pro ritu aliquo, externo, & s
sibili divinitùs instituto, quosdam hominis pœnitentis
Ministri absolventis actus complectente quo, ab hoc i
Deo reconciliatur, & à peccatis post Baptismum comm
sis absolvitur.

2. Primus, qui hujus Sacramenti veritatem impugn
vit fuit Novatus Episcopus Africanus, qui exinde Roma
veniens Novatianum Presbyterum & alios quosdam
duxit & in suas partes traxit, ut fusius declarat Baroni
ad annum Christi 254. n. 66. ubi refert ipsum Novatu
ejusque gregales primùm in Africâ adversùs Sanctum C
prianum schisma conflasse, eo quòd in lapsis Ecclesiæ r
conciliandis nimis rigidum se præberet. Posteà mutatâ f
cie (quod rectè observat Idem Baronius, peculiare e

omni-

ium Hæreticorum atque Schiſmaticorum, nunquam
et perſtare in eâdem ſententia, ſed pro loco & tempore
s induere formas (in Sanctiſſimum Pontificem Cor-
im turbas Romæ concitaſſe eo quod lapſos pœniten-
ı Eccleſiam reciperet, eiſque beneficium abſolutionis
rtiret, ut eum prætextu illo è Sede Romana deturba-
, & Novatianum faſtu & ambitione tumentem in il-
per fas nefaſque intruderent; eóque tandem devenit
Novatus, ut negaret ullam Sacerdotibus novæ legis
emittenda peccata poſt Baptiſmum commiſſa traditam
à Chriſto poteſtatem: verùm ipſi Novati ſectatores
modum ab eo deſciverunt (quod Lutheranis, Calvi-
s & aliis à veritate diſſidentibus familiare eſt, nimirū
b Authoribus & Patriarchis ſectarū ſuarum, ubi fraus
um pateſcere incipit, paulatim ſe ſubducant, & alia
mata profiteri ſubinde incipiant, donec ab illis etiam
lla transfugere veritatis armis oppreſſi cogantur) cum
n ipſius Novati aſſeclæ præfatam magiſtri ſui hæreſim
pugnare non poſſent, illam temperare voluerunt, ad-
tentes quidem aliquod remedium, quo virtute claviū
leſia remittere poſſet leviora peccata, non tamen gra-
ra & atrociora, quod teſtatur S. Ambroſius lib. 2. de
nit. cap. 3. ubi de illis Hæreticis ſic loquitur: Ajunt ſe
eptis gravioribus criminibus, relaxare veniam leviori-
, non quidem author erroris Novatus, qui nemini dan-
n pœnitentiam putavit.

3. Errorem illum ab Eccleſia proſcriptum, ut teſtatur
prianus Ep. 52. & 54. & jam obſoletum recentiores Hæ-
ici denuo renovare conati ſunt, videre eſt apud Bellar-
num lib. 1. de Pœnit. cap. 9. negantes Sacrum illum ri-
n, quo Eccleſia Catholica in reconciliandis pœnitenti-
s poſt Baptiſmum lapſis utitur, eſſe Sacramentum à
riſto Domino inſtitutum aut ullam ineſſe Sacerdotibus
peccata remittenda judiciariam poteſtatem: cujus qui-
n erroris falſitas & ſimul Catholici dogmatis veritas
nius conſtabit ex iis quæ ſequenti ſectione dicentur.

SECTIO II.

Pœnitentiam esse verum & propriè dictum novæ l Sacramentum, contra Hæreticos demonstratur

1. PRæter authoritatem universæ Ecclesiæ, quæ tùn Concilio Florentino, in decreto Eugenii, tùm in dent. sess. 14. can. 1. hoc dogma tanquam certissimum fide credendum definivit, errorémque oppositum ana mate percussit, probari potest ejusdem dogmatis ver variis testimoniis SS. Patrum fusè relatis à Judoco Coc tomo 2. thesauri lib. 7. art. 1. & seq. Duo vel tria hic i striora proferemus. Primum est S. Ambrosii lib. 1. de P nitent. cap 7. Cur baptizatis, inquit; si per hominem p cata dimitti non licet? &c. quid interest utrum per P nitentiam aut per Lavacrum hoc jus sibi datum Sacer tes sibi vindicent? quibus verbis æqualem vim ad pecc remittenda Sacerdotibus sive Baptismum conferendo, si Pœnitentiæ Sacramentum administrando tribuit. Secu dum est Sancti Chrysostomi libro 3. de Sacerdotio, ubi pc quam potestatem ad peccata remittenda quæ Sacerdo bus collata est, contulit cum potestate eorumdem ad co ficiendam Eucharistiam: posteà, conferens eandem cu potestate baptizandi: Neque enim, inquit, solum cum n regenerant, sed etiam posteà, condonandorum nobis pe catorum potestatem obtinent. Tertium Sancti Petri Chi sologi serm. 84. Vbi sunt, inquit, qui per homines n posse peccata remitti præscribunt? &c. remittit Petr peccata & toto cum gaudio suscepit pœnitentes, atque mnibus Sacerdotibus hanc à Deo concessam amplectit potestatem.

2. Probari præterea potest eadem veritas ex his Chi sti Domini verbis S. Joan. 20. Quorum remiseritis pecc ta, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sun ex quibus duo colliguntur. Primum est, ritum aliquen

exter-

ternum à Christo Domino institutum esse, quo Apostoli
rúmque in Sacerdotio successores de peccatis juridicè
gnoscerent, eàque sic cognita vel remitterent vel reti-
rent, idque (ut fit in judiciis humanis) verbo aliquo
anifestarent. Secundum est, huic ritui divinitùs instituto
junctam esse promissionem gratiæ Sanctificantis: quod
is indicant verba illa. Remittuntur eis: cùm hæc pecca-
rum remissio nonnisi per gratiæ Sanctificantis infusionē
t, ut constat ex ijs quæ in priori hujus operis parte in
ctatu de Gratia, dicta sunt: unde patet Pœnitentiam es-
ritum externum à Christo Domino institutū, quo gra
confertur: ac proinde esse Sacramentum: & eo sensu
rba illa Christi Domini intellexerunt Sanctus Cyprianus
sermone de lapsis, Sanctus Basilius in Epist. ad Amphi-
chium, Sanctus Athanasius hom. in illa verba; Ite in ca-
llum, & S. Thomas in comment. super cap. 16. S Matth.
i tres errores super illorum verborum explicatione vi-
ndos esse monet. Primus est eorum qui opinati sunt Sa-
rdotes posse quemlibet pro arbitrio soluere aut ligare,
ccata remittere aut retinere; quod falsum est: his enim
rbis Christus vices suas tantummodò demandavit Sacer-
tibus, ut facerent quod ipse facturus fuisset, si visibilis
terra manere voluisset; proindéque ut peccata remitte-
nt vel retinerent, non pro libito, sed prout ipse remisis-
t aut retinuisset, quod ab Ecclesiæ sensu discere debent.

3. Secundus error est, solvere aut ligare nihil esse aliud
iam pœnitentem solutum aut ligatum declarare: verùm
hoc ita esset, Christus Dominus potiùs dicere debuisset
æcunque soluta erunt in cœlis: solvetis super terram:
m è contrario dixerit: quæcunque solueritis super ter-
m, soluta erunt in cœlis: Et hic error proscriptus etiam
it in Concilio Tridentino sessione 14. canone 9.

Tertius denique error est, Sacerdotem, antequam ab-
lutionis verba proferat, supponere debere pœnitentem
r contritionis actum à culpa peccati & æternæ pœnæ
atu jam factum esse liberum; proindéque absolvendo

 illum

illum tantummodò à pœna temporali, quæ plerùmq; peccato quoad culpam remisso luenda superest, non to quidem, sed aliquâ ejus parte illum eximere. Verùm q falsa & aliena sit à vero & genuino verborum Christi D mini sensu, hæc verborum illorum expositio, satis per manifestum est; quis enim dicat remittere peccata, nil aliud esse, quàm ipsa peccata jam remissa supponere, solummodò aliquid de pœna temporali peccatis quoa culpam remissis debita minuere?

4. Objicies, in Sacramentis novæ Legis pro materia r quiri rem aliquam sensibilem; nullam autem ejusmo materiam in Pœnitentia reperiri; proindeque non esse S cramentum.

Respondetur actus pœnitentis esse materiam Sacramẽ Pœnitentiæ, ut infrà dicetur; actus autem illos esse sensi biles, vel per se, vel per aliquid aliud: confessionem qui dem per se, cùm Sacerdotis auditu percipiatur; contritio nem autem per humiliationem externam, genuflexionem lachrymas, & alia ejusmodi signa exteriora, atque etian per ipsammet confessionem.

Quæres an Pœnitentiæ Sacramentum sit ad salutem necessarium? Respondetur affirmativè, idque non modò necessitate præcepti, de qua suo loco agetur; sed etian medii, quod satis expressè declaravit Concilium Trident sess. 14. cap. 2. ubi dixit, Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium esse, ut nondum regeneratis ipse Baptismus. Est autem necessarium vel in re, vel saltem in voto; ita ut, quamvis peccator aliquando per actum perfectæ contritionis Deo reconcilietur, ipsa tamen reconciliatio, ut loquitur idem Concilium, ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, nõ est adscribenda. Eatenus autem votum hujus Sacramenti, in perfectæ contritionis actu includi censetur, quatenùs qui perfectè conteritur, ita dispositus est, ut absolutè velit servare præcepta omnia sub mortali obligantia, ita ut nullum sit, de quo si actu cogitaret, illud adimplere non vel-

velIet: atqui datur præceptum divinum & Ecclesiasticum, ut infrà explicabitur, confitendi peccata omnia mortalia post Baptismum commissa, eaque clauis Ecclesiæ subiicienda: unde sequitur peccatorem perfectè contritum ita esse dispositum, ut peccata sua confiteri, & clavibus Ecclesiæ subiicere expresså vel tacitâ, seu interpretativâ intentione velit.

SECTIO III.

Quæ sit materia Sacramenti Pœnitentiæ.

1. SUpponimus juxtà doctrinam S. Thomæ, q. 84. a. 2 in Sacramento Pœnitentiæ, sicut & in aliis nouæ Legis Sacramentis, duplicem materiam esse distinguendam; remotam scilicet & proximam: juxtâ quam distinctionem.

Dicendum 1. materiam remotam Sacramenti Pœnitentiæ esse peccata actualia post actualem Baptismi susceptionem commissa Ita S. Thomas cit. art. 2. & cum eo communiter omnes. Ratio est, quia Sacramentum Pœnitentiæ versatur circa peccata; unde sequitur quod ejus sint materia: dici autem non potest quòd sint materia proxima, cùm illa sit pars ipsius Sacramenti, quæ simul cum ejus formâ ad producendam gratiam suo modo concurrere debet, quod peccatis nullomodò convenire potest; unde sequitur quòd sint tantum materia remota.

Sunt autem hic aliqua observanda circa remotam illam Pœnitentiæ materiam. Primum est, peccata illa eatenùs dici hujus Sacramenti materiam, quatenus per Pœnitentiam destruuntur & abolentur; sicut lignum dicitur ignis materia, quia per illum consumitur; quo exemplo utitur Catechismus Romanus Part. 2. cap. 5.

Secundum est, sola peccata post realem Baptismi susceptionem admissa, esse remotam hujus Sacramenti materiam: quod satis expresè declaravit Concilium Tridentinum sess. 14. c. 1. &. 2. Ratio est, quia sola ea peccata sunt

sunt ejus Sacramenti materia, quæ ab illis commissa sun in quos Sacerdos tanquam judex potest ferre sententiam at Ecclesia, ut loquitur Conc. Trid. cit. cap. 2. in nemini judicium exercet, qui non prius in ipsam per Baptismi i nuam fuit ingressus.

2. Tertium est, peccata omnia post Baptismum con missa, sive mortalia, sive venialia, esse materiam huju Sacramenti; cùm de omnibus confessio fieri possit à pœni tente, & à Sacerdote absolutio conferri, ut satis const ex generali & illimitatâ potestate remittendi quæcumqu peccata, quam Christus Dominus Apostolis eorùmque i Sacerdotio successoribus concessit. Et hoc etiam intellig debet de peccatis jam in confessione declaratis, & per Sa cerdotis absolutionem remissis, ut docet S. Tho. in 4. dis 17. q. 3.a.3.qu.5.ad 4. & dist. 18. qu. 1. art. 3. qu.2. ad 4 & post illum Paludanus Major Medina, Suares & alii apu Laymannum tract. 6. cap. 3. de Sacram. Pœnitent. & de monstrat usus in Ecclesia receptus & approbatus confes siones generales instituendi, in quibus peccata jam anteà confessa & remissa declarantur; & clavibus iterum subii ciuntur: & hanc praxim non solùm in confessionibus ge neralibus, sed etiam in aliis peccata aliqua jam confessa & remissa iterum declarandi Nauarrus tanquam Sanctam & piam laudat, si devotionis causâ cum conscientiâ quietâ fiat.

3. Dices, peccata illa jam remissa fuisse, & ex conse- quenti esse deleta & abolita; proindéque materiam hujus Sacramenti esse non posse, cùm amplius deleri & aboleri non possint.

Respondetur, peccata illa eatenùs esse hujus Sacramenti materiam, quatenus actus pœnitentis circa illa versari pos- sunt; id est quatenus pœnitens potest illa detestari, con- fiteri, &c sicque materiam proximam hujus Sacramenti subministrare, quæ simul cum forma illius proprium effe- ctum producat, scilicet gratiam Sanctificantem, per quam peccata illa formaliter delerentur & abolerentur nisi jam deleta & abolita forent.

Quar-

Quartum est, hanc esse differentiam inter peccata mor-
ia & venialia, quod peccata mortalia sint materia hujus
cramenti necessaria id est quod non alia ratione quàm
r hoc Sacramentum in re vel in voto suscepum remitti
ssint; peccata autem venialia sint tantùm materia suf-
iens, id est quod quanquam rectè & utiliter, ut loqui-
r Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. citraque omnē
æsumptionem in confessione dicantur; quod piorum
ominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam,
ultisque aliis remediis expiari possint. Addit Navarrus
p. 21. nu. 5. ijs qui per divinam gratiam mortalibus
on implicantur; utile esse sæpius peccata venialia confi-
ri; quia per id augetur gratia, pœna Purgatorij minui-
r, propositum nunquam peccandi mortaliter renovatur,
habitus peccandi venialiter diminuitur.

4. Dicendum 2. materiam proximam hujus Sacramēti
se hos tres actus pœnitentis, scilicet contritionem (sum-
to generatim hoc nomine, prout etiam attritionem com-
lectitur) confessionem, satisfactionē. Ita S. Doctor quæst.
4. art. 1. & expresse ddfinitum habetur in Concilio Flo-
entino; in decreto Eugenij, & in Trident sess. 14. cap 3.
is verbis: Sunt autem quasi materia hujus Sacramenti
psius pœnitentis actus, qui quatenùs in pœnitente ad in-
egritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam pec-
atorum remissionē ex Dei institutione requiruntur, hâc
atione Pœnitentiæ partes dicuntur.

Ex illis autem tribus Pœnitentiæ partibus S. Doctor cit.
rt. 2. & cum eo communiter alij Theologi asserunt con-
ritionem & confessionem esse partes essentiales; satisfa-
tionem verò esse tantum partem integralem ipsius Sa-
ramenti; quod etiam habetur in Catechismo Rom. part.
. cap. 5. contritionē enim & confessionem esse partes es-
entiales inde constat, quòd sine illis Pœnitentiæ Sacra-
nentum nec fructuosum nec validum esse possit, ut ex
nfra dicendis constabit; satisfactionem verò esse tantum
ntegrantem, quod absque ea & validum & fructuosum
esse

esse possit, ut patet in pœnitente illo, cui in articulo i
is potest aliquando validè & fructuosè conferri absol
quamvis nulla pænitentia injungatur, & præterea eò c
satisfactio communiter post receptam absolutionem
pleatur, ut dicetur infrà ex quibus cum habeatur i
non esse partem hujus Sacramenti essentialem, sequ
ut sit solum integrans, id est quod hoc Sacramentum
que illa integrum & completum esse non possit; sicut
pes vel manus non sit pars essentialis hominis; cùm
que pede vel manu verus homo esse possit; est tamen
integrans; quia sine pede vel manu homo integer & co
pletus esse non potest.

SECTIO IV.

Quæ sit forma Sacramenti Pœnitentiæ.

1. FOrmâ Sacramenti Pœnitentiæ consistit in his ver
Sacerdotis pœnitentem absolventis: Ego te absolvo
peccatis tuis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sanc
Ita definitum habetur in decreto Eugenij, & in Conc
Trid. sess. 14. cap. 3. ubi dicitur Formam hujus Sacramet
in illis Ministri verbis positam esse, Ego te absolvo: & hc
etiam docet S. Thomas quæst. 84. art. 3. ex cujus doctrin
quædam observatu digna colligit Isambertus ad cit. quæ
disp. 8. art. 2. & sequent.

Primum, ad validitatem hujus Sacramenti necessari
requiri ut illa absolutionis verba pronuncientur voce S
cerdotis; neque ad hoc satis esse si scripto tradantur: cuju
quidem rei nulla melior ratio afferri potest; quàm ips
Christi Domini institutio, quæ nobis per Ecclesiæ praxin
innotescit: Hæc autem verborum prolatio debet à Sacer
dote fieri præsente ipso pœnitente, absolutio enim absent
conferri non potest, ut declaravit Clemens VIII. special
suo decreto, quod refertur à Laymanno tract. 6. cap. 3. de
Sacram. Pœnit.

Secun-

Secundum est, quòd quamvis Sacerdos in hujus Sacra-
enti administratione verba omnia suprà relata proferre,
ò & alias preces; quæ ex Ecclesiæ instituto ante & post
solutionem recitandæ sunt: adjungere debeat, nisi fortè
qua necessitas aut causa rationabilis excuset, ut in Ri-
ali declaratur, nihilominus ad essentiam absolutionis se u
rmæ hujus Sacramenti, ex probabiliori Theologorum
ntentia hæc sola verba pertinent, Ego te absolvo, vel
bsolvo te, quæ quoad sensum idem significant. Atque in
rimis quod expressio Sanctissimæ Trinitatis non requira-
r essentialiter in hoc Sacramento sicut in Baptismo, do-
t S. Thomas, & probat ex eo quod Christus Dominus
oc Sacramentum instituens nullam Sanctissimæ Trinita-
s sicut in institutione Baptismi mentionem fecit. Quod
em hæc verba, à peccatis tuis, ad ejusdem formæ essen-
am non pertineant, constat ex ejusdem S Thomæ doctri-
a cit. art. 3. ibid. ubi pro legitimâ hujus Sacramenti for-
nâ hæc verba tantum ponit: Ego te absolvo; quia tamē
oannes Major, Petrus Sotus & aliqui alii graves Theolo-
i existimaverunt verba illa: à peccatis tuis, ad essentiam
ormæ pertinere, nihilque ab Ecclesia super hâc re defini-
am est ideò tutius erit nunquam illa omittere, præsertim
um ex Ecclesiæ præscripto proferri debeant.

Tertium est, impositionem manuum in hoc Sacramen-
o, ut docet S. Thomas art. 4. esse tantùm ex Ecclesiæ insti-
uto, nec ad Sacramenti rationem pertinere; quamvis ce-
emonia illa, sicut & quævis alia ex Ecclesiæ usu aut sta-
uto aliquo in administrandis Sacramentis præscripta non
ebeat omitti.

Quartum est, absolutionis formam modo deprecato-
io prolatam, esse invalidam, ut ex eodem S. Doctore a.
. constat; est enim hoc pœnitentiæ Sacramentum adin-
ar judicij institutum, cujus verba debent esse absoluta,
on deprecatoria: non enim dixit Christus Dominus: Pec-
ata illorum pro quibus oraveritis, remittentur eis: sed
mpliciter & absolutè Quorum remiseritis peccata, re-
mittun-

mituntur eis: Vnde si quis pœnitentem absolveret dicens, Absolvat te Deus, nihil efficeret.

3. Quintum est, conditionem de futuro hujus Sacramenti formæ appositam, reddere illam insufficientem & nullam; quia talis conditio suspenderet ipsius formæ significationem & effectum, proindéque in causâ esset cur absolutio illa irrita & nulla existeret. Imò Petrus de Ledesma tract. de Pœnit. cap. 3. dicit gravissimum Sacrilegium ab illo Sacerdote committi, qui ejusmodi conditionem de futuro absolutioni apponeret: v. g. si diceret Ego te absolvo, dummodò rem ablatam intra decem dies restituas, aut quid simile.

Quod autem spectat ad alias conditiones de præterito vel præsenti, quamvis non reddant absolutionem invalidam, cùm ejus significationem aut effectum non suspendant, nihilominus sine rationabili aliquâ causâ aut necessitate apponi non debent, putâ cùm Sacerdos ad moribundum absolvendum accedens nonnisi dubia & incerta contritionis signa in eo deprehendit: tunc enim potest, imò debet absolutionem illi conferre sub hac conditione, tacitâ vel expressâ: Si tu es absolutionis capax, ut docet Isambertus disp. 18. de Sacram. Pœnit. art. 10. & Gammacheus cap. 21. de eodem Sacram. Pœnit. §. 1. in fine: similiter quandò Sacerdos dubitat, utrùm pœnitens plenum ac perfectum rationis usum habuerit necne, quando peccata in confessione declarata commisit, v. g. quando puer in primo rationis crepusculo ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit: tunc enim secundùm communem omnium Doctorum consensum, ut loquitur Ledesma suprà, licitè poterit Sacerdos dicere in absolutione: Si peccasti, ego te absolvo, &c. additque idem de simillibus aliis casibus esse dicendum.

4. Quæres quis sit verus & proprius sensus illorū verborum: Ego te absolvo. Quorundam antiquorum scholasticorum opinio fuit verborum illorum sensum hunc esse: Ego declaro peccata tibi à Deo esse remissa, sicque absolutio-

ionem Sacramentalem nihil aliud esse, quàm declara-
nem remissionis peccatorum ipsi pœnitenti à Deo factæ
iam quidem opinionem non satis cum fidei veritate co-
rere docet Isambertus disp. 8. de Sacram. Pœnit. art. 12.
aximè ob contrariam definitionē Concilij Trident. sess.
. cap. 6. can. 9. ubi anathema profert in eum qui dixe-
t, Absolutionem Sacerdotis esse nudum ministerium de-
arandi peccata esse remissa. Quare vera & certa respon-
o ad quæstionem propositam est, Sacerdotem per verba
la absolutionis significare se pœnitentis peccata remitte-
, illumque à peccati macula, & consequenter à pœna
terna illi debita Christi Domini authoritate verè absol-
ere. Ita S Thomas quæst. 84. art. 3. & probatur in pri-
is ex his Christi Domini verbis S. Matth. 18. Quæcunque
lueritis super terram, &c. & S. Joan. 20. Quorum remi-
eritis peccata, &c. hujus siquidem vocis, Absolvo, in
orma Sacramenti Pœnitentiæ eadem est significatio, quæ
st: istorum verborum (solueritis, remiseritis) cùm iis
sus sit Christus Dominus ad Sacramentum hoc instituen-
um atqui verba illa veram & effectivam peccatorum re-
nissionem significant in omnibus aliis Scripturæ locis, quæ
requenter in utriusque Testamenti libris occurrunt; nus-
uam autem simplicem illius remissionis declarationem:
rgo etiam in illo duplici S. Matth. & S. Joan. loco, idem
significare dicenda sunt; & ex consequenti verbum, Ab-
oluo, in forma Sacramenti Pœnitentiæ eandem signifi-
cationem habere dicendum est.

5. Probatur deinde ex eo quod S. Chrysostom. lib. 3. de Sacerdot. de peccatorū remissione loquens dixit; Deū Patrem omnifariam potestatem dedisse filio, & eandem ipsam omnifariam potestatem à Deo filio, ipsis Sacerdotibus esse traditam: atqui certum est filium Dei habuisse veram potestatem remittendi peccata, quoad culpam & pœnam æternam, ergo eandem potestatem Sacerdotibus dedit.

Denique, ut rectè observavit S Ambrosius lib. 1. de

Pœni-

Pænitent. cap. 2. poteſtas remittendi peccata tanta ei quanta poteſtas eadem retinendi, cùm æqualiter utraq à Christo Domino data fuerit: atqui per hanc Sacerdot verè peccata quod maculam & æternæ pœnæ reatum r tinent, denegando abſolutionem: ergo per illam eade peccata verè quoad maculam & æternæ pœnæ reatu poterunt abſolutionem conferendo remittere.

Obiicies, in variis Scripturæ locis dici ſolum Deum d mittere peccata, delere iniquitates.

Reſpondet Sanct. Doctor ſuprà, iis locis nihil aliud ſ gnificari, quàm Dei ſolius eſſe tanquam cauſæ principali per propriam authoritatem peccata remittere, quod no impedit quin Sacerdos ejuſdem Dei nomine peccata re mittat per modum cauſæ miniſterialis ſeu inſtrumentalis

SECTIO V.

Quinam ſint effectus hujus Sacramenti

1. PRimus Sacramenti Pænitentiæ effectus eſt remiſſio omnium & quorumcunque peccatorum mortalium poſt ſuſceptionem Baptiſmi commiſſorum; quantumcunque gravia ſint & enormia: cùm poteſtas peccata remittendi à Christo Domino collata Sacerdotibus S. Joan. 20. ad omnia, nullo prorſus excepto, ſe extendat; & hoc definitum habetur in Concilio Lateran. ſub Innocentio III. cap. 1. Firmiter extra de ſummâ Trinit. ubi ſine ullâ exceptione aut reſtrictione dicitur peccatum quodcunque poſt Baptiſmi ſuſceptionem commiſſum poſſe per pœnitentiam reparari.

Obiicies Chriſtum Dominum declaraſſe S. Mat. 12. & S. Mar. 3 peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc ſæculo remitti, neque in futuro.

Reſpondetur 1. per peccatum in Spiritum Sanctum intelligi a S. Auguſtino ſerm. 12. de verb. Dom. & Ep. 10. ad Bonifacium, peccatum finalis impœnitentiæ, quod cer-

m est nunquam remitti: cùm post illud commissum pec-
tor sit extrà statum viæ: nec proinde sit amplius pœni-
ntiæ aut absolutionis capax.

Respondetur 2. alios SS. Patres per peccatum in Spiri-
m Sanctum intellexisse peccatum illud quo quis verita-
m aliquam à Deo revelatam, & ut sic cognitam, ex cer-
malitiâ impugnat. Ita SS. Athanasius. Chrysostomus,
asilius Ambrosius, Hieron. & allij apud Bellarminum
b. 2. de Pœn. cap. 16. Dici autem irremissibile, non quod
bsolutè remitti non possit, si peccatorem verè de illo pœ-
iteat, illudque clavibus Ecclesiæ subiiciat : sed quia ordi-
ariè & ut plurimùm, qui tale peccatum commisit, de il-
o ob propriæ voluntatis perversitatem non dolet, nec pro-
nde illius remissionem accipit ; sicut alia peccata citatis
cis dicuntur remitti: non quod semper de facto remittā-
ur, cùm multi de illis non doleant, sed quia ut plurimum
x ordinariè pœnitentibus condonântur.

Secundus hujus Sacramenti effectus est remissio pecca-
orum venialium, quæ sicut quivis potest piè & salubriter
n confessione declarare, ita de illis quoque remissionem,
irtute illius Sacramenti, consequi posse certum est, ut ex
antè dictis patet.

Est autem difficultas inter Theologos qua ratione pec-
ata illa in Sacramento Pœnitentiæ remittantur. Omissis
ariis super hac re sententiis, quæ instituti nostri non est
hic fusius explicare, probabilissimè loqui videntur ij qui
dixerunt hanc peccatorum venialium remissionem in Sa-
cramento Pœnitentiæ fieri per gratiam Sanctificantē per
hoc Sacramentum ex opere operato productam, non solū
secundùm se præcisè consideratam ; sed præsertim ut datā
intuitu præviæ de illis attritionis, qua ratione formalem
cum illis peccatis habet repugnantiam, eum sit gratia re-
conciliationis ab ipsis. Ita Vasques in 1. 2. disput. 207. cap.
4. ex qua doctrina sequitur ad hoc, ut quis in Sacramento
Pœnitentiæ peccatorum venialium remissionem consequa-
tur, necessarium esse, non modò ut nullam actualem cer-

ca pec-

ca peccata illa complacentiam habeat; sed præterea quiri ut formalem de iis vel saltem virtualem contrit nem aut attritionem concipiat ita ut quamvis unum a alterum in confessione declaret si tamen de aliis omnib generatim verè ex animo doleat, virtute Sacramenti ill rum omnium remissionem consequatur: quod ideò h obiter observamus, ut cuique facilius & certiùs innotesca neque necessarium, imò neque satis consultum esse omn & singula peccata venialia sigillatim in cõfessionibus qu tidianis declarare, quod aliqui scrupulosiùs faciunt; se uno aut altero graviori explicato, si nullum mortale subs de his & reliquis omnibus verum dolorem & emend tionis propositum concipere, & sic beneficium absolutio nis recipere.

3. Quæres quando peccata venialia extra Sacrament Pœnitentiæ remittantur. Respondetur juxta doctrinam S Th. q. 87. a. 1. ad peccatorum venialium remissionem ex tra Sacramentum Pœnitentiæ non sufficere habitualem di splicentiam, quæ in habitu charitatis includitur; alias nul lus justus peccati venialis reatum haberet; sed displicen tiam de illis formalem, quæ in actu perfectæ contritioni reperitur, aut saltem virtualem contentam in eo actu dile ctionis Dei, quo quis ipsum sic diligit, ut si peccata venia lia quæ commisit, menti occurrerent, perfectum de illis dolorem conciperet. Ita Alensis in 4. p. q. 15. memb. 3. a. 4. Paludanus in q. 87. dist. 16. quæst. 1. art. 2. & plures alij Theologi: Quamvis etiam probabilis videatur sententia Dominici Soti in 4. distinct. 15. quæst. 2. art. 1. Suares disp. 11. sect. 3. & quorumdam aliorum Doctorum, qui docent, non modò per contritionem formalem & virtualem; sed etiam per attritionem de illis ex motivo supernaturali eli citam, ejusmodi peccata remitti. Certè S. Bernardus ser mone 1. in Cœna Domini de peccatis illis venialibus lo quens dicit Necesse non esse de illis nos nimis sollicitos, Deum facile illa ignoscere, imò & libenter si tantummo do nos agnoscamus; in ejusmodi namque quasi inevitabi-

bus, & negligentiam culpabilem esse, & timorem inor-inatum.

Respondetur 2. remitti quoque peccata venialia; tùm er aliorum Sacramentorum susceptionem, dummodò su-ipiens verè de peccatis illis doleat, tùm etiam per usum acramentalium, ut docet S. Thomas quæst. 87. art. 3. Nomine autem Sacramentalium Theologi communiter ntelligunt res quasdam vel actiones Sacras ab Ecclesia eo ine institutas, ut per illarum usum peccatorum venialium emissio obtineatur.

4. Variè autem à Theologis Sacramentalia solent enu-nerari: præcipua; & de quibus apud omnes constat, sunt uinque, scilicet. Aqua benedicta, ut habetur cap. Aquam, e consec. dist. 3. Panis benedictus, c. Cùm omne crimen, le consecr. dist. 2. Benedictio Episcopalis, cap. Dictum est, list. 1. quæst. 2. Oratio devotè ad Deum fusa in Ecclesia ledicata; ut ex ipso ritu dedicationis Ecclesiarum intelligi-ur: Et quælibet Sacramentalis unctio; ut docet S. Thom. cit. art. 3. id est unctio illa quæ fit in quibusdam Sacra-mentis ex solo Ecclesiæ instituto.

Remittuntur autem peccata venialia per Sacramenta-ium illorum usum, non quidem ex opere operato, ut quidam Theologi minùs probabiliter dixerunt, sed tantùm ex opere operantis: quatenùs per preces Ecclesiæ, quæ n ejusmodi Sacramentalium usu nobis applicantur, actua-ia quædam gratiæ auxilia impetrantur; quibus excitamur ad actum aliquem formalem aut virtualem contritionis de illis peccatis venialibus concipiendum. Ita S. Thom. cit. art. 3. ad 3. ubi dicit quod per Sacramentalia tollun-tur peccata venialia virtute charitatis, cujus motus per illa excitatur.

5. Quod si quæstio intelligatur de peccatis venialibus, cum quibus justus ex hac vita decedit, dicendum est cum S. Doctore q. 7. de malo art. 11. illa remitti post hanc vi-tam quantum ad culpam, eo modo quo remittuntur in hac vita, scilicet per actum charitatis in Deum, repugnantem venialibus in vita commissis.

Neque dicas nullum esse in altera vita merito loc
nec proinde contritionem tunc peccatorum venialium
missionem posse promereri : respondetur enim peccat
ta non remitti vi contritionis illius, quatenùs est actus
nus & meritorius, sed quatenùs est forma quædam p
cato veniali repugnans, illudque ex anima expellens.

Sunt etiam alij hujus Sacramenti effectus præter d
suprà explicatos, quorum præcipui sunt pax, & sereni
conscientiæ, cum vehementi Spiritûs Sancti consolatio
ut declarat Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. quibus add
possumus reviviscentiam bonorum operum per peccat
mortale extinctorum, de qua sectione seq. agendum est.

SECTIO VI.

Vtrum per Pœnitentiæ Sacramentum merita bono operum reviviscant.

1. DE duplici bonorum operum genere quæstio prop
ita intelligi potest primò de illis quæ in statu pecca
mortalis exercentur, & vocantur mortua : secundò de ill
quæ in statu quidem gratiæ facta sunt ; sed statu ill
per peccatum mortale labefactato, vim quoque suam
meritum amiserunt. De utrisque igitur quæritur, an p
gratiam in Sacramento Pœnitentiæ acceptam, quoad me
ritum reviviscant : pro cujus resolutione.

Dicendum 1. opera bona facta in statu peccati mortali
nihil unquam homini justificato ad gloriam consequend
profutura esse. Ita Sanctus Thomas quæst. 89. a. 6. & con
stat ex iis quæ in priore hujus operis parte tr. 6. à nob
dicta sunt de conditionibus operis vitæ æternæ meritori
quarum prima & præcipua hæc est, ut fiat ab homine i
statu gratiæ Sanctificantis : unde S Augustinus tr. 71. in S
Joan. explicans hæc Christi Domini verba : Sine me nihi
potestis facere, dicit opera fidelium à Christo Domino in
peccatum mortale excisorum nihil illis ad vitam æternam
conse-

onſequendam prodeſſe: quod quamvis verum ſit, rectè
hilominùs monet Sanctus Doctor in reſponſione ad 3.
on eſſe prorsùs inutilia ejuſmodi opera in ſtatu peccati
ortalis facta, ut fuſiùs explicavimus in citato tract. 6. un-
S Hieronymus in c. 1. Aggæi, Si quando videris, inquit,
iter multa mala opera facere peccatorem quemquā ali-
ua quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter
ulta mala obliviſcatur paucorum bonorum.

2. Dicendum bona opera in ſtatu gratiæ Sanctificantis
cta & per peccatum mortificata, hujus Sacramenti vir-
ute reviviſcere: ita ut jus quod homo ſibi ad æternā glo-
am per opera illa acquiſierat, eidem reſtituatur; proin-
eque etiam gratia Sanctificans per peccatum mortale de-
erdita, in quâ fundatur jus illud & meritum ad æternam
loriam. Ita S. Doctor quæſt. 89. art. 5. & probatur 1. ex
lis Apoſtoli verbis ad Galat cap. 3. Tanta paſſi eſtis ſine
auſa: ſi tamen ſine cauſa; quibus alloquens ipſos Gala-
as ob ſuſceptam Chriſti fidem perpeſſos, & poſteà in pec-
atum mortale lapſos; declarat quòd quamvis in illo ſta-
u peccati mortalis bona illa opera eſſent ipſis inutilia, ſi
amen per veram pœnitentiam convertexentur, non fore
uſtrà & inutiliter ab illis facta. Ita hunc locum explicat
Hieronymus in illud caput, ubi ſic loquitur; Qui ob
Chriſti fidem laboraverit, & poſteà lapſus fuerit in pec-
atum, non perdet merita ſua, ſi ad priſtinam fidem & ſtu-
ium revertatur.

Probatur 2. ex Concil. Trident. ſeſſ. 16. cap. 6. ubi ait,
uſtificatis hominibus, ſive acceptam gratiam perpetuò
ervaverint, ſive amiſſam recuperaverint, proponenda eſſe
Apoſtoli verba: Abundate in omni opere bono, ſcientes
quod Deus non eſt injuſtus, ut obliviſcatur operis veſtri,
&c. quo loco notanda eſt diſtinctio gratiæ perpetuò ſer-
atæ, & gratiæ amiſſæ, ſed recuperatæ, quæ videretur in-
tilis, niſi Concilium intelligeret per pœnitentiam priſti-
a merita inſtaurari, ut docet Gammachæus cap. 27. de
Sacram. Pœnit. ubi etiam addit ex S. Doctore, gratiam il-

lam

lam habitualem per peccatum deperditam reparari Pœnitentiam in majori vel minori gradu, juxta majo vel minorem devotionem ac dispositionem ipsius po tentis : quod etiam priùs docuerat Hugo à S.Victore li de Sacramentis p. 4. cap. 19. & S.Bonaventura in 4.dist part. 2. art. 2. quæst. 3.

3. Quæres an, sicut bona opera mortificata per Po tentiam revivifcunt, sic è contrario peccata in Sacrame Pœnitentiæ semel remissa per subsequens peccatum m tale redeant, quoad reatum tam culpæ quàm pœnæ. I spondet S.Doctor quæst. 88. art. 1. peccata semel rem nunquam posteà redire: quod probari potest ex variis S pturæ locis : Ezech. 18. Impietas impii non nocebit ei quocumque die conversus fuerit ab impietate sua. Mich Proiiciet in profundum maris omnia nostra scelera ; q bus & aliis similibus loquendi modis significatur De absolutè & independenter ab eventu futuro pænitentib peccata remittere : quò etiam spectat illud Rom. 11. Si pœnitentia sunt dona Dei. Probari deinde potest autho tate Gelasij Papæ cap. Divina. de Pœnit. dist. 4. ubi dic quod divina clementia peccata dimissa in ultionem veni non sinit.

Quamvis autem peccata jam condonata, nec forma ter nec materialiter ob sequentem lapsum non redean redeunt tamen virtualiter, in quantum aggravatur pecc tum subsequens propter circumstantiam ingratitudinis e ga Deum, à quo tam misericorditer præcedentia peccat condonata fuerant ; & hæc ingratitudo tantò gravior es censetur, quantò plura & atrociora delicta fuerunt remi sa : Quamvis autem hæc ingratitudo nouum peccatũ n tabiliter aggravet, non est tamen speciale peccatum ab e distinctum, ut docet S.Thomas ; nisi in eo casu, in quo cõ tra Deum peccaretur ex formali expressoque contempt beneficii ab eo accepti.

SE-

SECTIO VII.

Quid sit Contritio in genere.

EXplicatis iis, quæ ad naturam effectusque hujus Sacramenti pertinent, nunc de singulis illius partibus agenm est, atque in primis de contritione, quæ in genere sendùm mentem Concilij Trid. sess. 14. cap. 4. definitur: nimi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum prosito non peccandi decætero.

Dicitur Animi dolor, ut significetur contritionem, non appetitu inferiori, sed in voluntate sedem habere: neque dolore sensibili, sed in dolore spirituali, qui solius vontatis proprius est, consistere.

Dicitur deinde Detestatio; ut exprimatur odium pecti commissi, ex quo dolor ille solet oriri, vel quod in so dolore saltem virtualiter continetur: eo ipso enim io quis verè de peccato commisso dolet, vellet non pecsse (qui proprius est ipsius contritionis motus, ut docet avarrus cap. 1. num. 2.) proindeque ita dispositus est, peccatum commissum odisse & detestari censeatur.

Dicitur prætereà, de peccato commisso: ut intelligatur ojectum doloris illius ac detestationis non esse quodcune malum, nec etiam quodcunque peccatum; sed solū ud quod vel omissione vel commissione à nobis perttratum est. Non dicitur de hoc vel illo peccato, sed indenitè de peccato commisso: ut ostendatur contritionem e omnibus peccatis commissis esse concipiendam; qui nim erga aliquod peccatum mortale ita esset affectus, ut e illo commisso non doleret, quantumcunque de aliis bi dolere videretur, ejus contritio vera non est.

Dicitur denique, cum proposito non peccandi de cæte; qui enim amico à se offenso vult reconciliari, ut dicit atech. Rom. part. 2. cap. 5. oportet ut & doleat, quod eum injuriosus atque contumeliosus fuerit, & de ejus

amicitia in posterum non ampliùs lædenda sollicitè videat; alias non agitur pœnitentia, sed simulatur.

2 Quamvis autem optimum sit ut propositum formaliter & expressè concipiatur, & nonnunquam exigendum sit à pœnitentibus, quorum dispositio non evidenter Confessario nota foret; absolute tamen loq do dicendum est sufficere ut propositum illud sit virt & implicitum; id est, ut pœnitens de peccatis comn dolens ita sit dispositus & affectus, ut si de futuro tem cogitaret, peccata illa in posterum devitare firmiter poneret. Ita Major, Medina, And. de Vega, Navarrus alij quos citat & sequitur Suares. disp. 4. de Pœnit. sect Ratio est, quia, ubi est vera aversio à peccato & vera c versio ad Deum, ibi etiam est vera pœnitentia & vera trito; potest autem cùm solo virtuali proposito non p candi, concipi vera aversio à peccato & vera conversio Deum: ex gr. si quis totus defixus sit in perpender peccatis, quæ ex intimo cordis affectu dolet in Deum finitè bonum & diligibilem commisisse, ita ut nullo m do de vitâ in futurum instituendâ cogitet; quis dicat i verè à peccatis non averti & ad Deum non converti? C tè ubi David Rex tantummodò dixit 2. Reg. cap. 12. P cavi Domino, quibus verbis detestationem & displicen peccati à se commissi declaravit, quamvis nullum prop situm peccati illius in futurum devitandi expresserit, co tinuò audivit, Dominus quoque transtulit peccatum tu

3. Quæres an sicut sufficit propositum virtuale qu includitur in verâ & formali contritione, sic etiam suffici dolor virtualis de peccatis qui censetur includi in actu a quo amoris divini: an scilicet is qui accederet ad conf sionem nihil cogitans de peccatis deflendis, sed totus div ni amoris actibus eliciendis intentus, sufficienter esset di positus ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Respondet Suares disp. de fide sect. 4. n. 19. hunc amo rem sufficere, eo quod ex se voluntatem efficaciter ave tat à peccato & convertat ad Deum, & eo ipso quo qu

perse.

rfectè diligit Deum, censeatur exhorrescere & detestari amicumque offensam & injuriam Dei. Hæc autem opi- ɔ Suaris cui favere videtur D. Thomas part. 3. quæst. 87. :. 1. quamvis valde probabilis sit, tamen in praxi non letur esse consulenda; & communi doctrinæ Concilio- m & Patrum magis consentaneum est dicere dolorem pressum seu displicentiam de peccatis ad Sacramentum enitentiæ necessariam esse; illudque Sacramentum ita è à Christo institutum, ut habere pro materia necessaria beat dolorem & displicentiam de peccatis; unde etiam nomen pœnitentiæ illi impositum est.

4. Observat autem Catech. Rom. suprà, ad significan- m dolorem illum de peccatis, qui ad veram illam Pœ- tentiam requiritur, nomen contritionis usurpari, ducta militudine à rebus corporeis quæ minutim confringun- r: ut significetur, Corda nostra, quæ peccando obdu- erunt, illius doloris vi contundi atque conteri debere: leoque dolorem illum contritionis debere esse summum pretiativè, ut loquuntur Theologi, id est, quòd pœnitẽs bet de peccatis commissis plus dolere, eaque magis odis- & aversari, quàm alia quæcunque mala.

Porrò quæ huc usque dicta sunt, generatim intelligi bent de contritione illa, quæ, loquitur Concil. Trident. t. cap. 4. quovis tempore necessaria fuit ad impetrãdum eniam peccatorum: si enim agatur de contritione quæ delium baptizatorum propria est, quæque ad peccato- m remissionem in Sacramento Pœnitentiæ recipiendam quiritur, præter conditiones suprà explicatas unam ad- uc exigit Concilium, nimirum ut dolor ille de peccatis, im fiducia misericordiæ, & voto præstandi reliqua con- inctus sit, quæ ad suscipiendum Pœnitentiæ Sacramentũ quiruntur: id est, ut explicitum aut saltem implicitum ropositum includat confitendi Sacramentaliter peccata ortalia commissa, & pro illis Deo satisfaciendi, seu satis- ctionem imponendam acceptandi & adimplendi, ut ex- licat Catechismus Romanus suprà.

SECTIO VIII.

Quid sit Contritio perfecta, & quo pacto ab attri ne distinguatur.

1. SUpponimus ex doctrina Concilij Trid. sess. 14. c contritionem illam, de quâ præcedenti sectione d est, dividi in perfectam quæ simpliciter contritio dici let, & imperfectã quæ communiter vocatur attritio. F præsupposito, quæritur, quid sit illa contritio perfecta quomodo ab attritione distinguatur.

Quidam olim dixerunt contritionem in eo tantùm stingui ab attritione, quòd illius intensio & duratio, hu intensione & duratione major esset. Alij quòd contrit nis actus esset semper gratia Sanctificante informatus, tritionis non item. Alij, quòd contritio detestaretur p catum mortale ut summum malum & super omnia a mala detestabile ; attritio verò illud quidem detesta tur, sed non super omne detestabile. Alij quòd contritio extenderet virtualiter super omnia peccata mortalia: att tio verò super omnia illa non se extenderet.

Omissâ illarum opinionum refutatione, quæ apud Isambertum videri potest disp. 12. de Sacr. Pœn. art. 1. v ra sententia & communis hodie inter Theologos est, co tritionem in eo præsertim ab attritione distingui, quò contritio sit detestatio & dolor de peccato commisso, pr ut est offensa Dei, seu propter Deum summè dilectun attritio verò sit ejusdem peccati detestatio & dolor propte aliquod aliud motiuum bonum & honestum à perfect contritionis motivo distinctum. Ita Isambert. loc. cit.

2. Probatur in primis ex Concilio Tridentino citato c 4. ubi contritionem ab attritione distinguit, in eo quò contritio sit Charitate perfecta, seu formata: attritio verò non sit; quòd quidem intelligi debet de perfectione intrin secâ per formale motiuum charitatis, à quo illic contri tionis actus specificatur in ratione veræ dilectionis Dei

neque

ne enim intelligi poteſt de intrinſeca perfectione, quæ habitum in actum contritionis derivaretur: cùm hoc mune ſit cum omnibus aliis virtutum actibus, qui ab nine in ſtatu gratiæ conſtituto eliciuntur, & etiam ipſi itioni, ſi in tali caſu eliceretur.

Probatur 2. ex S. Aug. ſerm. 7. de temp. ubi dicit Odiũ cati & amorem Dei efficere veram & perfectam Pœnitiam. Atqui non alia ratione amor Dei cum odio pec. conjungi poteſt ad veram & perfectam pœnitentiam, contritionem efficiendam, niſi quando quis odit & deatur peccatum à ſe commiſſum, de eoque dolet, prout offenſa Dei: id eſt, prout eſt malum quoddam ipſius i: ejuſdem enim charitatis eſt, velle Deo bonum, ſeu od illi gratum & acceptum eſt, & averſari ac deteſtari lum illius, ſeu peccatum, de illoque dolere: At verò attio non ex amore Dei, ſed ex turpitudine peccati, vel nore gehennæ, aut alio ſimili motivo à charitate diverconcipitur; ut docet Concilium ſuprà, & ſectione ſequẽti plicabitur.

3. De hac autem perfectâ contritione tria præſertim à nobis obſervari debent. Primum eſt, illius tantam & m admirabilem eſſe vim & efficaciam ratione charitatis â informatur, & cujus motivo elicitur, ut peccata quæmque deleat, peccatoremque Deo perfectè reconciliet iam antequam Pœnitentiæ Sacramentum actu ſuſcipiar: ut expreſsè definitum eſt in Concilio Trident. ſuprà

Secundum eſt, ad rationem perfectæ contritionis, adeò ue ut producat effectum illum remiſſionis peccatorum & conciliationis cum Deo, non requiri certum aliquem innſionis gradum, aut determinatum voluntatis conatum, ifrà quem non ſit ad effectum illum producendũ ſufficins; neque certam aliquam durationis moram, neque ut ot eliciantur contritionis actus quot peccata commiſſa int: quamvis enim optimum ſit & quam maximè optanum, ut quivis pœnitens quamplurimos eliciat perfectæ ontritionis actus, eoſque quantùm poterit intenſos & ex

 ſum-

summo voluntatis conatu: ea tamen est divinæ miseri
diæ immensa largitas, ut ad peccatorum quorumcun
remissionem, & peccatoris cum Deo reconciliationem
ficiat unicus perfectæ contritionis actus, quantumvis
rum intensus, & vel unico tantum momento durans: d
modò ex veræ charitatis & Dei dilectionis motivo eli
tur; sitque si non intensivè certè appretiativè summus
est, talis ut per illum voluntas Deum quibuscunque re
absolutè & sine ulla prorsùs exceptione præponat: pro
deque peccatum quatenùs ipsius Dei offensa est, tanqu
summum malum, & suprà omnia alia quæcunque m
detestabile auersetur. Ita Bellarm. lib. 2. de Sacr. Pœn. c
2. Gammachæus cap. 7. Pœn. assert. 3. & 4. & plures
Theologi quos ibidem citat.

Ac in primis quòd contritio, quamvis minimùm int
sa, ad remissionem peccatorum sufficiat, patet ex Scriptu
quæ variis in locis peccatorum condonationem promi
pœnitentibus seu contritis, nullâ proposita mensura do
ris aut contritionis peccatorum, ut Ezech. 18. Conver
mini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus v
stris, & non erit vobis in ruinam iniquitas: Zach. 1. Co
vertimini ad me, & ego convertar ad vos: Actor. 3. Co
vertimini & pœnitemini, ut deleantur peccata vestra. I
certè nulla est ratio, cur potiùs certus aliquis gradus i
tensionis in contritione requiratur ad remissionem pecc
torum efficiendam, quam alius major vel minor; nequ
etiam dici debet quòd summus requiratur: alias quis u
quam ne probabiliter quidem sibi persuadere posset, quo
ad gradum illum contritionis summè intensum pervenis
set? deinde ut quid pœnitentia S. Magdalenæ aliorumq
Sanctorum pœnitentium tantopere celebraretur, si omne
pœnitentes ad eandem pœnitentiæ perfectionem obliga
rentur? Quòd verò unicus de omnibus peccatis perfecta
contritionis actus vel momento elicitus ad illorum remis
sionem sufficiat, patet ex multis Sanctis, ut Sanct. Magda
lena, S. Matthæo, S. Paulo & aliis quos Scriptura refert
bre-

issimo tempore & quasi momento unico verè conver- & justificatos fuisse.
uic doctrinæ favent SS. Pâtres; ut S. Cyprianus de serm. œna Domini. Sed & in eodem articulo temporis, in-, cùm jam anima festinat ad exitum, & egrediens ad a expirantis emerserit, Pœnitentiã clementissimi Dei ignitas non aspernatur. Et paulò inferiùs, nec quanti- criminis, nec brevitas temporis nec horæ extremitas, vitæ enormitas, si vera contritio, si pura fuerit volun- um mutatio, excludit à venia. Et S. Joannes Chrysosto- s in priori Epist. ad Theodorum lapsum, de bono La- ne loquens, dicit quòd in unico momento totius vitæ cata simul abstersit.

Tertium est, certum esse dari aliquod præceptum divi- m, quo peccator ad actum contritionis eliciendum obli- tur aliquando: Neque enim (ut rectè dixit Augustinus . de duabus anim. cap. 14.) in hanc rem Scripturæ te- monia colligere necesse est: vox est etiam ista naturæ: minem stultum rei hujus notitia deseruit, &c. potest iquis dicere se non peccare; non autem non esse, si pec- verit, pœnitendum: nulla barbaries hoc dicere audebit.

5. Verùm difficultas est quonam tempore præceptum lud obliget: quidam enim dixerunt peccatorem statim peccato commisso ad perfectæ contritionis actum eliciẽ- um obligari: & tamdiu peccare continuè, quamdiu ab pso peccato, vel perfectæ contritionis actu, vel Sacramẽti Pœnitentiæ susceptione non purgatur. Alii peccatorem ad d obligari asseruerunt, quoties peccata commissa nec re- nissa, memoriæ occurrunt Alii peccatorem astringunt ad d, diebus Dominicis vel festiuis, ut illos debitè Sanctifi- are possit. Quæ omnia quamvis optima sint & saluberri- ma; nullam tamen in illis casibus, ad contritionis perfe- ctæ actum eliciendum, obligationem esse docet & probat Gammachæus cap. 8. de Sacram. Pœnit. & Isambertus 13, de eod. Sacramento art. 3. & seq.

Quare cum illis dicendum est, peccatorem ex divino

præcepto in duobus tantùm casibus ad actum perfectæ tritionis eliciendum obligari. Primus est, quoties actio qua necessariò exercenda est, quæ statum gratiæ requ in eo, qui hujusmodi actionem exercere debet: nec a Sacerdos, qui eum à peccato mortali quod commisit, cramentaliter absolvat, tunc enim ne nouum Sacril peccatum incurrat, perfectæ contritionis actum elicere netur.

Secundus casus est, quoties quis in periculo mortis stitutus, alicujus peccati mortalis se conscium esse dep hendit: tunc enim, si Confessarii copia non suppetat, te tur perfectæ contritionis actum elicere. Ratio est, quia divinæ legis præscripto quilibet tenetur æternæ damnat nis & separationis à Deo certum periculum devitare, m diumque ad id necessarium adhibere: atqui nullum ali tunc suppetit damnationis evitandæ medium, quàm act perfectæ contritionis: ergo peccator tunc ad illum eli endum obligabitur.

SECTIO IX.

Vtrum Cōtritio perfecta necessaria sit ad Sacramentum Pœnitentiæ dignè & fructuosè recipiendum; an vero attritio ad id sufficiat

1. PRæsupponimus alterutram esse necessariam: id est ad fructuosam & dignam Sacramenti Pœnitentiæ susceptionem, requiri contritionem aliquam formalem & expressam, ita ut aliquis verus & actualis dolor à Pœnitente concipiatur de peccatis commissis, quamvis venialia tantummodò forent, cùm contritio sit pars essentialis hujus Sacramenti, quâ deficiente nullum esset Sacramentum: Quare qui tantummodò doleret quod de peccatis non doleat, careret dolore ad fructum hujus Sacramenti necessario: quia contritio est dolor de peccato commisso, ut ex Concilij Tridentini doctrinâ constat; proindeque quivis

alius

us dolor, qui non est de peccato cõmisso, non est con. tio; quanquam si dolor ille sit absolutus & efficax, pa- t necessariò verum de peccatis dolorem, id est efficiet voluntas peccata commissa aversetur, & doleat ea com.. isisse: quo sensu intelligi debent Theologi illi qui ad enitentiæ Sacramentum sufficere dicunt pœnitente do- re quod de peccatis non doleat.

2. Hoc præsupposito, dicendum est contritionem per- ctam, quamvis sit optima & excellentissima dispositio l Sacramentum Pœnitentiæ dignè & cum uberrimo gra- arum fructu recipiendum, non esse tamen necessariam, d simpliciter sufficere attritionem. Ita docent Paludanus 4. dist. 19. quæst. 1. art. 2. S. Antoninus 3. part. tit. 14. ap. 19. Sylvester verbo, Confessio, cap. 1. Roffensis art. . contra Lutherum. Joannes Malderus Episcopus Antuer. . 22. q. 19 art. 4. Ruardus Tapper. art 4. p 185. Thomas taplet. tom. 2. Prolegom. 1. in lib. 5. Guillelmus Estius n 3. sent. d. 34. . 7. & in 4. d. 5.4. §. 13. Canus. relect. de œnit. p. 5. ad 2. Soto lib. 2. de Nat. & grat. cap. 15. & in .. dist. 18. quæst. 3. art. 2. & plures alij, quibus subscri- bserunt Isambertus disp. 4. de Pœnit. art. 4. & Gamma- hæus cap. 9. de Sacram. Pœnit. ubi etiam dicit esse ma- ifestam sententiam S. Thomæ.

Probatur in primis ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi, postquam declaravit contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, non solum non facere hominem hy- pocritam & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non quidem adhuc in- habitantis, sed tantùm moventis: quo pœnitens viam sibi ad justitiam parat: hæc immediatè subjungit: Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem per- ducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit: quibus verbis apertissimè declarat attritionem illam, quam ibidem dicit communiter concipi, vel ex consideratione turpitu- dinis peccati, vel ex gehennæ pœnarùmque metu, si vo-

luntatem peccati excludat, cum spe veniæ, esse disposit nem sufficientem ad remissionem peccatorum in Sacram to Pœnitentiæ obtinendam: Vnde Catechismus Romar part. 2. cap. 5. mentem Concilij adhuc apertius explica dicit: Si quis ita animo affectus sit, ut peccata admissa leat, simulque in posterum non peccare instituat, etsi ej modi dolore non afficiatur, qui ad impetrandam venia satis esse possit, ei tamen, cùm peccata Sacerdoti ritè c fessus fuerit, vi claviũ scelera omnia remitti ac condona

Probatur 2. ex S. Augustino lib. de catechisand. rud. c 17. ubi dicit eos qui volunt fieri Christiani, ne eant in ig æternum cum diabolo, &c. habere aliquam dispositione non omniò perfectam, sufficientem tamen, ut verè Christi ni fiant, id est, ut Baptismi Sacramentum recipiant, ac p illud justificentur: talis autem dispositio non est alia qu attritio, ut ex ejus motivo patet: ergo si secundùm men S. Augustini est dispositio sufficiens ad remissionem pecc torum in Baptismo consequendam, erit etiam ad Sacr mentum Pœnitentiæ dignè & fructuosè recipiendum, cu par sit utrobique ratio, ut rectè probat Gammachæus ci cap. 9.

3. Probatur ex fine ob quem Sacramentum Pœniter tiæ à Christo Domino institutum est, qui finis est spiritua lis suscitatio peccatoris à morte peccati, & ejus cum De reconciliatio: Vnde Baptismus & Pœnitentia vocantur Sa cramenta mortuorum, & Concilium Trident. sess. 14. cap 1. dicit hoc Sacramentum institutum esse ad reconciliando Deo fideles post Baptismum lapsos: huic autem fini repu gnat prærequiri ad hoc Sacramentum tanquam dispositio nem necessariam, actum aliquem, vi cujus ante realem ipsius susceptionem, peccator a peccati morte suscitetur, & Deo reconcilietur; quia sic Sacramentum nunquã con-sequeretur finem suum, proindeque ad finem illum frustrà institutum fuisse diceretur.

Probatur 4. ex potestate remittendi peccata Sacerdoti-bus à Christo Domino collata, quam ipsi Sacerdotes in

hoc

hoc Sacramento exercent: quæ quidem potestas frustrà il-
s data fuisset, si ad illius exercitium dispositio aliqua ne-
essario prærequireretur in ipso pœnitente, quâ peccatorū
iorum remissionem antè Sacerdotis absolutionem conse-
ui deberet. Imò, ut argumentatur Gammachæus cit. cap.
. si contritio perfecta esset ad Sacramentum Pœnitentiæ
ispositio necessaria, consequens foret Sacerdotes non ha-
ere propriè potestatem Clauium, nec verè peccata re-
nittere sed solūmodò declarare peccata esse remissa: quod
licit esse hæreticum.

4. Confirmatur ex eo quod inde sequeretur contra com-
nunem Ecclesiæ & SS. Patrum consensum, legem gratiæ
luriorem & rigidiorem esse, quàm Mosaica lex fuerit, &
ongè grauius onus Christianis impositum esse quàm Ju-
dæis ad remissionem peccatorum obtinendā: in lege Mo-
saica siquidem sola contritio ad id sufficiebat, in lege au-
tem gratiæ præter contritionem, tenerentur insuper pœ-
nitentes peccata omnia mortalia, etiam occultissima, sigil-
latim Sacerdotibus aperire: quod quàm grave & difficile
sit plerisque, experientia satis testatur.

Porrò hæc doctrina ita certa est, ut cum quidam Theo-
logus nuper in libro à se edito scripsisset. Attritionem de
peccatis insufficientem esse, pro accipienda remissione pec-
catorum in Sacramento Pœnitentiæ, contritionemque ex
charitate perfecta esse ad id necessariam: & ex consequenti,
Absolutionem Sacramentalem nihil aliud esse, quam decla-
rationem juridicam peccati jam remissi: alma Facultas Pa-
risiensis multis præhabitis deliberationibus tam prima Iu-
nij, quàm prima Iulij anni 1638. totum istud hac censurâ
notaverit: Quæ tradit de attritionis insufficientia, & con-
tritionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad reci-
piendum Pœnitentiæ Sacramentum: & quæ addit de abso-
lutione, quòd nihil aliud sit quàm declaratio juridica pec-
cati jam remissi, damnavit Facultas, & censuit has propo-
sitiones esse quietis animarum perturbativas, communi &
omnino tutæ praxi Ecclesiæ contrarias, efficaciæ Sacramē-
ti pœni-

ti pœnitentiæ imminutivas, & insuper temerarias & erroneas: Ita refert Isambertus disp. 14. de Sacr Pœnit. art. 6. qui eidem censuræ interfuit & subscripsit.

Obiiciunt aliqui Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. inter dispositiones ad justificationem adultorum requisitas hanc recensere, ut scilicet, Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant; ac propterea moveantur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agere oportet.

5. Respondetur vel Concilium ibi loqui de justificatione adulti infidelis, quæ fit ante realem Baptismi susceptionem per solum propositum illius suscipiendi, verba ex illo citata explicat Isambertus; & ad hanc justificationem certum est contritionem perfectam esse necessariam: vel si loquatur de justificatione quæ in reali Baptismi susceptione confertur, per dilectionem Dei non intelligi amorem perfectæ charitatis; sed amorem imperfectum qui in virtute spei reperitur; quod satis apertè ex ejus verbis antecedentibus colligitur, ubi de infidelibus adultis loquens: Disponuntur, inquit ad ipsam justitiam, dùm excitati divina gratiâ & adjuti, fidem ex auditu concipientes, &c. in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore: illumque tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt: quasi dicat illos incipere Deum diligere, eo quòd ab illo tanquam à fonte totius gratiæ & justitiæ, se peccatorum remissionem impetraturos sperant: Nullus autem dubitat hunc amorem spei, & hanc confidentiam in Deum per Christi merita, requiri ad justificationē peccatoris, sive in Sacramento, sive extra Sacramentum, sicut & idem, timorem, aliasque virtutes, quas ibi enumerat Concilium, eâ ratione quæ à nobis explicata est in priori hujus operis parte tract. 6. de Gratia cap. 4. de justificatione.

SE-

SECTIO X.

Qualis esse debeat attritio illa, quæ ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum necessaria est.

AD faciliorem quæstionis propositæ solutionem observandum est, attritionem seu dolorem de peccatis ex vario & multiplici motivo concipi posse. Primum ex motivo malo: verbi gratia, quando quis dolet se in ebrietatem lapsum esse, quia per illud impeditus est ne furtũ committeret. Secundò, ex motivo indifferenti; ut si quis de intemperantia doleat; quia sanitati obfuit. Tertiò, ex motivo aliquo humano: si quem latrocinij pœniteat, eò quòd illius causa sit apud alios infamatus. Quartò, ex motivo honesto, sed purè naturali; ut si quem pœniteat mendacij vel fraudis, eo quòd rectæ rationi naturali adversetur. Quintò denique ex aliquo motivo bono supernaturali, id est fidei divinæ innixo; verbi gratiâ, quando quis ex impulsu Spiritûs Sancti se peccatum aliquod mortale commisisse dolet, illudque detestatur, quia æternæ damnationis incurrendæ, aut cælestis beatitudinis amittendæ periculo illum exponit; vel quia per fidei lumen judicat turpe esse homini Christiano tale peccatum committere, verbi gratiâ, quod dixit Apostolus 1 Cor. 6. Tollere membra Christi, & facere membra meretricis.

Hac observatione supposita, dicendum est attritionem quinto modo sumptam esse ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè suscipiendum sufficientem; aliis vero quatuor modis esse insufficientem. Ita Suares disp. 5. de Sacr. Pœnit. sect. 1. Isambertus disp. 14. de eodem Sacr. art. 4. & alij communiter. Atque in primis quod attritio quatuor illis prioribus modis sumpta, sit insufficiens; ex illorum enumeratione constat: certum est enim dolorem de peccatis ex motivo aliquo malo, aut indifferenti, aut humano conceptum, non esse virtuosum: Nec proinde ad Sacramentũ

Pœni-

Pœnitentiæ ſuſcipiendum diſponere poſſe. Certum eſt quoque dolorem de peccatis ex motivo naturali honeſto elicitum non ſufficere, ut ex communi Theologorum conſenſu docet Suares ſuprà; & apertè conſtat ex eo quod Concilium Trident. ſeſſ. 14. c. 4. dicit attritionem illam, quæ ad gratiam hujus Sacramenti ſufficienter diſponit, eſſe donum Dei, & Spiritûs Sancti impulſum. Quod verò ſufficiat attritio quinto modo ſumpta; id eſt quatenus per auxilium gratiæ concipitur ex motivo aliquo bono ſupernaturali, quodcunque illud ſit, evidens eſt, tum ex verbis Concilij Trident. præcedent. ſect. relatis, tùm ex rationibus quibus ibidem probavimus contritionem perfectam ad fructum Sacramenti Pœnitentiæ non eſſe neceſſariam; attritionem verò eſſe ſufficientem: ſi quæ enim attritio ſufficiens eſt, haud dubie illa, quæ talis eſt, qualē illam quinto modo deſcripſimus.

Obiciunt hæretici apud Bellarminum lib. 2. de Pœn. cap. 17. attritionem illam ex metu gehennæ conceptam non poſſe ſufficienter ad Pœnitentiæ Sacramentum diſponere, eo quòd ſit vitioſa & mala, cùm non ex amore Dei, ſed ex amore ſui oriatur: Vnde Kemnitius in examine Concilij Trident. ſuper ſeſſ. 14. attritionem illam ex metu gehennæ conceptam vocat Iudæ Pœnitentiam.

3. Vt clarius & efficaciùs hæc objectio ſolvatur, & hæreticorum error refellatur, obſervandum eſt quadruplicē timorem à Theologis aſſignari. Primus eſt timor naturalis, quo naturaliter homo refugit malum naturæ ſuæ contrarium, & hic timor ex ſe neque bonus neque malus eſt. Secundus timor, eſt mundanus, quo quis inordinatè temporalia mala timet; adeò ut ad illa devitanda, in Deum peccare non vereatur, & hic timor malus eſt atque vitioſus, illumque S. Baſilius Hoſtilem vocat in Pſ. 33. Tertius eſt timor filialis ex charitate perfecta originem ducens, quo juſtus ſupremam Dei majeſtatem cum omni humilitate ac cordis devotione reveretur, & hoc præſertim metuit, ne in aliquam ejus offenſam incurrat, illique quovis

modo displiceat, aut ab eo per peccatum separetur, & hic timor proprius est Sanctorum, deque illo dixit Psaltes regius, Ps. 33. Timete Dominum omnes Sancti ejus. Quartus denique est timor servilis, quo videlicet peccator Deũ comminantem & punientem ita timet, ut ratione timoris illius, & propter pœnam evitandam quam tunc præ oculis habet, peccata commissa aversetur, & ab illis in futurum cavere proponat.

Est autem in confesso dolorem de peccato ex timore mundano vel naturali ortum esse insufficientem: Ex timore verò filiali, optimum & saluberrimum, cùm ad perfectam charitatem pertineat. Tota igitur difficultas est de timore servili (ut observat Bellarminus sup.) quem hæretici contendunt esse malum ac vitiosum, proindeque insufficientem ad veram Pœnitentiam: nos è contrario asserimus esse bonum & utilem, proindeque attritionem ex ejus motivo elicitam, esse sufficientem dispositionem ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè ac fructuosè recipiendũ.

Probatur hæc veritas 1. ex Scriptura, quæ innumeris propè locis timorem vindictæ divinæ ac pœnarum æternarum ingerit, & ad illum peccatores vehementer excitat: quin & ipsemet Christus Dominus S. Matth. 10. Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, &c. (en timor mundanus quem reprobat) sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam; ita dico vobis hunc timete; en timor gehennæ & servilis ad quem excitat.

Probatur 2. ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 4. ubi dicit timorem illum Donum Dei esse & Spiritûs Sancti impulsum, &c. eoque timore utiliter concussos Ninivitas ad Ionæ prædicationem, plenam terroribus pænitentiam egisse, &c.

Probatur 3. ex S. Augustino in Psalm. 127. ubi super hæc verba: Beati omnes qui timent Dominum: dicit, quod quamvis timor ille, quo quis timet pœnas, ac metuit ne mittatur in gehennam, nondum castus sit; est tamen bo-

nus

nus ac utilis: Ex Sancto Basilio in Psalm. 33. ubi postquã timorem mundanum descripsit, dixitque prorsus esse abjiciendum, subjungit: Imò verò salutaris, & qui Sanctitatis operarius est, vis enarrem qualis sit? Si quando te senseris ad unum aliquod cieri ac prosilire peccatum; ad mentem revoca formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile judicium Dei, &c. Vbi pergit in judicio illo ultimo describendo, & exinde proponit, Inferni profundum barathrum, tenebras impermeabiles, ignem obscurũ, causticas quidem habentem vires, luce verò destitutum, vermium innumerabilium genus venenosum ac carnivorum &c. additque: Hæc tu time: Et ejusmodi timore eruditus quasi fræno quodam animum reprime. Et tandem concludit Hunc esse timorem, quem Pater cœlestis non qualescunque, sed filios de propriâ salute sollicitos promisit se docturum. Et ex S Chrysostomo hom. 15. ad pop. Antioch. Quid gehennâ gravius? sed hujus metu nihil utilius: gehennæ namque timor regni nobis affert coronam, &c. Nihil enim tam peccata consumit, & virtutem germinare & crescere facit, quàm timor; propterea qui non vivit in timore, rectè illum agere non est facile, sicut vicissim impossibile est illum peccare, qui cum timore vivit.

Ex S. Hieronymo, in cap. 2. Mich. Qui pudore & verecundia non tenentur, agant pœnitentiam, saltem comminatione pœnarum.

Ex S. Ambrosio ad Virg. lapf. cap 8. Pœnitentia sic agitur, si tibi ante oculos ponas de quantâ gloria cecideris, & de quo libro vitæ nomen tuum deletum sit, & si te jam credas propè ipsas positam tenebras exteriores.

Denique ex S Augustino lib. de grat. & liber arbit. cap. 18. qui loquens de timore Dei dicit, quod illius timoris Spiritus est haud dubiè magnum donum Dei, &c. non quidem ille timor quo Petrus Christum negavit, sed illius timoris Spiritum accepimus, de quo dicit ipse Dominus Christus. Eum timete qui habet potestatem & animam & corpus perdere in gehennam.

5. Cum

5. Cùm igitur conſtet timorem illum eſſe donum Dei, ac impulſum Spiritus Sancti, atque ex motivo ſupernaturali divinæ fidei innixo concipi, hinc ſequitur eſſe bonum ac ſalutarem proindeque attritionem quæ ex illo oritur, non eſſe vitioſam & malam ſed bonam & honeſtam; quæ oritur quidem ex amore ſui, ſed benè ordinato, quo nimirùm ſecundùm rectam rationem & diuinæ legis præſcriptum refugimus damnationem & mortem æternam, & quamvis amorem Dei perfectum in ſe non includat, illum tamen non excludit, nec illi ullo modo adverſatur: unde ſequitur attritionem illam eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad Sacramentum Pœnitentiæ debitè ſuſcipiendum.

Inſtabit aliquis, attritionem ex ſolo gehennæ metu ortam, nec honeſtam, nec bonam moraliter eſſe poſſe, cùm ſit odium non peccati, ſed pœnæ, ita ut ſi nulla eſſet pœna peccato impoſita, nulla eſſet quoque peccati deteſtatio.

Ad ſolutionem hujus inſtantiæ obſervandum eſt duplicem à Theologis diſtingui timorem ſervilem: unum quē vocant ſerviliter ſeruilem in quo tota ratio tam finalis quā impulſiva dolendi de peccato, aut ab illo abſtinendi, eſt fuga & odium ipſius pœnæ: ita ut quis peccatum fugiat ſolùmmodò ob pœnam quam evitare cupit, finemque ſuum quaſi ultimum in illius pænæ fuga conſtituat: alterum verò, quem vocant timorem ſimpliciter ſeruilem, in quo pœnæ odium, illiuſque fuga, homini à peccato voluntatem ſuam avertenti non eſt ultimus finis, ſed tantum proximus; ita ut non ſiſtat ſe in ſimplici fugâ pœnarum æternarum, ſed hunc illarum metum, ſaltem virtualiter & interpretativè, ad æternæ vitæ deſiderium, & amorem Dei imperfectum referat; quatenùs ſcilicet ex tali metu movetur ad dolendum de peccato vel ad bene operandū tùm ne pœnam illam æternam patiatur tùm etiam ne bono æterno privetur, Deumque ſibi iratum & infenſum habeat, in quo præſertim differt à timore ſerviliter ſervili, qui nihil prorsùs de Deo illiuſque fruitione curat. Eſt etiā alia inter utrumque illum timorem differentia, quā tradit

Bel-

Bellarminus lib. 2. de Pœnit. cap. 8. nimirum quod metus serviliter seruilis solummodò peccati executionē seu actionem impediat; timor verò simpliciter servilis voluntatem ipsam immutet, & non modò à peccato cohibeat, sed etiā ad Deum convertat.

6. Hâc præmissa observatione, facilis est ad instantiam responsio; conceditur enim attritionem ex timore serviliter seruili elicitam, nec honestam nec bonam esse moraliter; negatur verò attritionem ex timore simpliciter seruili elicitam, vitiosam esse aut insufficientem, cùm habeat omnes conditiones à Concilio Tridentino requisitas; est enim donum Dei & impulsus Spiritus Sancti, cùm gratiā excitantem præsupponat, & ex motiuo supernaturali oriatur: & præterea voluntatem peccandi excludat: cum spe veniæ à Deo consequendæ.

Ex dictis facilè intelligi potest, in quo conveniant inter se contritio & attritio & in quo differant. Cōveniunt enim 1. in eo quod utraque sit supernaturalis, id est quod utraque per impulsum Spiritus Sancti ex motivo aliquo supernaturali, seu per fidem diuinam cognito oriatur: Secundò, quod utraque debeat esse interna & Spiritualis; nec dolorem aliquem sensibilem necessariò requirat. Tertiò, quod ad omnia peccata mortalia commissa, nullo prorsus excepto, utraque debeat extendi. Quartò, quod utraque voluntatem peccati excludere, spemque veniæ adjunctam habere debeat. Quintò denique, quòd utraque sit dispositio apta & conveniens ad Sacramentum Pœnitentiæ dignè & fructuosè suscipiendum.

Differunt autem præsertim, tum ratione objecti formalis seu motivi: contritio enim ex motivo perfectæ charitatis concipitur; attritio verò ex aliquo alio motivo à charitate diverso; bono tamen & honesto ac supernaturali lumine fidei cognito: tum ratione effectus; contritio si quidem peccatorem justistificat ac Deo reconciliat, etiam antequam Pœnitentiæ Sacramentum actu susceperit, attritio verò ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ cōsequendam tantummodo disponit.

7. Quòd verò aliqui Doctores dicunt attritionem debere aliqua ratione concipi propter amorem ipsius Dei, si de amore perfectæ charitatis intelligatur, negandum est: quia dolor ex illo amore quantumlibet remisso elicitus, ante Sacramenti receptionem justificaret, ut supra probatum est, proindeque dolor ille non esset attritionis, sed contritionis: si autem de amore Dei imperfecto, id est qui ex motivo à charitate diverso elicitur, qualis est ille qui in virtute spei includitur, quo diligimus Deum, non prout est in se summè bonus & propter se diligibilis sed prout est erga nos beneficus & liberalis, concedendum est, quia attritio debet saltem virtualiter spem veniæ in se includere, ut docet Concilium Trident. suprà. Videri potest super hac materia Beatus Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis in tract. de divino amore lib. 2. cap. 17. ubi optimè explicat; quis & qualis sit amor ille imperfectus, qui in spei virtute reperitur.

8. Superest unum hic observandum quod monet Laymann. tract 6. de Sacram. pœnit. cap. 4. nimirum ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiri, ut dolor internus attritionis, seu contritionis aliquo modo antecedat aut saltem comitetur externam peccatorum confessionem tum quia contritio, cùm sit pars Sacramenti, debet aliquo signo exteriori per confessionem scilicet, fieri sensibilis; tùm etiam quia ipsa peccatorum confessio procedere debet ab internâ Pœnitentiâ; cùm non sit mera & simplex peccatorum narratio, sed sui ipsius coram Deo accusatio, quæ proinde in Spiritu humilitatis & in animo contrito facienda est. Probabilis nihilominus & tuta est sententia Suaris disp. 20. de Sacram. Pœnit. sect. 4. n. 31. (quam hic subjungimus in gratiam eorum, qui frequentiùs ad tribunal Pœnitentiæ, nec nisi cum culpis venialibus accedunt, quique interdum variis super hac re scrupulis exagitantur) qui docet actum contritionis fructuosè post confessionem peractam posse elici, dummodò antè absolutionem Sacerdotis eliciatur, ipsamque confessionem, quamvis ab inter-

nâ pœ-

nâ pœnitentiâ non processerit. tamen quatenùs posteà veluti informatur per consequentem contritionem, sufficienter perfici in ratione accusationis Sacramentalis: sed tunc necesse esse, ut interior illa contritio vel attritio exteriori aliquo signo, putâ exteriori corporis demissione, humili expectatione ipsius absolutionis, pectoris tunsione, &c. se prodat.

SECTIO XI.

Vtrum Confessio Sacramentalis ad peccatorum remissionem consequendam ex Christi Domini institutione sit necessaria.

1. CONfessionis Sacramentalis nomine secundùm communem S. Thomæ in 4. disp. 17. q. 3. a. 2. aliorũque Theologorum doctrinam, intelligitur Accusatio legitima in Sacramento Pœnitentiæ de propriis peccatis facta Sacerdoti, ad absolutionem illorum ab eo recipiendam.

Dicitur 1. Accusatio: quia confessio fieri debet per modum accusationis; Nec in eâ ut loquitur Catech. Rom. part. 2. cap. 5. peccata sunt ita enarranda, quasi rem aliquam gestam otiosis auditoribus exprimamus; verùm accusatorio animo ita enumeranda sunt, ut ea etiam in nobis vindicare cupiamus.

Dicitur 2. legitima: quia non quælibet accusatio sufficit, sed ad eam conditiones quædam lege divina præscriptæ, & infrà explicandæ requiruntur.

Dicitur 3. in Sacramento Pœnitentiæ: confessio enim quæ fit in foro exteriori coram judicibus sive sæcularibus, sive Ecclesiasticis, non est apta hujus Sacramenti materia.

Dicitur 4. de propiis peccatis: neque enim aliena peccata, sed propria solummodò in confessione declaranda sunt: in quo abusum multorum notat Toletus lib. 3. cap. 6. qui ut aliquod propriũ peccatum detegant, simul aliorum peccata enarrant; vir uxoris, uxor viri, domini ser-

vorum, servi dominorum, &c. qui quidem super hac re ab ipsis Confessariis admoneri debent.

2. Dicitur 5. facta Sacerdoti: quia solus Sacerdos est legitimus hujus Sacramenti Minister ut ex ante dictis constat: nec proinde confessio facta laico, aut clerico non Sacerdoti, ullo modò Sacramentalis est. Debet autem fieri Sacerdoti, præsenti, non absenti, ut in Catechismo Rom. sup. declaratur; & speciali Clementis VIII. constitutione, quam refert Isambertus disp. 18. a. 4. sententia illa, quæ asserit confessionem Sacramentalem per litteras aut internuncium fieri posse, tanquam falsa & scandalosa prohibita est: tunc enim nec confessio secreta esset, nec certa materia absolutionis; contingere siquidem posset, ut pœnitens intermedio tempore mutaret animum, aut è vivis excederet Potest tamen pœnitens aliquandò solis nutibus confiteri, ut in mutis contingit & interdùm in moribundis. Potest per interpretē verbi gratiâ cùm Sacerdoti ipsius pœnitentis idioma seu linguam non intelligenti fit confessio: ad quod tamen nullus obligatur, ut monet Toletus suprà, cùm alteri revelare confessionem suam non teneatur. Potest in scripto, ut scilicet peccata sua scribat, & Confessor, annuente ipso pœnitente, legat: quod in mutis aut aliis ex causa aliqua rationabili contingere posse docet Toletus suprà.

Dicitur denique ad obtinendam peccatorum remissionem: in quo, ut observat Catech. Roman. suprà, hoc judicium longè dissimile est à forensibus capitalium rerum quæstionibus, in quibus confessioni pœna & supplicium, non verò culpæ liberatio & errati venia constituta est.

3. De confessione igitur Sacramentali eo modo intellecta quæritur, utrum sit ex Christi Domini institutione ad remissionem peccatorum consequendam necessaria: Et responsio affirmativa est de fide quam tamen negarunt olim, non modò Novatiani, sed etiam plures alii Hæretici, ut Messaliani, Iacobitæ, & Armenii, Albigenses, Flagellantes, Valdenses, & alii apud Iudocum Coccium tr. 2, lib. 7. a. 3.
qui-

quibus posteà subscripserunt Lutherani & Caluinistæ; u videre est apud Bellarminum lib.3.de Pœn. c.2.qui omnes licet maximè inter se circa varia dogmata discrepantes in eo tamen conveniunt, quod negent confessionis Sacramentalis ex jure divino necessitatem.

Refellitur illorum error, & veritas opposita probatur 1 ex cap. 20. S.Joannis, ubi Christus Dominus alloquens Apostolos; eorumque in Sacerdotio successores: Quorũ, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: ex quibus verbis perspicuum est, ut docet Catechismus Rom. suprà, ipsos Apostolos & Sacerdotes circa peccata remittenda aut retinenda judices esse constitutos. Et quoniam, ut Sancta Synodus Tridentina sapienter admonuit, de qualibet re verum judicium fieri; atque in repetendis criminum pœnis justitiæ modus teneri non potest, nisi planè cognita & perspecta causa fuerit; ex eo sequitur, ut pœnitentium confessione sigillatim peccata omnia Sacerdotibus sint patefacienda.

Probatur 2. authoritate plurimorum Conciliorum Generalium, ac præsertim Lateranensis sub Innocentio III. cap. 12. Constant sess. 8. Florent. in decret. Eug. & Trid. sess. 14. c. 5. & can. 6. ubi hæc habentur: Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem, vel institutam vel ad salutem necessariam esse jure divino: aut dixerit modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit & observat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inventum esse humanum; anathema sit.

4. Probatur 3. ex SS. Patribus qui huic veritati subscripserunt, ut S. Cyprianus serm. de lapsis, ubi laudans eos qui de peccatis solâ cogitatione commissis se se apud Sacerdotem in Sacramento Pœnitentiæ accusant: Quanto, inquit, & fide majores & timore meliores sunt, qui quamvis nullo Sacrificii aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitarunt, hoc ipsum apud Sacerdotes Dei, dolentes, & simpliciter confitentes, exomologesim con-

conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam parvis licet & modicis vulneribus exquirentes? S. Baſilius in regulis Brevioribus num. 288. Neceſſario, inquit, iis peccata aperiri debent, quibus credita eſt diſpẽſatio Myſteriorum Dei : ſi quidem rationem hanc in pœnitentiâ etiam veteres illos cernimus ſecutos fuiſſe S. Leo Papa Epiſt. 80. ad Epiſcopos Campaniæ, prohibens ne peccata ſecreta publicè recitarentur ; hanc affert rationem : Quia, inquit, reatum conſcientiarum ſufficit ſolis Sacerdotibus confeſſione ſecreta indicari.

5. Obiiciunt Hæretici Nectarium Patriarcham Conſtãtinopolitanũ abrogaſſe Presbyterum Pœnitentiarium confeſſionemque ſuſtuliſſe : unde inferunt illam non eſſe juris divini, cùm tale jus ab hominibus abrogari non poſſit.

Duplex ad hanc objectionem afferri poteſt reſponſio ; ut fuſiorem hujus facti enarrationẽ & explicationẽ omittamus, quæ apud Bellarminum videri poteſt lib.3.de pœn. c. 15. Prima eſt, abrogationem illam Presbyteri pœnitentiarya Nectario factam, ad ſedandum populi tumultum occaſione alicujus ſcandali exortum, qualitercunque facta ſit, benè an male, hominis particularis factum fuiſſe, qui nec eruditione, nec experientiâ pollebat, in his quæ ad regimen Eccleſiæ pertinent, cùm jam ſenex rerumque Eccleſiaſticarum expers ad Patriarchatum evectus fuiſſet : proindeque ex illo ejus facto nullum ſatis validum argumentum duci poſſe, contra tot ſæculorum praxim univerſæque Eccleſiæ conſenſum.

Secunda reſponſio eſt, Nectarium nuſquam confeſſionem Sacramentalem ſecretam abrogaſſe, ſed ſolummodò uſum aliquem particularem occaſione Novatianæ hæreſis introductum, quo pœnitentes certa peccata Sacerdoti pœnitentiario confiteri tenebantur, qui eos (prout expedire cenſebat) ad publicam illorum peccatorum confeſſionem obligabat, quem quidem uſum ob ſcandalum inde ſecutũ abrogavit Nectarius, liberumque reliquit, ut unuſquiſque peccata ſua ſecretò poſſet cuilibet Sacerdoti aperire, ut fuſius explicat & probat Bellarminus loco citato.

SECTIO XII.

Quæ perſonæ, & quo tempore obligentur ad confeſſionem Sacramentalem faciendam.

1. QUod ſpectat ad primum, communis & certa Doctorum ſententia eſt, eas omnes & ſolas perſonas ad Sacramentalem confeſſionem obligari, quæ mortale aliquod peccatum poſt realem Baptiſmi ſuſceptionem commiſerunt. Hoc enim manifeſtè conſtat, tùm ex cap. Omnis utriuſque ſexus in Concilio Lateran. tùm etiam ex eo quòd Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 2. dicit baptizatos, qui ſe crimine aliquo contaminaverint, ad Pœnitentiæ tribunal ex Chriſti Domini inſtituto ſiſti debere, ut ab admiſis peccatis liberentur; & cap. 5. peccata omnia mortalia, etiamſi occultiſſima ſint, eſſe in confeſſione declaranda: venialia autem, quamvis rectè & utiliter in confeſſione dicantur, taceri tamen poſſe citra culpam.

Quod verò ſpectat ad ſecundum, conſentiunt omnes Theologi præceptum divinum de confeſſione facienda, obligare illum qui ſibi conſcius eſt alicujus peccati mortalis, ſaltem in articulo aut probabili periculo mortis, ut ſunt periculoſa navigatio, dimicatio cum hoſtibus, partus difficilis, gravis & periculoſa infirmitas, &c. Ita Navarrus ſect. 2. punct. 4. Sotus, Angelus, Reginald. Vaſques; & alii apud Bonacinam diſp. 5. quæſt. 5. de part. Pœnit. & ea de cauſa cap. cum infirmitas, de pœnit. & remiſſ. injungitur medicis, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant atque inducant, ut Medicos advocent ſpirituales animarum: & Cæleſtius Papa Epiſt. 2. ad Epiſcopos Galliæ quæ refertur 26. q. 6. c. Agnovimus, improbans prauum quendam uſum denegandi Sacramentum Pœnitentiæ damnatis ad mortem; qui tunc in Galliis inoleverat, Quid, hoc, inquit, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Et paucis interjectis, Salutem

ergo

ergo homini ademit, quisquis mortis tempore speranti Pœnitentiam denegavit.

2. Diximus, saltem in articulo aut probabili periculo mortis: Quidam enim Doctores non improbabiliter existimant præceptum illud divinum ad confessionem Sacramentalem obligans, etiam aliquando extra articulum seu periculum mortis obligare: Quis enim sibi persuadeat, si Ecclesia tempus confessionis faciendæ non determinasset, peccatorem in quibuslibet criminum sordibus toto vitæ tempore, remanere mediumque adeò efficax ad veniam peccatorum obtinendam sine novo peccato negligere potuisse?

Quo verò tempore præceptũ illud divinũ obliget, Christus Dominus expresse determinare noluit, sed Ecclesiæ suæ determinandum reliquit; quæ quidem in Concil. Lateran. sub Innocentio III. cap. 21. hoc decretum edidit: Omnis utriusq; sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno, proprio Sacerdoti, & injunctã sibi Pœnitentiam studeat pro viribus adimplere: quo decreto suo velut modificavit & determinavit ipsum præceptum divinum de confessione facienda; & tempus quo implendum esset, præscripsit: Neque enim; ut loquitur Concil. Trident. per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod jure divino necessarium, & institutum esse intellexerat, sed ut præceptũ confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur.

Sunt autem quædam hic circa præceptum illud confessionis annuæ observanda.

3. Primum est, illud propriè & per se obligare tantùm semel in anno ad confessionem Sacramentalem instituendam; quamvis ratione Paschalis communionis, ad quam fideles tenentur, ipso tempore Paschali præsertim obligare censeatur. Ita Sotus in 4. dist. 18. quæst. 1. art. 4. Valen

tia quæst. 9. de pœn. punct. 4. Vasques quæst. 90. art. & plures alij quos ibidem citat.

Secundum est, nullam certam ætatem determinari posse, in qua pueri primùm confessionis faciendæ præcepto teneantur; cum aliis citiùs, aliis tardiùs oriatur usus rationis ad peccatum mortale committendum sufficiens: quare id Confessarius non ex sola ætate, sed multò magis ex ingenii & educationis qualitate discernere debet. Ita Laymannus tract. 6. de Sacrament. Pœnitentiæ cap. 5. ubi etiam monet Confessarium, postquam consideratis circumstantiis judicauit puerum verè ac deliberatè peccatum mortale quod confitetur commisisse, illum curâ peculiari ad concipiendum dolorem de peccatis ex motivo aliquo supernaturali excitare & juvare debere; cùm in eo dolore concipiendo frequenter pueri deficere soleant. Quod si ut ibidem subjungit, omnibus perpensis de judicio & discretione pueri dubius permaneat, num sufficiens extiterit ad aliquod peccatum deliberatè committendum, tunc illum sub conditione absolvere poterit.

4. Tertium est, præcepto confessionis annuæ non obligari nisi eos qui peccatum aliquod mortale commiserunt, ut constat ex Conc. Trid. supra; & docuit Sanctus Thomas, Sotus, Major, & alii apud Suarem disp. 22. sect. 8 quod tamen non obstat quin consultissimum sit iis, qui nullius peccati mortalis sibi conscij sunt, ad Pœnitentiæ tribunal tempore Paschali accedere & venialia confiteri imò fieri potest ut is, qui tantùm habet venialia, ad confessionem Paschali tempore obligetur, non quidem per se sed per accidens: Primò, ratione scandali quod oriri posset, si tempore Paschali ad confessionem non accederet Secundò, ad evitandum peccatum præsumptionis: Tertiò, ne seipsum decipiat sibi nimium blandiendo, putans se tantummodò habere venialia, cùm fortassis habeat etiã mortalia, quorum non recordetur: quæ tamen tunc ei remitterentur indirectè simul cum venialibus quæ confiteretur. Quod potiori adhuc ratione observandum esse in articulo mortis, rectè docuit Isambertus disp. 14. art. 14.

Quartum est, præter confessionis annuæ præceptū, dari etiam quosdam alios casus, in quibus confessionis faciendæ obligatio incumbit; v. g. cum quis suscepturus est Sacram Eucharistiam, estque sibi peccati alicujus mortalis conscius: tunc enim, ut decaravit Concil. Trident. sess. 15. cap. 7. quantumcunque sibi contritus videatur, absque præmissa confessione Sacramentali ad Sacram Eucharistiam accedere non debet. Præterea, ut ibidem habetur, quando urgēte necessitate Sacerdos lethalis alicujus culpæ sibi conscius absque præviâ confessione celebravit, posteà debet quàm primùm confiteri. Alium adhuc casum adjungit Suares disp. 31. q. 31. n. 1. part. 2. cap. 5. cùm scilicet quis sæpius in peccatum aliquod mortale relabitur, nec se illud aliter evitare posse putat, nisi confessionis Sacramentalis auxilio tunc enim medium illud amplecti tenetur. Addimus ex Catech. Rom. Nullam rem fidelibus adeo curæ esse debere, quam ut frequenti peccatorum confessione animum studeant expiare, &c. ac turpe esse, cum in eluendis corporis aut vestium sordibus tam diligentes simus, non eadē diligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati maculis obsolescat.

SECTIO XIII.

Quænam sint conditiones ad confessionem debitè faciendam requisitæ.

1. QUidam Doctores sexdecim ejusmodi cōditiones enumerant, quæ licet alioquin omnes bonæ sint ac utiles, plerasque tamen illarum minimè necessarias esse monet Tolet. lib. 3. cap. 7. qui eodem cap. & seq. quinque præsertim conditiones ad confessionem debitè faciendam requiri docet.

Prima est, ut sit Diligens: id est, ut pœnitens ad confessionem non accedat, quin prius peccata sua diligenti præmisso examine in memoriam sibi revocare conetur: alias qui nullam ejusmodi diligentiam adhibere vellet, ad

confessionem admittendus non esset: imò qui ex culpabili negligentiâ peccatorum aliquorum mortalium oblivisceretur, quæ idcirco in confessione declarare omitteret; ipsā confessionem ex integro repetere teneretur, ut asserit idē Toletus cap. 9. ubi rectè observat diligentiam illam non æqualiter in omnibus requiri, sed pro diversâ ratione personarum, & statûs, nec non temporis ex quo ultima confessio facta est determinandum esse; illumque qui multis & variis negotiis implicatus est, teneri ad majorem diligentiam adhibendam, quàm is qui ab ejusmodi negotiis vacuus & liber est: similiter qui tempore diuturniori expers confessionis fuit; quàm qui breviori.

2. Secunda est, ut sit fidelis & vera: id est, ut pœnitens veraciter & sincerè Sacerdoti conscientiæ suæ statum aperiat, neque negando quæ commisit, neque scienter sibi imponendo quæ non commisit, neque item dubia pro certis, aut certa pro dubiis proponendo: mentiri enim in confessione, ut ibidem docet, grave peccatum est, quandò scilicet hoc fit deliberatè & in materiâ aliquâ gravi.

Tertia est, ut sit Secreta: id est, ut pœnitens non coram aliis & publicè, sed secretò & ad aurem ipsius Sacerdotis peccata explicet: hanc enim esse confessionis Sacramentalis conditionem ex ipsius Christi Domini institutione rectè docet & probat Isambertus disp. 15. de pœn. art. 6. Vnde Conc. Trid. sess. 14 can. 6. expresè asserit Ecclesiam semper observavisse & observare modum illum secretè confitendi: & cap. 5. ejusdem sess. dicit, Quod, quamvis Christus Dominus non vetuerit quin aliquis in vindictam suorum scelerum & sui humiliationem, ob aliorum exemplū & Ecclesiæ offensæ ædificationem, delicta sua publicè cōfiteri possit, id tamen non esse divino præcepto mandatū; nec satis consultè humanâ aliqua lege præcipi posse, ut delicta præsertim secreta, publica essent cōfessione aperiēda.

Quarta confessionis conditio est, ut sit Obedire parata: id est, ut pœnitens habeat voluntatem & propositum exequendi ea, quæ Confessarius ipsi tanquam necessaria præscri-

scripserit: v.g. fugiendi proximas peccati occasiones, aliena restituendi, pœnitentiam impositam adimplendi, &c.

Quinta denique conditio est, ut sit Integra, quæ quidē conditio, quoniam gravioris alicujus momenti est, seq. sect. commodiùs explicabitur.

SECTIO XIV.

Quæ sit integritas Confessionis ad validitatem & fructum ejus requisita.

1. CErtum est integritatem Confessionis non Ecclesiastico solùm, sed Diuino etiam jure necessariam esse, pœnitentésque ad peccata omnia in Confessione declaranda ex Christi Domini institutione obligari. Hoc expresse docuit Concilium Trid. sess. 14. cap. 5. cujus quidem verba, quoniam doctrinam pro hujus Sacramenti praxi maximè necessariam continent, paulò fusius hic attexere non erit inutile. Dicit igitur: Sacerdotes à Christo Domino Præsides & Judices in Sacramento Pœnitentiæ constitutos, judicium hoc incognita causa exercere non posse, neque æquitatem in injungendis pœnis servare posse, si in genere duntaxat, & non potiùs in specie ac sigillatim sua ipsi pœnitentes peccata declarent: unde colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, & tantum adversus duo ultima Decalogi præcepta, commissa, quæ nōnunquam animum grauius sauciant, & periculosiora sunt illis, quæ in manifesto admittuntur, &c. cùm enim universa mortalia peccata etiam cogitationis, homines iræ filios & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confessione à Deo quærere. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia divinæ misericordiæ ignoscenda exponunt: si enim erubescat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat medi-

cina, non curat. Colligitur prætereà etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant: quod sine illis peccata ipsa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innotescant, &c reliqua autem peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fidenter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine.

Ex qua Concilij doctrina intelligi potest non modò necessitas integritatis in confessione servandæ; sed etiam quis sit illius modus, seu quænam requirantur, ut confessio integra esse censeatur: quæ hic paulò distinctiùs, breviter tamen majoris facilitatis gratia subjungimus.

2. Ad integritatē igitur confessionis secundùm mentem Concilij, requiritur primò ut pœnitens peccata omnia mortalia, vel quæ mortalia esse dubitat, etiam solius cogitationis, quæ post diligentem sui discussionem memoriæ occurrent, in confessione explicet, adeò ut confessio nulla sit & denuo iteranda, si vel unum ejusmodi mortale peccatum in confessione deliberatè reticeat. Et de peccatis quidem mortalibus, quæ à se commissa esse recordatur, evidenter constat ex suprà citatis Concilij verbis: de illis verò peccatis; de quibus pœnitens dubitat utrum mortalia sint, vel utrùm sint à se commissa, communis Doctorum sententia & in praxi tenenda est, pœnitentem ad ea sub dubio confitenda obligari. Ita S. Th. Bonavent. Alensis, Adrianus, Sylvester, Navarrus, Suares & alij, quos citat & sequitur Layman, lib. 1. tr. 1. c. 5. paragr. 3. Quòd si post diligentiam sufficientem judicio viri prudentis in examine conscientiæ adhibitam peccata aliqua mortalia memoriam effugiant, tunc nihilominùs virtute Sacramenti simul cum aliis remittuntur, cum onere tamen & obligatione eadem confitendi & clavibus subiiciendi, si fortè posteà memoriæ occurrant.

Observat autem Pet. de Ledesma tract. de Sacr. Pœn. cap. 16. ex communi Ecclesiæ doctrina & praxi, omnia illa

lla peccata mortalia uni & eidem Sacerdoti esse confitenda, neque sine Sacrilegio dividi aut dimidiari posse confesonem: ita ut quædam peccata uni, reliqua verò alteri Saerdoti declarentur: cùm hæc divisio & dimidiatio conessionis integritati ejus repugnet, nec possit unum peccaum mortale sine alio remitti.

3. Requiritur 2. ut pœnitens numerum peccatorũ suoum exprimat; neque enim satis est ut quis, verbi gratia, icat se multoties tale peccatum commisisse, nisi quoties ommiserit explicet quod tamen (ut rectè monet Gammahæus cap. 20. de Sacram. pœn. part. 1.) non mathemaicè, sed moraliter intelligendum est, seu quantum ab ipso œnitente fieri potest, unde sufficit ut pœnitens numerũ llum peccatorum exponat, qui post sufficiens examen nemoriæ occurrit: imò si præcisè non recordetur quoties eccatum aliquod commisit, satis est ut dicat se circiter toies plus minusve peccatum illud commisisse: quod si frequentissimè in illud lapsus sit, saltem tempus exprimat; licatque v. g. se ab anno fere quotidie vel pluries in unouoque die blasphemias protulisse, aut per mensem inimiitias cum aliquo gessisse, cujus quoties recordabatur quod sæpissimè & quacunque data occasione fiebat) toies se illius occidendi, aut aliquod aliud malum illi infeendi voluntatem renovasse. Ita idem Gammachæus sup. Toletus l. 3. c. 7. & alii communiter.

4. Requiritur 3. ut pœnitens circumstantias, quæ speciem peccati mutant, in confessione declaret: id est, quæ novam aliquam deformitatem specie differentem in actũ peccati inducunt, seu quæ specialem oppositionem habent cum aliquibus aliis præceptis aut virtutibus, v. g. si quis furatus fuerit rem Sacram, seu Sacris usibus consecratam, ut calicem: si fornicatus fuerit in loco Sacro; si hominem occiderit qui esset Sacerdos in primo enim casu circumstantia rei furto ablatæ; in secundo circumstantia loci; in tertio circumstantia personæ inducit novam deformitatem spe-

cie differentem in ipsam actionem furti, fornicationis & homicidii, proinde in confessione declaranda est.

Sufficit autem (quod rectè monet Gammachæus loco cit.) ad evitandas perplexitates, in quas personæ laicæ aliquando incurrunt nescientes, quænam sint illæ circumstantiæ quæ species peccati mutant, aut quomodò explicari debeant sufficit, inquam, ut ejusmodi personæ ad Pœnitentiæ Sacramentum accedentes nihil omninò reticere velint eorum, quæ ab ipsis debent declarari, utque circumstantias notabiliores, quæ per se statim memoriæ occurrunt, & se ipsas satis evidenter produnt, in confessione explicent, parati sincere ac humiliter respondere ad interrogata Sacerdotis, cujus est dignoscere circumstantias illas necessario explicandas, de iisque pœnitentem interrogare, ut posteà suo loco dicetur.

Quæres an pœnitens teneatur etiam declarare in confessione circumstantias illas, quæ speciem peccati non mutant, sed illud notabiliter aggravant. Duæ sunt super hac re oppositæ inter se Theologorum sententiæ alij siquidem, quamvis existiment optimum & saluberrimum esse circũstantias illas notabiliter aggravantes in confessione declarare, negant tamen pœnitentes ad id obligari. Ita Paludanus, Adrianus, Navarrus, Medina, Pesantius, Reginaldus Vasques & plures alii apud Bonacinam disp. 5. qu. 4. sect. 4. pun. 3. qui etiam pro illa citat S. Doctorem. Alij è contra asserunt circumstantias notabiliter aggravantes esse in confessione declarandas. Ita Marcillus, Major, Sotus, Canus, Suares, & alii quos refert & sequitur Gammachæus, cap. 10. de Pœn. §. 1. cui sententiæ subscribit etiam Isambert. disp. 18. a. 11. eamque pluribus rationibus propugnat. Quamvis autem priorem sententiam maximè probabilem existimemus, tùm propter authoritatem Doctorũ qui eam tuentur, tùm etiam quia Concilium Tridentinũ sess. 14. cap. 5. circumstantias tantummodò speciem peccati mutantes in confessione declarandas esse dicit, nulla facta mentione circumstantiarum illarum quæ tantummodò no-

dò notabiliter aggravant, quod tamen dicere non omisisset, si necessarium esse judicasset: contrariam nihilominùs sententiam adhuc probabiliorem, in praxi quantùm fieri poterit tenendam arbitramur, pœnitentesque circumstantias notabiliter aggravantes debere confiteri, & à Confessariis, prout spiritus & prudentia suggesserit de iisdem interrogandos esse, ob eam præsertim rationem, quod sine illarum circumstantiarum notitia vix possint Confessarij dignoscere, quales & quantas satisfactiones aut restitutiones injungere, quæ remedia proponere, aut consilia pœnitentibus suggerere debeant, aliter enim haud dubie se gerere debet Confessarius cum eo, qui brevi, aut qui diuturno tempore in peccati alicujus cœno hæsit; aliter cum illo, qui ex gravi & inveterato odio, aut qui ex repentina irâ, deliberata tamen, malum aliquod intulit aut optavit: cùm hæ nihilominùs circumstantiæ peccati speciem non mutent, sed tantummodò aggravent.

SECTIO XV.

An integritas confessionis ita necessaria sit, ut in nullo casu licitum sit peccatum aliquod mortale in confessione reticere.

1. DUO sunt præcipui casus, in quibus pœnitens licitè & fructuosè absolutionem Sacramentalem recipere potest; quamvis peccata omnia mortalia, quæ à se commissa recordatur, non declaraverit; quod tamen non obstat quin cessante ratione ob quam illa reticuit, eadem posteà in confessione declarare teneatur.

Primus casus est, quando reperitur impossibilitas quædam moralis ex parte ipsius pœnitentis ad decclaranda omnia mortalia à se commissa, v. g. quando ægrotus inter confitendum vocis usum repente amittit, nec potest reliqua peccata explicare, vel etiamsi nullum peccatùm declarare potuerit: tunc enim dummodò contriti animi signa-

quædam exteriora Confessarius in ipso deprehendat, potest, imò debet illum Sacramentaliter absolvere. Ita Medina, Sylvester, Navarrus, Bellarminus, Suares, & alii apud Bonacinam disp. 5. quæst. 5. de Pœnit. punct. 1. Imò quamvis ante Confessarij adventum non modò vocis, sed etiam rationis ac judicij usum amiserit; si tamen aut Sacramentalem absolutionem verbis aut signis petiverit, declaraveritque se velle confiteri, idque fide digno testimonio ipsi Confessario innotescat, tunc etiam potest, imò debet illum Sacramentaliter absolvere, saltem sub conditione. Ita Suares & alij plures apud eundem Bonacinam suprà, quibus subscripsit Gammachæus cap. 20. §. 1. & Isambertus disp. 18. art. 10. Et probatur ex Concilio Arausicano 1. can. 12. ubi dicitur, quod subitò obmutescens, prout statutum est, baptizari; aut Pænitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium verbis aliorum habeatur, aut præsentis in suo nutu. Et ex Concilio Carthag. 4. cap. 76. ei qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dũ ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrænesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, sicque accipiat Pœnitentiam; & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur Eucharistia ori ejus. Item ex S. Leone Papa Epist. 91. ad Theodorum Forolulienſiũ Episcopum, ubi de infirmis loquens; Si, inquit, aliqua vi ægritudinis ita fuerint aggrauati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant; testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebũt; ut simul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium consequantur. Accedit etiam praxis totius Ecclesiæ, quam discimus ex Rituali Romano tit. de ordine administrandi Sacramentum Eucharistiæ, in quo dicitur, infirmum absolvendum esse, si confitendi desiderium vel per se vel per alios ostenderit.

2. Quod si moribundus vi morbi de repente ita oppressus fuerit, ut nec Confessarium postulaverit, nec ullũ confiten-

itendi deſideriũ verbis aut nutibus aliiſue ſimilibus ſignis, præſente vel abſente Confeſſario oſtenderit, tunc Sacramentaliter abſolvi non poterit, cùm nulla ſit ibi materia idonea & ſufficiens Sacramenti pœnitentiæ, nulla contritio aut confeſſio quæ ſigno aliquo exteriori ſe prodat, cùm tamen ſint partes eſſentiales ipſius Sacramenti, ſine quibus forma illius applicari nec licitè nec validè poteſt. Ita Suares diſp. 23. ſect. 1. & plurimi alii Theologi, quos citat & ſequitur Laymannus tractatu 6. de Pœnitent. cap. 8. quibus ſubſcribit Iſambertus diſp. 17. art. 9. Certè Concilia & Patres non aliter permittunt pœnitentiæ Sacramentum morituro obmuteſcenti aut phrenetico miniſtrari, niſi Sacerdoti conſtet illum anteà Sacramentum ipſum expetiiſſe, deſideriũq; ſuũ verbis aut nutibus, aliiſveſignis declaraſſe.

3. Secundus caſus eſt, quandò ex confeſſionis integritate ſequeretur aliquod grave damnum ſpirituale vel corporale alterius, aut ipſiuſmet confitentis? v.g. quandò urgente prælio aut inſtante naufragio, plurium militũ aut navigantium confeſſio excipienda eſt tunc enim ne dũ unius confeſſio integra excipitur, aliorum quibus confitendi ſpatium deerit, ſalus periclitetur, ſufficit ut quiſque peccatum aliquod mortale à ſe commiſſum fateatur: imò ſi tempus ad id non ſuppetat, & iamiam naufragium immineat, aut prælium ineatur, ſatis erit tunc, ut omnes navigantes aut milites ſignis aliquibus exterioribus ſe peccaſſe generatim, & de peccatis verè dolere demonſtrent: quæ quidem ſigna viſu vel auditu à Confeſſario percipiantur, ſicque à Confeſſario abſolvantur. Ita Iſambertus diſp. 17. art. 8.

Item quandò infirmus laborat morbo contagioſo, ſi nõ poſſit Confeſſarius abſque manifeſto vitæ periculo in peccatis illius ſigillatim audiendis diutius immorari, tunc aliquibus tantùm peccatis in confeſſione auditis, ſi alias ſufficienter diſpoſitus ſit illum Sacramentaliter abſolvere poterit. Ita Vaſques, Koninch. & alii apud Bonacinam loco proximè citato. In hoc tamen caſu debet Confeſſarius admone-

monere infirmum, confessionem illius eo modo factam esse validam & sufficientem, & quantùm fieri poterit, animo pacatum & tranquillum dimittere.

4. Simili modo, si quis v. g. patrem aut matrem confessarij sui occidisset, aut domui ejus ignem subjecisset, nec alteri tunc confiteri posset, non teneretur incendium illud & homicidium ei in confessione declarare: quia hoc esset exponere confessarium ipsum peccato vindictæ & odij forte etiam periculo revelandæ confessionis, & multa hinc mala moraliter sequi possent, cùm Sacerdotes sint quoque homines circumdati infirmitate, & inter illos alij alijs infirmiores quare tunc posset licitè pœnitens peccatum illud in confessione reticere. Ita Navarrus cap. 7. num. 5. Gammachæus cap. 20. §. 1. & alij.

Quæres an similiter liceat pœnitenti reticere in confessione peccatum aliquod mortale aut illius circumstantiam quod vel quam declarare non potest, nisi cum manifestafestatione complicis. Navarrus suprà numero 1. & sequentibus, affirmat id non modò licitum esse, sed etiam pœnitentem tunc ad peccati illius aut circumstantiæ reticentiã obligari, illique subscripsit Gammachæus suprà: quorum sententia quamvis sit probabilis & tuta, verior tamen & tutior videtur sententia negans, quæ est S. Doctoris in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæst. 5 ad 5. quem sequuntur Bonaventura, Alexander, Paludanus, Major, Almainus, & plures alii apud Suarem d. 34. de Pœnit. sect 1. cum quibus proinde dicimus, pœnitentem in casu suprà declar[ato] debere in primis confessorem quærere, cui persona, cum qua peccavit, non sit nota; vel si commodè & absque salutis periculo fieri possit, confessionem in aliud tempus differre: quod si neutrum possit, tenetur tunc peccatum suum tale quale commissum fuit, declarare. Id manifestè innuit S. Bernardus opusculo de formula honestæ vitæ, versus finem, ubi hoc documentum tradit: De nullo prorsus sinistre loquaris, quantumcunque sit verum vel manifestum, nisi in confessione; & hoc, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.

Ex quâ S.Bernardi, & aliorum qui suprà citati sunt, doctrina, colligitur 1. quòd obligatio integrè confitendi à Christo Domino cuique pœnitenti imposita, est ratio sufficiens ad peccatum alterius sub sigillo huius Sacramenti Confessario manifestandum; ac proinde quòd illa manifestatio sic facta, charitati proximi non adversetur, sicut eidem charitati minimè repugnat, si extra confessionem peccatum alterius occultum ex aliqua justa & rationabili causa manifestetur.

Colligitur 2. extra hunc casum necessitatis nullatenus licere alterius peccatum in confessione declarare, ideòque quando Confessarius prævidet pœnitentem sine ulla causa rationabili velle nominare personas peccati sui complices, vel à quibus ad peccandum inductus est, debet id prohibere, ipsumque admonere, ne detractionis peccatum incurrat, ut rectè observat Navarrus suprà n. 2.

SECTIO XVI.

Quis sit legitimus Sacramenti Pœnitentiæ minister.

1. CErtum est solum Sacerdotem esse legitimum Sacramenti pœnitentiæ ministrum solis siquidem Apostolis & eorum in Sacerdotio successoribus dictum est à Christo Domino S. Joan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, ut unanimiter verba illa Christi Domini intellexerunt SS. Patres, ac nominatìm S. Ambr. lib. 1. de Pœnit. cap. 2. S. Augustinus lib. 2. contr. Epist. Parmeniani cap. 12. & S. Leo Epist. 91. ad Theodorum. Eadem quoque veritas tanquam fide credenda, definita est in Concilio Constantien. in Bulla Martini 5. in Concil. Florent. in decr. Eug. & in Concil. Trid. sess. 14. cap. 6. & can. 10.

Quod quamvis verum sit, non tamen quilibet Sacerdos quoslibet pœnitentes validè absolvere potest; sed præter potestatem illam, quam ex ordinatione accepit, requiritur in eo prætereà potestas jurisdictionis; id est quòd, quãvis Sacerdos vi ordinationis suæ accipiat immediatè à

Chri-

Christo Domino potestatem remittendi peccata, non tamen accipit materiam cui potestatem illam applicet, nec habet vi ordinationis suæ illos subditos, in quos judiciale illam potestatem validè exerceat. Hoc patet ex Concilio Tridentino sess. 14. cap. 7. ubi expressè dicit: Nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdegatam non habet jurisdictionem. Idem antea fuerat quoque declaratum in Concilio Florent. in decret. Eugen. in quo dicitur, Ministrum Sacramenti pœnitentiæ esse Sacerdotem habētem authoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione.

2. Porro in Sacerdotibus, qui parochiale beneficium non obtinent, præter jurisdictionem & potestatē quæ ipsis demandari potest, requiritur quoque approbatio Episcopi: id est testimonium juridicum de illorum capacitate & sufficientia ad excipiendas fidelium confessiones, eosque Sacramentaliter absolvendos. Ita speciatim constitutum habetur in Concil. Trident. sess. 23. c. 15. de reform, ubi decernit Sancta Synodus, nullum etiam regularem posse cōfessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videtur esse necessariū, alias idoneus judicetur, & approbationem quæ gratis detur, obtineat. Vnde sequitur Sacerdotem illum, qui neque parochiale beneficium obtinet neque ab Episcopo approbatus est, idoneum non esse ad Sacramentum pœnitentiæ ministrandum; ac proinde neque licitè neque validè absolutionem Sacramentalem conferre posse, ut fusius probat Isambert. disp. 21. de Pœnit. art. 2. ubi etiam refert ex observationibus Joannis Galmart. ad citatum caput 15. sess. 23. congregationem Cardinalium declarasse, Absolutionem à Sacerdote datam vigore facultatis generaliter à summo Pontifice, vel specialiter à parocho concessæ, si ab Episcopis Sacerdos examinatus & approbatus non fuerit, censeri nullam, etiam quoad eos, qui tali Sacerdoti bona fide cōfessi sunt.

3. Ex

3. Ex hoc autem Concilij decreto rectè infertur, Sacerdotes quoscunque, sæculares aut regulares, quamvis doctissimos & in Theologia versatissimos, imò & laurea doctoratûs insignitos, si parochiale beneficium non obtineant, indigere Episcopi approbatione; ut validè confessiones excipere & pœnitentes absolvere possint: & è contra Superiores Religiosorum posse dare suis licentiam eligendi sibi in Confessarium aliquem è Sacerdotibus per Episcopum non approbatis: quia Concilium approbationem illam ad confessiones tantum sæcularium exigit. Ita Isambertus sup. art. 2. qui etiam articulis sequentibus quædam observat scitu dignissima, & ad praxim maximè necessaria, quæ hic non omittenda duximus.

Primum est juxta probabiliorem & magis in praxi tutam Doctorum sententiam, ab illo Episcopo accipiendam esse approbationem, in cuius Diœcesi Sacerdos Pœnitentiæ Sacramentum est administraturus. Ratio est, quia Sacerdos ab eo Episcopo accipere debet, qui ab illo Sacramenti, quod administravit, rationem exigere potest; & cujus præsertim interest; ut debitè & eo quo decet modo administretur.

4. Secundum est. approbationem illam posse pro arbitrio Episcopi, esse vel universalem & illimitatam, vel specialem & determinatam ad tempus aliquod certum, vel ad certa quædam loca; exempli gratia, posse Episcopum Sacerdotem aliquem approbare ad confessiones audiendas tantummodò per annum, ità ut anno illo elapso, nec licitè, nec validè nisi nova approbatione obtenta, hujus Sacramenti administrationi incumbere possit: quod in multis Diœcesibus, ac etiam Romæ in usu comperitur, ad segnitiem quorumdam Confessariorum excutiendam, eorumque sedulitatem in conservanda & excolenda scientia ipsis necessaria excitandam. Similiter posse Episcopum approbare Sacerdotem ea conditione, ut in certo tantùm loco; v. g. in aliqua parochia rurali confessiones excipere possit; idque non sine ratione, cùm non raro contingat

Sacer-

Sacerdotem aliquem idoneum ab Episcopo judicari, qui in pagis pœnitentiam administret, non verò in urbibus in quibus ut plurimum reperiuntur personæ variis & difficilibus negotiis implicatæ, pro quibus in hoc Sacramento dirigendis doctrina uberior & major ingenij vis requiritur.

Tertium est, approbationē ab Episcopo concessam posse ab eodem revocari, e. g. si Confessarius ex negligentia evadat imperitior, aut fiat moribus deterior; ita ut expediat pro bono Ecclesiæ illum à tali officio amovere. Imò existimat idem Isambertus posse Episcopum sine ulla causa approbationem, quamvis docto & pio viro concessam, prout libuerit, revocare quamvis enim id contra rationem faciendo peccet, ejus tamen revocatio vim suam & robur obtinet; ita ut Sacerdos sic revocatus nec licitè, nec validè possit pœnitentiæ Sacramentum ministrare.

5. Quartum est, quòd quamvis ex suprà relato Concilij decreto approbatio requiratur ad audiendas confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, nihilominus in plerisque Galliæ locis solere Sacerdotes etiam minimè approbatos aliorum Sacerdotum confessiones excipere; quod quidem validè ac licite ab ipsis fieri docet & probat Isambertus suprà, non vi alicujus consuetudinis cui expressè derogat Concilium; sed ex tacito consensu Episcoporum, qui, cùm probè noverint Sacerdotes invicem, sibi hoc Sacramentum, nulla obtenta approbatione, ministrare, nec tamen id prohibeant, censentur tacitè illos quoad hoc approbare.

Quintum est, quemcumque Sacerdotem, quamvis nec approbatus sit, nec ullam obtineat jurisdictionem, imò etiamsi excommunicatus, suspensus, degradatus, aut hæreticus sit; posse tamen quemlibet pœnitentem à quibusvis peccatis & censuris in articulo mortis absoluere, quod expressè declarauit Concilium Tridentinum sess. 14. c. 7. per articulum verò mortis, etiam illius probabile periculum communiter Theologi intelligunt, quale est eorum, qui prælium aut periculosam navigationem proximè sunt initu-

Inituri, ut videre est apud Suarem tom. 3. disp. 69. sect. 3. & tom. 4. disp. 26. sect. 4. & 5. disp. 30. sect. 3. & patet ex cap. Eos, de sent. excomm. Hæc est. autem in tali casu differentia observanda, quod Sacerdos ille tunc à quibusvis peccatis, etiam reservatis directè absolvat; à censuris verò nonnisi sub ea conditione ut elapso mortis periculo, pœnitens se coram Superiore sistat, id quod sibi ab illo injungetur, præstiturus, ut citato cap. declaratur.

Potest etiam Sacerdos non approbatus à peccatis mortalibus alias confessis & remissis, & à quibusvis venialibus, quemlibet Sacramentaliter absolvere, dummodò tamen non sit excommunicatus, aut alio impedimento canonico notoriè obstrictus, ut docent Vivaldus, Pesantius, Suares, Henriques, Reginaldus & alij apud Bonacinā disp. 5. quæst. 7. de Sacram: Pœnitent. punct. 1. Verùm licet potestas absolvendi à venialibus communiter tribuatur omni Sacerdoti, nuper tamen sublata est per Decretum Innocentij XI. editum, Anno 1679, 12. Febr: respectu quorum, requirit etiam approbationem Ordinarij.

Addimus ex Toleto lib. 3. cap. 13. posse quoque Episcopum vel Curatum. etiam in aliena Diœcesi vel parochiâ, suos subditos confitentes audire & absolvere; quod tamē sine scandalo aut aliorum offensione fieri debet.

SECTIO XVII.

De casuum reservatione.

1. Certum est & in Concilio Trident. sess. 14. c. 7. expressè definitum, Pontifices maximos, pro suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita; causas aliquas criminum graviores suo peculiari judicio reservare potuisse: neque dubitandum est, quandò omnia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique Diœcesi, in ædificationem tamen & non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita suprà reliquos Sacerdotes inferiores authoritate, præsertim quoad illa quibus excom-

com-

communicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem consonum est divinæ authoritati, non tantùm in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Ex qua Concilij definitione, sequitur Sacerdotes inferiores etiam approbatos, nec licitè, nec validè posse à casibus illis reservatis sine speciali facultate absolvere, præterquã in articulo mortis: ut præcedenti sectione dictũ est.

Quæres quinam casus Summo Pontifici, quinam item Episcopis sunt reservati. Respondetur primò, venialia peccata nec mortalia purè interna, sed sola peccata mortalia externo opere consummata reservari solere, ut docent Major, Medina, Henriques, Suares, & plures alij apud Laymannum tract. 6. de Sacram. Pœnitent cap. 12.

Respondetur 2. Non convenire inter Doctores quinam casus Episcopis ex jure sint reservati: quidam enim existimant nullos casus eis esse jure reservatos: alij quodcunque peccatũ enorme, publicum, scandalosum: ob quod olim publica pœnitentia imposita fuisset, censent Episcopis reseruatum esse, vt adulterium notorium, homicidium alij aliter sentiunt. Tutissimum in re dubiâ est, ut quilibet Confessarius attendat consuetudinem & statuta Synodalia & Episcopalia, ac reservationes speciales Diœcesis illius in qua versatur; & administrandæ pœnitentiæ incumbit, iisque in praxi se conformet, ut rectè monet Layman. suprà.

2. Quod verò spectat ad Summum Pontificem, Navarrus cap. 27. num. 261. Suares disp. 29. de pœnit sect. 2. Tolet. lib 3. cap. 14. & communiter alii docent nullum ab illo peccatum reservari consuevisse, nisi ratione excommunicationis seu censuræ adjunctæ: ita ut si Papa ejusve Pœnitentiarius à censura illa absolvat, quilibet Confessarius posteà possit à peccato illo in conscientiæ foro absolvere; imò, observat Henriques & alij apud eundem Laymann. suprà, si quis committat peccatum aliquod Papæ reservatum, sed ex ignorantia invincibili nesciat censurã tali peccato esse annexam: sicut ignorantia illa juris eum ab

excom-

xcommunicatione incurrenda excusat, ut infrà suo loco
icetur; sic etiam facit ut ejus peccatum minimè reserva-
um censeatur.

Quod si rursùs quæras, quinam sint casus illi ob anne-
xam censuram Summo Pontifici reservati: Respondetur
plurimos & varios esse, qui in toto jure Canonico passim
egi possunt, & à Toleto fusè explicantur lib. 1. cap. 19.
& sequentibus. In Rituali Parisiensi adnotantur præsertim
sequentes, qui ut ibidem dicitur, frequentiùs in his Regio-
nibus possunt accidere.

1. Exustio Templorum; nec non & domorum propha-
narum procurata, dum incendiarius est publicè denuncia-
tus: quod etiam de effractione & spoliatione ædium Sa-
crarum similiter intelligi debet.

2. Simonia realis in ordinibus & beneficiis, & confi-
dentia, dummodò sit publica.

3. Occisio seu mutilatio membrorum & quæcunque
atrocior percussio Religiosi vel Clerici in Sacris constituti.

4. Percussio Episcopi seu alterius Prælati.

5. Delatio armorum ad partes infidelium.

6. Falsificatio Bullarum seu Litterarum summi Ponti-
ficis.

7. Invasio, deprædatio, occupatio, aut devastatio ter-
rarum Romanæ Ecclesiæ.

8. Violatio interdicti ab eadem Sancta Sede impositi.

Quibus additur crimen hæresis, à quo tamen in pleris-
que Galliarum & aliarum Provinciarum locis solent Epi-
scopi, sive ex consuetudine immemorabili, sive ex tacita
vel expressa licentia Summi Pontificis absolvere.

3. Observat autem Laymann. tra. 5. p. 2. de exom. cap.
6. reservationem illam à Summis Pontificibus factam, nō
adeò strictam esse, quin ob plures causas relaxetur, & ad
Episcopalem jurisdictionem devolvatur: quæ causæ in jure
Canonico exprimuntur, ut videre est in cap. De cætero: &
cap. Ea noscitur, de sent. exmm. Prima causa est ætatis in-
firmitas; si nimirum impuberes in casum aliquem Papæ
reser-

reservatum incidant, ij etiam post pubertatem ab Episcopo absolvi possunt, ut habetur cap. Pueris, de sentent. excommun.

Secunda est, sexûs infirmitas: mulieres enim in excommunicationem Papalē lapsæ ab Episcopo absolvi possunt, ut habetur cap. Mulieres, & cap. Quamvis, eodem titulo.

Tertia denique causa, est quodvis legitimum impedimentum Sedem Apostolicam adeundi quâ ratione excusantur pauperes, senes valetudinarij: Item ij qui sui juris non sunt, aut qui ob curam administrandi familiam, gerendi officium publicum; vel ob periculum vitæ, infamiæ, scandali, aut aliam similem causam impediuntur, ne Romam ad absolutionem recipiendam proficisci possint, ut toto illo titulo variis capitibus explicatur, unde concludit quod juxta regulam communiter receptam, casus Papalis, superveniente impedimēto adeundi Papam, fit Episcopalis

SECTIO XVIII.

Quis possit à casibus reservatis absolvere.

1. Certum est 1. omnem Superiorem in foro conscientiæ posse absolvere à casibus illis qui ab inferiore reservati sunt. Ratio est; quia tota potestas inferioris continetur eminenter in Superiore, ratione subordinationis potestatis inferioris ad superiorem.

Diximus Superiorem in foro conscientiæ ad distinctionem aliorum, qui tantummodò sunt superiores in foro exteriori, quales sunt v.g. Archiepiscopi respectu Episcoporum suæ Provinciæ, illi enim cum non sint Superiores Episcoporum in foro conscientiæ, à casibus quæ ipsi Episcopi sibi reservāt, eorum subditos non possunt absolvere. Aliter tamen loquendum est de Romano Pontifice, cùm enim sit summus Ecclesiæ Pastor, & ipsius Christi Domini in universo orbe Vicarius, habeatque supremam potestatem in foro tàm interno quàm externo, respectu quo-

rum-

cumque fidelium , ac etiam ipsorum Episcoporũ (ut infrà suo loco dicetur) hinc sequitur illum posse quoscunque fideles à casibus quibuscumque & à quocumque reservatis validè in utroque foro absolvere.

Certum est 2. nullum Sacerdotem inferiorem posse absolvere à casibus ab Ordinario suo reservatis , nisi ab ipso Ordinario, vel ab ejus Superiore, in foro conscientiæ potestatem acceperit. Ratio est, quia per ejusmodi reservationem Superior Ordinarius censetur veluti revocare potestatem & jurisdictionem inferioribus Sacerdotibus collatã respectu casuum illorum reservatorum : Fuit autem semper in Ecclesia persuasum (ut habetur in Concilio Trident. sess. 14. cap. 7.) & verissimum esse Synodus hæc confirmat , nullius momenti absolutionem illam esse debere, quam Sacerdos in eum profert , in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet jurisdictionem.

Certum est 3. omnes & quoscunque Sacerdotes etiam excommunicatos, suspensos, interdictos, imò & degradatos, posse validè & licitè omnes & quoscumque fideles à quibuscumque non modo casibus reservatis , sed etiam censuris tam à jure quàm ab homine latis, in articulo mortis absolvere. Ratio est, quia voluit Ecclesia in illo casu cessare omnem reservationem ut declaravit Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. his verbis: Verumtamen piè admodũ, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes, à quibusvis casibus & censuris tunc absolvere possunt.

Cum hæc tria certa sint , quæres an præter articulum mortis possit aliquando inferior à casibus reservatis absolvere, etsi nullam à superiore ad id potestatem acceperit. Respondetur plures esse causas in jure expressas , quibus à casibus & censuris summo Pontifici reservatis possint Episcopi absolvere, de quibus in sect. præced. dictum est, ut ætatis infirmitas, cap. de cætero : & cap. ea noscitur, de sentent. excom. Sexus imbecillitas, cap. Mulieres eod. tit.

Gravis aliqua necessitas, cap. quamvis, eod. tit. & aliæ similes causæ, quæ fusius expositæ reperiuntur apud Layman, tract. de censur. p.2.c.6.n.3. Vnde Theologi communiter concludunt à pari, Sacerdotes etiam inferiores occurrente aliqua gravi & urgente necessitate, quæ juncta sit cũ morali aliqua impotentia adeundi Episcopum, vel ejus pœnitentiarum, posse à casibus Episcopo reservatis, absolvere pœnitentem, maximè imposito onere adeundi postea ipsum Episcopum quando fieri poterit, & parendi ejus mandatis. Exempli gratia si urgeat necessitas suscipiendi aliquod Sacramentum, puta Matrimonium, vel Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, à quo quis sine gravi suspicione, aut scandalo se retrahere non possit, & aliunde longè distet Episcopus, nec nisi cum summa difficultate, fortè cùm gravi periculo adiri non possit. Ita Richardus, Navarrus, Sotus, Philiarchus, Suares, & alii apud eundẽ Laymann, sup.

SECTIO XIX.

Quænam conditiones requirantur in Confessario, ut debitè ministerio suo fungatur.

1. EX ijs quæ præcedentibus sectionibus dicta sunt, constat tres præcipuas conditiones in Sacramenti hujus Ministro requiri, ad hoc, ut validè illud administrare possit; nimirum ut sit Sacerdos, ut sit ab Episcopo approbatus, utque jurisdictionem ordinariam vel delegatam, nulla reservatione censura aut, quavis alia ratione impeditam in foro interiori habeat. Vt autem non modo validè, sed etiam licitè ac debitè suo fungatur officio, tres adhuc conditiones ipsi necessariæ sunt; probitas scilicet, doctrina, & prudentia. De duabus primis hac sectione breviter aliquid dicemus; tertiam verò in proximè sequenti explicabimus.

Atque in primis quod spectat ad probitatem, certum est Sancta non nisi Sanctè esse tractanda; nec Sacramenta in

statu

statu peccati mortalis administrari posse, quin nouū mortale peccatum incurratur, ut suprà cap. 1. à nobis dictum est, & habetur cap. illud; dist. 95. & c. Per Isaiam 1. q. 1. proindeque Confessario ad Pœnitentiæ Tribunal accedenti attendendum esse, num alicujus lethalis noxæ sibi sit cōscius: & si fortè ita esse deprehendat vel dubitet, maculā illam humili Confessione, vel, si commodè non possit, urgeatque aliqua necessitas, saltem vera & perfecta contritione debet eluere: imò quamvis nihil sibi conscius sit, non ideò tamen se justificatum credet; sed consultissimū illi semper erit, huic diuinæ functioni aliquem cordis contriti & humiliati affectum præmittere nec nisi suppliciter invocato numine, in illo Sacro Tribunali sedere.

2. Quod spectat ad doctrinam; cùm in hoc Sacramento Confessarius Judicis ac Medici personam sustineat, certum est, ut duplici illo officio debitè perfungatur, scientiā aliquam in eo requiri, proindeque Sacerdotem illum graviter peccare, qui huic ministerio sine sufficienti doctrina se ingerit; quantumvis alias fuerit ab Episcopo approbatus, ut ex communi Theologorum consensu docet Suares disp. 28. sect. 2.

Vt igitur Confessarius suo muneri debitè satisfacere possit, debet probè tenere saltem ea quæ sequuntur: nimirum quæ sit materia necessaria aut sufficiens, & quæ forma hujus Sacramenti: quæ illius partes essentiales & integrantes; qualis contritio requiratur in pœnitente ad fructum hujus Sacramenti percipiendum; quæ sint conditiones in Confessione servandæ; quæ peccata saltem ex genere suo sint mortalia aut venialia; quæ circumstantiæ peccati speciem mutent, aut notabiliter aggravent; quæ peccata secum afferant aliquam restituendi obligationem, aut censuram aliquam annexam habeant: quæ quidem omnia & alia similia tam ex antè dictis, quam ex posteà dicendis in hac posteriori hujus operis parte, cuivis perspecta esse poterunt. Item quæ peccata summo Pontifici aut Episcopo sint reservata, quæ quivis discere poterit ex Rituali sive Romano,

sive

sive cujusque Diœcesis proprio. In casibus verò difficilioribus circa censuras, obligationem restitutionis, &c. debet saltem scire dubitare, ut absolutionem differat quoad usque doctiores consulerit, Monet autē rectè Bonacina disp. 5. quæst. 7. de pœn. p. 4. specialem notitiam irregularitatum & aliarum obligationum, quæ Clericos & beneficiatos spectant; requiri in eo Confessario. qui ipsorum Clericorum & Beneficiatorum Confessionibus excipiendis incumbit.

3. Quæret aliquis, an Confessarius teneatur, audito quolibet peccato apud se determinare an sit veniale vel mortale. Respondetur non teneri: sed satis esse ut intelligat peccatū esse commissum, quod ex genere suo est mortale vel veniale, quamvis in particulari diiudicare non possit certò, an sit mortale vel veniale Ita Suares, Navarrus, & alii apud Bonacinam suprà: quando tamen Confessarius dubitat an pœnitens peccaverit mortaliter, debet illum de peccato in futurum cavendo monere, & ad id firmiter proponendum inducere, aptaque remedia ipsi suggerere, quia in ejusmodi dubiis tutior pars est eligenda.

SECTIO XX.

Quæ sit prudentia in Confessario requisita.

1. Certum est, ipsamet experientia teste, Confessarium præ cæteris virtutibus prudentia præsertim indigere ad omnes ministerij sui partes debite ac fructuosè obeundas: ita ut quantavis doctrina & pietate præditus sit si tamen hæc virtus in eo desideretur, in gravissimos & perniciosissimos defectus aliquando incidere possit; quod libro integro super hac materia edito fusè demonstravit Valerius Reginaldus.

Hæc autem prudentia primùm requiritur in interrogando pœnitente, quoties Confessarius videt eum ex ignorantia aut oblivione, aut inconsideratione, aut pudore, aut alia quavis de causa aliquid culpabiliter omittere, quod ad inte-

ad integritatem confessionis requiritur: quamvis enim per se loquendo Confessarij officium non sit interrogare, sed audire confitentem: quando tamen pœnitens in confessione deficit, tenetur ipsum juvare Confessarius; ne, si absolutionem conferat indispositio, simul cum ipso sacrilegij reatum incurrat. Ita Navarr. cap. 5. num. 2. & Reginaldus cap. 2. unde etiam cap. Qui vult confiteri, de pœnit. dist. 6. dicitur. quòd diligens inquisitor sapienter interroget à peccatore, quod forsitan ignorat, vel verecundia velit occultare.

2. Interrogatio verò illa, debet esse prudens; ita ut à pœnitente exquirat ea, quæ habita ratione statûs, conditionis, ætatis, &c. probabiliter conjicit eum commisisse, eaque ratione se in illis interrogationibus gerat, ut neque vano aliquo respectu, aut timore aliquid necessarium omittat, neque etiam inquirendo, pœnitentem doceat ea peccata, quæ nescit, & quæ nescire illi maximè expedit; quod in juniorum confessionibus præsertim debet attendere. Super qua re observari poterit monitum Cani in relect. de Pœnitent, part. 6. ubi sic loquitur: Nolo ego Confessarios importunos esse; & intolerabile negotium facessere pœnitentibus. Quemadmodùm nec eos quidem probo, qui imprudenter interrogando, pœnitentibus scandalum injiciunt, atque adeo eos peccare docent. Qua in re confidenter etiam reprobo summas istas confessionum interrogationibus plenas, quæ idiomate vulgari eduntur. Legi potest Reginald. toto cap. 3. libri supra citati, de prudentia Confessoris.

Requiritur etiam Confessarij prudentia in juvando pœnitente ad hoc, ut veram & sufficientem de peccatis commissis contritionem concipiat, firmumque propositum de ijsdem in futurum evitandis: & in expendendo illo pœnitentis proposito, an ex vera cordis conversione procedat.

Item in erudiendo pœnitente, quem mysteriorum Fidei, & aliarum rerum ad salutem necessariarum ignarum esse deprehendet; eoque in eliciendis fidei actibus juvando.

Eadem prudentia Confessarij similiter requiritur in tranquillando pœnitentis animo, si fortè scrupulis agitatum esse percipiat; eoque per spem & confidentiam in Deum erigendo, si timore nimio, aut aliqua desperationis tentatione depressum esse cognoscat; vel è contra.

Necessaria est quoque eadem prudentia in remedijs cōsilijsque aptis & convenientibus ipsi pœnitenti suggerendis: ut peccata devitare, vitamq; nomine Christiano dignam ducere queat, nec non in salutaribus pœnitentijs & satisfactionibus pro qualitate delictorum injungendis, & etiam restitutionibus tùm honoris & famæ, tùm bonorum alienorum, si casus aliquis id exigat, præcipiendis.

Item in expendendis dispositionibus ipsius pœnitentis, num ad absolutionem recipiendam sufficientes sint, num etiam expediat diebus aliquot differre: an omninò illi denegare.

3. Circa has autem dispositiones expendendas, non levis aliquandò difficultas occcurrit quomodò se gerere debeat Confessarius erga eos qui sæpius in eadem peccata relabuntur. Atque in primis certum est denegandam esse absolutionem ijs, qui statum peccati mortalis relinquere nolunt, quales sunt, qui nolunt inimicis reconciliari restituere alienum cùm possint, &c. Similiter etiam ijs, qui nolunt occasiones proximas peccandi relinquere, cùm possint & debeant: tales siquidem non censentur veram contritionem de peccatis commissis, aut verum propositum de ijsdem in futurum non cōmittendis habere.

Quod verò spectat ad eos, qui ex mera fragilitate in eadem peccata sæpè relabuntur, certum est etiam præcisè loquendo absolutionem illis dari posse toties, quoties in ipsa peccata relabuntur, dummodò cum vera de illis contritione; & firmo non amplius peccandi proposito ad pœnitentiam accedant: declaratur enim in Concilio Tridentino, sess. 14. cap. 2. Pœnitentes per Sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ad Pœnitentiæ Tribunal confugerint, posse ab admissis peccatis liberari.

Unde

Unde Sanctus Hieronymus Epiſtola 46. ad Ruſticum: Non ſolum, inquit, ſepties, ſed ſeptuagies ſepties delinquenti ſi convertatur ad pœnitentiam peccata condonantur: & Navarrus in Manuali cap. 3. loquens de perſonis illis, quæ ſunt in proxima peccati occaſione, quam tamen ob aliquam cauſam rationabilem relinquere non poſſunt; quam quidem cauſam, utrùm talis re vera ſit, ſeriò expendere debet Confeſſarius, dicit perſonas illas poſſe, ſi reciderint, abſolvi, non tantùm ſemel, bis, vel ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties, dummodò veram in illis contritionem, & firmum non amplius peccandi propoſitum Confeſſarius deprehendat: quia, ut ibidem obſervat frequens peccati recidiva non eſt ſemper argumentum neceſſarium, quo judicari poſſit pœnitentiam ſeu contritionem non eſſe veram: ſed eſt tantummodò ſignum maximæ fragilitatis & inconſtantiæ: neque ad recipiendam abſolutionem requiritur, ut pœnitens non ampliùs in futurum peccet, ſed ut amplius peccare nolit.

4. Quamvis autem hæc ita ſe habeant; nihilominùs debet Confeſſarius prudenter attendere, non tantùm quid abſolutè loquendo poſſit, ſed potiùs quid ipſi pœnitenti ſit magis conveniens & aptum; multa enim licent, quæ aliquando non expediunt. Debet igitur coram Deo attentè conſiderare num frequens uſus Confeſſionis talibus perſonis utiliter ſuaderi poſſit, ut earum fragilitati conſulatur, & voluntatis infirmitas, ac ægritudo, crebrâ hujus Sacramenti ſuſceptione quaſi remedio ſæpiùs iterato ſanetur: num è contra frequens Confeſſionis uſus illis nocivus ſit, v. g. ſi inde ſumant occaſionem peccandi liberiùs: ſi potiùs ex conſuetudine quàm ex vero contritionis motivo, aut emendationis propoſito ad Pœnitentiæ Tribunal accedant: pro raione enim diſpoſitionum illarum pœnitentes ipſos utiliter interdum poterit privare beneficio abſolutionis: vel illos in aliquot dies differre, & interim pia & religioſa quædam opera & pœnitentiæ exercitia ipſis injungere: quæ omnia potiùs ex interiori

Spiritûs sancti illustratione, & diuturna in administratione hujus Sacramenti experientiâ; quàm ex certis regulis, aut præceptis dignosci possunt.

Denique hæc prudentia Confessarij præsertim requiritur in sigillo seu secreto Confessionis inviolabiliter servando, de quo sectione sequenti agetur.

Huic prudentiæ jungere merito possumus charitatem seu misericordiam, quæ in Confessario maximè desideratur, ut quoslibet pœnitentes ad se venientes affectu planè paterno excipiat, illorum ignorantiam, tarditatem, duritiem, pervicaciam; & alias similes imperfectiones non patienter modò, sed etiam amanter sustineat, nulli labori parcat, nullam molestiam refugiat, ut illorum spirituale bonum quovis modo procuret, ac novum semper zelum divinæ gloriæ salutisque animarum in corde suo concipiat & foveat, diemque illum fortunatum arbitretur in quo peccatoris alicujus conversioni ac sanctificationi, divinâ aspirante gratiâ, cooperatus fuerit, memor illius summæ charitatis, qua Christus optimus Pastor peccatores & peccatrices quæsivit, vocavit, allexit, & ad se venientes misericordiæ sinu excepit, fovit, amplexus est, hancque divinam vocem ineffabilis prorsùs benignitatis suæ testem in sacris Evangeliis reliquit: S. Matth. cap. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde.

SECTIO XXI.

Quæ sit obligatio sigilli seu secreti in Confessione servandi.

1. DIcendum 1. hujus sigilli seu secreti obligationem esse strictissimam, adeò ut nunquam liceat Confessario peccatum aliquod in Confessione auditum etiam post mortem ipsius pœnitentis ullo modo revelare: quod ita cer-

a certum est, ut S. Doctor in 4. dist. 21. quæst. 3. art. . quæst. 1. ad 1. sententiam contrariam erroneam ap- ellet: & cap. Sacerdos, dist. 6. de pœnit: & etiam cap. mnis utriusque, de pœnit. & remiss. depositionis pœna, detrusionis in arctum monasterium decernitur in huius gilli violatorem.

Hæc autem tam stricta sigilli servandi obligatio, ut isè probat Isambertus disp. 23. art. 1 oritur tum ex jure aturali, quo tenemur sub secreto nobis commissa cela- e: tum ex virtute justitiæ, quæ vetat proximi famam edere: tùm ex virtute religionis, quæ reverentiam Sa- ramento Pœnitentiæ debitam servare jubet; tùm maxi- è ex ipso jure divino positivo: quia, ut rectè argumen- tur Gamachæus cap. 22. de Pœn. eo ipso quo Christus ominus pœnitentem obligavit ad integram omnium pec- atorum suorum Confessionem Sacerdoti faciendam, cen- tur etiam ipsum Sacerdotem obligàsse ad secretum in- iolabiliter servandum: aliàs Confessio maximè odiosa eret, nullaque ex ea oriretur pax & conscientiæ sereni- as, quæ tamen sunt præcipui Pœnitentiæ fructus, ut à oncil. Trid. dictum est sess. 14. cap. 3. sed potiùs inquie- udo mentis in ipso pœnitente, ac timor continuus; ne onfessarius ad declaranda peccata quæ per eius Confes- onem novit ratione aliquâ inducatur. Imò si Confessa- ius licitè posset peccata aliqua sibi confessa revelare; non eneretur pœnitens ea ipsi in confessione declarare: cùm x institutione Christi Domini, ut supra dictum est, no- isi ad Confessionem secretam obligetur, quæ tamen se- reta non foret, si Sacerdoti peccata per eam cognita e- ulgare liceret. Unde patet tantùm abesse, ut hæc obli- atiò sigilli in quocunque casu servandi, bono publico bstet, quia potius maximè ad illud conferat: suppona- nus enim perditum aliquem hominem moliri proditio- em, aut simile quidpiam facinus in Reipublicæ perni- iem; si credat Confessarium teneri vel posse licitè pec- atum illud suum revelare, nunquam hoc illi in Con-

fessione declarabit; neq: enim ad id obligatur; & sic in perversa voluntate perseverabit: ubi è contra, si de Confessionis sigillo inviolabiliter servando securus existeret, pondus conscientiæ suæ in eius sinum libentiùs exoneraret, piisque illius monitis ac consiliis ab impio illo facinore deterreri posset.

2. Dicendum hanc sigilli servandi obligationem sequi ex quavis Confessione Sacramentali, licet absolutio, sive ex defectu potestatis in Confessario, aut dispositionis in pœnitente, sive ex aliqua quacunque causâ non conferâtur; dummodò pœnitens eo animo faciat Confessionem illam, ut peccata sua Ecclesiæ clavibus subiiciat. Ita S. Thomas in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. cui subscribunt, S. Bonaventura, Richardus, Gabriel, Sotus, & alii, quos refert & sequitur Gamachæus supra. Si verò Confessio non fiat animo subiiciendi peccata clavibus Ecclesiæ, sed, v. g. alliciendi Confessarium ad aliquod peccatum aut ei illudendi, ex tali Confessione nulla oritur sigilli servandi obligatio, ut docent Adrianus, Alensis, Vivald. Sylvest. & alii apud eundem Gamachæum: qui tamen rectè monet Sacerdotem in eo casu non debere leviter, & sine gravi causa, ea quæ per eiusmodi Confessionem novit declarare, ne inde scandalum oriatur: sed adhibito prudentis alicuius viri consilio, id facere, quod magis expedire videbitur.

Est autem observandum in citato decreto Concilij Lateranensis, dici Confessarium omnino cavere debere, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo prodat peccatorem; quæ verba diligenter à quolibet Confessario perpendenda sunt non modò ne ex verbis suis licet generatim dictis; aut quibuscunque signis vel nutibus; sed etiam ne ex pœnitentiâ aliqua & satisfactione pro peccatis occultis minùs consideratè imposita, alii conijcere possint pœnitentem hoc vel illud peccatum speciatim, aut generatim grave aliquod delictum perpetrasse. Imò tanta huic Confessionis sigillo debetur reverentia, ut ne qui-

dem

em cum ipso pœnitente extra Confessionem loqui liceat e peccatis aut negotiis eius per solam Confessionē cognitis, nisi ipsemet pœnitens de iis Confessarium interroget. Quod si Confessarius aliquid in Confessione omisit, quod pœnitenti indicare debebat. v. g. restitutionem aliquam faciendam, id supplere debet non ex abrupto. sed prudenter, ac privatim, & petitâ priùs ab ipso pœnitente venia: quæ omnia fusè explicat Gamachæus supra, ubi insuper addit nec ipsum Sacerdotem posse uti notitiâ per Confessionem Sacramentalem, acquisitâ ad suam aut aliorum directionem, vel ad arcendum aliquod malum, si ex isto usu & applicatione sequatur fractio sigilli, aut probabile fractionis periculum: si tamen nihil tale impendeat, & prudenter se gerat Confessarius; ita ut omnem removeat temerati Sacramenti suspicionem, potest tunc eandem notitiam ad pios usus convertere, præsertimque ad malum aliquod impediendum.

3. Dicendum. Sub sigillo Confessionis cadere, primò omnia & singula peccata mortalia, sive pœnitentis, sive complicis, tam in particulari, quàm in generali: omnia etiam peccata venialia in particulari, eorumque circumstantias, quæ nonnisi per Confessionem cognoscuntur: item ea omnia, quæ licet peccata non sint. talem nihilominùs cum peccatis in Confessione declaratis, connexionem habent, ut de illis cognitionem aut suspicionem ingenerare possint. Ita ex S. Thomæ & aliorum Theologorum communi doctrina Isambertus disp. 23. art. 4. ubi adjungit etiam defectus sive naturales, sive acquisitos ipsius pœnitentis, qui non aliter quàm per Confessionem innotescunt, sub illius sigillum cadere: aliàs odiosa redderetur Confessio, & pœnitenti probrosa, si defectus ejusmodi per illam cognitos manifestare liceret: opera verò bona & virtutes ipsius pœnitentis sub illius sigillum propriè non cadunt, quamvis aliunde Confessarius juxta intentionem pænitentis secretum ipsi servare teneatur.

4. Dicendum, non modo Confessarium, sed etiam inter-

terpretem, si fortè pœnitens aliquem ad explicanda peccata adhibuerit: alios denique omnes, qui quocunque modo licito, vel illicito, sive datâ operâ, sive casu fortuito peccata illa cognoverunt, quæ per solam Confessionem Sacramentalem innotuerunt, pari obligatione sigilli servandi teneri. Ita docet S. Thom. Paludanus, Scotus, Medina, Sylvester, Navarrus, & alij apud Laymann. tract. 6. de Pœnit: Ratio est, quiâ secundùm regulam juris, res ad quemcunque perveniat, cum onere suo transit, ut habetur cap. Pastoralis, de decimis. Ac proinde ad quoscunque peccatorum alienorum notitia per solam Confessionem perveniat, ad illos etiam servandi sigilli eadē obligatio transibit.

De consensu tamen pœnitentis, potest Confessarius ex aliqua causâ rationabili, & propter ipsius pœnitentis majorem utilitatem, peccatum illius in Confessione auditum alteri declarare, ut docet S. Thom. in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 2. & cum eo communiter Theologi, ut videre est apud Isambertum disp. 23. a. 6. qui tamen art. seq. rectè admonet, consensum illum pœnitentis debere esse plenè voluntarium, liberum, formalem, & expressum: nec sufficere tacitum seu virtualem, aut interpretativum.

5. Quæres, an etiam pœnitens ad sigillum teneatur respectu eorum, quæ Confessarius in huius Sacramenti administratione ipsi vel dixit, vel injunxit. Communis Theologorum responsio est negans, ut docent Major, Sot. & alij apud Suar. disp. 13. sect. 4, Canones siquidem sigilli obligationem præcipientes nullam pœnitentis faciunt mētionem. Quamvis autem sigillo Sacramentali non obligetur, lege tamen naturali tenetur ad secretum servandum, quando ex illius revelatione aliquod damnum in ipsum Confessarium derivaretur; aut quamvis nullum inde ipsi immineret damnum, aliquid tamen contra eius voluntatem in illius manifestatione sine ullâ rationabili causâ fieret. Quòd si Confessarius eo impietatis delaberetur, ut in ipso Pœnitentiæ Tribunali pœnitentem ad pecca-

peccatum aliquod solicitare, vel ad errores inducere conaretur, tunc posset pœnitens illum ad Superiorem deferre; imò aliquando teneretur: si nimirùm ex silentio suo plurium aliorum ruinam sequi videret, quos ipse Confessarius ad peccandum aut errandum induceret.

SECTIO XXII.

In quibus casibus Confessio nulla sit, & ideò iteranda.

1. EX ante dictis facilè colligi potest, quænam ad confessionis Sacramentalis & subsequentis absolutionis validitatem necessariò requirantur; tam ex parte pœnitentis, quàm ipsius Confessarii; quorum si vel unum desit, confessio illa & absolutio irrita fit, atquè adeò iteranda. Quæ quidem majoris facilitatis gratiâ breviter hîc subjiciemus.

Atque in primis ex parte pœnitentis quinque præsertim requiruntur. Primum est, ut diligentiam rationabilẽ & sufficientem adhibeat in discutiendâ conscientiâ, præsertim quando ad Pœnitentiæ Tribunal rarius accedit, & se alicuius peccati mortalis reum esse deprehendit, aut dubitat: unde si in illa discussione ita negligens sit, ut exinde sequatur oblivio peccati alicuius mortalis, quod sibi in memoriam facile reducere potuisset ac debuisset, tunc confessio nulla erit, & proinde iteranda.

Secundum est, ut pœnitens veram de peccatis commissis contritionem, aut saltem attritionem actualem concipiat, idque ante confessionem, aut in ipsa confessione, aut saltem ante absolutionem; prout superiùs à nobis explicatum est: quæ quidem actualis contritio vel attritio si desit, confessio irrita erit, & proinde iteranda.

2. Tertium est, ut firmum concipiat propositum, non amplius peccata illa committendi, de quibus se accusat, idque uel actuale, vel saltem virtuale, ut supra declaratum est: quod etiam intelligi debet, quando quis de solis veni-

lis venialibus confitetur: si enim nullum ne quidem virtuale propositum haberet pro viribus peccata illa devitandi, obicem huius Sacramenti effectui poneret, & quamvis, si sola peccata venialia confessus fuisset, non teneatur eadem iterùm in confessione declarare: tenetur tamen de propositi illius defectu, & indignâ Sacramentalis absolutionis perceptione se denuò in Pœnitentiæ tribunali accusare.

Quartum est, ut pœnitens omnia peccata mortalia etiam purè interna, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt, eorumque numerum & circumstantias speciem immutantes, aut notabiliter aggravantes, quando illas ut tales agnoscit, vel de iis à Confessario interrogatur in confessione, explicet: unde si scienter & datâ operâ peccatum mortale omittat, aut peccatorum à se commissorum numerum, vel circumstantiam aliquam necessariò declarandam reticeat, confessio nulla erit, tenebiturque non modò peccatum illud scienter omissum, sed & omnia alia & singula mortalia in illa confessione explicata iterum Clavibus Ecclesiæ subijcere; imò & omnes confessiones subsequentes iterare; in quibus confessionis illius sacrilegæ sibi conscius, ejus defectum supplere non curaverat: si tamen eidem Sacerdoti confiteretur, & ille saltem in genere peccatorum ipsius pœnitentis sibi declaratorum recordaretur, tunc pœnitenti sufficeret omissum peccatum declarare, & se de illarum confessionum defectibus accusare.

Quintum denique, ut satisfactionem rationabilem à Confessario sibi injunctam ex animo acceptet; & suo tempore adimplere proponat: si enim nullam omninò satisfactionem acceptare vellet, absolutionis recipiendæ capax non esset.

3. Ex parte autem Confessarij ad validitatem huius Sacramenti tria requiruntur, quorum si vel unum desit, Sacramentum etiam irritum erit. Primum est, debita verborum formæ seu absolutionis prolatio; quod attendere maximè debent illi, qui Pœnitentiæ administrandæ, frequenter incumbunt, ut non quodam usu & consuetudine,

neque

neque nimis festinanter, sed distinctè Sacramentalis absolutionis uerba proferant: aliàs propter vel unicam syllabam omissam, grave sacrilegium incurrere posset Confessarius; ipsumque pœnitentem, licet ritè dispositum huius Sacramenti effectu privare.

Secundum est, debita intentio actualis, aut saltem virtualis, ut suprà cap. 1. explicatum est: hâc siquidem deficiente, eius absolutio, quamvis ore prolata, nulla & irrita foret. Idcircò consultissimum est, ut Sacerdos hoc Sacramentum administraturus, priùs mentem in Deum elevet, & intentionem suam pro hoc Sacramento debitè omnibus pœnitentibus eius Tribunali adstantibus administrando dirigat: eamque quantùm poterit quoties absolutio cuique illorum conferenda erit, renovet.

4. Tertium denique est, legitima potestas & jurisdictio sive ordinaria, sive delegata, cum debita Episcopi approbatione: non enim est major defectus quàm potestatis, quâ deficiente, nullius momenti erit absolutio; ut loquitur Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. ac proinde irrita & nulla: quare attendere debet Confessarius, an potestatem sufficientem habeat, an pœnitens eius jurisdictioni subsit, an peccatum aliquod reservatum commiserit, vel censuram incurrerit, à qua illum absolvere non possit: quo tamen in casu non statim pœnitentem à se abjicere, sed benignè ac misericorditer illũ admonere & excitare debet, ut ad Superiorem recurrat: imò interdum præstaret, ut ipse Confessarius, ex charitate, in se susciperet onus adeundi Superiorem, & facultatem illum absolvendi postularet, ut sic ipse pœnitens majori animo satisfactionem injunctam adimpleret, & remedia peccatis in futurum devitandis, apta & a Confessario proposita, libentiùs amplecteretur

---

SECTIO XXIII.

Quid sit Satisfactio Sacramentalis.

1. SAtisfactionis nomine intelligitur actio illa, quâ is qui alterum læsit, tantùm facit, quantùm satis est

ad injuriam compensandam, vel quantùm is, qui læsus est, justè exigit, ut docet Bellarm: lib. 4. de Pœn. cap. 2.

Quamvis autem nullus homo, ut in priori huius operis parte tract. 5. & 6. dictum est, possit Deo pro peccatis satisfacere, nisi condonatio aliqua gratuita interveniat ex parte ipsius Dei; supposito tamen gratiæ dono per Christi Domini merita collato, certum est satisfactionem aliquam Deo exhiberi posse ab homine, eiusque opera quædam esse satisfactoria, ut ex infrà dicendis patebit.

Est autem hæc satisfactio duplex: alia siquidem extra Sacramentum fit, alia Pœnitentiæ Sacramento conjungitur, estque illius pars integrans, ut suprà dictum est: quæ quidem, quoniam non solùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato sortitur suum effectum, ideò perfectior est, & majorem vim habet.

2. Rursùs hæc satisfactio Sacramentalis duplex distingui potest: una minùs propriè dicta, quæ reperitur in ipsâ contritione & confessione, aliisque pœnitentis actibus, qui absolutionem antecedunt, per illos enim actus satisfactionem aliquam Deo exhiberi docuit S. Thom. in 4. dist. 16. q. 1. art. 1, q. 1. ubi dicit, quod Pœna, quam Pœnitens patitur in contritione & in confessione, in partem satisfactionis cadit; quod olim etiam docuerat Author libri de verâ & falsâ pœnitentiâ cap. 1. Ubi de Confessione Sacramentali loquens; Multum, inquit, satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum quæ commisit, nuncio Dei denegavit. Certè non pauci sunt, qui pudorem illum in quorumdam peccatorum confessione subeundum, multis jejuniis, orationibus, & eleemosynis vellent redimere. Hi autem actus, quatenus ab homine peccatore eliciuntur, nonnisi impropriè dicuntur satisfactorij, cùm neque pro culpa, neque pro pœna æterna, peccato nondum remissô debita, aut ulla illius parte per illos satisfiat, sed convenientiùs tantùm disponatur pœnitens ad justificationis gratiam uberius & certiùs in Pœnitentiæ Sacramento recipiendam.

Altera

Altera est satisfactio Sacramentalis propriè dicta, quæ consistit in piis quibusdam operibus à Confessario injunctis, quibus pœnitens pro pœnâ temporali peccato quoad maculam, remisso debitâ, Deo satisfacit; quod expressè docuit Concilium Trident. sess. 6. cap. 14. ubi de satisfactione Sacramentali loquens, dicit illam Deo exhiberi. Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur; sed pro pœna temporali, quæ (ut sacræ literæ docent) non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur.

Hæc autem vera & propriè dicta satisfactio vocatur, quia per illam pro pœnâ illâ temporali peccato quoad maculam remisso debita verè & propriè Deo satisfit: Quod ut evidentiùs constet, duo breviter hîc explicanda sunt. Primum est, utrum remissâ per absolutionem Sacramentalem peccati culpâ, remaneat aliquando pœna aliqua temporalis luenda; Secundum est, utrum per aliqua bona opera in statu gratiæ facta, pro pœnâ illâ temporali satisfieri Deo possit. Utrumque negant hæretici huius temporis: utrumque tamen Catholica veritas affirmat, quæ quoad priorem partem probatur, & simul oppositus error refellitur.

3. Primò ex Scriptura 2 Reg. 12. ubi refertur Davidi de peccato suo perfectè pœnitenti, Deum illius culpam condonasse, (ut hunc locum explicat S. Ambrosius in priore Davidis Apolog. cap. 2.) & tamen cum temporali pœna, morte scilicet filii, ob peccatum illud, quàmvis remissum, plecti voluisse.

Secundò, ex Concilio Tridentino suprà citato, & præterea sess. 14. cap. 8. ubi declarat, Falsum omnino esse & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur.

Tertiò, ex S. Augustino in Psalm. 50. Veritatem, inquit, dilexisti; hoc est impunita peccata eorum, etiam quibus ignoscis, non dimisisti: sic prorogasti misericordiam, ut servares & veritatem. Item ex S. Gregorio lib. 9 Mo-

ral. cap.

ral. cap. 27. ubi dicit Davidem punitum fuisse ob peccatum præteritum quamvis remissum; quia Dominus delictum sine ultione non deserit.

4. Quartò ex iis, quæ ad probandam veritatem Purgatorij suo loco infra proferentur.

Secunda pars ejusdem Catholicæ veritatis, nimirùm quòd per bona quædam opera in statu gratiæ facta pro pœnâ illâ temporali, aut aliqua eius parte Deo satisfieri possit, probatur.

Primò ex Scriptura Tobiæ 4. Eleëmosyna ab omni peccato & à morte liberat: ut loquitur Tobias senior de Eleemosyna à filio in statu gratiæ facienda, ut ex ipso contextu patet; quam tamen dicit à peccato, id est à pœnâ peccati liberare.

Secundò ex Concilio Trident. sess. 14. can. 13. ubi profert anathema in eum, qui dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita, satisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, vel à Sacerdote injunctis, aut spontè susceptis, ut jeiuniis, orationibus, eleemosynis, aut aliis etiam pietatis operibus.

Tertiò ex S. Cypriano lib. 3. Epist. 10. ubi dicit: Peccatores Deo Patri misericordi, precibus & operibus suis satisfacere posse; & ex S. Ambrosio lib. 2. de Elia, & jeiunio cap. 22. ubi dicit: Nos habere plura subsidia, quibus peccata redimamus: Pecuniam habes, redime peccatum tuum.

Quòd verò illis & similibus locis loquantur SS. Patres de redimendis peccatis quoad culpam jam remissis, rectè colligit Gamachæus cap. 23. de satisfact. Pœnit. sess. 14. cap. 8. ex eo quòd, quamdiu homo hæret in statu peccati mortalis, nihil ad redemptionem peccati quibusvis operibus suis conferre possit; Unde Concil. Trident. dicit: Omnem satisfactionem, quam pro peccatis nostris exolvimus, esse per Jesum Christum, &c. in quo vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, &c. ubi monet Gamachæus

chæus notandas eſſe has voces; Per Chriſtum, & in quo vivimus: iis enim apertè ſignificatur ſatisfactionem ſuppo- nere gratiæ vitam, & unionem cum Chriſto per ipſam gratiam ſanctificantem.

5. Objiciunt hæretici 1. S. Petr. 1. dici: Nos redemptos eſſe, non corruptibilibus auro vel argento, ſed pretioſo Sanguine Chriſti: Unde ſequitur ſolâ virtute ſatisfactoriâ Paſſionis Chriſti, non verò eleemoſynis, aut aliis operibus peccata noſtra, aut pœnas illis debitas poſſe redimi.

Reſpondetur, veriſſimum eſſe nos ſolâ virtute merito- rum Chriſti à peccatis, pœniſque illis debitis redemptos fuiſſe; quia Chriſtus ſolus condignam pro nobis ſatisfa- ctionem Deo Patri obtulit, & merito ſuæ Paſſionis grati- as omnes promeruit, ex quibus oritur vis omnis ſatisfa- ctiva, ſicut & meritoria, quæ operibus noſtris bonis in- eſſe poteſt: unde fit ut omnis ſatisfactio, quam pro pecca- tis noſtris exolvimus, ſit per Chriſtum Jeſum, & ex illo vim habeat, proindèque omnis gloriatio noſtra, non in nobis, ſed in ipſo Chriſto eſſe debeat.

SECTIO XXIV.

Quibus operibus Deo ſatisfieri poſſit.

1. TRes ſunt ſuper hâc quæſtione Theologorum ſenten- tiæ; quidam enim exiſtimant virtutem ſatisfactivam ineſſe ſolis operibus, quæ non ſunt præcepti, ſed ſolū con- ſilij: alij verò ſolis operibus bonis pœnalibus, id eſt, mo- leſtiam aliquam, & afflictionem inferentibus; alij deniq; omnium probabiliſſimè aſſerunt omnibus, & quibuſcunq; bonis operibus æternæ gloriæ de condigno meritoriis, ab homine juſto elicitis, pro pœnâ temporali peccato debita ſatisfieri Deo poſſe. Ita Scot. in 4. diſt. 15. quæſt. 1. Ga- briel ibidem, art. 1. Dominicus Sotus diſt. 19. quæſt. 2. art. 1. Henricus quodlibeto 8. quæſt. 4. Petrus de Ledes- ma tract. de Sacramento Pœnit. cap. 22. quibus ſubſcribit Ysambertus diſp. 28. de Sacram. Pœnit: art. 1. Præcipua

illorum

illorum ratio hæc est, quòd opera illa, quæ sunt æternæ gloriæ de condigno meritoria, sunt etiam meritoria remotionis cujuscunque impedimenti gloriæ illius consequendæ, cùm sit utriusque par ratio, proindeque; cùm pœna temporalis peccato debita, sit quoddam impedimentum illius consecutionis; sequitur quòd justus per opera bona, remotionem illius impedimenti merebitur; & ex consequenti opera illa erunt pro peccatis satisfactoria. Quod quamvis verum sit, nihilominùs fatendum opera bona hominis justi cæteris paribus eò magis esse satisfactoria, quo sunt magis pœnalia & afflictiva; quia, ut sic, majorem ex naturâ rei aptitudinem habent ad pœnam redimendam.

2. Inter opera verò satisfactoria, præsertim tria enumerantur à Concilio Trid. sess. 6 cap. 24. Jejunium scilicet, oratio, & eleemosyna: ubi per jejunium intelligit omnes & quascunque corporis afflictiones voluntariè susceptas; per orationem quoscunque religionis actus interiores, aut exteriores in Dei cultum & honorem elicitos; per eleemosynam autem quæcunque charitatis & misericordiæ opera erga proximum exhibita, ad miseriam seu necessitatem eius corporalem, aut spiritualem sublevandam: & sess. 14. cap. 9. adjungit: Tantam esse divinæ munificentiæ largitatem, ut nec solum pœnis à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut Sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis; sed etiam (quod maximum amoris argumentum est,) temporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Jesum satisfacere valeamus: circa quę flagella tamen & alia incommoda, quæ necessariò patimur, observandum est, nos eo solum tempore satisfacere, quò illa patienter toleramus per actum positivum patientiæ, vel alterius virtutis, cùm satisfactionis virtus, non tam in passione & sufferentia, quàm in libera & virtuosâ flagellorum illorum & incômodorũ acceptatione consistat.

SECTIO

SECTIO XXV.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in imponendâ satisfactione.

I. SUpponimus Confessarium non modo posse, sed etiam debere satisfactionem aliquam pœnitenti injungere, ut constat tùm ex Concilio Lateranensi c. Omnis utriusque, & ex Conc. Trid. sess. 14, c. 8. tum etiam ex eo, quòd tenetur Confessarius id præstare, quod ex ejus parte ad integritatem Sacramenti requiritur: pars autem integrans Sacramenti Pœnitentiæ est satisfactio, non quæcumque; sed illa solummodò, quæ ex præcepto Sacerdotis imponitur, ut ex antedictis constat, & habetur in Catech. Rom. part. 8. cap. 5. excipitur tamen quandò pœnitens ita morti proximus est, ut nihil supersit vitæ, nisi quantùm satis est ad absolutionē recipiendam: tunc enim sicut moribundus nullam pœnitentiam implere potest, sic Confessarius nullam imponere tenetur: si tamen ita morti vicinus sit, præstat semper aliquam vel levissimam imponere. v. g. invocationem Nominis JESU, deosculationem Imaginis Crucifixi, &c. ut eâ ratione Sacramentū habeat debitam integritatem, & infirmus fructum aliquem ex illa satisfactione Sacramentali percipiat.

Hoc præsupposito, ut noverit Confessarius quomodò se in injungendis pœnitentiis, seu satisfactionibus gerere debeat, Conc. Trident. doctrina ipsi antentè consideranda est; præsertim sess. 14. cap. 8. ubi dicit, Debere Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & convenientes satisfactiones injungere, &c.

Quæ quidem Concilij verba, si attentè considerentur & perpendantur, plurimum lucis cuilibet Confessario afferre poterunt, ut hâc in parte officio suo ritè fungatur.

2. Dicit igitur in primis: Quantùm spiritus & prudentia suggesserit: ut ostendat Ecclesiam pro injungendis satisfa-

satisfactionibus in foro interiori & secreto Pœnitentiæ, nullam certam regulam in particulari præscribere voluisse, sed id Confessariis determinandum reliquisse: & quamvis olim plures Canones pœnitentiales ad vigorem Ecclesiasticæ disciplinæ conservandum sanctissimè ediderit, ac pro exigentiâ temporum, locorum, & personarum variè commutaverit; illos tamen, cùm jam aliquibus sæculis in desuetudinem abierint, in usum ob justissimas causas revocare noluisse, sed satisfactionem quidem privatam & Sacramentalem Confessariorum discretioni & prudentiæ reliquisse, publicam autem ob publica peccata exolvendam, Episcoporum arbitrio permisisse, ut constat ex variis ipsius Conc. Trid. decretis, ac præsertim ex sess. 24. cap. 8, de reform. ubi declarat Episcopum posse pœnitentiam publicam ob publica peccata impositam, in aliam secretam pœnitentiam commutare, quandò ita magis expedire judicaverit.

Dicit 2. Pro qualitate criminum, ut noverit Confessarius, quid potissimum attendere debeat in imponenda satisfactione; cuius mensuram ac modum non pro libito determinare debet, sed pro qualitate criminum, in quorum vindictam simul & medelam imponitur, ideòq; peccatorum non modò numerum ac speciem, sed & alias circumstantias debet perpendere, ex quibus illorum gravitas augeri vel minui potest; v. g. an ex infirmitate, ignorantia, vel malitia fuerint commissa; an ex repentino animi motu, an verò ex pravo aliquo & inveterato habitu ortum ducant: ut juxta divinæ justitiæ regulam: Pro mensura delicti sit & plagarum modus.

3. Dicit: Et Pœnitentium facultate: non enim sola peccatorum gravitas aut levitas, sed & ipsorum pœnitentium facultas consideranda est: quod Rituale Romanum optimè declaravit, tit. de ordine administrandi Sacramentum Pænitentiæ, ubi dicit in injungendis satisfactionibus, habendam esse rationem status, conditionis, sexûs, ætatis, & item dispositionis pœnitentium. Status, v. g. sitne pœni-

pœnitens Clericus an laicus, &c. Conditionis, infimæ an eminentis, ſuperior an inferior, dives an pauper. Sexûs: aliqua enim in ſexu fragiliori tolerari utcunque poſſunt, quæ in perfectiori nullam excuſationem admittunt. Ætatis: eſt enim longè diſpar ratio peccatorum, quæ in ætate puerili, & quæ in perfectâ, & maturâ committuntur. Et Diſpoſitionis, corporis ſcilicet, vel animi, aliqui enim ſunt imbecilles & infirmi, quos ſi oneraveris opprimes, alii contra valentes & robuſti, item alii conſcientiæ ſcrupulis & dubiis inquietantur; alii ſcrupulis acribus exagitantur, Quæ omnia & alia ſimilia Confeſſario perpendenda ſunt, ut (ſicut loquitur Catechiſmus Rom. ſupra) cum juſtitia, prudentia & pietate in ſententia erga pœnitentes ferenda ſe gerat.

Poſt conſiderationem qualitatis criminum, & facultatis pœnitentium, ſatisfactiones ipſæ imponendæ attendi debent, quas Concilium dicit eſſe debere ſalutares & convenientes.

Salutares quidem, id eſt utiles & aptas ad ſalutem pœnitentium: quod ut præſtet Confeſſarius, debet in illis imponendis hoc ſolum ob oculos habere, nimirùm ut pœnitentis ſaluti conſulat, ideòque duo extrema huic fini oppoſita, ſunt devitanda.

4. Primum eſt, Ne (ut loquitur Concilium ſuprà) peccatis conniveat, & indulgentiùs cum pœnitentibus agat, neve leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum particeps efficiatur; ſed tales injungat ſatisfactiones, quæ tam ad novæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, tùm ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem conferre poſſint. Hoc fiet, ſi ut monet Rituale Romanum ſup. Confeſſarius, quantum poterit, contrarias peccatis pœnitentias injungat, veluti avaris, eleemoſynas: libidinoſis, jejunia, vel alias carnis afflictiones; ſuperbis, humilitatis officia: deſidioſis, devotionis ſtudia; rariùs autem vel ſeriùs confitentibus, vel in peccata facilè recidentibus, utiliſſi-

tilissimum fuerit consulere ut sæpè, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus confiteantur, & si expediat, communicent.

Alud quoque extremum ipsi Confessario devitandum est, ne scilicet durum se & rigidum ultrà quam satis est, pœnitenti exhibeat, illique acerbas nimis & molestas pœnitentias imponat, eo prætextu quòd conscientiam suam exonerare velit, nihil curans an ipse pœnitens eas adimpleat nec-ne: quod esset maximè à charitate alienum, & & fini huiùs Sacramenti prorsùs repugnaret; unde sapientissimè monet Rituale Parisiense titul. de Sacramento Pœnitentiæ, ut satisfactione injunctâ, interroget pœnitentem: An possit, anne dubitet pœnitentiam sibi injunctâ peragere: alioquin eam immutet aut minuat. Neque repudiandum est axioma Joannis Gersonis p. 2. operum in regulis moralibus: ubi dicit: Tutiùs esse cum parva Pœnitentia, quæ spontè suscipitur, & verisimiliter adimpletur, ducere confessos ad Purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in infernum. Certè multi graves Theologi, quibus subscribit Gamachæus, existimans Confessarium aliquandò pro satisfactione pœnitenti salubriter imponere posse opera etiam ab ipso aliàs debita, & ex præcepto implenda, verbi gratiâ; ut audiat Missam singulis Dominicis diebus, & Festivis per annum, ut per totam Quadragesimam jeiunet, &c. Observat præterea Laymanus tract. 6. de Pœnit. cap. 15, ex S. Thoma, & aliis Doctoribus, aliquas esse causas. quarum intuitu Confessarius legitimè possit satisfactionis imponendæ rigorem minuere, quales sunt, magnitudo contritionis, infirmitas corporis, imbecillitas animi, Jubilæi aut Indulgentiarum tempus, aut similes.

5. Denique, Concilium dicit satisfactiones esse debere convenientes statui, conditioni, sexui, &c. Scilicet, ut nihil in illis Confessarius à pœnitente, nisi juxta prudentiæ regulas exigat: e. g. ut filio familias non injungat eleemosynas erogandas, operariis, vel debilibus personis jeiunia, mu-

nia, mulieribus peregrinationes, valdè occupatis multas preces; sed præcipuo studio Confessarius cavere debet, ut rectè monet S. Antoninus, Navarrus, & alii apud Laymann. suprà, ne tales imponat satisfactiones, ex quibus alii, v. g. maritus, parentes, vel domestici in suspicionem peccati alicuius in Confessione declarati, venire possint; aut ex quibus conjiciant grave aliquod peccatum à pœnitente commissum fuisse; quod etiam habetur in Rituali Romano supra, ubi expresse prohibent, ne unquam pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifesta imponatur pœnitentia.

SECTIO XXXI.

Quæ sit obligatio pœnitentis circa pœnitentiam acceptandam & adimplendam

I, CErtum est pœnitentem obligari ad acceptandam & adimplendam pœnitentiam sibi rationabiliter à Confessario impositam, nec posse licitè illam repudiare, & satisfactionem in Purgatorio implendam reservare. Ita enim docet S Thom. & post illum Sotus, Paludanus, Maior, & alii plures, quos citat & sequitur Suares disp. 38. sect. 7. Ratio est; tum quia integritas Sacramenti à pœnitente servanda id requirit, tùm etiam quia potestas ligandi, quæ Sacerdotibus à Christo Domino concessa est, in eo præsertim consistit, ut declarat Conc. Trid. sess. 14. cap. 8. & can. 15. quod Sacerdotes ex judiciariâ quàm habent potestate,, ligare possint pœnitentes ad pœnam; ad quam profectò eos ligare non possent, si ad satisfactionem implendam non possent eos obligare.

2. Unde sequitur illum peccare, qui pœnitentiam rationabiliter impositam acceptare non vult, aut acceptatam implere non curat, mortaliter quidem; si pœnitentia illa sit gravis, venialiter tantùm, si levis sit; ut docet Valentia q. 4. de Pœnit. punct. 4, Imò Suares suprà existimat pœnitentiæ cuiuscunque ob venialia peccata impositæ omissio-

missionem, si contemptus absit, esse tantùm venialem, tamen Confessarius, nimis duram aut difficilem pœnitentiam imponat, poterit pœnitens ab eo postulare, ut illa minuat aut mutet, cui tunc Confessarius quantùm licit potest, annuere debet; ut docet Navar. cap. 26. n. 20. n scilicet Confessionis & pœnitentiæ jugum nimis onero sum & exosum reddatur: quodsi Confessarius nollet mi nuere, vel mutare; poterit pœnitens antequàm recipia absolutionem petitâ humiliter veniâ, Sacerdotem alterun adire, eique peccata omnia rursùs confiteri, & ab eo pœnitentiam mitiorem, & à se faciliùs implendam accepta re,, ut docet Suares sup. Imò si pœnitentiam quam acceptavit implere nonnisi cum maximâ difficultate possit poterit Confessarius qui eam imposuit, aut quivis alius etiam illi inferior, audita iterum Confessione peccatorum pœnitentiâm illam ex causa aliqua justâ & rationabil mutare. Ita Sylvester, Henriques, Suares, Valentia, & alii quos citat & sequitur Laymann. tract. 6. de Sacram Pœnit. cap. 15. qui etiam ibidem subdit probabilem, & in praxi tutam esse, eorum sententiam qui asserunt alteri Confessarium ex causâ aliquâ justâ pœnitentiam mutar posse, etiam non repetita Confessione peccatorum, ob qua imposita fuerat; sic enim docent Vivaldus, Navarrus Victoria, Toletus, & alij quos ibidem citat.

* Quæ tamen sententia limitanda videtur; adjectione unius conditionis, nimirùm ut ille Confessarius à quo postulatur, ut pœnitentiam impositam immutet, id faciat in ipso tribunali pœnitentiæ, seu in actu Sacramenti ad tribunal illud pertinente. Ratio est, quia impositio pœnitentiæ Sacramentalis, ut pars integralis pertinet ad sententiam tribunalis Sacramentalis, ideòque neque primò imponi, neque postea immutari potest, nisi in ipso tribunali, aut in actu aliquo ad illud pertinente.

Quæres, quo tempore pœnitentia à Confessario injuncta impleri debeat: Respondetur cum distinctione, vel enim illius implendæ tempus à Confessario præfixum fuit, vel

vel non: si primum, v.g. si certis diebus jeiuniũ servandum injunctum sit, tempore illo præfixo, implendum est: si secundum, pœnitens, quam primùm commodè poterit, satisfactionem implere tenetur. Ita Suares loco citato, ubi docet illum mortaliter peccare, qui pœnitentiam gravem sine ullâ rationabili causâ tempore valdè diuturno ex solâ desidiâ, aut incuriâ differret.

Est autem hîc obiter observandum, damnatam olim fuisse à Sixto Summo Pontifice in Bulla speciali data anno 1478. sententiam Petri de Osma, qui asserebat non nisi peractâ pœnitentiâ confitentes debere absolvi: quam quidem sententiam, falsam, scandalosam, & SS. Patrum decretis. Apostolicisque Constitutionibus contrariam, & hæreticam declaravit, cujus Bullæ mentio fit in censura Facultatis Parisiensis, data anno 1644. die 23. Junij, in qua eandem, ut temerariam & hæreticam proscripsit.

APPENDIX

De Indulgentÿs, & Purgatorio.

QVoniam suprà diximus posse Confessarium injungendarum satisfactionum rigorem minuere occasione Indulgentiarum, pœnasq; temporales peccatis quoad maculam remissis debitas, quibus in hac vita satisfactũ minimè fuerit, post hanc vitam in Purgatorio esse luendas, ut utrumq; meliùs & certiùs intelligatur: Appendicem hunc de Indulgentiis & Purgatorio apposuimus, in quo quid de utroque secundùm Catholicæ fidei normam sentiendum sit, breviter explicabimus.

§ I.

Quid sit, & quotuplex Indulgentia?

I. INdulgentiæ nomen secundùm communem & receptum Ecclesiæ usum, significat pœnæ temporalis pecca-

peccato quoad culpam remisso debitæ condonationem quæ fit ab Ecclesia ex justa aliquâ & rationabili causâ pe applicationem satisfactionum Christi Domini, ut fusè do cet & explicat Bellarm. lib. 1. de Ind. cap. 1. & 2. Quo ut evidentiùs fiat, duo nobis hîc breviter demonstrand sunt.

Primum est, extare in Ecclesia Thesaurum quendam unde applicandæ fidelibus Indulgentiæ proferuntur: qu Thesaurus constat in primis ex satisfactionibus ipsius Chri sti Domini, quarum valor, cùm infinitus fuerit, ut e dictis 1. p. tr. 5. constat, quantacumq; fiat illarum applica tio, thesaurus ille nunquam exhauriri potest. Constat et am ex satisfactionibus superabundantibus Sanctorum quorum aliquos certum est longè plura passos esse; quan ob peccata commissa promeriti fuerint (quod de Sancto Joanne Baptista, multisque aliis pietas facilè suadebit quibus passionibus voluntariè ab iis, & ex perfecta cha ritate acceptatis, vis quædam inerat, non modò meritc ritoria, cujus fructum in cœlo percipiunt; sed etiam sa tisfactoria, quam licet ipsis minimè necessariam, ut sup ponimus, aliis tamen maximè utilem & salutarem ess posse Ecclesia semper agnovit; ut ex communione San ctorum, quam in Symbolo profitemur, aliisque Scriptura locis fusè probat Hambertus tractat. 1. de Indulgent. disp 1. art. 3. & Gamachæus disp. unica de Indulg. cap. 2 ubi etiam ex communi Doctorum sententia, variis argu mentis ostendunt Justum in hac vita non solùm pro suis sed etiam pro alterius Justi peccatis ob charitatis unio nem, Deo satisfacere posse.

Porrò has Sanctorum satisfactiones Christi Domini sa tisfactionibus conjungit Ecclesia, non ut ullum harum de fectum suppleat, cùm perfectissimæ sint; neque ut earun dem valori infinito quidquã superaddat: sed tùm ut ipsi us Christi virtutem in Sanctis ejus veneretur, tùm ut eo rum perfectam cum Christo capite unionem, & membro rum ejusdem capitis in utraque Ecclesia triumphante, a militante communionem demonstret. 2. Secun-

2. Secunda est, supradicti Thesauri dispensationem à Christo Domino Ecclesiæ creditam fuisse, ut habetur in Extravag. Unigenitus, de pœnit. & remiss. & in Concilio Trident. sess. 25. decret. de Indulg. Et probari potest tùm ex illis Christi Domini verbis, Matt. 16. *Quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis* : quibus potestas generalis & amplissima conceditur vincula quæcumque solvendi, quibus à consecutione salutis homines præpediri possent ; tùm etiã ex continua & universali praxi Ecclesiæ, quæ jam inde à tempore Apostolorum & consequentibus sæculis, ad hac usque tempora perseveravit. S. Paulus siquidem Indulgentiam Corinthio incestuoso pœnitenti concessit, ad instantiam aliorum fidelium, qui pro illo intercesserant, ut docent S. Thomas, & Theodoretus in commentariis super cap. 2. Epist, 2. ad Corinth. Similiter Indulgentias ad postulationem Martyrum, qui in carceribus ob Christi Confessionem detinebantur, pœnitentibus concessas fuisse, constat ex variis testimoniis Tertulliani, S. Cypriani, & aliorum, qui apud Bellarminum cap. 3. referuntur. De earundem postea Indulgentiarum usu mentio fit in Concilio Nicœno 1. can. 11. Ancyrano can. 5. Laodiceno can. 2. & aliis passim usque ad Gregorium Magnum, à cujus temporibus usus Indulgentiarum notior adhuc & frequentior in universa Ecclesia fuit, ut fusè ostendit idem Bellarminus suprà.

Ex quibus constat quàm falsò & temerariè hodierni hæretici Indulgentias ab Ecclesia concedi posse denegent, quorum error vel eo solo nomine proscribi deberet, quod non alios Patronos agnoscat quam Valdenses, qui primi Indulgentias impugnarunt, ut observat idem Bellarminus supra. apud quem fusior Hæreticorum illorum refutatio, & veritatis nostræ fidei probatio videri potest.

3. Quæres quis sit Indulgentiarum effectus ? seu à quibus pœnis per Indulgentias liberemur. Respondetur per concessionem Indulgentiarum nos minimè liberari à pœnis naturalibus, quæ peccatum originale consequuntur,

neque etiam à pœnis ob delicta in foro externo, sive E
clesiastico, sive politico subeundis. sed à pœnis illis te
poralibus, quæ ob peccata post Baptismum commissa
quoad culpam remissa debentur in foro interiori divi
justitiæ. seu, ut loquuntur Theologi, in foro animæ: qu
que vel in .hac vita, vel post illam in Purgatorio luen
forent, si homo priùs moreretur, quàm condignam p
illis offerret satisfactionem: ita ut per Indulgentiar
concessionem à pœnarum illarum reatu liberemur, n
modò coram Ecclesia, ut olim nonnulli dixerunt; qu
refellit S. Doctor in dist. 20. quæst. 1. art. 3. sed eti
verè coram Deo, ut fusè ex eodem S. Doctore, & al
probat idem Bellarminus suprà, & post illum Gamach
us disput unic. de Indulg cap. 5.

4. Sunt autem variæ & multiplices Indulgentiæ p
varia & multiplici concessionum formâ & concedentiu
voluntate: Interdùm enim conceduntur Indulgentiæ a
quot dierum, vel annorum, vel quadragenarum, int
dùm tertia, vel quarta, aut alia pars peccatorum per
dulgentiam condonatur; aliquando plenaria Indulgen
conceditur; aliquandò plenissima & in forma Jubil
Et quidem quando conceditur Indulgentia tot dierum
annorum, vel quadragenarum; sensus est per illam
dulgentiam remitti tantùm pœnæ temporalis, pro pec
tis commissis, & quoad culpam deletis, in hac vita
in altera luendæ, quantum redimeretur per pœnitenti
tot diebus, uel annis, vel quadragenis secundum antiq
Ecclesiæ Canones imponi solitam; ut explicant Palu
nus, Major, S. Antoninus, Sotus, Suares, & alij apud L
mannum tract. 7. de Indulg, cap. 3. Similiter quando
Indulgentiam condonatur tertia vel quarta pars pecca
rum; nihil aliud significatur quàm remitti tertiam
quartam partem pœnæ illius temporalis pro peccatis
endæ. Plenaria verò Indulgentia totam pœnam tem
ralem peccato quoad culpam remisso debitam tollit; qu
similiter facit illa, quæ dicitur plenissima, & in forma

bilæi

bilæi; nec à plenaria differt, nisi in quantùm simul cum Indulgentia Facultate aliquæ conceduntur ad eligendum Confessarium, qui à casibus quibuslibet & Censuris absolvat, & in votis aut irregularitatibus dispenset, ut fieri solet in Jubilæis: quæ omnia fusius explicata, & probata reperiuntur apud eundem Bellarm. suprà cap. 9. ubi monet Indulgentias illas, in quibus, mille & plurium annorum remissio conceditur, suspectas, & à quæstuarijs confictas nonnullis videri, cùm non soleant Pontifices concedere Indulgentias, nisi tot annorum, quot solebant Pœnitentiæ injungi, quæ quidem non extendebantur ultrà septem, aut decem, aut viginti annos, aut certè ad totam vitam, quæ ultrà centum annos prorogari non solet: quanquam Toletus libro 6. cap. 13. Indulgentias ejusmodi rectè concedi posse contendit: si per illas intelligatur tantum pœnæ remitti, quantum redimere deberet peccator per Pœnitentiam, quæ tot millibus annorum duraret; cujus quidem pœnæ reatum non est creditu difficile à multis incurri, qui, ut Scriptura loquitur: Bibunt tanquam aquam, iniquitatem.

§ II.

Quis possit concedere Indulgentias, & quænam causa ad id requirantur.

I. SUpponimus ex Bellarmino lib. de Indulg. cap. 5. & Suares disp. 69. de Pœnit. sect. 4. Indulgentiæ concessionem respectu vivorum fieri per modum cuiusdam absolutionis, quæ annexam habet solutionem ex thesauro Ecclesiæ; ut constat ex variis Summorum Pontificum diplomatibus, quæ ibidem refert Bellarminus. Diximus, respectu vivorum; quia si quæstio sit de defunctis in Purgatorio existentibus, Indulgentiæ ipsis applicantur non per modum absolutionis, cum nullam in eos Ecclesia jurisdictionem obtineat; sed tantummodò per modum solutionis seu suffragii; sicut captivum apud Turcas detentum Rex Galliæ non per viam authoritatis, ut in pro-

prio regno, sed tantùm per viam solutionis ac reder-ptionis liberare potest. Quovis autem modo concedat Indulgentia, sive per modum absolutionis, quæ annexa habeat solutionem, sive per modum simplicis solutioni certum est in concedente requiri jurisdictionem in fo exteriori Ecclesiæ; quia sine illa, neque absolutione concedere, neque bona Ecclesiæ communia, & in ei thesauro deposita legitimè dispensare potest.

Dicendum 1. Summum Pontificem ex jure divino h bere plenissimam potestatem concedendi quaslibet Indu gentias omnibus & singulis Christi fidelibus. Quod co stat tùm ex potestate illimitatâ, à Christo Domino, p mariò & præ reliquis Apostolis concessa S. Petro, c succedit Romanus Pontifex: S. Matth. 16. Tibi dabo cl ves regni cælorum, &c. & quodcunque solveris sup terram, erit solutum & in cœlis, &c. Tum etiam ex quòd ad conferendas Indulgentias duplex ex parte co cedentis requiritur potestas; una in eos quibus conferu tur, altera in thesaurum Ecclesiæ. ex quo desumuntu utramque autem illam potestatem in Romano Pontifi plenissimam reperiri apud omnes Catholicos constat, plenius adhuc constabit ex ijs, quæ infra dicentur tract tu 2. cap. 3. de Legibus. Addit Toletus libro 6. cap. 2 Concilium Generale similem habere potestatem conc dendi quascunque Indulgentias etiam plenarias, quod Concilio Lateranensi factum fuisse dicit.

2. Dicendum. Episcopos etiam habere potestatem co ferendi aliquas Indulgentias, ut patet ex capite Nostr de Pœniten: & remiss. & ex ipsius Ecclesiæ praxi sa constat: possunt enim Episcopi conferre Indulgentias u us anni in Dedicatiane Ecclesiæ, & quadraginta dieru in Anniversario Dedicationis: quam ultimam Indulge tiam possunt quandocunque ipsis libuerit, ex causâ aliq legitimâ concedere, ut habetur ex capite Cum eo, Pœnit. & remiss.

Quærunt Theologi, an Episcopi potestatem illam c feren-

rendi Indulgentias habeant tantum ex jure humano, u ex concessione Summi Pontificis, an verò ex iure divino; &, si ex jure divino, cur adeò restricta & limitata t? Omissis variis Doctorum responsionibus, probabilissiè loqui videntur ij, qui asserunt Episcopos hanc potestatem ex jure divino habere, cùm sint, ut dicit Apostolus: Dispensatores Mysteriorum Dei; & à Spiritu sancto egimini Ecclesiæ præpositi sint. Actor. 20. Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei: quia tamen oc regimen & illa dispensatio subordinatur regimini & ispensationi generali, quam Summus Pontifex in univerm Ecclesiam obtinet, ideò penes illum est ejusmodi postatem in Episcopis, ob causas aliquas justas & rationabiles extendere vel restringere, ut docet & fusè proat Isambertus disp. 3. de Indulgent. art. 1. qui ibidem x Navarro & aliis observat. Cardinales etiam posse conedere Indulgentias centum dierum, idque non tam à jure uàm à consuetudine & concessione Summi Pontificis.

3. Quod verò spectat ad Abbates, Parochos, &c. rectè ocet Bellarminus lib. 1. de Indulg. cap. 11. nullos Clecos aut Sacerdotes Episcopis inferiores ex jure posse oncedere Indulgentias, sed ut habetur cap. Accedentibus: excessibus Prælatorum, solummodò ex commissione ontificis Maximi, vel Episcoporum: Ubi etiam observat x S. Doctore in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 4. quæst. 1. ullos propriè loquendo in Ecclesia esse aut dici debere ælatos, nisi solos Episcopos, cùm sint integri alicujus opuli Rectores, & quasi in quodam Ecclesiastico regno æsint hominibus omnium ætatum, sexuum, ordinum, conditionum; Abbates verò & Parochi sint quasi uni familiæ patres: unde, cùm Indulgentiarum concessio onnisi ad Ecclesiæ Prælatos spectet, sequitur illam esse piscoporum propriam, non verò aliorum, qui ipsis sunt Ecclesia inferiores.

Dicendum 3. non solùm legitimam authoritatem, sed iam justam aliquam & rationabilem causam requiri ad

hoc, ut licitè & validè Indulgentiæ conferantur. Ita S. Thomas. S. Bonaventura, & alii, quos citat & sequitur Bellarminus sup. cap. 12. & constat ex Extravag Unigenitus, ubi Clemens VI. dicit Christum Dominum Ecclesiæ thesaurum per suos Vicarios reliquisse fidelibus dispensandum, Salubriter, & ex rationabilibus & justis causis: & ex Concilio Constantiensi sess. ultimâ, ubi dicitur suspectos de hæresi interrogandos esse, an credant Summum Pontificem concedere posse Indulgentias ex caus rationabili.

4. Quæres. quænam causa justa & rationabilis esse cen seatur ad concedendum Indulgentias. Respondetur juxt probabiliorem Doctorum sententiam, ad id requiri, no modò ut causa illa sit pia & Deo grata, sed etiam ut al quam habeat cum ipsa Indulgentia prorogationem. It S. Bonaventura, Richardus, Major. Sotus, Navarrus, & alii plures, quos citat & sequitur Bellarminus cit. cap. 1: Ad hanc autem proportionem duo præsertim requirun tur. Primum est. ut concedatur Indulgentia ob pium al quem finem, cujus assecutio sit magis Deo honorifica & Ecclesiæ utilis, quàm pœnitentialis satisfactio, quæ p relaxatur. Secundum est, ut ad Indulgen tiam illam percipiendam opus aliquod faciendum pr scribatur, quod sit aptum & utile ad finem huiusmo consequendum: ex gr. quandò Summus Pontifex Indu gentias concedit ijs, qui verè pœnitentes & confessi, Sacra Communione refecti, preces & alia pietatis oper pro hæreseon extirpatione, & Christianorum pace, & Deo obtulerint; finis quem sibi proponit Pontifex, sci cet hæreseon extirpatio, & Christianorum pax, est ha dubiè maximè Deo honorificus, & Ecclesiæ proficuu opera item ad finem illum obtinendum injuncta ad id ap sima sunt, ut per se patet, & sic proportio debita reperit

5. De hâc verò causa, ejusque justa proportione per ipsum concedentem Indulgentias judicium esse debet, rectè monet Bellarminus suprà cap. 12. nec subditoru est te-

ſt temerè de ejuſmodi rebus judicare: imò (ut docet Lambertus diſp. 3. art. 4.) periculoſum eſt quaſcunque Indulgentias quibuſlibet ex cauſis conceſſas parvi facere: unde ibidem obſervat Indulgentias illas, quæ conceduntur uſui granorum benedictorum, roſariorum, piarum imaginum, & ſimilium rerum, quæ minimi momenti videntur, ex cauſâ maximè juſtâ ac rationabili à Summis Pontificibus interdum poſſe concedi.

Rectè tamen obſervat Laymannus cap. 4. de Indulg. poſt Navarrum & alios, quòd quamvis cauſa ſufficiens & juſta in conceſſione Indulgentiæ alicuius, v. g. plenariæ reperiatur: fieri tamen poſſe ut non omnes integram conſequantur; ſi videlicet illorum aliqui, ad maximam pro peccatis commiſſis temporalem pœnam obeundam obligati, opus injunctum tepidè peragant, quia, quamvis cauſa Indulgentiæ in ſe juſta ſit, illorum tamen reſpectu aliquo pacto defecit, ob imperfectam diſpoſitionem; quod etiam conſtat Extravaganti 1. Bonifacij 8. de pœnit. & remiſſ. & ex S. Bonavent. in 4. diſt. 20. part. 2. art. 7. quæſt. 6. ubi dicit: Homines plus vel minus participare de Indulgentia, prout plus vel minus ad illius cauſam accedunt.

§. III.

Quænam conditiones requirantur in eo, qui Indulgentiarum fructum percipere intendit.

1. PRima conditio eſt, ut ſit homo baptizatus, ut ex communi & certâ Theologorum ſententiâ, docet Suarez diſp. 53. ſect. 4. theſaurus ſiquidem Eccleſiæ validè diſpenſari non poteſt, niſi filiis Eccleſiæ: nec abſolvi poſſunt ab Eccleſia, qui eius juriſdictioni nōn ſubſunt: Navarrus tamen & alii apud Laymannum cap. 6. de Indulgentiis, exiſtimant probabile eſſe Catechumenis tùm vivis, tūm defunctis Indulgentias per modum ſuffragii prodeſſe poſſe.

Secunda conditio eſt, ut is qui percipit Indulgentias,

ſubditus ſit illius, qui eas conceſſit: neque enim niſi ſubditis Indulgentiæ concedi poſſunt, ut habetur ex c. Quod autem, & ex dictis paragrapho præcedenti conſtat.

Tertia conditio eſt, ut non ſit excõmunicatione aliqua majori ligatus: hæc enim privat hominem paticipatione bonorum ſpiritualium communium, ut ſupponimus ex dicendis infrà ſuo loco.

Quarta conditio eſt, ut ſit in ſtatu gratiæ ſanctificantis eo tempore, quo Indulgentiæ fructum percipit: pœnæ ſiquidem temporalis remiſſio, culpæ remiſſionem præſupponit, ut ex S. Thomæ & Theologorum communi ſententia docet Bellarminus cap. 13. & ex ante dictis ſatis conſtat.

2. Verùm circa hanc quartam conditionem difficulta eſt: an ſtatus gratiæ requiratur in ſuſcipiente Indulgent non ſolùm quando eius fructum percipit, ſed etiam cùm exequitur opera ad illius perceptionem injuncta Paludanus, S. Antoninus, & alii apud Bellarminum ſuprà, exiſtimant ſatis eſſe, ut is qui lucratur Indulgentiam, ſit in ſtatu gratiæ eo tempore, quo eius fructum percipit Caietanus tamen, Sotus, & alii apud eundem Bellarmini aſſerunt requiri gratiæ ſtatum etiam tunc. quando injunctum opus perficitur, quorum ſententiam Bellarminus cenſet eſſe tutiorem, & in quibuſdam etiam caſibus omninò certam, cùm videlicet præſcribitur, ut opera injuncta in ſtatu gratiæ fiant, quod in plurimis Summorum Pontificum diplomatibus præſcribitur, in quibus Indulgentia conceditur iis, qui verè contriti & confeſſi Eccleſias aliquas viſitaverint. ibique oraverint pro pace &c. Imò Bellarminus exiſtimat id ſemper ſubintelligi quamvis non exprimatur, quandò injunctum opus tale eſt, ut minimè conferat ad finem, ad quem Indulgenti confertur, v. g. ad placandum Deum, & impetrandam pacem, niſi fiat in ſtatu gratiæ: peccatores enim Deus non exaudit, nec per opera mortua juſtitia ejus placari aut miſericordia exorari poteſt: quare conſultiſſimum

eſt, ut

ſt, ut quandò quis Indulgentiam percipere cupit, pri-
mùm peccata ſua vel Sacramentali confeſſione, vel ſal-
tem perfectæ Contritionis actu eluere curet: quæ quidem
Contritio ad omnia peccata non ſolùm mortalia, ſed eti-
am venialia extendi debet, ut ad remiſſionem pœnarum
illis debitarum Indulgentia quoque extendatur.

5. Quinta denique conditio eſt, ut is, qui Indulgenti-
am percipere cupit; id omne perficiat, quod ad illam con-
ſequendam injunctum fuerit, unde ſi ex ignorantia, aut
oblivione, aut etiam juſto aliquo impedimento, partem
aliquam operis injuncti quamvis inculpabiliter omittat:
effectum Indulgentiæ non conſequitur, ut ex S. Thomæ
& aliis docet Bellarminus, quia ſecundùm cõmune Theo-
logorum axioma, Indulgentiæ tantum valent, quantùm
ſonant.

Quæres utrùm, quandò in Pontificiis diplomatibus ha-
betur Indulgentiam concedi pœnitentibus verè contritis
& confeſſis, confeſſio Sacramentalis neceſſaria ſit ad eam
lucrandam: Reſpondetur ſecundùm probabiliorem & tu-
tiorem ſententiam; in eo qui peccati alicuius mortalis ſibi
conſcius eſt, requiri actualem confeſſionem, quando illi-
us mentio expreſſa habetur in Pontificiis literis; nec ſuffi-
cere ſolam contritionem, quamvis veram & perfectam,
ut aſſerunt S. Antoninus, Adrianus. Navarrus, & plures
alii apud Bellarminum ſuprà. In eo autem qui nullius
peccati mortalis conſcientiam habet, actualem confeſſio-
nem minimè eſſe neceſſariam, ut docent idem S. Antoni-
nus, Suares, & alii apud Layman. c. 6. de Indulgentiis.

Quod ſpectat ad Indulgentias, quæ defunctis fidelibus
in Purgatorio exiſtentibus applicantur, certum eſt id ab
Eccleſia validè & fructuosè fieri poſſe; fideles ſiquidem
defuncti cum fidelibus viventibus ita conjuncti ſunt, ut
unam cum illis Eccleſiam efficiant: proindéque ſi parti-
cularibus ſuffragiis & orationibus viventium juvari poſ-
ſint, à fortiori poterunt per applicationem ſatisfactionum
Chriſti & Sanctorum ſublevari. Et hæc eſt communis &

certa doctrina S. Thomæ, S. Bonaventuræ, & alioru Doctorum, quos citat Bellarminus cap. 14. Quæ etia ex communi Ecclesiæ praxi satis constat, in quâ (ut ib dem refert) Paschalis 1. qui ante septingentos annos Ap stolicam Sedem obtinebat, & plures alii Summi Pontif ces Indulgentias defunctis applicandas concesserunt.

4. Quærunt aliqui, utrùm Indulgentiæ pro defunct concessæ certò ac infallibiliter illis prosint. Affirmar Sotus, Navarrus, Suares & alii, quos citat Laymannus cap. 7. de Indulg. quorum sententia, licet sit probabilis contraria tamen, quæ est, S. Bonaventuræ, Richardi, Du randi, Cordubensis, Cani, & aliorum quos citat & sequ tur ibid. & quæ est hunc Indulgentiarum pro defunct effectum pendere ex liberali Dei acceptantis voluntate probabilior videtur : cùm neque ex ullo scripturæ loco neque ex ullâ certâ traditione constet, Deum illas sati factiones ex Ecclesiæ thesauro depromptas, & ab eâde Ecclesia sibi oblatas pro defunctorum liberatione accepta turum promisisse, præsertim cùm ipsâ Ecclesia Indulgen tias illas pro defunctis concedat, non per modum abso lutionis, sed per modum suffragii, tamquam ipsum De um supplicans, ut eiusmodi satisfactionem seu solutione pro defunctorum sublevatione misericorditer acceptar dignetur.

Quod tiam ex ipsius Ecclesiæ praxi confirmari potest quæ post applicatam alicui defuncto in particulari ple nariam Indulgentiam, v. g. per Sacrificium in altari pr vilegiato pro ipso oblatum, nihilominùs pro eodem orar & sacrificare non desinit :quo facto tacitè declarare vide tur. Indulgentias quamvis maximè salutares, non tame semper infallibilem effectum pro ipsis defunctis habere sed pendere ex divina misericordia ; quod tamen non de bet fideles viventes reddere segniores, imò potiùs exci tare, ut majori affectu & charitate ipsis fidelibus defun ctis per orationes, aut Sacrificia, aut Indulgentiarum ap plicationem, aut alium quemcunque modum opitulentu

§ IV.

§. IV.

Quid de Purgatorio sentiendum sit.

CAtholica veritas, cui firmiter adhærendum eſt, docet eſſe Purgatorium, id eſt locum quendam, in quo tanquam in carcere poſt hanc vitam uſque ad certum & definitum tempus detinentur ac purgantur animæ fideles, quæ in ſtatu quidem gratiæ, ſed tamen nondum plenè à peccatis purgatæ, e corporibus exierunt, ubi fidelium vivorum orationibus & ſuffragiis, ac præſertim ſanctiſſimo Miſſæ Sacrificio poſſunt ſublevari. Hanc veritatem olim Valdenſes, Albigenſes, Apoſtolici, & plures alii Catholicæ fidei hoſtes impugnarunt, ut videre eſt apud Bellarminum lib. 1. de Purg. cap. 2. quibus adjunxerunt ſe hodierni hæretici, tam Lutherani quàm Calviniſtæ, qui omnes nullum eſſe poſt hanc vitam Purgatorium contendunt; ſed animas ſtatim ut à corporibus ſeparantur, vel in cœlum evehi, vel in infernum detrudi.

Refellitur hic error, & noſtræ fidei veritas, probatur 1. ex Scriptura: 2. Mach. 12. ubi dicitur, quod ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſolvantur: quæ verba, cùm neque de beatis. neque de damnatis intelligi poſſint, ſequitur ut de quodam tertio hominum genere ſint intelligenda, qui habeant adhuc aliqua vincula, à quibus poſt mortem ſolvi queant, proindeq; de illis, qui in Purgatorio detinentur. Hunc autem librum Machabæorum eſſe Canonicum (quicquid hæretici in contrarium dicant) conſtat non modo ex Concilio Trident. ſeſſ. 4. in decr. de Canonicis ſcripturis, ſed etiam ex Concilio Carthaginenſi 3. cui interfuit ac ſubſcripſit S. Auguſtinus cap. 47. item ex S. Innocentio I. epiſt. ad Exuperium cap. ultimo, & ex Gelaſio I. in Concilio Septuaginta Epiſcoporum, ut refertur diſt. 15. cap. Sancta Romana. Probatur etiam ex Iſaiæ 4. Purgabit Dominus ſordes filiarum Sion in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris; quem locum de pœna Purgatorii explicat S.

Augustinus lib. 20. de civit. cap. 25. Item ex Matth. 12 ubi dicit Dominus quædam peccata esse, quæ non remittur, neque in hoc sæculo. neque in futuro? unde colligunt SS. Patres quædam peccata remitti in futuro sæculo, id est post hanc vitam, per orationes & suffragia Ecclesiæ. Ita S. Augustinus lib. 21. de civit. cap. 24. & lib 6. in Julianum cap. 5. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 55 & S. Bernardus Homil. 66. in Cantica.

2. Probatur ex variis Conciliis, in quibus præscribitur ut orationes & suffragia pro defunctis fidelibus offerantur: ut in Concilio Carthag. 3. cap. 29. Bracarensi cap 39. & Aurelian. 2. cap. 34. unde sequitur aliquos fideles defunctos in tali loco esse, ubi orationibus & suffragiis viventium juvari possint. Proindeq; esse in Purgatoric

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Purgatorium apertissimè asserunt, ut S. Gregorius Nyssenus oratione pro mortuis circa medium; ubi de justo ex hac vita excedente loquens dicit; quod non poterit à corpore egressus divinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas Purgatorius ignis abstulerit: & S. Augustinus lib. 21. d Civit. cap. 24. loquens de justis, qui cum levibus peccati decedunt: Tales, inquit, constat ante Judicij diem pe pœnas temporales, quas eorum spiritus patiuntur, purgatos, æternis suppliciis non tradendos. Item ex alii SS. Patribus, qui pro fidelibus defunctis orandum, a Missæ Sacrificium offerendum esse dixerunt, ut S. Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. Mystag. Pro omnibus, inquit oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum credentes esse animarum juvamen. S. Gregorius lib. 4. Dialog cap. 55. Multum, inquit, solet animas etiam post morten sacra oblatio Hostiæ salutaris adjuvare, ita ut hanc non nunquam ipsæ defunctorum animæ expetere videantur

3. Porrò cùm tantummodò fidelium Justorum animæ in Purgatorio detineantur, quæ ab omni peccati mortali reatu immunes ex hac vita decedunt, sequitur ut ob duas tantum causas ibi purgari debeant, nimirum vel pr

pecca-

peccatis venialibus, cum quibus nondum quoad culpam remissis è corporibus exierunt, vel pœnis temporalibus, quæ peccatis mortalibus, aut venialibus quoad culpam remissis debentur, pro quibus plenè non satisfecerunt.

Hæ autem animæ in Purgatorio existentes pro peccatorum illorum expiatione gravissimas, haud dubiè pœnas patiuntur; adeò ut SS. Patres doceant pœnas illas Purgatorii quibuscumque huius vitæ pœnis esse longè graviores, ut S. Augustinus in Psal. 37. S. Gregorius in Psal. 3. Pœnitentialem, & alii, quos citat Gamachæus cap. 5. de Purgatorio.

Quamvis autem Doctores quidam Catholici, ut Dionysius Carthusianus lib. de quatuor novissimis art. 47. & Michael Bajus lib. 2. de meritis operum cap. 8. existiment gravissimam animarum illarum pœnam in eo consistere, quod nullam suæ salutis habeant certitudinem, sed quasi suspensæ & dubiæ occulta quadam judicii divini dispositione teneantur; communis tamen Theologorum doctrina est, animas fideles in Purgatorio detentas, de salute sua æterna certas ac securas esse; tùm quia (ut docet S. Thomas) spes Theologica in illis manet, ac proinde etiam fides, ex qua certissimè scire possunt animas in Purgatorio detentas esse salvandas: aliundè verò satis certò sciunt se esse in Purgatorio, non verò in inferno: tum ex dictamine propriæ conscientiæ; norunt enim se Deum super omnia amare, nec ullo adversus eum odio moveri. neque etiam ab aliis animabus secum detentis vident illum blasphemari, ut fit à reprobis in inferno, sed potius laudari: quæ omnia fusiùs explicata & probata habentur apud Gamachæum cap. 3. & ult. de Purgatorio, & Bellarminum lib. 2. de eod. Purg. cap. 4. qui etiam cap. 7. observat ex Beda & aliis probatis authoribus diversos esse in Purgatorio pœnarum gradus, disparemque animarum statum, quarum aliæ aliis longè minus torquentur; imò earum aliquæ nullum alium nisi tantummodò dilatæ felicitatis dolorem sustinent.

4. Quæ-

4. Quæres 1. ubinam ſit Purgatorii locus. Reſpondetur locum Purgatorii ordinarium eſſe iu ipſis terræ viſceribus, ut docet S. Thomas: S Bonaventura, Sotus, & alii apud Gamachæum citato c. 5.

Diximus ordinarium, quia interdum ex aliqua divina diſpenſatione purgantur animæ in aliis quibuſdam locis. vel quia in iis peccaverunt, vel etiam ad inſtructionem & terrorem vivorum, ut ex S. Gregorio, S. Thoma, Petro Damiano, & aliis obſervat idem Gamachæus.

Quæres 2. quanto tempore animæ in Purgatorio detineri debeant? Reſpondetur id ab eo ſolo cognoſci, cuius judicio juſto detinētur; certū nihilominùs eſſe, aliquas illic animas pluribus annis, imò etiam ſæculis detineri; cùm Eccleſia probet conſuetudinem illam anniverſaria celebrandi pro aliquibus defunctis; etiam ſi conſtet illos ante ducentos vel etiam plures annos ex hac vita migraſſe: quod minimè probaret, ſi tamdiu eas illic non detineri poſſe certum eſſet.

Quæres 3. an animæ ex Purgatorio aliquando egredi poſſint, & hominibus appareant. Reſpondetur, non modò ex Purgatorio, ſed & ex ipſo inferno, imò etiam ex cœlo animas, Deo ita volente egredi poſſe: & de facto interdùm egreſſas fuiſſe, aliiſque viventibus appraruiſſe, ut docet S. Auguſtinus lib. de cura pro mortuis agenda; cap. 15. & 16. & idipſum variis exemplis & hiſtoriis ex probatiſſimis & fide digniſſimis authoribus probat Bellarminus cit. lib. 3. cap. 8.

* Quæres 4. qũibus modis animæ in Purgatorio exiſtentes juvari & ſublevari poſſint? Reſpondetur communionem, quam animæ illæ cum Eccleſia in terris militante ſervant; per gratiam & charitatem, in qua deceſſerunt, & ratione cuius inter membra viva corporis myſtici, cuius Chriſtus caput eſt, connumerantur, reddere illas capaces participandi piis eiuſdem Eccleſiæ operibus, & inde varia & ſaluberrima ſolatia recipiendi, quando ſcilicet pia illa opera in quantum ſatisfactoria ſunt, ipſis animabus

bus applicantur, & eâ intentione Deo offeruntur: ex quo patet animas Purgatorii à nobis juvari & sublevari posse orationibus, jejuniis, eleemosynis, sed præsertim Sanctissimo Missæ Sacrificio, quod quidem propitiatorium est (ut definitum est in Concilio Trident. sess. 22. cap. 2.) non modò pro vivis, sed etiam pro defunctis, in Christo nondùm ad plenum purgatis. Et sess. 25. in decreto de Purgatorio dicitur: Animas in Purgatorio detentas, fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabili altaris Sacrificio juvari, Unde & S. Augustinus serm. 34. de verbis Apostoli, postquam admonuit sumptuosam diligentiam sepulturæ, monumentorum opulentam constructionem, esse potiùs potiùs vivorum qualiacunque solatia, quàm adjutoria mortuorum, rectè subjungit: Orationibus verò sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari, ut cum eis misericordius agatur à Domino, quam eorum peccata meruerunt. Hoc enim à Patribus traditum, universa observat Ecclesia, ut pro eis qui in corporis & sanguinis Christi cōmunione defuncti sunt, cùm ad ipsum Sacrificium loco suo commemorantur, ac pro illis quoque id offerri commemoretur, cùm verò eorum commendandorum causâ opera misericordiæ celebrantur, quis eis dubitet suffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur.

CAPUT SEXTUM,

De Sacramento Extremæ Unctionis.

SECTIO I.

Utrùm Extrema-Unctio sit Sacramentum, & quis sit ejus Minister.

I. EXtremæ-Unctionis nomine intelligimus unctionem Olei benedicti, quæ infirmo in extremis posito con-

confertur à Sacerdote, adjunctis certis precibus. Hæc autem esse verum & proprium novæ legis Sacramentum à Christo Domino institutum, negaverunt olim Valdenses & Albigenses, & nunc etiam negant Lutherani & Calvinistæ: affirmat verò Ecclesia Catholica, & tanquam dogma fide credendum proponit: cujus quidem veritas simul & erroris oppositi falsitas demonstratur

Primo ex his S. Jacobi verbis: Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei: quibus verbis exprimuntur omnia quæ ad Sacramenti rationem requiruntur; scilicet ritus aliquis externus, nempè Olei unctio; deinde promissio gratiæ illi adjuncta, quatenùs per illum ritum peccata remitti dicuntur, ac demum institutio divina; neq; enim Apostolus adeò constanter & absolutè gratiam illam promitteret, nisi Christus Dominus hoc ita instituisset ac fieri præcepisset.

Secundò ex Concilio Cabilonensi, (quod temporibus Caroli Magni celebratum est) cap. 48. ubi dicitur, Infirmos secundum beati Jacobi documentum, Oleo quod ab Episcopo benedicitur, debere à Presbyteris ungi: & paulò post allegatis ipsius S. Jacobi verbis subdit: Non esse parvi pendendam ejusmodi medicinam, quæ animæ corporisque medetur languoribus. Item ex Concil. Florentino, in decreto Eugenii, & Trid. sess. 14. cap. 1. de Extrema Unctione, ubi habetur: Hoc Sacramentum institutum à Christo Domino, apud Marcum quidem insinuatúm, per Jacobum autem Apostolum, ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum.

Tertiò ex SS. Patribus, qui huic sacræ Unctioni vim sanctificandi & peccata remittendi tribuunt. ut S. Joannes Chrisostomus lib. 3. de Sacerdotio, ubi dicit: Sacerdotes non modò cùm nos regenerant, sed etiã cùm infirmos oleo ungunt, indulgere peccata, quod ex citatis S. Jacobi verbis

confir-

infirmat: & S. Augustinus serm. 215. de temp. in quo docet, superveniente infirmitate ægrotum accipere debere Christi Domini Corpus, & exinde proprium eius corpus ungendum esse, ut impleatur in eo illud, quod scriptum est; Infirmatur quis in vobis, &c. additque hoc modo corporis sanitatem & peccatorum indulgentiam obtineri.

3. Quod autem spectat ad ministrum huius Sacramenti, certum est solum Sacerdotem ritè ordinatum posse Sacramentum hoc validè administrare. Ita S. Thomas in 4. dist. 23. q. 21. art. 1, & alii communiter: estque de fide, ut constat ex supra relatis S. Jacobi verbis: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, tum ex Concilio Trid. sup. cap. 3. ubi verba illa S. Jacobi explicans dicit, Proprios huius Sacramenti ministros esse Ecclesiæ Presbyteros: quo nomine eo loco non ætate seniores aut primores in populo intelligendi veniunt; sed aut Episcopi, aut Sacerdotes ab ipsis ritè ordinati.

Quāvis autem quilibet Sacerdos Sacramentum hoc validè administrare possit, cùm eius administratio, quæ modo deprecatorio fit, ut infra dicetur, non sit proprius actus iurisdictionis, ut ex communi Theologorum sententia docet Isambertus disp. 5 de Sacr. Extr. unct. nullus tamen Sacerdos id licitè potest, nisi sit proprius Sacerdos illius, cui hoc Sacramentum confertur, vel ab eo facultatem habeat: unde in Clementina de privilegiis prohibetur religiosis Sacerdotibus sub pœna excommunicationis Sedi Apostolicæ reservatæ, & ipso facto incurrendæ, ne hoc Sacramentum laicis, aut clericis administrent sine licentia proprii Sacerdotis, ut refert Laymannus cap. 6. de Extrema unctione.

Excipiunt tamen Doctores casum necessitatis; quando scilicet à proprio Sacerdote Sacramentum illud recipi non potest, v. g. si absit, nec ab illo licentia possit obtineri; tunc enim quilibet Sacerdos etiam Religiosus, potest validè ac licitè Sacramentum illud moribundo administrare,

nec

nec ullam ideò incurrit excommunicationem, ut docen S Antoninus, Sylvester, Cajetanus, Henriques, & alii apu Laymanum suprà.

4. Quærunt aliqui occasione illorum verborum S. Jacobi: Inducat Presbyteros Ecclesiæ, utrùm huius Sacramenti minister debeat esse unus an plures. Respondetur 1 Unum sufficere, ut constat tum ex cap. Quæsivit, extr: de verborum significatione, tum ex communi Ecclesia praxi, quæ nonnisi unum Sacerdotem ad Sacramentum hoc ministrandum adhibere solet. Respondetur 2. plure Sacerdotes posse Sacramentum hoc administrare, sive successivè; quandò unctione unâ aut alterâ, ab aliquo Sacerdote factâ, & formâ simul prolatâ, alius reliquas unctiones facit, & verba formæ profert; sive conjunctim ita ut uno Sacerdote unam unctionem faciente, & verba formæ proferente, alii Sacerdotes eodem tempore unctiones reliquas faciant, ac simul verba formæ proferant: & hic modus administrationis semper quidem validus est non tamen licitus, nisi in duobus casibus: Primus est, si Sacerdos post aliquas unctiones factas subitò moriatur aut in talem infirmitatem decidat, ut reliquas perageri non possit; tunc enim alius Sacerdos eius defectum supplere debet, non repetendo quæ facta sunt; sed ea, quæ desunt perficiendo. Secundus est, quando subest aliqua ratio timendi, ne infirmus moriatur, priusquam unicus Minister unctiones omnes perficere possit: tunc enim si adsint alii Sacerdotes, poterunt simul unus oculos, alter aures, &c. perungere, ac unusquisque illorum formam proferre, unctioni illi quam peragit, convenientem. Ita Suares disp. 43. sect 2. num. 8. Isambertus disp. 5. de Extrema unct. art. 2. & 3. & plures alii.

SECTIO II.

Quæ sit materia & forma huius Sacramenti.

1. DIcendum. Materiam remotam Extremæ unctioni esse Oleum olivarum ab Episcopo benedictum. A

primis quòd ſit Oleum olivarum, conſtat ex decreto genii, ubi expreſsè dicitur materiam huius Sacramen- eſſe Oleum Olivæ; & in Catech. Rom. part. cap. 6. claratur olei nomine intelligi liquorem, non ex quâvis gui & craſſa materia, ſed ex olearum baccis tantum- odò expreſſum. Quòd autem oleum iſtud, ut ſit apta ſufficiens huius Sacramenti materia, debeat eſſe ab Epi- opo benedictum, docet S. Thomas in 4. diſt. 23. quæſt. art. 3. & conſtat tum ex citato decret. Eugen. & Conc. rid. ſeſſ. 14. cap. 1. tùm ex ipſius Eccleſiæ praxi, quæ nniſi oleum ab Epiſcopo benedictum in huius Sacra- enti adminiſtratione adhibere conſuevit.

Quæres, an deficiente Oleo benedicto, poſſit, urgente eceſſitate. ad Sacramentum hoc adminiſtrandum adhiberi leum non benedictum, vel illius loco ſacrum Chriſma. eſpondetur 1. Oleum benedictum eſſe de neceſſitate hu- us Sacramenti, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, urandus, & alii, quos refert & ſequitur Iſambertus diſp. art. 2. proindéque nec licitè, nec validè cum oleo non enedicto adminiſtrari poſſe; ſi tamen oleum benedictum on ſufficeret, poſſet illi non benedictum in minori ta- en quantitate licitè admiſceri: ut intelligitur ex cap. Quod in dubiis, extra de Conſecratione Eccleſiæ. Reſpon- etur 2. Controverſum eſſe apud Theologos, an hoc Sa- ramentum validè conferri poſſit in oleo balſamato, ſeu hriſmate, quibuſdam affirmantibus, aliis verò id negan- ibus, quos fusè refert Laymann. cap. 2. de Extr. unct. qui rectè concludit, quidquid ſit de utraque illa ſenten- ia: quarum neutra expreſsè ab Eccleſia definita eſt, quantùm ad praxim attinet, nunquam licitum eſſe Sacer- doti in Extremæ unctionis adminiſtratione uti chriſmate, eò quòd ſaltem id conſuetudini & praxi Eccleſiæ repu- gnet, quæ nonniſi oleum ſimplex & benedictum pro ungendis infirmis adhibere ſolet.

Addit, quod quamvis ſecundùm ipſius Eccleſiæ praxim oleum iſtud infirmorum quotannis renovari debeat, ve- tuſque

tusque, novo accepto, comburi : si tamen Parochus oleu
ab Episcopo benedictum nondum recepisset, urgente ne
cessitate veteri benedicto ad conferendam Extremam u
ctionem uti licitè posset.

2. Dicendum materiam proximam huius Sacramen
esse unctionem, quæ fit per modum crucis, juxta Ritual
Romanum, in oculis, auribus, naribus, labiis, manibus
pedibus, & renibus, (quam tamen ultimam unctionen
in fœminis omittendam esse dicit) vel in pectore loco re
num, ut in Rituali Parisiensi, & in quibusdam aliis habe
tur. Hæc autem unctio in partibus illis quæ natura gemi
næ sunt, duplex fieri debet, v. g. una super oculum dex
trum, altera super sinistrum ; & unica interim forma pro
ferri ; ita ut formæ prolatio incipiat, antequam prior un
ctio finiatur, nec desinat quin posterior saltem inchoetu
ut annotatur in eodem Rituali : ubi etiam dicitur, quò
si quis in aliqua illarum partium mutilatus sit, unctio i
proxima fieri debeat cum eadem formæ prolatione.

* Porrò, hæc unctio, non adhibito aliquo instrumento
sed pollice manus ipsius Sacerdotis ministrantis fieri de
bet, ut habetur in Rituali Romano ; Sacerdotis siquiden
manus instrumentum est vivum divinæ potestatis & gra
tiæ, speciali unctione ad usus mysticos in ipsa ordinatio
ne consecratum.

Cùm igitur hæc ex ipsius Ecclesiæ praxi constent, quæ
ritur an unctio illarum omnium partium sit de essenti
huius Sacramenti, ita ut validè conferri non possit, nis
omnes illæ partes ungantur. Respondetur 1. certum ess
ex communi Theologorum consensu ad validitatem hu
ius Sacramenti non requiri, ut unctio fiat in modum cru
cis, nec etiam ut pedes, aut renes, aut pectus ungantur
nec ut fiat duplex unctio in geminis partibus cuiusqu
sensus : quamvis enim ex præcepto Ecclesiæ ista fieri &
servari debeant, nec proinde (ulla urgente necessitate
omitti possunt sine peccato ; non sunt tamen de essenti
huius Sacramenti, nec ad eius validitatem requiruntur

ut do-

t docent Sotus, Henriques, Suares, Toletus, & alii apud Layman. citat. cap. 2.

3. Respondetur 2. Controversum esse apud Theologos trùm ad Sacramenti huius validitatem necessarium sit t omnes quinque sensus corporis ungantur; an verò nctio in uno illorum sufficiat: quidam enim Doctores, uos recenset & quibus subscribit Isambertus disp. 2. art. . unius tantummodò sensûs unctionem ad Sacramenti aliditatem sufficere existimant: alii verò è contra unctionem quinque sensuum ad validitatem illam requiri ffirmant. Ita S. Thomas, S. Bonaventura, Richardus, cotus, Paludanus, & plures alii, quos citat & sequitur Suares in 4. dist. 2. quæst. 2, art. 3. quorum sententia videtur probabilior; propter authoritatem ipsius S. Doctoris, proindeque in praxi tenenda.

Dicendum 3. Formam huius Sacramenti hanc esse: Per istam unctionem, & suam piissimam misericordiam, ndulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti, &c. & similiter de aliis membris. Ita declaratum est in lecreto Eugenii, & in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 1. le Extrema-Unctione, & expresè habetur in Rituali Romano.

Sunt autem quædam observanda. Primum est, formam huius Sacramenti per modum deprecationis esse conficiendam, ut docent S. Thomas, S. Bonaventura, & communiter alii apud Suarem suprà, sect. 3. quod constat tùm ex his S. Jacobi verbis: Orent super eum, & oratio fidei salvabit infirmum; tùm ex universali Ecclesiæ praxi, quæ ubique in huius Sacramenti administratione forma deprecatoria utitur.

4. Secundum est, quòd quamvis omnes particulæ prælatæ, quæ in forma huius Sacramenti communiter proferuntur, ad eius essentiam non pertineant, sitque probabilissimum solas has quæ sequuntur: Per istam unctionem ndulgeat tibi Dominus quidquid peccasti, ad istius validitatem esse necessarias, ut docet & probat Isambertus

disp.

disp. 3. art. 2. debet tamen Sacerdos omnia illa verba huius Sacramenti forma ex Ecclesiæ præscripto apposi prout in Rituali Romano habentur, vel secundùm pec liarem cuiuscunque Diœcesis usum, distinctè proferre, n aliquid ab eo in illa prolatione omitti, aut mutari si peccato potest.

Tertium est, probalissimum esse (quod asserunt Hen ques, Medina, Paludanus, & alii, quos citat & sequit Isambertus suprà art. 4. quinariam formæ huius Sac menti repetitionē non esse de eius essentia ; sed suffic unicam : secundùm quam sententiam, si infirmus ja jam moriturus credatur, poterit Sacerdos partes ma obvias, quinque sensuum ungere, v. g. unum oculum, a rem, narem, labium, & aliquam aliam partem pro ser tactûs, qui ubique diffusus est, ut genam, idque celeri nullo facto signo crucis, & simul ac semel verba profer Per istam unctionem indulgeat tibi Dominus quidq deliquisti, vel quidquid peccasti per visum, auditum, oc tatum, gustum & tactum.

SECTIO III.

Quinam sint huius Sacramenti effectus.

I. EXtremæ-Unctionis effectus duplicis sunt gener quidam enim animam, & alii corpus attingu Quod spectat ad animam, quinque sunt præcipui effect quos Sacramentum hoc in ea operatur.

Primus effectus illi cum aliis Sacramentis commun est gratia sanctificans : ut expresè definitum est in Co cilio Tridentino sess. 14. can. 2. de Extrema Unctione verbis : Si quis dixerit Sacram infirmorum Unctione non conferre gratiam, &c. anathema sit.

Secundus est, speciale gratiæ auxilium, tùm ad su randas tentationes in articulo mortis occurrentes, tum spem & confidentiam faciliùs & firmiùs in Deum erig dam, tum etiam ad morbi & mortis molestias cum m

iori pa-

ori patientia tolerandas: quod expressè declarat Conci-
ium Trident. cap. 2. ubi dicit, quod hoc Sacramentum
egroti animam alleviat & confirmat, magnam in eo di-
inæ misericordiæ fiduciam excitando, quâ infirmus su-
levatus, & morbi incommoda ac labores leviùs fert. &
entationibus dæmonis calcaneo insidiantis faciliùs resistit.

2. Tertius effectus, est remissio peccatorum mortaliũ,
ĩ quæ fortè habet infirmus, quæ habere se bonâ fide &
nvincibiliter ignoret: quamvis enim, ut rectè observat
Gamachæus cap. 6. de Extrema Unction Sacramentum
oc ex primaria Christi institutione secundam tantummo-
ó gratiam, id est, gratiæ sanctificantis augmentum con-
erat. supponatque hominem à peccato mortali per Sacra-
nentum Pœnitentiæ, aut perfectam contritionem jam
urgatum; nihilominùs secundario etiam primam inter-
lum gratiam conferre potest, & peccata mortalia dele-
e, si fortè Confessio Sacramentalis nulla & invalida fuit,
x aliàs infirmus se in statu peccati mortalis esse invinci-
iliter ignoret; & de illis saltem in genere atritus sit, ut
locent Paludanus, Suares, & alii apud Laymann. sup 5.
le Extrem. Unct. & satis apertè colligitur tùm ex his S.
acobi verbis: Si in peccatis sit, remittuntur ei: tùm ex
stis Concil. Trident. cap. 2. Delicta si quæ sint adhuc ex-
ianda abstergit: tum denique ex his formæ verbis: In-
ulgeat tibi Dominus quidquid peccasti: quæ quidem
erba, sicut & alia ex Apostolo & Concilio relata, cum
int indefinita, ac sine ulla restrictione, de quibuscunque
eccatis etiam mortalibus intelligi debent.

Quartus effectus, est remissio peccatorum venialium,
t à fortiori ex suprà citatis Apostoli, & Concilii verbis,
x ex ipsa Sacramenti forma colligitur.

Quintus denique, est abstersio reliquiarum peccati, ut
xpressè docet Concil. Trident. cit. cap. 2. quarum qui-
em peccati reliquiarum nomine, S. Thom. in 4. dist. 13.
uæst. 1. art. 2. qu. 1. Ferrariensis lib. 4. contra Gentes
ap. 73. & plures alii Theologi intelligunt animi langue-

rem,

rem, torporem. mœrorem, tristitiam, fastidium, anxietatem, & alias similes pravas affectiones, quæ ut plurimùm ex peccatis præteritis, eorumque recordatione oriuntur varia incommoda spiritualia causant, vel etiam in extremam desperationem propellunt.

3. Quod verò spectat ad corpus, unus est Extremæ Unctionis effectus, scilicet ipsius corporis sanitas: ut colligitur ex Apostoli verbis: *Oratio fidei salvabit infirmum*: quæ verba de corporis salute intelligenda esse docet Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis part. 15. cap. 2. & post illum S. Thomas in 4. dist. 23. qu. 2. art. 2. quem etiam Extremæ Unctionis effectum tradit Concil. Trid. cit. cap. 2. adiectâ tamen hâc conditione: ubi saluti animæ expedierit: quo sensu citata Apostoli verba docet esse intelligenda.

Quæres, quis sit præcipuus horum effectuum, seu ad quem primariò Extrema-Unctio instituta sit. Respondetur cum S. Doctore suprà, & pluribus aliis Theologis, quos citat & sequitur Suares disp. 41. hoc Sacramentum principaliter institutum esse ad conferendum infirmo speciale quoddam gratiæ actualis auxilium, quo juvetur & roboretur contra occurrentes in extremo vitæ discrimine difficultates, quibus à negotio suæ salutis strenuè procurando & promovendo retardari potest; secundariò verò tum ad sanitatem corporis, si animæ saluti conducat, reparandam; tùm ad alios suprà explicatos effectus conferendos.

SECTIO IV.

Quis suscipere possit aut debeat Sacramentum Extremæ Unctionis, & quæ in eo dispositiones requirantur.

1 DIcendum. Subiectum capax huius Sacramenti est hominem baptizatum, qui rationis usum adeptus sit, & propter morbum de vitâ periclitetur. Est communis sententia Doctorum in 4. dist. 23.

Requi-

Requiritur 1. ut sit baptizatus: cùm Baptismus, ut ha-
tur in decreto Eugenii, sit janua vitæ spiritualis, nec si-
illo Sacramenta reliqua validè suscipi possint.

Requiritur 2. Ut rationis usum adeptus sit, cùm enim
hius Sacramenti effectus, sit remissio peccatorum actua-
uum, & robur adversùs tentationes; pueri ante usum ra-
onis horum effectuum capaces non sunt; ut per se pa-
t, nec proinde Sacramenti illius suscipiendi; unde Na-
rrus cap 22. num. 1. Suares disp. 70. sect 1. & plures
ii Theologi rectè docent Sacramentum Extremæ Un-
ionis validè conferri posse, imò & negari non debere
eris, qui ad eam ætatem, & rationis discretionem per-
nerunt, ut Sacramenti Pœnitentiæ sint capaces; quam-
s sanctam Eucharistiam nondum receperint, nec adhuc
onei ad illam recipiendam judicentur: Quod etiam in
ituali Parisiensis tit. de Extrema Unctione præscribitur.
iximus requiri, ut hoc Sacramentum suscipiens rationis
um adeptus sit; sive usum illum adhuc retineat, sive
stea in amentiam aut phrenesim lapsus sit: licet enim
aximè deceat, & quantùm fieri potest procurandum sit,
infirmo ministretur, dum sana mente & integris sen-
bus est; non est tamen illi denegandum, quamvis in a-
entiam inciderit, aut rationis usum amiserit, si anteà
ud petiit, aut saltem interpretativè desideravit; si ni-
rum Christianè vixit, & salutis suæ memor fuit: quod
idem præsumendum est, nisi contrarium appareat, ut
cent Paludanus, Sylvester, Henriques, & plures alii
ud Layman. cap. 4. de Extr. Unct. & expressè declara-
r in Rituali Romano, in quo etiam præscribitur, impœ-
entibus, qui in manifesto peccato mortali moriuntur,
excommunicatis omninò denegandum esse hoc Sacra-
entum.

2. Requiritur 3. Ut nonnisi infirmo de vitâ periclitan-
conferatur Extrema Unctio, ut docet S. Thomas in 4.
. 23. quæst. 2. art. 2. & cum eo communiter omnes,
habetur in Concilio Trident. cap 3. unde neque reis

ultimo supplicio mox afficiendis, neque prælium inituri, aut aliis violentiâ aliquâ extrinsecâ morituris hoc Sacr mentum conferri debet, ut in præfato Rituali Romar expressè declaratur.

Observat etiam S. Doctor suprà articulo 4. & cum ill communiter omnes, Extremam-Unctionem morbi per culo eodem durante, iterum conferri non posse; secùs v rò si eodem morbo durante, infirmus novum aliquc mortis periculum incurrat: ut, si postquam inunctus fu frat, Medicorum judicio meliùs habere cœpit, evasitq periculum mortis, in quo nihilominùs posteà mutata co poris constitutione iterum recidit, ut docent Paludanu Suares, & alii apud Laymann.

Dicendum 2. Infirmum sui compotem Sacramentu Pœnitentiæ & Eucharistiæ debere recipere, priusquam E rrema-Unctio ipsi conferatur, si tempus & ipsius infirr conditio seu dispositio id permittat. Ita docet Isambert disp. 7. art. 1. & expressè declaratur in Rituali R mano, & etiam in Catechismo Romano, part. 2. cap. ubi vocat hanc consuetudinem Ecclesiæ, perpetuam, ag que esse servandam, quod obligationem denotat: si tam posteà in mortale peccatum lapsus sit, aut alicujus pecc mortalis nondum confessi recordetur. debet huius Sacr menti susceptioni Sacramentalem Confessionem præmitt re, aut si extrema morbi vi oppressus id non possit, deb actum contritionis, aut saltem attritionis elicere, ut Sac menti huius virtute, peccatorum remissionem percipi ut docet Isambertus suprà: & antè illum docuerunt Suar disp. 42. sect. 1. Navarrus cap. 22. num. 13. & plures al

5. Quæres, an sit aliqua obligatio Extremæ Unctio recipiendæ. Respondetur juxta doctrinam S. Thomæ in dist. 23. quæst. 1. art. 1. quæst. 3. ad 1. nullam esse h ius Sacramenti recipiendi sub peccato mortali obligati nem, si secundùm se præcisè consideretur; licet enim u lissimum sit ac saluberrimum, nullam tamen nec med nec præcepti necessitatem secum invehit, ut probat Isa

bertus

ertus disp. 8. art. 1. qui tamen rectè subjungit fieri in-
erdùm posse, ut infirmus illud non suscipiendo, mortali-
er peccet : si verbi gratia, illud ex contemptu omittat,
el quamvis absit contemptus, si ex neglectu illius scan-
alum sequatur, aut infirmus probabile aliquod pericu-
um salutis incurrat; quia nullum aliud Sacramentum
uscipere potest.

Non est tamen par ratio illius, cui Sacramenti huius
dministratio ex officio incumbit : is enim, ut rectè docet
& probat Isambertus ibid. per se, vel per alium Sacerdo-
em tenetur hoc Sacramentum subditis suis extremè &
periculosè ægrotantibus administrare, ita ut peccet morta-
iter, si cognito alicuius infirmi periculo, illi conferre sine
ullâ justâ ratione omittat aut differat cum probabili pe-
iculo, ne interim ægrotus, illo non suscepto, moriatur.
Additque, quòd quamvis infirmus morbo contagioso la-
boraret, nec posset illi Sacramentum hoc, nisi cum vitæ
periculo administrari, si tamen proprius eius Sacerdos
aliter ei subvenire non possit quam Extremam-Unctio-
nem illi conferendo, teneretur etiam cum certissimo vitæ
periculo hanc illi administrare, nisi alius Sacerdos eius
vices suppleat. Docet nihilominùs, quòd si moraliter
certus sit de bonâ illius dispositione : quoad ea quæ salu-
tem animæ respiciunt; puta quia nuperrimè Pœnitentiæ
& Eucharistiæ Sacramenta illi administravit, tunc non te-
neri, saltem sub peccato mortali, Extremam Unctionem
illi administrare cum tali periculo.

CAPUT SEPTIMUM.

De Sacramento Ordinis.

SECTIO I.

Utrùm Ordo sit Sacramentum.

I. NOmen Ordinis, quod ex se latissimam habet signi-
ficationem, ab Ecclesia usurpatum est, ut observat

Catechiſmus Romanus part. 2. cap. 7. tum ad deſignandum Eccleſiaſticæ Hierarchiæ ſtatum, in quâ reperiuntur varij Miniſtrorum ſuperiorum & inferiorum gradus, optimè diſpoſiti ad ea perficienda, quæ cultum divinum præſertimque Sanctiſſimum Dominici Corporis Sacrificium ſpectant: tum ad ſignificandum ritum illum ſacrum, quo quiſque Miniſtrorum illorum ſolemni religione conſecratur, ac divino cultui ſacriſque Altaribus mancipatur: in quo poſteriori ſenſu de illo quæritur, utrum ſit Sacramentum. Quæ quidē quæſtio dupliciter intelligi poteſt. Primò in genere: utrùm in Eccleſia ſit Sacramentū Ordinis: Secundò in particulari; utrùm quilibet Ordinum Eccleſiaſticorum ſit Sacramentum. Pro cuius reſolutione.

Dicendum 1. Ordinem eſſe Sacramentum novæ legis à Chriſto Dominò inſtitutum. Hanc veritatem quæ de fide eſt, negaverunt olim Meſſaliani, ut refert Coccius tom 2. lib. 8. art. 1. & hodie ſimiliter negant Lutherani, & Calviniſtæ, quorum error refellitur, & veritas noſtræ fidei probatur.

Primò ex Apoſtolo 2. ad Timoth. 1. Admoneo te, ut reſuſcites gratiam, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum; ex quo loco, ubi loquitur Apoſtolus de Sacrá Ordinatione ipſius Timothæi, habetur ritus aliquis ſenſibilis, & collatio gratiæ per hunc ritum: unde ſequitur veram rationem Sacramenti in ſacra Ordinatione reperiri.

2. Secundò, ex Concilio Calced. can. 2. ubi damnantur illi, qui pecunias pro ordinatione recipiunt, eò quod gratiam Dei vendere cenſeantur, quæ tamen vendi nec debet, nec poteſt: & ex Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 3 his verbis: Cum Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica Tradione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit per Sacram Ordinationem, quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet Ordinem eſſe verè & propriè unum ex ſeptem Sanctæ Eccleſiæ Sacramentis.

Tertiò

Tertiò, ex S. Leone Epistola 87. ad Episcopos Mauri-
niæ cap. 1. ubi postquam dixit Ordinem Sacerdotii non-
si benè probatis & exercitatis esse conferendũ, subjungit:
uis dissimulare audeat, quod in tanti Sacramenti per-
rpetratur injuriam? si nimirùm indignus ordinetur: &
Ambrosio lib. de dignitate Sacerdot. cap. 5. Quis dat
piscopalem gratiam? Deus, an homo? respondet: sine
ubio Deus: sed per hominem dat Deus: homo im-
onit manus; Deus largitur gratiam.

Dicendum 4. non modò Ordinem in genere, sed eti-
m in particulari unumquemque Ordinem Ecclesiasti-
orum esse Sacramentum. Antequàm hæc assertio pro-
etur, supponendum est septem esse Ordines: tres qui di-
untur majores: scilicet Presbyteratum, Diaconatum, &
ubdiaconatum, quatuor verò minores, nimirùm Ordi-
em Acolytorum, Exorcistarum, Lectorum, & Ostiario-
um. Quod constat ex variis Conciliis, septem illos Or-
ines enumerantibus; ut ex Concilio Romano sub S. Syl-
estro cap. 4. Carthag. 4. cap. 2 Florent. in decret. Euge-
ii, & Trident. sess. 23. cap. 2. ubi expressè dicitur non
olum nomina illorum Ordinum, sed etiam singulorum
ropria ministeria, fuisse in usu ab ipso Ecclesiæ initio.
tem ex Epistola Cornelii Papæ ad Fabianum Episcopum
ntiochenum, in qua totius Cleri Romani, enumeratio-
em faciens, dicit: In Ecclesia Catholica, id est Romana,
resbyteros esse quadraginta sex, Diaconos septem, Sub-
iaconos septem, Acolytos quadraginta, duos Exorcistas,
ectores unà cum Ostiariis quinquaginta duos.

3. Hoc præsupposito, probatur assertio, primò de illis
mnibus Ordinibus in genere ex eo quod postquam Con-
ilium Trident. cap. 2. septem illos Ordines enumeravit,
osdemque in Ecclesia semper fuisse dixit, capite tertio
bsolutè definit Ordinem esse Sacramentum, absque ulla
estrictione ad majores Ordines, aut minorum exclusio-
e: unde sequitur secundùm eius mentem in omnibus &
ingulis Ordinibus, majóribus & minoribus, veram Sacra-
menti rationem reperiri.

Probatur 2. de singulis Ordinibus in particulari. De Presbyteratu quidem tam ex Conciliis Florent. in decr. Eug. & Trident. suprà, in quibus Presbyteratus tanquam aliorum Ordinum primus & præcipuus enumeratur, cui proinde ratio Sacramenti præ aliis competere debet: tum etiam ex SS. Patribus, qui Presbyteratum annumerant aliis Sacramentis, vel Ordinationem Presbyterorum expressè vocant Sacramentum, ut S. Cyprianus serm. de ablut. pedum, S. Augustinus lib. 1. contra Donatist. cap 1. & S. Leo Epist. 81. ad Dioscorum cap. 1.

De Diaconatu similiter probatur, tum ex eo quòd Concilium Trident. sess. 23. can. 6. definivit Hierarchiam Ecclesiæ divina Ordinatione institutam, constare ex Episcopis, Presbyterist Ministris, ubi per Ministros saltem Diaconos intelligit, quorum proinde Ordinem divinitùs institutum esse declarat tùm etiam ex ritu quem servat Episcopus Diaconos ordinans, cum singulis illorum imponens manus dicit: Accipe Spiritum Sanctum: quibus verbis se gratiam illis conferre declarat.

4. Quamvis autem Durandus & Cajetanus negaverint Ordinationem Diaconi esse Sacramentum; monet tamen Isambertus disp. 2. de ord. art. 7. sententiam illorum, licet ante Conc. Trid. utcumque probabiliter defendi potuerit: post illud tamen sine aliquâ censuræ notâ sustineri ampliùs non posse.

Dices, Diaconos fuisse ab Apostolis institutos Act. 6. idque eo fine, ut pauperum curam gererent; unde sequitur illorum Ordinationem non esse Sacramentum, cùm ex Christi institutione non sit.

Respondetur, verum esse Diaconos ab Apostolis ordinatos fuisse; falsum verò Diaconatûs Ordinem fuisse ab illis institutum: constat enim ex ipsius Ecclesiæ traditione, ut docet & probat Isambertus suprà, Sacramentum Ordinis fuisse à Christo Domino in ultimâ cœnâ institutum. Quod autem dicitur Diaconos ab Apostolis ordinatos fuisse, ut pauperum curam gererent, id fuit quidem

unum

um ex illorum officiis, non verò primarium & præci-
um, ut docet idem Isambertus suprà art. 8. & pleniùs
nstabit ex iis, qoæ de singulorum Ordinum officiis in-
dicentur.

De Subdiaconatu denique, & aliis minoribus Ordini-
is constat, tùm ex authoritate Concil. Trid. suprà, tùm
iam ex eo quòd hæc est plurimorum Doctorum,
m antiquorum, quàm recentiorum sententia, ut S. Tho-
æ in 4. dist. 24. qu. 2. art. 1. qu. 3. S. Bonaventuræ, Ri-
iardi, Scoti, Paludani, Majoris, Almaini, Ferrariensis.
kij, & aliorum quos citat & sequitur Valentia quæst. 1.
Sacr. Ord. pun. 4. quibus etiam subscribit Isambertus
sp. 2. de Ord. art. 11.

Nec obstat quòd tres tantùm majores Ordines dican-
ur sacri: non enim sic vocantur, quasi solis illis ratio
acramenti competat: sed quia solis illis votum continen-
æ annexum est, ut docet idem Isambertus disp. 1. de
rd. art. 6.

5. Verum est quidem S. Ignatium Antiochenum Epi-
copum Epist. 11. ad Antiochenos supradictis Ordinibus
nnumerare Cantores seu Psalmistas, & laboratores, qui
efunctorum corpora curabant; sed (ut rectè observat
aronius ad an. 44. propè finem) non fuerunt hi Ordi-
es, sed officia merè Ecclesiastica; quod apertè etiam colligi
otest ex Concil. Carth. 4 c. 10 ubi dicitur quod Psal-
nista potest absque scientiâ Episcopi, sola Presbyteri,
ussione suscipere canendi officium; & ex consequenti il-
ud non conferebatur per Ordinationem seu consecratio-
nem; sed per meram deputationem seu commissionem.

Objicies ex doctrinâ superius explicata consequens fo-
e plura esse Sacramenta quàm septem.

Respondetur, quòd quamvis singuli Ordines habeant
ationem Sacramenti, unum tamen in genere Sacramen-
um simul constituunt, quod sufficit ut Ordo dicatur unum
genericè Sacramentum, quod sub se diversas species co-
inet, ut fusiùs explicat Bellarminus lib. 1. de Sacram.
Ord. cap. 8.

6. Porrò supradictis Ordinibus annumerari meritò debet Episcopatus, tanquam ipsius Ordinis Sacerdotalis vertex & summitas, quod expressè declaravit Concil. Trid. sess. 23 cap. 4. ubi definit Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc ordinem Hierarchicum præcipuè pertinere, & positos esse; sicut ait Apostolus, à Spiritu Sancto, regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse: quarum functionum potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Cui veritati suffragantur SS. Patres, qui Episcopatum vocant, Ordinem, ut S. Anacletus Epist. 3. cap. 1. S. Cajus Epist. ad Felicem Episcopum, & S. Ambrosius l. 3. de Sacr. cap. 1. Neque solùm est Ordo, sed etiam Sacramentum nobilissimum & perfectissimum; quamvis enim nonnulli Theologi olim id in dubium revocaverint, communiter tamen asserunt alii omnes, qui fusè citantur apud Bellarm. lib. 1. de Clericis cap. 5. & Valentiam disp. 9. de Sacris Ordin. qu. 1. pun. 2. apud quem videri potest fusior probatio huius sententiæ; quam adeò certam esse dicit Isambertus disp. 2. de Ord. art. 3. ut contrariam tanquam erroneam prorsus repudiandam existimet.

Quòd verò spectat ad tonsuram Clericalem, quamvis quidam Juris Canonici Doctores aliis Ordinibus illam annumerandam esse arbitrentur; communis tamen & vera Theologorum sententia est; non esse Ordinem, sed solummodò cæremoniam Ecclesiasticam, ut S. Thom. in 4. dist. 24. qu. 3. art. 1. S. Bonaventura ibid. & alii communiter docent: & constat etiam ex Concil. Trid. sess. 23. c. 2. de reform. cap. 6. & 10. ubi Tonsura semper ab Ordinibus expressè distinguitur: & in Catech. Rom. part. 1. cap. 7. dicitur Tonsuram tantummodò esse præparationem quandam ad Ordines suscipiendos, sicut Exorcismus est præparatio ad Baptismum, & Sponsalia ad Matrimonium.

Quod

7. Quod quamvis ita se habeat, certum est nihilominùs cæremoniam illam Tonsuræ accipiendæ ab iis, qui n Clerum cooptatur, & ab ipsis deferendæ, esse antiquissinam, & ab ipsis Apostolis derivatam, ut videri potest apud Bedam lib. 4. hist. Anglorum, cap. 22. & apud Baronium ad ann. Christi 58. habeturque de illa speciale decretum S. Aniceti Summi Pontificis in Epist. decret. ad Episcopos Galliæ, quo prohibentur Clerici comam nutrire, jubenturque Tonsuram in summitate capitis, in modum sphæræ gestare: cuius rei hanc ibi rationem reddit: Quod sicut Clerici discerni debent à laicis in conversatione, sic etiam ab ijsdem in Tonsura, & in omni habitu discreti esse debent. Quod etiam plures alij Summi Pontifices, & plurima Concilia variis subinde temporibus sanxerunt, & novissimè in Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. decretum illud renovatum est, sicut & in pluribus aliis recentioribus Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, ac præsertim Galliæ nostræ Goncilis, ut Remensi anno 1583. Turonensi eod. anno. Bituricensi anno 1584. Aquensi an. 1585. Tholosano an. 1590. Burdigalensi an. 1614. &c ex quibus apparet universam Ecclesiam his novissimis temporibus veluti conspirare voluisse ad religiosam illam Tonsuræ Clericalis traditionem & praxim communibus suffragiis denuò stabiliendam; unde infertur non sine gravi peccato à Clericis, præsertim majoribus Ordinibus initiatis, aut beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentibus, hanc Tonsuræ deferendæ legem contemni vel negligi posse, ut infra in appendice peculiari ad calcem huius operis fusiùs explicabitur.

SECTIO II.

Quæ sit materia & forma Sacramenti Ordinis.

I. QVæstionis propositæ duplex sensus esse potest. Primus, quæ sit materia & forma Sacramenti Ordinis in generali. Secundus, quæ sit specialis materia & forma

cuiuscunque Ordinis in particulari. Pro cuius in utroque sensu resolutione.

Dicendum 1. Materiam remotam Sacramenti Ordinis in generali, esse rem illam, quæ ab Episcopo traditur illi, qui Ordinē aliquē suscipit: proximā esse huius rei traditionem: formam denique in verbis illis consistere, quæ ab Episcopo proferuntur modo imperativo, cum expressione potestatis quæ confertur. Ita Sotus, Victoria, Bellarm. & plures alii, quos citat & sequitur Bonacina disp. 8. de Sacram. Ord. quæst. unic. punct. 3. Constatque tùm ex Concil. Carthag. 4. & ex Florent. in decr. Eug. ubi dicitur Sacramenti Ordinis materiam esse illud, per cuius traditionem confertur Ordo; formam verò esse verba ab Episcopo in eiusmodi traditione prolata: tùm ex iis, quæ de materia & forma singulorum Ordinum in particulari dicentur.

Dicendum 2. Materiam Ordinationis Ostiarij esse traditionem Clavium per Episcopum factam: Lectoris, traditionem Codicis, de quo Ordinandi legere debent: Exorcistæ, traditionem libri Exorcismorum; Acolyti, traditionem ceroferarij & urceoli vacui. Formam verò esse verba cuique materiæ correspondentia, quæ ab Episcopo, dum eiusmodi instrumentum Ordinandis tradit, proferuntur; quæ quidem habentur in Pontificali. Ita citati DD. apud Bonacinam suprà. Et constat tùm ex præfato Concil. Carthag. 4. can, 6. 7. 8. & 9. & Flor. in decr. Eugenii. tùm ex Catech. Rom, part. 1. cap. 7. ubi hæc omnia distinctè explicantur.

Dicendū 3. duplicem esse materiam partialem, duplicemque formam Subdiaconatûs, Diaconatûs & Presbyteratûs. Prior materia partialis Subdiaconatûs est traditio calicis vacui cum patena vacua, cui partialis hæc forma respondet; Videte cuiusmodi ministerium vobis traditur: posterior eiusdem materia partialis, est traditio libri Epistolarum, cui respondet altera partialis forma: *Accipe librum Epistolarum, & habe potestatem legendi*

in Ecle-

in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis. Similiter prior partialis materia Diaconatûs est manuum Episcopi impositio, quæ fit super ordinandum: forma ei correspondens sunt hæc verba: Accipe Spiritum Sanctum ad robur ad resistendum Diabolo & tentationibus eius, in nomine Domini: posterior partialis materia est traditio libri Evangeliorum, forma ei respondens: Accipite potestatem legendi Evangeliũ in Ecclesia Dei, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini. Denique prior partialis materia Presbyteratûs est traditio calicis cum vino, & patenæ cum pane superposito; forma correspondens super hæc verba: Accipe potestatem offerendi Sacrificium Dei, Missasque celebrandi, tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini: posterior partialis materia eiusdem est impositio manuum Episcopi super Ordinandum; partialis item forma ei respondens sunt hæc verba: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

3. Hæc autem doctrina circa prædictorum Ordinum materiam & formam desumpta est tùm ex citato Concil. Carthagin. & Florent. tùm etiam ex Pontificali, & Catechismo Romano, ubi hæc omnia fusè declarata habentur; pro cuius confirmatione non requiritur alia probatio quàm ipsius Ecclesiæ auctoritas. Quamvis autem non plane constet inter Theologos, utrum Subdiaconatûs & Diaconatûs materia & forma sit duplex (de Presbyteratu enim nullus est ambigendi locus) quibusdam hanc, aliis illam tanquam solam & sufficientem assignantibus, sententia tamen illorum, qui duplicem illam materiam & formam partialem in utroque illo Ordine agnoscunt, videtur esse non solùm probabilior, ob rationes, quæ apud Isambertum disp. 3. art. 2. & 3. videri possunt, sed etiam in praxi tenenda; cùm in iis quæ ad Sacramentorum validitatem spectant, tutior semper pars amplectenda sit.

4. Dicendum, triplicem esse materiam partialem Epi-

ſcopatûs, triplicem item formam partialem. Prima illius materia partialis eſt impoſitio manuum à tribus Epiſcopis facta ſuper caput illius, qui in Epiſcopum ordinatur; forma ei correſpondens ſunt hæc verba ab illis tribus ſimul prolata: Accipe Spiritum Sanctum. Secunda materia partialis eſt unctio capitis & manuum ipſius electi in Epiſcopum, facta per conſecratorem Epiſcopum: forma ei reſpondens ſunt verba, quæ in ipſa unctione ab Epiſcopo conſecratore proferuntur. Tertia denique partialis materia eſt traditio Baculi Paſtoralis, Annuli & libri Evangeliorum: forma ei reſpondens, ſunt verba, quæ in ipsâ traditione conſecrator Epiſcopus profert.

Vaſqueſius quidem cum quibuſdam aliis Theologis, quos citat diſp. 240. cap. 5. exiſtimat materiam Epiſcopalis Ordinationis in ſola manuum impoſitione à 3. Epiſcopis factâ, conſiſtere; formam item in ſolis verbis, quæ tunc ab illis proferuntur; obſervatque paucos admodùm Theologos ſcripſiſſe de materiâ & formâ Epiſcopalis ordinationis: nihilominùs probabilior eſt, & in praxi tenenda ſententia in aſſertione noſtrâ explicata, ob varias auctoritates & argumenta, quibus fusè illam propugnat Iſambrrtus art. 4. quæ apud illum videri poſſunt.

5. Cæterùm ad ſolvendas plures difficultates, quæ circa materias illas & formas ſingulorum Ordinum poſſent occurrere, obſervandum eſt id, quod docet Bellarminus cap. 9. de Ord. credibile eſſe Chriſtum Dominum iſtas omnes materias Ordinum inſtituiſſe; non quidem in particulari, ſed generatim præcipiendo Apoſtolis, & per illos Epiſcopis eorum ſucceſſoribus, ut Ordines conferrent per traditionem inſtrumentorum illorum, quibus ſignificaretur eorum poteſtas. & verbis conceptis eandem illam traditionem exprimerent: quod etiam pluribus probat Iſambertus art. 6. idemque art. 8. rectè monet non ſolùm præcepti, ſed etiam Sacramenti neceſſitate requiri, ut qui Ordinem aliquem ſuſcipiunt, quòd maximè notandum eſt; illius materiam ab Epiſcopo porrectam phyſicè

tangant;

ngant: quod variis argumentis probat, ac præsertim ıthoritate Clementis VIII. Summi Pontificis, qui speciali plomate decrevit reordinari saltem sub conditione eos, ui tunc temporis fuerant ab Episcopo Sagiensi ordinati, ò quòd nec Episcopus ille per seipsum tradidisset instrumenta ordinandis, nec ordinandi physicè instrumenta illa etigissent.

SECTIO III.

Quis Sacramentum Ordinis conferre, quis item illud suscipere possit.

CErtum est ex fide, ordinarium huius Sacramenti Ministrum esse solum Episcopum, ut constat ex Concilio Florent. in decret. Eug. & Trident. sess. 13. cap. 4. & etiam ex perpetuâ Ecclesiæ traditione manifestum est, at ex variis Conciliorum & SS. Patrum testimoniis probat Bellarm. cap. 11. de Ord. Sed difficultas est, utrùm omnis & quilibet Episcopus possit validè ordinare; item utrùm ex commissione Sum. Pont. possit aliquis alius ab Episcopo conferre Ordines. Pro cuius resolutione,

Dicendum 1. quemlibet Episcopum, etiam hæreticum aut degradatum, Ordines validè conferre posse, dummodò materiam & formam legitimam cum debitâ intentione adhibeat. Ita S. Thomas in 4. dist. 25. quæst. 1. art. 2. S. Bonavent. ibid, art. 1. quæst. 2. Scotus, Richardus, Durandus, Paludanus, & alii communiter in eandem distinctionem. Ratio est, quia potestas ordinandi pendet fundamentaliter & essentialiter à charactere Episcopali, sicut potestas consecrandi pendet à charactere Sacerdotali, cùm ipsa Ordinatio fiat per modum cuiusdam consecrationis; character autem ille æquè in Episcopis ac in Sacerdotibus est indelebilis.

Neque obstat cap. Nullum 9. quæst. 2. in quo vacua & inania dicuntur omnia, quæ gesserat Episcopus, functiones aliquas in aliena Diœcesi, & super alienum Clerum

exer-

exercens: hæc enim, ut rectè observat & probat Isambe rus disp. 6. art. 1. intelligenda sunt non de sacrâ Ordina tione, sed de aliis ad Ecclesiasticam disciplinam spectant bus: unde etiam in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. & ses 23. cap. 8. non dicitur esse reordinandus ille, qui ab alie no Episcopo sine proprij licentiâ Ordines accepit; se tantùm decernitur, ut à susceptorum Ordinum executio ne, quandiu proprio Episcopo visum fuerit, maneat su spensus.

Quamvis autem valida sit Ordinatio ab Episcopo alie no, vel etiam hæretico aut degradato facta, est tamen il licita; ut enim Episcopus non modò validè, sed etiam licitè Ordines conferat, nonnisi subditis suis illos confer debet, aut alienis ex licentiâ proprij Episcopi, & insuper ab omni censurâ & impedimento Canonico debet esse immunis. Concedit tamen idem Concilium sess. 23. cap. 9. ut Episcopus familiarem suum, seu domesticum, licet sibi non subditum, ordinare possit, dummodò fuerit cum eo per triennium commoratus.

2. Dicendum, ex dispensatione Summi Pontificis simplicem Sacerdotem conferre posse quatuor minores Ordines, Subdiaconatum, & Diaconatum. De minoribus constat ex eo quòd Abbates regulares possint ex concessione Summi Pontificis Tonsuram & quatuor minores Ordines Regularibus sibi subditis conferre, ut habetur ex cap. Quoniam, dist. 69. & cap. Cùm contingat, extra de ætate & qualitatibus Ordinand. & etiam ex Concil. Trident. sess. 13. cap. 21. de reform. De Diaconatu & Subdiaconatu similiter constat ex privilegio per Innocentium VIII. anno Domini 1488. Abbatibus Cistertij concesso, ut quibuscunque Monachis sui Ordinis Subdiaconatum & conferre possint.

De Presbyteratu verò, cùm nullum extet similis privilegij exemplum, nec ulli simplici Sacerdoti, quamvis in eminentissima dignitate constituto Summus Pontifex unquam concesserit facultatem ordinandi Sacerdotes inde

meritò

eritò infertur ejuſmodi facultatem ita ſoli Epiſcopo com-
:tere, ut nullis aliis delegari aut committi poſſit.

Quod autem ſpectat ad Epiſcopatum; quamvis jure
mmuni tres Epiſcopi ad ordinandum ſeu conſecrandum
piſcopum requirantur, ut habetur ex Pontificali Roma-
, & variis argumentis probat Iſambertus diſp. 6. art. 1.
oteſt tamen Summus Pontifex diſpenſare, ut unus Epi-
opus alium Epiſcopum ordinare ſolus poſſit; quod pro-
ari ſolet ex facto S. Gregorij Papæ, qui cum Auguſtino
piſcopo in Angliam miſſo diſpenſavit, ut quandò ibi ſo-
s eſſet Epiſcopus, ſolus etiam poſſet alios Epiſcopos
dinare, donec plures eſſent, qui cum illo Epiſcopalem
dinationem facerent.

3. Dicendum. Divino jure omnem & ſolum maſculum
ptizatum ſacræ Ordinationis eſſe capacem. Ita S.
homas in 4. diſt. 5. qu. 2. art. 1. eſtque de fide contra
ollyridianos & Cataphrygas hæreticos, qui mulieres ſa-
is Ordinibus initiabant, ut teſtatur S. Epiphanius hæreſi
. & probatur ex Apoſtolo 1. Timoth. 2. ubi prohibet
ulierem dominari in virum; & 1. Cor. 12. jubet eſſe ſub-
tam, nec permitti ei in Eccleſia loqui vel docere: qui ve-
 ad Ordines promoventur, accipiunt præeminentiam &
teſtatem in alios: & cap. Nova quædam, de pœnit. &
miſſ. dicitur mulierem ſacræ Ordinationis eſſe adeò
capacem, ut nequidem Sanctiſſimæ Virgini Deiparæ,
æ tamen univerſis Apoſtolis longè dignior & eminen-
r fuit, Claves Regni Cœlorum traditæ fuerint.

Objicies, ex antiquis Canonibus conſtare, mulieres
aſdam olim ordinatas fuiſſe Presbyteras, Diaconiſſas,
Oſtiarias; &c.

Reſpondetur, Diaconiſſas & Oſtiarias non fuiſſe ullo
rdine inſignitas, ſed tantùm deputatas ad quædam offi-
a & munia exteriora, præſertim erga alias mulieres obe-
da: Presbyteras verò fuiſſe, vel viduas longè aliis ſe-
ores ob ætatem ſic dictas, ut patet ex capit. Mulieres,
ſtinct. vel ſic vocatas fuiſſe mulieres conjugatas, qua-
rum

rum mariti ad Presbyteratum seu sacerdotium promo fuerant, quæ tamen in perpetuâ continentiâ cælibes pe manebant; sicut etiam illæ, quarum conjuges ad Ep scopalem Ordinem evecti fuerant, quæ tamen similite in perpetuo cælibatu vivebant, dicebantur Episcopæ, u patet ex Concilio 2. Turonensi Canon. 20. & Altissiodo rensi can. 21.

4. Dicendum, ut quis licitè Ordines suscipiat, requi in primis, ut nullâ lethali culpâ sit inquinatus: Qui enim ut loquitur Cathechismus Romanus, mortiferi alicuiu peccati sibi conscius initiari se curaret vel pateretur, no vo se & maximo scelere obstringeret: quare ibidem mo net, ut, qui sacris initiandi sunt, priùs Pœnitentiæ Sacra mento conscientiam purgare diligenter studeant.

Præterea requiritur, ut nullo Censuræ vinculo inno datus, nullâ etiam irregularite impeditus sit: quod intr suo loco explicabitur. Item ut legitimo tempore & ido neâ ætate ordinetur, habeatque alias qualitates seu di spositiones jure divino vel Ecclesiastico præscriptas.

Atque in primis quod spectat ad tempus, prima Ton sura Clericalis quâcunque die & horâ conferri potest, u habetur in Pont. Rom. Quatuor minores Ordines, quan do seorsim à majoribus conferuntur, in Dominicis tan tùm & Festivis diebus, idque manè, ut ibidem præscri bitur; tres verò majores Ordines, nonnisi in Sabbati quatuor temporum, & in Sabbato ante Dominicam Passio nis, & ante Dominicam Resurrectionis, ut constat ex uni versali Ecclesiæ praxi, & habetur cap. De eo, de tempo ribus Ordinat. & cap. ult. dist. 75. Ordinatio verò Epi scopi, nonnisi die Dominica fieri debet, idque ex anti qua Ecclesiæ consuetudine, docet S. Leo Epist. 79. ad Dioscorum cap. 1. & habetur cap. Quotidie, dist. 75.

5. Ad legitimum tempus Ordinationis pertinet etiam observatio interstitiorum: id est, ut post aliquem Ordi nem susceptum, nonnisi anno elapso superior Ordo con feratur: quod non solùm in majoribus Ordinibus, sed

etiam,

l etiam in minoribus locum habere, teſtantur Navar-
s, Reginaldus, Menochius, & alii apud Bonacinam diſp.
quæſt. un. de Ord. pun. 1. Poteſt tamen Epiſcopus in
is temporum interſtiis ex cauſa rationabili diſpenſare,
omnes etiam minores Ordines ſimul & eodem die
nſerre: non verò duos majures, neque etiam ipſos mi-
res ſimul cum aliquo majori, niſi fortè ex aliqua par-
culari conſuetudine minores Ordines cum Subdiacona-
eodem die conferri ſoleant; quam quidem conſuetu-
nem damnari non debere aſſerunt S. Antoninus, Henri-
es, Navarrus, & alij apud Laymannum cap. 28. de
rd. cùm à Concilio Trident. damnata non fuerit.

6. Quod verò ſpectat ad ætatem, Concilium Trident.
ecrevit ſeſſ. 21. cap. 12. de reform. Ut nullus in po-
erum ad Subdiaconatûs Ordinem ante vigeſimum ſecun-
um, ad Diaconatum ante vigeſimum tertium, ad Pre-
yteratum ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum
romoveatur: qnod tamen intelligendum eſſe de annis
choatis conſtat, tùm ex Bulla Pij Secundi, quam refert
uaranta verbo, Ordinatis, tùm ex communi Eccleſiæ
raxi: ad Epiſcopatum verò requiruntur juxta juris an-
qui diſpoſitionem triginta anni completi, ut habetur cap.
um in cunctis, de Electione; ad Tonſuram denique &
inores Ordines nulla in Concil. Trident. certa præſcri-
itur ætas; ſed id Epiſcopi judicio relinquitur; dummo-
ò tamen ſervetur Conſtitutio Bonifacij VIII. c. Nullus,
e temporibus in Ordin. 6. ubi prohibitum eſt, ne Cleri-
alis Tonſura infanti, id eſt minori ſeptem annis, ut ex-
licat Gloſſa, conferatur. Certè ex diſpoſitionibus illis,
uas ad Clericatum aut minores Ordines Concilium exi-
it, de quibus agetur ſectione ſequenti, ſatis apertè col-
igitur, ſecundùm mentem Concilij, requiri ætatem non
odò rationis, ſed etiam paulò maturioris judicij capacē,

SECTI-

SECTIO IV.

Quænam qualitates seu dispositiones requirantur i illis qui ad Ordines sunt promovendi.

I. VT nihil nisi certum, & ab Ecclesia non modò pr batum, aut prioribus sæculis usitatum; sed etiar pro tempore præsenti præscriptum, proindéque ab omn bus servandum proponamus, ipsius Concilij Trident. de ereta paulò fusiùs attexemus; ut ex iis attentè considera tis ac perpensis, quivis intelligat quæ sit Ecclesiæ mens quodve super hoc Ordinationis sacræ negotio consilium

Atque in primis quod spectat ad primam Tonsuram sic de illa Concilium loquitur sess. 23. cap. 4. de reform Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confir mationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti no fuerint, quique legere & scribere nesciant, & de quibu probabilis conjunctura non sit, secularis judicij fugiend fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ ge nus elegisse: quibus verbis quatuor dispositiones requiri in eo, qui Clericali militiæ cupit ascribi. Prima est, ut Sa cramentum Confirmationis jam receperit: quod quiden jam strictè præceptum esse docet Bonacina disp 8. quæst un. de Ord. pun. 5. ut existimet eum peccare mortaliter qui Tonsura Clericali ante susceptum Confirmationis Sa cramentum initiatus fuerit. Secunda est, ut fidei rudimē ta fuerit edoctus, id est ut non modò Catechismum me moriter didicerit, quod pueris familiare est, sed præsertin ut ipsius doctrinæ Christianæ sensum perceperit; ita u de præcipuis ejus Mysteriis interrogatus aptè responder possit. Tertia, ut legere ac scribere sciat. Quarta denique ut non alicuius temporalis commodi causâ, sed solum modò, ut Deo fidelem cultum præstet, hoc vitæ genu elegerit: quæ verba maximè perpendi debent: illis si quidem declarat Ecclesia, in eo qui Tonsuram Clericalen suscepturus est, prærequiri, ut attentè consideret, qual

set

illud vitæ Clericalis genus, quod amplecti cupit: neq; alienâ inductione, aut præcipitanter, sed spontè & emissâ maturâ deliberatione, adhibitoque (quod ma- nè conducit) viri alicuius pij & prudentis consilio il- eligat, non ullo humano respectu, neque beneficij ali- us captandi gratiâ, aut commodiùs vivendi spe, sed fi- is & sinceri obsequij Deo præstandi causâ unicè ad inductus; de quibus omnibus & singulis ad primam nsuram initiandos seriò examinari debere, constituit Carolus Borromæus in Concilio 4. Mediolanensi, titul. iis q æ pertinent ad sacras Ordinationes.

2. De minoribus autem Ordinibus Concil. Trident. sess. . cap. 12. de refor. Minores Ordines ijs, qui saltem lin- am latinam intelligunt, per temporum interstitia, nisi ud Episcopo expedire videretur, conferantur: ut eo ac- ratius, quantùm sit huius disciplinæ pondus possint edo- ri, ac in uno quoque munere, juxtà præscriptum Epi- pi se exerceant, idque in ea, cui ascripti sunt Ecclesia, i fortè ex causa studiorum absint: atque ita de gradu gradum ascendant, ut in eis cum ætate, vitæ meritum doctrina major accrescat: quod & bonorum morum emplum, & assiduum in Ecclesia ministerium, atque ajor erga Presbyteros & superiores Ordines reverentia, crebrior quàm anteà Corporis Christi communio ma- mè comprobabunt. Quibus verbis sex præsertim dispo- iones exigit in iis, qui ad minores Ordines promoven- r. Prima est, ut saltem linguam latinam intelligant. cunda, ut accuratè edoceantur, quæ sit illorum Ordi- m ratio, & quæ singulorum propriæ functiones. Ter- , ut alicui Ecclesiæ ascribantur, ibique in suscepti Ordi- s munere, juxta Episcopi præscriptum, se exerceant, tequam ad altiorem gradum evehantur. Quarta, ut esbyteris, aliisque Superioribus Ecclesiasticis, & potiori lhuc ratione ipsi Episcopo, reverentiam & observanti- n debitam exhibeant. Quinta, ut modestiâ & bonorum orum exemplo cæteris præfulgeant. Sexta denique, ut

ad sacram

ad sacram Corporis Christi communionem frequenter accedant, adeòque ut vitam ducant tanti Sacramenti frequenti susceptione dignam. De quibus testimonium à Parocho & Scholæ Magistro habere debent, ut ab eodem Concilio præscribitur ejusdem sess. cap. 5.

3. Jam quod spectat ad Subdiaconatum, Diaconatum & Presbyteratum, Concilium in primis declarat c. 11. ad Ordines illos assumi debere, Dignos dumtaxat, quorum probata vita senectus sit. Subjungit deinde cap. 13. Subdiaconos & Diaconos ordinandos esse, habentes bonum testimonium, & in minoribus Ordinibus jam probatos, & literis, & iis, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructos: qui sperant Deo authore se continere posse: qui etiam Ecclesiis quibus adscribentur, inserviant; sciantque maximè decere, si saltem diebus Dominicis, & Solemnibus, Altari cum ministraverint, sacram Communionem percipiant. Demum de Presbyteratu sic loquitur c. 14 Qui piè & fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, & ad Presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium: ij sint qui non modò in Diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem, aliud Episcopo videatur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda Sacramenta diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut præclarum bonorum operum exemplum, vitæ monita ab eis possint expectari.

4. Ex quâ Concilii doctrina intelligitur sex præsertim dispositiones in illis requiri, qui ad sacros illos Ordines promoveri cupiunt. Prima est, ut probata fuerit, & exemplaris eorum vita, idque testimonio fide digno constet. Secunda, ui in susceptis Ordinibus debitè ministraverint, & in suscipiendis ministrare ac inservire ex animo velint, præsertim in eâ Ecclesia, cui vel ratione beneficij quod obtinent, vel ex Episcopi præscripto fuerint adscripti. Tertia, ut

, ut erga Sacram Euchariſtiam impensè affecti, illius rticipationem frequenter, ac ſaltem diebus Dominicis ſolemnibus expetiverint. Quarta, ut tales ſint, qui Deo e juvante perpetuam & illibatam caſtitatem tam corris, quàm animi ſervare ſe poſſe ſperent. Quinta, ut bè teneant ea, quæ ad ſuſceptorum Ordinum functios aptè ac debitè exercendas pertinent, v. g. cæremoni- cantum Eccleſiaſticum, Officii divini recitandi ordim; &c. Sexta denique, ut ea ſcientia polleant, ij prætim, qui ad Presbyteratum promovendi ſunt, quæ ipſis ficiat, tum ad Sacramenta debitè adminiſtranda, tum populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſari- eſt ad ſalutem: unde manifeſtum eſt pleroſque dei, exiſtimantes ſufficere ſimplici (ut loquuntur) Sacerri, qui neque curam animarum ſuſcipere, neque divim verbum prædicare, neque audiendis Confeſſionibus, t aliis Sacramentis adminiſtrandis vacare intendit, ſi guam Latinam utcumque intelligat, & ea quæ ad ſſam celebrandam, officiumque divinum recitandum ctant, didicerit; cùm tamen Concilium abſolutè nul- ad Sacerdotium velit promoveri, niſi qui ad popun docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad utem, & adminiſtranda Sacramenta idonei comproben-. Eſto enim, nunquam velit Sacerdos ille Sacramenn ullum miniſtrare, aut fidei Chriſtianæ rudimentis minem imbuere (de quo quid coram ſupremo Judice pondeat ipſe viderit) certè occaſiones non infrequen- occurrere poſſunt, in quibus urgente aliqua neceſſita- vel puerum, vel aut quemvis alium de præcipuis fidei ſteriis erudire, vel Baptiſmum infanti de vitâ periclititi miniſtrare, aut abſolutionem Sacramentalem ali- ſubitaneâ ægritudine, aut alio repentino caſu, in exmis vitæ conſtituto conferre tenebitur, quandò nullus us Sacerdos advocari poterit: quid tunc ille doctrinæ ei & diſciplinæ Sacramentalis inſcius, acturus eſt, in us anguſtias redactum ſe deprehendet: quandò dubius

& an-

& anceps animi, fortaſſis abſolutionem Sacramental
indigno & indiſpoſito ſacrilegè impertietur, vel dene
bit ei quem abſolvere deberet: ſicque illum maniſe
æternæ ſalutis amittendæ periculo exponet.

5. Porrò de ijs omnibus diligens examen ab Epiſco
præmittendum eſſe decrevit Concilium, ne manus ci
minuſque conſideratè aliis imponens, ipſorum pecca
communicet. Hujus quidem examinis forma exactiſſi
à S. Carolo Borromæo in praxim redacta, videri pot
in Concilio V. Mediolanenſi, ubi plurima reperient
quæ ſuprà relatis Concilij Tridentini decretis major
adhuc afferent lucem.

Supradictis diſpoſitionibus ad ſacros Ordines requiſ
addenda eſt adhuc una, quæ non aliis quàm ipſimet C
cilij verbis meliùs aut efficaciùs exprimi poteſt. Si igi
Concilium ſeſſ 22. c. 2. de reform. Cùm non deceat e
qui divino miniſterio aſcripti ſunt, cum ordinis dedec
mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere,
pertumque ſit complures pleriſque in locis ad ſacros (
dines nullo ferè delectu admitti, qui variis artibus ac fal
ciis confingunt ſe beneficium Eccleſiaſticum, aut eti
facultates idoneas obtinere: ſtatuit ſancta Synodus,
quis deinceps Clericus ſecularis, quamvis alias ſit ido
us moribus, ſcientiâ & ætate, ad ſacros Ordines pron
veatur, niſi priùs legitime conſtet eum beneficium Ec
ſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſtè ſufficiat, paci
poſſidere. id verò beneficium reſignare non poſſit,
factâ mentione quod ad illius beneficii titulum ſit p
motus: neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito qu
aliunde commodè vivere poſſit, & aliter facta reſigna
nulla ſit: Patrimonium verò, vel penſionem obtinen
ordinari poſthac non poſſint, niſi quos Epiſcopus judi
verit aſſumendos pro neceſſitate vel commoditate Ec
ſiarum ſuarum; eo quoque priùs perſpecto, patrimoni
illud vel penſionem vere ab eis obtineri, taliaque e
quæ ijs ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint; atque illa

inceps

:eps sine lienntiâ Episcopi alienari, aut extingui, vel mitti nullatenùs possint, donec beneficium Ecclesiacum sufficiens sint adepti; vel aliunde habeant unde vere possint, antiquorum Canonum pœnas super his novando. Ex hoc autem Concilii decreto colligi potest ıàm graviter peccent illi, qui ficto interdum & emeno patrimonii titulo, se Ordinibus sacris ingerunt: aut pulationes aliquas de retrocedendo titulo illo, aut frubus eius nunquam exigendis, contra Concilii mentem ciunt, neque verentur Spiritui Sancto mentiri: qui haud biè maledictionem pro benedictione expectare debent, meritò formidare, ne tam indigna & sacrilega tanti cramenti susceptio, ipsis in animæ perniciem, æternamıe ruinam vertatur.

SECTIO V.

Quinam sint huius Sacramenti effectus.

DIcendum, per dignam cujusque Ordinis majoris vel minoris susceptionem conferri gratiam, tùm nctificantem (quod omnibus Sacramentis commune est, ex antè dictis constat) tùm specialem & cuiusque Ornis propriam, id est, jus quoddam ad accipienda specialia ıædam auxilia proportionata functionibus & officiis, ıiuscujusque illorum Ordinum propriis, per quæ, is qui rdine aliquo initiatus est, peculiari modo juvatur, & idoeus efficitur ad officia illa debitè exercenda: quæ quiem auxilia non solùm tunc cum Ordo suscipitur; sed ræsertim quoties susceptus Ordo exercendus est, ipsi ornato speciali Dei providentiâ conferuntur, ut fusiùs explicat & probat Isambertus disp. 4. de Ord. art. 1.

Dicendum 2 Per Sacramentum Ordinis imprimi characterem indebilem, proindéque ordinationem iterari non osse: quod expressè definitum est in Concil. Trid. sess. 3. can. 4. unde quando contingit, propter quædam criına, ordinatos interdum deponi, vel degradari, non

aufer-

aufertur ab eis character Ordinis, sed tantùm gradus, honor & locus Ordini debitus: ita ut quoad hunc gradum, honorem, & locum, cum laicis reputentur.

Dicendum 3. Per Ordinum susceptionem acquiri jus quoddam ad sacras aliquas & religiosas functiones cuiusque Ordinis proprias legitimè exercendas; cum eo præsertim fine unusquisque Ordo conferatur, ut patet tum ex verbis formæ cuiusque Ordinis propriæ: tum ex aliis monitis, quæ ab Episcopo ad ipsos ordinandos diriguntur.

2. Quæres, quænam sint functiones illæ cuiusque Ordinis propriæ. Respondetur præcipuas has esse, prout ex Pontificali & Catechismo Romano habetur.

Ostiariorum functiones propriæ sunt, Templi & Sacrarij claves ac januam custodire, & aditu templi arcere eos quibus ingredi vetitum est; item curare, ne quis dùm Sanctissimum Missæ Sacrificium peragitur, propiùs quàm par est, ad Sacram Aram accedat, aut Sacerdotem rem divinam facientem interpellat: campanas etiam pulsare, & librum aperire ei qui prædicat. Magnam olim in Ecclesia huius Ordinis, licet inter omnes Ordines minimi, dignitatem fuisse vel ex eo colligitur, ut rectè observat Catechismus Romanus parte 2. cap. 7. quod nunc etiam Thesaurij officiũ qui Sacrarij custos est, proindeq; ad ostiariatûs Ordinem propriè pertinet, inter honestiora Ecclesiæ munera recensetur.

Lectorum officium est, in Ecclesia novi & veteris testamenti libros clarâ & distinctâ voce recitare, præsertim eos, qui inter nocturnam legi solent psalmodiam: item prima Christianæ religionis rudimenta fidelibus tradere, nec-non panem & fructus novos benedicere.

Ad Exorcistas pertinet, imponere manus energumenis, seu iis, qui ab immundis spiritibus obsidentur; & ab ipsis corporibus obsessis per Exorcismi verba spiritus immundos depellere: item à Communione indignos excludere, nec non aquam ad ministerium Baptismi requisitam Sacerdoti ministrare.

Acoly-

Acolytorum partes sunt, Subdiaconum & Diaconū in
tari ministerio assectari, eisque inservire; vinum &
uam ipsis ad Eucharistiam porrigere; luminaria Eccle-
e accendere, eademque accensa, cùm Missæ Sacrificium
lebrandum est, ac præsertim cùm Evangelium legitur
ferre.

3. Subdiaconorum munus est, ut nomen ipsum decla-
t, Diacono ad Altare inservire, sacra item linteamina,
est, corporalia & pallas Altaris abluere; panem &
num aliaque ad Sacrificij usum necessaria præparare:
uam Sacerdoti manus in Altari abluenti præbere; Epi-
lam altâ voce in Missa legere; & Sacerdoti sacris ope-
nti tanquam testem assistere; illumque custodire, ne à
oquam interturbari possit.

Ad Diaconos spectat, Sacerdoti ministranti proximè
nistrare, in ipso Missæ Sacrificio Evangelium publicè
gere; item ex commissione Superiorum Baptismi Sacra-
entum conferre, verbumq; divinum fidelibus prædica-
est etiam illorum, vi Ordinationis suæ Episcopum se-
, quando id ab illis exigit, eum concionantem aut
ebrantem custodire; & instar oculorum eius perve;
are, nùm omnia in urbe vel Diœcesi rectè se habeant-
si quæ secùs deprehenderint: de his Episcopum com-
nefacere; quod hodie ad Archidiaconos præsertim de-
utum est.

Sacerdotum denique functiones propriæ sunt, Sanctissi-
m Missæ Sacrificium offerre: Baptismum, aliaque Sa-
menta (si Confirmatio & Ordo excipiatur) conferre;
bum divinum prædicare; & alia omnia ad salutem
iarum, cultumque divinum spectantia, quæ Episcopo
divino aut Ecclesiastico, minimè reservantur, secun-
Ecclesiasticas leges peragere.

. Quod autem spectat ad Episcopos, nostræ tenuitatis
est verticem illum Ecclesiasticæ dignitatis attingere;
ciat hîc nobis cum debita reverentia suspicere culmen
l, & munus ipsis etiam humeris Angelicis formidan-

dum : illoſque ut Cleri ac populi Patres & Paſtores d bitâ obſervantiâ proſequi : ipſorum eſt, ſi libuerit, in ſ cris Scripturarum, Conciliorumque codicibus, quid Spir tus Sanctus ad optimum Eccleſiarum regimen ab ipſis ex gat perquirere, ac præſertim in Concil. Trident. ſeſſ. in decr. de modo benè vivendi, item ſeſſ. 5. cap. 1. d refor. ſeſſ. 22. in decr. de obſervandis & vitandis in celeb Miſſ. ſeſſ. 23. cap. 1. 2. 3. 4. 5. &c. de refor. ſeſſ. 24. ca 3. & 4. de ref. ſeſſ. 25. cap. 2. 3. &c.

Nec illud omittendum, quod habetur ſeſſ. 23. cap. 1 de ref. ubi Concilium varias Ordinum Eccleſiaſticoru functiones pluribus in locis intermiſſas eſſe, & in deſuet dinem abiiſſe conqueritur: Hortaturque omnes & ſi gulos Prælatos Eccleſiarum, ac illis præcipit, ut quantù fieri commodè poterit, in Eccleſiis Cathedralibus, Co legiatis & Parochialibus ſuæ Diœceſis, ſi populus fr quens & Eccleſiæ proventus id ferre queant, huiuſmo functiones curent reſtituendas, &c.

CAPVT OCTAVVM,

De Sacramento Matrimonij.

SECTIO I.

Utrùm Matrimonium ſit Sacramentum.

I. MAtrimonij nomine, ut docet Catechiſmus Ro part. 2 cap. 8. intelligitur legitima viri & m lieris conjunctio individuam vitæ ſocietatem continen Dicitur autem Matrimonium, vel quia fœmina eo pr ſertim fine nubit, ut mater fiat; vel quia prolem con pere, parere, educare, ad matrem præſertim ſpectet. V catur etiam conjugium, eò quòd virum ac mulier ſub uno eodemque quaſi mutuo jugo, ad fidem ſerva

dam &

[i]am, & onera Matrimonij ſuſtinenda conſtituat. Nuptiarum quoque nomine nuncupatur: quia, ut obſervat S. Ambroſius lib. 1. de Abraham, cap. 9. virgines tradendæ in matrimonium velo ſe operire & quaſi obnubere ſolebant, idque in ſignum tùm pudoris, tum etiam ſubjectionis erga virum.

Eſt autem triplex Matrimonium, ſcilicet legitimum, ratum & conſummatum. Legitimum dicitur illud, quod legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas contractum eſt; quale olim erat ante Chriſti Domini adventum, & etiam nunc inter Ethnicos & infideles eſſe ſolet. Ratum includit in ſe legitimum, addit verò rationem Sacramenti, per quod majorem firmitatem, & indiſſolubilitatem acquirit: unde Innocentius III. in cap. Quanto, de divortijs: Et ſi, inquit, Matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; quia, ut ait Gloſſa, poteſt diſſolvi; inter fideles autem non tantùm legitimum, ſed & ratum exiſtit, ac proinde indiſſolubile. Deniq; Matrimonium dicitur conſummatum, quod reali corporis uſu, & legitimâ copulâ perficitur & completur.

2. In primâ quidem mundi conditione Matrimonium à Deo inſtitutum eſt, tanquam officium naturæ, ut docet Catech. Rom. ſuprà at verò in ipſius mundi inſtauratione per Chriſtum facta, Sacramenti dignitas illi adjuncta eſt; ita ut Matrimonium quod inter fideles legitimè contrahitur, ſit ex ipſius Chriſti Domini inſtitutione verum ac propriè dictum novæ legis Sacramentum. Hæc veritas [...]æ de fide eſt.

Probatur contra Lutheranos & Calviniſtas illam negantes: 1. authoritate Scripturæ; Epheſ. 5. ubi Apoſtolus de Matrimonio loquens, Sacramentum, inquit, hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia: quæ Apoſtoli verba explicans S. Auguſtinus lib. 1. de Nuptiis & Concu. cap. 21. Hoc Sacramentum, inquit, in Chriſto, & in Eccleſia magnum; in ſingulis quibuſque viris, atque uxoribus minimum; ſed tamen conjunctionis inſeparabi-

lis Sacramentum; quibus verbis docet Matrimonium ess Sacramentum; magnum quidem, quatenùs Christi cum Ecclesia conjunctionem significat; minimum verò in di gnitate, si conferatur cum aliis Sacramentis: unde & ultimo loco numeratur.

Probatur 2. ex Conc. Flor. in decret. Eug. & Tridenti seſſ. 24. cap. 1. ubi eadem veritas definita eſt.

Probatur 3. ex SS. Patribus, qui Matrimonium Sacra menti nomine vocant; eique proprium Sacramenti effe ctum, gratiam ſcilicet tribuunt: ut S. Ambroſius lib. 1 de Abraham, cap. 7. ubi dicit Deum eſſe veluti Præſulem cuſtodemque conjugij, &c. eumque qui conjugij thorum polluit, peccare in Deum, ejuſque gratiam ſolvere, ac Sacramenti cæleſtis amittere conſortium. S. Auguſtinus lib. de bono conjugali cap. 18. In noſtratis, inquit, nu ptiis plus valet ſanctitas Sacramenti, quàm fœcundita uteri. Et lib. de fide & operibus cap. 7. In Eccleſiâ, inqui nuptiarum non ſolùm vinculum, verum etiam Sacramen tum ita commendatur; ut non liceat viro uxorem ſuam alteri tradere.

Cùm igitur ex fide conſtet Matrimonium eſſe Sacra mentum; & aliunde habeatur ut ſupra dictum eſt, Sacra menta novæ legis conſtare materiâ & formâ:

3. Quæritur 1. Quæ ſit hujus Sacramenti materia & forma. Omiſſis variis Theologorum ſuper hâc quæſtione ſententiis, probabiliſſima omniũ videtur ea, quæ aſſeri materiam remotam Matrimonij eſſe corpora ipſorum con trahentium: proximam veró, mutuam eorumdem corpo rum traditionem verbis, ſeu nutibus conſenſum interio rem exprimentibus factam: formam denique mutuam ipſorummet corporum acceptationem à contrahentibu ſimiliter factam. Huic ſententiæ, quam variis argumen tis propugnat Iſambertus diſp. 4. de Matrim. art. 2. aper tè favet S. Doctor in ſupplem. quæſt. 45. art. 2. ubi do cet mutuam corporum traditionem ita ſe habere ad Ma trimonium, ſicut ſe habet ablutio ad Baptiſmum. Quod

ſecundùm illius mentem mutua traditio corporum eſt
teria ipſius Matrimonij, ſequitur quòd eorumdem cor-
rum mutua acceptatio ſit ejuſdem Matrimonij forma;
ut in contractu donationis traditio rei cenſetur quaſi
teria contractus; acceptatio verò quaſi forma: cùm
eſertim ab acceptatione contractûs ipſius validitas &
mitas pendeat.

Quæritur 2. Quis ſit huius Sacramenti Miniſter. Re-
ndetur eſſe ipſoſmet contrahentes ſibi mutuò materi-
ı & formam applicantes. Ita Sotus & alij, quos citat
ſequitur Vivaldus in Candelabro aureo tit. 17. de Sa-
m. Matrim. Bellarminus lib. 1 de Matrim. cap. 6. &
rus de Ledeſ. tract. de matr. cap. 2. ubi hanc ſenten-
m poſt Conc. Trid. communem eſſe Theologorum aſſe-
: unde ſequitur Parochum, aut alium Sacerdotem eius
mine, Matrimonio aſſiſtentem, non eſſe Miniſtrum; ſed
ummodò teſtem principalem; proindèque verba quæ
fert, non pertinere ad formam huius Sacramenti; ſed
Eccleſiæ inſtituto adhiberi ad conſenſum mutuum ipſo-
n contrahentium comprobandum.

4. Quæritur 3. an Matrimonium per procuratorem
tractum ſit verè Sacramentum. Reſpondetur affirma-
è; quamvis enim aliqui Theologi id negent, proba-
or tamen eſt ſententia eorum, qui affirmant: quam
entiam poſt Dominicum Sotum, Navarrum, & plures
s tuetur & pluribus probat Iſambert. diſp. 3. art. 4.
Petrus de Ledeſma cap. 2. de Matrim. Et conſtat ex
. finali de procuratoribus in 6. ubi Bonifacius VIII.
aſdam conditiones apponens, ut procurator idoneus
ad Matrimonium contrahendum, ex conſequenti ſatis
rtè declarat Matrimonium per Procuratorem contra-
poſſe.

Neq; dicas fieri poſſe ut is, qui per procuratorem con-
hit ſit in ſtatu peccati mortalis eo tempore, quo pro-
ator eius conſenſum per verba de præſenti exprimit;
enim non obſtat, quin Matrimonium illius ſit verè

Sacramentum; quamvis nullam ex eo gratiam ob dispositionis defectum recipiat.

Est autem hîc observandum, quod docet Isambert. sup. ad hoc ut Matrimonium per procuratorem validè contrahatur, adeòque verum sit Sacramentum, quinque præsertim requiri conditiones. Prima est, ut procurator habeat speciale mandatum ad Matrimonium nomine alterius contrahendum. Secunda, ut id exequatur per seipsum & non per alterum à se substitutum. Tertia, ut eo tempore, quo Matrimonium per procuratorem contrahitur, is, cuius nomine contrahitur, potestatem procuratori datam non revocaverit, etiamsi tam procurator quam persona cum quâ contraxit, revocationem eiusmodi penitùs ignorent. Quarta, ut mandatum illud procuratoris sit ad contrahendum cum certâ & determinata personâ. Quinta denique, ut procurator conditiones & clausulas in mandato appositas servet, nec illius fines excedat. Quæ quidem conditiones habentur expressæ in citato capite finali, & apud eundem Isambertum fusiùs explicantur.

5. Quæritur 4. quid de Matrimonio infidelium sentiendum sit. Respondetur Matrimonium illud, quod contrahitur inter infideles non baptizatos, non esse Sacramentum, sicut nec illud quod contraheretur inter personam baptizatam, & alteram non baptizatam, ut docet Toletus lib. 7. cap. 9. & pluribus probat Isambertus art. 3. Quod si ipsi infideles ad fidem converterentur & baptizarentur, tunc eo ipso, quòd post susceptum Baptismũ consentirent inter se cohabitare, & signo aliquo declararent, eorum Matrimonium fieret omninò ratum & indissolubile, ac proinde Sacramentum, ut docent Ecchius, Henriques, Bellarminus, Petrus de Ledesma, & alij apud Laymannum parte 2. cap. 3. de Matrim. Si verò altero conjugum in infidelitate remanente, alter ad fidem converteretur & baptizaretur; quamvis olim primis Ecclesiæ temporibus indultum fuisset, ut conjux fidelis cum infideli cohabitare posset, ut constat ex 1. Cor. 7. postea

men crescente fide & numero fidelium, Ecclesiæ visum st, ad cavenda perversionis pericula, aliâque mala, universim prohibere cohabitationem conjugis fidelis cum nfideli, ut constat ex cap. Judæi sæpè, causa 28. quæst. 1. mò si alter infidelium conjugum, ut edixit Innocentius II. cap. Quanto de divortiis, ad fidem convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare nolente; qui relinquitur, ad secunda, si voluerit, ota transibit. Addit Laymannus suprà ex Scoto, Henriues, & alijs, cùm hodie cohabitatio conjugis fidelis cum nfideli omninò sit prohibita, probabile esse, conjugem x infidelitate ad fidem conversum & baptizatum, posse ransire ad alias nuptias: quamvis alter conjux in infidelitate remanens pacificè ac sine injuriâ cohabitare velit

SECTIO II.

Quænam requirantur ad hoc, ut Matrimonium validè contrahatur.

AD Matrimonij validitatem quatuor præsertim requiruntur. Primum est, ut contrahentes liberum consensum præbeant, illumque de præsenti per verba aliqua ut signa exteriora exprimant. Ita expressè habetur in Catech. Rom. part. 1. cap. 8. Atque in primis requiri c n ensum liberum, ita ut, si ex parte alicuius contrahentium liber ille consensus desit, Matrimonium nullum sit, patet ex cap. Cùm locum, & cap. Tuæ fraternitati, de ponsalibus; item ex cap. Sufficiat, & cap. Si quippè, 7. quæst. 2.

Ex quo sequitur, Matrimonium contractum ex gravi liquo metu injustè incussô, esse invalidum, ut constat x capite Veniens; de sponsalibus: & cap. 2. de eo qui luxit in Matrimonium: sive tale Matrimonium irritum it ex divino jure naturali, existimant Scotus, Navarrus, & alij apud Lessium in prælectionibus Theologicis de

Matrimonio capite 4, dubio 8. ſive ſaltem jure Eccleſiaſtico, ut Joannes Major, Paludanus, Sotus, & alij apud eundem aſſerunt. Debet autem eſſe metus gravis; ſeu cadens in conſtantem virum, ut dicitur citato capite Veniens, & capite Cùm locum, ſuprà: Qualis autem metus gravis cenſeri debeat, id prudentis viri judicio dignoſcendum eſt, ut rectè monet Leſſius ſuprà; multa enim gravem metum v. g. puellæ incutere poſſent, quæ à robuſto & magnanimo viro nihili fierent. Debet etiam metus ille eſſe injuſtè incuſſus ad extorquendum conſenſum, ut patet ex citato capite Cùm locum; ſi enim juſtè incutiatur à lege vel à judice præcipiente: v. g. ut virginis ſtuprator eam in Matrimonium ducat. Matrimonium tali metu non redditur invalidum, ut habetur capite Ex literis, de ſponſalibus.

Dubitant Doctores de metu reverentiali; quando v. g. puella jubenti patri, ut cum tali viro nubat, contradicere non eſt auſa, an ſcilicet metus ille debeat cenſeri gravis, adeòque Matrimonium irritum reddat. Navarrus, & quidam alij, quos citat Laymannus parte 2. de Sacramento Matrimonij capite 5. exiſtimant Matrimonium ex tali metu contractum eſſe irritum. Melius Henriques, Leſſius, & alij apud eundem docent, metum illum reverentialem tunc ſolummodò cenſeri gravem, ac proinde validitati Matrimonij contrarium, quando voluntati & imperio patris, aut alterius ſuperioris, conjunctæ ſunt minæ graves, aut aliqua ſævitia, idemque dicendum, ſi timeatur gravis, & diu duratura indignatio patris.

Præterea conſenſus ille debet eſſe de præſenti, ut docent S Thomas, Sotus, Paludanus, & plures, quos citat & ſequitur Petrus de Ledeſma cap. 5. de Matrimonio, & conſtat tùm ex cap. Tuæ fraternitati, & capite Licet, de ſponſalibus, tùm ex decreto Eugenii, ubi dicitur quòd cauſa efficiens Matrimonij eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti regulariter expreſſus: ex quibus verbis habetur etiam conſenſum illum per verba aut ſigna aliqua

exterio-

xteriora exprimendum esse: cùm enim Matrimonium it Sacramentum, in signo aliquo exteriori consistere de-bet. Diximus per verba aut signa aliqua exteriora, quæ verborum defectum supplere possunt; ut in multis con-ingit, qui licet eloqui non valeant, Matrimonium tamen per signa & nutus validè contrahere possunt, ut habetur apite Tuæ fraternitati, suprà.

3. Secundum quod requiritur ad Matrimonij validita-em est, ut consensûs illius expressio fiat corā Parocho, & duobus vel tribus testibus; quamvis enim Matrimonia landestinè contracta essent olim solummodò illicita; iovo tamen jure, ut in Concilio Trident. sess. 24. cap. de form: Matrimonij constitutum est: Qui aliter quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, eu Ordinarij licentiâ, & duobus vel tribus testibus Matri-nonium contrahere attentaverint; eos sancta Synodus ad c contrahendum omninò inhabiles reddit; & huiusmo-i contractus irritos facit & annullat. Ubi Parochi nomi-e, ut rectè observat Isambertus disp. 7. de Matrimonio, rt. 9. intelligitur ille, qui ordinariam in contrahentes abet jurisdictionem, quales sunt Papa, Episcopus, & roprius ipsorum contrahentium Parochus, qui saltem itulum coloratum & præsumptum in foro exteriori ha-eat, ut constat ex capite Infamis, quæst. 7. Quod si ontrahentes diversarum sint Parochiarum, non requiri-ur ut ambo Parochi assistant: sed sufficit ille in cuius arochiâ Matrimonium Celebratur, ut ex praxi Ecclesiæ onstat, & habetur in Rituali Romano, titul. de Sacra-nento Matrimonij.

Porrò tam Parochi, quàm testium præsentia, non tan-im physica, sed etiam moralis requiritur; ut intelligant uid agatur, & de eo testati possint, ut observat Lay-iannus parte 2. de Matrimonio, cap 4. & Petrus de Le-esma cap. 6. de Matrimonio, unde & testes à Concilio ocantur.

3. Quòd si post Matrimonium coram Parocho & testi-

bus contractum, deprehendatur occultum aliquod impedimentum dirimens, tunc obtentâ dispensatione, satis erit, ut vir & mulier de novo consentiant in Matrimonium inter se mutuo contrahendum, & consensum illum signo aliquo exteriori sibi invicem manifestent: nec ad id Parochi aut testium præsentia requiritur, ut docet Navarrus cap. 22, num. 70. & Petrus de Ledesma suprà cap. 6. ubi etiam refert à Pio V. Summo Pontifice ita declaratum fuisse.

Contra doctrinam superiùs traditam obijcere posset aliquis, consensum clandestinum olim ad validitatem Matrimonij sufficisse, ac proinde etiam nunc & sufficere; cùm ea, quæ àd Sacramentorum substantiam validitatem pertinent, ab Ecclesia mutari non possint.

Respondetur, ad substantiam & validitatem Sacramenti Matrimonij requiri contractum validum seu mutuum contrahentium consensum validè expressum; quamvis autem Ecclesia efficere non possit ut validus contractus non sit ad rationem huius Sacramenti sufficiens; potest tamen ad hoc, ut contractus validus existat, certas conditiones apponere, quæ, si desint, censebitur invalidus, nec proinde ad Sacramenti huius substantiam seu validatem erit sufficiens.

4. Tertium, quod ad Matrimonij validitatem requiritur est ætas pubertatis in utroque contrahentium, in mare quidem quatuordecim annorum completorum in feminâ autem duodecim annorum item completorum. Ita habetur ex capite (Continebatur, cap. Attestatione, & cap. ultim. de dispensatione impuberum: ubi pueri & puellæ ante dictam ætatem ad Matrimonium contrahendum declarantur inhabiles, nisi malitia suppleat ætatem, & ob justam aliquam causam cum illis dispensetur, juxta cap. Ubi, eodem titulo.

Quartum denique ad validitatem Matrimonij requisitum, est ut nullum in contrahentibus subsit impedimentum canonicum, quod Matrimonium contrahendum impediat.

pediat, contractumque dirimat; de his autem impedimentis agetur infrà suo loco.

SECTIO III.

Quænam requirantur, ut Matrimonium non modò validè, sed etiam licitè contrahatur.

1. AD debitam & licitam Matrimonij celebrationem, quatuor præsertim necessaria sunt. Primum est, ut psi contrahentes nullius peccati mortalis sibi conscij sint; ùm enim Matrimonium sit Sacramentum vivorum, ab s, qui per peccatum mortui sunt, nec utiliter, nec licitè ıscipi potest: Unde Concil: Trident. sess. 24. in decreto de efor: Matrimonij, monet conjuges, ut antequam contraant, sua peccata diligenter confiteantur. Addit Cathech. om. part. 2. cap. 8. eos, qui Matrimoniũ contrahunt, non umanam aliquam rem aggredi, sed divinam; in eaq; proide singularem mentis integritatem, & pietatem adhibenam esse Requirit præterea Romanũ Rituale in ipsis conahentibus, talem præcipuorum fidei mysteriorum notiam. ut de illis filios suos erudire possint. Quibus omnius adjungi meritò potest voluntatis rectitudo, ac intenonis puritas; ut scilicet Matrimonium, non intuitu ditiarum, voluptatis aut alterius similis rei, sed ob finem iquem Deo gratum & honorificum contrahatur: si um in alijs actionibus humanis, ut rectè fiant, illud reiiritur; multò magis in actione sacrâ & religiosa, qua, est ipsius Matrimonij contractus, Sacramenti dignita- illi annexâ veluti consecratus.

2. Secundum est, ut antequam Matrimoniũ contrahatur, proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus stivis in Ecclesia inter Missarum solemnia, publicè denncietur; inter quos Matrimonium sit contrahendum. t enim præscribitur in citato decreto Concil. Tridentini,

quod & anteà in Concil. Lateran. ſub Innoc. III. conſtitutum fuerat, ut refertur cap. ult. de clandeſtinis deſponſationibus. Hæ autem denunciationes ab utriuſque contrahentium Parochis fieri debent, ſi fortè ad diverſas Parochias pertinent, ut impedimenta, ſi quæ ſubſint, ex utraque poſſint detegi, ut docent Henriques, Sanches, & alij apud Laymannum part. 2. de Matrim. cap, 4. à quibus denunciationibus aut ab aliquibus illarum poteſt ex juſtâ causâ diſpenſare Epiſcopus, quod quidem illius prudentiæ & judicio relinquitur, ut in præfato decreto declaratum eſt..

Cæterùm, quantùm temporis requiratur ad hoc, u quis cenſeatur eſſe alicuius Parochiæ: quid idem facto opus ſit, cùm quis à paucis diebus aut hebdomadibus Parochiam aliquam incolere cæpit, aut quando factis denunciationibus notabile aliquod tempus elapſum eſt, antequam Matrimonium contraheretur, conſulere quiſqu debet particularem conſuetudinem, aut Rituale propri um cuiuſque Diœceſis; ſicut & in alijs ſimilibus difficul tatibus, quarum reſolutio à conſtitutionibus aut moribu localibus petenda eſt, illiſque deficientibus, judicium Ep ſcopi exquirendum.

3. Tertium eſt, ut tempore apto & convenienti cel bretur Matrimonium, ſerveturque interdictum Eccleſi prohibentis celebrationem nuptiarum à prima Domini Adventûs uſque in diem Epiphaniæ, & à Feriâ quar Cinerum uſque ad Octavam Paſchatis incluſivè, ut hab tur in Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 10. de reform.

Quartum denique eſt, ut Matrimonium à filiis fam lias cum conſenſu parentum contrahatur; quamvis eni Matrimonium invitis parentibus contractum, ſi aliæ co ditiones neceſſariæ obſerventur, validum ſit, ut definitu eſt, in Concil Trident. in decreto de refor. Matrim. ca 1. certum eſt tamen graviter peccare filios familias, invitis rationabiliter parentibus, vel eorum conſenſu n requiſito, contrahant Matrimonium, ut ex communi Th ologo-

ologorum consensu probat Petr. de Ledesma cap. 8. de Matrim. & Gamachæus cap. 11. de eod. ubi rectè observat quod si pater aut mater inducere vellent ad nuptias illicitas, vel contra rectam rationem; v. g. si juberent filium ducere uxorem hæreticam, aut infamem, vel malis moribus præditam, vel quam ipse filius nullo modo tanquam conjugem amare posset, & è contrariò, si parentes nollent permittere filiis, ut contrahant, sed domi suæ retinere perpetuò vellent ut servos in his & similibus casibus, in quibus parentes honestam & Christianam libertatem in Matrimonio contrahendo impedire vellent, filij obedire non tenerentur. Quæ autem de parentibus, eadem similiter intelligi debent de tutoribus, & aliis, quorum potestati filij-familias subsunt.

SECTIO IV.

Quinam sint Matrimonij effectus.

I. PRæter gratiam sanctificantem, quæ per hoc Sacramentum confertur, quod illi cum aliis Sacramentis commune est; & gratiam Sacramentalem quæ illius propria est & peculiaris, consistitque in quibusdam specialibus gratiæ actualis auxiliis, quæ huius Sacramenti intuitu conjugibus opportuno tempore conferuntur, ad ipsius Matrimonij officia debitè ac rectè obeunda, ut fusiùs explicat Petrus de Ledesma cap. 1. de Matrim. tres sunt præterea huius Sacramenti effectus, quos alio nomine bona Matrimonij vocare Theologi solent, scilicet Sacramenti indissolubilitas, prolis legitima susceptio ac pia educatio, & thori conjugalis fides. De singulis breviter hîc aliquid ad notandum est.

Atque in primis certum est Matrimonium inter Christianos legitimè contractum, & ab ipsis consummatum, esse omninò indissolubile quoad vinculum. Id enim constat tùm ex Scriptura, S. Matth. 10. & S. Luc. 16. ubi

Chri-

Chriſtus Dominus hanc de Matrimonio Chriſtianorum legem tulit: Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & alteram dixerit, adulterium committit: tùm ex Concilio Trident. ſeſſ. 24. c. 5. & 7. de reform. Matrim. ubi anathema profertur in eos, qui duxerint propter adulterium, hæreſim, aut aliam quamlibet cauſam, Chriſtianorum Matrimonia diſſolvi poſſe.

2. Dicet aliquis: S. Matth. 19. Chriſtum Dominum dixiſſe uxorem dimitti poſſe ob fornicationem.

Reſpondetur cum S. Auguſtino lib. de adult. conjug. cap. 11. poſſe dimitti quoad thorum & cohabitationem, non vero ſeparari quoad ipſius Matrimonij vinculum.

Certum eſt quoque Matrimonium, ratum quidem, ſed non adhuc conſummatum, quamvis ſit verum Sacramentum, ſolvi tamen poſſe etiam quoad vinculum, ſi alter conjugum emittat ſolemne votum religionis, ut definitum eſt in Concilio Trident. ſeſſ. 14. & can. 6. & eâ de causâ cap. Ex publico, de converſione conjugatorum, ſecundum communem Doctorum interpretationem, injungitur judici, ut conjugi de religionis ingreſſu ante Matrimonij conſummationem deliberanti bimeſtre ſpatium definiat, intrà quod vel propoſitum religionis exequatur, vel conjugi debitum reddat.

Quod ſpectat ad bonum prolis, certum eſt Matrimonium à Deo inſtitutum eſſe ad generis humani conſervationem & multiplicationem; imò ad ipſius Eccleſiæ propagationem, & ad complendum numerum Electorum; proindèque graviter peccare conjuges, qui in ipſius Matrimonij uſu aliquid faciunt, quo generatio prolis impeditur: ſi tamen ex amore virtutis, & ad liberiùs perfectiùſque Deo inſerviendum pari conſenſu continentiam ſervare vellent, haud dubiè excellentiorem adhuc viam ſequerentur: quod fusè docet S. Auguſtinus Epiſt. 45 quæ eſt ad Armentarium & Paulinam conjuges, quos ad ſervandam continentiam, quam pari conſenſu voverant, efficaciter hortatur: & lib. 2. de conſenſu Evang. c. 1. id-

ipſum

ipſum probat ex caſtiſſimo conjugio, quod inter Sanctiſſimam Virginem Deiparam & S. Joſeph, digniſſimum eius Sponſum interceſſit, ſine ullo virginitatis detrimento, cuius flos in utroque illibatus permanſit; quorum deinde exemplo, dicit: *Magnificè inſinuari fidelibus conjugatis etiam ſervata pari conſenſu continentia, poſſe permanere, vocarique conjugium; non permixto corporis ſexu, ſed cuſtodito mentis affectu.*

3. Quod denique ad thori conjugalis fidem pertinet, tria præſertim ab ipſis conjugibus exiguntur Primum eſt, ut conjuge vivente, alter conjux cum aliâ perſonâ non contrahat, nec ullo modo permiſceatur; imò nec ullum illegitimum affectum deliberatè admittat: & quantumvis alter conjugum diutiſſimè abſit, nec ſciri queat, utrum adhuc vivat, an verò è vita migraverit; nunquam licet ad alias tranſire nuptias, donec de illius morte certò conſtet; ut habetur cap. *Dominus*, de ſecundis nuptiis.

Secundum eſt, ut ambo conjuges mutuò cohabitent, & mutua ſibi obſequia in adminiſtrandâ re familiari & filiorum educatione præſtent. ad quod quidem reciprocè obligantur, & etiam cogi poſſunt tum ab Eccleſiaſtico judice, tùm à ſæculari, juxta cap. *Literas*, de reſtitut. ſpoliatorum. Cum autem vir ſit caput uxoris & familiæ, vt dicitur Epheſ. 5. tenetur uxor ad obediendum viro in his, quæ ad familiæ adminiſtrationem pertinent; & viciſſim obligatur vir ad alimenta, & alia vitæ ſubſidia uxori ac reliquæ familiæ præbenda; cùmque ad virum pertineat pro arbitratu ſuo domicilium eligere ac mutare, uxor eum ſequi tenetur, ut habetur ex cap. *Unaquæque* 13. quæſt. 2. & ex communi Theologorum conſenſu docet Navarrus cap. 14. num. 20. ubi tamen rectè monet uxorem non teneri cum gravi corporis aut animi incommodo ſequi virum, v. g. ſi ad bellum proficiſcatur, &c. cui ſubſcribunt Sotus, Sanches, & alij apud Laymannum parte 3. de Matrimonio cap. 2.

4. Sunt etiam aliqui caſus, in quibus poſſunt coniuges licitè ab

citè ab invicem quoad thorum & cohabitationem ſeparari, remanente tamen ſemper vinculi conjugalis indiſſolubilitate, ut quando uterque conjux pari conſenſu religionem ingreditur. Item diversâ ratione, ſi alter conjugum adulterium committat, conjux innocens poteſt ab eo quoad thorum & cohabitationem ſeparari; quoad thorum quidem propria authoritate; quoad habitationē verò nonniſi authoritate judicis, ut docent S. Thom. S. Bonaventura, & alij quos citat Sanches lib. 10. diſp. 12. ſi tamen coniux innocens alteri offenſam remittat, ipſumque ad thori ſocietatem recipiat, non poterit amplius ab eo ſeparari, ut ex communi Theologorum conſenſu docet idē Sanches. Præterea ſi coniux coniugi ſine gravi periculo corporis vel animi cohabitare non poſſit, v. g. ob nimiam ſævitiam, ob perditos profligatoſque mores, & alias ſimiles cauſas, quæ judicis arbitrio relinquuntur, ſine cuius authoritate hæc ſeparatio fieri non debet, ut fusè docet idem Sanches eodem lib. diſp. 17. & 18.

5. Tertium denique eſt, ut vir & uxor ſibi mutuò debitum coniugale reddant: nam, ut loquitur Apoſtolus 1. Cor. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: ſimiliter autem vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Unde idem præcipit, ut uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro, idque ſive debitum illud coniugale expreſsè petatur, ſive tacitè, ut docet S. Thom: in 4. diſt. 32. quæſt. unic. art. 2. quæſt. 1. Hæc autem obligatio mutua reddendi coniugale debitum, eſt ſub peccato mortali, ſi alter coniugum ſeriò, inſtanter, & rationabiliter illud petat, ut ex communi Theologorum conſenſu docet, & fusè probat Sanches lib. 9. diſp. 2.

Sunt tamen aliqui caſus, in quibus coniux ab obligatione reddendi debiti eximi cenſetur: ut quando unus coniugum adulterium commiſit; tunc enim coniux innocens debitum ipſi negare poteſt: item ſi ex redditione debiti timeatur graviſſimum aliquod corporis incommodum. aut ſi uxor prægnans ſit, & proli conceptæ timeatur pro-

ur probabile mortis periculum: quæ omnia fusiùs explicata apud eundem Sanches toto libro nono citato videri possunt.

SECTIO V.

Quænam sint Matrimonij impedimenta.

1. SUpponimus Ecclesiam pro datâ sibi à Christo Domino in omnes fideles authoritate, potuisse ex causis rationabilibus certa quædam impedimenta Matrimonij constituere, ut expresse definitum est in Concil. Trident. sess. 24. can. 4. & constat ex antiqua Traditione ipsius Ecclesiæ. Olim siquidem, teste S. Augustino, lib. 15. de civit. cap. 16. legibus Ecclesiasticis prohibita erant Matr. inter consobrinos, & temporibus S. Gregorii Papæ eodem ure matrimonia irrita erant usque ad septimum gradum nclusivè, ut habetur ex cap. Nulli, & cap. de Consanguinitate, 35. quæst. 2. & 5. cùm tamen hodie nec affinitas, nec consanguinitas matrimonium impediat, nisi usque ad quartum gradum, ut infrà explicabitur,

Hæc autem impedimenta duplicis sunt generis: quædam enim Matrimonium solummodò contrahendum impediunt, alia etiam contractum dirimunt.

2. Impedimenta prioris generis quinque communiter Theologis numerantur, ut videre est apud Bonacinam quæst. 3, pun. 24. de imped. matrim. Primum est, Ecclesiæ interdictum seu prohibitio, ut habetur ex capite Non uxorem. 33. quæst. 1. & capite Capellanus, de feriis. Secundum est, contractus sponsaliorum initus cum persona aliqua, ut ex infrà dicendis pleniùs intelligetur. Tertium est, votum simplex castitatis, aut religiosi statûs amplectendi; vel suscipiendi sacros Ordines, vel non nubendi, ut constat ex captie Si quis votum, 27. quæst. 1. & capite unico. de voto in sexto, & qui cum huiusmodi voto matrimonium contrahit, dispensatione illius minimè obtentâ peccat mortaliter, & quamvis reddere possit con.

ſit coniugale debitum, illud tamen licitè petere non poteſt, ut ex cõmuni Theologorum conſenſu docet Bonacina ſuprà. Quartum eſt, cognatio ſpiritualis. quæ contrahitur per Baptiſmum, quæ tamen per Concilium Tridentinũ ſublata eſt, ut docent Henriques, Reginaldus, Sanches, & alii apud eundem Bonacinam. Quintum denique eſt, crimen. ut uxoricidium, Presbytericidium, inceſtus, & quædam alia quæ ab eodem Bonacina enumerantur, ob quæ olim quaſi Pœnitentiæ loco Matrimonium interdictum erat: verùm Sotus, Corduba, Henriques, Navarrus, & plures alii, quos citat Laymannus part. 4. de matr. cap. 5. exiſtimant hæc criminum impedimenta fuiſſe per diuturnam conſuetudinem penitùs ſublata; adeò ut Navarrus dicat ſe non meminiſſe totâ ætate ſuâ ſuper eiuſmodi impedimento petitam fuiſſe diſpenſationem.

3. Impedimenta dirimentia duodecim communiter à Theologis numerantur, quæ memoriæ juvandæ causâ, his tribus verſibus comprehenſa ſunt.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi conſummare nequibis.

Primum impedimentum eſt, Error, qui dupliciter contingere poteſt; vel circa ſubſtantiam perſonæ, ut ſi quis ducat Annam exiſtimans eſſe Catharinam, vel circa ipſius perſonæ qualitatem, ut ſi quis ducat Annam credens eſſe nobilem, divitem, &c. quam poſtea comperit eſſe ignobilem, pauperem, &c. Et priori quidem modo reddit Matrimonium invalidum, non item poſteriori, ut ex communi Theologorum conſenſu docet Bonacina ſuprà pun. 1

Secundum eſt, Conditio, quando quis contrahit cum perſona aliqua ſervilis conditionis, exiſtimans eſſe liberã; tale enim Matrimonium Eccleſiaſtico jure irritum eſt, ut habetur ex cap. 2. & ult. de coniugis ſervorum. Verùm huiuſmodi impedimentum hodie inter Chriſtianos rariſſimè contingit, niſi fortè reſpectu eorum, qui ſententia Judicis per totum vitæ tempus ad remos damnati ſunt, aut

carce-

carceri perpetuo mancipati: tales enim, cum ſint ſervi pœnæ, ut jura loquuntur, ſervilis conditionis leges ſubire debent.

Tertium eſt Votum, ſolemne ſcilicet, quod emittitur in profeſſione ſtatûs religioſi: tale ſiquidem votum non modò impedit Matrimonium contrahendum, quod etiam facit votum ſimplex caſtitatis; ſed etiam contractum dirimit, ut habetur ex Clement. unic. de conſanguinitate, & ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. can. 9.

4. Quartum eſt, Cognatio, quæ triplex à Theologis diſtinguitur: naturalis ſcilicet, ſpiritualis, & legalis. Cognatio naturalis, quæ etiam conſanguinitas vocatur, eſt vinculum perſonarum; quæ ab eodem proximo ſtipite per carnalem propagationem deſcendunt. Solent autem Theologi in conſanguinitate conſiderare lineas & gradus. Nomine lineæ intelligunt ſeriem ſeu ordinem perſonarum conſanguinitatem inter ſe habentium; ſive linea illa ſit recta, qualis reperitur inter aſcendentes & deſcendentes, ſive ſit tranſverſa ſeu collateralis, qualis eſt inter perſonas, quæ quamvis ab eodem ſtipite procedant, à ſe tàmen invicem non deſcendunt. Nomine verò gradus exprimunt diſtantiam maiorem vel minorem unius perſonæ ab altera ſecundum lineam conſanguinitatis. Porrò ad diſtantiam illam dignoſcendam, & computandos ipſius conſanguinitatis gradus, tres regulæ à S. Doctore in 4. diſt. 40. quæſt. 1. art. 2. aliis communiter Theologis aſſignantur.

5. Prima regula hæc eſt: In linea recta aſcendentium & deſcendētiū tot numerantur gradus, quot perſonæ, una ademptâ; unde pater & filius in primo conſanguinitatis gradu coniuncti eſſe dicuntur; avus & nepos, in ſecundo, & ſic de aliis.

Secunda regula: In linea collaterali, quot gradibus perſonæ diſtant à communi ſtipite, totidem etiam inter ſe diſtant: quare cùm frater & ſoror uno tantum gradu diſtent à Patre, cenſetur etiam uno tantùm gradu inter ſe diſtare, patrueles verò duobus gradibus, & ſic de aliis.

Tertia

Tertia regula: Si consanguinei à communi stipite inæqualiter distent, tunc quot gradibus is, qui magis remotus est, distat à communi stipite, tot etiam gradibus inter se distant: Juxta quam regulam patruus censetur esse in secundo gradu consanguinitatis cum liberis fratris sui; quia liberi illi duobus gradibus à communi stipite distant. Quamvis autem jure antiquo impedimentum cognationis naturalis extenderetur usque ad septimum gradum, ut supra dictum est. Hodie tamen nonnisi ad quartum gradum inclusivè extenditur, ut habetur ex capite Non debet, de consanguinitate & affinitate.

Cognatio spiritualis est propinquitas secundùm juris Ecclesiastici dispositionem, orta ex administratione, vel susceptione Baptismi, inter susceptores & Baptizatum, illiusque patrem ac matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, eiusque patrem ac matrem, ut in Concil. Trident. sess 24. c. 2. de refor. matrim. constitutum est: quod etiam similiter intelligendum est de Confirmatione, ut ibidem declaratur: ex quo sequitur (quod hîc obiter advertendum est) nullam inter ipsos susceptores contrahi cognationem, proindèque patrinum posse validè ac licitè ducere illam in matrimonium, cum quâ simul alienum filium à Sacro Fonte suscepit, ut constat ex Bullâ Pij Quinti, quæ incipit: Cùm illius vicem. Observat etiam Bonacina quæst 3 de impe matr. pun. 5. ex Suare, Sanche, & aliis, illum qui suscipit puerum, quando privatim & sine solemnitate baptizatur, nullam cognationem contrahere; licet is, qui Baptismum eiusmodi confert, contrahat cognationem spiritualem cum baptizato, & patre ac matre illius, Excipitur casus ille, in quo maritus coniugis suæ prolem in necessitate baptizat: tunc enim nullam cum eâ contrahit cognationem, ut habetur capite Ad limina, 20. quæst. 1.

6. Cognatio denique legalis, est propinquitas personarum ex adoptione proveniens; adoptio verò est extraneæ personæ in filium aut filiam legitima assumptio. Et hæc

cogna-

cognatio legalis contrahitur primò inter ipſum adoptantem & adoptatum, adoptatique deſcendentes uſque ad quartum gradum: ſecundò inter uxorem adoptantis & adoptatum: tertiò inter filios adoptantis & adoptatum, ut conſtat ex cap. Per adoptionem, 3. qu. 3. & cap. unic. de cognat. leg. Hæc autem cognatio non provenit niſi ex eâ adoptione, quæ fit ſecundùm leges, quæ proinde ſuper hâc re conſuli debent.

Quintum eſt, Crimen; quod quidem eſt duplex, ut habetur ex capite; Si quis vivente; 31. quæſt. 1. & capite Significavit, & capite Super hoc. de eo qui duxit. Primum eſt, homicidium coniugis, quandò ſcilicet maritus uxorem per ſe, vel per alium ferro vel veneno occidit, eo fine ut cum alia muliere cædis illius conſciâ & in illam conſentiente, matrimonium contrahere poſſit: quod etiam ſimiliter de uxore intelligi debet. Aliud crimen eſt adulterium, quandò alter coniux committit adulterium, & pollicetur ei cum quo adulteratur, ſe contracturum cum eo poſt obitum coniugis, & hæc promiſſio ab eo acceptatur: vel quandò poſt matrimonium de præſenti contractum cum uno, cum altero etiam per verba de præſenti contrahitur, & ab utroque criminis illius conſcio adulterium committitur: vel etiam quandò alter coniux adulterium cum alio commiſit, & poſtea interfecit coniugem, quamvis illius cædis minimè conſcio, contrahere poſſit.

Sextum eſt, Cultûs diſparitas: quando baptizatus contrahit matrimonium cum fœminâ nondum baptizata, aut mulier baptizata cum viro non baptizato. Hoc impedimentum colligitur tùm ex Concil. Toletano 3. cap. 14. tùm ex ipſius Eccleſiæ uſu communi, qui ſufficiens eſt ad impedimentum inducendum, quamvis non ſit in iure expreſſum, ut obſervat Bonacina ſupra pun. 7.

7. Quod autem ſpectat ad matrimonium Catholicæ perſonæ cum hæretica, quamvis validum ſit, eſt tamen illicitum, ut pluribus probat Laymannus cap. 14. de impedimen-

dimen-

dimentis matrimonii: ubi etiam monet experientiâ compertum esse, ex eiusmodi matrimonio tot & tanta sequi spiritualia incommoda, tùm ipsi coniugi Catholico, tùm liberis ac Christianæ Reipublicæ, ut plerumque charitati omninò adversetur: in quo casu (ut idem Author dicit) ne quidem Summus Pontifex id dispensativè permittere potest; nisi probabilis aliqua spes subsit ex eiusmodi matrimonio longè maiores fructus spirituales obventuros esse, quorum intuitu incommoda illa tanquam minora utcumque tolerari possint.

Septimum est Vis, seu metus gravis injustè incussus; quando quis vi aut metu eiusmodi adigitur ad contrahendum Matrimonium, quod nullo modo contraxisset, nisi ad id eo modo compulsus fuisset, de quo dictum est supra sect. 2.

Octavum est Ordo, quando quis scilicet initiatus est sacris Ordinibus, vel aliquo illorum: tales enim Ordines ob votum solemne castitatis, quod annexum habent, Matrimonium contrahendum impediunt, & dirimunt contractum, ut habetur ex cap. unic. de voto in 6. & ex Conc. Trident. sess. 24. can. 9.

Nonum est Ligamen, id est obligatio seu vinculum alterius Matrimonij rati cum coniuge adhuc vivente; quamdiu enim hoc vinculum durat, Matrimonium cum quovis alio contrahendum impedit ac dirimit, idque non modo jure Ecclesiastico, ut patet ex cap. 1. & ult. de sponsa duorum; sed etiam jure divino, ut expresè definitum habetur in Concil. Trident. sess. 24, can. 2. & satis constat ex prohibitione Christi Domini, S. Matthæi cap. 19.

8. Decimum est Honestas, publica scilicet, ratione cuius oritur impedimentum tùm ex sponsalibus validè contractis, tùm ex Matrimonio rato & nondum consummato, ut habetur ex cap. Sponsam, & cap. Juvenis. & cap. Ad Audientiam, de sponsalibus. Quamvis autem iure antiquo impedimentum istud protenderetur usque ad quartum gradum, jure tamen novo in Concilio Trident. sess. 24.

cap. 3.

cap. 3. de refor. Matr. constitutum est, ut impedimentum publicæ honestatis ex sponsalibus ortum nonnisi ad primum gradum extendatur: illud autem, quòd ex Matrimonio rato provenit, secundum juris antiqui dispositionem relictum est; proindèque ad quartum gradum extenditur, ut constat ex decr. Pij V. quod incipit, Ad Romanū.

Undecimum est affinitas, quæ est attinentia, seu propinquitas quarundam personarum ex copulâ carnali proveniens; ratione cuius fit, ut mulier coniugata per consummationem Matrimonij affinis fiat consanguineis mariti, & vicissim maritus consanguineis uxoris. Hæc autem affinitas, si oriatur ex copulâ licita, usque ad quartum gradum extenditur, ut constat ex cap. Non debet, de consanguinitate & affinitate; si ex copula illicita, secundum gradum non excedit, ut à Concilio Trident. constitutum est sess. 14. cap. 4. de refor. Matrim.

9. Docent autem Theologi affinitatem non parere affinitatem, proindeque duos fratres, v. g. validè ac licitè posse duas sorores in Matrimonium ducere, filiumque similiter posse Matrimonium cum illâ contrahere, cuius matrem pater sibi coniugio copulavit: quod patet ex cap. super his, de consanguinitate & affinitate. Quod si affinitas Matrimonio jam contracto superveniat, ut si maritus adulterium committat cum uxoris consanguineâ in primo vel secundo gradu; tunc illius ratione maritus conjugale debitum ab uxore petere licitè non potest: quamvis eidem reddere teneatur, ut ex communi Doctorum consensu docet Bonacina sup. punct. 12.

Duodecimum est, Impotentia, id est inhabilitas perpetua ad consummandum Matrimonium, sive illa se teneat ex parte viri, sive ex parte mulieris, dummodò fuerit eo tempore, quo Matrimonium contractum est, non verò postea subsecuta sit. Et hoc impedimentum dirimit Matrimonium non modò jure Ecclesiastico, ut patet ex capite: Quod sedem, de frigidis & maleficiatis; sed etiam ipso jure naturæ, ut ex communi Theologorum doctrina pro-

bat

bat Bonacina sup. punct. 13. Quod si, ut ibidem Auth subdit, dubitetur num impotentia sit perpetua, permittu tur coniuges simul habitare per triennium, ut Matrim nium consumment: quo tempore, si nequeant consu mare, non ampliùs permittuntur cohabitare ad consu mandum Matrimonium; quia judicatur adesse impoten tia perpetua, & consequenter invalidum esse Matrimon um. Ideòque separationem esse faciendam propter per culum incontinentiæ: secluso tamen illo periculo jura pe mittunt, ut vir habeat tantùm pro sorore quam non po test habere vxorem, ut constat ex capite Laudabilem, & cap. Requisivisti 33. quæst. 1.

Concilium Trident. sess. 24. cap. 6. de reform. Matrim adiungit decimum tertium impedimentum, scilicet Ra ptum, decrevitque Inter raptorem & raptam, quandi ipsa est in potestate raptoris, nullum posse consistere Ma trimonium: Quod quidem decretum etiam locum ha bere existimant Henriques, Rebellus, Zerola, Petrus d Ledesma, & alij apud Augustinum Barbosam in remissio nibus ad citatæ sess. 24. cap. 6. quando puella consensi quidem in raptum, sed invitis parentibus; quamvis id ne gent Reginaldus, Sanches, Lessius, & alij apud eundem

Quæres quis in supradictis impedimentis dispensar possit. Respondetur primò, Romanum Pontificem pr summâ quam obtinet in Ecclesiâ potestate, dispensar posse in omnibus impedimentis, quæ jure Ecclesiastic Matrimonium impediunt aut dirimunt, ut ex commun Theologorum omnium consensu docet Bonacina supr punct. 15. Respondetur secundò, Episcopum dispensar posse in impedimentis non dirimentibus, excepto vot castitatis perpetuæ & religionis: imò etiam aliquando i impedimentis dirimentibus, quæ post contractum bon fide Matrimonium deprehendûtur, quandò scilicet impe dimentum est occultum, & Matrimonium manifestum ipsique coniuges non possunt absque magno scandalo se parari, nec ad Summum Pontificem patet recursus pro

ter paupertatem, aut alias maximas difficultates. Ita etrus de Ledesma, Peres, Sanches, Valentia, Riccius, & lij apud eundem Bonacinam, qui etiam censent, non odò post contractum matrimonium, sed antequam conahatur, Episcopum posse ob urgentissimam aliquam neessitatem, ex præsumptâ Summi Pontificis tacita facul- ite, in iisdem impedimentis dirimentibus interdum dipensare.

SECTIO VI.

De Sponsalibus.

Sponsalia, quæ à spondendo seu spontè promittendo dicta sunt, significant spontaneam promissionem munam inter virum & fœminam de Matrimonio in futurum ontrahendo: Sponsaliorum enim obligatio non contraitur per solum desiderium aut propositum contrahendi latrimonij, nisi intercedat promissio, eaque mutua & eciproca, ut docet & probat Sanches lib. 1. præsentia arochi aut testium, ut observat idem Sanches; quamvis rvari debeat laudabilis illa consuetudo, quæ in universâ ropemodum Ecclesiâ vim legis obtinuit, ut antequam latrimonium per verba de præsenti contrahatur, sponsalia n facie Ecclesiæ seu coram Parocho, & testibus celebrenur: super quâ re consuli debent cuiusque Diœcesis conetudines & leges particulares.

Ad validitatem autem sponsaliorum requiritur in priis, ut contrahentes saltem ætatis annum septimum exleverint: ante quam ætatem, ad sponsalia contrahenda ensentur inhabiles, ut constat ex cap. Literas, & cap. ccessit, de desponsatione impuberum. Requiritur præteea, ut usum rationis habeant, & cum eâ deliberatione perentur, quæ ad plenum & perfectum consensum neessaria est, ut docet Toletus lib. 7. cap 20. Requiritur enique ut verè & ex animo promittant, atque se obli-

gare intendant: qui enim fictè tantùm promitteret, graviter quidem peccaret, & ad compensanda damna ex promissionis illius fictione provenientia teneretur, nulla tamen in foro conscientiæ contraberet sponsalia, ut fusè docet & probat Sanches suprà disp 9. & sequ.

2. Quæres primò, quænam sit obligatio sponsaliorum. Respondetur ex veris sponsalibus, id est ex promissione illâ mutuâ inter virum & mulierem, sive privatim, sive in facie Ecclesiæ facta, oriri obligationem sub peccato mortali ad illam ex parte utriusque adimplendam. Ita Sanctus Thomas, Paludanus, Sotus, Henriques, & alij, quibus subscribit Sanches disp. 27 unde si alter sponsorum promissis stare non velit, per Judicem Ecclesiasticum etiam adhibitis censuris ad illorum executionem compelli potest, ut habetur capite Ex literis, de sponsalibus: nisi fortè attentis circumstantiis, & propter dissensiones perpetuas, aliaque gravia mala & scandala quæ ex invitis & coactis nuptiis meritò timeri possunt aliter faciendum esse judex prudenter arbitretur: unde etiam capite Requisivit, de Sponsalibus & Matrimonio, dicitur in tali casu monitione potiùs quàm coactione opus esse.

3. Quæres secundò, quibus modis sponsalia dissolvantur? Respondetur id variis & multis modis fieri posse præcipuos hìc & magis ordinarios subijcimus.

Solvuntur igitur Sponsalia, primò per mutuum consensum, & mutuam ipsorum Sponsorum remissionem liberè factam, ut ex communi Theologorum consensu docet Bonacina quæst. 1. de spon. pun. 10. Secundò, per ingressum religionis alterutrius sponsorum, etiam si professionem non emittat, ut habetur capite, Ex publico, de conversione coniugatorum, & docet Tolet. lib. 7. cap. 21 & Bonacina supra punct. 5. qui rectè ibidem subdit, quòd si quis post sponsalia contracta virginem spe nuptiarum defloravit, tunc illam ducere tenetur, nec religiosum statum amplecti cum tanto illius damno licitè potest. Tertiò, solvuntur sponsalia per Ordinis majoris susceptionem

ut habe-

habetur ex cap. Scripsit, 27. quæst. 2. Quartò, per Matrimonium de præsenti cum altera contractum, quamvis peccet mortaliter qui sic contrahit, ut habetur cap. Sicut ex literis, de sponsalibus. Quintò, per fornicationem unius sponsorum post sponsalia contracta, ut habetur ex capite, Quemadmodum, de jure jurando: quamvis enim qui fornicationem commisit, ex parte suâ obligatus remaneat ad sponsalia implenda, alter tamen innocens potest ab illis desistere si velit. Sextò denique, per notabilem aliquam mutationem post sponsalia contracta supervenientem, quæ si ab initio extitisset, aut prævisa fuisset, viri prudentis iudicio à sponsalibus contrahendis meritò absterruisset, ut si alter sponsorum in lepram, aut alium morbum incurabilem incidat, si notabilem famæ aut bonorum jacturam patiatur; si graves inter sponsos, aut parentes illorum inimicitiæ oriantur, si sponsa dotem promissam afferre nequeat, si sponsus patrium solum mutare, vel vagari cum gravi sponsæ incommodo constituat; imò, etiamsi aliqua eiusmodi causa extiterit tempore sponsaliorum, nec nisi post illa contracta deprehendatur: in his enim & similibus casibus, qui judicio viri prudentis dignosci debent, sponsalia dissolvi possunt. Ita Petrus de Ledesma, Reginaldus, Riccius, & alij apud Bonacinam sup. pun. 8.

4. Quæres tertiò, utrùm ad solvenda sponsalia judicis Ecclesiastici authoritate opus sit. Respondetur ex Navarro, Sylvestro, & aliis apud Laymannum part. 1. de sponf. cap. 2. si causa solvendi Matrimonij moraliter certa sit, nulla judicis Ecclesiastici authoritate opus esse; nisi ratione vitandi scandali, quando sponsalia publicè contracta sunt: unde etiam in multis Diœcesibus observatur, ut non liceat à sponsalibus publicè notis resilire, nisi causâ prius ad Ordinarium delatâ & ab ipso probatâ.

Atque hactenùs de Sacramentis ad maiorem authoris illorum gloriam.

TRACTATVS II.
DE
ACTIBVS HVMANIS
Juxta Divinæ Legis normam dirigendis.

QVoniam gratiarum cælestium fontes in Sacramentis, eâ potissimùm ratione per Christi merita nobis reclusi sunt, ut earum auxilio excitati & subnixi, ad propositum nobis finem, beatitudinem scilicet æternam perveniamus; nec aliter (ut docet S. Thomas 1. 2. in procem. qu. 6. quam per actus aliquot nobis proprios ad illam tendere queamus: eundumque sit de virtute in virtutem, juxta propheticum dictum Psal. 83. & ascensiones in corde nostro disponendæ, ut videatur Deus Deorum in Sion: idcirco doctrinæ Theologicæ ordo postulat, ut nunc ipsos humanos actus cosideremus, perspiciamusque quinam actus ad beatitudinem illam æternam consequendam apti sint & idonei, & è contra quibusdam actibus ab ipsa beatitudine consequenda præpediamur.

CAPVT PRIMVM.
De Actibus humanis in genere.

SECTIO I.
Quis sit actus humanus propriè dictus.

I. OBservandum est ex S. Thomâ 1. 2. qu. 1. art. 1 actus illos, qui ab homine eliciuntur, duplicite spectari posse; scilicet in genere naturæ, quoad suam en

tatem præcisè; & in genere moris, quoad libertatem
im quâ exercentur, & quoad ea, quæ fundantur in ipsâ
bertate, ut esse capaces laudis vel vituperij, meriti vel
emeriti. Priori modo dicuntur actus hominis, posteriori
erò actus humani: unde fit ut per actum hominis in-
elligatur actus ille, qui ab homine fit, quocunque tandem
nodo fiat; actus verò humanus ille dicatur, qui fit ab
omine, in quantùm homo, seu in quantùm est dominus
ctuum suorum, quandò scilicet per rationem & volun-
atem operatur: ac proinde secundùm S. Doctoris & com-
nunem Theologorum doctrinam, ad propriam actûs hu-
nani rationem duo requiruntur: primò, ut sit volunta-
ius, secundò, ut sit liber. Illum hîc considerabimus, pro-
t voluntarius est; de eodem verò prout liber est, in se-
uenti sectione agemus.

Actus igitur voluntarius, is est, ut ex Aristotele 3.
Ethic. cap. 1. docet S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 14.
uius principium est in ipso agente cognoscente singula.
Inde sequitur ad rationem voluntarii duo requiri. Pri-
num est, ut procedat à principio intrinseco, si enim quis
nvitus ac renitens ab extrinseco moveatur, motus ille
ion est voluntarius. Secundum est, ut procedat à prin-
ipio cognoscente singula, * id est, ut agens ea omnia
ognoscat, ex quibus actionis suæ substantia tanquam ex
bjecto suo dependet, v. g. si Petrus patrem suum occi-
dit, ut homicidium illud censeatur ipsi voluntarium, opor-
tet primò, ut manus eius ab alio non impellatur, ipso
renitente, aut saltem nihil ad motum illum conferente.
Deinde requiritur, ut sciat esse hominem, quem cædit, &
non invincibiliter arbitretur esse feram; sciat quoque gla-
dium, aut aliud instrumentum quo utitur, posse vulnus
lethale infligere: ut verò homicidium illud, in quantum
est parricidium, voluntarium existat, necesse est insuper,
ut patrem suum esse agnoscat hominem illum quem cæ-
dit, & non invincibiliter & inculpabiliter existimet esse
alium hominem.

Huius conditionis defectu motus lapidis; quo fert deorsùm quamvis si naturalis, non est tamen voluntai us : quia licet sit à principio intrinseco ; propriâ enim gr vitate movetur ; non movetur tamen cum cognition motus autem animalis, cùm ex aliqua cognitione impe fecta procedat, nonnisi imperfectè voluntarius, seu poti spontaneus dicitur ; proindèque ratio voluntarij solis ac bus hominis propriè & perfectè convenit, & à fortio actibus Angelorum & ipsius Dei.

2. Porrò ipsius humanæ voluntatis actus duplicis su generis; alii siquidem sunt eliciti, alii imperati. Act eliciti sunt illi, qui primò & per se exercentur, seu eli untur ab ipsâ voluntate, tanquam à proximâ potenti Actus verò imperati exercentur imperio ipsius voluntai & vi alicuius volitionis præcedentis ; sive ab ipsâ vol tate, quæ sibi aliquos actus imperat, sive ab aliis pote tiis ab ipsâ voluntate distinctis, quæ per illam ad age dum moventur & applicantur.

Cum autem voluntas, ut communiter docent Theol gi cum cum S. Thomâ quæst. 8. art. 2. sit tantùm vel fin vel mediorum, tres enumerantur actus illius eliciti cir finem, scilicet volitio, intentio, fruitio ; qui actus su iidem cum amore, desiderio, & gaudio. Gaudium seu fr itio versatur circa finem obtentum, seu circa bonum pr sens : desiderium, seu intentio circa finem obtinendun seu bonum absens : amor & volitio circa finem & bonu abstrahendo ab eius absentiâ, vel præsentiâ : Quibus adverso respondent odium, timor & tristitia circa malu Tres item sunt actus voluntatis eliciti circa mediâ ; sci cet electio, consensus, & usus : electione voluntas præsc & amplectitur unum medium præ aliis, consensu appr bat judicium intellectus circa illud medium : usu applic potentias ad executionem.

Quærunt Theologi, utrùm electio, & intẽtio sint sem actus inter se realiter distincti, seu an volũtas uno & eod actu possit velle finem & media. Respondetur juxta p

babili

biliórem ſententiam, quæ eſt etiam S. Doctoris quæſt.
). art. 4. quòd, quamvis hi duo voluntatis actus, ut plu-
mùm inter ſe diſtinguantur, abſolutè tamen loquendo,
teſt voluntas uno & eodem actu velle finem ac media,
cut poteſt intellectus principium & concluſionem eo-
em actu cognoſcere.

Quod verò ſpectat ad actus imperatos, tot ſunt & tam
ultiplices & varij, quot & quam multipliciter ab ipsâ
oluntate, aut aliis potentiis, ad eiuſdem voluntatis im-
erium exerceri poſſunt: de quibus omnibus pleniùs agunt
hiloſophi in Ethicis, & videri poteſt S. Doctor tota q. 17.

3. Cæterùm docet idem S. Thomas quæſt. 1. art. 3.
mnes actus qui à voluntate humanâ procedunt, ſive eli-
tos. ſive imperatos, eſſentialem ſuam differentiam ac
eciem deſumere à fine proximo, quem agens ſpectat &
tendit, hoc eſt, ratione ſeu motivo, quo movetur volun-
as ad aliquid appetendum & volendum, & è contra; qui
notivus vocatur etiam obiectum formale ipſius volunta-
is. Unde ſequitur actus illos, qui habent eundem finem
roximum, ſeu idem obiectum formale, eſſe eiuſdem ſpe-
iei; tametſi habeant diverſa obiecta materialia: v. g. ſi
uis jeiunet & eleemoſynam largiatur purè ob amorem
Dei, ut illi placeat, ut gloriam illi deferat, jeiunium illud
& eleemoſyna erunt formaliter actus charitatis, quamvis
naterialiter ad virtutes ſpecie diverſas abſtinentiæ ſcilicet
& miſericordiæ pertineant: & è contra illos actus diſtin-
gui ſpecie, qui, licet habeant idem obiectum materiale, à
motivis ſpecie diſtinctis oriuntur: e.g. oratio, quæ ma-
terialiter conſiderata, eſt actus virtutis religionis, ſi fiat
ex motivo ſatisfaciendi Deo pro peccatis erit actus Pœni-
tentiæ; ſi ex motivo alicuius alterius virtutis, ad virtu-
tem illam pertinebit.

SECTIO II.

** Quis actus verè & propriè ſit liber.*

I. AD faciliorem eorum, quæ dicenda ſunt, intellige
tiam obſervandum eſt, libertatem actûs huma
aliam eſſe, quæ à Theologis vocatur libertas (contrac
ctionis,) ſeu quoad exercitium actus, aliam quæ (contr
rietatis) ſeu quoad ſpecificationem. Aliam item à co
ctione, aliam à neceſſitate.

Libertas contradictionis, ſeu quoad exercitium actûs
eſt poteſtas ſeu indifferentia ad agendum, vel non agend

Libertas contrarietatis, ſeu quoad ſpecificationem,
poteſtas ſive indifferentia ad hoc, vel illud agendum, ſ
ad actionem aliquam, aut aliam ipſi contrariam exerce
dam, circa idem obiectum, v. g. ad eliciendum aſſenſu
vel diſſenſum circa articulum aliquem divinæ fidei.

Hac obſervatione præſuppoſitâ:

Dicendum eſt actûs humani libertatem in eo conſiſt
re, ut eliciatur vel imperetur à liberâ voluntate, ut ſi
ſeu quatenùs libera eſt & liberè operatur: Illam verò v
luntatem dici liberam & liberè operari, quæ nullam
agendo neque coactionem, neque neceſſitatem patitu
ſed poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis, libe
ſemper manet & indifferens, ſive quoad exercitium, ſi
quoad ſpecificationem actûs, ſeu ad agendum, vel n
agendum, & ad hoc vel illud agendum.

Hæc aſſertio duas habet partes: In primâ dicimus actu
illum liberum eſſe, qui elicitur vel imperatur à libe
voluntate, libertas enim propriè & primò ipſi volunt
competit, & ex illâ in actum derivatur, quod per ſe pat

2. In ſecundâ parte dicimus libertatem voluntatis
eo conſiſtere, quòd voluntas nullam neque coactionen
neque neceſſitatem patiatur; ſed poſitis omnibus ad age
dum prærequiſitis, libera maneat, & indifferens ad age
dum vel non agendum, ad hoc vel illud agendum. H
propoſitio (quam de fide eſſe aſſerit Iſambertus diſp.
de libero arbitr. art. 2) Probatur 1. ex ſcript. Deut. 3
Teſtes invoco cœlum, & terram, quod propoſuerim v
bis vitam & mortem, &c. elige ergo utram; 2. Reg.

Hæc

æc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige quod olueris, &c.

Probatur 2. ex S. Athanasio orat. ad Gentes, Anima, quit: cognoscens liberum sui arbitrium, videt se posse ti corporis partibus ad utraque, ad bona & mala. S. Cy- ri. Alexand. lib. in S. Joannem: Liberum est, inquit, & ropriæ electionis, in hominibus in utrumque deflectere: ut in dextram partem, aut in sinistram: in virtutem di- o vel vitium. S. Cypr. Epist. 55. Homo, inquit, libertati uæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibimet psi vel mortem appetit vel salutem. Ex S. Anselmo in riori parte libri de concord. liberi arbitrij cum præscien- â Dei & prædestinatione, ubi expressè dicit: Deum velle ominis voluntatem nulla necessitate cogi, aut prohiberi d volendum, vel non volendum: Ibidemque fusè expli- at, & probat necessitatem antecedentem, quâ voluntas d unum quid determinatur, libero arbitrio adversari; ocetque voluntatem indifferentem esse ad oppositum lterum eligendum; quamvis postquam unum re ipsa de- egit, necessitatem quandam ipsa sibi faciat, quam conse- uentem vocant Theologi, quæ ex ipsa positione effe- tûs; sequitur.

5. Ad faciliorem verò intelligentiam eorum quæ de ibertate voluntatis humanæ in actibus suis dicta sunt, vel ostea dicentur, duo sunt hic observandâ. Primum est; d hoc, ut voluntas liberè operetur, requiri præviam ra- ionis advertentiam & deliberationem; id est, ut volun- as applicet intellectum ad considerationem convenien- iæ, quæ in quolibet obiecto appetibili creato reperitur: æc enim consideratio & deliberatio intellectûs, quamvis on sit causa libertatis, quam voluntas humana ex se, & x innatâ sibi indifferentiâ obtinet; est tamen conditio ine quâ voluntas libertate illâ in actibus suis uti non pos- et: per illam enim obiectum proponitur voluntati cum variarum rationum oppositione & quâdam veluti indiffe- entiâ: nullum si quidem obiectum creatum, in quo in-

tellectus humanus varias & oppositas rationes convenie-tiæ & disconvenientiæ non depræhendat; unde proposi-sic quovis obiecto creato, voluntas semper manet indiff-rens ad illud appetendum vel repudiandum: Quod advertentia illa, aut deliberatio intellectûs secundum qu- impediatur, actus à voluntate elicitus vel imperatus, er-tantùm secundùm quid liber: si omninò & totaliter in-pediatur, ut contingere potest aliqua vehementi passion- aut distractione, actus ille omni prorsùs libertate car-bit, proindeque omni ratione meriti vel demeriti: quo- fusiùs explicabitur infra, cùm agetur de peccatis.

4. Secundum est: actum primum intellectûs, seu pr-mam cogitationem, quæ in quovis negotio deliberatio-nem & voluntatis imperium præcedit esse quidem actur-hominis, non verò actum humanum, cùm non sit liber- omnis enim actus liber à voluntate debet elici, aut impe-rari: sed primus ille actus intellectûs, seu prima cogitatio- non est à voluntate, quæ in incognitum ferri non potest- sed vel ab obiecto aliquo sensibus externis occurrente- vel immediatè ab ipso Deo intellectum excitante, inter-dum etiam ab Angelo bono vel malo species imaginati-vas commovente: unde tamen non sequitur hominem a- eiusmodi prima cogitatione determinari, aut necessitar- ad aliquid volendum, quando advertit se illud velle, lice- nullam adhuc rationem disconvenientiæ deprehendat i- obiecto illo, quod per primam cogitationem proponitur- potest enim tunc illius voluntas ob summum quod obti-net tam in se, quàm in alias potentias dominium, posit- quacunque prævià cogitatione, & quocunque judicio pra-ctico ipsius intellectûs, vel actum suum suspendere, ve- intellectum applicare ad considerationem magis atten-tam eiusdem obiecti & circumstantiarum eius, & sic cun- pleniori deliberatione rationis, ad illud appetendum ve- repudiandum se ipsam determinare.

* Tertium est, apud Patres & Scriptores Theologos vo-luntarium sæpè sumi pro libero, ut apud S. August. lib

de vera

e vera Religione cap. 14. Usque adeò, inquit, peccatum oluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum nisi t voluntarium: & in lib. de duabus animabus cap. 11. Si berum non sit, non est voluntas.

5. Quartum est, voluntarium sumptum pro libero mul. plicitér à Theologis dividi: aliud enim est voluntarium xpressum, aliud tacitum. Expressum illud est, quod ver. is, nutibus, aut aliis signis significatur. Tacitum quod bsque verbis, &c ex facto aliquo, aut omissione facti olligitur, ut ex silentio, cùm quis loqui deberet: unde ixta regulam juris, qui tacet consentire videtur. in 6. eg. 44.

Quæ quidem regula locum habet, præsertim quando : alicuius commodo agitur, non item quando de incom. iodo seu præiudicio, quod fusius explicatum videri po. st apud Laymann. lib. 1. tract. 2. cap. 3.

Aliud item est voluntarium actu, aliud voluntarium irtute. Voluntarium actu est, quod vel elicitur vel im. eratur actualiter ab ipsa voluntate. Voluntarium virtu. est id quod ininitio imperatum fuit ab interno actu beræ voluntatis, eiusque imperij ac motionis virtute ad. uc durat. Ut si quis proponat & actu velit eleemosy. am aliquam erogare, dum illam postea erogat, quamvis essaverit actus ille voluntatis, censetur tamen volunta. a virtute illius.

Aliud denique est voluntarium directè & voluntarium directè. Voluntarium directè est id, quod per se volunta. um est, ut quivis actus elicitus vel imperatus volunta. s. Voluntarium indirectè est id, quod ex alio directè oluntario sequitur, v. g si aliquis voluntariè exerceat tionem, ex qua scit vel suspicatur consecututum ali. iem effectum, quamvis per se & directè non intendat fectum illum, censetur tamen indirectè voluntarius, l quod in alio continetur ut Sacrilegium, quod in fur. Calicis continetur, & voluntarium indirectum.

SECTIO III.

Vndenam actus humanus bonitatem suam, vel malitiam desumat.

1. DUplex bonitas in quolibet humano actu specta potest, naturalis scilicet & moralis. Bonitas natu ralis ea est, quæ consistit in integritate, seu aggregation eorum omnium, quæ naturaliter ad ipsius actûs entit tem requiruntur: bonitas verò moralis in integritate se aggregatione eorum omnium, quæ cuilibet actui huma no secundùm rectam rationem conveniunt. Ex quo se quitur, moralem actûs humani malitiam in defectu illiu integritatis, seu in privatione bonitatis illius moralis, co sistere. Et de hac bonitate vel malitia morali quæsti proposita intelligi debet, undenam scilicet hæc bonitas seu rectitudo moralis, vel malitia moralis illis opposi in quemlibet actum humanum derivetur. Pro cuius r solutione.

Dicendum 1. Bonitatem, vel malitiam actûs huma ab illius obiecto desumi. Ita S. Thomas, & constat e Scriptura, Oseæ 9. Facti sunt abominabiles sicut ea, q dilexerunt: ex quibus verbis patet malitiam humanoru actuum, ob quam fit homo Deo abominabilis, proveni ex obiectis malis quæ diligit, & quibus adhæret: Un S. Augustinus Epist. 52. ad Maced. dicit quòd Mores n stri, ex eo quod unusquisque diligit, dijudicari solent. probari præterea potest inductione: ideò enim velle or re censetur esse bonum: quia oratio (quæ est obiectu illius volitionis) est ex se moraliter bona; & è cont velle furari est malum, quia furtum, quod est illius ob ctum, malum est.

2. * Porrò ad clariorem huius assertionis intelligen am duo hîc observanda sunt. Primum est, bonitate moralem, quam obiectum actui tribuit, esse in ipso ob

cto fun-

to fundamentaliter seu causaliter tantùm : in actione verò formaliter, ad eum modum proportionalem, sicut verò formaliter, ad eum modum proportionalem, sicut veritas & falsitas sunt formaliter in actu intellectûs, fundamentaliter verò seu causaliter in obiecto cognito. Ideò enim cognitio vera est, quia res cognita se habet, ut cognoscitur.

Secundum est, hanc esse differentiam inter bonitatem & malitiam moralem quæ ex obiecto in actum humanum derivatur; quod quamvis ad hoc ut actus humanus malitiam ab obiecto accipiat, satis sit quod feratur in obiectum malum nec referre, sive sub ratione mali feratur in illud, sive sub ratione boni (ut expresse docet S. Thomas 12. quæst. 19. art. 7. ad 3.) ad hoc tamen ut actus humanus bonitatem moralem desumat ex obiecto, non sufficere ut simpliciter feratur in obiectum bonum materialiter, sed requiri ut feratur in obiectum bonum formaliter quatenùs bonus est, seu sub ratione boni, quia scilicet obiectum quamvis in se bonũ, est tamen indifferẽs, ut benè vel malè appetatur, ex bono vel malo motivo.

3. Dicendum 2. Bonitatem vel malitiam actûs humani desumi ex illius circumstantiis Ita S. Thomas; & satis constat ex eo quod passim in Scripturis actiones plurimæ propter circumstantias aliquas bonas vel malas laudantur, vel vituperantur, ut S. Matth 5. Laudatur eleemosyna & oratio facta in abscondito : & S Luc 21 cõmendatur eleemosyna duorum minutorum, & aliis maioribus donis præfertur, ob circumstantiam personæ viduæ & pauperis, & eiusdem S Luc. 16. omissio eleẽmosynæ ex variis circumstantiis in personâ divitis epulonis culpabilior esse demonstratur.

4. Ut autem assertio hæc faciliùs intelligi possit, quædam hîc observanda sunt. Primum est circumstantiarum nomine à Theologis significari accidentia quædam actûs humani sic dicta, quòd illum veluti circumstent, ipsique jam per obiectum suum in aliquâ specie boni vel mali constituto adveniant.

Secun-

* Secundum est, inter circumstantias quasdam esse quæ nihil conferunt ad bonitatem vel malitiam moralem actûs, ut si quis manu dexterâ vel sinistrâ percutiat. Alias verò quæ ad illam bonitatem vel malitiam conferunt, ut si quis percutiat hominem laicum, vel hominem in sacris ordinibus constitutum.

Tertium est, ex istis circumstantiis, quæ ad bonitatem vel malitiam moralem conferunt, alias augere vel minuere bonitatem illam vel malitiam intra eandem speciem; alias verò ipsam actûs speciem mutare; quod dupliciter fieri potest, scilicet vel novam speciem bonitatis vel malitiæ dando actui; seu ut alij loquuntur, ipsum in novam speciem transferendo: ut si quis eleemosynam det ex motivo inanis gloriæ, mutatur actus virtutis misericordiæ in actum vitiosum inanis gloriæ. Vel addendo novam speciem bonitatis aut malitiæ actui retinenti propriam, quã habet ex obiecto, ut si quis eleemosynam det ex motivo pœnitentiæ, aut alicuius virtutis, quæ ab ipsa misericordia cuius eleemosyna opus est. differat.

5. Quartũ est, septem præcipuas actûs hamani circumstantias à S. Doctore quæst. 3. art. 3. numerari, quæ hoc versiculo comprehenduntur.

Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

* Quis, personæ agentis qualitatem designat: Quid, obiecti conditionem: Ubi, locum: Quibus auxiliis, actionis adiumenta: Cur, eiusdem actionis finem: Quomodo, magnitudinem seu intentionem affectus, advertentiæ rationis, &c. Quando, tempus quo actio peracta, eiusque actionis durationem. Quæ quidem circumstantiæ non omnes & singulæ simul, sed modò hæ, modò illæ, quemlibet actum humanum afficiunt, ad illiusque proinde bonitatem vel malitiam conferre possunt.

Quintum est, ex suprà enumeratis circumstantiis quasdam augere vel minuere bonitatem vel malitiam actûs, intra eandem speciem. ut supra dictum est, e. g. malum est percutere iniustè quemvis hominem, peius est percutere

tere

ere benefactorem; alias verò addere actui bonitatem vel
alitiam specie distinctam; e. g. percutere Sacerdotem:
n illa enim percussione præter malitiam, quæ illi pro-
ria est, quatenùs justitiæ repugnat, circumstantia perso-
næ sacræ percussæ inducit in ipsum actum novam & spe-
ie distinctam sacrilegii malitiam & deformitatem.

Dicendum 3. Bonitatem vel malitiam actûs humani
desumi quoque ex fine, in quem actus dirigitur ab ope-
rante. Ita S. Thomas art. 4. & constat ex his Christi Do-
mini verbis S. Matth. 6. Attendite ne justitiam vestram
faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin
mercedem non habebitis apud Patrem vestrum: quæ ver-
ba explicans S. Ambrosius, in ca. 1. S. Luc. Bona est, in-
quit, misericordia, bona est oratio; sed potest iniustè fieri;
si jactantiæ causa aliquis pauperi largiatur, ut videatur
ab hominibus; in Ps. 31. Non valde, inquit, attendas quid
homo faciat: sed quid, cùm facit, aspiciat.

5. * Est autem observandum duplicem à Theologis di-
stingui actionis finem, unum ipsi intrinsecum & veluti
connaturalem, qui vocatur finis operis, à quo ipse actus
moralem speciem & essentiam desumit; ut eleemosynam
facere indigentiæ sublevandæ causa, Alterum extrinse-
cum, qui dicitur finis operantis, quem nimirùm ipse
operans suo arbitratu sibi præstituit, ut dare eleemosynam
ad satisfaciendum pro peccatis; & ex hoc etiam fine in-
trinseco actus speciem suam moralem desumit, unde Phi-
losophus 5. Ethicor. cap. 2. & ex eo S. Thomas quæst. 18.
art. 6. dicit eum, qui furatur adulterandi causa, magis
esse adulterum quàm furem.

Porrò septem potissimùm modis contingere potest, ut
actus ex operantis arbitratu ad finem aliquem extrinse-
cum referatur. Vel enim actus ex obiecto bonus refertur
ad finem extrinsecum bonum, vel actus ex obiecto bonus
refertur ad finem malum, vel actus ex obiecto bonus re-
fertur ad finem indifferentem. Vel actus ex obiecto in-
differens refertur ad finem bonum; vel actus ex obiecto
indiffe-

indifferens refertur ad finem malum; vel actus ex obiecto malus refertur ad finem bonum; vel denique actus ex obiecto malus, refertur ad finem malum.

Primo caſu circumſtantia finis boni novam ſpecie bonitatem addit actioni ex obiecto bono. Secundo caſu circumſtantia finis mali deſtruit bonitatem, quam actus habet ex obiecto, eumque ſimpliciter malum efficit. Tertio caſu, totus actus indifferens eſt. Quarto caſu, circumſtantia finis boni tribuit actui ex obiecto indifferenti primam & unicam eſſentialem bonitatis ſpeciem, ideòque in genere moris non tam circumſtantiæ, quàm obiecti rationem habet. Quinto caſu, circumſtantia finis mali, eadem ratione tribuit actui primam, & unicam eſſentialem ſpeciem malitiæ. Sexto caſu, circumſtantia finis boni nihil confert actui ex obiecto malo, ſed relinquit ſimpliciter malum. Septimo denique caſu, circumſtantia finis mali confert actui malo novam malitiam, ſive ſpecie diſtinctam, ſive non, ut ex antedictis ſatis intelligi poteſt.

Ex his colligitur ſecundùm mentem S. Doctoris, bonitatem vel malitiam actûs humani ex his tribus præſertim pendere, ſcilicet ex obiecto, circumſtantiis, & fine; cum hâc tamen differentia, quòd, ut actus aliquis cenſeatur malus, ſufficiat quicumque defectus moralis; ſive ex parte obiecti, ſive ex parte finis aut circumſtantiæ alicuius; ut vero bonus ſit, requiratur obiectum moraliter bonum, finis bonus & honeſtus, & prætcrea ut eiuſmodi actus nulla pravâ circumſtantia vitietur: bonum ſiquidem (ut docet S. Dionyſius cap. 4. de divi. nomi.) pendet ex integra causâ, malum ex quocumque defectu.

Dicet aliquis, fruſtra & ſuperfluè dici actum humanum bonitatem vel malitiam deſumere ex fine, cùm ipſe finis inter circumſtantias numeretur.

Reſpondetur, ideò ſpeciatim conſiderari bonitatem vel malitiam, quæ ex fine in actum humanum derivatur; quia finis præ aliis circumſtantiis hoc habet peculiare, quod non modò actum humanum circumſtet, ſed etiam

in illum

ı illum speciali modo influat; habeatq; rationem non
olum crcumstantiæ, sed etiam causæ moralis.

6. Quæres, quænam relatio actûs humani in finem sit
ecessaria, ut ex ipso fine bonitatem vel malitiam recipi-
t? Respondetur relationem illam esse debere vel actua-
em, vel saltem virtualem, id est necessarium esse, ut ope-
ans actualiter referat, aut saltem antea retulerit actio-
em suam in eum finem: ita ut virtute illius relationis,
ctio ab eo exerceatur, quia necesse est ut finis influat in
ctionem; influere autem non potest, nisi uno ex his duo-
bus modis moveat operantem ad agendum; quod ut
larius adhuc fiat, observandum est finem alium esse ope-
is, alium operantis: finis operis est ipsimet actioni in-
rinsecus, ideòque illi moralem essentiam seu speciem
ribuit, e. g. ut quis ex misericordiæ motivo pauperi det
leemosynam, non est opus ullâ explicitâ relatione ad
talem finem; sufficit enim ut largiens eleëmosynam, co-
gnoscat se misericordiæ opus exercere, illudque liberè
exercere velit. Alter est finis operantis, qui & extrinse-
cus dicitur, quem ipse operans suo arbitratu sibi præstitu-
it, veluti si detur eleëmosyna ut satisfiat pro peccatis; ad
hoc autem ut huiusmodi finis bonitatem suam actui com-
municet, debet in illum influere; quod præstare non
potest, nisi operans actualiter, aut saltem virtualiter actio-
nem suam in illum referat.

SECTIO IV.

An detur aliquis actus indifferens, seu qui nec bonus, nec malus sit.

1. DUplex quæstionis propositæ sensus esse potest. Pri-
mò, an detur actus aliquis humanus indifferens
secundùm speciem: seu qui ex parte obiecti sui nec boni-
tatem habeat, nec malitiam moralem: Secundò, an de-
tur etiam talis actus indifferens secundùm individuum.

id est

id est qui prout à nobis hîc & nunc advertente ratione liberè exercetur, nullo ex capite bonus sit vel malus moraliter. Pro cuius resolutione.

Dicendum 1. Dari aliquem actum humanum, qui sit indifferens secundum speciem. Ita S. Thomas qu. 18. art. 8. & cum eo communiter omnes Theologi. Id etiam expressè docet S. Augustinus lib. 3. de serm. Dominini in monte cap. 28. ubi explicans illud Domini: Nolite judicare, ut non judicemini, & concilians cum aliis eiusdem Christi Domini verbis: Ex fructibus eorum cognoscetis eos, ait hoc posterius dictum intelligendum esse de manifestis operibus, quæ non possunt bono animo fieri, cuiusmodi sunt blasphemiæ, furta: priùs verò de operibus indifferentibus, cuiusmodi est ciborum sumptio, &c. unde hoc modo concludit ibid. Sunt ergo quædam facta media quæ ignoramus, quo animo fiant, quia & bono & malo fieri possunt, de quibus temararium est judicare, maximè ut condemnemus.

1. Dicendum 2. quòd quamvis probabile sit nullos dari actus humanos indifferentes in individuo, propter plurium Theologorum, præsertimque S. Doctoris art- 9. authoritatem, qui eiusmodi actus negant; probabilius tamen videri dari aliquos eiusmodi actus in individuo, qui nec boni sunt nec mali moraliter. Ita S. Bonaventura in 2. dist. 41. art. 1. quæst. 4. & plures alij, quos citat & sequitur Lessius in quæst. 11, art. 9. dub. 10. Et probatur authoritate S. Hieronymi Epist. ad S. Augustinum, quæ est 15. inter Augustinianas, ubi sic loquitur: Inter utrumque (bonum scilicet & malum) indifferens est ambulare manibus capitis purgamenta proijcere, &c. hoc nec bonum nec malum est; sive enim feceris, sive non feceris nec justitiam habebis, nec injustitiam. Item S. Gregorius hom. 7. in Evang. ubi loquens de dilectione priximorum quæ procedit non ex charitate: sed ex affectu cognationis & carnis, ex unâ parte negat talem dilectionem esse actum virtutis, ex altera verò affirmat malam non esse,

nec

ec ei sacra eloquia contradicere: unde sequitur esse in-
ifferentem, cùm nec bona, nec mala sit.

Probatur præterea ex eo, quod appetitio commodi &
uga incommodi naturalis non est mala ex obiecto ut per
: patet, neque etiam bona moraliter, cùm non pertine-
t ad ullam virtutem moralem; ergo quando quis sim-
pliciter appetit commodum, aut refugit incommodum
aliquod naturale, eius actio nec bona nec mala est, ac pro-
ndè indifferens.

3. *Dices*, illam appetitionem esse malam; eò quòd non
referatur in finem aliquem bonum & honestum; cùm te-
neatur homo actiones suas semper in aliquem finem bo-
num & honestum referre.

Respondetur 1. Negando teneri hominem ad actiones
suas in finem bonum & honestum referendas, ut sint bo-
næ & honestæ moraliter: quod etiam negant S. Bonaven-
tura suprà, & plures alii graves Authores, quos citat Isam-
bertus disp. 7. in 1. 2. ad quæst. 18. art. 2. asseruntque ad
hoc, ut actus humanus sit bonus moraliter, satis esse ut
eius obiectum in quod voluntas liberè fertur, sit morali-
ter bonum & honestum: nec ulterius requiri, ut ab ope-
rante in bonum & aliquem finem referatur.

Respondetur 2. quamvis concedatur teneri hominem
ad actiones suas in finem bonum & honestum referen-
das, ut sint bonæ & honestæ moraliter, inde tamen non
sequi defectu huiusmodi relationis actiones illas esse ma-
las, sed tantùm non esse bonas & honestas, quod ultrò
fatemur, ac proindè indifferentes.

Instabis actiones illas fore otiosas, ac proinde malas.

Respondetur negando actiones illas, quæ in finem
moraliter bonum non referuntur esse otiosas; quia ut do-
cet S. Bonavent. suprà, possunt ipsæ naturâ esse necessa-
riæ vel utiles; quod sufficit ut otiosæ minimè censeantur.

Quamvis autem hæc sententia, quæ asserit dari posse
actus aliquos in individuo indifferentes, probabilis sit &
tuta, & etiam in praxi conducere videatur ad evitanda

multa

multa peccata, quæ secundùm oppositam sententiam fi quentissimè committi possent: hoc tamen obstare non d bet, quin unusquisque peculiari studio curet omnes singulos actus suos in finem aliquem optimum & D acceptissimum referre, juxta consilium Apostoli 1. Corin 10. Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid faciti omnia in gloriam Dei facite: quod explicans S. Basili hom: in Sanctam Julitam martyrem, sic loquitur: Accun bens mensæ, ora, esitans panem, largitori gratiam repe dito; bibis vinum? memento eius qui illud tibi dedit a lætitiam, & infirmitatum solamen: tunicam indueris & gratias agito benigno datori; suspicis in cœlum & fid derum pulchritudinem intueris? procide Deo, & co eum qui omnia hæc in sapientia condidit, &c.

SECTIO V.

Utrùm ad hoc ut quis bene operetur, teneatur sequi conscientiæ dictamen.

QVoniam ex huius quæstionis rectâ intelligentiâ, tar quam ex certo aliquo principio pendet resoluti plurimarum difficultatum ipsius Theologiæ moralis: i circò paulò fusiorem illius explicationem proponemu eamque maioris facilitatis gratiâ in aliquot Paragraphe distinguemus.

§ I.

Quid sit conscientia & quotuplex.

I. OBservandum est juxta doctrinam S. Thomæ 1. par quæst. 79. art. 12 & 13. hanc esse differentiam ir ter conscientiam & synderesim; quòd synderesis sit hab tus naturaliter nobis insitus principiorum practicorum principia autem practica sunt quædam regulæ univers les per se notæ circa directionem actionum humanarun & quasi quædam lumina virtutum, ut loquitur S. Augu

stinus

inus lib. 2. de lib. arb. cap. 10. cuiuſmodi ſunt: Juſtè
ſe vivendum: ſua cuique eſſe reddenda, &c.

Conſcientia autem eſt actus illius ſyndereſis, quo ap-
licamus cognitionem illam univerſalem practicam acti-
ni alicui ſingulari & judicamus hîc & nunc aliquid a-
endum tanquam bonum, vel devitandum tanquam ma-
ım : e. g. ex illo principio univerſali; quòd malum &
accatum omne devitandum ſit, conſcientia hanc dedu-
it concluſionem : ergo hoc furtum, quod eſt malum &
eccatum, devitandum eſt. Hinc S. Baſilius hom. in prin-
ipium Prov. dicit in nobis eſſe Judicium quoddam na-
ırale, quo ab iniquis bona facilè diſcernimus.

2. Hæc verò conſcientia judicat tum de actionibus præ-
ritis, eas vel accuſando tanquam male factas, vel tan-
uam rectè factas commendando, juxta illud Apoſtoli
om. 1. Teſtimonium reddente illis conſcientia eorum: &
: inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut eti-
n defendentibus : tum de actionibus futuris, dictando
ilicet ea quæ agenda ſunt, tanquam bona, aut quæ fu-
enda ſunt tanquam mala : unde idem S Baſilius ſuprà,
cit intra cordis arcana tribunal quoddam eſſe conſti-
tum. in quo quælibet agenda, velut in trutina & lance
ipenduntur & librantur.

Sicut autem judicium illud practicum multipliciter ſe
ibere poteſt circa actiones particulares ; ſic à Theologis
nſcientia multiplex eſſe dicitur ; alia ſiquidem eſt con-
ientia recta, alia errans, alia ſcrupuloſa, alia dubia.

Conſcientia recta dicitur; quando judicium practicum
ıtellectûs verum eſt, ac rectæ rationi conſentaneum : er-
ns, quando falſum eſt : ſcrupuloſa, quando inani & fri-
ola ratione ſuſpicatur aut formidat illic malum & pec-
tum eſſe, ubi re vera non eſt : dubia denique eſt, cùm
utri parti determinatum aſſenſum præbet, ſed inter u-
amque fluctuat. De ſingulis breviter agendum eſt, &
dendum quâ ratione quivis obligetur quocumque in
ſu conſcientiæ dictamen ſequi.

§. II.

§. II.

Quæ sit obligatio conscientiæ rectæ

1. QVæstionis sensus est, an semper quivis obligetur f qui dictamen conscientiæ aliquid rectè præcipie tis, aut prohibentis, seu iudicantis hîc & nunc incumb re obligationem ad aliquid faciendum vel omittendun Pro cuius resolutione.

Dicendum est judicium & dictamen illud conscienti rectæ ita obligare hominem, ut delinquat & peccet, ni illud in operando sequatur. Ratio est, quia conscienti seu judicium illud intellectûs practici rectè aliquid præc pientis, aut prohibentis, est proxima regula voluntati operantis, vel moventis alias potentias ad operandum ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 17. art. 3. & 9. per illud quidem judicium voluntati innotescit, & quasi intimatu bonitas moralis, vel pravitas obiecti, circumstantiarum, finis: unde sequitur voluntatem à regulâ suâ deviare, a proinde peccare, nisi conscientiam rectè præcipientem in operando sequatur.

2. Diximus conscientiam seu judicium rationis esse pro ximam regulam humanæ voluntatis & operationum eiu alia est enim regula remota: quæ tamen primaria est principalis, nempè lex æterna & divina. seu judicium i lud infallibile, quo Deus ab æterno vidit & determinavi quid in actibus humanis esset bonum aut malum; justum aut iniustum; quidve in quocunque casu particulari f ciendum esse aut omittendum: quod quidem judiciu divinum unicuique hominum innotescit per ipsius ratio nis lumen, quod ab illo veluti quidam radius derivatu juxta illud Psalmistæ Psl 4. Signatum est super nos lum vultûs tui Domine: proindèque huic divino judicio hu manum judicium seu ipsius conscientiæ dictamen, ut re ctum sit, debet conformari.

§. III.

Quæ sit obligatio conscientiæ errantis.

SUpponimus duplicem esse ignorantiam, ex quâ error conscientiæ provenire potest; alia enim est ignorantia vincibilis, alia invincibilis. Ignorantia invincibilis a est, quæ nullâ morali diligentiâ vinci aut superari potest; vel quia nusquam venit in mentem dubitare quod noratur; vel licet in mentem venerit, adhibita tamen sufficienti inquisitione, ignorantia illa depelli non potuit, ac proinde debuit, cùm nemo ad impossibile obligatur: norantia verò vincibilis illa est, quæ adhibitâ diligentiâ, nci ac superari potuit, ac proinde debuit. Hac distinctione suppositâ.

Dicendum primò conscientiam errantem ex ignorantia invincibili obligare voluntatem, ita ut peccet, nisi dictamen illius in operando sequatur. Ita S. Thomas qu. 18. art. 5. & probatur ex Apostolo Roman. 14. Scio & confido in Domino Jesu: quia nihil commune per ipsum, nisi qui existimat quid commune esse, illi commune est: ibus verbis declarat Apostolus, quod per gratiam Christi Domini fideles nullo cibo velut communi, hoc est immundo, inquinentur, nisi quis existimet escam aliquam, g. carnem suillam etiam nunc, communem, id est immundam & vetitam esse: quia tunc eiusmod esca illi foret icita propter conscientiam errantem, unde subiungit ulò post: Qui autem discernit (inter cibos scilicet, existimans aliquos secundùm legem Moysis vetitos esse,) si anducaverit, damnatus est: quia non ex fide; id est, quia n agit secundùm persuasionem seu dictamen conscientiæ) omne autem quod non est ex fide) id est, ut explicat Doctor, art. 5. quod fit contra persuasionem & dictamen conscientiæ) peccatum est.

Ratio autem huius doctrinæ ex eodem S. Doctore est; ia cùm obiectum voluntatis sit bonum vel malum moiter, prout ab operante tale judicatur; ideò si ex ignorantiâ invincibili judicet illud esse malum, quod tamen vera malum non est, voluntas illi adhærendo consentit in malum, & proinde peccatum: è contra verò, si ex

eâdem ignorantiâ judicat esse bonum, quod re vera malum est, voluntas illud amplectendo non peccabit: imò poterit benè operari.

2. Dicendum. Si error conscientiæ ex ignorantiâ vincibili procedat, tunc voluntatem neque ad operandum, neque ad non operandum obligari; sed illum errorem deponendum. Ita S. Thomas art. 6. & S. Bonavent. in 2. dist. 39. art. 1. qu. 3. Ac in primis quod neque ad operandum, neque ad non operandum obligetur, constat ex eo quòd utrobique peccaret, ad quod tamen nullus obligari potest: operando quidem secundùm dictamen conscientiæ; quia ad malum impellit; nec illius mali ignorantia excusat, quia vincibilis & proinde voluntaria est: non operando verò; quia si conscientiam illam non deponat, agit contra illam, quæ qualiscunque sit, est semper proxima voluntatis operantis regula, contra quam nullatenùs agere licitum est: unde Apostolus ad Galat. 5. Testificor, inquit, omni homini circumcidenti se, quia debitor est universæ legis faciendæ: in quantùm scilicet judicat ex conscientia erronea vincibili Mosaicæ legis observationem esse necessariam; unde sequitur, quod ad evitandum peccatum, conscientiam illam erroneam deponere teneatur: cum, ut supponimus, id possit, vel applicando intellectum ad id attentiùs considerandum, in quo se falli suspicatur, vel pij alicuius & prudentis viri consilium exquirendo propriumque judicium, quod sibi aliqualiter suspectum est, illius monitis humiliter submittendo.

§. IV.

Quid de conscientia scrupulosa sentiendum sit.

I. PEr conscientiam scrupulosam nihil aliud intelligimus, ut supra dictum est, nisi judicium quoddam imperfectum ex inani aliqua frivola ratione ortum, quo quis suspicatur, vel timet ibi esse peccatum, ubi revera non est: ex quo patet judicium illud falsum esse, & sic

consci-

conſcientiam ſcrupuloſam eſſe quandam veluti ſpeciem conſcientiæ errantis; proindeque de ipsâ conſcientiâ ſcrupuloſa idem dicendum eſſe, quod de conſcientia erronea vincibili: ſcilicet illam eſſe deponendam, alias inſtare periculum peccandi, ſi quis eâ non depoſitâ operetur, vel non operetur ſecundum dictamen illius.

Ut autem conſcientia illa ſcrupuloſa deponatur, attendere quiſque debet, quæ ſit præcipua & magis ordinaria ſcrupulorum ſibi in animo ſuboriri ſolitorum causâ: in quibuſdam enim ſcrupuli ex ignorantiâ procedunt: in aliis ex quâdam mentis inconſtantiâ & fluctuatione: in aliis ex ipſius cerebri debilitate vel frigidâ & timidâ complexione, aut etiam ex melancholiâ, ſeu atræbilis redundantiâ: in aliis ex occulta ſuperbia, quæ aliorum judicio ſubiici renuit; in aliis ex conſortio perſonarum ſcrupuloſarum, aut lectione librorum, in quibus Theologiæ moralis axiomata quædam rigidiora proponuntur: in aliis deniquè ex ipſius dæmonis ſuggeſtionibus, Deo ob cauſas æquiſſimas, licet minus notas, ita permittente.

2. Perſpectâ verò illorum ſcrupulorum causâ & origine, propria & apta remedia adhibenda erunt: & ſiquidem ex infirmitate aliquâ corporis proveniant: ex medici conſilio ſolatia & ſubſidia quærere opportebit: ſi ex ignorantia, doctrinam ſanam & rectam opponere conveniet: ſi ex ſuperbia, humilitas erit ſectanda, maximè in deponendo proprio judicio, illudque piis ac ſalutaribus monitis alterius, quantum expedit ſubmittendo: ſi ex dæmonis ſuggeſtione, animi fluctuatione, aut alia ſimili causâ oriatur, auxilium divinum humili prece poſtulandum erit, id præcipuum & ſaluberrimum contra omnia ſcrupulorum genera remedium, eſt Confeſſario aut alteri cuipiam viro pio, prudenti, docto, ſcrupulos illos, ſtatumque animi interiorem fideliter ac ſincerè aperire, eius conſiliis humiliter acquieſcere, illiuſque judicium reclamante licet conſcientia ſcrupuloſa, quæ nuſquam audienda, ſed ſemper deponenda eſt, conſtanter ſequi. Ita S. Antoninus,

Navarrus, Valentia, & alij apud Laymannum tract. 1. d de conscientia cap. 6.

3. Quod si quis aliquandò ita scrupulis urgeatur, ut ne apud se quid facto sit statuere, nec adire Confessarium, au à quoquam consilium requirere possit; tunc vel ipsame ad scrupulos inaniter concipiendos proclivitas, sufficien ratio esse potest ipsam conscientiam scrupulosam depo nendi & penitùs abiiciendi: imò persona timoratæ con scientiæ, quæ citiùs mori eligeret, quàm datâ operâ De displicere, in his casibus, in quibus dignoscere non potes an peccaverit necne, v. g. an consensum plenum & deli beratum tentationi alicui præbuerit; tutò sibi persuader potest se non consisse deliberatè, nec peccatum ullum sal tem mortale commisisse; cùm fieri non possit quin con sensum illum plenè advertisset, si deliberatè tentation illi consensisset: secùs verò dicendum de iis, qui in va ria pecata mortalia crebrò incurrunt, illis siquidem tutiù est in scrupulis rigidiorem partem amplecti, seque pecca reos agnoscere & confiteri quàm sibi periculosè adulari cùm tales ut plurimùm ob peccandi assuetudinem pecca torum stimulum vix persentiant.

§. V.

Quid sit conscientia dubia, & in dubiis quid agendum.

1. OBservandum est aliud esse dubium juris, aliud verò dubium facti. Dubium juris dicitur illud, quo est de obligatione, vel de legitimâ facultate agendi, au de legitimo actûs valore: dividiturque in dubium spe cularium, & dubium practicum. Dubium speculativum illud est, quo dubitatur de re aliquâ utrùm licita sit au illicita, valida aut invalida. an talis contractus sit licitus an Matrimonium tali modo contractum sit validum. Du bium practicum est, cùm in particulari dubitatur utrùm hic & nunc liceat talem contractum inire, tali cogitatio ni consentire.

Dubium

Dubium verò facti est illud, quo ambigitur utrùm aliquid factum sit, necne, v. g. Utrùm votum emissum sit, aut si emissum est, utrùm impletum fuerit. His observatis,

Dicendum 1. aliquid facere vel omittere cum conscientiâ practicè dubia, seu cum dubio juris practico, semper esse peccatum. Id constat tùm ex cap. Dominus, de secundis nuptiis, ubi Lucius III. Summus Pontifex declarat illum, qui post secundum matrimonium bonâ fide contractum dubitare incipit de morte prioris coniugis, & utrùm licitè possit à secundâ coniuge debitum exigere, quamdiu in illo dubio hæret, peccare, si debitum exigat: tùm etiam ex eo quod exponens se deliberatè peccandi periculo, peccat, ut docet S. Thomas quodlib. 8. art. 13. Atqui operans cum tali dubio practico, exponit se periculo peccandi: ergo peccat.

2. Dicendum. Non esse peccatum facere aliquid vel omittere cum dubio speculativo, dummodò practicè judicet operans hîc & nunc tale opus sibi esse licitum: v. g. quamvis subditus speculativè dubitet an bellum illud quod à Principe suo geritur, sit justum, tamen in particulari practicè judicare potest, licitum sibi esse in tali bello pugnare, quandiu ipsi non constat quod sit injustum, ut expresè docet S. Augustinus lib. 22. contra Faust. cap. . nihil enim obstat quin cum dubio speculativo simul consistere possit judicium practicum verum & certum, quia judicij speculativi & practici veritas & certitudo ex diversis principiis & rationibus pendet: aliæ siquidem sunt rationes, ob quas aliquis de justitiâ belli à Principe suscepti dubitare potest: aliæ verò, ob quas judicare potest licitum sibi esse in tali bello pugnare.

Dicendum 3. in dubiis facti, quoties urget necessitas, in quâ de salute animæ agitur, tutiorem partem esse semper eligendam. Id constat ex cap. Si quis autem, de Pœnitentia quæst. 7. & ex cap. Juvenis, de sponsalibus: unde sequitur quòd in collatione Sacramentorum, quæ ad salutem necessaria sunt, quando dubium aliquod emergit,

ſententia tutior pro ſalute illius cui conferuntur, ampl[e]ctenda ſit: e. g. ſi dubitetur, an puer Baptiſmum ſuſcep[e]rit, necne? tutior pro illius ſalute ſententia ſumi debe[t] quæ eſt Baptiſmum illi ſub conditione eſſe conferendum: quod etiam ſimiliter dici debet, quandò ſalus corporali[s] alicuius periclitatur; tunc enim medicus ſuccurrere te[n]etur eo medicamento, quod tutius eſſe judicat: aliâ graviter peccaret, ſi eo poſthabito, experiendi gratiâ, me[-]dicamentum minùs certum adhiberet.

In aliis verò dubiis, in quibus non eſt adeò urgens ne[-]ceſſitas, neque etiam tam arcta intercedit obligatio ad tu[-]tiorem partem amplectendam, præſertim ſi grave aliquo[d] incommodum inde ſequatur; e. g. qui de natalibus ſui dubitat, utrûm legitimus ſit an illegitimus, non tenetu[r] ſemper ſequi partem rigidiorem & tutiorem: ſed mitio[-]rem & benigniorem, dummodò probabilis & tuta ſit amplecti poteſt. Ita Navarrus cap. 27. num. 281. Sylve[-]ſter verbo, Filij, quæſt. 12. ubi Panormitanum & alio[s] Doctores citat.

3. Dicendum 4. in dubio meliorem ſemper eſſe con[-]ditionem poſſidentis. Ita habetur regul. 65. in 6. ex qu[o] ſequitur, quòd ſi quis dubitare incipiat utrùm res, quam hactenus bonâ fide poſſedit, ſua ſit an aliena, nec diligen[-]ti inquiſitione adhibitâ, id cognoſcere poſſit, tunc illam ſib[i] tutò poteſt retinere. Ita Joannes Medina quæſt. 17. d[e] reſtitutione, Sylveſter verbo, Præſcriptio, num. 3. ub[i] citat Gloſſam & Panormitanum, qui hanc ſententiam di[-]cit eſſe communem.

Dicendum 5. in dubio factum non præſumi, ſed de[-]monſtrari debere. Ita Sotus, Suares, Azor, & plures alij, quos citat & ſequitur Laymannus tract. 1. de conſcien[-]tiâ cap. 5. parag. 3. & colligitur ex L. In bello, parag. facta, ff. de captivis: e. g. in dubio utrum quis votum emiſerit, non debet cenſeri obligatus: ſi autem conſtet illi de voto emiſſo, dubitet autem num illud impleverit, tunc ad illud implendum tenebitur. Ita præter citatos

Docto-

Doctores, Suarez lib. 4. de voto cap. 5. Item dubitans, an lex aliqua lata sit vel promulgata; si post diligentem inquisitionem nihil certi deprehendere possit, sed semper æquè dubius remaneat, tunc præsumere potest non esse: si verò post legem latam & promulgatam, dubitet an sit revocata, vel usu contrario abrogata, tunc præsumptio stat pro *lege*, proindèque ad illam servandam obligatio est. Ita *Lessius* in prælect. Theolog. ad qu. 19. dubio 10.

4. Superest una difficultas circa conscientiam dubiam, nimirùm quando quis in eas angustias redigitur, ut quicquid faciat, peccatum devitare non posse videatur; & sic dubius & anceps apud se est: quid potissimùm agere debeat: v. g. interrogatus quis in privata conversatione de peccato occulto alterius sibi cognito, dubitat quid sibi agendum sit, & utrùmque peccandi periculum sibi imminere videt: si enim negaverit ab illo commissum esse, aut se cognitum, mentietur: si verò illud declaraverit, vel aliis loquendi modis usus fuerit, unde astantes veritatem facti conijcere possint, famam proximi lædet & detractionis peccatum incurret.

Respondetur in tali casu & aliis similibus, si nullum aliud pateat effugium, neque ullo modo se quis ex eiusmodi angustijs liberare possit, tunc id eligere debet, quod minus malum sibi uidetur, & illud agendo, conscientiam peccati deponere, quia juxta regulam juris, Ad impossibile nemo potest obligari: quis enim (ut dicit S. Augustinus lib. 3 de lib. arb. cap. 18) peccat in eo quod nullo modo caveri potest? Neque refert utrùm quis se ipsum sua culpa in hanc perplexitatem coniecerit, quia quidquid sit de præterito quod in eius potestate ampliùs non est, certè ad evitandum novum peccatum sufficit, ut quis nunc faciat id quod in se est: Nihil enim quovis tempore (ut rectè monet Gerson in regulis moralibus part. 2. tract. 1. ampliùs ab homine requirit Deus, qui, ut declarat Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. Impossibilia non jubet.

SECTIO VI.

* De opinione probabili.

QVoniam ea quæ tractantur à Theologis circa probabilitatem opinionum, maximè conferre possunt ad rectam & sanam dictorum au dicendorum intelligentiam nec non ad quarumcumque actionum directionem, ide utilissimum existimavimus de hoc subiecto paulò accuratiùs agere, ac præcipuis super eo difficultatibus quantam poterimus lucem afferre, servatâ in omnibus tame brevitate, quam compendij ratio exigit.

§. I.

Quid opinionis probabilis nomine intelligendum si

DUo hîc nobis explicanda sunt. 1. quid sit opinio. 2 quænam opinio censeri dedeat probabilis.

Quod ad primum spectat. nomine opinionis nihil aliud à Theologis intelligitur, quàm assensus rationis. alteri ex duabus propositionibus contrariis, vel contra dictoriis datus, cum aliqua formidine oppositi coniunctus.

Dicitur (assensus) ut à dubitatione distinguatur, qua animum veluti suspensum tenet, nec in alterutram partem inclinare sinit.

(Rationis) quia ad opinionem non sufficit prima mentis operatio, seu simplex adprehensio, sed requiritur judicium aliquod, vel discursus rationis.

(Datus alteri ex duabus propositionibus contrariis quia opinio facit semper propendere animum in alterutram partem ; aliàs si supensus maneret inter utramque jam non opinans, sed dubitans diceretur.

(Cum formidine oppositi coniunctus) qnia si nulla formido inesset, sed omnimoda certitudo, tunc non esse opinio, & si quidem certitudo illa oriretur ex principii veris, ac certa & evidenti demonstrarione, tunc esset sci

entia ;

entia; si ex principiis falsis, error vel obstinatio diceretur.

Quod spectat ad secundum, duæ sunt præcipuæ conditiones, quæ ad conciliandam opinioni alicui probabilitatem requiruntur.

Prima est; ut non repugnet aut veritatibus ab Ecclesia receptis aut evidenti rationi; neque etiam temerè contradicat communi & receptæ Theologorum doctrinæ.

Secunda, ut firmo aliquo fundamento innitatur: neque enim sufficit ad hoc ut probabilis judicetur, quod veritati minimè adversetur, sed præterea necessarium est, ut principiis quibusdam veritati consentaneis fulciatur, quod fiet si solidâ aliquâ ratione, aut authoritate gravi & fide digna innixa sit.

Quæres, quænam authoritas ita gravis & fide digna censeri debeat, ut opinionem aliquam efficere possit probabilem? Sunt qui certum quendam Doctorum numerum exigunt, ut illorum authoritas talis queat existimari: & alij quidem plures requirunt, alij pauciores: quòd quidem definire quamvis sit difficillimum, nullus tamen inficiabitur, quin varij casus interdum occurrere possint, in quibus etiam unius Doctoris authoritas sufficiens censebitur; ut quis probabiliter & tuto possit operari. Exempli gratia. Laicus aliquis dubitans an sibi licitum sit tale negotium aggredi, vel talem contractum inire, proprium consulit Parochum, aut proprij Episcopi Pœnitentiarium, vel etiam ipsummet Episcopum, & ab alterutro illorum edocetur eiusmodi negotium, vel contractum licitum esse: Quis post hæc dicere auderet talis consulentis, (de cuius eruditione vel pietate ut supponimus, nulla subest ratio dubitandi.) authoritatem non sufficere, ut probabiliter & tuto operetur,; quamvis authoritas illa, quam in operando sequitur, non sit nisi unius Doctoris? Neque pœnitentes arguuntur, qui in communibus conscientiæ difficultabus, in quibus non satis exploratum habent quid licitum sit vel illicitum, unius Confessarij, quem virum pium & eruditum existimant, consiliis acquiescunt, &

illius solius authoritatem sibi sufficere arbitrantur.

Ex quibus infertur authoritttem illam, de qua nunc quæstio est, ex variis circumstantiis æstimandam esse videlicet, vel ex conditione personarum, quarum consilium in agendo sequimur; nullus est enim qui non fateatur, proprij Episcopi, aut Parochi authoritatem maximi momenti apud unumquemque esse debere: vel ex eorum de quibus consilium exquiritur, maiori vel minori momento, vel difficultate: quia nulli dubium est, quin casuum illorum, qui maioris momenti censentur, & pluribus, ac maioribus difficultatibus implexi sunt, resolutio à pluribus & doctioribus petenda sit, nec unius aut alterius Doctoris levioris notæ authoritas sufficere æstimetur. Nullus est etiam præterea qui non fateatur authoritatem illam, quæ Doctorem aliquem, aut Pastorem seu Confessarium permovere debet, ut rationabiliter opinionem aliquam probabilem existimet, maiorem & graviorem esse debere illâ, quæ, in simili casu, laico alicui dubitanti vel consulenti sufficiens esset.

Porrò ut aliquis dicatur operari ex opinione probabili non est satis ut principia illa per quæ probabilis efficitur sint alteri cognita, sed etiam ut ipsi innotescant, hoc est ut sciat se agere, vel ex aliquâ solida ratione, vel ex authoritate gravi & fide digna: cùm enim opinio illa sit di[illegible] rectiva operationis, quæ ut recta sit debet esse iusta & prudens, talis haud dubiè non esset, si operans nulla eiusmodi ratione, authoritate in operando duceretur.

Debet præterea ratio eiusmodi vel authoritas illi esse nota, cùm operatur vel antequam operetur, non autem solummodò postquam operari desiit, alias eiusmodi ratio vel authoritas operationis illius directiva non esset. Unde falluntur ij, qui post actum aliquem commissum vel omissum, evolvunt Doctorum libros, ut sibi faventem aliquem reperiant, quia ratio illa vel authoritas subsequens nihil confert ad rectitudinem actus, qui bonitatem suam vel malitiam desumit ex dispositine operantis cum

opera-

peratur, non verò ex cognitione, quàm post operatio-
nem acquirere potest.

§. II.

An licitum sit operari ex quacunq; opinione probabili.

SUpponimus certum esse generaliter loquendo, & abstrahendo à quibuscunque opinionibus probabilibus in particulari, non modò licitum, sed & aliquando necessarium esse operari ex opinione probabili, cùm plerumque homines aliter operari non possint: neque enim intellectu Angelico præditi sunt, quo intuitivè, & infallibiliter omnia perspicere queant; & experientiâ compertum est, exclusis iis, quæ fide divinâ nobis perspecta sunt, per paucas res esse, quæ certâ & evidenti demonstratione à nobis cognoscantur, præsertim in agilibilibus, in quibus vix ulla ratio moralis agendorum afferri potest, quin aliqua alia in contrarium afferri queat.

Porrò ad clariorem & certiorem quæstionis propositæ resolutionem, observandum est formidinem illam, quam paragrapho præcedenti diximus remanere simul cum assensu opinantis, ex opinione probabili, aliam esse intrinsecam & practicam, aliam extrinsecam, & veluti speculativam.

Per formidinem quam vocamus intrinsecam & practicam, eam intelligimus, quæ ipsum operantem reddit anxium & irresolutum in judicio practico rationis, eo tempore, quo operatur: ita ut nequaquam apud se statuat, quod hic & nunc, hoc vel illud agere vel omittere licitè possit.

Per formidinem verò quam dicimus extrinsecam & speculativam, intelligimus eam quâ etsi operans intrinsecè, seu judicio practico sit sufficienter resolutus, quod hic & nunc, hoc vel illud agere vel omittere licitè possit, ab extrinseco tamen timet ne judicio suo speculativo de tali re vel actione, subesse possit aliqua falsitas.

Hâc observatione suppositâ, dicimus licitum quidem esse operari ex quacunque opinione probabili, cum formidine extrinseca & speculativa: nusquam verò cum formidine intrinseca & practica. Ratio primæ partis huius assertionis est, quia formido illa extrinseca, quæ cuicunque opinioni quamtumvis probabili semper conjuncta est, aliàs non esset ampliùs opinio; sed scientia vel aliqua alia species cognitionis, non impedit quin operans ex opinione probabili secundùm rectam rationem operetur, quia ut ex dictis paragrapho præcedenti constat, sequitur in operando vel solidam aliquam rationem, vel authoritatem gravem & fide dignam, quod censetur sufficere ut dicatur rectè operari. Ratio secundæ partis eiusdem assertionis est, quia ut quis rectè operetur, debet esse moraliter certus, & apud se judicio intrinseco statuere quod hîc & nunc hoc vel illud agere vel omittere sine peccato possit, quod quidem statuere potest quamvis certus non sit, imò formidinem aliquam habeat quod in judicio speculativo super tali re vel actione falli possit. Quia judicium illud practicum est proxima regula actionum humanarum, Judicium autem speculativum est tantùm remota: est autem necessarium ad rectitudinem moralem cuiuscunque actionis ut proximæ regulæ dirigenti sit conformis: erit autem conformis, si operans certus sit moraliter se rectè operari; quamvis speculativè non ita sit certus, sed formidinem aliquam habeat de opposito.

Dicet aliquis, esse certum & non esse certum videri inter se contradictoria, nec proinde in eodem operante simul reperiri posse.

Respondetur illa non esse contradictoria, quia licet de eodem non tamen eodem modo dicuntur: operans enim certus est quod licitè tunc operari potest, ex opinione probabili, quamvis aliunde non sit omnino certus de validitate rationis vel authoritatis, quâ opinio illa nititur, sed habeat formidinem aliquam de opposito. Quod enim

certitu-

ertitudo practica moralis non excludat omnem formidinem speculativam, sed cum illa in eodem operante reperiri possit, clarum est Scriptura, Proverb. 28. Beatus homo qui semper est pavidus. Philipp. 2. Cum timore & tremore salutem vestram operamini. Ex quibus & similibus locis patet, quod quamvis certa sit fiducia adipiscendæ salutis in quolibet fideli per virtutem supernaturalem spei, quæ divina misericordia & Christi meritis certè innititur, hoc tamen non obstat, quin simul in eodem fideli reperiatur timor & formido eiusdem salutis non adipiscendæ, propter voluntatis propriæ infirmitatem & instabilitatem.

§ III.

Utrùm ex duabus opinionibus probabilibus, licitum sit sequi minus tutam, & minus probabilem.

AD faciliorem & certiorem propositæ quæstionis resolutionem, Observandum est primò probabilioris opinionis nomine nos intelligere eam, quæ conditiones Paragrapho primo propositas perfectius possidet; seu quæ nullam habens cum veritatibus fidei, aut cum communi & recepta Doctorum sententia repugnantiam, validiori aliqua ratione, aut graviori authoritate innixa est. Tutioris verò opinionis nomine eam intelligere, quæ nos ab omni peccati specie longius removet. Quamobrem in duabus opinionibus, quarum altera affirmat, altera negat peccatum esse aliquid facere aut omittere, illa quæ affirmat semper est tutior, cùm hominem se illi accommodantem, & ab eo quod damnat abstinentem, nulli unè, ac ne materialiter quidem peccandi periculo exponat. At verò eiusmodi opinio licet sit tutior, non est tamen semper probabilior, cum debilioribus plerumque fundamentis seu rationibus innitatur. Jampridem istud animadvertit S. Antoninus 1. part. tit. 3 cap. 10. § 10. ubi explicatis opinionibus S. Thomæ negantis, & S. Bonaventuræ affirmantis peccatorem post lapsum in peccatum

mortale teneri ex præcepto divino statim cũfiteri, si subsi
copia confessarij, declarat opinionem S. Thomæ esse pro
babiliorem, & ideo magis communem in praxi.

Observandum 2. Quæstionem hîc non esse de consilio
sed de præcepto: hoc est non hîc quæri an meliùs sit, &
magis expediat sequi opinionem tutiorem vel probabilio
rem; est enim in confesso apud omnes meliùs esse pe
se loquendo sequi tutiorem opinionem, vel ex duabus o
pinionibus æquè tutis sequi probabiliorem: sed quæritu
an sit obligatio aliqua ex præcepto divino sequi sempe
opinionem illam, quæ sit tutior, vel probalior.

Observandum 3. Cùm quæritur inter Theologos an li
ceat ex duabus opionibus probabilibus sequi minus proba
bilem intelligi etiam minus tutam, nam si minus pro
babilis esset magis tuta, nullus in dubium revocat qui
licitum foret eam amplecti; si quidem eo ipso quo esse
magis tuta, magis etiam ab omni specie peccati remove
re, adeòque non modo licitum esset, sed etiam landabil
illam tanquam normam in operando sequi.

His observationibus præsuppositis, dicendum est lic
tum esse ex duabus opinionibus probabilibus, relictâ pro
babiliori, sequi minus probabilem, dummodò tamen il
sit verè probabilis eo sensu, quo in paragrapho primo ex
plicatum est. Ita docent quàm plurimi & perinsigni
Theologi, ac præ cæteris, Joannes Malderus Episcopu
Antuerpiensis in 1. 2. quæst. 19. disp. 86. Didacus Alv
res Episcopus Tranensis, in commentar. ad 1. 2. disp. 8
num. 9. Bartholomæus Ledesma, Episcopus Guaxague
sis in tract. de Sacramento Pœnitentiæ, difficult. 14. J
sephus Angle Episcopus Bozanus in floribus quæstionu
Theologicarum, quæst. de confess. difficult. 8. Thom
Zerola Episcopus Minorensis in praxi pœnitentiæ cap. 2
quæst. 3. Toletus lib. 3. cap. 2. Dominicus Bannes
1. 2. quæst. 10. art. 1. dub. 3. conclus. 4. Navarrus in M
nuali cap. 27. num. 288. Alexander Pezantius in 1.
quæst. 19. art. 6. disp. 2. num. 3. Franciscus Sylvius

1. 2. quæst. 19. art. 5. quæst. 9. Philippus Gammachæus in 1. 2. quæst. 19. cap. 2. Andreas Du Vallius in tractatu de Actibus Humanis, quæst. 4. art. 12. Nicolaus Isambertus in 1. 2. disp. 9. art 4.

Et probatur 1. ex eo quod dixit S. Leo Papa Epist. 92. ad Rusticum Narbon. ubi sic loquitur: In ijs, quæ vel dubia fuerint vel obscura, id noverimus sequendum quod nec præceptis Evangelicis, nec decretis Sanctorum Patrũ invenitur adversum. Ex quibus verbis sic argumentari possumus: Quælibet opinio quæ verè est probabilis. quamvis minus sit probabilis, quam alia quæ censetur probabilior, tamen nec præceptis Evangelicis coutraria, nec decretis Sanctorum Patrum invenitur adversa: ergo secundùm mentem illius Sancti Pontificis illam sequi licitum est. Consequentia clara est; antecedens patet, quia si opinio illa præceptis Evangelicis, aut decretis Sanctorum Patrum adversaretur, jam non esset probabilis, ut constat ex ijs quæ § 1. dicta sunt.

Probatur 2. Ille actus censetur bonus & honestus, ac proinde licitus, qui rectæ rationi conformis est; atque actus ille, quj fit ex opinione probabili, seu secundum dictamen conscientiæ quæ opinionem probabilem sequitur est conformis rectæ rationi, quæ non obligat præcisè ad sequendam opinionem probabiliorem, sed ad sequendam opinionem, quæ verè sit probabilis. Neque verò ex eo quod aliquis in operando sequitur probabilem opinionem, relictá probabiliori, inferri potest quod malè operetur, seu quod regulæ alicui falsæ aut illicitæ adhæreat; sed tantùm quod in operando regulam perfectiorem non sequatur, quam sequi non tenetur: alioquin si teneremur in omnibus sequi id quod perfectius est, dicendum esset illum, qui v. g. neglecto religioso statu, quem judicat perfectiorem & tutiorem, statum coniugalem amplectitur, operari ex judicio pravo & peccare, quod sine errore affirmari non potest.

Sunt tamen circa hanc nostram assertionem aliquæ Limita-

mitationes necessariæ. Prima est in materia Sacramentorum : quando enim de alicuius Sacramenti administratione agitur: tenetur semper is qui administrat, sequi opinionem probabiliorem & tutiorem in illius materia & forma, quando illam sequi potest : v. g. quamvis aliqui Doctores existiment probabile esse quod validus sit Baptismus cum brodio vel aliqua alia aqua minùs pura & simplici collatus. Item quòd valida sit consecratio in pane siligineo, vel speltaceo, ille tamen graviter peccaret qui eo modo baptizaret vel consecraret, neglectâ aquâ naturali purâ & simplici, quam ad manum haberet & cum qua posset baptizare, vel neglecto pane triticeo azimo cum quo posset consecrare. Ita Suares tom. 3. in 3. part. disp. 16. sect. 2 Vasques ad 1. 2. disp. 64. cap. 3. Sanches lib. 1. in Decalog cap. 9 & alij.

Secunda Limitatio necessaria, est respectu Judicum & Medicorum; Illi enim in ferendis sententijs tenentur sequi partem probabiliorem, & litem adjudicare illi, cuius causa rationibus probabilioribus nixa est : isti verò in remedijs assignandis, debent sequi id quod tutius est : & quod probabilius ad sanitatem conferre videtur, cùm id justitia & charitas ab utrisque exigat. Ita Suares, Vasques, Sanches, supra citati, & plures alij.

Addunt etiam aliqui tertiam Limitationem, respectu Magistrorum & Præceptorum, in ijs præsertim quæ fidem & mores spectant asseruntque illos teneri sententias illas discipulos edocere, quas saniores & probabiliores existimant; imò & moralem adhibere diligentiam, ut quantùm poterunt in doctrinâ quam tradunt, veritatem assequantur : quia alioquin videntur discipulis iniuriam facere, & bono publico non leve præjudicium afferre. Ita Filliucitract. 21. in Decalog. cap 4. Bresserus lib. 3. de conscientia cap. 18. & alij.

Quæres an Doctor seu Confessarius aliquis dare possit consilium juxta sententiam probabilem, relictâ probabiliori, quam ipse sequitur. Respondetur cum Lamberto

sup. art.

ap. art. 5. cum distinctione: vel enim per talem consultationem, rogatur eius mens & sententia, circa casum propositum: vel tantùm quæritur quid liceat: vel denique quid expediat in tali casu: si primo modo petatur consilium, debet consultus respondere juxta propriam sententiam, aliàs non aget bonâ fide, & videbitur mentiri, quod nunquam licet: Si secundo modo, potest respondere, illud de quo consulitur; secundùm aliquam probabilem opinionem, esse licitum: Si denique tertio modo petatur consilium; debet prudenter omnia considerare, personam ipsam quæ consilium petit, & omnes circumstantias ipsius rei de qua consilium petitur, & etiam temporis quo ejusmodi consilium petitur, & omnibus prudenter perpensis, id quod expedire videbitur consulere. Imò aliquando expedit, & oportet consulere id quod est tantum probabile, relicto probabiliori: quia contingere potest, ut qui petit consilium, sit ita dispositus, ut non sit facturus quod ei dictabitur secudùm probabiliorem sententiam, inde sequetur eum periculo peccandi expositum iri, quod evitare posset, si daretur ei consilium secundùm sententiam probabilem, quæ ei fortasse magis arrideret, & cui se libentiùs submitteret. Debet tamen is à quo consilium petitur, ita se gerere, ut alij non scandalizentur videntes eum aliter consulere quam sentiat vel faciat.

CAPUT SECUNDUM,

De Peccatis.

SECTIO I.

Quid sit Peccatum.

I. QUæstio proposita intelligenda est non de peccato originali, quod alienâ culpâ contrahitur, de quo in prio-

in priori huius operis parte, tract. 4. actum est; sed peccato actuali. quod propriâ voluntate incurritur. H autem peccatum definitur à S. Augustin. lib. 22. cor Faust. cap. 2. Factum, dictum, vel concupitum contra l gem Dei æternam. Et in hac definitione, cui subscrib S. Doctor 1. 2. quæst. 7. art. 6. & cum eo communit Theologi, duo verba subaudita intelligi debent, quæ si a dantur, plenior erit definitio in hunc modum.

Peccatum est voluntarium factum, dictum, concupitum aut omissio contra legem Dei æternam.

Dicitur 1. (factum, dictum, vel concupitum,) quia u docet S. Thom. sup. omne opus malum vel est à volun tate elicitum, & sic est (concupitum) vel est imperatum & sic ad exteriores actus locutionis, aut operationis pe tinet; & est (factum vel dictum)

2. Dicitur (voluntarium) quia necesse est ad rationen peccati ut sit voluntarium, seu ut à libero voluntatis con sensu procedat, ita ut (juxta doctrinam S. Augustini lib de vera Relig. cap. 14. quæ etiam Theologorum omnium communis est:) Nullo modo sit peccatum, si non si voluntarium.

Dicitur 3. (aut omissio) quia cum affirmatio & nega tio (ut docet S. Thom. sup in resp. ad 1.) reducantur ad idem genus, æquè peccat, qui non facit id quod præci pitur, atque is qui facit id quod prohibetur.

Dicitur 4. (contra legem Dei æternam,) quia ut sup ponimus ex dicendis c. sequent. cùm lex æterna Dei sit prima & summa regula rectitudinis omnis quæ in acti bus humanis reperiri potest, hinc sequitur omnem actum, qui à rectitudine debita aberrat, etiam ab illâ primâ æte næ legis regulâ deflectere, & proindè æternæ legi Dei ad versari. Quod quidem ita verum est, ut etiam transgres sionis illæ, quæ contra leges Ecclesiasticas, aut Civiles committuntur, eatenùs sint peccata, quatenùs leges illæ à lege æternâ derivantur, vel cum eâ concordant, vel ex eâ vim obligandi accipiunt, ut sic transgressiones illæ con-

t legem Dei æternam fieri aliquo sensu intelligantur.
Porrò ad faciliorem eorum, quæ dicta sunt vel dicen-
sunt intelligentiam, observandum est ad rationem pec-
ti duo præsertim requiri: nimirùm, ut talis actus sit
manus, id est, voluntarius & liber; deinde ut sit ma-
s & pravus, id est, ut careat debita commensuratione
l suam regulam: regula autem actûs humani proxima
t recta ratio, ut supra dictum est; remota verò & prin-
palis ac primaria. est ipsa lex æterna, quæ per natura-
s rationis lumen cuique manifestatur, dicente Apostolo
om. 2. quosvis homines gestare Opus legis scriptum in
rdibus suis, testimonium reddente illis conscientiâ ipso-
m: Atque ideò S. August. & S. Thomas in supra dictis
finitionibus, primò posuerunt id quod pertinet ad sub-
antiam actûs humani, tanquam ipsius peccati materia-
: deinde id quod pertinet ad rationem mali, ut eiusdē
ccati formale. Ratio enim formalis peccati, ut commu-
ter docent Theologi, nihil est aliud quam privatio re-
itudinis illius, quam homo ex præscripto legis æternæ,
dictamine rectæ rationis, inducere tenetur in actum
um: unde idem S. Augustinus tract. 1. in S. Joan. di-
t: Peccatum esse nihil, quia per Verbum factum non
t; & lib: 2. de civit. cap. 7. Nemo, inquit, quærat
usam efficientem humanæ pravitatis; non enim est
[illegible]
ficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio est, sed de-
ctio. S. Ambrosius lib. de Isaac & animâ cap. 7. Quid
t, inquit, malitia nisi boni indigentia? Et S. Anselmus
b. de concordiâ præscientiæ cum lib. arb. cap. 1. Non
t, inquit, injustitia, qualitas, aut actio, aut aliqua essen-
a, sed tantùm absentia debitæ justitiæ.

Observandum præterea ex eodem S. Doctore in resp.
d 5. peccatum aliâ ratione considerari à Philoso-
his, aliâ verò à Theologis; Philosophi siquidem pecca-
im considerant solummodò, prout rectæ rationi adver-
itur; Theologi verò ulterius progrediuntur. & in pec-
ato attendunt, quod sit contra Dei voluntatem ac legem,
adeò-

adeòque ipsius Dei offensa quædam & injuria; unde peccati definitione S. Augustinus rectè dixit, illud e contra legem Dei æternam, ut præcipuam & maxima ipsius peccati deformitatem ob oculos poneret.

SECTIO II.

Utrùm dentur quædam peccata mortalia & veniali

I. * MUltiplex divisio peccati à Theologis fieri sole — In primis enim dividitur peccatum in actuale, habituale. Actuale est illud quod actu perpetratur, habitu le verò quod post actuale commissum, per modum h bitualis defectûs permanet.

Rursùm ipsum peccatum actuale dividitur, ex par præcepti in peccatum commissionis, & omissionis. Ex pa te obiecti iu peccatum contra Deum, seipsum, & pro mum. Ex parte subiecti in peccatum carnale & spiritu le. Ex parte modi, in peccatum cordis, oris, & oper Ex parte causæ efficientis, in peccatum ex passione, ignorantia, & ex malitia. Deniq; ex parte malitiæ; in pe catum mortale & veniale, de quâ ultimâ divisione nu agendum nobis est. De cæteris suo loco.

Nomine peccati mortalis intelligitur illud, ratione e ius homo gratiâ sanctificante privatur, & æternâ damn tione puniri meretur: nomine verò venialis illud, qu quamvis peccatum sit, nihilominùs neque gratiâ sanct ficante privat hominem, neque damnatione æterna d gnum reddit.

Est autem certum ex fide, dari quædam peccata mo talia, quædam item peccata venialia. Atque in primi quod dentur peccata aliqua mortalia, in confesso est apu omnes, & manifestè constat ex Scriptura, quæ variis locis testatur damnationem seu mortem æternam pr quibùsdam peccatis incurri; ut Ephes. 5. Omnis forn cator aut immundus, &c. non habet hereditatem in regn

Dei:

ci: Apoc. 21. Homicidis & fornicatoribus, &c. pars
orum erit in stagno ardenti igne & sulphure.

Quod verò etiam quædam peccata sint tantùm venia-
l. Probatur 1. ex eadem Scriptura, Proverb. 20. Septi-
ies in die cadit justus: 1. S. Joan. 1. Si dixerimus, quia
eccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas
nobis non est: quo loco S. Joannes loquitur de pec-
atis justorum, ob quæ justi esse non desinunt. & quæ
roinde cum gratiâ sanctificante stare possunt. ut asserit
Augustinus lib. de nat, & grat. ca. 36.

Probatur 2. ex Concilio Milevitano can. 7. ubi dicitur
on solùm peccatoribus, sed etiam justis hanc Orationis
ominicæ petitionem convenire; Dimitte nobis debita
ostra: & ex Conc. Trident sess. 6. cap. 11. ubi expressè
eclaratur: Justos & Sanctos in levia & quotidiana, quæ
iam dicuntur venialia, peccata quandoque cadere.

Certum est prætera discrimen peccati mortalis & ve-
alis desumendum esse, non ex eo quod, ut asserunt Lu-
erani & Calvinistæ. peccata omnia prædestinatorum,
ut fidelium venialia sint, reproborum verò, aut infide-
um mortalia, sed ex propria ratione & natura ipsorum
et peccatorum.

Id probari potest 1. ex Scriptura, quæ, ut supra dictum
t, declarat peccata quædam æternâ morte dignâ esse, ac
roinde mortalia: quædam verò venialia, sine ullâ rela-
one ad prædestinationem aut reprobationem, vel ad fi-
em sive infidelitatem peccantium: imò expressè testatur
uosdam prædestinatos & fideles peccasse mortaliter, v. g.
avidem cùm perpetravit adulterium, quod haud dubiè
eccatum mortale fuit, ut docet S. Ambrosius lib. 2. de
polog. David. cap. 16. S. Petrum cùm ter Christum
egavit, in quo peccavit mortaliter, teste S. August. tract.
5. in S. Joan. ubi dicit illum in ista negatione timendo
orporis mortem; animæ mortem incurrisse.

Probatur 2. ex Bullâ Pij V. & Gregorij XIII. quæ per
rbanum VIII. renovata est, in quâ damnata est hæc
propo-

propositio Michaëlis Baii: Nullum est peccatum ex n
turâ sua veniale, sed omne meretur pœnam æternam.

3. Probatur 3. ex eo quòd si peccata omnia prædes
natorum essent venialia, sequeretur prædestinatum grat
am justificationis amittere non posse, cùm per solum pe
catum mortale amittatur: quod tanquam falsum & hæ
reticum damnatum est in Concilio Trident. sess. 6. can.
Quæres, quænam sit propria & formalis ratio, p
quam peccatum mortale à veniali differat. Respondet
varias esse super hâc quæstione Theologorum sententia
Quidam enim existimant in eo differre, quòd peccatu
mortale sit contra præceptum, veniale verò co
tra consilium. Alij, quòd mortale sit contra legem, v
niale verò præter legem. Alij probabiliùs, quòd pecc
tum mortale tollat ordinem ad ultimum finem, quia to
lit charitatem & gratiam, quâ homo ad Deum ordinatu
& illi tanquam ultimo fini conjungitur; veniale ver
non tollat ordinem ad finem. cùm non tollat charitatem
sed tantùm ad media, quia ponit inordinationem in acti
ne humanâ, quæ ad Deum referri deberet tanquam a
ultimum finem, nec tamen potest, cùm peccatum no
possit in Deum referri. Alij denique probabilissimè asse
runt rationem formalem distinctivam peccati mortalis
veniali, in eo consistere, quòd in quolibet peccato mo
tali reperiatur contemptus Dei, vel expressus vel tacitu
seu interpretativus, quod ex plerisque scripturæ locis col
gitur, in quibus conqueritur Deus se â peccatoribus sper
ni & contemni, ex quo sequitur dissolutio charitatis &
amicitiæ, quæ inter Deum & hominem intercedit; i
peccato autem vaniali non reperiatur, nec proinde ips
us charitatis & amicitiæ divinæ dissolutio: sicut in ami
citiâ humanâ leves amici offensæ, licet ipsi displiceant
non tamen usque ad eius contemptum procedunt, ac
proinde amicitiæ vinculum & unionem dissolvunt.

SECTI-

SECTIO III.

Quâ ratione peccata mortalia & venialia inter se dignosci possint.

QUamvis, ut sectione præcedenti diximus, certissimũ sit, & ex scripturis apertissimè constet, peccata mor- lia & venialia inter se differre: quænam tamen pecca- specie aut individuo mortalia sunt, & à regno cœlo- um per totam æternitatem excludant: quænam sint ve- alia & perventionem ad illud pro determinato tantùm mpore impediant; ex solo proprio & particulari judi- o difficillimum est invenire: ut cum S. Augustino lib. 21 civit. cap. 27. loquamur, & periculosissimum definire. Quia tamen ad Sacerdotis officium spectat distinguere pram à leprâ, nec justam in Pœnitentiæ Tribunali sen- ntiam ferre potest, nisi gravitatem aut levitatem pec- torum dignoscat; idcircò, ut in re obscurissima lucem quam afferamus, quasdam hîc observationes commu- ter à Doctoribus receptas & SS. Patribus approbatas oponemus, quibus in quolibet casu peccatum mortale veniali dignoscere quivis probabiliter & tutò poterit. l illam igitur distinctionem peccati morralis & venialis iendam.

Observandum 1. quædam peccata ex genere suo mor- lia esse: & gravem habere cum recta ratione & lege i repugnantiam, ut perjurium, homicidium, &c. quæ- m vero repugnantiam illam gravem cum rectâ ratio- & lege Dei non habere, proindèque ex genere suo n esse mortalia, sed tantùm venialia; cujusmodi sunt , de quibus loquitur S. Augustinus serm. 4. de ani. . Quoties aliquis in cibo & potu plus accipit quàm esse sit, quoties plus loquitur quam oportet, aut plus et quam expediat, quoties pauperem importunè pe- tem exasperat: & similia quamplurima, quæ ibidem merat. Quoniam vero in dignoscendis hujusmodi pec- catis,

catis, quæ ex genere suo mortalia & venialia sunt, quiv plerumque proprio sensu falli & decipi posset, duæ r gulæ communiter à Doctoribus assignantur, secundù quas certum & tutum judicium de qualitate cuiuscum peccati ferri potest.

2. Prima regula ex Scripturis habetur: quando scilic sacræ litteræ tradunt peccatum aliquod à regno Dei e cludere æternâ morte peccatorem dignum efficere, inin cum Dei constituere: ex his & similibus loquendi mod rectè infertur peccatum eiusmodi ex genere suo esse mo tale. Et hâc regulâ utitur S. Augustinus in Enchiridio ca 78. ubi dicit, quòd quædam peccata levissima putarentu nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora.

Secunda regula ex cõmuni Ecclesiæ, & Doctorum co sensu desumitur: quando enim ex scripturæ terminis n satis liquet, utrùm peccatum aliquod ex genere suo mo tale vel veniale sit, videndum quid sentiant Ecclesiæ D ctores: si enim unanimi consensu doceant peccatum a quod ex genere suo esse mortale, pro mortali habendu est; si veniale, pro veniali: quod si in aliquo inter se di sentiant, pars probabilior & tutior, aut saltem probabil & tuta eligenda est.

Observandum secundò, peccata quædam ex genere su mortalia, posse duobus modis fieri venialia. scilicet v ob levitatem materiæ, vel ob imperfectionem actûs. I ex communi Doctorum sententia Navarrus prælud. num. 12. Utrumque hunc modum attingit S. Augustinu lib. de nat. & grat. cap. 38. ubi de justis venialiter pe cantibus loquens dicit: Sæpè in levissimis & aliquãdo i cautis ipsis obrepere peccatum. Hinc infertur furtun v. g. quod ex genere suo mortale est, ratione levitat materiæ fieri veniale, si res furto ablata sit vilissima perexigui pretij: similiter iram, quæ ex genere suo mo talis est, propter imperfectionem actûs fieri venialem; aliquis v. g. ex imperfecta rationis advertentia & delib ratione vindictam aliquam gravem appetat. Quod clarius intelligatur.

3. Ob-

3. Observandum. Motus voluntatis & aliarum poten-
rum in triplici esse differentia. Alij enim sequuntur
enam & perfectam rationis adververtentiam & delibe-
tionem: cum scilicet homo plenè advertit se aliquid
gitare, appetere aut exteriùs operari, quod est malum
que illicitum, & nihilominùs in illa cogitatione, appe-
ione, aut actione persistit; tunc enim dubium non est
uin peccet mortaliter, si materia sit ad mortale pecca-
um sufficiens.

Alij ante omnem rationis advertentiam oriuntur, qui
ocantur primò primi: cùm scilicet vel ex dæmonis sug-
stione, vel ex re aliqua in sensus exteriores incurrente,
l ex alia quavis dispositione naturali exoritur, v. g.
ava aliqua cogitatio, unde voluntas vel appetitus sen-
ivus naturaliter in propositum obiectum movetur. Et
motus omni culpâ carent cùm in hominis potestate
n sint: quis enim, ut loquitur S. Augustinus lib. 3 de
 er. arb. cap. 38. Peccat in eo, quod caveri nullo modo
test? unde S. Gregorius Papa responsione decimâ ad
gustinum Anglorum Episcopum, & habetur cap. Sed
nsandum, dist. 6. expressè dicit: Peccatum perfici cùm
delectationis motum ex deliberatione fit consensio;
m igitur in illis motibus primò primis nullus sit deli-
rationi locus, nullus etiam erit consensioni, nec pro-
de peccato. Et idem S. Augustinus lib. 1. de civit. cap.
. de moribus illicitis appetitus inferioris loquens, di-
illos absque culpâ esse, quando nullus eis præbetur
nsensus: atqui moribus eiusmodi primò primis nullus
æbetur consensus, cùm deliberationem omnem præce-
nt, quæ tamen juxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. quæst.
. art. 7. ad 1. ad consensum necessariò prærequiritur;
go secundùm mentem S. Augustini eiusmodi motus
ni culpâ vacant.

4. Alij denique motus, quamvis perfectam rationis ad-
tentiam & deliberationem antecedant, sequuntur ta-
n advertentiam aliquam, & considerationem imperfe-
ctam,

ctam, adeòque fiunt cum consensu imperfecto (ut ita quamur) semiplenè deliberato: qualis consensus esse let in semidormientibus, vel etiam in vigilantibus; animum passione aliquâ iræ. timoris, &c. perturbatu aut aliquibus alijs cogitationibus implicatum habentib ita ut ad illius motus, v. g. delectationis, quâ afficiu tur, malitiam plenè non advertant: & sic nonnisi imp fectè & leviter, id est venialiter, delinquant. Ita Ma in 3. dist. 73. qu. 14. Navarrus prælud. 9. n. 11. & a communiter. Quibus accedit authoritas S. August. lib. cont. Julianum. cap. 9 & 10. ubi loquens de motib inordinatis concupiscentiæ, Sine peccato, inquit, semp essemus, donec sanaretur hoc malum (concupiscentiæ licet) si ei nunquam consentiremus ad malum: sed quibus ab ipso rebellante, etsi non lethaliter, sed ven liter tamen vincimur, in his contrahimus, unde quo die dicamus, dimitte nobis debita nostra. Ex quibus v bis habetur, hominem erga motus concupiscentiæ ins gentes tripliciter se habere posse; sine peccato, si nul modo consentiat: cum peccato lethali, si deliberatè co sentiat; cum veniali, si consentiat quidem, sed imperf ctè & cum semiplenâ deliberatione.

5. Observandum 4. peccatum ex genere suo venial quinque præsertim modis posse fieri mortale, ut ex quæ capite præcedenti dicta sunt, colligi potest. Prim si fiat ex conscientia erronea arbitrante peccatum e mortale, quamvis reverâ non sit. Secundò, si ordinet ad aliquod mortale: exempli gratiâ, si quis verbum oti sum dicat, ut alium inducat ad peccandum mortalit Tertiò, si in ipso peccato veniali, v. g. amore inordin to alicuius, rei finem ultimum constituat, quod fit, docet Toletus lib. 3. cap. 1. 2. cùm quis ita venialem a quem actum exequitur, ut paratus esset, si mortalis esse illum exequi. Quartò, si ex commissione deliberata a cuius peccati venialis sequatur aliquod grave scandalu quod peccator secuturum prævidit, aut prævidere potu

& debu-

: debuit. Quintò denique, si transgressio aliqua vel in-
bedientia ex se venialis committatur ex formali contem-
u legis vel legislatoris.

Quæres, an ex pluribus peccatis venialibus constari
ossit unum mortale? Respondetur cum S. Doctore q. 88.
t. 4. id fieri non posse, alias inde sequeretur contra ex-
ressam Concil. Trid. doctrinam sess. 14. cap. 5. nos per
enialia peccata excludi posse à gratia sanctificante.

6. Objicies ex multis venialibus furtis posse constitui
rtum mortale: ex: g. ponamus furtum viginti assium
e quantitatem ad peccatum mortale sufficientem: si quis
gulis diebus unum assem accipiat, primâ & secunda vi-
, aliisque sequentibus, peccabit solùm venialiter; vigesi-
a autem mortaliter peccabit.

Respondetur, furtum illud ultimum esse peccatū mor-
e, non quod ex illo & aliis præcedentibus coalescat &
nflctur mortale illud peccatum; sed quia in hoc ulti-
 furto continetur expressa vel tacita volitio simul in-
tè retinendi hunc ultimum assem cum novemdecim
æcedentibus: quæ quantitas cùm ex hypothesi sufficiat
 mortale, hinc fit ut ultimum furtum censeatur esse
ortale.

Cæterùm, quamvis peccata venialia quantalibet unico
ccato mortali æquiponderare nunquam possint, est ta-
n verissimum, quod docet S Thomas art. 3. venialia
ccata, illa præsertim quæ ex deliberatâ voluntate com-
ttuntur, eatenùs disponere ad peccatum mortale, qua-
nùs assuescit humana voluntas illa committendo, divi-
 legi in minoribus non subijci: unde paulatim ad ipsi-
 divinæ legis jugum in maioribus & gravioribus excu-
ndum propensior fit, juxta illud Eccl. 19. Qui sper-
 modica, paulatim decidet: quo sensu rectè dixit S.
gustinus serm. 244. de temp. Noli despicere peccata
, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ parvæ
t, sed flumina implent, & arbores cum suis radicibus
lunt: Tu qui dicis quia parvum peccatum est, velim

Q scire

scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas p[...]gas in corpore, & maculas aut scissuras in vestibus t[...] fieri velis? cùm ergò nec in corpore plagas, nec in [...]ste scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscie[...]tia hoc facere in animâ tuâ non metuis?

SECTIO IV.

Undenam specifica vel numerica peccatorum distinctio petenda sit.

1. QUoniam in Concilio Tridentino sess. 14. cap. 5. [&] can. 7. definitum est omnia & singula peccata m[or]talia post Baptismum commissa, quorum memoria p[er] diligentem sui discussionem haberi potest, esse in Co[n]fessione declaranda; simul etiam circumstantias, q[uæ] peccatorum speciem mutant: ut pœnitens hoc præsta[re] vel illum ad id præstandum Confessarius juvare poss[it,] necessarium est inquirere, undenam specifica vel num[eri]ca peccatorum distinctio oriatur.

Atque in primis quod spectat ad specificam pecca[to]rum distinctionem, dicendum est, illam præsertim ex ob[je]cto formali cuiusque peccati desumendam esse, ut do[cet] S. Thom. quæst. 72. art. 1. ita ut peccata illa specie in[ter] se distincta censeantur, quorum obiecta formalia oppo[si]tionem habent cum perfectionibus moralibus specie [di]versis, quibus ipsa peccata privant; cùm enim peccatu[m] formaliter consistat in privatione rectitudinis, seu per[fe]ctionis alicuius moralis, ut sect. 1. dictum est. sequi[tur] cuiusque peccati formalem & specificam ab altero dist[in]ctionem desumendam esse ex ratione specificâ rectitu[di]nis illius & perfectionis quâ privat: privationum en[im] specifica distinctio, ut docent Philolosophi, non aliunde [pe]titur, quàm ex distinctione specifica formarum quib[us] privant.

2. Hinc colliges 1. peccata illa esse inter se specie [di]versa,

ersa, non modo quæ virtutibus specie diversis adversan-
ur, sed etiam quæ eidem virtuti sub diversa tamen for-
nali ratione repugnant: ex. gr. periurium & voti præ-
aricatio specie inter se differunt, quia eidem virtuti re-
gionis, sub diversâ tamen formali ratione opponuntur,
t plenius intelligetur ex iis, quæ in explicatione primi
k secundi præcepti Decalogi dicenda sunt.

Colliges 2. circumstantias illas speciem peccati muta-
e, aut peccata specie distincta multiplicare, quæ novam
k specie distinctam deformitatem in actum peccati indu-
unt: ex. gr. ille qui vovit se singulis diebus veneris je-
unaturum, si jeiunium illud tempore quadragesimæ in-
ringat, duplex specie peccatum, licet numero unicum,
ommittit: quia in illo actu duplex deformitas specie
istincta reperitur, una quidem contra obedientiam Ec-
lesiæ legibus debitam: altera verò contra virtutem re-
gionis. cuius est vota edere, ac edita fideliter adimple-
e; ideòque circumstantia illa voti in Confessione de-
laranda est.

3. Quod spectat ad distinctionem numericam ipsorum
eccatorum, dicendum est tot esse numero distincta pec-
ata, quot sunt actus voluntatis moraliter interrupti &
epetiti. Ita S. Thomas in 2. dist. 42. quæst. 1. art. 1.
t post illum Suares part. 3. tract. 4. disp. 22. sect. 5.
Navarr. cap. 6. num. 16. Azor. Tabiena, & alij. Cùm
nim voluntas sit principium actuum voluntariorum bo-
orum & malorum, nec ullum sit peccatum, nisi in quan-
ùm ab ipsa voluntate deliberatè procedit, hinc sequitur
eccatorum numerum in tantùm multiplicari. in quan-
ùm ipsius voluntatis actus moraliter interrupti repetũtur.

Quæres quandonam voluntatis actus censeantur mo-
aliter interrumpi: ita ut per illorum repetitionem pec-
ata numero multiplicentur. Respondetur actus volun-
atis tunc moraliter interrumpi, quoties nec formaliter,
ec virtualiter perseverant; unde qui proficiscitur ad
urandum, vel occidendum inimicum: quamvis in via fu-

 randi.

randi vel occidendi propositum sæpiùs repetat, non ce ſetur niſi unum numero peccatum committere: sec verò ſi hæc prior voluntas furandi ſomno interrump tur, & poſtea renovetur & reparatur: tunc enim ali peccatum numero diſtinctum committitur, ut docent ſ pra citati Authores. Quòd ſi numerus actuum illoru voluntatis interruptorum & repetitorum tantus ſit, ullum definire moraliter impoſſibile ſit; tunc ſatis e in Confeſſione temporis moram declarare, eo modo qu dictum eſt, tract. 1. huius poſterioris partis cap. 5. sect. 1.

SECTIO V.

De peccatis commiſſionis & omiſſionis, eorumq; varijs gradibus.

I. DOcet S. Thom. quæſt. 72. art. 6. & ante illum d cuerat S. Auguſt. lib. de perfectione juſtitiæ cap. 1 peccatum omne duobus modis admitti: ſi nimirùm a illa fiant quæ prohibentur, & hoc eſt peccatum commiſſ onis; aut non fiant quæ jubentur, & iſtud eſt omiſſioni Hæc eſt autem præcipua inter utrumque differentia; quo peccatum commiſſionis opponatur præcepto negativo, c ius eſt ea conditio iuxta doctrinam S. Thomæ 1. 2. qu. art. 2. ut omni tempore obliget; peccatum verò omiſſi nis opponatur præcepto affirmativo, quod non omni, ſe certo tantùm & determinato tempore obligat ut pleni & diſtinctiùs infrà in explicatione Decalogi declarabitu

Jam circa peccatum omiſſionis obſervandum eſt, illu incurri. non ſolùm quando quis advertenter vult omitt re id ad quod faciendum obligatur, juxta illud S. Jacol 4. Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi; ſe etiam quando vult aliquid facere, ex quo ſecuturam eſſ omiſſionem advertit, aut advertere poteſt & debet, qu quidem actio, quatenùs eſt cauſa peccati omiſſionis, e peccatum, non tamen ab omiſſionis peccato diſtinctum juxta probabiliorem ſententiam Theologorum; quam fu

sè pro-

probat Isambertus ad qu. 71. disp. art. 4. & 5. unde quitur in Confessione satis esse ut quis, v. g. declaret die festo Missam omisisse, nec ulterius teneri ad explindum quænam actio illius omissionis causa fuerit, si ctio illa ex se mala non non sit.

Quod verò spectat ad peccatum commissionis, tres int præcui illius gradus; aliud enim committitur corе, aliud ore, aliud opere, ut docet S. Thomas art. 7. & pertè constat ex Scriptura: S. Matth. 15. De corde exeнt cogitationes malæ, &c. quæ coinquinant hominem: salm. 14. Qui non egit dolum in linguâ suâ. nec fecit roximo suo malum. Rursùs peccata cordis, seu purè nterna, tribus præsertim modis committuntur, cogitatione scilicet. delectatione, & consensu in opus malum. Quòd enim solâ cogitatione peccari possit; v. g. cùm quis dvertenter & liberè opinioni alicui ab Ecclesia proscriptæ & damnatæ adhæret; per se patet, juxta illud Sap. . Perversæ cogitationes separant à Deo. Quòd item non modò consensus in opus aliquod malum, de quo nullus mbigit; sed etiam quod sola delectatio de ipso opere malo, quam Theologi morosam vocant, sit peccatum, ocet Thom. quæst. 74. art. 8. & cum illo Theologi omnes: & olim expresѕè S. Augustinus 12. de Trinitate ap. 12. ubi sic loquitur: Totus homo damnabitur, nisi æc quæ sine voluntate operandi, sed cum voluntate aninum talibus oblectandi, solius cogitationis sentiuntur sse peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Ratio quâ S. Doctor id probat, hæc est: quod talis est delectatio, quale est eius obiectum: atqui quando quis delectatur de opere aliquo malo, pro ut malum est, obiectum delectationis illius est malum: ergo delectatio lla erit mala: mortaliter quidem, si de re aliqua mortaliter mala delectetur, ut cùm quis cogitat de fornicatione. & ratione advertente de illa sic cogitata delectatur: venialiter autem, si res illa sit solùm venialiter mala, ut cùm quis cogitat, & cogitando delectatur de re aliqua otiosa.

Ex quo sequitur, quod si quis non de opere malo, ut malum est, sed de aliqua illius circumstantia, quæ per se mala non est, delectaretur; v. g. si cogitans de homicidio alicuius hominis delectaretur, non quidem de morte illius, sed de modo quo mors ei illata est, seu de dexteritate homicidæ in homicidio perpetrando, non peccaret mortaliter, ut docet S. Thomas suprà.

3. Est autem hîc observandum 1. ad hoc ut delectatio de re aliqua mala sit peccatum mortale, duo requiri, quod rectè docet & probat Isambertus ad quæst. 74. disp. 5. Primum est, ut homo advertat non solùm se de tali re delectari; sed etiam delectationem illam malam esse & illicitam; vel saltem id advertat, quando delectationi causam culpabiliter dedit. Secundum est, ut illam rationis advertentiam sequatur consensus vel expressus vel tacitus; ut enim rectè docet S. Augustinus suprà, illicitæ delectationes non solùm per consensum expressum admittendæ non sunt; sed etiam, ut attigerunt animum, respui debent: unde secundùm illius mentem peccat is, non modò qui delectationi alicui de re mala positivè seu expressè consentit, sed etiam is qui tacitè, id est, qui delectationem illam, cùm possit reprimere, negligit, quod etiam docent S. Antoninus & plures alij, quos citat & sequitur Vasques disputatione 108. cap. 2.

4. Observandum 2. delectationes illas de opere aliquo malo, si coniungantur cum voluntate operis illius perpetrandi, eiusdem esse speciei cum ipsomet opere si perpetraretur, juxta dictum Christi Domini S. Matth. cap. 6. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam: proindèque in tali casu declarandas esse in Confessione circumstantias illas, quæ speciem peccati mutarent, si actu commissum fuisset: v. g. an de simplici fornicatione aut adulterio, &c. delectatus fuerit. Quod si nulla omninò subsit voluntas committendi tale peccatum, sed in solam delectationem feratur consensus, tunc probabile est, quod docent Vasques, Azorius, & alij apud

Layman-

ymannum lib. 1. tract. 3. cap. 7. omnes huiusmodi delectationes eiusdem esse speciei, quando ex eodem & simili motivo oriuntur; proindèque illum qui sola cogitatione delectaretur turpiter, v. g. de fornicatione, adulterio, &c. ex solo delectationis eiusmodi percipiendæ motivo, ac sine ullo consensu in actionem ipsius peccati, non teneri ad declarandas in Confessione circumstantias personarum, & alias similes, quæ peccati illius, si actu committeretur, speciem mutarent: sed satis esse. si tantummodò ipsum in turpem cogitationem consensum explicet.

SECTIO VI.

Quænam sint causæ peccatorum.

CErtum est causam primam & præcipuam peccati esse voluntatem, quæ à divinæ legis regula libere flectit: ut enim rectè dixit S. August. lib. de duab. anim. contra Manich. cap. 11. Peccatum sine voluntate esse non posse. omnis mens apud se divinitùs conscriptum legit: sed præter ipsam voluntatem, sunt etiam aliæ quædam causæ ad peccatum moventes & inducentes, tùm externæ, tùm internæ: de quibus quæritur quænam illæ sint. Pro huius quæstionis resolutione.

Dicendum 1. duas esse causas externas ad peccatum moventes & inducentes: diabolum scilicet & mundum. Atque in primis quod diabolus per suggestiones suas & tentationes ad peccandum moveat & inducat, ex Scriptura manifestum est: Sap. 2. Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. 1. Petr. 5. Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: ex qua tamen diaboli tentatione nulla sequitur in voluntate peccandi necessitas, sed remanet semper libertas & potestas illi resistendi, ut docet S. Thom. quæst. 5. art. 3. juxta illud S. Jacob. 4. Resistite diabolo, & fugiat à vobis.

Quod spectat ad mundum, si illius nomine iuxta mentem S. Augustini in Psalm: 54. intelligamus homines impios & iniquos, certum est etiam illos sive pravo exemplo, sive suasionibus nefarijs aliquando ad peccandum alios inducere; Eccl: 20. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicaverit superbo induet superbiam.

Dicendum 2. repudiandam, imò execrandam esse blasphemiam Calvinistarum dicentium Deum esse causam & authorem peccati. Præter ea quæ contra hanc impietatem diximus in priori huius operis parte tract. 2. cap. 4. sect. 2. illam denuò refellimus ex Scriptura: Psalm. 5. Non Deus volens iniquitatem tu es: S. Jacobi 1. Deus intentator malorum: ipse autem neminem tentat. Item ex S. Basilio qui hanc hæresim refutavit homiliâ integrâ. cujus titulus est: Quòd Deus non sit author malorum; ubi probat æquè impium esse dicere Deum esse authorem peccati, ac Deum non esse.

2. Obijcitur 1. Hæretici illud Ephes. 1. Deum operari omnia secundùm consilium voluntatis suæ, ergo etiam peccata.

Respondet S. Hieronymus super illum locum, id intelligendum esse: Non quod omnia quæ in mundo fiunt Dei voluntate & consilio peragantur, alioquin & mala Deo possent imputari: sed quod universa quæ facit, consilio faciat & voluntate.

Obijcitur 2. in pluribus Scripturæ locis dici: Deum peccatores indurare: excæcare, &c.

Respondet S. August. lib. 1. ad Simplic: Deum indurare & excæcare: Non impertiendo malitiam, sed non impertiendo gratiam, specialem scilicet & efficacem, ut constat ex dictis in tract. de Gratia.

Obijcitur 3. Scripturam varijs in locis affirmare quædam peccata committi ex Dei voluntate & ordinatione, præcepto, &c.

Respondetur his & similibus loquendi modis solummo-

dò in-

ò intelligi, Deum permittere peccata & pravis impiorum voluntatibus tanquam instrumentis uti ad exercendos Justos, vel ad infligendas pœnas, quas ab æterno infligere decrevit. Ita enim S. Augustinus, & plures alij S. Patres, quos fusè citat Bellarminus, loca illa Scripturæ interpretantur.

3. Obiicitur 4. Deum positivè concurrere ad actum peccati simul cum peccatore; unde sequitur simul cum eo esse causam illius.

Respondetur Deum positivè concurrere ad actum, non verò ad ipsius actûs defectum, seu ad privationem rectitudinis, quæ in ipso actu reperitur. in qua sola privatione consistit ratio formalis ipsius peccati, ut ex antè dictis constat: ac proindè. licet sit causa ipsius actûs, non est tamen causa defectûs qui in illo reperitur: sicut facultas motrix est quidem causa ambulationis, non verò claudicationis, quæ ex solo tibiæ defectu provenit: unde S. Thomas quæst. 79. art. 2. dicit peccatum tribuendum esse causæ non efficienti, sed deficienti, qualis est solus homo peccans.

4. Quod spectat ad internas causas peccati, tres à Theologis communiter numerantur, scilicet ex parte appetitûs inferioris, infirmitas seu passio; ex parte verò appetitûs superioris, seu voluntatis, malitia; ex parte denique intellectûs, ignorantia. Ità S. Doct. quæst. 76. 77. & 78. De duabus prioribus hîc aliquid dicemus, de tertia, de quâ graviores aliquot difficultates occurrunt, in sequenti sectione agemus.

Ac in primis quòd peccatum aliquandò causetur ex motibus & passionibus appetitûs inferioris, testatur Scriptura: Dan. 13. Concupiscentia subvertit cor tuum. Rom. 7. Sentio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati

Causatur autem peccatum ab ipsâ concupiscentiâ, seu passione appetitûs sensitivi, duobus præsertim modis, ut docet S Thomas quæst. 77. primùm quantùm distrahit

ac divertit ipsius rationis advertentiam: secundò, in quantùm voluntatem ipsam allicit, facitque ut obiectum magis conveniens & appetibile videatur. Utrùmque modum expressit S. Jacobus cùm dixit cap. 8. Unusquisque tentatur à concupiscentia suâ abstractus & illectus. Et tale peccatum quod ex passione oritur, dicitur etiam ex infirmitate procedere, eò quòd passiones, ut asserit S. Doctor art. 3. sint quædam veluti animæ ægritudines & infirmitates: quæ quidem duplici modo, ut idem docet art. 6. se habere possunt. Primò antecedenter ad ipsum rationis judicium cùm scilicet homo. antequam attendat ad malitiam actûs sui, passione aliquâ præoccupatur: & tunc, si adeò vehemens illa sit, ut ipsius rationis judicium prorsùs obnubilet, ita ut homo ad malitiam sui actûs propter vehementiam passionis attendere non possit, nullum erit peccatum, cum nulla sit rationis deliberatio, sine quâ consensus liber esse non potest, unde S. Augustinus Epist. 200. quanvis insint (inquit) dum sumus in corpore mortis huius, desideria peccati: si nulli eorum adhiberemus assensum, non esset unde diceremus Patri nostro qui est in cœlis, Dimitte nobis debita nostra. Et lib. de civit. Dei cap. 25. Illa concupiscientia inobedientia, tantò magis absque culpa est in corpore non consentientis, sicut absque culpa est in corpore dormientis: si verò passio non tollat iudicium rationis, sed illud tantùm ex parte distrahat aut impediat: ita ut ratio sufficienter advertat malitiam ipsius actûs, tunc non excusat à peccato, illius tamen gravitatem minuit: unde S. Aug. lib. 14 de civit. cap. 2. asserit peccatum Primorum Parentum ideò gravius fuisse, quia nondum voluntatis cupiditas resistebat, quasi diceret peccatum illud futurum fuisse minùs grave, si ex antecedenti cupiditate commissum fuisset.

Secundò, passiones habere se possunt consequenter; id est, quandò homo deliberatè se ipsum ad malum aliquod excitat, unde sequitur passio aliqua in appetitu inferiori: tunc enim passio illa neque excusat à peccato, neque illius gravi-

avitatem minuit, sed potiùs auget; ut asserit S. Thom. pra, estque signum maximæ propensionis, quæ est in sâ voluntate, ad actum peccati perpetrandum.

Jam etiam quòd peccatum causetur ab ipsâ malitiâ, seu avitate voluntatis, ita ut homo aliquando ex certâ & liberatâ malitiâ peccet, constat ex Scriptura: Job 34. uasi de industria recesserunt à Deo, & omnes vias eius telligere noluerunt. Docet autem S. Thom. quæst. 78. t. 7. peccatum illud, quod ex certa & deliberata maia committitur, illo gravius esse quod oritur ex infir-itate & passione; quia scilicet ex maiori voluntatis li-rtate procedit.

SECTIO XVII.

Qua ratione ignorantia sit causa peccati, vel ab illo excuset.

VT quæstioni propositæ satisfiat, supponimus ex cō-muni Theologorum doctrina, ignorantiam aliam e juris, aliam facti. Ignorantia juris est, cùm ignora-r legem vel consuetudinem, vim legis obtinentem; quid præcipere vel prohibere: v. g. Si quis nesciat le-m Ecclesiasticam prohibere carnium comestionem die eneris. Ignorantia facti est, cùm ignoratur res aliqua rticularis, quæ præcepta vel prohibita est: & ex quâ lut ex obiecto dependet actio aliqua mortalis, v. g. quis nesciat carnem esse quam comedit: vel non a-rtat esse diem Veneris: ut enim rectè monet Ilamber-s ad qu. 76. disp. unic. art. 9. ea quæ de ignorantia di-ntur, de inadvertentia quoque & oblivione intelligi bent.

Rursùs, alia est ignorantia antecedens, alia concomi-s, alia subsequens. Ignorantia antecedens ea est, quæ c directè nec indirectè voluntaria est, ideòque antece-ns appellatur, quia omnem voluntatis actum antecedit;

& eadem dicitur invincibilis & probabilis seu justa : in vincibilis, quando nulla diligentia vinci potuit : probabilis seu justa, quando etsi absolutè loquendo, omni adhibita diligentia, quæ adhiberi potest, vinci potuerit, non tamen debuit, quia nulla fuit obligatio adhibendi majorem diligentiam eâ quæ adhibita est, cum qua tamen superari non potuit ; ideòque dicitur moraliter invincibilis.

2. Ignorantia concomitans est, quando ignoratur aliquid, quod tamen si sciretur, nihilominùs ageretur, ut quando quis existimans se occidere feram, inimicum occidit, ita dispositus tamen ut si inimicum esse cognovisset, nihilominùs òccidisset.

Ignorantia denique consequens, ea est, quæ aliquo modo voluntaria est, & voluntatem directè vel indirectè consequitur, ; quæ etiam dicitur vincibilis, quia diligenti aliqua adhibita vinci potuit ac debuit, dividiturque i affectatam. & eam quæ affectata non est, Affectata e directè volita, v. g. cùm quis expressè vult aliquid igno rare, ut liberiùs peccet : ea verò quæ non est affectata indirectè tantùm volita est, v. g. quando quis refugit laborem alicuius studij, unde ignorantia rei alicuius sequitur. Hac distinctione supposita.

Dicendum 1. Ignorantiam aliquando esse causam pec cati. Id patet ex Scriptura : Act. 3. Scio, fratres, quia pe ignorantiam fecistis : Tim. 1. Ignorans feci in incredu litate. Quod etiam docet S Thomas quæst. 76. art. 1 ubi docet non quamlibet ignorantiam esse causam pec cati ; sed illam tantùmmodò quæ vincibilis est, & nihilominùs tollit notitiam aliquam, quæ si adesset, actum peccati prohiberet, juxta quod dixit Apostolus loquen de Judæis, 2. Corinth. 1 Si cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Dicendum 2. Ignorantiam vincibilem non solùm esse causam peccati : sed etiam esse peccatum, ratione negligentiæ adjunctæ, qua quis negligit ea scire, quæ scire tenetur & potest. Ita S. Doctor art. 2. Et constat ex Scri

ptura ;

tura : Psalm. 24. Delicta juventutis meæ, & ignorantias neas ne memineris, &c. & ex S. Augustino lib. 1. lib. rb. cap. Non tibi imputatur ad culpam quod invitus gnoras : sed quòd negligis quærere quod ignoras.

3. Dicendum. Ignorantiam antecedentem invincibilem am juris, quam omninò à peccato excusare. Ita S. Thom. rt. 1. & cum illo communiter omnes : probatur primò x his Christi Dñi verbis, Joan 15. . Si non venissem, & eis ocutus non fuissem, peccatum non haberent : Super quæ verba S. August. tract. 80. in Joan. dicit : Illos ad quos Christus non venit, & quibus non est locutus, excusatio-em habere, non de omni peccato suo, sed de peccato llo, quo in Christum non crediderint. Et S. Bernardus pist. 77. ad Hugonem de S. Victore eadem Christi ver-a explicans, Si, inquit, locutus fuisset, sed non eis, in-bedientiæ culpam ignorantia excusaret.

Probatur 2. Hâc ratione ignotantia illa à peccato ex-usat, quæ ab actione peccati quatenùs talis est, tollit ra-ionem voluntarij; peccatum enim nullum est, quin sit voluntarium : atqui ignorantia antecedens tollit ratio-nem voluntarij ab actione peccati, redditque illum sim-pliciter involuntarium, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 6. rt. 8. & cum illo Theologi omnes, ergo à peccato excusat.

Dicendum 4. Ignorantiam concomitantem quando in-vincibilis est, à peccato excusare. Ita Isambertus ad qu. 79. disp. unic. art. 8. & plures alij, quos ibidem citat. Ratio est, quia ignorantia illa, ut docet S. Thomas citat. art. 8. etsi non faciat actum involuntarium, facit tamen non voluntarium : & sic in eiusmodi actu non reperitur ratio voluntarij; sine qua peccatum nullum esse potest.

Dicendum 5. Ignorantiam consequentem sive affecta-tam, sive minimè affectatam, nunquam excusare à pec-cato opus malum quod ex illa fit, quia scilicet non impe-dit quin tale opus sit voluntarium : hæc est tamen inter utramque differentia, quòd ignorantia illa quæ non est affectata, minuit peccatum, quia minùs voluntarium

reddit ;

reddit; eà verò quæ sunt affectata, peccum non minuit, sed potiùs auget, ut observat S. Doctor qu. 76. art. 4.

4. Quæres, an possit esse ignorantia aliqua invincibilis juris naturalis. Respondetur 1. Universalissima ipsius juris naturalis principia à quovis homine adulto neque invincibiliter, neque vincibiliter ignorari posse. Eiusmodi sunt hæc; Bonum esse faciendum, malum fugiendum, nemini iniuriam esse inferendam. Ita S. Thomas quæst. 94. art. 6. sunt enim hæ universales & per se notæ humanarum actionum regulæ, unicuique hominum naturaliter insitæ; unde S. August. lib. 2. de lib. arb. cap. 10. Justè, inquit, esse vivendum, propria suis quibusque esse reddenda, &c. nonne fateberis esse verissimum, & tam mihi, quàm tibi, atque omnibus id videntibus præstò esse communiter?

Respondetur 2. Juris naturalis, quoád alia quædam principia minùs universalia, ignorantiam invincibilem esse posse in quibusdam hominibus etiam toto vitæ tempore: manifestum est enim multa esse juri naturali repugnantia, quæ non solùm ab indoctis & rudibus, sed etiam à doctis & ingenij ácumine præcellentibus viris talia esse ignorantur: nam & Cassianus olim, alijque S. viri, ut in eius collationibus habetur, existimaverunt mendacium aliquando esse licitum ad bonum aliquod promovendum, aut malum impediendum: multique nunc etiam doctissimi viri, & in Theologia versatissimi dissentiunt inter se de re aliqua ad jus naturæ pertinente; v. g. de contractu aliquo, vtrùm sit usurarius aut aliàs iniustus, nec ne, abeuntque in partes contradictoriè oppositas; alijs negantibus, alijs è contrario affirmantibus: unde sequitur quosdam illorum ignorantiâ aliquâ invincibili juris naturalis laborare.

SECTIO XVIII.

Quinam sint effectus Peccati.

1. Tres

TRes præcipui communiter à Theologis numerantur. Primus eſt, quòd lædat hominis naturam eiuſque num minuat. Ita S. Thomas quæſt. 85. art. 1. & 2. i docet bonum naturæ in homine triplex eſſe : primum num conſiſtit in ijs, quæ ad ipſius naturæ humanæ eſ- ntiam ſpectant : ut ſunt principia quibus ipſa natura nſtituitur, & proprietates quæ ab illis oriuntur : ut ſunt e rationabile, eſſe liberum, &c. Secundùm bonum eſt clinatio illa & propenſio, quam homo ex natura ſua, atenùs rationabilis eſt, habet ad virtutem. Tertium nique bonum eſt donum originalis juſtitiæ, quod in rſona primi hominis universæ humanæ naturæ colla- m fuit, & eo ſenſu bonum ipſius naturæ vocatur. Ex ; autem tribus naturæ bonis docet S. Doctor primum é tolli, nec minui per ullum peccatum : tertium per ccatum originale penitùs ablatum fuiſſe ; ſecundum ve- , inclinationem ſcilicet illam naturæ humanæ ad vir- tem, imminui quidem per peccatum, cùm eius actus rtuti opponatur ; nunquam tamen penitùs auferri.

2. Secundus effectus peccati eſt macula quædam & de- rmitas, quam anima per peccatum contrahit, & quæ anſacto ipſius peccati actu, in ea remanet. Ita S. Thom. æſt. 86. art. 1. & 2. & conſtat ex Scriptura : Joſue 22. ecaſtis in Belphegor, & uſque in præſentem diem ma- ıla huius ſceleris in vobis permanet : Jerem. 2. Macula- es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus : Item k alijs Scripturæ locis, in quibus peccatores dicuntur in- ninati, immundi, &c.

Hæc autem peccati macula ſecundùm probabiliorem heologorum ſententiam, nihil eſt aliud quàm ipſamet eccati malitia, quatenùs etiam tranſacto actu peccati cen- tur durare ac perſeverare, quamdiu per pœnitentiam on deletur : quæ quidem macula vocatur etiam pecca- um habituale, eo quòd veluti habitualiter poſt pecca- um actu commiſſum remaneat in animâ.

Eſt tamen hic obſervandum, peccatum illud habituale

diſtin-

distinguendum esse à vitioso habitu, seu à prava illa inclinatione & propensione, quæ per repetitos peccati actus ingeneratur in anima, in eâque remanet, etiam postquam ipsa peccati macula per gratiæ infusionem deleta est: nec nisi per contrarios & sæpè repetitos virtutis actus tollitur.

3. Tertius denique peccati effectus est reatus pœnæ; certum est enim pœnam aliquam peccatis hominum divinitùs esse decretam: S. Matth. 5. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis: Rom. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum. Hæc autem pœna, cùm justè à Deo decernatur, supponit peccatorem illa dignum esse, illiusque reatum per peccatum incurrere.

Porrò circa hunc tertium peccati effectum, observandum 1. non omnem pœnam esse propter aliquod peccatum; cùm constet quasdam interdum huius vitæ pœnalitates justis & sanctis à Deo infligi, non in punitionem peccatorum, sed ad probationem & exercitamentum virtutis, quod de Sanctissima Virgine Deiparâ nullus negare potest, & de plurimis alijs Sanctis pietas facile suadebit.

Observandum 2. quòd quamvis peccatum per se & formaliter consideratum, non possit esse pœna peccati alterius: ut docet S. Thomas qu. 87. potest tamen esse per accidens eo modo, quem ibidem explicat, ratione scilicet substractionis gratiarum aliquarum actualium, quarum auxilio Deus interdùm peccatorem privat in punitionem præcedentis peccati: unde sequitur lapsus in aliud peccatum.

Quæres, quanta pœna cuique peccato actuali divinitùs decreta sit. Respondetur cum distinctione: si enim id quæratur de peccato mortali, certum est ex fide, pœnam æternam sive damni, sive sensûs, unicuique peccato mortali esse constitutam. De pœna damni quæ consistit in privatione visionis beatificæ, constat ex S. Matth. 8. ubi dicitur quod reprobi eijcientur in tenebras exteriores. De pæna verò sensûs ex eodem S. Matth. 25. Ite maledicti

in ignem

ignem æternum. Cùm autem dicitur pœna æterna ique peccato mortali constituta, id intelligendum est, rectè docet Isambertus ad qu. 87. disp. 2. art. 3. non lùm de perpetuitate ipsarum pœnarum quantùm ad du-tionem; sed etiam de earum pœnarum immutabilitate; ut nullam earum imminutionem, nullumve in sup-icijs solatium unquam experturi sint damnati: unde iam Isai. ultimo dicitur quòd vermis eorum non mo-etur, & ignis non extinguetur.

5. Quam verò justè Deus ob unicum peccatum morta- quod aliquando brevissimum & quasi momentnneum , pœnam æternam decreverit, jam à nobis dictum est part. tract. 4. cap. 3. sect. 4. quod insuper etiam hâc ra-ne demonstrari potest; quia scilicet actio peccati, quam-s secundùm se spectata, brevissimo tempore duret, ni-lominùs secundùm affectum peccantis, quasi in totam ernitatem protenditur; qui enim, ut rectè dixit S. Doct. . 3. contr. gent. cap. 144. propter fruitionem tempora-m boni alicuius temporalis relinquit æternam summi æterni boni fruitionem, quod facit quicunque morta-er peccat, rectè ac justè censetur bono illo temporali æternum frui velle, proindèque peccatum suum, quod boni illius temporalis inordinata fruitione consistit, in tam æternitatem velle prorogare: ex quo fit, ut cùm ud peccatum sit in affectu æternum, justo Dei judicio cna æterna dignum censeatur.

Si verò quæstio intelligatur de peccato veniali, certum t ex fide peccata venialia in omnibus justis, sive in hâc ta, sive in futurâ non esse punienda pœna æterna, sed lummodò temporali; sicut ex eadem fide certum est, mnes justos in acceptâ justitiâ usque ad mortem per-verantes, æterna beatitudine in æternum non esse pri-ndos.

Est tamen difficultas de peccatis illis venialibus, cum ibus peccatores & reprobi ex hac vita decedunt: Sco-s enim in 4. dist. 11. & quidam alij Theologi existi-

mant

mant pœnam illis venialibus peccatis debitam, futuram esse tantummodò temporalem. Probabiliùs tamen alij cum S. Doctore quæst. 87. art. 5. ad 3. asserunt, pœnam illam fore æternam, non tam ratione gravitatis. quàm irremissibilitatis ipsius peccati venialis; cum in inferno nullus neque remissioni, neque redemptioni locus est.

DIGRESSIO.

De loco inferni, & damnatorum supplicijs.

I. CUm inter cæteros effectus peccati, acerbissimus & maximè formidandus sit æternæ pœnæ reatus, ut hæc illius acerbitas melius perspiciatur, non erit abs re de loco & qualitate pœnarum illarum æternarum hic paucis agere, ac quid de illis secundùm fidei Catholicæ regulam sentiendum sit: declarare.

Dicendum igitur 1. Infernum seu carcerem damnatorum pœnis deputatum, esse locum aliquem realem, & corporeum in ipsis terræ visceribus situm. Ita S. Thomas supra quæst. 97. art.

Hæc veritas constat ex Scriptura. Num. 16. Dirupta est terra sub pedibus eorum, &c. descenderunt vivi in infernum operti humo. Job. 10. Infernus vocatur terra tenebrosa, & operta mortis caligine.

Constat etiam eadem veritas ex antiquis Patribus qui id asserverunt, ut Tertullianus lib. de an. cap. 55. Nobis inquit, inferi, non nuda cavositas, nec subdivalis aliqua mundi sentina creduntur; sed in fossa terræ & in alto vastitas, & in ipsis visceribus eius abstrusa profunditas. S. Athanasius in quæstionibus: Peccatornm, inquit, animæ in inferno positæ sunt subter omnem terram & mare, ut Psalmista dicit: Posuerunt me in lacu inferni, in tenebrosis. & in umbra mortis. Et S. Cyrillus Alexandr. de exitu animæ: Tunc inquit, animam invadunt dæmones, eamque in terrarum opaca deducunt, & solidissimis compedibus

revinctam in infimas infernorum carcerum partes ac
bi custodias deijciunt.

Porrò quantæ & quàm amplæ regiones, quàm vasti
essus in ipsius terræ sinu reperiantur, ex Cosmogra-
rum demonstrationibus satis apertè dignosci potest:
n secundùm communem & probabiliorem illorum sen-
tiam ab extima terræ superficie ad illius centrum, mil-
e quingentæ & ampliùs leucæ numerentur, quæ totius
bitûs illius semidiametrum efficiunt; unde secundùm
thmeticorum numerorũ rationem colligitur, immensa
pè esse spatia quaqua versum in terræ visceribus pro-
a, in quibus proinde varia receptacula, eaque am-
ima constitui possunt, sive pro Justis ad tempus de-
inatum purgandis, sive pro reprobis in æternum pu-
dis, sive pro Limbo puerorum ex hac vita cum solo
inali peccato decedentium.

Dicendum 2. Ignem verum & corporeum in inferno
eriri, eoque tum corpora, tum animas ipsorum repro-
um in æternum cruciari. Ita S. Thomas sup. quæst.
art. 5. & constat ex Scriptura Isai. 66. Conterriti sunt
ion peccatores; possedit tremor hypocritas: quis po-
t habitare de vobis cum igne devorante? quis habita-
de vobis cum ardoribus sempiternis: & Apoc. 19. vo-
r infernus, stagnum ardens igne.

dipsum docent SS. Patres, ut Cyprianus serm. de A-
sione Christi: Immortales, inquit, miseri vivent inter
ndia, & inconsumptibiles flammæ nudum corpus al-
bent: ardebit purpuratus dives: non erit qui æstuanti
guæ stillam aquæ infundat; in proprio adipe frixæ li-
nes bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia
pora cremabuntur. S. Gregorius Magnus lib. 4. Dia-
cap. 28. Sicut, inquit, electos beatitudo lætificat, ita
li necesse est, quod à die exitus sui ignis reprobos
rat.

. Dicendum. Præter ipsius ignis sensibile tormentum,
es alias varias pœnas ipsis damnatis infligi. Psal. 10.

Ignis,

Ignis, ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum Job. 24. Ad nimium calorem tranſibit ab aquis nivium id eſt, (ut explicat Hugo Cardinalis) quòd impij in infer noi de pœna ad pœnam tranſibunt. Apoc. 18. In illa di venient plagæ eius, mors, luctus, fames, &c.

Id ipſum quoque affirmant SS. Patres : ut S. Baſil. i Pſal. 33. ubi dicit, in inferno poſt judicium ultimum for vermium innumerabilium genus venenoſum ac carninc rum, eſitans quidem ſemper, nec tamen ſe exſatians, ir tolerabiles dolores morſibus infigens. S. Cyrillus ci orat. de exitu animæ : Illic, in inferno ſcilicet, in huma ergaſtuli tenebricoſus carcer, inſolubilia vincula : vi nul refringendæ catenæ, feri & intractabiles miniſtri, grav illæ quæ ad ſupplicium adhibentur ſcuticæ, firmi ungu & infracti, prædura flagella, pix nebuloſa & ſtrepitan ſulphur graveolens, atra cubilia, pyra ſemper ardens, fc dus & olens vermis, &c. S. Auguſt. Epiſt. 211. ad Juli num : Væ ijs, quibus præparatur dolor vermium, ard flammæ, ſitis inextinguibilis, fletus ac ſtridor dentiur oculorum lacrymæ, tenebræ exteriores, &c.

Quare eundem S. Patrem audiamus ſerm. 81. de tem in Vigil. Pentecoſt. cap. 18. ſic concludentem : Hæc r cordare, & ignem illum gehennæ his quæ te nunc ex gitant, flammis libidinis & cupiditatis oppone : ignis h qui in præſenti eſt vita, abſumit cuncta quæ recip ille verò quos ſuſceperit, ſemper integros ſervat : pr pterea enim & inextinguibilis dicitur, non ſolùm qu ipſe non extinguitur, ſed quia nec eos quos ſuſceperi extinguet aut perimet.

CAPUT TERTIUM,

De Legibus.

QUoniam, ut dictum eſt capite præcedenti, pec tum nihil aliud eſt, quàm legis tranſgreſſio,

circò

cò ad perfectam ipsius peccati notitiam, requiritur
gnitio legis, unde dixit Apostolus Rom. 3. Per legem
gnitio peccati.

SECTIO I.

uid nomine Legis intelligatur, & quotuplex sit lex

LEgem à ligando dictam esse docet S. Thomas 1. 2. quæst. 90. art. 1. quod ad sui observationem le-
latoris subditos liget. Isidorus verò lib. 5. Etymol. cap.
à legendo derivatam esse arbitratur, quod lex scribi &
blicè proponi soleat, ut ab omnibus legatur. Verùm
cquid sit de etymologia, legis nomen latè, & impro-
è sumptum, regulam quamcumque sive normam agen-
rum significat: quo sensu Grammaticæ aliarumque
um regulæ leges vocantur: & tyranni leges, quamvis
astas ferre dicuntur, juxta illud Isai. 10. Væ qui con-
t leges iniquas. Si verò propriè & strictè sumatur,
undùm menten S. Doctoris quæst. 98. art. 1. nihil est
d quàm recta regula, seu mensura humanorum actu-
, secundùm quam vel ad benè agendum dirigimur, vel
nale agendo retrahimur.

Lex autem eo sensu intellecta dividitur à S. Doctore
est. 91. art. 1. & sequent. in legem æternam, natu-
m, & positivam: & hæc lex positiva subdividitur in
em positivam divinam, & legem positivam humanam
e quidem lex positiva humana rursùs duplex est; Ec-
siastica scilicet, & Civilis: sicut etiam lex positiva di-
a alia est vetus, seu Mosaica: alia nova, quæ lex E-
gelica seu Christi vocatur, quoniam ab illo tanquam
remo Legislatore in Evangelio lata & promulgata.
lege æterna & naturali agendum nobis est in hac se-
ne: de positivâ verò tùm divinâ, tùm humanâ, se-
ntibus.

Lex æterna, ut docet S. Thomas quæst. 91. art. 1. ni-
hil est

hil est aliud quàm ratio divinæ sapientiæ, quatenùs omi
um actionum & motuum directiva est: sicut enim in qu
libet artifice præexistit ratio eorum quæ per artem fiun
ita etiam in quolibet gubernante præexistere debet rat
directiva eorum, quæ ab ijs, qui eius gubernationi subdu
tur, agenda vel omittenda sunt: Deus autem, sicut p
suam Sapientiam rerum omnium conditor est, sic est e
am gubernator: unde sapientia illa, in quantùm per ea
cuncta creata sunt, rationem habet exemplaris & ideæ,
quantùm verò per eandem cuncta diriguntur in finem d
bitum, legis æternæ rationem obtinet.

2. Cùm verò hæc æterna lex, creaturas quascunque
cundùm modum illis convenientem dirigat, idcircò a
ter ratione carentibus, aliter ratione præditis intimatur
proponitur: illis quidem per executionem, &, ut ita l
quamur, per impressionem ordinis ipsius, qui ab æter
lege dimanat; istis verò per quandam velut irradiation
divinæ sapientiæ, quæ mentem rationalem illustrat, &
operationibus suis dirigit, juxta illud Psal. 4. Signatu
est super nos lumen vultus tui Domine: unde S. Aug
stinus dicit lib. 1. de lib. arb. cap. 6. Notionem legis æt
næ quibuscunque hominibus impressam.

Quanta autem sit vis & potestas illius æternæ leg
vel hinc patet, quod omnes & quæcunque creaturæ, nu
prorsùs exceptâ, illi omnimodè subdantur: & de illis q
dem quæ ratione carent, constat ex Psal. 148. Ignis, gra
do, nix, glacies, &c. quæ faciunt verbum eius: & Ps
118. Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia s
viunt tibi. De creaturis autem ratione præditis simili
constat; vel enim secundùm rectam rationem agunt,
tunc æternæ legis ductum sequuntur: vel à recta ratio
aberrant, & tunc quantum deficiunt à lege æterna ex pa
te actionis, ut loquitur S. Thomas quæst. 9. art. 1. ta
tùm suppletur ex parte passionis; prout scilicet in tantu
patiuntur quod lex æterna dictat de eis in quantùm d
ficiunt facere, quod ipsi legi æternæ convenit. Quo s

su rectè

recte dixit S. Augustinus lib. 1. conf. cap. 12. Jussisti
omine, & sic est, ut poena sua sibi sit omnis animus in
dinatus.

3. Lex naturalis, ut docet idem S. Thomas quæst. 91.
t. 2. est ipsummet naturale judicium, seu rationis di-
amen, quo per lumen nobis à Deo, tanquam authore
turæ inditum, & ab æternâ eius lege derivatum, co-
noscimus ea esse facienda, quæ recta & justa sunt, & è
ntra vitanda esse ea, quæ à iustitia & rectitudine de-
ciunt.

Ad pleniorem verò huius legis naturalis notitiam obser-
ndū primò, naturale illud judicium rationem legis ha-
re. non pro ut à nobis est, sed quatenùs est in nobis ex
vinæ legis impressione: unde patet ratio, cur eiusmo-
lex naturalis à Regio Psalte vocetur Psal. 4. Lumen di-
ni vultûs, id est divinæ sapientiæ, signatum super nos,
ia scilicet vim omnem suam & lucem ab ipsis divinæ
pientiæ, seu legis æternæ veluti radiis accepit.

Observandum secundò legem naturalem (ut docet S.
homas quæst. 94. art. 4.) unam & eandem esse apud
nes homines quoad prima & generalia principia, tam
undùm notitiam, quàm secundùm rectitudinem : id est
nes homines eo ipso quod ratione præditi sunt, gene-
ia illa legis naturalis principia cognoscere, & tanquam
ta & recta approbare: v. g. bonum esse faciendum,
lum fugiendum; rationi obtemperandum, &c. Quoad
nclusiones verò quæ ex illis deducuntur, sæpè contin-
multos à rectâ ratione deficere propter pravam pec-
ndi consuetudinem, & inde exortam intellectûs obscu-
ionem, & sic ab ipsâ lege naturali aberrare : unde vi-
mus apud multas gentes olim idololatriam, & alia
gitia legi naturali contraria, approbata tamen & usu
cepta fuisse. de quibus loquens Apostolus dicit Rom. 1.
od, Obscuratum est insipiens cor eorum, & mutave-
t gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem ima-
is corruptibilis hominis, & volucrum & serpentium, &c

4. Obser-

4. Observandum tertiò legem naturalem omnes hom nes obligare ab eo tempore, quo rationis usum accipiun & per illam inter bonum & malum discernere incipiun hic enim rationis usus est veluti ipsius legis naturalis n tificatio: & eo sensu intelligenda sunt hæc Apostoli ve ba, Rom. 7. Ego autem vivebam sine lege aliquando sed cùm venisset mandatum, peccatum revixit: Ita enir verba illa explicat S. Basilius in Psal. 1. & S. Hieronyn Epist. ad Algasiam quæst. 8. ubi sic loquitur: Cùm ma datum venerit, hoc est tempus intelligentiæ appetent bona & vitantis mala, tunc peccatum reviviscere incipi & homo reus esse peccati.

Observandum quartò, legem naturalem ita omnes h mines obligare, ut in nullo casu ab illius servandæ ob gatione possint eximi: atque in primis certum est, exen ptionem illam humanâ authoritate dari non posse, cù ipsa lex naturalis ab æternâ Dei lege derivetur, vimq suam omnem accipiat, ut supra dictum est: unde L ctantius lib. 6. de divin. inst. cap. 8. Huic, inquit, le (naturali scilicet) nec prorogari fas est, nec derogari hac aliquid licet, neque tota abrogari potest: nec verò a per Senatum, aut per populum hac lege liberari possum

5. Quod verò spectat ad authoritatem divinam, lic quidam Theologi existiment per illam posse in lege n turali dispensari: probabilior tamen est eorum sententi qui asserunt id sapientiæ divinæ omninò repugnare, pr indeque fieri non posse. Ita S. Thomas quæst. 100. ar 8. & ratio est, quia lex naturalis, nihil est aliud, ut doc S. August. lib. 83. quæst. 53. quàm ipsius æternæ legi atque adeò summæ & incommutabilis rationis ipsius vinæ sapientiæ in mentibus hominum facta transcripti atqui Deus, ut ait Apostolus 2. Tim. 2. Seipsum nega non potest.

Dices, Deum Exod. 12. Israëlitis præcepisse ut res a quas ab Ægyptiis mutuo acceptas invitis illis retinerer ac secum auferrent; ac proinde in lege naturali, quæ fu rum prohibet dispensasse.

Respon-

Reſpondetur in illo caſu Deum nihil contra legem na-
turalem præcepiſſe; illa ſi quidem lex prohibet injuſtam
ri alienæ ablationem: res autem illæ ab Iſraelitis abla-
e, eo ipſo quod id ab illis (Deo jubente) fiebat, non
ant ampliùs alienæ, ſed ipſorum: Deo ſcilicet, ratione
premi dominij quod in omnes creaturas obtinet, pro-
ietatem & poſſeſſionem rerum illarum in Iſraelitas
anſferente: ſicque dicendum eſt Deum in præcepto le-
s naturalis non diſpenſaſſe, ſed actionis illius quam im-
ravit, obiectum mutaſſe, & eâ ratione licitam & ho-
ſtam reddidiſſe.

SECTIO II.

Quid ſit Lex humana, & circa quam materiam verſari poſſit.

LEx humana, ſecundùm doctrinam S. Thomæ quæſt. 90. art. 8. nihil aliud quam quædam rationis or-
natio, ad commune bonum, ab eo qui communitati
eeſt, promulgata, cum intentione obligandi.

Dicitur primò (Rationis ordinatio) quia lex poſitiva
tur per modum imperij, at imperare: ut docet idem
Thomas quæſt. 17. art. 1. eſt actus rationis præſuppo-
tamen actu voluntatis.

Dicitur ſecundò (ad commune bonum) quia ad ratio-
m legis requiritur, ut non uni tantùm aut alteri per-
næ, ſed toti communitati imponatur: Lex enim, ut
betur diſtinct. 4, cap. 4. Nullo privato commodo, ſed
communi utilitate conſcripta eſſe debet. unde, ut ait
m S. Thomas quæſt. 90. art. 3. ad 3. Paterfamilias
eſt quidem præcepta vel ſtatuta facere, non verò le-
condere.

Dicitur tertiò: (Legem humanam ferendam eſſe ab eo
communitati præeſt, (juxta id quod dicit Apoſtolus Ro-
n. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdi-

ta sit: non enim est potestas nisi à Deo: ex quibus ver- bis, sicut constat, subditos ad obedientiam Superioribu- præstandam obligari; sic etiam ex iisdem rectè colligi- tur, penes ipsos Superiores inesse ferendarum legum po- testatem.

Dicitur quartò: Legem humanam promulgari debere. Tunc enim, ut dicitur in decret. cap. In istis, distinct. 4. Leges instituuntur, cùm promulgantur. Quod confirmari potest ex capite: Ad hæc, extra de postulatione Prælato- rum, & ex capite Cognoscentes, de Constitutionibus. Cu- ius quidem conditionis rationem hanc affert S. Docto- quæst. 90. art. 4. quia Lex imponitur per modum regu- læ & mensuræ: regula autem & mensura imponitur pe- hoc quod applicatur his quæ regulantur & mensurantur unde ad hoc quod ea virtutem obligandi habeat, oporte- quod applicetur hominibus, qui secundum eam regula- debent: talis autem applicatio fit per hoc, quod in noti- tiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione.

2. Dicitur quintò: (Legem ferendam esse cum inten- tione obligandi.) Atque in primis, quòd communitat- Superiores potestatem habeant sibi subditos obligandi, constat tùm ex ante dictis, tum ex Concil. Constant. se- ult. in qua opinio contraria quæ fuit Wiclefi & Joann- Hus, tanquam hæretica damnata est. Quòd verò etiam requiratur ex parte Legislatoris intentio obligandi, ind- infertur, quòd si lex non obligaret, lex dici non posse- sed potiùs consilium: lex enim à ligando dicta est, - docet S. Thomas art. 1. & in eo præsertim à consili- differt, quod consilium liberam relinquat potestatem fa- ciendi id quod consulitur; lex verò ad id, quod per illa- præscribitur, exequendum obliget: unde S. Hieronym- lib. 1. contra Jovin. Res, inquit. quæ consulitur est in arb- trio offerentis, res quæ præcipitur, in necessitate servienti-

Addit S. Thomas quæst, 95. art, 3. ex Isid. lib. 5. et- mol. cap. 21. alias quasdam legis humanæ condition- scilicet, ut sit justa, honesta, possibilis, loco, tempori co- veniens pro communitatis utilitate scripta, &c. quæ ex

a dicendis pleniùs intelligentur.

3. Quod spectat ad materiam ipsius legis, certum est i primis, humanam legem nullum posse præcipere actum ui sit lege naturali vel positivâ divinâ prohibitus; nullum item posse prohibere, qui sit hâc vel illâ præceptus, x enim humana legi naturali contradicere non debet, nec rævalere potest, cùm ipsa lex naturalis sit indispensabis, ut ex antè dictis constat; & multò minùs legi divinæ; uia sicut Princeps Apostolorum edixit Actor. 5. Obedi: oportet Deo, magis quàm hominibus: unde S. August. cit lib. 1. de lib. arbitrio cap. 6. In ista temporali lege hil esse justum atque legitimum, quod non ex hac æter. lege sibi homines derivarint.

Certum est deinde lege humanâ prohiberi posse actum ternum quemcunque, lege divinâ vel naturali minimè æceptum: posse item præcipi actum externum quemnque hâc vel illâ lege minimè prohibitum: unde Chris Dominus S. Matth. 23. Omnia, inquit, quæcunque xerint vobis, servate & facite: quód tamen sic intelligi bet, dummodò prohibitio illa vel præceptio sit hone, justa, possibilis, bono communi utilis. aliasque habe conditiones supra relatas: potestas enim legislativa minibus à Deo concessa est, 2. Cor. 10. Ad ædificatiom, non verò ad destructionem.

4. Cùm hæc duo certa sint; unum est, de quo apud eologos controvertitur: an scilicet lex humana posquoque actus internos præcipere vel prohibere. Quim Doctores id simpliciter affirmant: alij probabiliùs n S. Thoma quæst 91. art. 4. negant, asseruntque nulhumanâ lege, etiam Ecclesiastica, prohiberi posse vel cipi actus purè internos, nisi quatenus exterioribus busdam actibus præceptis, vel prohibitis necessariò conguntur. Ratio est, quia (ut ibidem dicit S. Doctor) his potest homo legem facere, de quibus potest judi: judicium autem hominis esse non potest de interi bus motibus qui latent, sed solum de exterioribus acti

bus qui apparent: unde Inncentius III. cap. 33. de simonia versùs finem: Nobis, inquit, datum est de manifestis tantummodò judicare.

Diximus actus internos lege humana præcipi aut prohiberi non posse, nisi quatenùs exterioribus actibus necessariò conjunguntur; ita ut sine illis humana lex moraliter loquendo impleri non possit; tunc enim actus illi interni simul cum externis præcepti vel prohibiti esse censentur: e. g. Ecclesiastica lex de officij divini recitatione Clericis beneficiatis, aut in majoribus Ordinibus constitutis facienda, non tantùm præcipit externam ipsius officij recitatonem ore tenùs factam, sed etiam interiorem mentis attentionem, ut habetur cap. Dolentes extra de celebr. Missam, in quo Innocentius III. præcipit, ut officium divinum studiosè, & devotè à Clericis persolvantur; quia si attentio illa desit ex deliberatâ recitantis voluntate, oratio vocalis quæ lege illâ præcipitur, jam non erit erit oratio; & sic lex non implebitur.

6. Quod si actus internus non sit absolutè necessarius ad hoc ut lex servetur, sed tantùm ut perfectiùs & melius servetur, tunc sub legem cadere non censetur: unde S. Thomas quæst. 100. art. 9. dicit modum præcepti non cadere sub præcepto, e. g. quòd quis jeiunet in Quadragesima ex motivo temperantiæ vel pœnitentiæ; quod Missam diebus Festis audiat ex motivo religionis vel obedientiæ: quocumque enim ex motivo humana lex impletur, dummodò motivum illud sit honestum & bonum, lex ipsa sufficienter impleri censetur.

Porrò circa materiam legis humanæ observandum est illam posse pro varijs hominum temporumque conditionibus subinde mutari: unde S. Augustin. lib. 1. de lib. arbitr. cap. 6. Lex temporalis, inquit, quamvis justa, commutari tamen per tempora justè potest: & Innoc: III. in Concil. Lateran. (ut refer. cap. Non debet, extra, de consanguinit. & affinit.) Non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum, statuta quoque

varien-

rientur humana; præsertim cùm urgens necessitas, vel
idens utilitas id exposcit.

SECTIO III.

Utrùm Lex humana in conscientia obliget:

PRoposita quæstio tam de lege civili, quàm de ca-
nonicâ seu Ecclesiasticâ intelligi debet: & quamvis
idam Theologi inter utramque illam legem, distin-
endum esse existiment; communis tamen & verior
tentia est, quæ universim affirmat legem humanam,
e canonicam sive civilem, in conscientiâ obligare: Ita
huic vel illi legi repugnando, peccati etiam mortalis
tus incurri possit. Ita S. Thomas quæst. 96 art. 4. Et
lege quidem civili probatur ex Apost. Rom. 13. ubi
uens de Regibus, Ducibus, & alijs Superioribus Lai-
: Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui
em resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: & ali-
bus interiectis concludit: Ideò subditi estote, non so-
n propter iram, sed etiam propter conscientiam. In
m locum S. Ambr. Rectè, inquit, Apostolus dicit sub-
os esse debere, non solùm propter iram, id est ultio-
n præsentem, parit enim ira vindictam: sed & pro-
r futurum judicium, ubi accusante conscientia ipsa
ientur.

Quod si Superioribus Laicis etiam infidelibus cùm
ta decernunt, obediendum est. juxta id quod docet Apo-
lus, longè potiori jure de Superioribus Ecclesiasticis
m dici debet: unde etiam Christus Dominus S. Math.
de illis loquens: Quæ dixerint vobis, inquit, servate
facite: & Apostolus Hebr. 13. Obedite, inquit, Præ-
itis vestris, & subjacete eis, &c.

2. Est autem hîc observanda doctrina S. Thomæ citat.
4. ubi dicit leges humanas vim illam obligandi in fo-
conscientiæ habere, non à se, sed à lege æternâ; à quâ

 deri-

derivantur: unde infert eatenùs eas obligare, quatenùs ipsi legi æternæ conformes sunt; quod quidem ex triplici capite dignoscendum esse docet. Primò, ex fine ipsarum legum, quando scilicet ad bonum commune ordinantur. Secundò, ex illarum authore, quando Legislatoris potestatem non excedunt. Tertiò, ex earumdem formâ, quando secundùm justam proportionem imponuntur subditis onera, in ordine ad bonum commune: & his tribus conditionibus concurrentibus, dicit leges humanas obligare in foro conscientiæ. è contra verò, quando leges illæ injustæ sunt; ut quando ad utilitatem communem minimè pertinent, aut quando ab eo feruntur, qui legitimam non habet authoritatem: vel cùm per illas, onera multitudinis, proportione minimè servatâ dispensantur; tales asserit non leges, sed violentias dici debere, nec proinde in foro conscientiæ obligare, nisi fortè propter vitandum scandalum, vel turbationem aliquam; quâ ratione quisque particularis juri suo cedere debet. Si tamen leges illæ injustæ essent, ac legi divinæ contrariæ: tunc non modò in conscientia non obligarent; sed ne quidem illas observare ullo modo liceret, ut per se satis manifestum est.

Cùm igitur ex dictis constet legem humanam in foro conscientiæ obligare, quæritur 1. quasnam personas obliget: Respondetur cum S. Doctore qu. 93. art. 5. legem humanam eos omnes obligare, qui subduntur potestati à quâ lex illa dimanat, juxtà illud Apostoli Rom: 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: ex quibus verbis refellitur error Begardorum & Beguinarum qui asserebant eos qui perfectionem justitiæ consecuti essent; humanæ obedientiæ non esse subiectos: nec ad observationem ullius legis Ecclesiasticæ aut civilis obligari: quorum error damnatus est in Concilio Viennensi, ut refertur in Clementinâ Ad nostram, de hæreticis, & Concilio Triden. sess. 6. cap. 20.

Neque hæreticis illis favet illud 1. ad Tim. 1. Justo non est lex posita: sensus enim verborum illorum est,

ctè observat S. Thomas art. 5. ad 1. Justos non esse sub-
ctos legi quoad vim coactivam, cùm spontè illi subdan-
r; quamvis quoad vim directivam, illi absolutè sub-
ti sint.

4. Quæritur 2. An Clerici legibus civilibus teneantur.
espondetur teneri, dummodò Ecclesiasticis Canonibus,
el officio Clericali non repugnent, ut fusè docet Bellar-
minus lib. 1. de Cler. cap. 28. probatque præsertim ex eo
uòd Clerici præterquam quod Clerici sunt; sunt etiam
ves & partes quædam Communitatis ac Reipublicæ:
oindèque ut tales civilibus legibus subdi debent: unde
iam, ut ibidem observat, in publicis precibus Clerici
o Regibus orantes dicunt se orare, Pro Rege nostro,
c. quibus verbis se illius subditos esse profitentur.

Quæritur 3. Utrùm pueri ante usum rationis legibus
neantur? Communis & certa Theologorum sententia
t non teneri, ut docent Paludanus, Sotus, Azorius, &
ij apud Laymann. art. 4. de legib. cap. 10. eademque
ratio de perpetuo amentibus, ut ibidem dicitur: Lex
im est præceptum rationale, cuius proinde capaces non
nt qui ratione carent.

Quæritur 4. Utrùm Legislator propriâ lege teneatur.
espondet S. Thomas sup. tra. 5. ad 3. Legislatorem
n obligari lege sua quoad vim coactivam; cùm nullus
opriè à seipso cogatur: Lex autem non habet vim coa-
vam nisi ex potestate Legislatoris; & eo sensu Princeps
jure civili dicitur solutus à lege, eo quòd nullus in ipsum
ssit condemnationis sententiam ferre, si contra legem
at: obligari tamen lege à se latâ quoad vim directivam;
de S. Matth. 23. reprehenduntur à Christo Domino illi,
i dicunt, & non faciunt; & imponunt onera gravia &
portabilia; digito autem suo nolunt ea movere. Quod
nen intelligi debet, ut rectè observat Gammachæus ad
æst. 96. cap. 5. de legibus illis, quæ nihil continent Le-
latoris seu Principis dignitati contrarium aut repu-
ans; alioqui enim, si versetur lex in tali materia, quæ

 sit con-

sit contra dignitatem Principis, certum est illum eiusmodi lege nullatenùs obligari: e. g. si feratur lex ne quis Palatium ingrediatur cum ense, manifestum est hanc legē non obstringere Principem, cuius proprium est gladium portare, ut dicit Apostolus Rom. 13 quod similiter etiam dici debet, si lege aliquâ prohibeatur, ne quis audeat venari cervos in sylva: ne quis aurum vel sericum in vestibus habeat, &c. ut per se patet.

5. Quæritur. Quandonam lex obligare incipiat. Respondetur cum distinctione: vel enim quæstio est de obligatione generali, quam secum lex humana semper invehit, eo ipso quod lex est, ut ex antè dictis constat; vel de obligatione particulari, quâ subditus quisque ad illius legis observationem tenetur, ita ut si contra illam faciat peccet: si primum, dicendum est legem obligare incipere, cùm sufficienter ac debitè promulgata est: tunc autem sufficienter ac debitè promulgata censetur secundùm probabiliorem Theologorum sententiam: cùm in ipsius Principis Curiâ promulgatâ est, ut docent Sylvester, Sotus, Navarrus, Acor, Suares, & alij apud Layman. tract. 4. de leg. cap. 2. quod tamen intelligendum est, salvis Regnorum ac Provinciarum consuetudinibus, seu juribus aut privilegijs specialibus, quæ interdum requirunt non in uno solo, sed in multis & variis locis legum promulgationem fieri, ut rectè monet Sotus lib. 1. de justitia jure, quæst. 1. art. 4.

Si verò secundum; id est, si quæstio sit de obligatione cuiusq; particularis ad legem servandam; dicendum est ad hoc requiri ut lex ad illius notitiam venerit, aut venire potuerit, alioqui, quamdiu talem legē latam esse invincibiliter ignoraverit ad illam servandā minimè tenebitur neque eam transgrediendo peccabit, ut docent Navarrus Sotus, Vasques, & pluret alij apud Layman, supra: quod etiam declaratur in sext. cap. 1. de concess. præbend. ubi dicitur, quod Lex seu constitutio & mandatum nullos astringunt, nisi postquàm ad notitiam pervenerint eorundem,

:m, aut nisi post tempus, infra quod ignorare minimè :buissent.

6. Quæritur, an præter ipsius legis promulgationem, :cessaria sit eiusdem acceptatio â subditis facta, ad hoc t obligandi vim habeat. Duæ sunt super hâc quæstione 'heologorum sententiæ: quidam enim, ut Maior, Navar-us & alij apud Laymann, sup. cap. 3. affirmativã partẽ mplectuntur, asseruntque ad hoc, ut lex vim & robur ıum habeat, requiri ut à maiori parte communitatis ac-eptetur, vel saltem ut non improbetur vel repudietur. lij contra negant legem à populo acceptatione pende-, sed vim & robur suum accipere à legitimâ authori-te Legislatoris. Ita Joan. Medina, Valentia, Suares, & ij apud Leymann. supra, quorum sententia probabilior detur esse, & in praxi tenenda: & quamvis priori ntentiæ tanquam probabili vellet quis adhærere, fateri hilominùs deberet, peccare subditos legem Principis ju-am acceptare nolentes, eamque ausu temerario impro-ntes & abijcientes, quando præsertim nullâ ratione le-timâ ad id inducuntur; cùm lex divina obedientiam bditorum erga Principes apertè præscribat.

SECTIO IV.

Undenam dignosci possit, utrùm Lex humana sub mortali culpa obliget.

TRia sunt præcipua capita, ex quibus communiter Doctores inferunt, legem aliquam humanam sub ıorrali culpâ obligare.

Primum petitur, ut docet Navarrus cap. 21. Mannum 5. ex ipsius legis verbis, quibus plerumque obligatio ıb gravi peccato disertè exprimitur, ut cùm aliquid ræcipitur vel prohibetur, sub interminatione divini judi-j, vel maledictionis æternæ, aut sub indignatione omni-otentis Dei, aliave simili formulâ. Observat tamen idem

Navarrus supra, non omnia verba præceptiva, qualia sunt ista, teneatur, obligetur; item præcipimus, mandamus, prohibemus, & similia, satis exprimere, an lex obliget sub mortali; cùm interdum reperiantur adhibita in legibus illis, quæ tantùm sub veniali obligant; proindèque id dignoscendum esse, vel ex alijs verbis adjunctis; vel ex materiâ ipsius legis, ut mox dicetur.

Secundùm petitur, ut docet Azorius tom. 1. lib. 5 cap. 6. qu. 7. ex gravitate pœnæ, quam lex comminatur & transgressoribus infligit; cuiusmodi est in legibus Ecclesiasticis, excommunicatio maior, degradatio, &c. in legibus item civilibus pœna capitis, aut perpetui carceris vel publicationis bonorum, &c. Hæ siquidem pœnæ, cùm justè infligi non possint, nisi ob grave aliquod delictum hinc sequitur quotiescumque lex humana, quam justam esse supponimus, eiusmodi pœnas comminatur & transgressoribus infligit, transgressionem illius esse peccatum mortale.

2. Tertium desumitur, ut tradit idem Azorius supra ex qualitate materiæ, circa quam lex versatur; si enim materia legis gravis sit, censebitur obligare sub peccato mortali: si levis, sub veniali. materia autem illa censetur esse gravis, non modò quæ per se & absolutè spectata, semper & in omni eventu talis est; sed etiam illa, quæ licèt secundùm se præcisè considerata levis sit, ratione tamen circumstantiarum temporis, loci, &c. judicio viri prudentis gravis esse censetur: quia scilicet in talibus circumstantijs plurimùm conducit ad commune bonum: e. g. urgenti fame & penuriâ publica, legis illius materia gravis esse censetur, quâ vetitum foret, ne quis triticum in alienas Provincias exportaret.

Cùm igitur de his tribus conveniat inter Doctores, controversum est inter illos, utrùm sola Legislatoris intentio sufficiat ad hoc, ut lex ab eo lata sub mortali obliget, quamvis eius materia levis sit. Omissis variis Theologorum sententijs, probabilissimè loqui videntur ij, qui

docent

cent legem in materia levi non posse obligare ad mor-
le peccatum, quantumvis Legislator hoc intendat. in-
ntionemque suam verbis disertis exprimat. Ita Domi-
cus Sotus, lib. 1. de Justitia, quæst. 6. art. 4. Alphon-
s à Castro *lib.* 1. de lege pœnali cap. 5. Bellarm. lib. 3.
e membris Ecclesiæ cap. 11. & plures alij. Quorum
æcipua ratio est, quòd lex injusta nullam inducat obli-
ationem ex ea parte quâ injusta est: unde S. Augusti-
us *lib.* 1. de liber. arbit. cap. 5. Lex illa, inquit, quæ ju-
a non fuerit, lex non sit; atqui lex illa in qua licet eius
ateria levis esset, Legislator intenderet obligare ad pec-
tum mortale, proindèque ad pœnam æternam, ex illa
rte non esset justa, sicut lex illa justa non censeretur,
uæ pœnam mortis temporalis ob leve aliquod delictum
ecerneret; ergo ad peccatum mortale non obligaret,
uantumvis Legislator obligare intenderet.

3. Quæres, an sicut lex in materia levi sub peccato mor-
ali non obligat, licet Legislator obligare intendat: sic è
ontra in materia gravi obliget sub mortali, quamvis Le-
islator intendat solùm obligare sub veniali. Navarrus
ap. 23. num. 49. Joannes Medina eod. de jeiunio quæst. 7
t quidam alij existimant obligare tunc solummodò sub
eniali: quorum sententia, quamvis probabilis sit, pro-
abilior tamen & magis in praxi tuta est contraria, quæ
sserit legem in materia gravi obligare sub mortali pec-
ato, quamvis Legislator intendat solùm obligare sub ve-
iali. Ita Driedo de libert. Christiana cap. 3. ad 5. Fran-
iscus à Victoria relectione de potestate civili, num. 19.
Bartholomæus Medina ad quæst. 96. art. 4. & Bellarm.
upra: ubi rectè observat in resp. ad 7. argumentum, ex
ntentione quidem Legislatoris pendere, an velit reipsa
mperare, & veram legem condere: an verò solùm osten-
dere quid agendum sit sine alio imperio: sed si velit se-
riò imperare, & veram legem condere, non esse in eius
potestate impedire quin lex obliget ad mortale vel venia-
le pro rei magnitudine, vel parvitate.

4. Supersunt adhuc duæ circa præsentem materiam difficultates. Prima est, an lex humana sub peccato mortali obligans, obliget etiam cum periculo vitæ. Quidam Theologi absolutè negant: & alij longè probabiliùs distinctione utendum esse existimant. Vel enim lex humana talis est, ut illius observatio bono communi tuendo si necessaria, ita ut ex illius transgressione grave aliquod detrimentum in totam communitatem derivetur: ex. gr. Legem fert Episcopus tempore pestis grassantis, ne Sacerdotes ex locis peste infectis discedant, in quibus pastoribus defunctis nulli alij aderunt, qui pereuntibus Sacramenta ministrent: Item Imperator in bello lege lata prohibet, ne milites in excubijs stationes suas deserant, n scilicet ex desertione stationis strages & profligatio toti us exercitûs sequatur: in illis enim casibus Sacerdotes a milites etiam cum periculo vitæ obedire tenentur; cùm bonum privatum secundùm rectam rationem bono communi postponi debeat.

Vel talis est illa lex, ut illius observatio solùm part culare bonum respiciat, ut jejunium, auditio Missæ, &c tunc enim, quamvis lex illa sub mortali obliget, non t men obligat cum vitæ aut etiam sanitatis amittendæ, v gravis alicuius damni, aut incommodi subeundi pericul cum nulla tunc superat ratio, cur Legislator cum tant damno vel periculo ad legum suarum observationem bliget. Ita Sotus in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. Valent disp. 7. de lege humana Vasques, Suares, & alij apu Laymannum cap. 14. de legibus, qui tamen id limitat dummodò nullus adsit legis vel Legislatoris contemptu nullum item ex violatione legis immineat grave scand lum: unde S. August. dicit lib. de bono coniug. cap. 1 Satiùs esse fame mori, quàm idolothytis vesci, cum sca dalo scilicet, vel religionis contemptu.

5. Secunda difficultas est, an sint aliquæ leges purè p nales; id est, quæ ad solam pœnam obligent, & ex qu rum transgressione nullus peccati reatus incurratur. Qu

dam

ım Theologi affirmant; alij tamen probabiliùs negant, uorum plures citat & sequitur Bellarminus lib. 3. de nemb Eccl. cap. 11. dicitque implicare contradictionem; egislatorem obligare ad pœnam & non ad culpam; cùm ılpa & pœna sint correlativa, nec illa lex justa videatur, uæ pœnam adversùs insontes decerneret: unde asserit egulas illas quorundam Religiosorum quæ ad solam œnam obligant, non per modum legis obligare; sed per nodum cuiusdam conventionis & pacti: & S. Doctor ectè observat 2. 2. quæst. 186. art. 9. ad 2. Non omnia, uæ in lege humana continentur, tradi per modum præ-pti; sed quædam proponi per modum ordinationis cu-ısdam obligantis ad solam pœnam: quod in quibusdam gibus civilibus locum habere censet Navarrus cap. 23. um. 55. quando scilicet neque ex Legislatoris declarati-ne, neque ex qualitate pœnæ, neque ex detrimenti pu-ici gravitate dignosci clarè potest, an lex aliqua civilis œnalis obliget sub culpa; tunc enim ut ibidem docet, uivis poterit id in favorabiliorem partem interpretari, sibi persuadere hanc non tam legem esse, quàm ordi-ıtionem quandam, quæ proinde ad nullam culpam obli-et, sed pœnam tantùm veluti conditionem quandam roponat, ut diligentiùs & fideliùs observetur.

SECTIO V.

In quibus Personis resideat Legum ferenda-rum potestas.

. CUm Leges humanæ duplicis sint generis, Ecclesia-sticæ scilicet, & civiles: duplex etiam est Legislatrix otestas, Ecclesiastica nimirùm & civilis. De utraque bre-iter hîc agendum est.

Ac in primis observandum est primam & præcipuam onditionem in Legislatore sive Ecclesiastico, sive Laico equisitam, esse legitimam in foro exteriori jurisdictio-em, id est legitimam authoritatem ac potestatem pu-

blicam

blicam ad regimen & gubernationem communitatis alicuius. Hæc autem jurisdictio duplex est: alia ordinaria, quam quis ratione proprij muneris & officij obtinet: alia delegata, quam non ex munere vel officio, sed ex commissione & facultate sibi concessa exercet.

Rursùm alia est jurisdictio contentiosa, alia voluntaria: ad illam pertinet leges condere, prohibere, punire causas seu lites tum civiles, tum criminales dirimere, &c. quamobrem proprium tribunal postulat, quod contentiosum dicitur à partium contentione. Voluntaria autem jurisdictio versatur circa alios publicæ potestatis actus quales sunt legitamare, dispensare, conferre beneficia, &c. Differunt verò inter se, quòd illa etiam in invitos exerceri possit, hæc nonnisi in volentes: unde etiam nome accepit: Deinde quòd jurisdictio contentiosa extra pre prium territorium non extendatur: ut enim dicitu cap. 2. de constit. 5. Extra territorium jus dicenti, in punè non paretur: ex quo fit, ut nec Synodales Consti tutiones, nec aliæ leges alicuius Diœcesis particulare extra illius territorium obligent; nec Diœcesani qua do illinc absunt ad earum observationem, v.g. ad cel brationem Festorum illius Diœcesis particularium ten antur: sicut è contra peregrini & advenæ dum in illâ di cesi commorantur, vel per illam iter faciunt, leges illi & consuetudines particulares servare tenentur: Volu taria autem jurisdictio extra proprium territorium exe ceri validè & plerumque licitè possit: quando scilicet nu la inde oritur cuiusquam offensio, nullumve scandalu Ita Suares, Navarrus, Sylvester, & alij plures apud La mann. tract. 4. de leg. cap. 5. & 11.

2. Observandum. Hanc utramque potestatem legisla vam inter se differre ratione originis: Ecclesiastica en potestas immediatè à Deo instituta est; civilis verò, qua vis à Deo sit: Non enim est potestas nisi à Deo, inq Apostolus Rom. 13. non tamen immediatè ex institut ne illius, sed ex ipsorum hominum institutione: ra

enim

m naturalis ipſis hominibus devinirùs indita, ſicut ho-
nes ad vitæ ſocietatem adigit, ſic etiam dictat ſocieta-
n humanam diu conſtare non poſſe, niſi publicâ aliquâ
teſtate gubernetur: juxta illud Sapientis: Ubi non eſt
bernator populus corruet. Unde providentiæ divinæ
avi moderamine factum eſt, ut homines ubique terra-
m aliquam regiminis formam inter ſe conſtituerent:
alij quidem communi conſilio ſe ipſos regerent; alij
rò penes aliquos Optimates, vel penes unum Principem
Regem aut Imperatorem, authoritatem omnem ac
iſdictionem transferrent: unde Rerumpublicarum, Re-
orumque ac Imperiorum variæ formæ exortæ ſunt, fa-
m eſt, ut ad regimen communitatis, alij Democratiam,
i Ariſtocratiam, alij verò Monarchiam amplecterentur:
æ quidem Monarchia, ut id obiter dicamus, hoc præ
teris habet, quod proximè ad totius mundi ſub uno
mmo moderatore Deo, regimen accedat, primamq; il-
n & æternam divini imperij formam perfectiùs imitetur.
3. Differt præterea hæc utraque poteſtas ratione obie-
: poteſtas enim Eccleſiaſtica per ſe ac directè verſatur
ca res ſpirituales, ad cultum divinum & ſalutem ani-
arum pertinentes: poteſtas verò civilis per ſe ac dire-
è temporalem ſolùm commoditatem ac pacem ſpectat,
colligitur ex 1. ad Thimoth. 2. ubi Apoſtolus orare ju-
t: Pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt; ut
uietam & tranquillam vitam agamus.
His prænotatis videndum eſt, in quibus perſonis reſi-
eat poteſtas ferendarum legum, præſertim Eccleſiaſtica-
um, quæ noſtrum inſtitutum magis ſpectant: quod in
quentibus paragraphis inveſtigabimus.

§. I.

De Romano Pontifice.

DIcendum. Inter Legiſlatores Eccleſiaſticos Roma-
num Pontificem, tanquam S. Petri Succeſſorem,
ipſum-

ipſumque Chriſti Domini Vicarium, ac Summum totiu Eccleſiæ Paſtorem primum ac præcipuum locum tenere

Probatur primò ex Scripturâ : S. Mat. 16. ubi Chriſtu Dominus S. Petrum alloquens : Tu es Petrus. inquit, & ſuper hanc petram ædificabo Ecclеam meam. & S. Joannis 21. eidem dicit : Paſce agnos meos, paſce oves meas quæ verba expēdens S. Bern. lib. 1. cap. 2. de conſid. No modo. inquit, ovium, ſed & Paſtorum ut unus omniun Paſtor : unde id probem, quæris ? ex verbo Domini : cu enim non dico Epiſcoporum, ſed Apoſtolorum, ſic abſ lutè & indiſcretè totæ commiſſæ ſunt oves ? Si me ama Petre, paſce oves meas ; quas ? illius ve illius populos c vitatis, aut regionis, aut certè regni ? oves meas, inqui Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe mnes ? nihil excipitnr, ubi diſtinguitur nihil.

Probatur 2. ex Concil. Calced. act. 2. & 3. ubi paſſi S. Leo Papa vocatur : Univerſalis Eccleſiæ Pontifex : in Synodo 7. generali, act. 2. in Epiſt. Adriani ibide lectâ & receptâ dicitur : Romanam Sedem per totu terrarum orbem primatum obtinere, omniumque Eccl ſiarum Dei caput exiſtere.

Probatur 3. ex S. Ambroſio in cap. 3. 1. ad Timot Cùm totus (inquit) mundus Dei ſit, tamen domus ei Eccleſia dicitur, cuius hodie rector Damaſus : & ex Hieron. Epiſt. ad eundem Damaſum: Ego. inquit, nullu primum niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſ cathedræ Petri conſocior : ſuper illam petram ædificata Eccleſiam ſcio, &c. quicunque tecum non colligit, diſp git : & S. Proſpero, carmine de ingratis : Sedes Ro Petri, quæ Paſtoralis honoris facta caput mundo, &c.

2. Dicendum. In materia fidei alijſque rebus, quæ mores & diſciplinam Eccleſiaſticam pertinent, Romanu Pontificem eſſe Summum Legiſlatorem & Judicem.

Hæc veritas, quæ indubitanter ab omnibus tenenda e evidentiùs ac meliùs demonſtrari non poteſt, quàm continuâ praxi totius Eccleſiæ, in quâ id conſtanter &

ligio.

osè servatum est: ut, quoties oriretur controversia ali-
ı vel difficultas in materia fidei, aut in rebus ad mo-
& disciplinam Ecclesiasticam spectantibus, toties Apo-
lica Sedes consuleretur: cuius rei fidem faciunt innu-
ra propè responsa, statuta, decreta Romanorum Pon-
cum; ex quibus totum fermè Juris Canonici corpus
nflatum est. Unde summâ cum ratione Innocentius Pa-
in Epist. ad Patres Concil. Carthag. quæ inter Augu-
nianas numeratur 41. dicit: Non humana, sed divina
cretum esse sententia: ut quidquid de disiunctis remo-
ue provincijs ageretur, non priùs (alij Episcopi & Ec-
iæ Præsules) ducerent esse finiendum, quàm ad Ro-
næ Sedis notitiam perveniret, cuius authoritate, justa
ı fuerit pronuntiatio, firmaretur: & Epist. 93. ad Pa-
s Concilij Milevitani: Diligenter, inquit, & congruè
ostolico consulitis honori: honori, inquam, illius, quem
ter illa quæ sunt extrinsecùs, sollicitudo manet omni-
Ecclesiarum, super anxijs rebus quæ sit tenenda sen-
tia; antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto
per orbe mecum nostis esse servatam, &c. scientes,
od per omnes Provincias de Apostolico fonte peten-
is responsa semper emanent, præsertim quoties fidei
io ventilatur. Quod etiam optimè explicavit S. Ber-
dus Epist. 90. ad Innocentium II. ubi sic Pontificem
oquitur: Oportet ad vestrum referri Apostolatum pe-
ula quæque & scandala emergentia in regno Dei, &
esertim quæ de fide contingunt: dignum namque ar-
ror ibi potissimùm resarciri damna fidei, ubi non possit
es sentire defectum; hæc quippè est huius prærogati-
sedis: cui enim alteri aliquando dictum est; ego pro
rogavi, ut non deficiat fides tua? Quare meritò unus-
e fidelium S. Petri Chrysologi monitum in Epist. ad
ticbem auscultare, illudque animo inscribere deberet:
rtrmur te, inquit, frater, ut his, quæ à Beatissimo Papa
manæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quo-
m Beatus Petrus, qui in propria sede vivit, præstat
quæren-

quærentibus fidei veritatem.

§. II.
De Conciliis.

I. CONcilia quæ in Ecclesiâ celebrari solent, alia sui Oecumenica seu generalia, quæ Summi Pontific authoritate, convocatis ex orbe universo Episcopis co gregata sunt; Alia non Oecumenica, seu particularia, qu inferiorum Prælatorum authoritate, ex aliqua Provinci particulari, vel natione convocantur. De utrisque brev ter hîc agendum est: Atque in primis quod spectat Concilia generalia.

Dicendum 1. Concilia generalia plenissimam habe potestatem condendi leges pro totius Ecclesiæ regimin ad earumque observationem omnes & quoscunque fid les obligandi. Hæc veritas in confesso est apud omne cùm generalia Concilia legitimè congregata universale Ecclesiam repræsentent, Christusq; Dominus expressis ve bis dixerit S. Matth. 18. ut Si quis Ecclesiam non aud rit, sit tanquam ethnicus & publicanus. Sed difficult est, quænam sint illa Concilia generalia, quæ pro leg timis haberi debeant. Pro cuius resolutione.

2. Dicendum. Concilia generalia legitima illa ess quæ Romani Pontificis authoritate congregantur, & quibus vel per se, vel per legatos præsidet. Prior hui assertionis pars probatur ex antiquissimo Canone, in q statuitur; Præter sententiam Romani Pontificis Conci celebrari non posse: quem Canonem Apostolicum e testatur S. Marcellus Papa in Epist. ad Episcopos Anti chenæ Provinciæ; illumque renovavit Concilium Nic num: ut habetur in Epist. Synodi Alexandrinæ ad Fe cem, & in Epist. Julij I. ad Episcopos orientales. P batur item ex Concil. Calced. act. 1. ubi Dioscorus Pat archa Alexandrinus prohibetur sedere inter Episcopos. quòd Synodum generalem sonvocare ausus fuisset si authoritate Apostolicæ Sedis: Quod, ut ubi dicitur, nu

qnum

um licuit; nunquam factum est. Et ex Concilio 7.
erali act. 6. ubi reprobatur Conciliũ quoddam Constan-
opolitanum, eo quòd sine consensu Romani Pontificis
Imperatore convocatum fuisset.

3. Secunda pars assertionis, nimirùm Concilia illa ge-
ralia solummodò pro legitimis habenda esse, in quibus
Summus Pontifex per se, vel per Legatos præsidet; me-
s probari non potest, quam inductione breviter facta
r antiquissima Concilia generalia (de recentioribus enim
nciliis id planum & evidens est) in quibus Romanus
ntifex per se vel per Legatos suos præsedisse refertur.
Concilio enim Apostolico, de quo mentio fit Actor. 15.
sidet S. Petrus, ut docet & probat S. Hieronymus
ist. ad S. August. quæ est inter Augustinianas 11. In
ncilio Nicæno 1. anno 327. Hosius Episcopus nomine
Sylvestri Romani Pontificis præfuit, ut patet ex illius
scriptione quæ omnium Prælatorum etiam Patriarcha-
m, qui Synodo interfuerunt, subscriptiones præcedit,
òque à S. Athanasio Epist. ad solit. vit. agentes, Prin-
ps illius Concilij vocatur. In Concilio Ephesino 431.
æsedit. S. Cyrillus Alexandr. nomine Cœlestini Roma-
Pontificis, ut testatur Evagrius lib. 1. hist. cap. 4. & S.
osper in Chronico, & apertè constat ex Epist. ipsius Cœ-
tini ad præfatum S. Cyrillum, in qua vices suas illi de-
ndat. In Concilio etiam Chalcedonensi anno 451. Pa-
ásinus & Lucensis Episcopi præfuerunt nomine S. Leo-
s Papæ, ut constat ex actis ipsius Synodi, præsertimque
Epist. illius ad S. Leonem, quæ habetur act. 3. ubi idem
Leo dicitur Episcopis ipsius Synodi tanquam membris
put præfuisse, in his qui eius tenebant ordinem.

4. Dicendum 3. Sicut Summi Pontificis est Concilia
neralia convocare, ijsdem præsidere, sic etiam ad Epi-
opos jure proprio & ordinario pertinere, ut in illis se-
ant, non solùm ut consiliarij, sed etiam tanquam legiti-
i judices in rebus ad fidem & disciplinam Christianam
ectantibus. Id apertè constat ex perpetuâ ipsius Ecclesiæ

praxi,

praxi, & ex actis Conciliorum generalium, in quibus Epi scopi sententiam tanquam judices dixerunt, & illorun decretis subscripserunt.

Quamvis autem jure ordinario soli Episcopi in gener libus Concilijs tanquam judices interesse possint, ex privi legio tamen & consuetudine id alijs etiam quibusdam pe sonis Ecclesiasticis competere posse, tradit Bellarminu lib. 1. de Concil. can. 15. ut Cardinalibus, &c.

Quod spectat ad alia Concilia, quæ universalia non sun observandum est illa triplicis esse generis: alia siquide sunt Nationalia. quæ convocatis alicuius regni, seu nati nis Episcopis à Primate vel Patriarchâ indicuntur: alia Pr vincialia, quæ ab Archiepiscopo convocatis Provinciæ si subditæ Episcopis, alia denique Diœcesana, quæ Episc pi, authoritate celebrantur.

Porrò ad hoc ut Concilia eiusmodi particularia leg in propriis territoriis obligantes condere possint, conse sus vel approbatio Summi Pontificis minimè requiritu ut docet Laymannus Tract. 4. de leg. c. 7. dummod nihil in ijs contra universales Ecclesiæ leges decernatu Quòd autem aliqui Doctores existimant statuta eiusm di Conciliorum particularium, si à Summo Pontifice a probentur & confirmentur, totius Ecclesiæ deles obligare; id intelligendum est, si ab illo approba sint & confirmata eo animo, ut ad eiusmodi statutoru observationem velit omnes ubique terrarum fideles ob gare: (quod ex verbis approbationis seu confirmatio dignosci potest:) secùs si approbatio illa seu confirma ad majorem tantùm vim & stabilitatem eiusmodi sta torum à Summo Pontifice concedatur, tunc enim ex proprium territorium obligare minimè censentur.

§ III.

De Episcopis, aliisq; Ecclesiæ Prælatis

I. CErtum est in primis Episcopos ex divinâ institut ne in Ecclesia positos fuisse ad illius regimen

bernationem, ut manifestè constat ex his Apostoli ver- Act. 20. Posuit vos Spiritus Sanctus Episcopos regere ...clesiam Dei: proindeque legum ferendarum potesta-...n penes illos esse respectu sibi subditorum.
Certum est etiam ex eadem institutione divina, Episco-...s superiores esse Presbyteris: non solùm quoad Ordi-... dignitatem, ut in tractatu præcedenti dictum est, cap. 7. sed etiam quoad regiminis authoritatem, seu jurisdictio-...m. Id apertè colligitur ex Epist. 1. ad Timoth. cap. 5. ...i Apostolus formam subscribit, sub qua Episcopus ac-...ationem adversus Presbyterum recipere debet, ex quo ...itur Episcopum esse Presbyteri judicem, ac proinde su-...iorem: unde in Concilio Neocæsariensi can. 13. dici-... Episcopos Apostolis, Presbyteros verò discipulis Chri-...in Ecclesiastica Hierarchia successisse; quod etiam do-... S. Augustinus in Psal. 44. & in Concil. Trident. sess. 23. ... 7. anathema profertur in eum qui dixerit Epi-...pos non esse Presbyteris superiores.
... Certum est præterea unumquemque Episcopum in ...pria tantummodò Diœcesi, non verò in tota Ecclesia ...horitatem & jurisdictionem obtinere: unde Concilium ...nstantinop. 1. can. 3. declarat, quod Episcopi non in-...ti ultra Diœcesim accedere non debent super ordi-...dis aliquibus, vel disponendis Ecclesiasticis causis: ...od etiam decretum est cap. Nullus primas, 9. qu. 7.
Certum est denique quòd sicut authoritas & jurisdi-... respectu subditorum, Episcopo competit: sic etiam ... Episcopo à subditis honor & obedientia deferri debet, ...ta illud Apostoli Hebr. 16. Obedite Præpositis vestris, ... subiacete eis, &c. Unde S. Ignatius Martyr in Epist. ... Trallianos, Episcopo, inquit, subditi estote, sicut Do-...no: & in Concilio Chalcedonensi act. 15. can. 8. statu-...n est, ut Clerici Basilicis, Monasteriis & aliis Ecclesiis ...cripti, secundùm Sanctorum Patrum traditiones sub ...scopi potestate permaneant; nec per contumaciam ab ...scopo suo desileant: qui verò audent evertere eiusmo-
di for-

di formam, & quocunque modo, nec proprio subijcit
tur Episcopo, Canonum correctionibus subiaccbun

3. Quod spectat ad alios Ecclesiæ Prælatos, breviter
cimus, præter Romanum Pontificem, aliosque Episcop
quasdam alias dignitates in Ecclesia reperiri ad maior
ipsius tùm utilitatem: tùm decorem, ac in primis Sanc
Romanæ Ecclesiæ Cardinales Summo Pontifici assiste
ipsumque in regenda Ecclesia consilio & opera juva
de quibus plura videri possunt apud Bellarm. lib. 1.
Clericis cap. 16. Patriarchas item ac Primates, Archie
scopis seu Metropolitanis supereminere, & istos alijs E
scopis, ita ut (sicut habetur cap. Si inter, 6. quæst. 4.)
Episcoporum judicio ad Archiepiscopos & Metropol
nos appellari possit, & ab istis ad Primates & Patriarch
ac demùm ad Romanum Pontificem, cuius judicio, c
troversiam quamcunque ad res aut personas Ecclesia
eas spectantem, dirimi ac definiri oportet.

Ubi tamen observandum est adversùs Episcopos p
pter eminentiam dignitatis, in causis criminalibus grav
ribus, nec sententiam ferri, nec etiam juridicè inc
ri aut procedi posse, absque Sedis Apostolicæ authorita
ut in pluribus Canonibus sancitum habetur, ac noviss
in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1.

SECTIO IV.

Quibus modis cessare possit obligatio servandæ legis humanæ.

DIcendum 1. Legis humanæ servandæ obliga
nem cessare posse per abrogationem illius: ac pr
de legem ipsam humanam, ob causas aliquas justas
rationabiles, posse aliquando abrogari: Nec enim
loquitur Innocentius in Concilio Lateranensi gener
& refertur cap. 8. de consang. & affinit. debet repreh
sibile iudicari, si secundum varietatem temporum sta
ta quan-

quandoque varientur humana, præsertim cum urgens ceſſitas, vel evidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe :us ex his quæ veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla utavit in novo.

Dicendum 2. Legem humanam abrogari poſſe tùm il- s deſuetudine, vel contraria conſuetudine, ut ſectione quenti dicetur, tùm etiam voluntate Principis qui le- m tulit, aut Succeſſoris, vel Superioris illius: certum enim Principem qui legem tulit, poſſe illam revoca- & abrogare: eadem enim poteſtas quæ ad legem fe- dam requiritur, ſufficit ad illam abrogandam: cùm a regulam juris, res omnis per quaſcunque cauſas na- ur, per eaſdem diſſolvi poteſt.

Certum eſt etiam idipſum ab eius ſucceſſore poſſe fieri, n tanta ſit poteſtas ſucceſſoris, quanta fuit illius qui em tulit, ſicut ergo poteſt hic legem à ſe latam re- are, ſic & ille poterit: & cùm par in parem non ha- t imperium, non poteſt huic ille validè præcipere ne em à ſe latam revocet. Certum eſt denique ſuperio- inferioris legem poſſe abrogare, ſicut enim inferior litur Superiori, ſic eius poteſtas Superioris poteſtati lita eſt: unde per quandam eminentiam poteſt quid- l inferior, qui ſicut legem à ſe latam revocare poteſt, etiam poterit eius Superior.

. Dicendum 3. Ceſſare quoque obligationem ſervan- legis, quando illius cauſa & ratio ceſſat. Ita S. Doctor uæſt. 103. art. 4. quia, ut habetur cap. Cùm ceſſante, appellationibus, ceſſante cauſa ceſſat effectus: & ſicut ab initio non ſubſiſteret, ſi abſque cauſa & ratione, quam lata eſſet, ita deſinente cauſa & ratione ob quam eſt, ipſa etiam eſſe ac proinde obligare deſinit: quod en intelligi debet in praxi, quando certum eſt & evi- s cauſam eiuſmodi legis ceſſare: aliàs, ſi aliqua dubi- li ratio ſubſit, tutius adire Superiorem, nihilque in- ſulto illo contra legis tenorem attentare.

Quod

Quod si lex plures in se partes contineat, quæ ab in-vicem disiungi possint, tunc, ut rectè monet Suares lib. de leg. cap. 9. quamvis cesset causa & ratio alicuius partis; potest tamen alterius ratio & causa perseverare, sic lex censebitur secundùm illam partem semper obligar ut enim habetur in regulis juris, utile per inutile non debet vitiari.

Dicendum 4. Legis servandæ obligationem cessar præterea per legitimam Superioris dispensationem. Ita Thomas variis in locis; sed præsertim 2. 2. qu. 88. art. ad 2. ubi quid sit dispensare, explicat his verbis: Cù dispensatur in lege humana, non fit ut legi humanæ n obediatur, quod est contra legem naturæ, & mandatu divinum; sed fit ut hoc, quod erat lex, non sit lex in casu: respectu scilicet illius cum quo dispensatur: si enim ex causa rationabili potest Legislator aut eius S cessor vel Superior legem revocare & abrogarei ut su dictum est, sicque omnes subditos ab observatione ill eximere, poterit à fortiori ex rationabili causa aliqu particularem sibi subditum ab illius servandæ obliga ne eximere, & sic cum illo super eâ lege dispensare.

3. Quæres, an dispensatio concessa sine causâ justa & tionabili, valida sit & licita. Respondetur validam dem esse, ut docent Innocentius, Navarrus, & plures quos citat & sequitur Sanches lib. 8. de dispens. disp. num, 27. sed tamen illicitam, respectu tùm Superi dispensantis, tùm subditi dispensationem illam postula & acceptantis, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 97. ar unde Concilium Tridentinum sess. 15. cap. 18. dicit spensationes nonnisi urgenti & justâ ratione causa co tâ, & summâ cum maturitate concedendas esse.

Quale autem peccatum sit absque justâ causâ dispe re, non consentiunt inter se Doctores: quidam enim Navarrus prælud. 9. num. 14. & Sotus lib. 1. de jus qu. 7. ar. 3. arbitrantur Superiorem sine justa causa in pria lege dispensantem peccare tantum venialiter:

ut Suar

Suares lib. 6. de lib. cap. 17. & Valentia tom. 2. disp. qu. 5. punct. 9. asserunt peccare mortaliter: probabilis tamen loqui videntur illi, qui id ex qualitate legis dispensationis judicandum esse asserunt: si enim ex illa dispensatione scandalum aliquod, aut damnum temporale aut spirituale oriatur, tunc peccatum erit mortale: si verò nullum eiusmodi scandalum aut damnum subsit, et tantùm veniale.

4. Quæres 2. an inferior aliquando dispensare possit lege superioris. Respondetur id neque licitè, neque valide fieri posse, nisi quando gravis aliqua urget necessitas, nec nisi valdè difficilis ad superiorem pateat recursus: cipitur tamen casus, in quo dispensandi facultas inferi- generali aliqua lege, vel speciali privilegio concessa vel aliqua legitimè præscripta consuetudine compara- quæ quidem fusiùs explicata videri possunt apud Laynn. tractat. 4. de leg. cap. 22.

Quæres 3. an Prælati & Superiores possunt secum dinsare in iisdem casibus, iu quibus cum aliis dispensare sent. Respondetur posse non modò validè, sed etiam è, tùm committendo alteri, v. g. Confessario aut Vio, facultatem ut secum dispensare possit in iis, in quipossent cum subditis dispensare: tùm etiam directè ar dispensando ob easdem causas, ob quas justè & onabiliter cum subditis dispensare possent, ut fusius licat & probat Sanches: lib. 8. de dispens. disp. 3. n. 3. & sequ.

5. Dicendum. Legis servandæ obligationem in aliquo particulari cessare posse per ipsius legis interpretaem, quæ fit per virtutem illam, quam Theologi epiin seu æquitatem vocant, cuius proprium est (ut do. S. Thomas 2. 2. qu. 120. art. 1.) legem humanam versim aliquid præcipientem in aliquo particulari ca- n quo cessat illius obligatio, vel interpretari, vel edare: cùm enim (ut idem declarat) actus humani, uibus lex fertur, in singularibus contingentibus con-

ſiſtant, quæ variari poſſunt infinitis propè modis, qu
Legiſlator prævidere nequit, qui cùm in ferenda le
communem ſpectet utilitatem, ad id præſertim atten
quod in pluribus accidere ſolet: hinc fit ut aliqui caſ
occurrere poſſint, in quibus lex ipſa deficiat; ita ut n
ſolùm tunc nulla ſit ad illam ſervandam obligatio, ſ
ne quidem eius obſervatio licita ſit: ex. g. lex quæ jub
ut depoſita reſtituantur, juſta eſt: & tamen continge
poteſt aliquando, ut proditor, vel furioſus arma depoſi
repoſcat, ille ad patriæ impugnationem, hic ad ſui vel
terius necem, in quibus caſibus manifeſtum eſt reſti
tionem depoſiti, quamvis lege præſcriptam, nihilomin
eſſe contra rationem, ac proinde illicitam: quare nece
eſt tunc legem illam vel interpretari, vel emendare l
giſlatoris potiùs mentem quam verba ſequendo: h
Cœleſtinus Papa cap. Humanæ aures 22. qu. 5. Non
bet, inquit, aliquis verba conſiderare, ſed intention
ac voluntatem: quia non debet intentio verbis deſervi
ſed verba intentioni. Porrò intentio & voluntas Legi
toris, tùm ex materiâ legis. tùm ex eiuſdem circumſt
tiis, tùm præſertim ex illius fine & causâ, ſeù ratio
ob quam lex ipſa lata eſt, intelligi poterit.

SECTIO VII.

An, & quâ ratione conſuetudo vim Legis obtine

I. Nomine conſuetudinis (ut explicat S. Doctor)
telligitur frequentia liberè operandi eodem m
do & alio nomine appellatur (mos populi) id eſt actus
lam & publicè frequentatus. De conſuetudine autem
modo intellecta.

Dicendum 1. Conſuetudinem aliquando vim legis
tinere poſſe. Ita S. Doctor 1. 2. quæſt. 97. art. 3. & p
ex uſu communi tùm rerum publicarum, tùm etiam ip
Eccleſiæ: conſtat enim in variis Regnis & Provinciis, i
& in ipſa Eccleſia plurima recepra eſſe, & tanquam o
ganti

itia obſervari, quæ tamen nullâ lege poſitivâ, ſed ſolâ
ſuetudine introducta ſuut: unde S. Auguſtinus Epiſt.
ad Caſulanum: Mos, inquit, populi Dei, & inſtituta
jorum pro lege tenenda: & ſicut prævaricatores legũ
inarum, ita & contemptores conſuetudinum Eccleſia-
arum coercendi ſunt.
Dicendum 2. Ad hoc ut conſuetudo aliqua vim legis
ineat, quatuor præſertim conditiones requiri. Prima
ut conſuetudo illa ſit rationabilis, & bono commu-
utilis. Ita cap. Erit autem lex, diſt. 4. & per ſe patet:
nim vim legis habeat, præcipuas & magis neceſſarias
s qualitates habere debet: lex autem, ut ſupra dictum
debet eſſe rationabilis & bono communi utilis. Se-
da eſt, ut tempore aliquo diuturno duraverit, ut infrà
icabitur. Tertia, ut conſenſus ſaltem tacitus Lgiſlato-
ſeu Principis interveniat: tunc autem tacitè conſenti-
enſetur, ſi ſciens talem populi morem, illum cùm
et, impedire noluerit. Ita S. Doctor ſuprà in reſp. ad
Quarta denique, ut conſuetudo illa ſervetur à popu-
aut majore illius parte, quaſi ex obligatione, ſeu ex
no introducendæ obligationis, ut obſervat Suares lib.
e leg. c. 5. unde conſuetudo illa quæ vim legis obti-
: cenſetur definitur ab Iſidoro cap. 3. Jus quoddam
ibus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur, cùm defi-
lex.
. Ex quo intelligitur, quare plurimæ conſuetudines
onabiles ac piæ, & jam à diuturno tempore uſitatæ,
erioribus non modò non contradicentibus, ſed etiam
robantibus, vim tamen legis non obtineant, ut ad
panæ pulſum, Sanctiſſimam Virginem ſalutare, in
eſiæ ingreſſu Aquâ luſtrali frontem aſpergere, &c.
ſcilicet hæ & aliæ ſimiles conſuetudines ex liberali
ummodò affectu & devotione, non verò ex ullâ in-
ndæ obligationis voluntate inchoatæ ſunt ac conti-
ntur.
æterum rectè monet Suares lib. 7. de leg. cap. 5. in

dubio, an obligatio per consuetudinem aliqua inducta cæteris paribus inclinandum potius esse in eam part quod consuetudo sit devotionis, quam quod sit obliga nis ; quia juxta regulam communem Doctorum, in bio nemo præsumitur velle obligari ; neque expedit m tiplicari præcepta, ubi moraliter certa non sunt.

3. Dicendum. Consuetudinem non modo constitu dæ legis ; sed etiam abrogandæ vim habere, ut doce Thomas supra art. 3. quod probari potest ex cap. ult consuetudine, in quo Gregorius IX. declarat posse c suetudinem aliquam Juri positivo (humano scilicet) p judicium generare, si rationabilis fuerit & legitimè p scripta : ex quibus verbis intelligitur duo requiri, ut c suetudo legem aliquam abroget. Primò, ut sit ratio bilis; quod per se patet. Secundò, ut sit legitimè p scripta ; id est, ut tanto tempore duraverit, quam ad gitimam præscriptionem adversùs legem opus est.

Quæres, quanto tempore opus sit ad præscriptionem lam complendam adversùs legem. Communior & m recepta Theologorum responsio est, ordinariè requiri cennium ad præscribendum contra legem civilem ; draginta verò annos adversùs Ecclesiasticam. Ita S. vester, Azor, Corduba, Suares, & alij apud Laymann. 4. de leg. cap. 24. Ratio est, quia ad præscribendum versùs legem requiritur tempus longum ; tale auten jure civili censetur esse decennium, ut constat e Super longi Cod. de præscriptione longi temporis : in autem Ecclesiastico ordinarium præscriptionis tem censetur esse quadraginta annorum, ut constat ex De quarta. & cap. Ad aures. de præscript. Tutissim autem in praxi, est nihil temere super hac re definiri, Doctorum & sapientum virorum consilium perquir aut etiam Superiorum seu Legislatorum mentem ac luntatem explorare.

SECT

SECTIO VIII.

De Lege Divina positiva.

NOmine Legis divinæ positivæ intelligimus eam, quæ Deo authore condita, & literis consignata, ho-
nibus ad observandum imposita est. Ea autem duplex
, vetus quæ per Moysem Dei nomine lata & promul-
a est, & nova quæ à Christo Domino condita in Evan-
is, alijsque novi testamenti libris consignata est: &
a utramque.

Dicendum 1. Legem veterem fuisse in se bonam & san-
n; licet lex nova longè illâ melior & perfectior.

Quod fuerit bona & sancta constat tùm ex his Apo-
i verbis Rom. 7. ubi de lege veteri loquens: Lex. in-
t, sancta, & mandatum justum, & sanctum, & bonum:
n ex eo quòd à Deo condita, à Christo Domino appro-
a est, qui S. Matth. 5. dicit se venisse, non ut solveret
em, sed ut ad adimpleret, quare olim Marcionistæ,
nichæi, & alij, ab Ecclesia tanquam hæretici proscripti
t, eo quod inter alia dogmata erronea, veterem le-
n tanquam inutilem & malam reprobarent: contra
os agit S. Epiphanius hæresi 33. 41. & 66. & S. August.
iis in locis, & præsertim lib. 19. & 22. contra Fau-
m Manichæum.

Quòd verò lex nova melior & perfectior sit lege veteri,
nstat ex varijs Apostoli locis passim in Epist. ad Rom.
ad Galat. & ad Hebr. 7. eâ de causâ Christus Dominus
catur, Melioris Testamenti sponsor: & fusè id docet &
obat S. Thomas quæst. 106. art. 1. & 2.

2. Dicendum. Veteri legi solos Judæos obstrictos fuisse,
tem verò novam omnes omninò homines ubivis terra-
m ad sui observationem obligare.

Quod lege veteri Judæi soli obstricti fuerint, patet tùm
eo quòd solis Judæis promulgata fuit, Exod. 19. & 20.

 tum eti-

rum etiam ex eo quòd multi ex gentilibus, absque illius observatione salutem sunt consecuti, ut docet S. Dionysius cap. 9. Cœlestis Hierarchiæ.

Quod verò lex nova omnes homines ubivis terrarum obligat, constat ex cap. ult. & S. Matth. & Marci ubi Christus Dominus Apostolis iniungit, ut doceant omnes gentes, & Evangelium prædicent omni creaturæ: edicitque condemnandos esse, qui credere, ac legem illam recipere noluerint.

Dicendum 3. Legem veterem desijsse, legem verò novam usq; ad consummationem sæculi esse perseveraturam.

Quod lex vetus desierit, constat ex variis Apostoli testimoniis. Hebr. 7. ubi dicit: translato Sacerdotio, legis translationem factam esse: Ephes. 1. ubi loquens de Christo dicit illum legem mandatorum decretis evacuasse.

Quod autem lex nova usque ad finem sæculi, perseveratura sit, firma fide tenendum esse docet S. Thomas quæst. 107. art. 4.

3. Quæres 1. an lex vetus tota desierit? Bellarminus lib. 4. de justificatione cap. 6. existimat desijsse tantùm quoad ceremonialia & judicialia præcepta, non verò quoad moralia; Suares verò lib. 9. de legib. cap. 11. & plures alij Theologi, quos ibidem citat, totam desiisse asserunt etiam quoad græcepta moralia: ita ut obligatio ad illa servanda penitùs cessaverit, in quantum illa lege veteri præcipiebantur; licet alioquin ad eadem illa præcepta servanda tam lege naturæ, quàm lege Evangelica teneamur: quæ posterior sententia ideò videtur probabilior, quod magis consonet testimoniis supra citatis, quibus universim lex vetus desiisse dicitur.

4. Quæres 2. quonam tempore lex vetus cessaverit, & obligare ad sui observationem desierit? Respondetur, juxta communem Theologorum sententiam, cessavisse & obligare desiisse in morte Christi Domini. Ita Hugo à S. Victore lib. 2. de Sacramentis, parte 6. cap. 4. S. Bonaventura in 4. dist. 3. qu. 3. & S. Thomas qu. 103. art. 3. ad 3.

3. & art. 4. ad 1. ubi distinguit tria tempora: Unum quidem ante Christi Passionem, in quo legalia neque erant mortua neque mortifera: aliud autem post tempus Evangelij divulgati, in quo legalia sunt mortua & mortifera: tertium autem est tempus medium, scilicet à Passione Christi, usque ad divulgationem Evangelij, in quo legalia quidem fuerunt mortua; quia neque vim aliquam habebant, neque aliquis ea observare tenebatur: non tamen fuerunt mortifera. Quibus quidem verbis S. Doctor mentem suam aperit super gravi controversiâ, quæ olim inter SS. Hieronymum & Augustinum exorta est, ut constat ex variis illorum Epistolis ultrò citòque datis, quæ habentur inter Augustinianas ab 8. ad 19. S. Hieronymus quidem docebat ab instanti mortis Christi Domini veterem legem non modò mortuam, sed & mortiferam esse cœpisse; neque solùm illius servandæ obligationem cessasse, sed neque servari absque peccato potuisse, & quoniam satis constabat Apostolos multis annis post Christi Passionem legalia quædam observasse, dicebat id ab illis simulatè factum, quo faciliùs Judæos legis suæ zelatores ad Christi fidem allicerent. E contra verò S. August. cui communiter Theologi subscribunt, asserebat Apostolos nullâ simulatione fuisse usos: sed licitè & honestè cæremonias quasdam veteris legis post Christi Domini mortem usurpasse: licet enim lex illa tunc esset mortua, nondum tamen erat mortifera; & quamquis ad sui observationem ampliùs non obligaret, observatores tamen suos nullius peccati reos efficiebat: quod ibidem dicit suavi Dei providentia fuisse dispositum; tùm ut Judæi legis suæ cæremoniis mirificè addicti, faciliùs ad Christi fidem converterentur; tùm etiam ne lex illa vetus tanquam mala & superstitiosa, reprobata per Christum fuisse videretur, & ut aliquo cum honore sepeliretur.

5. Quo verò præcisè tempore non solùm mortua, sed & mortifera esse cœperit lex vetus, non satis exploratum habetur: illud certum est jam à multis sæculis mortiferā

& illicitam esse veteris legis observationem, cùm præfat SS. Hieronymus & Augustinus citatis Epistolis, sed præsertim 11. & 19. id multò ante tempora sua fuisse doceant; imò verò S. Iguatius Apostolorum discipulus Epist. 8. Si quis, inquit, cum Judæis celebrat Pascha, aut Symbola festivitatis eorum recipit, particeps est eorum, qui Dominum occiderunt & Apostolos eius. Unde colligitur probabile esse id quod docet Suares lib. 9. de leg. cap. 18. viventibus adhuc Apostolorum Principibus, Mosaicæ legis observationem mortiferam esse cœpisse; cùm una quidem ex parte lex Evangelica orbi penè universo, ac nominatim Judæis omnibus, diversas orbis regiones incolentibus tunc innotuisset; ex alterâ verò plurimùm referret hoc Christianæ religionis & fidei dogma, quo lex vetus mortifera creditur, ab ijsdem tradi & confirmari.

CAPVT QVARTVM.

De Legis Divinæ, seu Decalogi Præceptis.

I. Nomine Decalogi significatur lex divina positiva decem Præcepta complectens: quorum tria priora Deum spectant, septem verò posteriora respiciunt proximum: cuius quidem Decalogi antequam explicationem aggrediamur, duo hic nobis observanda sunt Primum est omnia præcepta moralia (ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 100. articulo 3.) contineri in Decalogo, aut ut principia in suis conclusionibus: quâ ratione in eo continentur prima fidei principia, prima item principia legis naturæ, ut Deum esse, Deum & proximum esse diligendum. Item illud: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris; Aut ut conclusiones ex primis principiis clarè & proximè promanantes, ut sunt omnia formalia præcepta in Decalogo contenta; Aut ut conclusiones secundarias ex præmissis illis conclusionibus deductas, ut sunt

sunt omnia, quæ ex ipsis decalogi præceptis deducuntur, vel quæ ad illa referuntur. De quibus infra erit agendum in cuiusque præcepti explicatione. Quare meritò dici potest ipsum Decalogum esse omnium legum epitomen absolutissimum, ut loquitur S. August. quæst. 140. super Exod. summamque omnium quæ, quantum ad mores spectat, cuilibet Christiano agenda sunt, in illo esse expressam, ut declarat Concilium Coloniense in Enchiridio Christianæ institutionis: ita ut si eius præcepta probè intelligantur, sufficientissima sint ad actùs humanos sive exteriores, sive interiores rectè ordinandos.

2. Secundum est, præcepta illa Decalogi fuisse à Christo Domino, tanquam summo Legislatore, non solùm innovata & promulgata (quod ex variis Evangelij locis constat, ac præsertim S. Matth. 7. & 19. S. Mar. 10. & S. Luc. 18.) sed etiam explicata, imò & ampliata, prout legis Evangelicæ maior perfectio requirebat: quod passim in Evangeliis videri potest: sed præsertim in eo sermone, quem coram discipulis in monte habuit, S. Matth. 5. 6. & 7. in quo quidem, ut docet S. Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte, initio & lib. 2. cap. 40. & post illum S. Thomas qu. 108. art. 3. ea omnia complexus est, quæ ad perfectam vitæ Christianæ formam, quoad actus tam exteriores, quàm interiores requiri possunt: quod fusiùs explicat Gregorius Valentia disp. 7. de leg. quæst. 8. punct. 2.

In hoc igitur capite propositum nobis est de singulis ipsius Decalogi præceptis agere, prout à Christo Domino in Evangeliis explicata & ampliata sunt, secundùm communem & magis receptam SS. Patrum & aliorum probatissimorum Authorum doctrinam, in omnibus tamen servatâ eâ brevitate quam compendij ratio exigit: quod ut faciliùs exequamur, duo præsertim circa unumquodque præceptum investigabimus. Primò, quid illo præcipiatur aut prohibeatur. Secundò, quot modis in illud peccetur: & ideo unamquamque sectionem in plures paragraphos subdividemus.

SECTIO I.

Explicatur primum Decalogi Præceptum.

Ego sum Dominus Deus tuus, &c.
Non habebis Deos alienos coram me.

I. HOc primum Decalogi Præceptum duplex est, u observat Catechismus Romanus parte 3. cap. 2. e una enim parte aliquid jubet, ex altera verò aliquid pro hibet, estque illius sensus, ut ibidem habetur (*Me verum* Deum coles, & Dijs alienis cultum non adhibebis : e quo patet illud partim affirmativum esse, partim negati vum. Ea est autem ratio præceptorum affirmativorum ut obligent quidem semper, sed non pro semper, ut lo quuntur Theologi : negativa verò utroque modo obl gant : id est, ut explicat S Thom: 2. 2. qu. 3. art. 3. quo quamvis præcepta affirmativa semper habeant vim obl gandi, non obligant tamen ad continuè exercendos actu illos, qui per ea imperantur, sed pro loco & tempore, & secundùm alias circumstantias, secundùm quas oport actum humanum limitari. ut sit actùs virtutis : at ver præcepta negativa quovis loco & tempore obligan Quamvis autem hoc primum Decalogi præceptum, qu tenùs affirmativum, præsertim spectet religionis actu quibus cultus Deo debitus exhibetur : ad illud tame virtutum Theologicarum actus reduci debent, ut dicitu in Catechismo Rom. quo sensu S. August. in Enchir. ca 3. dixit : Fide, spe ac charitate Deum esse colendum : und sequitur ad rectam primi huius præcepti intelligentia requiri, ut explicemus quid circa fidem, spem & char tatem ; quid item circa religionem in illo præcipiatu aut prohibeatur.

§ I.

Quid circa fidem primo Decalogi præcepto præcipiatur, aut prohibeatur.

DE virtute fidei illiusque propriis actibus ac obligatione quæ ad illos exercendos unicuique incumbit, gimus in priori huius operis parte, tra. 1. cap. 1. ubi iximus adultos quoscunque ad credendas omnes & sinulas Christianæ religionis veritates fide implicita, obliari; fide verò explicita teneri credere unum esse Deum essentia, trinum in personis, Filium Dei incarnatum &c. aliaque mysteria in Symbolo contenta; nec non & a, quæ pertinent ad rationem Sacramentorum, quæ ab psis suscipiuntur aut suscipi debent: ac reliqua denique mnia, quæ secundùm exigentiam statûs aut conditionis iiusque ad salutem æternam consequendam sunt neessaria.

Sed difficultas est quandonam affirmativum istud fidei ræceptum obliget: seu quonam tempore teneatur quis d actum aliquem fidei exercendum. Respondetur ex robabiliori & in praxi tenenda Theologorum sententia, ibus præsertim casibus teneri unumquemque ad actum dei eliciendum.

Primus est, cùm alicui mysteria fidei primò sufficienr ad credendum proponuntur. Ita Azorius Malderus, 'urianus, Sanches, & alij, quos citat & sequitur Bonacia tom. 2. dist. 2. qu. 2. pun. 2. Secundùm quàm dorinam pueri, ubi primùm rationis usum adepti sunt, im ipsis fidei mysteria sufficienter proponuntur, ad illa ctu credenda obligantur, præsertim si ad id se obligatos sse ex dictamine conscientiæ persentiant: quod simili raione de infidelibus dici debet.

2. Secundus casus est, quoties quis ad actum aliquem irtutis exercendum obligatur, qui sine fide exerceri neuit; ut cum quis tenetur de peccato pœnitere & conteri, Sacramentum aliquod suscipere, &c. Ita Doctores roximè citati. Rectè tamen monet Laymannus tract. 1. e fide, cap. 10. in hoc casu præceptum fidei per se. & irectè non obligare, sed solùm indirectè & per accidens: nde fit ut v. g. si quis Sacramentum aliquod suscipere

omittat quando ad illud suscipiendum obligatur, sufficiat si in confessione declaret se eiusmodi Sacramenti receptionem omisisse; nec opus sit ut fidei actualis omissionem exprimat, cùm huius omissio non sit peccatum distinctum ab omissione illius. Ad hunc casum reducitur, quando quis videt se tentationem aliquam superare aliter non posse, nisi actum fidei aliquem eliciendo; tunc enim illum elicere tenetur, ut fusiùs explicat & probat Valentia tom. 3. disp. 2. qu. 2. punct. 5.

Tertius denique casus est, quando quis juridicè & publica authoritate de fide interrogatur: tunc enim ad fidem tùm interiùs eliciendam, tùm exteriùs profitendam obligatur, licet ex tali professione mors illi immineat: imò qui ab aliquo privato de fide interrogaretur, illam non modó non negare, sed etiam exteriùs profiteri teneretur: si ex illius professionis omissione divinus honor læderetur notabiliter, vel grave aliquod scandalum in proximum redundaret. Ita Authores citati post Sanctum Doctorem 2. 2. quæst. 3. art. 2.

3. Ex dictis facilè colligi potest quid circa fidem hoc primo Decalogi præcepto prohibeatur; scilicet peccatum quodcunque fidei oppositum, quod generaliter ab eodem S. Doctore vocatur infidelitas supr. qu. 10. art. 1. quæ quidem, ut idem docet, duplex est: alia negativa, qualis est in illis, qui nihil unquam de fide audire potuerunt, quam dicit non esse peccatum, sed potiùs pœnam peccati ex primi parentis peccato provenientem. Additque illos, qui eo solùm modo infideles sunt, propter eiusmodi infidelitatem non damnari: quamvis damnentur propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt.

Alia est infidelitas ipsi fidei, ut loquitur S. Doctor art. 5. secundùm contrarietatem opposita, quæ à quibusdam privativa vocatur, qualis est in illis, qui veritatibus fidei sufficienter propositis assentiri nolunt: & hæc ab eodem S. Doctore in tres species dividitur, Paganismum scilicet, Judaismum, & hæresim, quibus quæstione 12. addit apostasiam:

iam : aut enim quis renititur fidei nondum susceptæ talis infidelitas est paganorum, aut renititur fidei susce- e in figura, & sic est infidelitas Judæorum ; vel fidei su- ptæ in manifestatione veritatis, & sic est infidelttas, ostatarum quidem, si fides suscepta in totum abijcia- ; hæreticorum verò, si tantùm ex parte.

4. Est autem observandum id quod fusiùs in primâ rte explicatum est, scilicet ad rationem hæresis duo quiri, ut docet S. Thomas quæst. 11. art. 5. ad 3. Pri- um est, ut sit error contra aliquam fidei veritatem à eo revelatam, & ab Ecclesia propositam : Secundum. eiusmodi error cum pertinaciâ & contumaciâ junctus : unde, Si qui sententiam suam, ut loquitur S. August. ist. 162. & refertur cap. Dixit Apostolus 42. quæst. 3. amvis falsam atque perversam nulla pertinaci animo- ate defendunt ; quærunt autem cauta sollicitudine ve- atem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt ter hæreticos depurandi.

Ad hæresim quoque pertinet peccatum illorum, qui de rticulo aliquo fidei deliberatè dubitant ; ut enim dicitur ap. 1. de hæreticis : Dubius in fide infidelis est. Item quis exponat se periculo errandi in fide, ut si ex curi- sitate aut aliâ pravâ intenentione libros hæreticorum gat, eorum conciones audiat, cum illis temerè dispu- et, aut frequenti & periculosâ illorum conversatione itatur.

§. II.

De virtute Spei & peccatis illi oppositis.

I. SPes est virtus supernaturalis Theologica, quâ homo fidelis in præsenti quidem sæculo, bona salutaria, in futuro verò ipsam æternam salutem, à Deo, cum fiducia expectat, per Christi merita.

Dicitur 1. Virtus supernaturalis, quia sicut nullus in Deum credere, sic nec in illum sperare potest ut oportet, nisi adjutus auxilio aliquo supernaturali : unde S. Ber- nardus in Psalm. 90. dicit hæc Psalmistæ verba : Quoni-

am tu es Domine ſpes mea, à nullo verè proferri poſſe niſi cui intùs perſuaſum ſit à Spiritu Sancto.

Dicitur 2. Theologica, quia Deum immediatè reſpicit pro obiecto primario, & præcipuo: Neque enim, ut ait S. Thomas 2. 2. quæſt. 17. art. 2. aliquid minus ſperandum eſt ab ipſo Deo, quam ipſemet Deus.

2. Dicitur 3. per illam expectari à Deo non modò ſalutem æternam, quæ in ipſius Dei fruitione conſiſtit, ſed etiam omnia alia quæcumque bona ſalutaria, id eſt ad ſalutem conſequendam neceſſaria aut utilia, ſive corporalia, ſive ſpiritualia ſint; quod conſtat ex ijs, quæ Chriſtus Dominus nos à Deo poſtulare, & proinde ſperare docuit in oratione Dominica: Ea ſiquidem, ut loquitur S. Augùſtinus cap. 114. Ench. ad ſpem pertinent, quæ in oratione Dominica continentur.

* Dicitur 4. (bona illa expectari & ſperari ab homine fideli) quia juxta communem S. Thomæ & aliorum Theologorum doctrinam, fides ſpem neceſſariò antecedit, cùm non niſi per fidem innoteſcat, id quod ſpes à Deo expectare debet.

Dicitur 5. (bona illa expectari cum fiducia) ſpes enim omnipotentiâ & fidelitate Dei promittentis innititur: unde Hebr. 6. vocat ſpem, Anchoram animæ firmam ac tutam. Quamvis autem fiducia illa quatenùs Deum reſpicit, certiſſima eſſe debeat: quia tamen ex parte noſtræ cooperationis multi defectus accidere poſſunt, quibus promiſſionum divinarum effectus impediatur, ideò monet Apoſtolus ad Philip. 2. Ut cum metu & tremore ſalutem noſtram operemur, qui enim ſperat (ut dicit S. Auguſt. Serm. 15. ad Fratres in eremo) & non timet, negligens eſt: qui autem timet & non ſperat, depreſſus eſt, & deſcendit in profundum quaſi lapis.

3. Dicitur denique per Chriſti merita: quamvis enim ex parte quoque noſtrâ ad aſſecutionem vitæ æternæ merita requirantur, quia tamen ſine divina gratia, quæ per Chriſti merita nobis confertur, nihil poſſumus; & in ijs,

quæ possumus & volumus longè potiores sunt partes gratiæ divinæ quàm voluntatis humanæ, ideò Absit ut Christianus in se ipso vel confidat, vel glorietur, inquit Conc. Trid. sess. 6. c. 16. & non in Domino, cuius tanta est erga homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.

Ex hâc definitione spei sic explicatâ intelligi potest quodnam sit obiectum illius virtutis, sive materiale sive formale. Obiectum enim materiale spei continet ea omnia bona, quæ nobis à Deo sunt promissa, qui est summum & præcipuum bonum nobis promissum. Obiectum verò formale eiusdem spei, est summa Dei erga nos bonitas, ac in promissis adimplendis fidelitas.

Quæres an licitum sit spem in homine aut alia creatura collocare. Respondetur cum S. Doctore, 2. 2. qu. 17. art. 4. quanquam in Deo solo ut principali causâ totius boni spes collocanda sit, licitum tamen quoque esse sperare ac confidere in homine, aut aliâ creaturâ, tanquam causâ secunda & instrumentali, per quam secundùm divinæ providentiæ ordinem adjuvari possumus ad consequendum aliquod bonum, quod ad ultimum & summum bonum ordinetur.

4. His breviter explicatis, videndum est quid circa virtutem spei, hoc primo Decalogi mandato præcipiatur aut prohibeatur. Ac in primis certum est, extare divinum Præceptum de spe in Deum concipienda, ut docet S. Thomas quæst. 22. art. quod quidem præceptum in quantùm negativum est & desperationem prohibet, obligat semper, ut ex antè dictis constat; in quantùm verò affirmativum, tribus præsertim casibus secundùm probabiliorem Theologorum sententiam obligare censendum est. Primus est, quando primum homini adultò sufficienter innotescit se à Deo creatum esse ad vitam æternam consequendam, seque teneri vitam illam æternam, & media necessaria ad illam consequendam à Deo sperare. Secundus est, quando ad aliquid faciendum obli-

gatur.

gatur, quod actum spei velut dispositionem necessaria prærequirit; e. g. quando tenetur de peccatis pœniter ad illorum si quidem remissionem divinæ misericordi spem requiri, docet Concilium Tridentin. sess. 6. cap. Tertius est, quando gravis aliqua tentatio desperation urget, quam aliter homo superare non potest, nisi actu spei eliciendo.

5. Rectè autem monet Isambertus tract. de Spe, disp. art. 5. ad satisfaciendum eiusmodi præcepto non esse sen per necessarium, ut formaliter eliciatur actus ipsius spei sed satis esse ut virtualiter, quatenùs scilicet censetur in cludi virtualiter in alicuius alterius virtutis actu, v. g perfectæ contritionis, qui tunc formaliter eliceretur.

Quod spectat ad peccata, quæ spei adversantur, a proindè hoc primò præcepto prohibentur, Theologi do cent duobus præsertim modis contra spem peccari posse præsumptione scilicet & desperatione.

Rursùs præsumptio dupliciter committi potest, ut do cet S. Thomas quæst. 21. art. 1. Primò, cùm quis præsu mit se divinam gratiam aut gloriam æternam ex seipso, & naturæ suæ viribus adipisci posse. Secundò, cùm præsu mit se ex sola divina misericordia consecuturum remissio nem peccatorum sine ulla pœnitentia, aut æternam bea titudinem sine ullis operibus meritoriis.

Desperatio verò committitur, cùm quis deliberatè d misericordia divina diffidit, nec peccatorum remissionem aut beatitudinem æternam, mediâque ad illam necessari ampliùs à Deo expectat, ideòque omnem conatum e parte sua requisitum intermittit. Rectè autem observa Toletus lib. 4. cap. 7. desperationem aliquando esse hæ resi coniunctam, si quis v. g. existimaret, ac pertinacite sibi persuaderet, Deum aut nolle, aut non posse peccata à se commissa remittere, eiusque misericordiam talem non esse, quæ tot & tam gravia peccata toties iterata con donare velit aut possit; quod in Confessione speciališ declarandum foret.

Paragr. II.

§. III.

* *De Oratione.*

Q Vamvis oratio propriè loquendo sit actus virtutis Religionis; de qua inferius agendum erit, quia tamen iam ad virtutem spei reducitur, & arctissimam cum ea nnexionem habere videtur, idcircò hic breviter adorbimus ea, quæ circa orationem à Theologis observari lent.

Ac in primis nomine orationis intelligitur elevatio, e (ut loquitur S. Damascenus lib. 3. de fide orthod. p. 24.) ascensus mentis in Deum, tum ad laudem ipsi atiasque deferendas, tum ad postulationes eidem offendas, sive pro se, sive pro alijs. Eo sensu accepta orao dividitur 1. in particularem. quæ fit ab unoquoque, o se, vel pro alijs; & generalem seu communem, quæ t ab Ecclesiæ Ministro nomine totius fidelis populi de ua Gennadius lib de Ecclesiastic. dignitatibus, cap. 30. c loquitur: Cùm sanctarum plebium Præsules demanata sibi legatione funguntur, apud divinam clementim, humani generis causam agunt, & totâ secum Eccle-a congemiscente, postulant & precantur.

Dividitur oratio in mentalem, quæ solo interiori mens actu fit; & vocalem, quæ interiorem illum actum voe ac verbis exprimit. Utriusque fit mentio in scriptuis. Mentalis quidem Psalm. 26. Tibi dixit cor meum. Vocalis verò, Psal. 141. Voce mea ad Dominum clamavi. t de utraque loquens Isidorus lib. 3. de sum. bon. cap. Bonum est, inquit, corde orare, bonum est etiam & ono vocis, Deum spiritualibus hymnis glorificare.

Cùm verò plurima sint, quæ à Theologis circa orationem observari solent, nos ea solummodò hîc attingemus, quæ magis necessaria visa sunt, & majoris facilitatis gratia per diversas quæstiunculas, responsionesque illis annexas explicabimus.

Quæri.

Quæritur ergo in primis, an oratio neceſſaria ſit ad ſ lutem neceſſitate præcepti, ſeu an homines teneant orare Deum ex præcepto aliquo divino?

Reſpondetur affirmativè & colligitur apertè ex ſcript ra. Matth. 7. Petite & accipietis, quærite & invenieti pulſate & aperietur vobis. Et cap. 26. Vigilate & orat ut non intretis in tentationem. Et Luc. 18. Oportet ſem per orare. Et appoſitè S. Chriſoſtomus lib. 1. de orand Deum: Quemadmodùm, inquit, corpus hoc noſtrum, non adſit anima, profectò mortuum eſt ac fætidum: ſ anima niſi ſe ipſam incitet ad orandum, mortua eſt a miſera, & graviter olens. S. etiam Auguſtinus in Pſaln 118. enarrat. 17. Ille cui donatur, inquit, à Deo charita Dei, & propter Deum charitas proximi, profectò inſtar ter orare debet, quò ſibi augeatur hoc donum.

Id etiam probari poteſt hâc ratione: Nemo pote mandata divina ſervare, & in illa obſervantia perſevera re, ac tentationes irruentes ſuperare, nec proinde ſalutèr conſequi, ſine ſpecialibus & continuis divinæ gratiæ au xilijs: quamvis autem prima gratia quæ homini datui omnia eius & qualiacumque merita, & proinde oratio nes antecedat, certum eſt tamen quod unum ex medij divinitùs inſtitutis, ad gratiæ illius continuationem & in crementum impetrandum eſſe orationem, ut ex citati Scripturæ teſtimonijs conſtat; unde ſequitur ipſam ora tionem ex præcepto divino eſſe neceſſariam ad ſaluten conſequendam?

Quæritur 2. quo tempore quis orare teneatur.?

Reſpondetur: ſi de præcepto Eccleſiaſtico quæſtio pro poſita intelligatur, certa tempora ſingulis partibus offic divini eſſe ex inſtituto Eccleſiæ aſſignata, de quibus age tur infra in appendice de Statu Clericali. Si verò d præcepto divino quæſtio ſit, cùm illud orandi præceptun ſit affirmativum, obligat quidem ſemper, ſed non pro ſemper, ut loquuntur Theologi: ac proinde determina tionem temporis, in quo præceptum illud divinum it

obliget,

liget, ut orationis omiſſio ſit peccatum, ex varijs oc-
rrentium tentationum, periculorum, & neceſſitatum
udenti æſtimatione dignoſcendam eſſe; v. g. ſi tenta-
aliqua gravis urgeat. ſi occaſio periculoſa peccandi
mineat, ſi difficultas graviſſima in obſervatione alicu-
s præcepti occurrat, tunc haud dubiè cenſent Theologi
minem ad Deum per orationem debere recurrere, &
us auxilium ſuppliciter poſtulare. Addit etiam Na-
rrus apud Leſſium lib. 2. cap. 37. de oratione, dub. 3.
lum quoque teneri ad orandum, qui advertit ſe alteri-
exitium impedire non poſſe, niſi per orationem. Ob-
vat autem rectè idem Leſſius, præter illos & alios ſi-
iles caſus obligari etiam unumquemque ad orationem
eo referendam, ita ut per diuturnum aliquod tempus
ita per unum menſem, ab omni prorsùs oratione ceſſa-
ſine peccato non poſſit. Quia exercitij adeò ſalubris
neceſſarij omiſſio, nonniſi cum maxima & valdè cul-
bili ſalutis incuria contingere cenſetur.

Quæritur 3. quis poſſit & debeat orare?

Reſpondetur, omnem hominem quamdiu eſt in ſtatu
æ, poſſe & debere orare. Nam omnis homo vel juſtus
t, vel peccator; ſi juſtus eſt, oratione indiget ad perſe-
randum, & poſtulare debet ne inducatur in tentationem;
peccator eſt, magis adhuc oratione indiget, ut pœniten-
æ gratiam & peccatorũ remiſſionẽ poſtulet; unde omni-
us hanc petitionem faciendam propoſuit Chriſtus, Di-
itte nobis debita noſtra: hoc enim & peccatores pro
emiſſione venialium debent poſtulare. Rectè autem ob-
rvat D. Thomas 22. qu. 83. art. 16. non modo juſtos,
d & ipſos etiam peccatores cùm orant, ſperare debere
à Deo ſe exaudiendos; ſi nimirùm orent ac petant non
quantum peccatores, ſed cum pio & recto affectu,
dque adjunctis ijs conditionibus, quas idem S. Doctor
xplicat art. 15. in reſponſ. ad 2. nimirùm ſi pro ſe ea po-
ulent, quæ ad ſalutem ſunt conducibilia: ſi cum fide,
e, ac vero deſiderio pœnitendi & placendi Deo, ſi de-

niquc

nique perſeveranter poſtulent: & tunc (ut docet S. Aug. tract. 102. in Joan.) exaudiuntur, & indubitanter accipiunt quod petunt, ſed quando debent accipere: quædam enim non negantur, ſed ut congruo dentur tempore differuntur.

Quæritur 4. ad quem debeat dirigi oratio, ſeu quis orandus ſit?

Reſpondetur duo certa eſſe. Primum eſt, Deum tanquam ſummum authorem, & cauſam principalem omnium donorum & bonorum naturæ, gratiæ & gloriæ, quæ per orationem poſtulari & obtineri poſſunt, orari debere. 2. eſt, Sanctos etiam in cœlo beatos orari & invocari poſſe, ut pro nobis apud ipſum Deum intercedant: ut explicatum & probatum eſt in tract. de Incarnat. cap. 8. ſect. 2.

Certum eſt quoque, ab alijs etiam hominibus adhuc in præſenti vita degentibus poſſe peti opem ſive auxilium interceſſionis apud Deum. Hoc enim ipſe Deus præcepit olim amicis Sancti Patriarchæ Job. Et S. Paulus paſſim in Epiſtolis ſeſe fidelium orationibus commendat.

Sed difficultas eſt, an oratio etiam dirigi poſſit ad animas in Purgatorio detentas? Reſpondetur, quod quamvis Joannes Medina quæſt. 5. de oratione, & alij quidam Theologi exiſtiment animas in Purgatorio exiſtentes orare non modò generatim pro fidelibus, ſed etiam ſpeciatim pro ijs, qui particulariter ipſis in hac vita chari fuerunt; D. Thomas tamen cit. quæſt. 85. art. 11. id negat: Quoniam (inquit) licet ſint nobis ſuperiores, quantum ad impeccabilitatem, ſunt tamen inferiores quantum ad pœnas quas patiuntur; & ſecundùm hoc non ſunt in ſtatu orandi pro alijs, ſed ut magis oretur pro eis. Quod ſi ſecundùm mentem illius Doctoris non ſunt in ſtatu orandi pro nobis, ergò non ſunt in ſtatu in quo debeant orari à nobis. Imò licet animæ illæ pro nobis orarent, fruſtra tamen à nobis invocarentur, cùm non ſint in eo ſtatu, in quo noſtras orationes poſſint cognoſcere, ſicut Sancti in

cœlo

elo, quorum ſtatus ex omni parte beatus, requirit ut gnoſcant orationes ad ſe directas, cùm hoc maximè ad oriam illorum accidentalem conferre poſſit.

Quæritur 5. Pro quibus ſit orandum?

Reſpondetur, non modò pro nobis nos orare debere, d etiam pro quibuſcumque alijs, quos tenemur ex charitate diligere, & quibus per noſtras orationes poſſumus rodeſſe. Quod quidem conſtat vel ex ipſa Orationis Dominicæ forma. nam ut ait D. Cyprianus in eius expoſitione: Noluit pacis Doctor, ut quis pro ſe tantum precetur. Non enim dicemus Pater meus, nec panem meum da mihi, &c. ſed Pater noſter, panem noſtrum da nobis, &c. Id præterea conſtat ex eo quod, ut rectè argumentatur S. Doctor, illud debemus orando petere, quod ebemus ex charitate optare: atqui non ſolùm nobis, ſed iam aliis debemus ex charitate multa bona optare, ergo ebemus etiam pro illis bona illa orando poſtulare.

Ex quo ſequitur, primò nos nullum hominem viventem in terris quantumvis peccatorem, aut nobis infenum debere ab orationibus noſtris generalibus excipere, uia nullum quantumvis peccatorem, aut infenſum deemus à charitate excludere; & ut loquitur D. Auguſtinus lib. de correptione & gratia cap. 15. Sicut nulli uandiu hic vivit, ſubtrahendum eſt correctionis beneficium, ita nulli denegandum eſt orationis ſuffragium.

Sequitur 2. Nos pro illis omnibus defunctis orare debere, quibus per orationes noſtras poſſumus prodeſſe. ac proinde nec pro damnatis orandum eſſe, cùm non ſint ullius gratiæ aut veniæ recipiendæ capaces: neque etiam pro beatis aut pro ſanctis in cœlo degentibus, cum ſint in termino gloriæ, neque ampliùs à nobis juvari indigeant. Unde illud S. Auguſtini, iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: quod tamen non obſtat quin de illorum fœlicitate, & de omnibus donis gratiæ & gloriæ, quæ ipſis collata, Deum laudare, & ipſi gratias agere poſſimus: imò & etiam poſtulare ut ad maiorem ipſius

Dei

Dei gloriam eorum Sanctitas magis innotescat, quo pi-res excitentur eorum intercessionem expetere, & vir-tes imitari.

Quæritur 6. quomodo sit orandum?

Respondetur duas præsertim conditiones in oratio requiri, attentionem scilicet, & devotionem: ac in p mis quod attentio requiratur, docet D. Thomas cita quæstionis 83. art. 13. & cum eo Theologi; ita nimiru ut initio saltem orationis is qui orat, vel ad ipsius orati nis sensum, & ad verba si vocaliter orat; neque id ani propositum in orationis progressu mutet, aut ullo mo mentem ad quævis alia voluntariè convertat, quæ atte tionem impedire queant. Unde S. Cyprianus serm. orat. Dom. Cùm astamus, inquit, ad orationem. vigila & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitat tunc omnis carnalis & secularis abscedat, nec quidqua tunc animus, quàm id solum cogitet, quod precatur. Qu autem segnitia est alienari, & capi ineptis cogitationib & profanis, cùm Dominum deprecaris? quasi sit aliu quod magis debeas cogitare, quàm quod cum Deo loqu ris? & quomodò te à Deo audiri postulas, cùm te ipse nc audias? vis esse Deum memorem tui, quando tu ipse m mor tui non sis?

Devotio etiam requiritur, ut scilicet oratio ex pio qu dam affectu procedat, ut fiat cum maximâ sui demissi ne, & summâ erga Deum reverentiâ, cum firmâ fide, vera in Deum confidentia, aliisque similibus dispositi nibus, quas sacræ Scripturæ frequentiùs ingerunt, & qu à Sanctis Patribus maximè commendantur. Certè nulli est, qui non seipsum tanquam peccati alicuius reum acc set, si minus reverenter, aut cum aliqua fidei vel sp vacillatione Deum oraverit, ex quo satis patet, vel ip conscientia judice, eiusmodi pium affectum ad orationei debitè faciendam requiri.

Quæritùr 7. & ultimo, quænam in oratione sint p stulanda?

Respon-

esfpondetur, ea omnia licitè & meritoriè poſſe à Deo
oſtulari, quæ ad ſalutem ſunt conducibilia, cuiuſmodi
nt in primis bona æterna, in quibus ipſa beatitudo con-
ſtit: tum media ad illam conſequendam utilia, quales
nt gratiæ & virtutes; poſſunt etiam poſtulari tempo-
lia bona & exteriora, quatenùs tamen ad beatitudinem
am aſſequendam aliquo pacto conducere poſſunt, &
oc manifeſtè patet ex formula iſta precandi, quam ipſe
hriſtus Dominus nos edocere dignatus eſt, Matth. 5.
qua complexus eſt quidquid à Deo poſtulamus aut de-
mus petere, unde S. Auguſtinus Epiſt. 121. ad Probam
illa Oratione Dominica loquens: Si per omnia, inquit,
nctarum precationum verba dſcurras, quantum exiſti-
o nihil invenies, quod non iſta contineat & concludat
atio. Quare utiliſſimum fore exiſtimavimus, ſi adiun-
imus hîc brevem ipſius Dominicæ Orationis explicatio-
em ſecundùm mentem SS. Patrum, qui ſingula illius
erba cum præcipuo quodam pietatis affectu expenderunt.

DIGRESSIUNCULA.

** Brevem Dominicæ Orationis explicationem continens juxtà mentem Sanctorum Patrum.*

PRima Orationis Dominicæ verba (Pater noſter, qui es in cœlis,) veluti quoddam ipſius precationis exordium continent, quo beneficam erga nos voluntatem Dei, utpotè Patris noſtri commemoramus: Non eſt autem meritorum noſtrorum (ut rectè monet D. Auguſtinus lib. 2. de ſermone Domini in monte cap. 8.) ſed gratiæ, cùm dicimus, Pater noſter: nec hoc ideò dicimus ut Deum ſuâ ſponte in nos beneficentiſſimum, & qui prior dilexit nos, ad exaudiendum & benefaciendum commoneamus, perinde ac ſi cum homine res ageretur, cuius captanda eſſet benevolentia, ſed ut in nobis, per illius denomina-

tionis considerationem, ipsi filialem erga illum confid
tiam excitemus. Quid enim (ut ibidem subdit idem
Augustinus) jam non det filiis petentibus, cùm hoc ips
jam dederit ut essent filij?

Sequuntur deinde petitiones septem, quarum tres p
mæ spectant ipsum ultimum finem qui est Deus, alia
rò quatuor, media conducibilia ad illum finem. Pri
est, (Sanctificetur nomen tuum:) Quod non sic petit
(inquit S. Augustinus sup. cap. 10.) quasi non sit sancti
Dei nomen, sed ut sanctum habeatur ab hominibus,
est, ita innotescat Deus, ut non æstimetur aliquid sancti
Vel (ut ait D.Chrysostomus homil. in hunc Matth. locu
Rogamus ut Deus per nostram vitam glorificetur, qu
unusquisque dicat: Ita fac nos vivere, ut per nos te u
versa glorificent; sanctificetur enim idem est ac glorifi
tur: digna est autem Deum deprecantis oratio, nihil
tere ante Patris gloriam, sed omnia eius laudi postpone

2. (Adveniat Regnum tuum.) Quod non ita dictum
(inquit S. August. sup.) quasi Deus nunc non regnet
terra, aut non semper in ea regnaverit. (Adveniat) er
accipiendum est, ut regnum Dei manifestetur homi
bus. (Et juxta mentem S. Hieronimi in hunc Matt
locum:) Ut diabolus in mundo regnare desinat, & n
regnet per peccatum in corpore nostro mortali, sed
in unoquoque nostrum regnet Deus. Vel denique
hæc verba (ut S. Cyprianus explicat in tract. de orat.
minic.) Petimus regnum illud nobis advenire à Deo r
bis repromissum, & Christi sanguine acquisitum: ut
in sæculo ante servivimus, postmodum Christo domin
te regnemus. Regnum namque Dei (inquit D. Augu
sup.) veniet sive velimus sive nolimus, sed desideri
nostrum ad illud excitamus, ut nobis veniat atque in
regnemus.

3. (Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.) H
verbis (inquit S. Cyprianus sup.) non petimus ut De
faciat quod vult, sed ut nos facere possimus quod De
vult:

lt : quod ut fiat, nobis opus est Dei voluntate, id est
era eius & protectione ; quia nemo suis viribus fortis
, sed Dei misericordia tutus.

Vel (ut explicat D. August. sup.) Fiat voluntas tua,
est obediatur præceptis tuis : sicut in Cœlo & in terra,
i est sicut ab Angelis, ita ab hominibus. Observat au-
m rectè D. Chrysostomus sup. quòd non dicitur, fiat
lunras tua in me, vel in nobis, sed ubique terrarum ;
solvatur error, & plantetur veritas, & expellatur ma-
ia : & revertatur virtus, & jam non differat cœlum à
rra.

4. (Panem nostrum quotidianum da nobis hodie :)
ec ergo tria (inquit S. August. in Enchiridio cap. 115.)
æ in præmissis petitionibus postulantur, hìc inchoantur,
quantumcumque proficimus, augentur in nobis : per-
ctè verò, quod in alia vita sperandum est, semper possi-
buntur. Reliquis verò quatuor quæ sequuntur, petun-
r temporalia, quæ propter æterna consequenda sunt
cessaria. Monet autem sapientes S. Chrysostomus sup.
od Dominus pro pane jussit orationem facere, non pro
cunia, neque pro lascivia, sed solùm pro pane quoti-
ano : & insuper apposuit, da nobis hodie, ut non conte.
mus nos ipsos sollicitudine supervenientis diei. Non
ùm autem dicimus, panem nostrum quotidianum da
bis hodie, ut habeamus quid manducemus, quod com-
une est inter justos & peccatores, sed ut quod mandu-
mus, de manu Domini accipiamus, quod est tantùm
nctorum.

Vel (ut explicat S. Hieronymus in hunc locum.) Peti-
us ut Dominus præcipuum nobis tribuat panem, illum
licet qui dicit in Evangelio : Ego sum panis vivus, qui
cœlo descendi. Panis enim vitæ Christus est (ut loqui-
r D. Cyprian. sup.) & panis hic omnium non est, se-
ster est. Hunc autem panem dari nobis quotidi- ro-
lamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistia- quoti-
: accipimus, intermittente aliquo graviori delicto, à
cœlo-

cœlesti pane prohibemur, & à Christi corpore separem
Petimus ergo, ut qui in Christo manemus, à sanctificati
ne eius, & corpore non recedamus,

5. (Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimi
timus debitoribus nostris.) Post subsidium cibi (inquit
Cyprian. sup.) petitur & venia delicti, ut qui à Deo p
scitur, in Deo vivat, nec tantùm præsenti vitæ, sed æte
næ consulatur, ad quam veniri potest, si peccata cond
nentur, quæ debita nostra Dominus appellat, &c. Q
ergo pro peccatis orare docuit, paternam misericordia
promisit. Sed planè addidit legem certâ conditione n
constringens; ut sic debitum nobis dimitti postulemu
secundùm quod & ipsi debitoribus nostris dimittimu
Cum qua ergo spe orat (inquit D. Chrysost. homil. 1
oper. imperf.) qui inimicitiam servat adversus alteru
à quo forsan læsus est? sicut enim ipse orans mentitu
dicit enim remitto, & non remittit: sic & à Deo pe
indulgentiam, & non indulgetur.

6. (Et ne nos inducas in tentationem,) id est, explic
Tertullianus lib. de orat. Ne patiaris nos in tentatione
induci, ab eo utique qui tentat. Quod itaque dicim
Deo, (inquit S. August. lib. de bono perseverantiæ, ca
6. ne nos inducas in tentationem, quid dicimus, nisi,
nos inferri sinas in tentationem? qua in parte ostenditu
ut rectè monet S. Cyprianus sup. contra nos nihil adve
sarium posse, nisi Deus antè permiserit, ut omnis tim
noster & devotio convertatur ad Deum, &c. quan
autem rogamus ne in tentationē veniamus, admonem
infirmitatis & imbecillitatis nostræ: dum sic rogamu
ne quis se insolenter extollat; ne quis superbè sibi a
arroganter aliquid assumat; ne quis aut confessionis, a
passionis gloriam suam ducat: cum Dominus ipse hu
litatem docens dixerit: Vigilate & orate ne veniatis
tentationem.

7. Et ultima petitio est, (Sed libera nos à malo, Ame
Orandum enim, (inquit S. August. sup) non sol

on inducamur in malum quo caremus, quod sexto
ponitur, sed etiam ut ab illo liberemur, in quod
inducti sumus. Hæc autem ultima petitio, ut obser-
S. Cyprianus sup. comprehendit omnia mala & ad-
sa quæ contra nos in hoc mundo molitur inimicus, à
bus potest esse fida & firma tutela, si nos Deus libe-
si deprecantibus atque implorantibus opem suam
ster. Vel, ut ait S. Chrysostomus in hunc locum, po-
amus liberari à malo, hoc est à Diabolo, qui malus
atur propter insignem malitiam, non quæ natura illi
t, sed quæ ex electione: & quia contra nos implaca-
bellum gerit. Hoc tamen ultimum, inquit S. August.
st. 121. quod in oratione Dominica positum est, tam
patet, ut homo Christianus in qualibet tribulatione
stitutus, & in hoc gemitus edat, & in hoc lachrymas
dat: hinc exordiatur, & in hoc terminet orationem;
e sequitur, Amen, quo desiderium orantis exprimitur.

§. IV.

De virtute charitatis, peccatisq; illi oppositis.

CHaritas est virtus supernaturalis Theologica, qua Deus summè super omnia diligitur propter seipsum, proximus propter Deum.

Dicitur 1. (Virtus supernaturalis) quia solis natura-
ibus acquiri non potest, sed necesse est, ut divinitùs in-
datur: unde dixit Apostolus ad Rom. 5. quòd Chari-
Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum San-
m, &c. Et S. Augustinus lib. de spiritu & littera cap.
Charitas Dei, (inquit,) dicta est diffundi in cordibus
stris, non quâ nos ipse diligit, sed quâ nos dilectores
s facit.

Dicitur 2. (Theologica) quia Deum habet pro objecto
mediato, primario quidem, prout est in se summè &
initè bonus; secundariò autem, prout suam bonita-
n in creatura rationabili manifestat.

Dicitur 3. (quâ Deus summè & super omnia diligi propter seipsum) quia ut rectè dixit S. Bernard. in tra de diligendo Deo, causa diligendi Deum, Deus est, m dus, diligere sine modo. Quod quidem fusiùs infrà plicabitur.

Dicitur 4. (& proximus propter Deum) id est prop bonum divinum quod in proximo elucet, vel ad qu proximus creatus est.

Cùm autem de hâc nobilissima virtute plurima disp tari soleant à Theologis, nos hîc præcipua tantummo & scitu magis necessaria, ex eorum communi & recep doctrinâ, præsertimque ex ijs, quæ apud S. Doctor quæst. 23 24. & sequ. fusiùs explicantur, seligemus.

2. Primum est, charitatem non modò esse virtutem pernaturalem Theologicam, cæteris omnibus quibusc que virtutibus perfectiorem, ut fusè demonstrat S. D ctor; sed etiam esse ipsarum virtutum veluti formam: quantum scilicet illis ultimam & completam perfect nem, earum actus ad ultimum finem perfectè ordinand tribuit.

Secundum est, charitatem esse amorem, non con piscentiæ aut desiderij, sed veræ ac perfectæ amicitiæ, q priùs à Deo, licet sine ullis nostris meritis, amati, eiu beneficijs præventi, ipsum vicissim redamamus ac so me diligimus propter bonitatem ipsius, non quâ no bonus est ac beneficus, sed quâ in se infinitè bonus perfectus, ac proinde infinitè diligibilis est: cùm, (ut priori parte tract. 2. cap. 2. dictum est,) quidquid in cre turis bonum aut perfectum est, vel esse potest, id om in Deo: imò aliquid infinities meliùs ac perfectiùs r perjatur, quod illum omni amore dignissimum efficit.

3. Tertium est, charitatis actus alios esse imperato quales sunt illi, qui per ipsius charitatis imperium ex centur, ut cùm quis dat eleemosynam pauperi, non m dò ut eius indigentiam sublevet; sed præsertim ut D placeat, illique opus gratum exhibeat: alios verò eli

tos, qui

, qui illius proprij sunt, & ex eius formali motivo con-
iuntur, & quibus homo fertur erga Deum ut summè
ectum: sive per unionem affectuum, idem volendo
od vult Deus; eius præcepta, consilia & alia quæcum-
e illi placent, appetendo & exequendo, non alia ratio-
, nisi ut voluntatem suam divinæ voluntati quàm per-
tissimè uniat & conformet: sive per viam benevolen-
, quâ Deo omnia bona velit, quæ ipsi velle potest,
na quidem intrinseca & essentialia ipsi Deo, per veram
perfectam in illis complacentiam; bona verò ipsi ex-
nseca (puta gloriam, honorem, amorem, observanti-
, & alia religionis reliquarumque virtutum officia,
Deo tam à se quàm ab aliis creaturis exhibenda) per
dentissimum desiderium, quo hæc omnia non solum
lit & optet Deo; sed etiam quibuscumque modis po-
t, ut re ipsa exhibeantur, efficiat.

4. Quartum est, verissimum esse, quod S. Bernardus
it, lib 2. de diligendo Deo, Modum diligendi Deum
e, diligere sine modo: siue enim charitas consideratur
iectivè secundùm illud bonum quod volumus Deo:
e appretativè, secundùm æstimationem, quam de Deo
o concipimus; sive intensivè, secundùm fervorem &
natum quo in Deum per amorem ferimur, nullus mo-
s ipsi præscriptus est: Certum est enim quod Deum
iectivè & appretativè tenemur diligere præ aliâ quâ-
s creaturâ, unde Christus Dominus: Qui amat, inquit,
atrem & Matrem plus quàm me, non est me dignus.
uamvis autem iuxta communem Theologorum senten-
am, intensio charitatis sub obligationem non cadat,
ossimusque actu charitatis etiam valdè remisso satisface-
divino præcepto, quo iubemur Deum ex toto corde
iligere, ut docent Almainus, Maior, Vega, & alij, quos
tat & sequitur Isambertus Tract. de Char. disp. certum
t tamen nullum intensionis modum in amore Dei esse
efinitum, nosque nullo affectu adeo ferventi & intenso
osse Deum diligere; quin ad illum adhuc ferventiùs &

intensiùs diligendum, si non ex præcepto teneamur, saltē per gratiam ipsius invitemur & excitemur.

5. Quintum est, habitum charitatis, quod etiam de a arum virtutum Theologicarum habitibus similiter dice dum est, non produci physicè per actus, sicut de habi bus virtutum moralium docent Philosophi: sed à D infundi, juxtâ id quod dixit Apost. Rom. 5. Charitas D diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, q datus est nobis: & ex consequenti secundum communi rem & probabiliorem Theologorum sententiam ab ip met Deo augeri, non verò per actus aliquos, nisi tantu dispositivè & meritoriè, ut in priore parte dictum Tract. 6. cap. 4. sect. 6. unde Concilium Trident. obs vat sess. 6. cap. 10. Ecclesiam illud augmentum à Deo p stulare in quadam collecta, cùm dicit: Da nobis fide spei & charitatis augmentum.

Cæterùm per quosnam actus homo ipsius charita augmentum promereri possit, non planè constat in Theologos: quidam enim existimant nonnisi per act ipso habitu intensiores fieri posse: alij etiam per act æqualiter intensos; imò quidam asserunt hominem charitate constitutum, per actus quoque aliarum vir tum promereri posse augmentum ipsius charitatis: qu inter alios docet beatæ memoriæ Franciscus Salesius E scopus Gebennensis lib. 3. de amore Dei, cap. 2. proba ex canone 24. sess. 8, Concil. Trident. ubi indefinitè, sine ullâ exceptione dicitur, justitiā acceptam augeri p bona opera: ubi autem (inquit ille ex S. Bernardo) hil excipitur, nihil distinguendum est.

Quamvis autem propter tanti viri authoritatem & p res optimas rationes, quas ibidem profert, hæc ulti sententia probabilissima meritò videatur: tutissimum men est & consultissimum unicuique, actus quam per ctissimos charitatis crebrò elicere, & alia pietatis ope ex eiusdem virtutis motivo, cum ingenti animi affec producere; eâ siquidem ratione, non augmentum m

do, sed

,sed cumulum divinæ illius virtutis accipere merebitur.

6. Porrò thesaurum adeò pretiosum unico mortali ccato totum deperdi, ex fide certum est, & à Concilio idenntino definitum sess. 6. cap. 15. sicut è contra per ccata venialia charitatem non amitti declaratur ca- m sess. cap. 11. ubi expresse dicitur, justos quantum- s in peccata venialia quandoque cadant, non propte- a desinere esse justos: ex quibus verbis rectè colligi- r non modò charitatem non amitti, sed ne quidem mi- ui per quælibet peccata venialia: quod etiam docet S. hom. qu. 24. art. 10. & cum eo communiter omnes; si im charitas minueretur per peccatum veniale, seque- tur quòd per plura venialia tandem omninò amittere- r; omne siquidem finitum, ablatione sæpius iteratâ ali- uius finiti, tandem consumitur.

Quod quamvis ita se habeat, fatendum est tamen cha- tatis fervorem minui per peccata venialia, quæ licet haritati contraria non sint, eius tamen operationibus op- onuntur, pravosq; paulatim habitus in animâ ingenerant, uibus ad maiora & etiam mortalia peccata perpetranda isponitur.

Sextum denique est, dari speciale præceptum de dili- gendo Deo; non solùm negativum, quo prohibeatur quidquid contra dilectionem illi debitam committi po- est; sed etiam affirmativum, quo Deum actu aliquo in- terno diligere obligamur. Ita S. Thom. quæst. 44. art. 1. & evidenter constat ex his Christi Dni verbis S. Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. quibus cùm adjungit hæc alia, hoc est primum & maxi- mum mandatum, illud ab alijs mandatis distinctum esse ostendit.

7. Quæres quo tempore præceptum illud obliget. Re- spondetur 1. Certum est & in confesso apud omnes, tunc nos ad actum charitatis eliciendum teneri, cum ad actum perfectæ contritionis eliciendum obligamur; sive in ar- ticulo mortis, cùm aliter Deo reconciliari non possumus;

sive cùm in statu peccati mortalis Sacramentum aliquo[d] suscepturi vel administraturi sumus, deestque copia Con[-] fessarij: actus enim perfectæ contritionis charitate form[a]ri debet ut habetur in Concilio Trident. sess. 14. cap. [4.]

Respondetur 2. Probabile esse quod Navarrus cap. 1[1] num. 8. & quidam alij docent, hominem ad actum cha[-] ritatis exercendum obligari, ubi primum rationis usu[m] adeptus est, ipsique sufficienter innotescit Deum esse sum[-] mum bonum & ultimum finem, ad quem se suaq; omni[a] per charitatis actum ordinare tenetur; quamvis Bonacin[a] disp. 3. de charit. quæst. 4. punct. 2. & alij Theologi ne[-] gent ad actum charitatis tunc eliciendum obligatum ess[e] sub reatu peccati mortalis. Quidquid sit autem de ill[a] Navarri sententiâ, indubitatum est apud omnes, omissio[-] nem illam non fore peccatum mortale in eo, qui de ill[a] obligatione nihil unquam audivisset, aut nusquam cogi[-] taret se ad actum charitatis eliciendum obligari, vel qu[i] Doctorum illorum sententiæ subscribere nollet, & con[-] trariam saltem ut probabilem amplecteretur.

8. Jam quod spectat ad peccata charitati opposit[a], quamvis mortalia omnia, quatenùs sunt quædam Dei of[-] fensæ, huic virtuti maximè adversentur; duo tamen sunt quæ illi ex propriâ & peculiari ratione opponuntur.

Primum est, odium Dei, quod peccator concipere po[-] test, ut docet S. Thomas quæst. 34. art. ex consideration[e] quorumdam effectuum divinæ voluntatis, qui depravata[e] voluntati suæ repugnant, qualis est inflictio pœnæ peccati[s] debitæ; Deum enim propter se præcisè odisse nullus po[-] test, cùm in eius naturâ nihil nisi infinitè diligibile occur[-] rat: Et hoc peccatum haud dubiè peccatorum omnium gravissimum est, ut asserit idem S. Doctor art. 2. cùm per illud homo maximè à Deo avertatur.

Alterum peccatum, est acedia, quæ, ut docet S. Thom[.] quæst 35. art. 1. & sequent. nihil est aliud, quàm tristi[-] tia & tædium quoddam voluntarium & deliberatum de bono spirituali, in quantùm est bonum divinum, id est, quate-

uatenùs per illud bonū spirituale, puta per Sacramentorum susceptionem, aliaque bona opera, homo tendit in Deum, illi obsequitur, illum glorificat, &c. & ut sic opponitur directè charitati, cuius proprius effectus est gaudium de bono divino.

Explicatis ijs, quæ ad charitatem pertinent, in quantùm Deum respicit, doctrinæ ordo postulare videbatur, ut de charitate proximi aliquid diceremus; verùm cùm plurima quæ ad virtutem illam spectant, in præceptis secundæ Tabulæ contineantur, commodiùs existimavimus, quod etiam præstitit Navarr. cap. 14. num. 3. & ante illum S. Bonavent. in 3. dist. 37. agere de ijs, quæ ad charitatem proximi spectant, cùm quarti præcepti & sequentium explicationem aggrediemur.

§. V.

De virtute Religionis, peccatisq; illi oppositis.

Religionis nomine secundùm mentem S. Doctoris qu. 81. art. 1. intelligitur virtus illa, per quam homines Deo debitum cultum & honorem exhibent; quæ quidem non est Theologica; sed prima & præcipua inter morales: cùm pro immediato obiecto, non ipsum Deum, sed cultum & honorem illi exhibendum respiciat.

Illius actus, sicut & aliarum virtutum, sunt duplicis generis: alij siquidem sunt eliciti, quibus homo subijcitur Deo, illique debitum honorem & cultum exhibet, cuiusmodi sunt adoratio, sacrificium, oblatio, oratio, votum, &c. Per adorationem, supremam Dei Majestatem reveremur, noscque illi quantā possumus animi ac corporis demissione subijcimus: Per Sacrificium, Deum ipsum colimus,, tanquam Supremum vitæ ac necis arbitrum: Per oblationem, eiusdem Dei absolutum ac summum in res omnes Dominium profitemur: Per orationem, ad illum recurrimus, ut ad fontem & principium totius boni quod speramus: Per votum denique, eundem agnoscimus tan-

quam ultimum finem, in quem nos & nostra omnia spe ciali affectu referre volumus, de quibus omnibus & sin gulis pleniùs agit S. Doctor quæst. 84. & sequent.

Alij autem sunt actus religionis imperati, cuiusmod sunt omnes aliarum virtutum actus, qui ad Dei cultum referri possunt, quo sensu dicit S. Jacobus cap. 1. Religi munda & immaculata hæc est, visitare pupillos & vidua in tribulatione eorum, &c.

2. Quod spectat ad peccata virtuti religionis opposit varia sunt & multiplicia, de quibus non solùm hîc, se etiam in duabus sectionibus sequentibus agendum erit.

Primum & præcipuum ac veluti radix cæterorum, e superstitio, quâ (vt docet S. Thomas quæst. 92. art. 1. vel Deo cultus illegitimus, vel creaturæ cultus indebitu exhibetur. Prior illa subdividitur in duas species : qu rum altera est, cum Deo exhibetur cultus falsus, ut quis nunc veteris legis sacrificia offerret : hic enim cultu ut observat S. Doctor quæst. 95. art. 1. falsus esset, cù fuerit institutus ad significanda vitæ ac mortis Christi D mini mysteria tanquam futura, quæ tamen jam perac sunt : ad quod peccatum. ut monet Toletus lib. 4. ca 14. reducitur illud, quo quis falsas Reliquias pro ver supponeret, vel falsa miracula fingeret, ut ementito il religionis nomine, eleëmosynas hinc inde corrogaret.

Altera species est cùm exhibetur Deo cultus superfl us ; id est, ut explicat S. Doctor art. 2. cùm aliquid fi quod neque confert ad Dei gloriam, neque ad hoc mens hominis in Deum feratur, aut carnis conscient inordinatæ refrenentur ; aut etiam quod est præter D institutionem, vel contra legitimam & approbatam E clesiæ consuetudinem : Hoc enim totum, inquit S. D ctor supr. reputandum est superfluum & superstitiosu

3. Superstitio autem illa, qua cultus indebitus creat ræ tribuitur, quinque sub se includit species : scilicet Id lolatriam, Magiam, Divinationem, vanam Observantia & Maleficium.

Idolo-

Idololatria est, cùm cultus divinus alicui creaturæ tanquam Deo exhibetur. Observat autem rectè Toletus lib. 4. cap. 24. Idololatriam, non modò religioni, sed etiam fidei esse oppositam: sicut enim vera adoratio non est nisi præcedat in intellectu fides, quâ illius excellentiam agnoscimus, cui nos subijcimus: sic adoratio falsa, qualis est Idololatria, supponit errorem in intellectu, quo æstimamus creaturam aliquam honore divino dignam.

Magia est potestas quædam inordinatè collata per dæmones, pacto cum illis inito, quâ medijs pravis & superstitiosis fit aliquid, quod est suprà naturæ humanæ vires, non tamen ipsius dæmonis naturales vires excedit. Pactum autem illud magi cum dæmone fit, vel expressè cum ipso dæmone visibiliter apparente, aut cum alio Mago vices dæmonis supplente: vel tacitè per dæmonis invocationem, quæ non solum fieri censetur, cùm homo conceptis verbis auxilium dæmonis invocat; sed etiam ut rectè monet Martinus Delrio lib. 6. disqu. magic. quoties homo intentat aliquid facere per ea, quæ neque ex se, nec virtute aliquâ supernaturali divinitùs inditâ, talem effectum producere possunt, ut cum certa verba vel caracteres ad morbos depellendos adhibentur.

4. Observat etiam Toletus suprà, magiam hæresi sæpè coniunctam esse: ut si magus cum pertinacia credat dæmones posse patrare miracula, aut aliquid citra permissionem divinam propriâ virtute facere. Certissimè enim tenendum est, ut ait S. August. lib. 18 de civit. cap. 18. solum Deum posse omnia facere quæ voluerit, nec dæmones aliquid operari secundùm naturæ suæ potentiam, nisi Deus permiserit.

Observat etiam idem Toletus contingere aliquando posse personas quasdam simplices, modis supra explicatis, quibus tacitè dæmon invocatur, utentes, invincibiliter ignorare se invocare dæmonem: & tunc non peccare saltem mortaliter, propter ignorantiam illam invincibilem, quæ tamen ampliùs illos non excusat, quando vel

ab alijs monentur, vel per seipsos advertunt id quod faciunt illicitum esse, aut de illo dubitare incipiunt.

Divinatio est inordinata & superstitiosa inquisitio rerum aliquarum, vel futurarum vel occultarum, quas homo hîc & nunc naturaliter cognoscere non potest.

Docet autem S. Thomas quæst. 95. art. 5. semper in divinatione expressam vel tacitam dæmonis invocationem reperiri, ut illius ope notitia rerum illarum acquiratur: unde fit ut divinatio, sicut & magia, propter illud commercium cum dæmone, gravissimum contra virtutem religionis censeatur esse peccatum: Apostolus siquidem Cor. 10. prohibet fideles fieri socios dæmoniorum: & S. August. lib. 2. de doct. Christ. cap. 13. dicit: Omnem societatem dæmonum tanquam pestiferam esse fugiendam.

5. Expressa autem dæmonis invocatio in divinatione multipliciter fieri solet, ut fusè explicat S. Doctor qu. 65. a. juxta varios modos, quibus solet dæmon futura vel occulta manifestare. Aliquandò enim id præstat per fictas quasdam apparitiones, quibus oculis hominum illudit: & hæc divinationis species vocatur præstigium. Aliquando per somnia: quando quis per somnia responsum expectat à dæmone, & vocatur divinatio per somnia. Aliquando per mortuorum fictam apparentiam vel locutionem, & vocatur Necromantia. Aliquando per statuas & aliqua corpora terrestria; & dicitur Geomantia. Aliquando per figuras apparentes in aquis; & vocatur Hydromantia. Aliquando per figuras aëreas vel igneas: & vocatur Æromantia vel Pyromantia, Aliquando per inspectionem viscerum animalium. quæ dæmonibus immolantur: & dicitur Aruspicium.

Quæ quidem omnes divinationis species sunt peccata mortalia gravissima, divinâ lege reprobata, ut patet Deut. cap. 18. & etiam sanctionibus Ecclesiasticis sub anathematis interminatione prohibita, ut habetur capite. Si quis 26. quæst. 5.

Divina-

Divinatio, quæ fit per tacitam dæmonum invocationem, ut docet S. Thomas supr. in duo genera subdividitur. Quorum primum est, quando ad cognoscendas res futuras vel occultas, superstitiosè consideratur aliquid in dispositionibus quarundam rerum, quod ex se nullam habet naturalem connexionem cum rebus illis futuris & occultis: ut enim rectè dixit S. August. lib. 2. de doctr. Christ. cap. 2. Istæ opiniones quibusdam rerum signis humana præsumptione institutis. ad eadem illa, quasi quædam cum dæmonibus pacta, referenda sunt,

Quod si ad hunc divinandi finem motus vel situs siderum consideretur, hæc divinatio dicitur Astrologia: si garritus animalium aut avium, dicitur Augurium: si earundem avium volatus, Auspicium: si verba quædam hominum casu prolata retorqueantur ad prænotionem aliquam futurorum, dicitur Omen; si lineamenta quædam manus superstiosè observentur, vocatur Chiromantia.

6 Porrò circa Astrologiam observandum est ex S. Doctore quæst 95. art. 5. quod, quamvis per illam scientiam aliqui effectus naturales præcognosci possint, ut Eclypses, aeris immutationes, &c. item inclinationes, complexiones, & aliæ similes corporis humani dispositiones (quòd, licet validè incertum sit in particulari, nihilominùs in generali ex Philosophiâ compertum est astra & cœlos in humana corpora aliquo pacto influere) certum est tamen duobus præsertim in casibus mortale peccatum esse Astrologicâ eiusmodi scientiâ uti. Primò, ad ea cognoscenda, quæ à solâ divinâ voluntate pendent, puta ad cognoscendam prædestinationem, salutem, damnationem, &c. alicuius hominis. Secundò, ad ea præcognoscenda tanquam certè eventura, quæ ex libera hominis voluntate pendent: unde S. August. lib 4. Confess. cap. 3. dicit, eiusmodi astrorum consultores, quos vocat Planetarios, à Christiana pietate repelli & damnari: & lib. 2. de doctr. Christ. cap. 20. vocat Astrologiam illam iudiciariam genethliacorum, perniciosam superstitionem; dicitque

dicitque illius sectatores nimis errare, & vendere impe
tis hominibus miserabilem servitutem. Diximus, tanq
certò eventura; quia, si quis per illam scientiam ex c
gnitione complexionis & habitudinis naturalis alicui
hominis, conijceret tantùm evenire posse, ut hoc vel illi
ageret; tunc licet alioqui vanum & valdè incertum es
tale judicium, non esset tamen peccatum mortale; ni
in eo casu, quo quis ita addictus esset eiusmodi Astrolo
gicis observationibus, ut illis tanquam primâ & præc
puâ regulâ in suis actionibus uteretur: ita ut nisi pri
consultis astris. neque ullum negotium aggredi, neq
quidquam alicuius momenti agere vellet.

Est præterea genus alterum divinationis per sortes
circa quod advertendum est ex S. Thoma, alias esse so
tes divinatorias, quæ adhibentur ad aliquid occultu
vel futurum sciendum; alias consultorias ad cognosce
dum quid in aliquo casu agendum sit; alias divisorias a
determinandum quid in alicuius rei partitione cuiqu
eveniat; & in sortibus quidem divinatorijs est semp
peccatum mortale; quia in illis semper tacita dæmon
invocatio reperitur, cùm neque ex divina institution
neque ex aliquâ virtute naturali sortes illæ connexio
nem ullam necessariam habeant cum eo; quod per illa
inquiritur.

7. In sortibus autem consultoriis est etiam peccatu
mortale, quando resolutio expectatur à dæmone, no
verò quandò per illas Deus consulitur, quod tamen fie
non debet nisi cum triplici conditione. Prima est, ut no
ex curiositate, sed ex gravi necessitate id fiat; ex. gr
Si inter Dei Ministros, ut id verbis & authoritate S. Au
gustini Epist. 180. ad Honorat. explicemus: Sit discepta
tio, qui eorum persecutionis tempore maneant, ne fug
fiat omnium & qui eorum fugiant, ne morte omnium
deseratur Ecclesia: si hæc disceptatio aliter non poteri
terminari, quantum mihi videtur, qui maneant, & qu
fugiant, sorte legendi sunt: & lib. 1. de doctr. Christ. ali
ud pro-

profert exemplum; Si, inquit cap. 28. abundaret ali-
id, quod oporteret dari ei qui non haberet, nec duobus
re posset: si tibi occurrerent duo, quorum neuter ali-
n vel indigentia, vel aliqua erga te necessitudine supe-
ret, nihil justius faceres, quàm ut sorte eligeres, cui
ndum esset quod duobus dari non posset.

8. Secunda conditio est, ut fiat cum reverentia; unde
bservat Beda super caput 3. Acto. Apostolos nonnisi col-
cto fidelium cœtu, & precibus ad Deum fusis sortes
edisse, ut in locum Judæ alium Apostolum substituerent.
Tertia denique conditio est, ut verba sacræ Scripturæ,
æ in sortibus consultorijs adhiberentur, ad negotia ter-
na non convertantur: unde S. August. Epist. 119. ad
nua. His, inquit, qui de paginis Evangelicis sortes le-
unt: etsi optandum sit ut id potius faciat, quàm ad dæ-
nonia consulenda concurrant. tamen etiam ista mihi di-
plicet consuetudo, ad negotia sæcularia, & ad vitæ hujus
anitatem divina oracula velle convertere.

Divisoriæ autem sortes licitæ sunt, dummodò triplex
dsit conditio. ut docet Toletus lib. 4. cap. 15. Prima est,
t nihil in illis fiat contra bonum publicum, ut si digni-
ates sorti committerentur inter eos, quorum aliqui essent
ad illas inepti. Secunda, ut nihil etiam fiat contra justi-
tiam. Tertia denique, ne fiant eiusmodi sortes in bene-
ficijs, & dignitatibus Ecclesiasticis, in quibus sortitione
uti non licet. His stantibus conditionibus, sorte divisoria
uti licitum est, dummodò eventus illius non expectetur
à dæmone, sed sit purè fortuitus.

9. Vana observatio in eo differt à divinatione, quod
hæc præsertim spectet cognitionem rerum quarumdam
occultarum modo indebito consequendam; illa verò re-
feratur ad commoditates aliquas corporis vel animi, per
media quædam inutilia & superstitiosa obtinendas, quod
si id fiat ad nocumenta inferenda, vocatur maleficium.
Certum est autem eiusmodi vanam & superstitiosam ob-
servationem esse ex genere suo peccatum mortale: in eâ

siqui-

ſiquidem vel expreſſa vel tacita dæmonis invocatio ſem-
per reperitur, ut docet S. Auguſtinus lib. de doctr. Chri-
ſtiana cap. 20.

Illius verò tres ſunt præſertim ſpecies. Prima eſt a-
notoria, quæ orationes quaſdam & jejunia, tanquam me-
dia certa & infallibilia, adhibet ad acquirendas ſcientias
ſine ullo labore & ſtudio, ad modum ſcientiarum infu-
ſarum : quod quidem fieri ſine mortali peccato non po-
teſt, ut docet S. Thomas quæſt. 96. art. 1. Secunda eſt
obſervatio ſanitatum : cùm quis nimirùm ad ſanitatem
recuperandam, aut alteri conferendam, media quædam
inutilia & ſuperſtitioſa adhibet : ut quaſdam orationes
certis quibuſdam verbis, & non aliis conceptas, certos
characteres brachio colligatos, &c. Et hæc vana obſer-
vatio, niſi invincibilis ignorantia excuſet, mortale pecca-
tum eſt, cùm, ut docet S. Thomas art. 2. in eâ ſubſit ſem-
per tacita aliqua dæmonis invocatio : unde S. Auguſt.
ſupra dicit, quòd ad ſuperſtitionem pertinent ligaturæ
& remedia, quæ Medicorum quoque diſciplina conde-
mnat, &c.

10. Neque dicas orationes eſſe media optima, & reli-
gioni valdè conſentanea : id enim verum eſt, ſi adhibe-
antur ſolùm ad poſtulandùm à Deo ſanitatem, non verò
ſi illis ex ſuperſtitioſâ perſuaſione ineſſe credatur vis ad
conferendam ſanitatem ; vel ſi exiſtimetur per illas ora-
tiones ſanitatem infallibiliter eſſe impetrandam, dummo-
dò talibus verbis & non aliis conſtent, &c. quis enim
non videat obſervationes eiuſmodi vanas & inutiles eſſe,
proindeque & rationi & religioni repugnantes.

Idem judicium ferendum eſt de ijs, qui collo appenſas
geſtant Reliquias Sanctorum aut verba quædam Evan-
gelica ; ſi enim id fiat ex vero & ſincero religionis affe-
ctu, ad colendum Deum, & Sanctos eius honorandos,
licitum eſt & pium, ſi verò vana aliquâ circumſtantia ob-
ſervetur : ut quod vas Reliquiarum debeat eſſe talis for-
mæ ; quòd verba Evangelica in charta virgine ſint ſcri-

pta : ut

a : aut quòd certò credatur Reliquiis illis & verbis in-e vim infallibilem efficiendi ; ut quis v. g. in bello, aut statu peccati mortalis non moriatur : id haud dubiè perstitiosum est, ac proinde illicitum, ut docet Toletus b. 4. cap. 16. post S. Thomam sup. art. 3. ad 3.

11. Tertia deniq; est, vana observatio futurorum even-um : ut cùm quis ex quarumdam rerum impertinen-um occursu, mala aliqua: vel bona sibi vel aliis eventu- ominatur. Varia illius vanæ observationis exempla ofert S. August, cap. 20. supra, ubi dicit : quod Ad pa-à cum dæmonibus inita pertinent millia inanium ob-rvationum : puta si membrum aliquod salierit ? si jun-m ambulantibus amicis, lapis, aut canis, aut puer me-us intervenit ; si quis cum se calceat sternutaverit ; si stis à soricibus rodatur, & plus timeatur suspicio mali turi quàm præsens damnum doleatur.

Quod spectat ad maleficium, breviter dicimus speciem tandam esse vanæ observationis, quâ quis dæmonis ope ijs sive in corpore, sive in anima, sive in bonis exte-oribus nocet vel nocere intendit. Unde patet quæ sit fferentia inter Magum & Maleficum, observat Tolet. b. 4. cap. 16. Magus enim ope dæmonis utitur præser-m ad propriam ostentationem & admirationem sui ex-tandam ; Maleficus verò ad nocumentum alijs infe-ndum.

Est autem duplex maleficium : amatorium scilicet, aut eneficum : maleficium amatorium illud est, quo utun-r malefici ad amorem carnalem excitandum, vel è con-a ad odia, vel divortia inter personas coniugatas exci-nda : circa quod observandum est, ut rectè monet idem oletus supr. dæmonem nullam posse voluntati huma-e necessitatem inferre, sed eam tantummodò allicere, l immutando phantasiam & imaginationem, & rem natam exhibendo tanquam amabiliorem, vel carnis ppetitum inflammando & excitando : quibus non ob-antibus voluntas libera semper manet, potestque homo,

si velit,

si velit, gratiæ divinæ auxilio adjutus, illecebras omni
eiusmodi abijcere.

Maleficium veneficum illud est, quo utuntur malefi
ut alicui noceant. vel in corpore dolores & infirmitate
quasdam inducendo, vel in bonis exterioribus ventos
grandines & tempestates ope dæmonis excitando; quibu
animalia interimantur, arbores eradicentur, domus sub
vertantur, &c. certum est enim dæmonem ista & alia si
milia, Deo ita permittente, posse efficere, ut manifestum
est ex capite 1. & 2. libri Job.

12. Porrò advertendum est maleficos, præter peccatum
maleficij initi, multis insuper alijs horrendis peccatis ess
irretitos: quapropter ab illis in Confessione inquiri debet
num aliquod pactum expressum vel tacitum cum dæmo
ne inierint? num Christi Domini fidem & Baptismum
ejuraverint; num aliquid erroneum contra fidem credi
derint; num dæmonem invocaverint, vel ipsi adoratio
nem aut alios divinos honores detulerint; vel ab ips
aliquid in hâc vitâ vel in futurâ speraverint: num sacri
legium aliquod commiserint, & an rebus aliquibus sa
cris, puta Oleo sancto, aqua benedicta, ad impia & nefan
da facinora patranda abusi fuerint? Perpendenda item da
mna, quæ eorum maleficijs fuerint subsecuta, ut repara
tio eorum injungatur: quæ omnia & plura alia videri
possunt apud Martinum Delrio lib. 6. sect. 3. & Toletum
loco supra cit. ubi etiam rectè monet. maleficos peccare
non solùm quando utuntur maleficijs ad nocendum, se
etiam cùm eandem artem adhibent ad solvendum ma
leficium quod intulerunt; imò nec licitum esse petere
malefico, ut maleficium altero maleficio dissolvat: se
orationibus, exorcismis, Sacramentorum digna susceptio
ne, & alijs pijs operibus id à Deo postulandum & ex
pectandum esse.

13. Præter quinque supradictas superstitionis specie
duo sunt adhuc peccata religionis virtuti speciatim op
positæ, scilicet tentatio Dei, & sacrilegium.

Tenta-

Tentatio Dei eſt cùm quis dubitans de aliqua perfectio-
e Dei, aliquid agit ut experiatur utrùm Deus talem per-
ctionem habeat nec ne? v. g. Utrùm Deus ſciat vel
oſſit aliquid. Hoc autem peccatum ex genere ſuo mor-
le eſt, ut docet Tolet. cap. 10. ubi etiam obſervat duo-
us modis illud committi poſſe; uno modo expreſsè,
ùm quis aliquid facit hâc intentione, ut experiatur, utrùm
eus aliquid facere poſſit: altero modo tacitè: quando
uis, licet non habeat expreſſam intentionem Deum ten-
andi. id tamen agit, quod ex ſe in illam Dei tentationem
ndit; ut cùm quis neglectis mediis à divinâ providen-
â conſtitutis expectat effectum aliquem à ſolo Deo, nul-
 neceſſitate aut cauſa rationabili ad id movente: unde
Auguſtinus lib. 2. contra Fauſt. cap. 39. dicit, quod
hriſtus Dominus, fugiendo & latendo, hominis inſtrue-
at infirmitatem, ne Deum tentare audeat, quando habet
uod faciat, ut quod cavere oportet, evadat.

Quod ſi neceſſitas aliqua vel rationabilis cauſa ſubſit;
unc, ut docet S. Thomas, quæſt. 97. art. non tentaret
Deum, qui auxilium aliquod extraordinarium ab eo po-
ſtularet, aut expectaret, juxta illud 2. Paralip. 20. Cùm
gnoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus re-
idui, ut oculos noſtros ad te dirigamus.

14. Sacrilegium, ut docet S. Thomas quæſt. 99. art. 1.
& ſequ. eſt violatiò rei ſacræ, ſeu cultui divino deſtina-
tæ: quæ violatio contingit, cùm aliquid circa eam fit,
quod repugnat cum eo cultu, ad quem deſtinata eſt,
ut rectè obſervat Gregorius Valentia diſp. 6. qu. 15. de
ſac. pun. 2. Tres autem ſacrilegij ſpecies diſtinguit S. Do-
ctor ſupra; prima ſpectat perſonas ſacras; ſecunda loca
ſacra: tertia res ſacras, prout à perſonis & locis diſtin-
guuntur.

Ad primam ſpeciem pertinet quidquid fit contra per-
ſonam ſacram, (qualis eſt Clericus, vel perſona Religio-
ſa) quo reverentia eius conditioni debita, aut immunitas
eidem; quatenùs Deo ſacra eſt, conceſſa violatur, aut læ-
ditur;

ditur; ut si quis manus violentas in Clericum injiciat, aut cum personâ sacrâ fornicetur.

Ad secundam speciem spectant actiones illæ. quæ specialiter repugnant cultui divino, ad quem sacer locus est destinatus; qualia sunt effusio injusta sanguinis humani in Ecclesia, item fornicatio, & quævis alia illicita seminis effusio in eodē loco; furtū item, non modo rei sacræ, quod ad tertiam speciem pertinet, sed & cuiuscumque alterius in loco sacro perpetratum; ut ex communi Theologorum sententia docet Valentia supra.

Ad tertiam denique sacrilegij speciem pertinet abusus Sacramentorum aliarumque rerum sacrarum, vel olei sacri, aquæ benedictæ, &c. item profanatio vasorum & ornamentorum sacrorum, violatio imaginum sacrarum. Addit Cajetanus apud eundem Valentiam suprà, ad hanc quoque sacrilegij speciem pertinere sacrarum scripturarum abusum, ut si ad superstitiones inducendas. vel hæreses confirmandas, vel etiam ad res ludicras adhibeantur. Cæterùm rectè observat idem Valentia suprà p. 1. 2. sacrilegium quodcunque ex formali intentione & cum divini cultûs contemptu perpetratum, esse peccatum mortale; nec ullam materiæ levitatem excusare, eo quòd ratione contemptûs, si non materia, certè malitia gravis semper in eo reperiatur: secùs autem, si quis absque ullo divini cultûs contemptu, re aliquâ sacrâ utatur, præter eum finem ad quem destinata est; aut enim tantummodò erit peccatum veniale, si prudentis viri judicio materia levis esse censeatur; si verò gravis sit, erit mortale.

§. VI.

Quot modis peccetur in primum Decalogi præceptū

1. COntra hoc primum Decalogi præceptūm peccant in primis, qui Idololatriam ac Judaismum profitentur, aut à fide, vel religione Catholicâ per apostasiam recedunt.

Qui

Qui dogmatibus hæreticorum, alijsque erroribus ab cclesiâ damnatis & proscriptis pertinaciter adhærent: qui æreticos in causa hæresis fovent & protegunt: cum illis emerè de fidè disputant, eorum libros legunt, aut conionibus vel ceremonijs intersunt.

Qui de alicuius articuli fidei veritate dubitant; qui dem negant vel dissimulant, cùm illam exteriùs profiteri enentur: qui Fidei mysteria præcipua, aliaque ad salutem itu necessaria, ut Symbolum Fidei, Orationem Dominim, Decalogum, & Sacramenta culpabiliter ignorant.

Qui de misericordia & gratiâ Dei præsumunt: vel de lâ desperant, qui Deum propter flagella sibi inflicta odeınt: de eius providentia obmurmurant: vel eius obseuium animo deliberato fastidiunt.

Qui Deo cultum superstitiosum & indebitum, vel creaıræ cultum soli Deo debitum impendunt: qui dæmoem expresse vel tacitè invocant; vel pactum expressum el tacitum cum eo ineunt.

2. Qui rerum futurarum vel occultarum cognitionem, er modos superstitiosòs & indebitos inquirunt, ut per ræstigia, somnia, necromantiam geomantiam, &c. item er Astrologiam judiciariam ab Ecclesiâ reprobatam, auurium, auspicium, omen, chiromantiam, fortes, & alios miles modos à dæmonibus in perniciem hominum iventos.

Qui divinos & ariolos de rebus illis futuris vel occuls consulunt: ab ijsque, quid sibi prosperum adversumve venturum sit, perquirunt; qui, ut communiter dicitur, ribrum farinaceum aut annulum vertunt, ut v. g. furti licuius authòrem detegant.

Qui reliquias vel imagines Sanctorum cum quibusdam bservationibus superstitiosis còllo vel brachio appensas runt, qui orationes quasdam & jeiunia adhibent, tanuam media infallibilia ad scientias aliquas, sine ullo udio comparandas.

Qui ad sanitatem recuperandam, vel alijs conferendam cer-

dam certis verbis, orationibus, characteribus, & alijs superstitiosis modis nullam ex natura sua ad talem effectum producendum vim habentibus, utuntur: qui vanis & frivolis quibusdam observationibus eventura sibi bona ominantur.

3. Qui maleficijs amatoriis, aut veneficis utuntur; quibus quærendum, num damnum aliquod intulerint, ut illius restitutio injungatur: qui per quasdam ligaturas Matrimonij usum & consummationem impediunt.

Qui Deum tentant, neglectisque medijs ab eius providentia ordinatis, effectum aliquem sine ulla necessitate aut ratione ab eo expectant.

Qui sacrilegium aliquod perpetrant, personas Deo sacras polluunt, vel injuriosè percutiunt, aut immunitatem illarum injustè violant, qui templa vanis immodestis, vel obscænis colloquiis, aut peioribus adhuc actibus, puta furto, fornicatione, aut simili aliquâ fœditate, aut injustâ sanguinis effusione polluere ac profanare non verentur.

Qui Sacramenta indignè suscipiunt vel ministrant, vasa & ornamenta Ecclesiæ, aliasque res sacras ad usus prophanos vel superstitiosos adhibent, Imagines Sanctorum contumeliosè tractant, Sacræ Scripturæ verbis ad res superstitiosas, ridiculas, vel falsas abutuntur.

SECTIO II.

Explicatur secundum Decalogi Præceptum.

Non assumes Nomen Domini Dei tui in vanum.

HUjus secundi Præcepti verbis ex una quidem parte prohibetur abusus divini Nominis, & irreverentia, quæ committitur à blasphemis, perjuris, aut temerè jurantibus: & ex altera præcipitur, ut summa reverentia Nomini divino exhibeatur, juramenta serventur, & vota

Deo

eo facta fideliter adimpleantur. Quapropter ad illius ciliorem & pleniorem explicationem de tribus præser. n hic agendum est, scilicet de Juramento, de blasphe-ia, & de voto.

§. I.

De Juramento.

OBservandum est, secundùm doctrinam S. Thomæ qu. 89. art. 1. & sequenti, juramenti nomine significari tum religionis, quo quis Deum in testem adhibet, eius-e testimonium invocat, in confirmationem eorum quæ erit vel promittit: eâque ratione profitetur divinam ritatem esse indefectibilem.

Fit autem juramentum vel expressè, cùm quis jurat r Deum, aut per Christum, &c. vel tacitè, ut cùm quis rat per creaturas aliquas, quatenùs in illis divina bo-tas vel potentia elucet; ut quando quis jurat per San-os, per animam suam, per solem, per ignem, &c. in his im & similibus juramentis censetur creatura in testem duci, non per se, sed quatenùs dicit ordinem ad Deum, æsertim si addatur nomen ipsius Dei, v. g. si juretur r ignem Dei: quod si quis creaturas illas nominaret e ullo ad Deum respectu, ille non censeretur jurare: de etiam Navarrus cap. 12. & alij Doctores existimant sos loquendi modos, per fidem meam, in fide probi ri. in conscientia, non sufficere ad veram & propriam ramenti rationem; qui enim ijs utuntur, si nihil aliud tendant, significare tantùm videntur se aliquid asseve-re ex veracitate & virtute quæ virum probum decet.

Est etiam alius jurandi modus, quem S. Thomas art. 6. cit fieri per execrationem; quando quis sibi vel suis alum aliquod imprecatur, sicque Deum non modo in stem, sed etiam in vindicem invocat, nisi dicta sua ve tati consonent.

Quocunque autem modo juretur, ut id licitè fiat, tres-

in jura

in juramento conditiones requiri docet idem S. Thom art. 3. ut scilicet juretur in veritate, in justitiâ & in dicio: juxtà id quod habetur Hierem. 4. Jurabis, vi Dominus, in veritate, in justitia. & in judicio. Verit juramenti in eo consistit, prout explicat S. Doctor, ut quod juramento asseritur, existimetur esse verum ab qui jurat: justitia, ut juramentum fiat de re licitâ & h nestâ: judicium, ut non fiat nisi ex gravi & necessar causâ.

Cùm autem juramenta, ut supra insinuatum est, al sint assertoria, alia promissoria; hoc istorum propriu est, qvód is, qui sub iuramento promisit se aliquid fact rum, illud adimplere sub peccato mortali teneatur, e am si illud quod promissum est, leve sit & parvi m menti, ut docet Tolet. lib. 4. cap. 22. & cum illo co muniter omnes.

3. Sunt tamen aliqui casus. ut monet idem Author, quibus nulla est, vel cessat juramenti promissorij oblig tio; ut si quis juret de re aliquâ malâ faciendâ: tu enim jurans peccat, nec tenetur; imò nec licitè pot illam exequi. Similiter cessat obligatio juramenti: si r per illud promissa fiat impossibilis, vel si absque pecca impleri non possit. Tollitur etiam eadem obligatio spensatione Episcopi, & alijs modis, quibus voti oblig tionem cessare infra dicetur. Spectanda etiam est in mu tis casibus intentio jurantis, ut ex illâ juramenti interp tatio petatur: exempli gratiâ, qui jurat se filium aut se vum castigaturum, non ita intendit se ad id obligar quin sibi reservet facultatem, si ita expedire videatu pœnam illam remittendi: similiter qui volens alteri h noris causâ primum locum cedere, se præ illo non sess rum jurat, non intendit ita se obligare, quin si alius a ceptare nolit, possit locum illum sibi retinere. In ijs t men & similibus casibus longè consultius est, à jurame tis eiusmodi abstinere, cùm nulla sit tunc jurandi neces tas: unde juramenta illa à peccato saltem veniali excusa non possunt. Quamvis

4. Quamvis verò juramentum licitum sit, non est ta-
n de genere bonorum, ut rectè monet S. Doctor art. 5.
sunt per se bona & appetenda, ut oratio, eleemosy-
, &c. sed illorum quæ tantum bona sunt & appetenda,
sitâ aliquâ necessitate, sicut medicina, quæ non nisi
emente ægritudine prodest: unde similiter juramentum,
s sit veluti remedium quod in fidei humanæ defectum
umitur, nonnisi rarò & urgente necessitate usurpandum
:, quo sensu dixit Christus Dominus S. Matth. 5. Ego
tem dico vobis, non iurare omninò, neque per cœlum.
:. quæ verba explicans S. August. lib. 1. de serm. Dom.
monte cap. 17. Ita ergo, inquit, intelligitur, præcepisse
ominum: ne juretur, ne quisquam sicut bonum appetat
jurandum, & assiduitate jurandi ad perjurium per con-
tudinem dilabatur: quapropter qui intelligit non in
nis, sed in necessariis jurationem habendam, refrenet
quantùm potest, ut non eâ utatur, nisi in necessita-
&c.

Porrò quàm perniciosa sit jurandi consuetudo, variis
locis Scriptura divina testatur, ac præsertim Eccl. 23.
rationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa,
c. vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non di-
det à domo illius plaga. Quâ verò ratione prava hæc
nsuetudo tolli & evelli possit, docet S Chrysost. hom.
ad pop. Antioch. his verbis: Vis discere quomodo ab
ic impia consuetudine jurandi liberari possis? ego te
iendam docebo modum, quem, si tenueris, superabis
mninò; cùm videris te ipsum vel alium quemque ser-
orum vel filiorum, vel uxorem hoc malo captos, & sæ-
us commonefactos, nec tamen correctos, jube incœna-
s cubare & hanc tibi illisque damnationem impone:
nnationem inquam, non damnum, sed lucrum reser-
in. Item in hom. ad baptizandos hoc aliud remedium
oponit: Ab omnibus conjunctis hoc postula, hoc pete
neficium, ut te jurantem arguant, & con undant. Opti-
è S. Hieron. Epist. 14. ad Celantiam; Memini, inquit,

 & jura-

& jurare lingua tua prorsùs ignoret; tantusque in t amor veri, ut quidquid dixeris, juratum putes.

§ II

De Blasphemiâ.

1. BLasphemia secundùm doctrinam S. Thomæ 2. qu. 13. art. 1. est peccatum, quo quis ex pravo c dis affectu de excellentiâ divinæ bonitatis detrahit, lique contumeliam infert, vel negando aliquid quod proprium est, vel aliquid imponendo, quod minimè convenit, sive id ore fiat, sive solùm mente concipiat

Alia est autem blasphemia simplex, alia hæresi coniu cta: illa dicitur hæresi coniuncta, quæ aliquid de Deo a rit, vel de illo negat, quod est fidei contrarium; ut quis dicat Deum esse crudelem non esse providum, & quod observare debent Confessarij, ac pœnitentes, qui de talibus accusant, interrogare, num ita esse crediderit

Blasphemia verò simplex, est ea, quæ non tam fit p modum assertionis seu enunciationis, quàm per modu detestationis, ac veluti cuiusdam imprecationis in Deu ut si quis Deo maledicat. aut verba probrosa in Deu proferat: item si contumeliosè partes quasdam corpo Christi nominet, ut Caput, Sanguinem, Mortem D quasi ob ista Dei Filium contemptibilem æstimet, illiq stupenda prorsùs impietate exprobret, quod propter e miam in nos charitatem carni & sanguini communica voluerit, & in carne assumptâ pro nobis mori.

2. Quamvis autem is, qui cum debitâ reverentiâ, re maximi momenti, ad confirmandam dictorum suoru veritatem, Christi Domini nomen interponeret: eiusqu Corpus, Sanguinem vel Mortem pro nobis perpessam h noris causa nominaret, nullùm blasphemiæ reatum incu reret, ut rectè observat Bonacina disp. 3. quæst. 8. de bla sphemia pun. 2. nihilominus supradicti loquendi modi quâ ratione proferri solent, vix à peccato blasphemiæ ex

cusari

ari possunt; cùm semper in illis reperiatur formalis
quis aut saltem tacitus Dei contemptus; nisi fortè, ut
cet Navarrus cap. 13. 1. linguæ ac mentis præcipita-
, ùt accidit in ijs, qui subitâ aliquâ irâ corripiuntur,
indeliberationem & inadvertentiam à peccato mortali
uset: quæ tamen excusatio locum non habet in ijs, qui
vam illam blasphemandi consuetudinem deliberatè
ntraxerunt, nec ullo modo illam corrigere aut emen-
re curant.

3. Docet autem S. Thomas sup. art. 1. ad 2. blasphemi-
non modo in Deum, sed etiam in Sanctos committi
se; ut enim laudare Sanctos, quatenùs ad Deum per-
ent, eiusque amici ac filij charissimi sunt, ipsi per cha-
tem & gloriam coniuncti, est actus virtutis religionis:
illis maledicere, aut contumeliam aliquam irrogare,
peccatum blasphemiæ.

Ad eandem blasphemiam reducitur peccatum illud,
od committitur maledicendo creaturas: quod quatuor
odis fieri potest, ut observat Tolet. lib. 4. cap 13. Pri-
ò, eas considerando quatenus sunt creaturæ Dei. & hâc
causâ illis maledicendo: & hoc est peccatum blasphe-
æ. Secundò, ratione alicuius creaturæ rationalis, cuius
æ sunt; v. g. maledicere aut imprecationem aliquam
cere contra armenta, vineas, &c. quia huius vel illius
nt: & hoc est peccatum contra charitatem proximi.
ertiò, creaturæ irrationales aut inanimatæ possunt con-
derari secundùm se præcisè: & ea ratione illis maledi-
re, est actus otiosus. & peccatum veniale. Quartò de-
que, considerari possunt ratione alicuius mali vel in-
mmodi quod inferunt, & eâ ratione illis maledicere,
n est peccatum: est enim hoc potiùs ipsi malo quàm
eaturæ maledicere; sic Job maledixit diei, in quo na-
s est; David montibus Gelboe, in quibus Saul occisus est.

§ III.

De Voto.

I. QVatuor præsertim circa votum investiganda [illegible] 1. Quid sit votum, & quoruplex. 2. Quænam [illegible] sonæ votum emittere possint. 3. Quanta sit ipsius [illegible] obligatio. 4. denique, Quibus modis hæc voti obliga[illegible] cessare possit.

Quod ad primum spectat, votum, ut docet S. Thom. [illegible] 88. art. 1. & 2. est Promissio deliberata, Deo facta [illegible] quo meliori bono.

Dicitur Promissio: quia non est nudum & simplex p[illegible] positum, ut constat ex c. Literaturam de voto; sed [illegible] illius rationem requiritur promissio cum verâ volunt[illegible] se obligandi.

Dicitur Deliberata: Promissio enim subita & incon[illegible] derata non sufficeret ad rationem voti, ut ex commu[illegible] Theologorum consensu docet Navarr. qui etiam rectè [illegible] servat tantam ad votum faciendum deliberationem [illegible] quiri & sufficere, quanta requiritur & sufficit ad peccat[illegible] aliquod mortale committendum.

2. Dicitur, Deo facta: quia votum cùm sit actus reli[illegible] onis & latriæ, ut docet S. Thomas, soli Deo fieri deb[illegible] quòd si interdum apud quosdam Authores, ut apud Eu[illegible] bium lib. 13. de præpar. cap 7. vota Sanctis Martyrib[illegible] & aliis in cœlo Beatis nuncupari dicuntur, id intelligi d[illegible] bet ad eum modum quo Templa, & Altaria Sanctis dic[illegible] ri dicuntur, quia Deo in honorem Sanctorum dedica[illegible] tur; vel in quantum censetur homo vovere ipsi Deo [illegible] quod Sanctis se impleturum promittit. Quod si promissi[illegible] alicuius pii operis fiat alicui Sancto præcisè ad honore[illegible] eius & sanctitatis ac gloriæ testificationem, tunc eiusm[illegible] di promissio sacra quidem est, & ad Dei cultum medi[illegible] ordinata; sed non est propriè votum, neque actus latriæ sed solum duliæ sive observantiæ, ut fusiùs explicat Suare[illegible]

Dicitur denique, De bono meliori; quibus verbis [illegible] gnificatur materiam voti duplicem habere conditionem Prima est, ut sit opus bonum, sive sit tantùm in consili[illegible] sive in præcepto. Secunda, ut opus illud bonum quo[illegible]

etur, melius ſit quàm eius oppoſitum; id eſt ut non x ſe alicuius operis excellentioris & perfectioris edititum.

. Aliud eſt autem votum perſonale, aliud votum reale; aliud item abſolutum, aliud conditionale: aliud ſimx, aliud ſolenne: aliud expreſſum, aliud tacitum.

Votum perſonale eſt, quo promittitur aliquid quod ſonam voventis ſpectat, ut cùm quis vovet peregrinanem: reale, cùm res aliqua Deo promittitur, ut eleeſyna. Et hæc eſt utriuſque differentia, quod etiam ad edes tranſeat obligatio voti realis, non item perſos, ut communiter Theologi docent, & colligitur ex . Parte, de cenſibus.

Votum abſolutum eſt, quod independenter à quavis ditione emittitur: conditionale verò quod non fit niſub aliqua conditione: ut ſi quis peregrinationem vot; ſi à tali morbo liberetur; & eiuſmodi vota non obant, niſi poſita illa conditione; quæ tamen conditio ntraria eſſe non debet vel ſubſtantiæ, vel honeſtati ipſi voti; ut ſi quis voveat eâ conditione, ut ad implenm id quod vovit non obligetur; vel ſi quis voveat ſub conditione, quod in lite injuſtâ, victor evadat: hæ ſi idem conditiones votum irritùm & invalidum reddnt, ut docet Bonacina diſp. 4. qu. 2. de voto, pun. 2.

Votum ſimplex conſiſtit in nudâ & ſimplici promiſſio Deo factâ: ſolenne verò illud eſt, quod vel ſuſceptio ordinis ſacri, vel profeſſioni religionis approbatæ connctum eſt, ut habetur cap. unico de voto in 6.

4. Quod ſpectat ad perſonas voti emittendi capaces, ocet S. Thomas ſup art. 8. & 9. duo præſertim ex parte larum requiri. Primum eſt, ut qui vovet, uſum rationis ſufficienter adeptus ſit, illiuſque compos exiſtat: unpueri ante uſum rationis, & amentes ac furioſi vom emittere non poſſunt. Quoniam verò difficile eſt ſcernere quo præcisè temporis puncto ſufficiens illud tionis lumen in pueris exoriatur, ideò ex communi Do-

ctorum consensu, ut docet Laymann. tract. 4. de vo cap. 7. Vota ante septennium edita censentur irrita & i valida esse, nisi probabilissimæ conjecturæ suadeant suf cientem rationis ûsum in tenera illa ætate adfuisse, & contra vota post septennium emissa, valida esse, & obl gatoria, nisi certa indicia ostendant sufficientem ration usum defuisse.

Secundum est, ut persona quæ vovet, sui juris sit quo ad illud quod vovet: nullus enim subditus, ut asserit Doct. qu. 88. ar. 8. firmiter voto se obligare potest in ij in quibus potestati alterius subjacet, nisi consensus ei accedat.

Observat autem rectè Gregorius à Valentia disp. 6 quæst. 6 de voto pun. 6. S. Doctorem non dixisse votum subditi esse nullum, sed solummodò non esse firmum, n si accedat consensus Superioris: votum si quidem à pe sona subdita emissum, est verum votum, pendens tame ex Superioris consensu tanquam ex conditione, quæ accedat, tunc censetur validum; si verò Superior contra dicat, fit irritum.

5. Hinc colliges 1. Vota omnia sive personalia, sive rea lia impuberum irritari posse à Patre, tutore, aut alijs per sonis, quorum potestati subsunt, quod & de Religiosis professis similiter intelligendum est respectu Superiorum ad quam irritationem, ut docet Navarrus cap. 12. n. 69 sola Superioris voluntas sufficit, nec ulla alia causa au ratio requiritur.

Colliges 2. quod quamvis vota realia puberum, ante quàm ætatem lege præscriptam attingerint ad plenam & liberam bonorum dispositionem, ab eorum parentibus ir ritari possint, illorum nihilominùs vota personalia, quæ patriæ potestati nullum afferunt præiudicium, valida sunt, nec ab eorum parentibus possunt irritari. Ita S. Thom art. 9. ubi docet pueros vel puellas post annos pubertatis, scilicet in pueris post 14. in puellis verò post post 12. posse quocunque voto simplici, vel etiam sole-

mni reli-

i religionis se obligare; jure tamen novo Concilij Tri-
ntini sess. 25. art. 15. ad votum solemne professionis
igiosæ requiritur ætas 16. annorum completorum, ante
am ætatem, sicut ante tempus annuæ probationis exa-
m, professio illa irrita esse censetur.

6. Colliges 3. Uxoris vota quæ ab ea fiunt, de ijs, in
ibus marito subest, posse ab illo irritari, ut habetur
p. Scriptura, de voto: sed difficultas est inter Theolo-
s, quænam sint ea, in quibus uxor marito ita subest, ut
e illius consensu de ijs vovere non possit. Quidam
im, ut Sotus. Paludanus, & alij apud Laymann. tract.
de voto cap 7. existimant uxorem æquè viro subditam
e, ac Religiosum Prælato vel Superiori: unde inferunt:
ælibet illius vota posse à marito irritari: alij tamen
obabiliùs & veriùs existimant, muliere tantùm subesse
arito quoad coniugij usum & familiæ gubernationem,
que proinde tantummodò vota, quæ vel usui coniugij
l familiæ gubernationi præiudicium aliquod afferunt,
sse ab eius marito irritari. Ita Sylvester verb. votum,
avarr. cap. 12. n. 64. Azor. cap. 17. quæst. 12. Suares
. 6. de voto cap. 4. aliique multi.

Addit etiam Laymann. suprà, uxorem similiter posse
ariti sui vota rescindere, quæ derogant juri quod ha-
t in corpus eius: e.g. si voveret immoderatam aliquam
stinentiam, aut longinquam aliquam & diuturnam pe-
grinationem: imò & existimat vota quoque realia ma-
iti posse ab uxore rescindi, si cedant in detrimentum
otabile dotis, vel aliorum bonorum, quæ ipsi cum ma-
ito communia sunt, & quorum administratio penes
sum est.

§. IV.

Quanta sit voti obligatio, & quibus modis cessare possit.

QVod ad primum spectat, certum est votum esse ob-
ligatorium; ita ut qui illud implere omittit, pec-

cati reatum incurrat; ut docet S. Thomas, & constat e Scriptura, Deut. 23. Cùm votum voveris Deo tuo, non tardabis reddere. &c. quod si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum: & ad Timoth: Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quæ Apostoli verba in Concilio Carthag. 4. cap. 104. & Toletan. 4. cap. 55. intelliguntur de viduis; quæ votum castitatis violaverant.

Quamvis autem voti transgressio sit peccatum ex genere suo mortale, nihilominùs ob materiæ levitatem, potest esse tantùm veniale, ut docet Navarrus cap. 12. num. 65. Toletus lib. 4. cap. 17. & alij communiter: votum enim se habet per modum cuiusdam privatæ legis, quam vovens sibi imponit; unde non videtur maiorem inferre obligationem, quàm lex divina vel Ecclesiastica, cuius transgressio in materia levi nonnisi peccatum veniale esse censetur.

2. Verùm super hâc voti obligatione, quæres 1. quo tempore incumbat obligatio voti adimplendi, seu quamdiu citra peccatum, illius executio differri possit? Respondetur cum distinctione, vel enim vovens ipse tempus determinavit, vel non: si primum, executio voti ultrà illud sine peccato differri non potest, & eo maior erit culpa quo diuturnior erit mora, ut docet Suares & alii apud Laymann. supra cap. 3. si verò vovens tempus illud non determinavit, debet votum suum adimplere, cùm primùm commodè poterit, aliàs si absque causa & ratione differat, peccabit, ut docet S. Thomas art. 3. ad 3. sup.

Rectè autem observat Laymann. irrationabilem dilationem voti, quo quis se obligavit ad Ordinem sacrum suscipiendum, aut religiosum statum amplectendum, citius ad mortalem culpam pertingere, quia cùm ex vi talis voti, obligatus sit homo ad perpetuum & speciale obsequium Deo præstandum, quantò magis eius executionem differt, tantò maiorem obsequij Deo promissi veluti partem aufert: quod non eodem modo in alijs votis, v. g.

peregri-

[p]eregrinandi, jeiunandi, &c. hæc enim tametsi differan[t]ur, integrè tamen impleri possunt.

Quæres 2. An quis possit voto suo alterum obligare; [v]. g. an parentes qui vovent filios statum religiosum am[p]lexuros, voto suo filios ad statum illum amplectendum [o]bligent? Respondetur negativè: quia obligatio voti, si[c]ut & cuiuscunq; promissionis, ex propriæ voluntatis con[s]ensu nasci debet: unde sequitur quod non alium quam [i]psum voventem obliget: si tamen filij votum illud pa[r]entum approbent & ratum habeant, tunc ad illud im[p]lendum tenebuntur. Ita Suares lib. 4. de voto, cap. 9. [B]onacina disp. 4 qu. 2. de voto, punct. 5. & alij.

3. Quæres. Quando in voti executione suboritur aliq[u]a [d]ifficultas, qua ratione illius voti obligatio sit interpre[t]anda? Respondetur spectandam in primis esse voventis [i]ntentionem, ex quâ vis omnis & modus obligationis na[s]citur. Quod si de illius intentione satis constet, verba [q]uibus votum suum explicavit, erunt expendenda, & [s]ecundum magis communem significationem erunt acci[p]ienda, juxta illud Deut. 23. Facies sicut promisisti Do[m]ino Deo tuo, & propria voluntate & ore locutus es. Quod si neque intentio voventis, neque illius verba ra[t]ionem voti satis explicent, spectanda erit ipsius voti ma[t]eria, & secundùm eius naturam ac conditionem votum [e]rit exequendum: exem. gr. qui vovit certa die se jeiu[n]aturum, votum exequi debet secundùm formam jeiunij Ecclesiastici: ita ut abstineat à carnibus, & unicâ refectio[-]ne contentus sit: qui vovit se recitaturũ Rosarium, debet illud piè & attentè recitare: quia scilicet talis est ratio & conditio jeiunij & orationis. Ita Suares supr. cap. 7. Valentia disp. 6. qu. 6 de voto, puncto 4. & alij.

Quod spectat ad secundùm, quatuor præsertim modis obligationem voti cessare Doctores asserunt.

4 Primus est, quando talis & tanta rerum mutatio accidit, quæ si ab initio prævisa fuisset, votum illud in tali casu emissum non fuisset. Ita Navarrus, Suares & alij,

 quos

quos citat & sequitur Bonacina disp. 4. quæst. 2. de voto pun. 7. e. g. si quis voveat se jeiunaturum omnibus diebus Veneris, illique superveniat ægritudo talis, quæ ab observatione jeiunii Ecclesiastici excusaret; tunc non censebitur ad ieiunium illud servandum obligari.

Secundus est, quandò votum irritatur & rescinditur, ut quando Superior irritat votum Religiosi sibi subditi, tutor pupilli, vir uxoris: tunc enim cessat obligatio, eiusmodi voti adimplendi, ut paragrapho præcedenti explicatum est.

Tertius, quando Superioris authoritate cum vovente super voto dispensatur. Quod ut faciliùs intelligatur, observandum èst ex Navarro cap. 12. n. 65. hanc esse differentiam inter dispensationem & irritationem voti, quod dispensatio propriè spectet ad potestatem spiritualem, & ut valida sit, causam aliquam legitimam requirat; irritatio verò pertineat ad potestatem dominativam, sive spiritualis illa sit, sive naturalis vel politica; neque ad hoc ut valida sit, ullam aliam causam requiri, præter voluntatem Superioris.

5. Hâc observatione suppositâ, certum est extare in Ecclesia veram & legitimam potestatem dispensandi in votis, & aliis obligationibus, quibus homo erga Deum obstrictus tenetur, ut docet S. Thomas art. 10. & 12. & constat tùm ex illimitata potestate solvendi à Christo Domino Ecclesiæ concessâ, S. Matth. 16. tùm ex eiusdem Ecclesiæ perpetuâ praxi.

Neque dicas obligationem ad vota servanda esse juris divini, proindèque Ecclesiam dispensare non posse; ut vota non impleantur; sicut nec dispensare potest ut aliæ legis divinæ præcepta non serventur. Respondetur enim cum S. Doctore art. 10. ad 2. per dispensationem non dari licentiam, ut quis votum suum transgrediatur: sed authoritate legitimâ Superioris dispensantis fieri, ut hoc quod continebatur sub voto, ampliùs sub illo non contineatur; in quantum determinatur non esse congruam materiam voti.

Certum est prætereà ex eodem S. Doctore sup. & aliis communiter Theologis, potestatem dispensandi in votis iure ordinario, competere solis Ecclesiæ Prælatis, iurisdictionem in foro exteriori habentibus; proindeque Romanum Pontificem, utpotè supremum Ecclesiæ Rectorem, in quibuslibet fidelium votis, sive simplicibus, sive solemnibus, dispensare posse, ut docent S. Antoninus 3. part. tit. 22. cap. 7. Henricus Gandavensis quodlib. 5. qu. 28. Richardus in 4. dist. 38. art. 9. quæst. 1. Durandus eâdem dist. quæst. 2. Maior ibid. quæst. 3. Navarr. cap. 12. n. 65. & plures alij, quos citat & sequitur Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 19.

6. Quod spectat ad Episcopos, certum est etiam illos in omnibus votis subditorum suorum dispensare posse, si quinque tantummodò excipiantur, nimirum perpetuæ continentiæ, religionis, peregrinationis Hierosolymitanæ, vel ad limina Apostolorum Romam, vel ad S. Jacobum Compostellam, ut observat Navarrus supra: unde patet Episcopum dispensare posse in voto castitatis non perpetuæ, & in voto non nubendi, quod differt à voto perpetuæ castitatis, cùm per fornicationem non violetur: item in voto suscipiendi sacros Ordines, quod differt etiam à voto perpetuæ castitatis. quod est illi tantummodò annexum. Addit Lessius sup. dub. 18. & plurimorum Theologorum authoritate probat Episcopum dispensare posse in quibusdam voti reservati conditionibus: exempli gratia, si quis vovit ingredi religionem strictam, potest dispensare ut ingrediatur laxiorem: item ut professus in arctiore, transeat ad laxiorem, nisi fortasse obstet statutum aliquod peculiare a Summo Pontifice confirmatum: similiter posse dispensare cum eo, qui emisso perpetuæ castitatis voto matrimonium contraxit & consummavit, ut stante tali matrimonio petere possit debitum. Toletus lib. 4. cap. 18. etiam existimat quinque illa vota tunc solùm censeri Summo Pontifici reservata, cùm absoluta sunt; quando verò sub conditione aliqua edita sunt Episcopum

ab illis dispensare posse: ubi etiam rectè observat, neq; Summum Pontificem, neque Episcopos, aut quosvis alios Superiores posse sine justâ & rationabili causâ in votis dispensare, aliàs dispensatio non modò illicita: sed etiam invalida foret, quod etiam docet Navarrus & plures alij apud Laymann. tract. 4. de voto cap. 8. potestas enim spiritualis non in destructionē, sed in ædificationem à Christo Domino Ecclesiæ Prælatis collata est.

7. Cæterùm justæ causæ dispensandi in votis ex quadruplici præsertim capite repeti debent, ut observat idem Laymannus ibidem. Primò ex ipso actu vovendi: ut si quis absque perfectâ deliberatione ex quadam præcipitatione, vel animi levitate aliquid voverit, ut habetur ex cap. 1. de voto. Secundò, ex materiâ voti; si nimirùm spectatâ corporis constitutione, animi imbecillitate, & alijs similibus dispositionibus, dispensatio voti in maiorem ipsius voventis utilitatem spiritualem (quæ præsertim hic spectanda est,) cessura videatur. Tertiò, ex difficultate voti adimplendi postea superveniente, vel ante non prævisâ. Quartò denique, ex aliqua necessitate notabili, vel utilitate magna Reipublicæ, aut etiam familiæ, ut si quis longam vovisset peregrinationem, cùm præstaret illum Reipublicæ regendæ aut gubernandæ familiæ potiùs interesse. Quo verò maius seu dignius est votum, eo etiam maior & gravior causa requiritur, ut licitè & validè super illo dispensari possit: & ut plurimum ad maiorem cautelam consultum est, pium aliquod opus per modum cuiusdam compensationis iniungere illi, cum quo dispensatur.

Quæres, an sicut Prælatus cum subditis, sic etiam possit secum in propriis votis dispensare. Respondetur posse indirectè, dando alicui ex subditis potestatem secum dispensandi; sicut Sacerdoti sibi subdito dare potest facultatē quâ ipsum à peccatis sibi reservatis absolvat. Addit Lessius sup. dub. 17. posse illum etiam directè secum in votis ex causâ justâ dispensare, probatque ex eo, quod secundùm doctrinam S. Thomæ, quam ibidem citat, possit sibi ipsi dare Indulgentias.

Quartus

8. Quartus denique modus, quo cessare potest vel obligatio, est per ipsius voti commutationem: circa quam dicimus primò posse voventem propriâ suâ authoritate votum suum commutare in id quod spectatis omnibus melius est & Deo acceptius, dummodo tamen votum illud non sit Summo Pontifici reservatum. Ita Sotus, Suares, Azorius, & alii, quos citat & sequitur Laymannus supr. cap. 8. & constat ex capite primo de voto, & ex cap. Pervenit, de jurejurando; ubi dicitur quod Promissum non infringit qui illud in melius commutat. Imò docet S. Thomas vota quæcumque, etiam Summo Pontifici reservata, propriâ cuiusque authoritate commutari posse in vota illa, quæ in professione religiosa emittuntur: quod expresse declaravit Alexander III. capite Scriptura, de voto, ubi dicit quod, Reus fracti voti non habetur. qui temporale obsequium in perpetuam Religionis observantiam noscitur commutare. Rationem hanc affert S. Doctor art. 12. ad 1. quod alia omnia vota sunt quarumdam particularium operum; sed per Religiosam professionem homo totam vitam suam Dei obsequio deputat, particulare autem in universali includitur.

Dicimus 2. Commutationem voti in aliud opus æquale propriæ voventis arbitrio fieri non posse. Ita Suares & alij apud Laymannum supr. cap. 8. Ratio est, quia non potest alius pro alio solvi, nòn consentiente promissario: atqui Deus non videtur consentire, ut ab obsequio sibi per votum promisso ad libitum voventis recedatur, nisi causa aliqua justa urgeat, cuius cognitio ad Superiorem pertinet: vel nisi obsequium aliquod evidenter melius ipsi exhibeatur: tunc enim promissionem non violat, sed auctiorem reddit.

Dicimus 3. Illi, cui jure ordinario, vel per delegationem competit facultas dispensandi in votis, cōpetere etiam facultatem eadem vota commutandi; quia juxta regulam juris, reg. 53. in 6. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus: et plus est posse dispensare in voto, quàm illud commutare.

Quæ-

9. Quæres, utrùm ad commutationem votorum validè ac licitè faciendam, causa aliqua requiratur, sicut suprà requiri diximus ad dispensationem. Respondetur nullam requiri quando commutatio fit in aliquid melius, ut docet Navarrus capite 12. num. 63. Si verò fiat in æquale vel minus, existimat Suares lib. 6. de voto, cap. 19. causam aliquam rationabilem requiri, non tantùm ut licita: sed etiam ut valida sit comutatio: sufficere autem arbitratur Laymannus, si is qui vovit, voti sui commutationem instanter petat: tùm enim idonea ratio adesse videtur, ut eius fragilitati condescendatur: quo maiore cum solatio & animi alacritate voti sui debitum in alia materia, ad quam magis affectus sit, exolvat.

Cæterùm quæ de voti irritatione, dispensatione, &c. hactenùs dicta sunt, similiter de iuramenti irritatione, dispensatione, &c. intelligenda esse docet & fusè explicat Laymannus 11. & iur. cap. 11.

§ V.

Quot modis peccetur in secundum Decalogi Præceptum.

I. Contra secundum Decalogi præceptum peccant illi, qui juramento falsum asseverant, scientes aut existimantes esse falsum, aut dubitantes num sit verum, sive id contingat in re levi aut gravi, sive jocandi, aut se excusandi gratiâ id faciant: & qui se periculo falsum jurandi exponunt: aut qui advertentes ex prava jurandi consuetudine se frequenter jurare falsum, de emendatione non curant.

Item qui juramento pollicentur se aliquid facturos, quod tamen non intendunt; aut qui, postquam se juramento obstrinxerunt ad aliquid faciendum, illud adimplere nolunt, vel qui iurant de re aliqua mala facienda.

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui verum quidem iurant, sed absque necessitate, vel in re levis momenti,

enti, & hoc peccatum, ut docet Toletus plerumque ontingere potest in illis, qui quacunque datâ occasione dorandum Dei nomen irreverenter, & non sine aliquo ontemptu rebus ludicris & frivolis interponunt, vel se b res levissimas dæmoni devovent, aut alia juramen- o execratorio utuntur.

2. Peccant præterea illi, qui blasphemias in Deum vel anctos proferunt, illos injuriosè & contumeliosè nomi- ant: illis detrahunt, maledicunt, aut imprecantur: qui on minùs impiè quàm irreverenter quibuslibet rebus, tiam aliquando turpibus aut nefarijs, corpus, caput & anguinem Dei interponunt.

Peccant denique, qui vovent aliquod malum, vel ali- uod bonum, sed malo & perverso fine, item qui verum dimplere omittunt, aut illius executionem sine ulla ne- essitate vel causa differunt: qui vota realia illius, cuius xceperunt hæreditatem, adimplere non curant; qui alios d vovendum vi, metu, vel dolo inducunt: qui voti di- pensationem obtentu causæ alicuius falsæ impetrare itiuntur.

SECTIO III.

Explicatur tertium Decalogi Præceptum.

Memento ut diem Sabbati sanctifices.

I. HOc tertium Decalogi Præceptum, ut asserit S. Do- ctor qu. 121. art. 4. ad 2. partim morale est, par- tim cæremoniale: morale quidem, quatenùs per illud præcipitur, ut homo, sepositis aliis temporalibus negotiis aliquod vitæ suæ tempus divino cultui religiosisque exer- citiis deputet: cæremoniale verò, quatenùs dies Sabbati designatur, in quo corporalia opera intermittere, & soli Deo eiusque cultui vacare jubetur: idque tùm in memo- riam beneficij creationis, Deus enim universum mundum sex diebus perfecit, & septimo die ab operibus quievit à

tum

sum etiam in figuram Christi Domini, peracto Redemptionis opere, toto æternitatis beato Sabbato quieturi.

Inquantum morale est, omnes semper & eodem modo obligat, cum ut ait S. Doctor sup. ab ipsa lege divina naturali derivetur: in quantum vero cæremoniale, morte Christi Domini antiquatum est, ut declaratur in Catechismo Romano part. 3. cap. 4. ubi dicitur Apostolos ex septem Hebdomadæ diebus, illum, qui primus est, loco septimi subrogasse: & divino cultui in memoriam Dominicæ Resurrectionis consecrasse, illumque diem idcircò Dominicum vocatum fuisse, præter quem, aliæ pari observatione ac cultu observandæ Festivitates in honorem Christi Domini, & Sanctorum eius institutæ sunt, partim Summorum Pontificum decretis, de quibus speciatim agit Suares lib. 1 de Festis cap. 5. & sequ. partim Episcoporum statutis populos sibi subditos obligantibus, ut habetur cap. ult. de Feriis, & in Concilio Trident. sess. 25. cap. 12. de reformat. partim etiam consuetudine, Episcoporum consensu expresso vel tacito approbata.

§ I.

Quænam requirantur ad Festorum dierum sanctificationem.

I. DUo præsertim requiruntur ad sanctificationem dierum Festorum. Primum est, ut ab operibus servilibus abstineatur: id est ab illis operibus ignobilioribus, quæ ipsius corporis commoditatibus inserviunt, qualia sunt arare, fabricare, sutoriam, vel tonsoriam, aut alias eiusmodi artes mechanicas exercere. Id constat ex variis Conciliorum, Pontificumque decretis, quorum unum aut alterum hic apponemus. In Concil. Rom. sub Eugenio II. apud Antonium Augustinum lib. 20 tit. 19. cap. 1. hæc habentur: Constat omnes omninò observare, ut die Dominico nullas audeant operationes, mercationesque

nesque

esque peragere, præterquam in cibarijs rebus; ita ut liberè possint, ac debitè, in eo, secundùm possibilitatem omnes ad Ecclesiam concurrere, &c. qui verò rustica opera die Dominico agere præsumpserit, contra divina præcepta egisse non dubitet. Et apud S. Gregorium lib. 11. Epist. 3. Dominico verò die à labore terreno cessandum est, atque omnimodò orationibus insistendum; ut quod negligenter per sex dies agitur, per diem Resurrectionis Dominicæ precibus expietur.

Operibus servilibus junguntur duo alia operum genera, quæ licet minimè servilia sint, diebus tamen Dominicis & Festivis Ecclesiastico jure prohibentur, eo quod animum temporalibus rebus magnoperè applicent, nimiumque à divino cultu abstrahant; mercatus scilicet, id est mercium emptiones & forenses ac judiciales actus. Id similiter constat ex varijs Conciliorum, Pontificumque sanctionibus, ac nominatim ex Concilio parisiensi sub Gregorio IV. circa annum Domini 829. celebrato, cap. 50. ubi hæc habentur: Imperialis celsitudo flagitanda, ut eius à Deo ordinata potestas cunctis metum incutiat, ne in hâc sacrâ & venerabili die (Dominicâ scilicet) mercatus, & placita, & ruralia quæcunque opera facere præsumant. Et in Concilio Arelatino sub Carolo Magno cap. 16. prohibetur: Ne in Dominicis diebus publica mercata, neq; causationes disceptationesque exerceantur.

2. Dubitatur autem apud Theologos de quibusdam operibus, an servilia sint, proindeque an diebus Festivis sint prohibita: de quibus breviter dicimus secundùm Navarrum cap. 13. & sequenti; Azorium cap. 27. qu. 4. Suarem lib. 2. de Festis cap. 24. & alios, non esse opus servile, nec prohibitum diebus Festivis iter facere, scribere, venari recreationis causa: quod & de piscatione & pictura similiter dici potest: quamvis quidam Doctores, ut Sylvester verb. Dominica, Angelus V. Feriæ, & quidam alij meritò dubitent, an transcribere aut pingere lucri & quæstûs causa, eademque ratione piscationi aut venationi vaca-

ni vacare diebus Festivis licitum sit: cùm eiusmodi opera mercenariorum & servorum propria sint, quando principaliter fiunt ob quæstum: ac proinde servilia censeri possint: quare tutius est ab illis abstinere.

Docet autem Navarrus supra ex S. Doctore sup. art. 4. ad 3. sex operum genera licitè diebus Festivis exerceri posse. Primò, ea, quibus in divino cultu obsequium aliquod exhibetur. Secundò, illa, quibus spiritualia exercentur, qualia sunt docere verbo vel scripto. Tertiò, quæ sunt necessaria ad salutem propriam, sive animæ, sive corporis. Quartò, quæ ad salutem proximi spiritualem vel corporalem similiter necessaria sunt. Quintò, quæ ad vitandum damnum sibi, vel proximo imminens, sunt necessaria. Sextò, denique, quæ ad ciborum præparationem requiruntur.

3. Et generatim loquendo, quæcumque opera etiam servilia, licita redduntur ratione alicuius urgentis necessitatis, sive publicæ, ut dicitur capite Licet de Feriis, sive privatæ, ut cùm tempore messis segetes ob pluviam superventuram exportantur, vel simile opus fit ad grave aliquod damnum evitandum: quâ etiam ratione pauperes artifices interdum licitè diebus Festis laborare possunt, dummodò absit scandalum, si aliter familiæ suæ ea, quæ ad victum necessaria sunt, nullatenùs subministrare queant; quanquam in ijs casibus tutius semper sit adire Superiorem, putâ Episcopum, aut in eius absentiâ Parochum, & ab illo licentiam postulare. Similiter opera servilia licita fiunt, quando pietatis aut religionis causâ exercentur, ut si Altaria ornanda sint, aut præparanda ea, quæ ad exequias requiruntur: quæ tamen, si antecedente die commodè peragi possent, in diem Festum non essent differenda. Consvetudo etiam legitimè præscripta, & à Superioribus minimè improbata in quibusdam operibus alias prohibitis, à peccato excusat: v. g. nundinis publicis, aliisque similibus casibus, ut observat Toletus libro 4. cap. 4. 25.

Porrò

Porrò in huius præcepti transgressione materiæ levitas à peccato saltem mortali excusare potest, v. g. si quis servili alicui operi brevi spatio incumbat, putâ unius horæ non censebitur, secluso tamen scandalo, peccati mortalis reatum incurrere, ut docet Suares lib. 2. de Festis cap. 21.

4 Observandum est tamen multa esse opera, quæ quamvis servilia non sint, diebus tamen Festis illicita censentur propter temporis excessum, quod in illis impenditur: quâ ratione dierum illorum sanctificationi omninò videntur opposita: quis enim à peccato excusare possit eos, qui ludis, choreis, comessationibus, venationibus, negotiis sæcularibus, aliisque similibus rebus totos dies Festos transigunt? unde meritò conqueritur S. Cyrillus Alexandrinus lib 8. in S. Joan. cap. 5. Quam plurimos Christianorum diebus Festis aut ludis illiberalibus, aut crapulæ. choreis, aut aliis mundi vanitatibus deditos, cùm Deo obsequium diligentius exhibere, cùm Templa Dei frequentare, orationibus insistere, atque Ecclesiastico officio interesse deberent; tunc maximè Deum suis dissolutissimis moribus irritare. Idne est, ô Christiani, celebrare diem festum. indulgere ventri, & inconcessis voluptatibus habenas laxare? &c. Diebus ad exercenda servilia opera concessis unusquisque suo intentus est operi, & abstinet à crapula, ludis, & vanitatibus: diebus autem festis passim concurritur ad cauponam, ad lùdos. ad spectacula, & choreas, in irrisionem divini nominis; & dici prævaricationem.

Quamvis autem honesta aliqua & moderata recreatio festis diebus post persoluta religionis officia minimè prohibeatur; ita tamen, inquit S. Chrysostomus hom: 8. de resur. Sanctorum dierum festivitas agi debet, ut relaxatione corporum puritas non corrumpatur animorum, sed potiùs abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lascivia, dantes operam sobriæ remissioni & sanctæ sinceritati, id efficere tentemus; ut quidquid tunc corporali abstinentia non adipiscimur. mentium puritate quæramus.

Secun-

5. Secundum, quod ad sanctificationem Festorum dierum requiritur, est ut dies illi cultui divino, aliisque piis operibus impendantur. Præ cæteris autem religionis & pietatis exercitiis, quæ ad debitam Festorum celebrationem pertinent, unum præsertim iniungitur, nimirùm ut diebus Dominicis & Festivis, omnes & singuli fideles usum rationis habentes Sanctissimæ Missæ Sacrificio intersint, cùm ea devotione & attentione quæ tantum mysterium decet. Hoc præceptum Ecclesiasticum expressum habetur cap. Si quis etiam, & cap. Omnes fideles, & cap. Missas de consecr. & satis constat ex universali & continuâ Ecclesiæ praxi.

Ad hoc verò ut quis huic præcepto satisfaciat duo præsertim requiruntur. Primum est, ut corpore sit præsens & mente in Deum attentus: qui enim sciens in aliquâ Ecclesiâ Missam celebrari, domi se contineret, mentemque solam circa mysteria Missæ applicaret, huic præcepto non satisfaceret: sicut nec ille, qui corpore quidem præsens esset; sed animo vanis cogitationibus per notabilem aliquam Missæ partem deliberatè distraheretur. Non est verò necessarium (ut rectè observat Tolet. lib. 6. cap. 6) auribus audire, vel intellectu percipere ea quæ in Missa dicuntur, vel Sacerdotem celebrantem oculis videre; sed moralis præsentia corporis, & virtualis saltem attentio mentis sufficit.

Potest etiam quis, ut docet idem Toletus & alii plures Theologi, eo tempore, quo Missæ interesse tenetur, simul recitare horas canonicas, precesque aliquas ad quas obligatur & utrique obligationi simul satisfacere; dūmodò, ut monet Navarrus cap. 12. nu. 8. ita preces illas recitet; ut attentionem auditioni Missæ necessariam non omittat, sciatque & velit Missam audire, & saltem virtualiter huius Sacrificij oblatione Deum colere.

6. Quæres, an qui, dum Missa celebratur, peccata sua cōfitetur, illius audiendi præcepto satisfaciat? Respondetur quòd, quamvis Suares & Azorius, quos citat Bonacina

Qu. de Missa pun. 11. existiment non satisfacere, nihilominus probabilissimè dici potest eos, qui tempore Missæ, præsertim solemnioris, parochialis v. g. per aliquod breve temporis intervallum confessioni faciendæ incumbunt, præcepto Missæ audiendæ satisfacere; tum quia in illo pœnitentiæ actu plurium aliarum virtutum actus, puta contritionis, humilitatis, boni propositi, &c. exercentur, qui ex se nihil obstant, imò plurimum conferunt ad hoc, ut quis devotè Sacrificio Missæ intersit? tum etiam quia communis usus & praxis ita obtinuisse videtur; in Ecclesijs siquidem parochialibus, illis præsertim, in quibus una tantùm aut altera Missa celebrari solet, (quod in vicis & pagis frequens est) solent ut plurimum confiteri pœnitentes, interim dum Missa cui intersunt celebratur: nec ullus adhuc Episcopus aut Superior id prohibuit.

Secundum, quod requiritur, est ut Missa integra audiatur, saltem usque ad Sacerdotis benedictionem, juxta Canonem 47. Concilij Agathensis, & cap. Cum ad celebrandas; de consecr. dist. 1. qui enim partem aliquam Missæ prætermitit absque justâ causâ, peccat; venialiter quidem, si pars sit exigua; mortaliter verò, si sit notabilis, ut docet Navarrus cap. 21. nu. 1. & 2. disp. quæst. ult. de Missa pen. 11.

7. Quænam autem sit notabilis pars Missæ, quam proinde omittere sit peccatum mortale; Navarrus, Suares, Toletus, quos citat & sequitur Bonacina, existimant illam Missæ partem, quæ à principio usque ad Epistolam inclusivè protendit, esse notabilem, nec sine peccato mortali omitti posse: Sylvester tamen: Koninchus & Azorius ab eodem citati, partem illam notabilem extendunt usque ad initium Evangelij. Addit Toletus lib. 6 cap 9 ex Navarro, & aliis, posse utcunque huic præcepto satisfieri, si quis partem aliquam Missæ ab uno Sacerdote deinde partem alteram audiat ab alio; quod quamvis ipsi probabile videatur, rectè tamen monet consultius esse & tutius integram unius Sacerdotis Missam audire. Observat eti-

vat etiam ibidem, nullam esse obligationem, ne quidem in die Natalis Domini plures Missas audire, sed unam sufficere ad hoc ut præcepto satisfaciat.

Porrò à præcepto Ecclesiastico Missam diebus Festis audiendi excusat impotentia sive physica, sive moralis. Impotentiam physicam dicimus, cum quis nullo modo id potest: puta cum est in carcere detentus, vel lecto per ægritudinem affixus, aut navigat in mari, &c. nam juxta regulam juris 9. Ad impossibile nemo potest obligari. Per impotentiam verò moralem intelligimus, quando quis nonnisi cum sumâ difficultate aut gravi detrimento, spirituali aut temporali, proprio vel alieno, Missam audire potest: ut si quis timeat, ne adeundo Ecclesiam ab hostibus in via occidatur, vel si domum deserat, ne à furibus expiletur: vel si infirmum solum relinquat, ne grave aliquod incommodum patiatur. Ita Navarrus, Suares, & alii apud Bonacinam disp. 44. quæst. ult. de Missæ Sacrificio punct. ult. apud quem plurimi alii similes casus videri possunt.

§. II.

Quot modis peccetur in tertium Decalogi præceptum.

I. PEccant in primis, qui diebus Festis contra Ecclesiæ prohibitionem opera servilia absque ullâ causa legitimâ exercent, qui alios ad id cogunt vel inducunt: peccant etiam Superiores politici, qui diebus festis sibi subditos operibus illis servilibus vacare permittunt.

Item qui diebus festis, citra necessitatem, vendunt aliquid aut emunt, præsertim si in emptione illâ aut venditione tempus aliquod notabile insumatur: qui diebus illis officinas apertas tenent, aut merces vendendas exponunt.

Peccant Judices & illorum Officiales, si nullâ urgente necessitate, diebus festis, citationes, testium juridicas auditiones, & alias judiciales actiones exercent: Item qui totos dies festos, aut maximam & præcipuam illorum partem, aleis, choreis, comessationibus, & aliis vanis aut profanis actionibus impendunt.

2. Pec-

2 Peccant, qui diebus festis Missam audire omittunt, vel illam integram non audiunt, vel qui audiunt quidem, sed sine attentione ac per illius partem aliquam notabilem vanis confabulationibus aut superfluis cogitationibus deliberatè distrahuntur.

Peccant denique Patres familias, aliique Superiores, qui à filiis & subditis Missam diebus festis audiri non curant, aut eos talibus occupationibus detinent, ex quibus fit ut Missam audire non possint.

SECTIO IV.

Explicatur quartum Decalogi Præceptum.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam, &c.

1. CUm iuxta doctrinam S. Thomæ 2. 2. qu. 33. art. 2. ad 2. præcepta quæ pertinent ad officia charitatis proximo impendenda ad hoc quartum Decalogi præceptum reducantur: idcirco, antequam explicemus particularia illa officia, quibus erga Parentes & alios Superiores obstringimur, videtur doctrinæ ordo, quem etiam Navarrus secutus est, postulare, ut priùs de ipsa charitate Proximi, illiusque generalibus præceptis & obligationibus tractemus; quod ut distinctius exequamur, tria præsertim hic explicanda sunt. Primò, quænam personæ sint ex charitate diligendæ. Secundò, quis ordo sit in illa dilectione servandus. Tertiò, quinam sint actus charitatis, & quo tempore ad illos exercendos obligemur. Exinde ipsius quarti præcepti specialem obligationem aggrediemur: & investigabimus quænam personæ, patris ac matris nomine designentur, & quem honorem illis impendere debeamus.

§. I.

Quænam personæ sint ex charitate diligendæ.

1. DOcet S. Thomas qu. 23. art. 22. quatuor præsertim esse ex charitate diligenda, iuxta mentem S. Augu-

stini

stini lib. 1. de doctr. Christ. cap. Unum, quod supra nos est, scilicet Deum: alterùm, quod nos sumus: tertium quod iuxta nos est, scilicet proximum: quartum, quod infra nos est, scilicet proprium corpus. Atqui in primis de dilectione ipsius Dei, lectione 1. egimus. Quod verò spectat ad dilectionem illam, qua nos ipsos ex charitate diligere tenemur, docet S. Thomas art. 4. quòd cùm charitas, qua Deum diligimus, etiam ad ea, quæ ipsius Dei sunt, debeat extendi: cumque iuxta Apostolum ad Rom. 14. Nemo nostrum sibi vivat, nemo sibi moriatur: sed sive vivimus, sive morimur, Domini sumus: & quidem tot titulis, quot in eius divinitate perfectiones fulgent, quot ab eius bonitate beneficia in nos effluunt: Ideò unusquisque se ipsum; non propter se, sed propter Deum, ut aliquid ipsius Dei, debet ex charitate diligere.

2. Quod spectat ad corpus nostrum, idem S. Doctor art. 5. dicit illud duobus modis considerari posse, vel secundùm eius naturam, vel secundùm infectionem culpæ, & corruptionem pœnæ. Cùm igitur natura eius à Deo sit, possimusque uti corpore nostro ad ipsius Dei obsequium, & ut loquitur Apostolus Rom. 5. Exhibere membra nostra, arma iustitiæ Deo; eâ ratione debemus etiam corpus nostrum diligere. Sed infectionem culpæ, aut corruptionem pœnæ in corpore nostro nullatenus diligere aut fovere debemus, imò potiùs ex verò charitatis affectu amovere: unde intelligitur quo sensu dixit Apostolus Coloss. 3. Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, &c.

Quod denique spectat ad proximum, quem ex charitate diligere debemus, S. Doctor ab illâ proximi denominatione excludit in primis creaturas rationis expertes quia sunt incapaces beatudinis supernaturalis, in cuius communicatione charitas fundari debet: Excludit deinde damnatos & dæmones; quia ipsis bonum æternæ vitæ velle non possumus, cùm ipsis illud Deus nos velit, imò contrarium pro totâ æternitate decreverit.

Nomi-

Nomine igitur proximi S. Doctor art. 6. 8. & 10. asserit significari Sanctos Angelos & homines, sive beatos, sive viatores, sive peccatores, sive iustos, amicos, sive inimicos: quos quidem ita ex charitate diligendos esse dicit, ut eos nunquam actu ipsi charitati contrario, odio scilicet, prosequamur; neque ullum eorum ab illâ generalitate dilectionis proximi excludamus, & præterea ut secundùm animi dispositionem semper parati simus, charitatis actus, sive internos elicere, sive externos exercere erga quoscunque, etiam peccatores aut inimicos quotiescunque id ex divinæ legis præscripto faciendum esse nobis innotescet.

3. Quod autem spectat ad inimicos, in quibus est specialis difficultas, certum est illos ex charitate propter Deum esse diligendos: quod expresse præcepit Christus Dominus S. Matth. 5. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros: illisque dilectionis signa generalia exhibenda, quæ communiter alijs eiusdem conditionis hominibus, nos æquè attingentibus, exhibere solemus, & in casu extremæ vel gravis necessitatis illis æquè ac alijs auxilia & beneficia præstanda: quod etiam jussit Christus Dominus, cùm dixit: Benefacite ijs, qui oderunt vos. Imò etiam injuria ab eis accepta propter Deum ipsis est condonanda. SS. Mat. 6. si enim (ut dixit Christus Dominus:) Non dimiseritis hominibus, nec Pater vester cælestis dimittet vobis peccata vestra, &c. 18. dicit condonationem illam, non solùm exteriùs, sed ex interiori cordis affectu esse præstandam. Quod si actio iniuriarum civilis aut criminalis ab eo, qui damnum aut læsionem passus est, instituatur, sicut id jure potest, sic ex odio & vindictæ appetitu facere non debet: sed civilem quidem, eo tantùm fine, ut damnum illatum compensetur: criminalem verò, ex amore justitiæ, aut alicuius alterius virtutis motivo, ut Richardus, Gabriel, Navarrus, & alij apud Laymann. tract. 3. de char. cap. 4. non verò ex motu odij, aut appetitu vindictæ.

Quamvis autem hæc ita se habeant, certum est nihil minùs licitum esse & honestum, in peccatoribus & i micis odisse ac detestari peccatum, illudque per eme dationem tollere; si id jure possumus; vel optare ut Deo aut à Superioribus puniatur, unde Apostolus dic bat Gal. 5. Utinam abscindantur qui vos conturban Quin & de eiusmodi punitione lætari possumus, quat nùs per illam tollitur malum peccati; & è contr rio tristari, si peccatorum pravos conatus prosperare v deamus: quod optimè explicat Sanctus Greg. lib. 2 Mor cap. 11. his verbis: Evenire plerumque solet, ut n amissa charitate & inimici nos ruina lætificet, & rurs gloria sine invidiæ culpa contristet: cùm & ruente e quosdam benè erigi credimus, & eo proficiente, quosda iniustè opprimi formidamus.

§ II.

Quis ordo in charitate servandus sit.

I. CErtum est ordinem aliquem in dilectione charita esse servandum, ut docet & probat S. Thomas 26. art. 1. 2. & 3. Hic autem ordo, ut idem explicat, e git à nobis ut Deum amore appretiativo plusquam alias quascunque, absque ulla comparatione aut ex ptione, diligamus: tùm ut post Deum nos ipsos, exin proximos nostros; ac ultimo loco corpus nostrum eâde charitatis dilectione complectamur.

Cùm autem diligere nihil aliud sit quam bonum vel sintque tria præcipua bonorum genera, quæ nobis ip vel proximis velle possumus: spiritualia scilicet, ut g tiam, virtutes, gloriam, &c. corporalia, ut vitam & nitatem corporis, &c. exteriora denique, ut famam, vitias, &c. ordo charitatis supra relatus postulat, ut p Deum (de cuius dilectione iam supra egimus) quisq primò seipsum diligat, quoad bona spiritualia; dein proximum quoad eadem bona spiritualia: postea seips quoad

quoad bona corporalia, & exinde proximum quoad eadem bona corporalia, & sic deinceps seipsum & proximum, quoad alia bona exteriora. Ita S. Thomas per totam quæst. 26. ubi id fusè explicat.

2. Unde sequitur 1. nunquam licitum esse, cuiusvis boni alijs procurandi prætextu, spiritualem aliquam animæ jacturam per peccatum quantumvis exiguum deliberatè incurrere. Quid enim prodest homini: ait Christus Dominus S. Matth. 8. Si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? & cap. 22, ponit dilectionem suiipsius, tanquam regulam & normam dilectionis proximi: Diliges proximum tuum sicut teipsum. regula autem. ut docet S. Thomas art. 4. prior & potior est quàm regulatum.

Sequitur 2. quoad alia bona corporalia & exteriora, cæteris paribus, unumquemque debere magis seipsum diligere quâm proximum: unde, ut ait S. August. lib. de mendacio cap. 6. Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, iam non diligit proximum sicut seipsum, sed plusquàm seipsum: quod, ut postea subjungit, Sanæ doctrinæ regulam excedit. Non est tamen contra hunc charitatis ordinem, si quis ex motivo alicuius virtutis, vitam propriam pro tuenda amici vita exponeret, quod à S. Hieronymo in cap. 7. Mich. & S. Ambrosio lib. 3. de Officijs cap. 12. tanquam honestæ & perfectæ amicitiæ officium commendatur: & à fortiori posset, imò aliquandò deberet quis pro salute temporali communitatis suæ, puta civitatis aut patriæ, vitam, & alia bona exteriora exponere; cùm rationis ordo postulet, ut pars pro suo toto periclitetur.

Sequitur 3. Si de bonis diversi generis agatur, tunc bonum spirituale proximi, bono nostro corporali aut temporali præferendum esse; ac proinde proximo versanti in extrema necessitate spirituali etiam cum certo propriæ vitæ periculo, succurrendum esse; dummodò tamen probabilis spes juvandi proximum affulgeat, Ita S. Thomas

qua st. 44 art. ult. ad 2. unde S. Joannes Epist. 1. cap. Et nos debemus, inquit, pro fratribus animas poner

Et in extrema quidem ac moraliter insuperabili n cessitate spirituali, tenetur quilibet Christianus hunc ch ritatis ordinem servare, ut ex ante dictis constat, & etiar docet S. Augustinus & post illum communiter omne Theologi: Pastores autem & ij, quibus animarum cur incumbit, subditis suis, non solùm in extrema, sed etian in gravi necessitate constitutis succurrere debent, etian cùm propriæ vitæ periculo, ut fusiùs docet & probat va rijsque exemplis illustrat Gregorius à Valentia disp. 1 quæst. 4. de ord. char. p. 4.

3. Quod autem spectat ad ordinem charitatis in pro ximorum dilectione servandum, certum est in primis quotiescunque agitur de auxilio præstando in extrema v gravi necessitate corporali alicuius, ordinem charitat postulare, ut personas nobis secundùm carnem magis con iunctas, alijs secundum carnem minùs coniunctis præfe ramus: unde sequitur patrem & matrem alijs omnibu esse præferendos, exinde uxorem, postea filios, fratres & alios consanguineos, prout quisque illorum nobis secun dùm carnem coniunctior existit, ut docet S. Thomas ar 8. & sequent. & post illum Isambertus tract. de charit disput. ult, art. 2.

Quod si fiat comparatio eorum qui secundùm carnen cum alijs qui secundùm spiritum nobis coniuncti sunt quamvis variæ sint Doctorum sententiæ, nec satis dilu cidè constet quænam super hac quæstione fuerit mens S Doctoris, probabilissima tamen nobis videtur eorum sen tentia, qui asserunt, quod quamvis absolutè loquendo illi qui sunt meliores & sanctiores, alijs minùs bonis & sanctis obiectivè magis diligi debeant, id est amore ap-probationis & complacentiæ, quo illorum virtutum & sanctitatem magis æstimemus & amemus: appretiativè tamen eos qui nobis secundùm carnē propinquiores sunt, magis diligere debemus ijs qui nobis spiritualiter tantùm

sunt

sunt coniuncti. Ita Richardus, Bannes. & alij, quos citat & sequitur Isambertus suprà.

Quod tamen non obstat quin amicum vel benefactorem insignem præferre interdum liceat àliquibus consanguineis, ut post Dominicum Bannem docet Valentia sup. pun. 5. fieri etiam potest, ut aliquando causæ aliquæ rationi maximè consentaneæ occurrant, ob quas ordo charitatis supra relatus licitè ac honestè inverti possit, ut expresè docet S. Thom. q. 32. a. q. e. g. in favorem personæ bono publico maximè utilis.

§. III.

De actibus charitatis erga proximum, ác præsertim de eleemosyna corporali.

1. VArij sunt & multiplices actus charitatis erga proximum, quorum præcipuos enumerat S. Doctor quæst. 27. 28. & sequent. scilicet dilectionem, qua alteri per charitatem bonum volumus: beneficentiam, quâ bonum quod ei volumus, quantùm possumus, re ipsa illi tribuimus: gaudium, quo de illius bono, v. g. conversione à peccatis; profectu in virtute, &c. lætamur: pacem, quâ simul cum proximo conspiramus in ijs, quæ ad illius bonum spirituale conferunt: misericordiam, quâ illius miserijs tanquam nostris condolemus, eâsque, quantùm possumus, sublevamus.

Sunt autem duo præcipui actus ipsius misericordiæ, de quibus Theologi fusiùs disputare solent, eleëmosyna scilicet & correctio fraterna.

Eleëmosyna, ut docet S. Thomas, quæst. 32. art. 1. est actus charitatis, quo quis propter Deum proximo indigenti subvenit. Cùm autem duplex indigentia reperiri possit in proximo: spiritualis scilicet ac corporalis: ideò etiam duplex eleëmosynæ species à S. Doctore art. 2. assignatur alia spiritualis, quâ indigentiæ spirituali succurritur, de qua paragrapho sequenti agemus: alia corporalis, quâ miseria & indigentia corporis sublevatur.

2. Circa hanc verò eleëmosynam corporalem, certum est illam esse, non solùm in consilio, sed etiam in præcepto, ut docet & probat S. Thomas art. 3. & apertè colligitur ex varijs Scripturæ locis. Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, manum egeno & pauperi non porrigebant. Et S. Matth. 25. Christus Dominus flammis æternis adjudicat eos qui misericordiæ opera exercere omiserunt. Idipsum SS. Patres unanimiter asserunt. S. Ambrosius lib. de Nabute, loquens de eleëmosyna: Debitum inquit, reddis, non largiris indebitum: ideòque tibi dicit Scriptura: Inclina pauperi aurem tuam, & redde debitum tuum. S. Basilius concione in illud divitis: Destruam horrea mea: dicit divitem illum non cogitasse de superfluo pauperibus erogando, nullamque præcepti divini habuisse rationem: S. Gregorius Nazianz. orat. de pauperum amore dicit nos, Mandato divino atque exemplo ad eleëmosynam largiendam excitari.

Verùm difficultas est, cùm præceptum illud affirmativum sit, quo potissimùm tempore obliget: quod ut meliùs & certiùs dignoscatur, observandum est ex S. Doctore, obligationem faciendæ eleëmosynæ ex duplici capite oriri: Primò, ex parte dantis, si habeat bona superflua, sive ea sint superflua naturæ, id est non necessaria ad vitam suam & suorum sustentandam; sive sint superflua personæ, id est non necessaria ad personæ conditionem, dignitatemque tuendam. Secundò, ex parte accipientis, si aliquâ prematur necessitate: quæ quidem triplex esse potest: una extrema, cui nisi succurratur, hominis vita periclitabitur, altera gravis, cui nisi subveniatur, vitam ægrè ac difficulter sustentabit; tertia communis: qualis est fermè eorum qui ostiatim mendicant.

3. Hâc observatione suppositâ. in quæstione valdè perplexâ & difficili, quæ Doctores in varias distraxit sententias, breviter dicimus, probabilissimam nobis videri sententiam illorum qui asserunt unumquemque obligari sub peccato mortali ad eleëmosynam erogandam de superfluis

luis naturæ. ijs qui sunt in extremâ necessitate constitutis: le superfluis verò personæ, ijs qui gravi necessitate laborant. Ita Tolet. lib. 8. cap. 35. ubi pro hac sententiâ citat S. Doctorem, & plurimos alios Theologos, probatq; illam ex his Christi Domini verbis: Ite maledicti in ignem æternum: esurivi enim; & non dedistis mihi manducare, &c. Hospes eram, & non collegistis me, &c. infirmus & &c. Hospes eram, & non visitastis me: manifestum est enim has in carcere, & non visitastis me: manifestum est enim has necessitates non esse extremas; & tamen condemnari hominem, qui in illis proximum suum sublevare omisit.

An verò ex superfluis illis personæ unusquisque sub peccato mortali teneatur ad erogandam eleëmosynam in communibus pauperum necessitatibus; ita ut nullus licitè possit superflua sibi retinere, sed pauperibus qui nunquam & nusquam desunt, illa distribuere obligetur: idem Toletus supra asserit communiorem Doctorum sententiam esse negativam, quamvis non desint, qui affirmativam amplectantur: proindèque nullum sub peccato mortali ad eroganda pauperibus superflua teneri extra graves aut extremas necessitates; aitque se non audere ad id obligare sub morrali eos, quos tot & tanti Doctores ab illo citati excusant.

Rectè tamen monet eos, qui habent superflua, non omninò securos esse debere; sed timere ne fortè sibi, suæq; cupiditati nimis blandiantur: & seriò perpendere, quàm diversa sint judicia Dei à judicijs hominum; ideòque longè tutiùs esse, ut superflua illa statûs & dignitatis in opera charitatis aut alia Deo grata & honorifica impendant, quàm otiosa apud se retineant, præsertim cùm SS. Patres, quorum plurimos citat, sint hâc in re longè rigidiores, videanturque asserere universim homini Christiano illicitum esse superflua retinere, quandiu sunt aliqui pauperes, in quos illa erogare possit.

4. Addit præterea idem Author, aliter hoc eleëmosynæ faciendæ præcepto teneri eos, qui aliorum curam habent, præsertim Ecclesiasticam & spiritualem: aliter eos,

 qui

qui non habent: hi enim satisfaciunt indigentibus illis q occurrunt eleëmosynam erogando, illi verò insuper i quirere aliquo modo tenentur, num sibi subditi, suæqu curæ commissi gravem aliquam egestatem patiantur, u eis succurrant. Docet præterea personas Ecclesiasticas sive beneficia & reditus Ecclesiasticos obtineant, de qui bus infrà suo loco, sive bona tantùm patrimonialia po sideant, eodem faciendæ eleëmosynæ præcepto arctiù obligari eo quòd in illis superfluum magis inveniri possi quàm in Laicis: cùm enim neque uxores, neque filios aut filias habeant, cùmque modum ac modestiam in vi ctu ac vestitu servare teneantur, non tot rebus indigent nec ad tantas expensas faciendas obligantur.

Quæres, num omnes personæ eleëmosynam erogar licitè possint. Respondet S. Doctor art. 8. illum, qui es sub alicuius potestate constitutus, de re illâ, secundùm quam Superiori subijcitur, eleëmosynam licitè facere non posse, nisi de consensu illius, cui subditus est: unde sequi tur religiosos, filiosfamilias, ac servos, eleëmosynas absque consensu Superiorum, Parentum, aut Dominorum erogare licitè non posse, nisi extrema aliqua indigentis necessitas eos ad id obliget: possunt tamen filij familias ex bonis castrensibus aut quasi castrensibus, id est ex illis quæ vel in bello, vel in alicuius officij publici exercitio consequuntur, erogare eleëmosynas; sicut & de ijs, quæ in proprias expensas ipsis à Parentibus conceduntur. Ita Toletus lib. 8. cap. 31.

5. Quod autem spectat ad uxorem, quamvis de bonis communibus absque mariti consensu eleëmosynas erogare non debeat: poterit tamen, ut idem Toletus docet suprà cap. 29. id facere, si ultra dotem quam attulit aliquid sibi proprium reservavit: aut si per alterius donationem vel proprium laborem & industriam aliquid illi obveniat: in quo tamen locorum consuetudinem servandam esse dicit. Item si maritus sit amens, aut ipsi uxori rei domesticæ administrationem reliquat, aut sit suprà

modum

nodum tenax & avarus; nec eleëmosynas ullas, etiam ùm tenetur, erogare velit: tunc enim uxor id poterit xemplo Abigail 1. Reg. 25. quæ David dedit viro suo nesciente. Addit idem Author posse etiam de bonis sibi um marito communibus facere modicam eleëmosynam, propter quam maritus nullam indigentiam patietur.

§. IV.

De eleemosyna spirituali, & correctione fraternâ.

1. DOcet S. Thom. quæst. 32. art. 1. septem præsertim modis spiritualem eleëmosynam exerceri posse, scilicet docendo ignorantem, consilium dando dubitanti, afflictum consolando, corripiendo peccantem, tolerando benignè illos qui graves sunt & onerosi, condonando injurias, & pro vivis ac defunctis orando.

De hâc autem spirituali eleëmosynâ idem quod de corporali dicendum est, servatâ tamen debitâ proportione; scilicet unũquẽque teneri eo quo potest modo ad succurrendum proximo constituto in extremâ & moraliter insuperabili necessitate spirituali, ut dictum est §. 2. & etiam in gravi, id est, quando nonnisi ægrè & cum summâ difficultate necessitas illa spiritualis superari potest: quamvis hæc obligatio succurrendi in gravi necessitate spirituali, non adeò stricta sit in Laicis, ac in Sacerdotibus; illis præsertim quibus animarum cura commissa est, qui proinde ratione officij sui debent instruere ignorantes de rebus illis, quæ ad salutem necessaria sunt consilium rectum de ijsdem rebus ad salutem necessariis præbere; item afflictis quam possunt impendere consolationem, ne malorum pondere oppressi in desperationem incidant: similiter & aliorum defectus tolerare, condonare iniurias, corripere peccantes, ac pro vivis & defunctis orare, quoties id ab illis charitatis ordo, aut muneris sibi impositi ratio exigit.

2. Verùm peculiaris est difficultas circa correctionem fraternam peccantium; quo nomine à Theologis intelli-

gitur qualiscumque sermo, quo quis vel monendo, v reprehendendo, vel hortando, vel rogando, vel instrue do, aut alia simili ratione nititur proximum à pecca revocare, & ad officium virtutemque reducere, idq ob ipsius proximi proprium ac peculiare bonum.

De hâc autem fraternâ correctione supponimus ta quam certum, inesse obligationem ad illam faciendan non solùm ex consilio, sed ex præcepto, ut docet S. Th mas, qu. 33. art. 2. & cum eo Theologi omnes, qui communiter probant ex his Christi Domini verbis Matt 18. Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eu &c, id est, si te sciente, peccavit frater tuus, ut explic S. August. serm. 16. de verb. Dom. qui hæc Christi D mini verba tanquam de præcepto dicta intelligit.

Hoc supposito; tria præsertim de correctione frater quæri possunt. Primum, quando facienda sit. Secundu à quo facienda sit. Tertium, quis ordo in illâ servandu

3. Ad primum quæsitum respondetur, hoc præceptur cùm affirmativum sit, non quovis tempore obligare s solùm concurrentibus quatuor conditionibus. Prima e ut noveris peccatum proximi: si enim illud ignores co rigere non teneris, imò nec curiosiùs inquirere debe hoc enim ad Superiorem illius propriè pertinet, ut d cet S. Thomas art. 2. ad 4. unde Proverb, 24 Ne qu ras, inquit Sapiens, impietatem in domo justi, & no vastes requiem eius. Secunda est, ut ille qui peccavi nec emendatus sit, nec mox sive per alium, sive p ipsum credatur emendandus; si enim emendatus sit, v proximè emendandus existimetur, correctione tuâ no indiget, nec proinde ad illam faciendam obligaris, ut d cet Valentia disput. 3. quæst. de correct. fraterna part. Imò valdè probabilis est sententia Sylvestri, Turriani, aliorum, quos citat & sequitur Laymannus tract. 3. cap. de correct. fratern. peccatum merè præteritū, si non sub periculum recidendi, non cadere sub obligationem pr cepti correctionis fraternæ; unde Eccl. 19. dicitur: Co

ripe

ripe proximum, ne fortè iteret. Tertia eſt, ut ſperes aliquem fructum tuæ correctionis: ſi enim nulla ſit emendationis ſpes, imò verearis ne is qui peccavit, correctione tuâ deterior fiat, tunc manifeſtum eſt te ad illam minimè obligari: unde S. Auguſt. dicit lib. 1. de civit. cap. 9. ad charitatem pertinere, ut quis corripiendis malè agentibus parcat, quia ipſis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur. Excipiendus eſt tamen caſus ille, in quo ex defectu correctionis alij ſcandalum paterentur: tunc enim correctio facienda, ne alij inde peccandi occaſionem accipiant. Quarta denique conditio eſt, ut locus, tempus, aliæque ad corrigendum circumſtantiæ opportunæ ſint: ſi enim alterius temporis vel loci opportunitatem ad proximum corrigendum commodiorem expectes, non teneris ſtatim illum corrigere, ſed laudabiliter id differre potes. Ita docet S. Thomas art. 1. ad 3. & S. Auguſtinus ſupra dicit eſſe conſilium charitatis, ſi aliquis propterea objurgandis & corripiendis malè agentibus parcat, quia opportunum tempus requirit.

4. Quod ſpectat ad ſecundum quæſitum, quinam videlicet ad correctionem fraternam obligentur, aſſerit S. Doctor art. 3. omnes teneri ex virtute charitatis: quod etiam conſtat ex Eccl. 17. ubi dicitur quod Deus mandavit unicuique de proximo ſuo: & S. Matth. 18. ubi Chriſtus indefinitè præſcripſit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum, &c. Prælati tamen & Superiores, quibus aliorum cura incumbit, ſtrictiùs ad correctionem faciendam obligantur; quæ quidem, ſi ſpectetur ut eſt actus juſtitiæ vindicativæ, ad illos ſolos pertinet, ut obſervat idem S. Doctor.

Quod denique ſpectat ad tertium quæſitum, videlicet quis ordo in correctione fraterna ſervandus ſit, & an ordo à Chriſto Domino in Evangelijs præſcriptus, ſit ex præcepto neceſſarius; ut ſcilicet peccans primò privatim admoneatur; tùm ſi hæc admonitio nihil proſit, unus aut duo teſtes adhibeantur; ac demùm Eccleſiæ ſuæ Præ-

lato aut Superiori denuncietur? Respondetur secundùm mentem S. Doctoris art. 7. & 8. non modò ipsam correctionem fraternam, sed & illius faciendæ modum à Christo Domino præscriptum esse de præcepto: quod tamen præceptum cùm sit affirmativum, nec quovis loco & tempore obliget, inde sequitur tunc solùm ex præcepto modum illum correctionis servandum esse, quando ad ipsius correctionis finem assequendum necessarius esse censetur: quapropter S. Augustinus serm. 16. de verb. Dom. de ipso corripiendi modo loquens: Discernere, inquit, debemus aliquando istud, aliquando illud esse faciendum; aliquando corripiendo fratrem inter te & ipsum solum, aliquando coram omnibus.

5. Observat autem Gregorius à Valentia disp. 3. qu. 10. de correct. frater. pun. 5. varios esse casus, in quibus nulla videtur esse ad illum modum correctionis fraternæ servandum obligatio: ut si peccatum sit publicum, vel si quamvis occultum, cedat autem in damnum communitatis, & periculum sit in mora, aut si ob aliquam incurrentem circumstantiam prudenter judicetur modum illum ad emendationem proximi futurum inutilem, quod etiam docet S. Thomas art. 9. ad 1. ubi etiam in resp. addit ex S. August. si post occultam admonitionem peccator minimè resipiscat, utiliùs interdum fore peccatum ejus Prælato seu Superiori, non quidem ut judici, sed ut Patri priùs manifestare, quàm testes adhibeantur, eo quod paternâ charitate, & admonitione peccatori plusquam quivis alius prodesse possit. Videri potest idem Valentia loco citato, ubi fusissimè de istis agit.

6. Supersunt adhuc aliquæ difficultates circa correctionem fraternam, breviter hîc à nobis solvendæ.

Prima est. an etiam inferiores teneantur correctionem fraternam erga Superiores exercere? Respondetur affirmativè, dummodò concurrant quatuor conditiones suprà explicatæ: Ita enim docet S. Thomas art. 4. & in resp. ad 2. confirmat exemplo S. Pauli, qui cùm esset S. Petro, ut præ-

t potè Apostolorum Principi, subditus, (ut ibidem dicit anctus Doctor) erga ilum tamen correctionem fra-ernam exercuit. Hæc tamen correctio subditorum erga uperiores, (ut ibidem monet) cum omni mansuetudine c reverentia facienda est, juxta illud Apostoli 1. ad Ti-noth. 5. Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.

Secunda difficultas est, an sit obligatio ad correctio-nem fraternam faciendam de quibuscunque peccatis eti-m venialibus. Respondetur quamvis laudabile sit pro-timum etiam de venialibus corripere, modò prudenter & cum charitate id fiat, non esse tamen ad id obli-gationem saltem sub peccato mortali: imò interdum uti-iùs esse leviora eiusmodi peccata dissimulare: nisi talia int, quæ vel scandalum aliorum, vel gravioris alicuius peccati committendi occasionem præbere possint. Ita Navarr. cap. 24. n. 10. ubi addit aliquando licitum esse expectare, ut peccator rursùs incidat in peccatum, in quo deprehensus possit cum fructu corrigi.

7. Tertia difficultas est, an tenemur admonere & corri-pere illum, qui ex ignorantia peccat. Respondetur, nos ad id teneri, si ignorantia sit vincibilis, id est de re, quam quis scire potest & debet; si autem sit invincibilis di-stinguendum est: vel enim speratur fructus aliquis ex illa correctione vel minimè speratur si primum instruere te-nemur ignorantem, præsertim si illius cura nobis com-missa sit: si secundùm bonæ fidei relinquendus est, dum-modò tamen inde alterius damnum aut scandalum non sequatur. Ita Bannes, Malderus, Azorius, Navarrus, & alij, quos citat & sequitur Bonacina disp. 3. quæst. 4. de charitate punct. 7.

Quarta & ultima difficultas est, quale peccatum sit fra-ternæ correctionis omissio. Respondetur illum peccare mortaliter, qui commodè ac facilè impedire vel tollere potest correctione fraternâ gravem miseriam spiritualem proximi, quale est peccatum aliquod mortale: sed non audet ob alicuius mali temporalis timorem, vel alicuius temporalis boni cupiditatem, quæ in eius animo fra-

ternæ charitati præponderat, ut constat ex dictis §
illum autem, qui propter passionem aliquam timo
verecundiæ aut pusillanimitatem non existimat se
strictè ad hoc obligati, vel minùs se idoneum rep
ad correctionem faciendam, adeòque illam omittit,
rumque nonnisi venialem culpam incurrere, ut docet
Thom. art. 12. ad 3. quod tamen intelligendum vide
cum exceptione, nisi is qui corrigere omittit sit Superi
aut ex illa omissione grave aliquod scandalum sequat

§ V.

Quænam peccata charitati proximi adversentur

1. QVatuor sunt præsertim peccatorum genera, q proximi charitati opponuntur, & ad quæ reliq possunt revocari, odium scilicet, invidia, discordia, scandalum: de quibus agit S. Doctor quæst. 34. & sequer vbi docet esse duplex proximi odium; abomination scilicet, & inimicitiæ. Odium abominationis est alien tio & aversio voluntatis à proximo, propter aliquod m lum, quod in eo concipimus: odium verò inimicitiæ, e illud, quo malum aliquod proximo volumus; utrumqu odium ex genere suo peccatum mortale est: si quis, v g. proximum suum aversetur & abominetur, quatenù homo, vel quatenùs Christianus est; item si grave ma lum aliquod illi optet, quatenùs illi malum est iuxta illud quod dicitur 1. Joan. 3. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: defectus tamen deliberationis, aut materiæ levitas à peccato mortali excusare posset; imò nullum esset peccatum, si quis peccatorem odio prose- queretur, non quatenùs homo est, sed quatenùs peccator, id est, si abominaretur eius peccatum, vel si optaret illi aliquod malum, non quatenùs eius malum est; sed qua- tenus ad destructionem & exterminium peccati conferre potest, ut patet ex ijs, quæ paragraphis præcedentibus dicta sunt.

2. Invidia, ut docet S. Thomas quæst. 36. est depravatus vo-

tus voluntatis affectus, quo quis tristatur de bono proximi, quatenùs est propriæ excellentiæ imminutivum; quod ut meliùs intelligatur, observandum est ex Toleto lib. 8. cap. 62. septem potissimùm modis contingere posse, ut quis tristetur de bono proximi. Primò, quia inde aliquod malum sibi timet: ut si quis tristetur de electione alicuius in aliquam dignitatem, eo quòd sibi inde damnũ aliquod proventurum vereatur: quod si damnum illud sibi injustè inferendum rationabiliter timeat, nullum erit peccatum: si autem justè: v. g. si fur aut sicarius tristetur, eo quòd electus in judicem vir integerrimi animi, à quo scelerum suorum vindictam sibi metuit, peccabit: quia sicut non liceret illi talem virum dignitate sua, & potestate ob hunc metum privare; sic nec etiam de ea tristari licitum est.

Secuudo tristari potest aliquis de alterius bono: eo quod simili bono careat: ut quando quis videns hominem doctum, tristatur non quia doctus sit: sed quia ipse pari doctrinâ non sit præditus: & hæc tristitia dicitur æmulatio, estque licita & honesta, si bona quæ quis æmulatur, ad salutem animæ divinamque gloriam conducant: ut si quis videns hominem pœnitentem, zelo ferventem tristetur, non de illius bono, sed ex eo quod se virtutibus eiusmodi destitutum videat; si autem æmulatio illa sit de temporalibus bonis, quæ non referantur in ullum honestum finem, tunc erit mala, vel indifferens ratione motivi unde orietur.

3. Tertiò tristari potest quis de bono alterius, quia eum tali bono indignum judicat: & hæc est indignatio; quæ quidem bona vel mala est pro ratione motivi, ex quo concipitur: si enim aliquis tristetur, verbi gratia quòd sceleratus aliquis & flagitiosus dignitatem aliquam consecutus sit, quia indignus est, & rationabiliter creditur abusurus non peccabit: si verò ex pravo aliquo affectu temerè judicet alium bono quod illi obvenit, indignum ideòque de illo tristetur, peccatum committit gra-

ve vel

ve vel leve pro ratione gravitatis vel levitatis ipsius materiæ.

Quartò, potest tristari quis de bono alterius, quia est erga illum malè affectus: quando enim malo animo in aliquem sumus, bonum eius nobis displicet: & hoc pertinet ad odium, de quo supra.

Quintò, potest quis tristari de bono alterius, quia est propriæ excellentiæ diminutivum, & hòc propriè pertinet ad invidiam, quæ (ut docet S. Thomas supr.) ex genere suo est peccatum mortale, nisi defectus advertentiæ, aut materiæ levitas excuset: & sic peccavit Saül invidens gloriæ Davidis, quatenùs existimabat suam ab illâ obscurari & minui.

Sextò, potest tristari quis de bono temporali alicuius, quia est maioris boni spiritualis impeditivum: & hoc pertinet ad charitatem.

Septimò de eodem bono temporali tristari potest; quia modo aliquo injusto acquisitum est in damnum privatum vel publicum: & hoc ad zelum justitiæ pertinet.

Discordia est dissensio voluntatis à voluntate proximi, circa aliquod bonum, in quo tenetur quis consentire. Ita S. Thomas quæst. 37. dissentire enim à proximo in re aliquâ malâ, bonum est: imò etiam dissentire in re aliquâ bonâ, sed quam quis velle minimè obligatur, non est per se malum: sed tunc solummodò discordia peccatum est, quando quis in re aliquâ bonâ, quam velle tenetur,, ab aliis ex voluntatis pravitate dissentit.

4. Quod si hæc discordia sit circa veritatem, quam quis cum altercatione verborum impugnet, vocatur contentio, & si veritas illa quæ impugnatur, divinum honorem aut notabilem proximi utilitatem spectet, ut quando veritates ad fidem aut morum rectitudinem spectantes impugnantur, est peccatum mortale: si eò usque procedat discordia illa & dissensio voluntatis, ut quis seipsum ab unitate Ecclesiæ sejungat, nolitque eius capiti visibili, nimirùm Romano Pontifici subesse; dicitur Schisma, estque grave peccatum mortale, ut docet S. Thomas qu. 39.

Si ad discordiam animorum accedit etiam armorum iolentia, quâ proximo nocumenta aliqua in bonis for-unæ vel corporis iniustè inferantur, vocatur bellum : si amen bellum ob causam aliquam justam suscipiatur, si b eo, qui legitimam potestatem habet, si cum recta in-entione. tunc non est peccatum : & ut docet ibidem S. Thomas quæst. 40. in eo pugnare licitum est. Aliàs, si na ex tribus ijs conditionibus desit, peccatum mortale st, & quidem eo gravius, quo graviora per illud amna proximo inferuntur. Quod quamvis ita sit; on debent tamen subditi de intentione Principis judi-are: sufficit enim ut illis manifestè non constet de in-ustitiâ belli: imò quamvis dubitent an bellum justum t; possunt & etiam interdùm debent, quando ipsis à rincipe ita præcipitur, pro illo militare: quod optimè xplicat S. August. lib. 22. cont. Faust. cap. 75. his ver-is : Vir justus, si fortè sub Rege homine etiam sacrile-o militet, rectè potest illo jubente bellare; si quod sibi Principe jubetur, vel non esse contra Dei præceptum ertum est : vel utrùm sit, certum non est, ita ut fortasse eum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem au-em militem ostendat ordo serviendi.

Scandalum denique, ut docet S. Thomas qu. 43. art. 1. st dictum, vel factum minùs rectum; præbens alteri oc-asionem ruinæ. Dicitur 1. dictum vel factum; quia interi-res actus, cum aliis noti non sint, illis nocere non possunt. Dicitur 2. minùs rectum, ut significetur posse aliquando candalum oriri ex aliquo dictò vel factò, quod non sit x se malum, sed quod habeat tantùm speciem mali: Di-itur denique, præbens alteri occasionem ruinæ, non ve-ò casum; eo quod propriè loquendo humana volun-as à nullâ causâ efficaciter induci possit ad peccandum: ed solummodò veluti oblatâ occasione spontè in illud onsentiat.

5. Docet autem S. Thomas art. 2. aliud esse scanda-um activum, aliud passivum. Scandalum activum est

ipsummet

ipſummet dictum vel factum minùs rectum, quod eſt alteri occaſio ruinæ: ſive id fiat, ex certâ & directâ intentione alium inducendi ad peccandum: ſive, quamvis eiuſmodi intentio non adſit, id tamen quod fit, ex ſe & natura ſua alium inducere poteſt ad peccandum. Scandalum paſſivum eſt ipſa ſpiritualis ruina eius, qui ſcandalizatur. Poteſt autem aliquando ſcandalum activum eſſe ſine paſſivo: ut ſi quis aliquem inducere conetur ad peccandum; nec ille conſentire velit. Poteſt etiam ſcandalum paſſivum eſſe ſine activo: ut ſi quis ex facto vel dicto alterius, quod ex ſe ad peccandum nulla ratione inductivum eſt, occaſionem ruinæ aut ſcandali per voluntatis pravitatem accipiat; quale fuit ſcandalum Phariſæorum occaſione verborum Chriſti Domini. Et ſcandalum quidem paſſivum, mortale vel veniale peccatum eſt, ut declarat S. Doctor art. 4, pro qualitate criminis, in quod quis propter dictum vel factum alterius impingit: ſimiliter ſcandalum activum mortale eſt vel veniale: ſecundùm rationem dicti, vel facti, quo præbetur alteri occaſio ruinæ vel ſecundùm intentionem illius, qui eiuſmodi occaſionem præbet. Quamvis verò ſcandalum paſſivum non ſit ſpeciale peccatum, nec opus ſit ut qui peccatum aliquod commiſit, in confeſſione declaret ſe ab alio ad id inductum fuiſſe, ſcandalum activum tamen eſt peccatum ſpeciale præcepto correctionis fraternæ oppoſitum, ac proinde in confeſſione declarandum, præſertim quandò quis deliberatè alterum ad peccandum inducit: quod ſi præter eius intentionem id accidat, quamvis Caietanus in art. 3. quæſt. 42. & quidam alij Theologi negent in eo caſu ſcandalum activum eſſe peccatum ſpeciale; probabiliùs tamen alij affirmant, ut Maior, Sylveſter, Navarrus, quos citat, & ſequitur Valentia diſp. 3. quæſt. 18. de ſcand. punct. 8. unde is qui advertit aliquod dictum vel factum ſuum minùs rectum poſſe alium ad peccandum inducere; nec tamen ideò ab illo dicto vel facto deſiſtit, debet ſecundùm illos Doctores circumſtantiam

ım illam in Confeſſione declarare, ſi mortale fuit il-
d peccàtum, cuius occaſionem præbuit.

6. Deinde monet S. Doctor art. 7. ſpiritualia bona ad lutem propriam vel alterius neceſſaria, nunquam eſſe mittenda, licet inde ſcandali paſſivi occaſionem aliquis cipiat, nec ad evitandum huiuſmodi ſcandalum, illum nquam peccatum, ne quidem veniale, committi debe: imò neque ullum opus bonum, licet minimè præ-ptum, omittendum eſſe: ſi ſcandalum ex ſolâ alterius alitiâ oriatur: ſi tamen ex ignorantiâ vel infirmitate iretur, tunc ad vitandum ſcandalum puſillorum, prææret quodvis opus bonum minimè præceptum omitte-, & quidvis aliud ſecluſo peccato facere. Exemplum riuſque habemus in ipſa Chriſti Domini perſonâ, qui Matth. 15. ob ſcandalum Phariſæorum minimè ab in-pto ſermone deſtitit, & è contra cap. 17. ad vitandum puli ſcandalum vectigal, ad quod minimè tenebatur, lvere voluit.

§ VI.

Quænam ſint obligationes filiorum erga Parentes, & Parentum erga filios

PRæter obligationes generales, quæ unumquemque proximorum ſpectant; ſunt aliquæ ſpeciales liorum erga parentes, & viciſſim parentum erga filios, uæ hoc quarto Decalogi præcepto præſcribuntur.

Docet autem Catechiſmus Romanus par. 3. cap. 5. omine honoris parentibus exhibendi. tria præſertim ſi-gnificari, amorem ſcilicet, reverenttam, & obedientiam; enentur ſiquidem filij ſpeciali modo ad amorem erga arentes: ita ut odium parentum longè graviùs peccaum ſit, quàm cuiuſcunque alterius perſonæ; unde Na-varrus cap. 14. nu. 11. & Tolet. lib. 5. cap. 1. exiſtimant n peccato odij circumſtantiam perſonæ parentum eſſe n confeſſione declarandam. Neque ſufficit amor inter-

nus,

nus, sed exterioribus effectibus prodere se debet, adeò u teneantur filij parentum necessitatibus sive corporalibus sive spiritualibus, quantùm in ipsis est, subvenire: v. g alimenta & alia ad vitam necessaria, si ad egestaten gravem redacti sint, eis præbere; si in ægritudinem in ciderint, vel in carcerem detrusi sint, illos visitare, & quo poterunt modo ipsis ad sanitatem vel libertatem recupe randam succurrere, & à fortiori curare, ne absque digná Sacramentorum susceptione ex hâc vitâ decedânt, neve pia opera parentum testamentis præscripta differantur neve suffragijs Ecclesiæ & alijs subsidijs quocunque modo debitis post mortem fraudentur.

Tenentur etiam filij reverentiam parentibus exhibere Sunt enim (ut loquitur Catechismus Rom. sup.) immortalis Dei quasi quadam simulacra: quare olim edixerat Deus Exod. 21, Qui maledixerit Patri vel Matri, morte moriatur. Unde contumeliæ, convitia, irrisiones, & similia peccata, quæ plerumque ob levitatem materiæ in alijs personis nonnisi venialia forent in parentibus ob circumstantiam personæ, ut plurimùm mortalia censentur: simili ratione percutere, quantumvis leviter, parentes, imò illis solummodó interminari, gravis respectu illorum censetur injuria, proindèque peccatum mortale, ut asserunt Graffius Reginaldus, Navarrus. & alij, quos citat & sequitur Bonacina disp. 6. de 4. Decal. præc. qu. unic. punct. 2:

Tenentur denique filij obedire parentibus: unde Apostolus pluribus in locis illud inculcat: Coloss. 3. & Ephes. 6. Filij obedite Parentibus: & ipse Christus Dominus, ut huius obedientiæ in se præberet exemplum, Sanctissimæ Matri eiusque Sponso S. Josepho erat subditus. S. Lu. 2.

2. Atque in primis tenetur filius Patri obedire in ijs, quæ ad gubernationem domus pertinent; ita ut, si recuset obedire in re gravi & alicuius momenti, maximè si ex contemptu vel animi obstinatione id faciat, peccet mortaliter, ut docet Toletus lib. 5, cap. 1. Tenetur etiam obe-

m obedire in ijs, quæ ad bonos mores pertinent; ita ut eccet mortaliter, si cum pertinaciâ nolit acquiescere ræceptis Patris, quibus illum à peccato mortali, aut llius occasionibus, ut à pravis conversationibus, ludis, &c. bstrahere conatur, ut docet idem Toletus, & plures alij pud Bonacinam suprà.

Quamvis autem, ut docet S. Thomas, 2. 2. qu. 189. rt. 6. *Filius* post pubertatis annos directè parentibus non *ubdatur* in ijs, quæ ad statum vitæ amplectendum, puta *eligionis* vel matrimonij; pertinent; docet tamen Toleus suprà, filium peccare mortaliter, qui contra voluntē patris uxorem conditioni suæ minimè convenientem ucit. Existimant etiam Abulensis, Sanches, & alij apud Bonacinam supr. pun. 5. filium teneri ab ingressu relionis abstinere, ut subveniat parentibus, quos ad extreiam necessitatem redactos, aut aut brevi redigendos rævidet.

Sicut autem filij erga parentes; sic etiam parentes erga lios ad tria præsertim charitatis officia obligantur, ut ocet idem Toletus suprà. Primum est ad alimenta, & lia vitæ adiumenta necessaria ipsis præbenda: quod inelligendum est, quandiu illis indigent, nec sibi providee possunt, ut rectè notat Bonacina supra, pun. 6. Seundum est, illorum curam gerendam, quoad ea. uæ salutem æternam & spirituale animæ bonum spetant: unde tenentur parentes procurare, ut filij adiscant rudimenta fidei, Symbolum scilicet Apostolorum, Orationem Dominicam, Præcepta Dei & Ecclesiæ. aliaq; d salutem consequendam necessaria. Debent etiam illos erbis & exemplis ad bonos mores inducere, & à peccarum occasionibus avertere; eosdemque, si fortè delinuant, non ex ira, sed ex charitate corripere, ut fusiùs xplicat Bonacina supr. Tertium denique officium parenum erga filios est, ut illos relinquant liberos ad eligenum statum illum, ad quem ipsos à Deo vocari cognoerint, ita ut neque a bono aliquo statu amplectendo eos

invi-

invitos sine ullâ legitimâ causâ abstrahant, neque ad statum aliquem, sive Sacerdotij, sive religionis, sive Matrimonij amplectendum invitos cogant, ut docet idem Toletus suprà.

3. Quæ autem de officijs filiorum erga parentes & parentum erga filios dicta sunt, eadem etiam intelligi debent, servatâ tamen debitâ proportione, de officijs pupillorum erga tutores & alios; qui parentum vices gerunt: item de officiis servorum, subditorum. & quorumcumque inferiorum erga Dominos. vel quoscunque Superiores & è contra; ut docet Navarr. cap. 14. num. 21. & 2 unde infert Bonacina pun. 8. suprà, Christianos omnes teneri sub mortali peccato Summo Pontifici in re gravi & justâ ad fidem vel disciplinam Christianam pertinente obedire: similiter Dioecesanos Episcopis: Parochianos Parochis: servos Dominis: subditos Superioribus; & populos Principibus, in iis quibus respectivè illis subditi sunt. Neque tantùm probis & modestis, ut loquitur S. Petrus, sed etiam discolis: illisque non modò obedientiam & reverentiam; sed etiam amorem specialem, illiusque amoris officia: quotiescumque recta ratio id ab illis postulabit, exhibere. Secundo, Superiores omnes vicissim teneri ad gerendam curam inferiorum tam in temporalibus quàm in spiritualibus; prout cuiusque officium postulat. Et quidem quod spêctat ad temporalia, tenentur Domini servis alimenta præbere, mercedem debitam solvere & alia præstare, quæ justitia vel charitas ab illis exigit: quoad spiritualia verò procurare, ut in rebus ad salutem necessarijs instruantur, ut à peccatis abstineant, ut Festos dies debitè sanctificent, & alia præcepta divina & Ecclesiastica servent; neque in morbis Sacramenta, & alia spiritualia subsidia illis desint.

In ista verò spirituali curâ inferiorum, certum est longè strictiorem esse obligationem Pastorum & aliorum quibus id ex officio incumbit.

Parag.

§ VII.

Quot modis peccetur in quartum Decalogi præceptum.

1. CVm (ut initio huius sectionis dictum est) in hoc quarto Decalogi præcepto, non solum præscribantur ea, quæ inferiorum & superiorum mutua officia spectant, sed etiam alia omnia quæ ad charitatem proximi pertinent, idcircò hic adnotare debemus peccata, quæ hac & illa ratione huic præcepto adversantur & ut à peccatis charitati proximi oppositis incipiamus.

Peccant contra proximi charitatem, qui omittunt exercere opera charitatis sive corporalia, sive spiritualia, in iis casibus, in quibus ad illa exercenda obligantur: qui in extrema necessitate proximum deserunt: qui illum ad gravem necessitatem redactum eleemosynis iuvare non curant: qui, cùm habeant multa superflua, nec ad vitæ aut statûs conservationem honestam ullo modo necessaria, in vanos ac inutiles sumptus illa expendunt, vel ullas, aut nonnisi raras & exiles eleemosynas pauperibus erogant: qui proximum peccantem corripere, illumque à peccati statu aut occasione abstrahere negligunt, cùm possint & debeant: qui odia & inimicitas cum aliquo exercent, illi mortem aut aliquod malum optant vel imprecantur: qui iniurias & offensas acceptas ex corde remittere nolunt: qui fide & verbo tenùs cum inimicis reconciliantur, vel quamvis condonent offensas, exteriora tamen charitatis officia exhibere recusant.

2. Item qui ex invidia, aut pravo aliquo affectu tristantur de proximi bonis, aut lætantur de eiusdem infortuniis: qui ex prava quadam animi dispositione cum proximo discordant in iis, quæ bona & iusta sunt, aut verbis cum illo contendunt, veritatemque agnitam impugnant; qui se ab unitate Ecclesiæ, & obedientia summi Pontificis subducunt.

Item qui militant in bello, quod iniustum esse certò sciunt, vel in bello quidem iusto; sed cum prava intentione,

ne, v.g. vt expleant cupiditatem, libidinem, ambitione &c. vel qui in bello res ſacras diripiunt; aut contra i belli opprimunt vel ſpoliant innocentes.

Item qui ſcandali occaſionem aliis præbent, illosque peccandum inducunt, ſive id directè & expreſsâ intenti ne faciant, ſive indirectè, aliquid agendo vnde ſciunt a os ad peccandum fore inducendos.

Iam quod ſpectat ad ſpecialia filiorum, parentum ſimilium perſonarnm officia, peccant in primis filii, q parentibus amorem, reverentiam & obedientiam debita denegant: qui parentes odio proſeqvuntur; mortem a aliquod malum illis optant: qui in egeſtate illis ſubv nire aut in adverſis opem & ſolatium ferre non curan qui morientibus ſubſidia ad ſalutem neceſſaria, aut mo tuis Eccleſiæ ſuffragia debita non procurant: qui eoru teſtamenta & ultimas voluntates adimplere negligunt a nimis diu differunt.

Item qui parentes contemnunt, aut irrident, in eos co vicia aut contumelias proferunt, illos percutiunt, vel pe cuſſuros minantur, qui eorum iuſſa parvi pendunt, ill iuſta & rationabilia præcipientibus obedire renuunt.

3. Similiter contra hoc præceptum peccant omnes i feriores, qui Superioribus obedientiam in iis rebus, in qu bus illis ſubſunt, deferre nolunt.

Et exadverſo contra idem præceptum peccant pare tes, qui infantes exponunt: qui filiis indigentibus, nec ſi providere valentibus alimenta denegant: illos in rebu ad ſalutem neceſſariis non inſtruunt, nec inſtrui curant qui illos ad peccandum vel iuſſione, vel pravo exempl inducunt: qui illos peccantes non corripiunt; vel nonni ſi irati & furentes id præſtant: qui avertunt illos ab ali quo ſtatu perfectiori amplectendo, ad quem Deo inſpi rante vocantur; aut è contra invitos cogunt ad ſtatum re ligioſum amplectendum, aut Matrimonium contrahendũ

Peccant item domini, qui alimenta aut mercedem ſer vis debitam nonſtribuunt: qui illos in fidei rudimenti

aliisque

[a]liisque ad fidem necessariis instrui non curant, eos pec[c]antes non corripiunt, imò potiùs ad peccandum imperio ut pravo exemplo inducunt.

SECTIO V.

Explicatur quintum præceptum.

Non occides.

AD faciliorem huius quinti præcepti explicationem ea, quæ de illo dicenda nobis sunt, quinque paragraphis [c]omplectemur, in quorum primo explicabimus, quomodo [p]ræceptum hoc intelligi debeat: in secundo agemus de [h]omicidio vel mutilatione alterius: in quarto inquire[m]us quot modis peccetur contra hoc præceptum: in [q]uinto denique investigabimus, quænam restitutio pro[p]ter alterius iniustam occisionem aut mutilationem fa[ci]enda sit.

§ I.

[Q]uomodo hoc quintum Decalogi præceptum intelligi debeat.

HOc præcepto, secundùm explicationem & ampliationem à Christo Domino summo Legislatore appo[sit]am S. Matth: 5. tria præsertim prohibentur. Primum est [qu]odcunque nocumentum corporale proximo iniustè il[lat]um, vel per seipsum, vel per alium, iubendo, consulen[d]o, consentiendo, aut aliâ quâcumque ratione cooperan[d]o, vt explicatur in Catechismo Romano part. 3. cap. 6. [Se]cundum est quodcumque convitium aut probrosum & [in]iuriosum verbum, ex ira & vindictæ appetitu prolatum. [T]ertium est quilibet deliberatus iræ motus, & vindictæ ap[pe]titus iniustus, etiamsi neque actu, neque vllo verbo, aut [si]gno exteriori se prodat. Hoc apertè colligitur ex his [C]hristi Domini verbis S. Matth. 5. *Audistis quia dictum est [an]tiquis: Non occides: Ego autem dico vobis: quia omnis [qu]i irascitur fratri suo, reus erit iudicio; Qui autem dixe-*

rit fratri suo, racha, reus erit consilio: qui autem dixe[rit] fatue, reus erit gehennæ ignis. Quibus verbis Christus D[o]minus docet, hoc Decalogi præcepto, non modò prohi[be]ri homicidium: sed etiam quemlibet iniustum vindi[ctæ] appetitum, & quodlibet probrosum & convitiosum v[er]bum, aut aliud iræ & malevolentiæ exterius signum, q[ui]bus veluti gradibus inter rixantes ad vltimum iræ & v[in]dictæ effectum, homicidum scilicet, pervenitur: quæ p[ec]cata, cùm mortalia sint, digna esse censentur æterna pœ[na]: quæ nomine iudicij, consilij & gehennæ, tanquam va[riis] gradibus distincta, significatur, prout hunc locum ex[pli]cant Hugo Cardinalis, Maldonatus, & alij communiter [in]terpretes.

2. Si tamen plena rationis advertentia & delibera[tio] deesset, aut si vindicta aliqua levis duntaxat appeteret[ur] peccatum non esset nisi veniale: imò nullum esset pec[ca]tum, si iusta aliqua irascendi causa subesset, & si correc[ti]onis solùm gratia, verba aliqua asperiora proferrentu[r,] dummodò tamen nec ira nec lingua vltrà præscriptos à [re]cta ratione limites excurrant: vnde S. Chrysostom. in [in] Psalm. 4. verba (*Irascimini & nolite peccare*) inquit, *[iu]ste irasci; nam & Paulus Elimæ succensuit, & Petrus S[a]phiræ: sed id non iram dixerim absolute, sed Philosophia[m,] curam, & œconomiam: irascitur enim pater filio, sed e[ius] curam gerens: ille est qui temere irascitur, qui seipsum [v]ciscitur.* Et S. Gregorius in cap. 5. Iob. *Sciendum est*, [in]quit, *quod alia est ira quam impatientia excitat: alia qua[m] zelus iustitiæ format: illa ex Vitio; hæc ex Virtute generat[ur].*

Imò eti[a]m ipsum homicidium actu perpetratum, qua[n]doque iustum & licitum esse potest, vt in sequentibus e[x]plicabitur.

§ II.

De homicidio & mutilatione sui ipsius.

1. CVm hoc præceptò prohibeatur occisio injusta & m[u]tilatio, aut quævis alia corporalis læsio alterius, à fo[r]tiori etiam sui ipsius iniusta occisio, mutilatio, & quælib[et]

corpo

›rporis læsio prohibita esse censetur. Sunt tamen aliqui ca-
ıs, in quibus occisio vel mutilatio sui ipsius aut alterius,
ısta, proindeque licita, esse potest.

Atque in primis quod spectat ad occisionem vel mutila-
onem sui ipsius, certum est gravioris alicuius mali devi-
ındi causa licitum esse seipsum mutilare, aut ab altero mu-
lari permittere: vt si ad mortem evitandam, quæ ex pu-
refactione alicuius membri sequeretur aliquis sibi eius-
nodi membrum abscindat, aut abscindi permittat: vt ex
ommuni Theologorum sententia docet Toletus lib. 5. a.
. quod quamvis possit; ad id tamen faciendum aut per-
nittendum sub peccato mortali non tenetur, sicut nec ad
nedicamenta quædam difficillima acceptanda, quamvis
x medicorum consilio ad vitæ conservationem necessaria,
t observat idem author.

Certum est præterea se ipsum interimere gravissimum
sse peccatum, neque id in vllo casu licitum esse, vnico
ɔlùm excepto, si nimirum Deus ita iubeat: quod fusè ex-
plicat & probat S. Augustinus lib. 1. de civit. cap. 21. &
1. & sequent. vbi expendit factum Samsonis, qui seipsum
nterfecit, & sanctarum quarumdam virginum, quæ ex pe-
ulari Dei instinctu se ipsas interemerunt.

Cùm hæc duo certa sunt, vnum est de quo dubitatur in-
er Theologos, nimirùm an liceat seipsum permissivè oc-
idere; id est, an licitum sit, vt quis permittat se ab alio
ɔccidi, cum prohibere possit. Respondet Toletus suprà
id esse illicitum, & ex se peccatum mortale, cùm homo vi-
tæ suæ non sit dominus, illique proinde secundùm rectam
rationem, in quantùm potest, consulere teneatur.

Sunt tamen duo casus (vt idem author docet) in qui-
bus homo, cuius vita bono publico minimè necessaria es-
set, illam exponere, seque ab alio occidi permittere potest.
Primus est ob amici periclitantis defensionem aut liberati-
onem, iuxta illud S. Ioannis 14. *Maiorem hac dilectionem
nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis
suis*; Secundus casus est ob bonum spirituale proximi; e-

g. si quis ab alio invasus eò redigatur, vt fugere non p
sit, nec aliter mortem evadere nisi occidendo invasore
tunc, quamvis licitè possit vim vi repellere, illumque o
cidere, potest etiam ex motivo charitatis permittere se
illo occidi, ne scilicet hostis in peccato mortali moriat

Addit idem author tres alios casus, in quibus hon
non solùm licitè potest; sed etiam tenetur vitam expon
re, seque occidi permittere. Primus est in fidei vel virt
tis defensionem: v. g. si quis sub interminatione mor
cogeretur fidem negare, aut peccatum aliquod comm
tere: tunc enim mortem potiùs oppetere teneretur, quà
in vllum peccatum consentire, vt per se patet. Secund
est, quando vitam exponere necessarium est ob boni pub
ci conservationem. e. g. si aliqua civitas obsessa non po
set aliter expugnatione aut eversione liberari, nisi pers
na aliqua innocens ad mortem hosti traderetur; tunc
nim deberet innocens ille hosti postulanti se tradere: im
Navarrus, Lessius; Valentia, & alii, quos citat & sequitu
Laymannus tr. 3. de iust. part. 3. cap. 1. asserunt in tali ca
su Principem vel Magistratum civitatis, sicut alia virtu
tum officia bono publico necessaria, sic etiam istud illi præ
cipere posse; quod tamen negat Toletus suprà, qui asser
quod quamvis tunc innocens tradere se teneatur, ad id ta
men iustè à civibus aut Magistratu compelli non possi
Tertius denique est, quando quis iurisdicè ad mortem e
condemnatus; tunc enim non solùm potest; sed etiam te
netur mortem quæ illi infertur, subire, nec inferenti resi
stere, fugere quidem potest, si occasio se offerat: non ta
men vi aut armis se ex lictorum manibus liberare, vt do
cet idem Toletus supra.

3. Quæres an peccent illi, qui joco, vel lucri alicuiu
captandi gratia se probabili periculo mortis exponunt, v
g. funambuli, aut isti, qui ad probandam theriacam hauri
unt venenum Respondet Navarus cap. 5. numero 8. & pos
illum Toletus suprà, peccare quidem eos, qui se præcipi
tio aut certo mortis periculo exponerent, quod evader

neque

que ſcirent, neque poſſent, non verò qui ex artis peritiâ
l certâ experientiâ compertum habent, ſe probabiliter
illum ſubituros mortis periculum.

Vnum hîc ex eodem Toleto ſupereſt obſervandum, ni-
irum quòd quamvis licitum ſit, imò valdè laudabile, &
iam aliquandò neceſſarium, ieiunijs, & alijs maceratio-
bus proprium corpus affligere, illiusque vires debilitare,
ve vt promptiùs & faciliùs ſpiritui ſubijciatur, ſive vt iu-
itiæ divinæ ſatisfactio aliqua exhibeatur, iuxta quod dixit
poſt. 1. Corinth. 9. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitu-
m redigo:* & Coloſſ. 1. *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſsio-
um Chriſti, in carne mea:* &c. ſi quis tamen id indiſcre-
fervore, & cum notabili vitæ aut virium detrimento
æſtaret; haud dubiè peccaret & quidem moraliter, vt
ſerunt Sairus Petr. de Navarra, & alij apud Laymanum
prà; niſi fortè inculpabilis ignorantia aut inadvertentia
um excuſaret.

§ III.

De homicidio & mutilatione alterius.

CErtum eſt homicidium iniuſtum alterius eſſe pecca-
tum mortale. Vnde Apocal. 22. homicidæ à cæleſti
oria excluduntur. Nomine autem homicidij intelligimus
iusvis hominis occiſionem; eſt enim in confeſſo apud o-
nes, vt docet S. Auguſtinus lib. 1. de civit. cap. 20. oc-
ſionem animalium ad ſuſtentationem humanæ vitæ non
ſe illicitam.

Sunt tamen aliquæ cauſæ, ob quas hominis occiſio à pec-
to excuſari poteſt, imò aliquando redditur licita & iuſta.
res communiter à Theologis numerantur, ſcilicet iuſti-
a, neceſſitas, & inconſideratio: ex quibus duæ priores
micidium reddunt licitum; tertia verò illud à peccato
ltem mortali excuſat. De ſingulis breviter aliquid di-
ndum eſt.

Homicidium ex iuſtitia fieri dicitur, quando ſimul con-
rrunt quatuor conditiones: quarum prima eſt, vt fiat

authoritate publicâ. Principis v. g. aut Magistratûs ab eo potestatem habentis, ad quem tanquam Dei Ministrum pertinet ius gladij; vt declaratur Rom. 13. sine qua authoritate nemini privato licet alium quantumvis flagitiosissimum & nocentissimum interficere, vt docet S. Thomas 22. quæst. 64. art. 3. Secunda conditio est, vt fiat ex causa iusta, eaque gravi, ad bonum publicum pertinente vt docet Toletus suprà. Tertia conditio est, vt fiat ex rectâ intentione, verbi gratia ex zelo justitiæ, amore boni publici, &c. si enim judex, v. g. ex aliquo pravo & inordinato affectu, puta iræ, invidiæ, &c. iudicium capitis proferat in aliquem sibi aliàs infensum, quantumvis legitima authoritas & causa iusta subesset: graviter tamen peccaret, vt per se manifestum est. Quarta denique conditio est. vt fiat secundùm iuris ordinem, qui (vt docet Toletus & Laymannus tractatu 6. de iudiciis capite 2. postulat in primis, vt præcedat accusatio vel denunciatio, aut saltem inquisitio iuridica, si nullo accusante aut denunciante iudex ex officio procedere debeat. Deinde vt crimen probetur sufficientibus testimoniis aut indiciis, vel propriâ ipsius rei confessione sponte factâ. Denique vt citetur reus, locumque ac tempus se defendendi accipiat: quamvis interdum (vt rectè observat Toletus supr.) reus etiam inauditus morte plecti possit, si nimirum ob potentiam nimiam formidandum se præbeat, nec aliter iustitia possit effectum suum sortiri: in quo tamen casu crimen debet esse notorium, vel tam evidenter probatum, vt nulla subsit ratio de illo dubitandi. Plura super hâc iudiciorum formâ in octavi præcepti explicatione dicentur.

2. Secunda causa, quæ homicidium licitum reddit, est necessitas, quando scilicet quis eo redactus est, vt vitam propriam aliter tueri non possit quàm occidendo invasorem: quod quidem licitum est, dummodò fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt docet S. Thom. Quod autem de propria vita, hoc etiam de vita personæ alterius, consangvinitatis aut amicitiæ vinculo coniunctæ intelligendú

esse

e docet Toletus, suprà ; & habetur Clement. vn. de ho-
icidio. Observat autem idem Toletus quòd si invasor es-
: persona bono reipublicæ admodum necessaria, puta ex
ius occisione bella civilia & alia similia damna publica
nergere possent, tunc licitum non esset illum occidere :
d mors potius oppeti deberet.

3. Quæres an sicut ad vitæ defensionem ; sic etiam ad
onorum exteriorum conservationem liceat invasorem
ccidere, quando aliter bona illa salvari non possunt? Re-
ondetur etiam licitum esse, dummodò bona illa sint ma-
ni alicuius valoris, nec aliter conservari possint. Id con-
at in primis ex Scriptura Exod. 22. vbi dicitur: *Si ef-
ingens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, & acce-
o vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis.*
onstat præterea ex cap. *Olim*, de restitutione spoliatorum;
: ex cap. *Dilecto*, de censura excomm. in 6. Idque docent
Antonius, Maior, Sylvester, Caietanus, Sotus, & alij, quos
tat & sequitur Laymanus tract. 2. de iust. part. 3. cap. 2.
ddit tamen Toletus suprà; id solummodò esse laicis licitū;
on verò Ecclesiasticis, quos (vt habetur cap. *suscepimus* de
omicidio) *satius est, post tunicam relinquere pallium, quàm
ro rebus transitoriis tam acerbè in alium exardescere.*

Quod autem de bonis fortunæ, hoc etiam de fama &
onore dici posse existimat idem Toletus: quod etiam
ocent Sotus, Navarrus, Sylvester, & plures alij, quot ci-
at & sequitur Lessius lib. 2. de iust. & in cap. 9. dub. 8.
uxta quorum sententiam, quamvis nobilis ab alio invasus
posset vitam fugiendo salvare: si tamen inde aliquam no-
tabilem contrahat infamiam, non tenetur fugere; sed in-
vasorem occidere potest, si aliter vitam tutari nequeat.
Observat autem Toletus id non licere, nisi nobilibus &
personis iis, quæ suum honorem tutari maximè obligan-
tur, idque solummodò ad vitandam aliquam notabilem
infamiam, non verò ad iniuriam acceptam ulciscendam,
aut ad vanum aliquod nomen fortitudinis sibi comparan-
dum. Addit insuper idem quoque censendum esse de ca-

stitatis & pudicitiæ defensione: potest enim mulier ob defensionem castitatis occidere invasorem, si aliter illam propugnare nequeat.

Quod autem hîc de occisione alterius dictum est, etiam de illius mutilatione intelligi debet; scilicet ad vitæ, vel bonorum, seu honoris vel pudicitiæ iustam & necessariam defensionem licitum esse alium mutilare: imò si illum mutilando vita vel honor, &c. propugnari potest, occidere non licet.

Quamvis verò licitum sit parentibus, dominis, & aliis Superioribus, vt docet S. Thomas, correctionis causa verberare & percutere filios, servos, & alios inferiores; non tamen licet illos mutilare: vnde peccant quando in correctione ex nimiâ irâ modum excedunt, vt inferiores mutilentur, aut notabiliter in corpore lædantur.

Tertia denique causa, quæ homicidium à peccato excusat, est inconsideratio; si v.g. aliquis inadvertenter & præter omnem intentionem alium occidat: cùm enim, vt docet S. Thomas quæst. 64. art. 8. ea, quæ ex casu & præter intentionem accidunt, sint involuntaria: hinc sequitur non esse peccata, cùm nullum sit peccatum nisi voluntarium. Rectè tamen observat S. Doctor, & post illum Lessius suprà dub. 13. contingere posse, vt id quod non est voluntarium in se, sit voluntarium in causâ; vt quando quis aliquid facit, vnde periculum est, ne sequatur mors alterius: tunc enim nisi sufficientem ad periculum illud evitandum diligentiam adhibeat, homicidium, quod inde licet casu & præter illius intentionem sequatur, censebitur voluntarium in suâ causâ: e.g. nobilis aliquis venatur, & ictu sclopeti existimans impetere feram, occidit hominem: tunc enim si sufficientem non adhibuit diligentiam, vt occisionem illam præcaveret, censebitur ei voluntaria, eritque proinde illius homicidij reus. Est autem sufficiens illa diligentia pensanda, iuxtà maius vel minus peticulum quod imminet; si enim, v.g. locus illius venationis erat iuxta viam publicam, per quam multi transire solebant, maior haud

dubiè

ibi ad vitandum homicidij periculum adhiberi debebat
ligentia, quàm si fuisset desertus.

Idem quoque dici debet iuxtà S. Doctoris mentem, de
o qui omittit aliquid facere ad quod tenebatur, ex quâ
missione sequitur præter eius intentionem mors alterius:
inc enim pro ratione maioris vel minoris negligentiæ aut
norantiæ, quæ illius omissionis causa fuit, maioris vel
ninoris peccati reus censebitur: c. g. si ex aliquâ Medici
gnorantiâ vel negligentia mors infirmi sequatur, reus e-
t peccati gravioris aut levioris, prout maior vel minor
erit illa eius ignorantia aut negligentia: quod iudicio
ri prudentis perpendendum est.

Quæ autem hîc de occisione dicta sunt, eadem etiam
oportionaliter de mutilatione intelligi debent.

§ IV.

Quot modis peccetur in quintum Decalogi Præceptum.

PEccant in primis, qui iniustum vindictæ appetitum deliberatè concipiunt: qui se motu aliquo iræ, vl-
à rationis aut charitatis limites abripi sinunt: qui verba
ontumeliosa & convitiis plena in alios proferunt; qui
bi ipsis ex desperatione mortem optant, aut inferre conan-
ır: qui se temerè & sine vllâ rationabili causâ periculo
ıortis exponunt.

Qui aliquem sibi non subditum verberant aut percuti-
nt; aut sibi quidem subditum, sed sine iusta causa; aut li-
et ex iusta causa, tamen cum notabili e[illegible]essu, vnde læsio
ravis aut mutilatio & etiam mors sequatur.

Item qui sine legitima authoritate alterum mutilant vel
ccidunt: aut cum legitima authoritate, sed sine iusta &
ıfficienti causa, vel ex prava intentione: qui alium occi-
ünt ob vitæ vel honoris, aut pudicitiæ vel fortunarum
efensionem, sed non servato moderamine inculpatæ tute-
æ: qui alium casualiter quidem & præter intentionem

occidunt: sed non adhibita sufficienti diligentiâ, aut qui ex ignorantiâ vel negligentiâ omittunt aliquid facere ad quod tenebantur, ex quo tamen sequitur mors alterius.

2. Peccant etiam qui alios ad duellum provocant, aut provocationem illam acceptant: item qui in duellum aliorum consentiunt, aut non impediunt cùm possint; qui duello tanquam patrini, vt loqvuntur, aut spectatores intersunt; qui consilio, favore, aut quâvis aliâ ratione duello cooperantur.

Peccant etiam contra hoc præceptum, mulieres, quæ pharmacum sumunt, aut aliquod aliud adhibent remedium directè tendens ad impediendam conceptionem fœtûs, vel ad expulsionem & abortum illius, sive animatus sit, sive non: peccant matres, quæ infantes in eodem lecto secum ponunt, cum periculo illos opprimendi.

Sunt autem hîc obiter observandæ duæ circumstantiæ homicidij, in Confessione necessario declarandæ. Prima circumstantia est personæ occisæ aut mutilatæ: an v. g. sit sacra & Ecclesiastica, vel laica; & si laica est, an sit pater, vel mater, aut Superior, &c. Secunda circumstantia est loci nimirùm an occisio vel percussio alterius facta sit in Ecclesiâ, aut aliquo loco sacro cum sangvinis effusione, vnde locus ille pollutus fuerit.

§ V.

De restitutione ob alterius occisionem vel mutilationem faciendâ.

1. DVo præsertim circa restitutionem illam explicanda sunt. Primò, quantum sit ob mutilationem vel occisionem alterius restituendum. Secundò, quibus sit restituendum.

Quod ad primum spectat, certum est pro alterius occisione aut mutilatione nullam præcisè loquendo condignam restitutionem fieri posse; cùm vita hominis nullo pretio pecuniario æstimari possit, vt ex communi Theolo-

gorum

rum consensu docet Lessius lib. 2. de iust. & iure, cap. 9 b. 13. Quod quamvis verum sit, ordo tamen iustitiæ postlat, vt damna omnia ex occisione, vel mutilatione alteis secuta resarciantur ab eo, qui iniustè occidit vel mutivit, sive aggressor fuerit, sive seipsum defendendo modemen inculpatæ tutelæ notabiliter excesserit, vt rectè obrvat Navarrus cap. 25. num. 27. & Lessius suprà, dub. 1. Atque in primis expensæ omnes factæ pro curatione utilati vel occisi restitui debent: item restituenda sunt cra omnia & emolumenta, quæ is qui occisus est, ex tificio, negotiatione, vel officio probabiliter consequ terat, detractis tamen his, quæ ipse consumpsisset: quo iam similiter dici debet de eo qui mutilatus est pro co mpore, quo ratione læsionis acceptæ artificium, negotiionem aut officium exercere non potuit. Quæ omnia ri prudentis & docti iudicio, in casibus particularibus determinanda sunt, vt præfati Authores fusius docent.

2. Quæres, quomodò facienda sit æstimatio lucri futu; cùm ignoretur quandiu victurus fuisset is qui occisus t. Respondetur non posse ad id dignoscendum regulam rtiorem, & commodiorem præscribi, quam vt tantum stituatur quantum probi prudentesque viri spectatis vibus, ætate, complexione illius qui occisus est, aliisque milibus circumstantiis, & habitâ ratione lucri cessantis, el damni ex illius occisione emergentis, æqvum esse iucaverint. Quod etiam servatâ proportione debita dici ebet, si alicuius vita ex iniusta percussione, aut quàvis iâ læsione brevior effecta sit; tunc enim erit facienda similiter æstimatio temporis, quo ille vitam vlterius secunim communem naturæ cursum fuisset producturus.

Rectè etiam monet idem Lessius supr. dub. 25. æquissimum esse, vt is, qui alium iniustè occidit, pro illius ania orationibus, eleemosynis, aliisque piis operibus Deo tisfaciat, ac præsertim sanctum Missæ sacrificium pro refrigerio illius offerri curet: idque proindè pro aliqua satisfactionis Sacramentalis parte illi convenienter iniungi posse.

3. Quod

3. Quod spectat ad secundum; quibus scilicet restitutio ob iniustam alterius occisionem facienda sit, docet communiter Doctores faciendam illam esse parentibus filiis, & vxori. Ita Bannes Sotus, & plures alii quos citat & sequitur Lessius supr. dub. 26. Obligatio autem ad illam restitutionem (quod observandum est) oritur, non ex iure quod hæ personæ habent in bona defuncti, cùm ipse defunctus nullum ius habuerit ad illam restitutionem cuius faciendæ obligatio non aliunde quàm ex eius morte orta est; sed ex arctissima illa coniunctione, quæ inter defunctum & eiusmodi personas intercedebat; ratione cuius censebantur quodammodò vna cum ipso defuncto persona, & competebat illis speciale quoddam ius postulandi, ab eo alimenta, & alia ad decentem vitæ sustentationem necessaria: vnde sequitur quod occisor eadem illis præstare obligetur, ad quæ occisus obligatus fuisset.

Quæres an similiter creditoribus defuncti restituere teneatur. Respondetur plures Theologos, quibus subscribit Laymannus tract. 3. de iustitia part. 3. cap. 6. existimare illum teneri; Lessius verò suprà dub. 23. contendit, neque creditoribus, neque etiam hæredibus occisi (si tamen parentes, vxor & filij excipiantur) vllam ex rigore iustitiæ restitutionem esse faciendam; cùm neque creditoribus, neque etiam hæredibus defuncti ius vllum nisi in eius bona competat; ea verò, quæ ob illius occisionem restituuntur inter eius bona connumerari non possint. Quæ quidem sententia, tùm ob illam rationem, tùm etiam ob Bannis & Soti, quos pro illa citat, authoritatem, probabilis ac in praxi tuta videtur.

SECTIO VI.

Explicatur sextum Decalogi preceptum.

Non Mœchaberis.

MOnet Catechismus Romanus part. 1. cap. 7. specialem cautc-

cautelam ac prudentiam, nec-non delectum verborum requiri in explicandâ huius præcepti materiâ, *quæ*, vt ait, *moderationem potiùs desiderat, quàm orationis copiam:* quod vt præstemus, & brevitati simul ac honestati consulentes, nihil omittamus eorum quæ à Sacerdotibus sciri debent, vt lepram à lepra discernere possint: omnia quæ dicenda nobis sunt, tribus paragraphis complectentur: in quorum primo investigabimus, quid hoc sexto præcepto prohibeatur: in secundo quot modis in illud peccetur: in tertio denique restitutiones quasdam in certis casibus ob huius præcepti transgressionem faciendas explicabimus.

§ I.

Quid hoc sexto præcepto prohibeatur.

SAnctus Augustinus quæst. 17. super Exod. explicans hoc sextum præceptum, docet illo prohiberi non modò adulterium quod nomine mœchiæ designatur; sed in genere omnem illicitum concubitum, ac quemcunque luxuriæ actum; sive externum, sive internum.

Sunt autem sex luxuriæ species, vt docet S. Thom. 2. 2. quæst. 14. art. 1. & sequent. & declaratur cap. *Lex illa*, 36. quæst. 1. scilicet fornicatio, stuprum, adulterium, incestus, raptus, & peccatum contra naturam; quibus aliqui Theologi addunt sacrilegium, quandò peccatum istud committitur cum persona Deo sacra; quod tamen S. Thomas reducit ad speciem adulterij, quia personæ sacræ connubio quodam spirituali sunt Deo coniunctæ.

Fornicatio est concubitus illicitus soluti cum soluta, id est hominis nullo coniugij vinculo aut castitatis voto, aut Religiosi, vel Ecclesiastici statûs conditione obligati, cum fæmina, quæ nec virgo est, nec coniugio, aut aliquo voto castitatis obstricta, nec Religiosi statûs susceptione Deo mancipata. Hanc autem simplicem fornicationem esse peccatum mortale adeò certum est, vt oppositum pertinaciter asserere sit hæreticum, vt definitum est in Clement.

Ad nostrum, de hæreticis: & expressis verbis dicit Apostolus Ephes. 5. *quòd omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in regno Christi.* Excipitur tamen casus ille in quo mulier vim ab alio pateretur; tunc enim, quamvis delectationem sentiat, si tamen impudico actui non consentiat, nullatenùs peccat, vt fusè declarat & probat S. Augustinus lib. 1. de civit. cap.

Ad hoc peccatum reducitur concubinatus: quo nomine nihil aliud intelligitur, quam fornicatio continuata cum certâ personâ solutâ, & cohabitatio cum illâ. Est autem hoc peccatum grave & periculosum, eò quòd hominem in continuo statu peccati detineat: nec absolvi debent concubinarij, nisi priùs à concubinis separentur.

2. Porrò rectè observat Lessius lib. 4. de iust. & iur. cap. 3. dub. 7. fornicationis peccatum in Christianis specialem habere deformitatem, ratione Sacramentorum Baptismi & Eucharistiæ, per quorum susceptionem singulari quodammodo vnitur Christo Domino, & membra illorum fiunt membra Christi: vnde Apostolus; *Nescitis,* inquit, *quoniam corpora vestra membra sunt Christi, tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit.*

Stuprum est virginis defloratio; estque hoc peccatum gravius simplici fornicatione, eo quòd præter illius malitiam habeat specialem deformitatem propter violationem signaculi virginalis, & maximum deinceps peccandi periculum, cui virginem sic defloratam exponit. Existimat tamen Lessius lib. 2. c. 10. probabiliter dici posse, stuprum tunc solummodò esse peccatum specie distinctum à simplici fornicatione, quando virgini vis infertur, illaque per violentiam defloratur.

Adulterium est illicitus concubitus cum personâ coniugatâ, sive vir tantùm aut mulier, sive vterque coniugio copulati sunt. Est aut gravius fornicatione & etiam stupro, tum propter violationem fidei coniugalis, tùm etiam propter damnum filiorum legitimorum, & alia similia mala, quæ ex eo peccato consequuntur, de quo loquens

b cap. *Hoc nefas est*, inquit, *& iniquitas maxima, & i-*
is vsque ad perditionem devorans, & eradicans genimina.

3. Sacrilegium est illicita copula cum personâ sacra, seu æ Deo consecrata est & dicata, sive per votum castita-, sive per ordinis sacri susceptionem. Addit etiam To-tus lib. 5. cap. 12. sacrilegium committi, si quis in Mino-bus constitutus luxuriæ peccatum committat; vel si ais in loco sacro actum venereum exerceat, quamvis sit oniugalis, vt existimant Paludanus, Tabiena, & alij apud undem Toletum: vnde circa hoc peccatum, circumstan-ı personæ vel loci declaranda est. Locus autem sacer di-tur, qui solemni ritu, divino cultui dicatus est, vt Ec-esia, & capellæ illi adiacentes, nec non sacristia, vt pars ius, ac etiam cœmeterium.

Incestus est copula illicita cum persona consangvinita-s aut affinitatis nexu intra quartum gradum coniuncta. uàm verò grave sit hoc peccatum ex eo colligitur, quod veteri lege constituta erat mortis pœna in incestuosos: additur hæc causa Levit. 20. *Quia rem nefariam opera- sunt.* Est autem eò gravius peccatum, quo maior est ter peccantes personas coniunctio; imò specie distin-um esse existimat Navarrus cap. 16. num. 15. asseritque roinde gradum consangvinitatis aut affinitatis esse decla-andum.

Observat etiam Lessius violationem cognationis spiri-ualis per actum luxuriæ, quamvis propriè ad hanc ince-tûs speciem non pertineat, habere tamen specialem de-ormitatem: ratione cuius, circumstantiam cognationis piritualis in Confessione declarandam esse existimat. Quod imiliter dicendum est, si hoc peccatum committatur cum iliâ spirituali Confessionis, id est cum eâ cuius quis Con-essionem sacramentalem excepit: quod quàm grave pec-catum sit, constat ex capite *Omnes*, & capite *Non debet*, 30. quæst. 1. vbi depositio ab Ordine Sacerdotali & perpetua pœnitentia vsque ad exitum vitæ decernitur in eum, qui tale scelus perpetraverit.

Raptus, quantum ad ipsum actum luxuriæ, modis omnibus supradictis committi quidem potest; sed addit præterea violentiam, & iniustam personæ à domo sua vel paterna subtractionem, & in aliena detentionem: vnde raptus cum simplici fornicatione, vel adulterio, vel sacrilegio, vel incestu simul committi potest: & hæ circumstantiæ cum illa, quæ ipsius raptus est propria, debent in Confessione declarari.

Peccatum denique contra naturam est illud (vt explicat S. Doctor quæst. 154. a. 11.) *quod repugnat naturali ordini venerei actus, qui convenit speciei humanæ.* Additque illud quatuor præsertim modis contingere posse: *Vno quidem modo si absque omni concubitu, causa delectationis venereæ, pollutio procuretur, & vocatur mollities: alio modo, si fiat per concubitum ad rem non eiusdem speciei; & vocatur bestialitas: tertio si fiat per concubitum ad non debitum sexum, puta masculi ad masculum, fœminæ ad fœminam, vt Apostolus dicit Rom. 1. quod dicitur Sodomiticum vitium: quarto si non servetur naturalis modus concumbendi, aut quantum ad instrumentum non debitum, aut quantum ad alios monstruosos & bestiales concumbendi modos.*

Et hi quatuor modi specie distingvuntur, vt observat Lessius lib. 4. cap. 3. dub. 1. cum vnusquisque illorum contineat specialem turpitudinem castitati repugnantem. Quàm nefandum autem & quàm detestabile sit illud peccatum, satis constat ex horrendâ punitione Sodomitarum Gen. 19. & Onani filij Iudæ Gen. 38. vbi dicitur quod *percussit eum Dominus, eo quod rem detestabilem faceret:* & Levit. 20. morti adjudicatur, qui peccatum istud commiserint: neque tantum divinis legibus, sed & humanis hæc peccatorum monstra damnantur. In Codice Theodosiano lib. 9. tit. 7. edicitur quod *huiusmodi scelus spectante populo flammæ vindices expiabunt.*

Est autem observandum circa peccatum mollitiei, pollutionem omnem directè in se voluntariam esse peccatum mortale; nec vnquam quovis prætextu, etiam tuendæ sa-

nitatis,

tatis, esse licitam, vt ex communi Doctorum consensu
robat & docet Lessius suprà dub. 14. imò & illam etiam,
uæ indirectè tantum voluntaria est, id est quæ seqvutura
ævidetur ex aliquâcausâ, quæ tamen non evitatur, cum
ossit & debeat evitari.

6. Si tamen iusta aliqua ratio subsit eiusmodi causam
on evitandi, vt si quis libros de eiusmodi rebus tractan-
es legat, vt alios doceat; aut confessionibus excipiendis
acet: vnde turpes imaginationes & delectationes in par-
inferiori. ac exinde pollutiones consequantur: tunc non
it peccatum, dummodo absit periculum consensûs, vt
ocent Lessius suprà, Navarrus cap. 16. n. 6. & alij com-
muniter. Quod si pollutio nullo modo sit voluntaria: vt
uandò inter dormiendum accidit, neque postquam
iis plenè expergefactus est, in delectationem ex illa pro-
venientem deliberatè consentit, tunc non est peccatum, vt
dem authores proximè citati docent.

Præter has luxuriæ species, sunt alij plurimi eiusdem
eccati actus, tàm exteriores quàm interiores, ad vnam-
uamque illarum pertinentes, hoc sexto præcepto prohi-
iti. Atque in primis prohibetur morosæ delectationes, quæ
rebus obscœnis cogitatione vel imaginatione appre-
ensis cum pleno & deliberato voluntatis consensu perci-
iuntur: & etiam ipsæ cogitationes & imaginationes tur-
es, quamvis nulla ex illis sequatur turpis delectatio, si
men illius percipiendæ causa animo versentur & fove-
ntur, æqualem cum ipsis obscœnis delectationibus cen-
ntur, habere malitiam, scilicet mortalem, quamvis nulla
bsit voluntas rem illam turpem opere implendi: quod
eliùs explicare simul & probare non possumus, quàm
s Sancti Augustini verbis lib. 12. de Trinit. cap. 2. *Totus*
quit, homo damnabitur, nisi hæc, quæ sine voluntate ope-
randi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi,
lius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gra-
am remittantur.

7. Prohibentur etiam à fortiori obscœna omnia desi-
deria

deria & turpes affectus, quando quis deliberatè appetit vel vult actum aliquem luxuriosum perpetrare. Et hæc desideria eandem cum ipsis actibus desideratis deformitatem induunt: vnde qui mulierem coniugatam turpiter concupiscit, *iam mœchatus est eam in corde suo,* vt ait Christus Dominus S. Matth. 6 & coram Deo adulterij reus efficitur.

Præterea oscula, tactus, quæ fiunt ob carnalem & veneream delectationem quæ ex illis percipi potest, sunt etiam peccata mortalia hoc præcepto prohibita; quamvis enim vt rectè observat S. Doctor 2. 2. quæst. 154. a. 4. hæ & similes actiones sint ex genere suo indifferentes, possintque secluso quovis libidinoso affectu licitè exerceri; e. g. si quis mulierem osculetur eam salutando, quia talis est consvetudo patriæ, vel ob aliquam aliam causam rationabilem; si tamen nulla eiusmodi causa subsit, nec aliud in osculis, tactibus, & aspectibus intendatur, quàm delectatio illa, quæ carnem afficit & ad libidinem excitat; tunc secundum mentem S. Doctoris peccati mortalis reatus incurritur.

§ II.

Quot modis peccetur in sextum Decalogi præceptum.

I. Ex dictis colligi potest quot & quam varijs modis peccetur in hoc Decalogi præceptum. Atque in primis peccant contra illud qui turpium rerum cogitationibus aut imaginationibus, deliberatè intendunt vt illis delectentur: qui delectationes illas soboriri advertunt, nec illas protinus abiiciunt, sed potiùs fovent: qui legunt libros impudicos, vnde tales cogitationes & delectationes plerumque oriri solent, qui intendunt in imagines aut picturas obscœnas & libidinem aspectu sui excitantes: aut illas domi expositas habent, vnde alii occasionem peccandi sumere possunt: qui turpes cantilenas, aut verba obscœna proferunt, aut ab aliis prolata libenter audiunt:

qui

Comœdiis, aut aliis ſpectaculis, vel ſaltationibus & …breis delectantur, in quibus advertunt ſe graves adver- caſtitatem tentationes experiri, iiſque vt plurimum ſuc- …mbere: qui notabiliter in cibo vel potu excedunt, vnde …pſis motus impudici & aliquandò pollutiones oriri ſo- …t, quibus ferè ſemper conſenſum præbent.

2. Qui veſtitu, aut geſtu, aliquo immodeſto vel aſpe- …, aliis huius peccati occaſionem præbent: qui ſe vel alias …rſonas impudicè aſpiciunt: qui oſculis aut tactibus libi- …ioſis delectantur: qui voluntate ſolâ, aut etiam actu …o committunt peccatum fornicationis, ſtupri, adulterij …rilegij, inceſtus, aut raptûs: qui in peccatum mollitiei …iberatè incidunt, pollutionibus deliberatè delectantur, … eas ſibi tactibus impudicis vel aliis modis procurare …nantur: qui infandum Sodomiæ aut beſtialitatis crimen …rpetrant, aut aliis illicitis, aut infamibus concumbendi …odis ſe polluunt.

§ III.

…uænam reſtitutiones ob huius præcepti trans-greſſionem faciendæ ſint.

DVobus præſertim caſibus obligatio reſtitutionis ali-cuius faciendæ huius præcepti transgreſſoribus in-…mbere poteſt, nimirùm ratione ſtupri, vel adulterij.

Quod ad ſtuprum ſpectat; certum eſt in primis illum, …ui virginem aliquam coniugij promiſſione decepit, & ſub …uſmodi ſpe, corporis illius vſuram impetravit, ad eam … matrimonium ducendum obligari etiamſi fictè tantùm … dolosè promiſerit. Ita Navarrus, Sotus, Adrianus, & …ij apud Leſſium lib. 2. c. 10. dub. 3. ſi tamen eſſet condi-…onis valdè inæqualis; aut ſi promiſſionem adimplere …on poſſet, puta quia eſt coniugatus: aut ſi ex illius pro-…iſſionis impletione grave aliquod ſcandalum timeatur; …inc promiſſioni ſatisfacere cenſebitur, ſi ſufficientem illi, …ro ratione conditionis & ſtatûs, dotem tribuat; vt docet Navarrus c. 16. n. 18. & poſt illum Toletus l. 5. c. 11.

2. Certum est etiam illum, qui violentiâ, aut impo nis precibus, aut falsis & dolosis persvasionibus virgine ad stuprum induxit, teneri illam vel ducere, vel conven enter dotare, vt habetur ex cap. *si seduxerit*, de adulterij Quod si virgo nullâ vi aut promissione, nullis item in portunis precibus, aut dolosis persvasionibus ad peccatu inducta est, sed ipsa sponte & liberè in illud consensit, nu la restitutionis faciendæ obligatio incumbit, vt docet Na varrus suprà, Lessius sup. dub. 2. & alij: quia iuxtà regu lam 28. juris in 6. *Scienti & consentienti non fit iniuria* legesque Canonicæ, vt observat Navarrus ibid non obl gant ad restitutionem nisi eum, qui aut violentiam, au dolum seu deceptionem ad stuprum perpetrandum adhi buit: quod etiam similiter dicendum existimat idem Na varrus, si virgo per stuprum deflorata æquè commodè & conveniente, nupsit. ac si minimè peccasset, quia stupru illius nemini innotuit: tunc enim, quamvis ille qui ean ad peccandum induxit, gravem & rigidam pœnitentiam co ram Deo subire teneatur, ad nullam tamen restitutionen illi faciendam tenebitur: quia scilicet nullum damnun passa est, quod pecunia æstimari possit.

Quod spectat ad adulterium si mulier coniugata filium ex adulterio suscepit, tenetur omnibus modis, quibus po test, citrà famæ dispendium, aut vitæ periculum, procura re ne legitimi hæredes ratione huius illegitimæ prolis ali quid detrimenti patiantur: vnde si habet bona aliqua præ ter dotem sibi propria, quæ possit quibus velit tribuere, tenetur illis tantùm legitimis hæredibus applicare, quan tùm satis erit, ad compensationem damni per spurium il lati aut inferendi. Ita Caietanus opusc. 31. resp. 14. Na varrus cap. 16. num. 47. Toletus lib. 5. capite 11. Lessius libro 2 cap. 10. dupl. 7. & alij communiter.

3. Quod si mulier nulla eiusmodi bona possideat, ne que vllo modo damnum illud compensare possit, quærunt Theologi an teneatur etiam cum periculo vitæ, vel dispen dio famæ, crimen suo marito vel filio suo spurio prodere.

Respon-

espondetur ex communi Doctorum sententia, vt videre apud Lessium & Toletum suprà, non teneri cum pe- culo vitæ: quamvis autem aliqui existiment ad id obli- ri cum honoris & famæ dispendio, probabilis tamen tuta in praxi est sententia Scoti, Innocentij, Panormi- ni, Cajetani, Navarri, & aliorum, quos refert & ibus subscribit Lessius suprà, dub. 7. qui negant mulie- m cum notabili famæ honorisque dispendio ad crimen um marito vel filio spurio revelandum obligari: quo- m ratio est, quòd fama, cùm sit bonum superioris or- nis, præsertim cùm illius dictis neque maritus, neque rius filius credere teneantur: *alleganti enim suam tur- udinem*, iuxta regulam juris, *nulla debetur fides*, pro- deque ex illa peccati sui declaratione nihil aliud se- eretur, nisi scandalum in familia & discordia inter fi- s: vnde etiam cap. *Officij*, de pœnitent. & remiss. ni- aliud præscribitur respectu mulieris, quæ filium sup- suerat, nec suppositionem illam marito revelare vole- t, sicut nec alterius qui prolem ex adulterio suscepe- t, nisi vt competens satisfactio per discretum Sacerdotem rique injungatur: vnde iuxta illum canonem prudentis t Confessarij, eiusmodi mulieri, præter alia opera satis- ctoria, præcipere vt solitas expensas, quantùm poterit, bitâ ratione statûs, valetudinis, &c. imminuat, & majo- sedulitate rem domesticam administret: & si quid lu- proprio labore captare possit, illud in compensationem iorum aut hæredum applicet: & alia similia præstet, ibus si non totum damnum, saltem illius partem ali- iam compensare conetur.

4. Quæres, vtrùm ipse adulter ad restitutionem ali- iam faciendam obligetur. Respondetur, si moraliter ci rtum sit filium, qui ex muliere cum quâ peccavit na- s est, suum esse, obligari illum ad compensationem da- norum, quæ legitimo marito aut eius hæredibus obve- re possunt; sive ratione alimentorum quæ illi præstan- r; sive ratione hæreditatis, quam cum aliis legitimis fi-

lijs tanquam vnus ex illis aditurus est. Et hæc est co munis sententia Doctorum, paucis exceptis, quorum o nionem vt minùs probabilem & tutam meritò reijcit L sius suprà dub. 6.

SECTIO VII.

Explicatur septimum Decalogi præceptum.

Non furaberis.

CVm hoc septimo præcepto, vt obseruat Cathechism Rom. part. 3. cap. 8. Deus in tutelam veluti suam b na nostra exteriora suscepit: ita vt nullus ea iniustè sur pere, aut invitis nobis, detinere possit, quin iniuria illa ipsum etiam Deum refundatur, ac obedientia illi debi violetur. hinc patet, quanti facienda sit huius præce obseruatio, & quo studio illius obligationes omnes perv stigandæ sint, præsertim cum innumeris propè modis illud peccetur. Vt igitur majori cum luce in illius exp catione procedamus, ipsius juris ac justitiæ principia bi viter consideranda nobis sunt, vt ex illis postea ration omnes, quibus erga proximi bona obstringimur, enucle tiùs cognoscamus.

§ I.

Quid iuris, quid iustitiæ nomine intelligendũ s

1. NOmen juris (vt illius varias & multiplices accep ones omittamus) in duplici præsertim significati ne sumi solet. Primò pro lege tam naturali quàm po tivâ, sive divinâ sive humanâ: quo sensu dicimus e. g. p rentibus honorem deferre, esse de iure naturali; Sacr mentum Baptismi recipere, esse de jure divino positiv eo etiam sensu legum & sanctionum Ecclesiasticarum co

lectio-

ſtionem juris Canonici nomine indigitamus. Secundò
mitur pro facultate illa, ſeu poteſtate legitima quam
is habet ad rem aliquam obtinendam aut retinendam,
l ad aliquid faciendum, ita vt ab illius reî obtentione, vel
alia actione facienda impediri licitè non poſſit.

Similiter juſtitiæ nomen duobus potiſſimùm modis ac-
pitur. Primò pro virtute quâdam generali, quam San-
us Anſelmus Dial. de verit. cap. 13. vocat *Rectitudinem
oluntatis*: quo ſenſu virtutes omnes in ſe complectitur,
pro illis ſive generatim ſive ſpeciatim ſignificandis ple-
mque in Scriptura ponitur, vt Matth. 5. *Beati qui eſu-
unt & ſitiunt iuſtitiam*: & capite 6. *Attendite: ne Iuſti-
am veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.*

2. Secundò pro virtute particulari, quæ à Sancto Do-
ore 21. quæſt. 58. art. 1, & à Iuriſconſultis communiter
finitur: *Conſtans & perpetua voluntas ius ſuum vnicuique
ibuendi*: quorum verborum ſenſus eſt, juſtitiam eſſe vir-
tem, quæ inclinat & firmat voluntatem ad tribuendum
nicuique quod ſuum eſt: quâ in acceptione vna eſt ex
atuor illis virtutibus, quæ à Sancto Ambroſio in c. ſex
m Sancti Lucæ vocantur *Cardinales*, eo quòd ſint alia-
m virtutum tanquam cardines: ita vt ſicut oſtium in
rdine, ſic (vt loquitur S. Gregorius lib. 2. mor. cap. 26.)
*nnis honeſta vitæ ratio, & vniverſa boni operis ſtructura,
is inniti quodammodo videatur.*

3. Dividitur autem juſtitia à S. Doctore quæſt. 61. art.
in commutativam & diſtributivam. Iuſtitia diſtributiva
la eſt, quæ dividit & diſtribuit munera, officia, oneta, bo-
a & alia ſimilia communitatis alicuius propria ſecundùm
roportionem quam vocant geometricam: id eſt, conſi-
erando non ſolùm valorem & quantitatem bonorum il-
orum aut onerum, &c. ſed etiam perſonarum conditio-
m idoneitatem, merita, &c. Commutativa verò illa eſt,
uæ conſtituit æqualitatem inter perſonas particulares ſe-
undùm proportionem arithmeticam: id eſt conſiderando
olùm valorem vel quantitatem rerum ſine vllo reſpectu

ad

ad personas : v. g. mutuatus est aliquis centum aure qualiscunque sit, dives an pauper, nobilis aut ignobi debet centum aureos reddere.

§ II.

Quid sit ius ad rem, & ius in re.

CElebris illa divisio juris, quæ à Theologis & Iurisp tis tractatur, lucem dabit varijs difficultatibus circa l jus præcepti violationem occurrentibus, ideòque à no prætermitti non debuit. Ius igitur ad rem est illud qu habetur, per alicuius contractus stipulationem, puta donationem, emptionem, &c. antequam illius rei q donata vel empta est, traditio fiat. Ius in re est illi quod per ipsam rei traditionem acquiritur.

Hæc est autem vtriusque differentia, quòd jus in re faciat illam propriam eius qui acquisivit, vt quocunq in loco sit, & in cuiuscunque manus pervenerit, facult tem habeat, eam ubicunque reperit, recipiendi, & à qu cunque repetendi, obligeturque ex justitia eam ei restit ere, quisquis acceperit : Ius verò ad rem, non tribuat cultatem eiusmodi in ipsam rem ; sed solummodò tit lum justum & aptum ad habendum illius rei dominiun e. g. quis emit eqvum ab altero illiusque pretium solvi si eqvus ille nondum ei à venditore traditus sit, habet ta tum jus ad illum eqvum, non verò in illo : vnde si vend tor, fraudulenter eundem eqvum alteri vendat & tradat primus emptor non potest ab illo altero eqvum repetere sed agere tantùm potest in venditorem, vt pretium rest tuat, sibique præterea persolvat quantùm sua intererat contractum illius venditionis anteà celebratum, firmu esse & ad plenum effectum perduci : è contra si eqvus il le venditus, sed nondum traditus, moriatur aut furto ducatur, venditori perit & non emptori.

2. Ex quibus intelligi potest quid sibi velint leges civi les, dum dicunt, ei qui habet jus in re, competere actio

m realem, quæ *Vendicatio* vocatur, qua res ipsa repeti sumi possit ubicunque reperiatur: ei verò qui habet ıtummodò jus ad rem, competere actionem personalem, n quâ res ipsa in cuiuscunque manus devenerit, possit ıdicari & accipi; sed quâ traditio ejus possit exigi à rsonâ, cum quà stipulatio de re illâ intercessit.

§ III.

uid sit dominium, & quibus personis competat.

PLures sunt juris particularis species, variæque rationes, quibus competere potest alicui facultas accipidi aut retinendi rem aliquam, vel de illâ disponendi, in- quas præcipua, & ad quam reliquæ aliquo pacto re- cuntur, est dominium; ex cujus proinde explicatione, id de aliis sentiendum sit, facilè poterit intelligi.

Ac in primis observandum est, duplex esse dominium, isdictionis scilicet & proprietatis. Dominium jurisdi- onis est potestas gubernandi sibi subditos; illis aliquid ecipiendi, aut prohibendi, illos judicandi, puniendi, l præmiandi.

Dominium verò proprietatis, est jus possidendi rem a- uam, & de illâ tanquam suâ disponendi: estque rursùm plex: perfectum scilicet & imperfectum. Dominium fectum, quod & plenum dicitur, continet proprietatem & commodorum ejus, extenditque se ad omnem ejus ım & dispositionem, nisi lege aliquâ divinâ vel huma- prohibeatur: Dominium veró imperfectum habet tan- n proprietatem absque emolumentis vel emolumen- absque proprietate. Primum vocant jurisperiti domi- ım directum, quale est principis, respectu feudorum, illius qui dedit agrum in emphiteusim: secundum cant dominium vtile, quale habet feudatarius, emphi- ta, vsufructuarius, &c.

2. Quod autem spectat ad subjectum dominij, seu per- as illius capaces, Theologi communiter docent illud

nonnisi naturæ rationali competere posse: cùm per
illam rationem quisque potestatem habeat immediatè
actus suos, & per hos in alias res exteriores.

Atque in primis certum est, Deum in omnes crea
turas summum quoddam & absolutissimum obtinere d
minium; quod Scriptura innumeris propè in locis test
tur: proindeque illum liberè, & prout ipsi placuerit,
omnibus creaturis sine cuiusquam injuria disponere p
se. Certum est etiam hominem esse dominij capacem, j
ta illud Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem &*
militudinem nostram, vt præsit piscibus maris, bestiis terr
&c. vbi tribuitur homini præfectura & dominium in
lias creaturas inferiores, ratione imaginis divinæ qu
gerit, quæque in intellectu rationis capaci, & liberâ v
luntate consistit. Sed difficultas est de quibusdam hon
nibus in particulari, an de facto dominium aliquod,
quarumnam rerum habeant: ac præsertim de filiisfam
lias, de quibus breviter dicimus, quòd secundùm ju
dispositionem, quandiu sub patriâ potestate constituti sun
duo sunt tantummodò genera bonorum, quorum per
ctum dominium habere possunt; castrensia scilicet & q
si castrensia. Bona castrensia sunt illa, quæ in militiâ v
occasione militiæ justè acquiruntur, vt stipendia, dona
ducum, &c. Quasi castrensia verò sunt ea, quæ ex bene
cio Ecclesiastico; aut officio publico, judicis v. g. aut a
vocati, aut ex professione alicujus artis liberalis prov
niunt. Bonorum autem illorum, quæ adventitia voca
tur, id est quæ ex aliorum donatione, vel ex prop
industriâ, negotiatione, &c. proveniunt, dominium q
dem directum habere censentur, non tamen de ijs disp
nere possunt absque consensu patris, penes quem illoru
administratio, & utilitas remanet. Quæ omnia fusiùs e
plicata videri possunt apud Navarrum cap. 17. num.
Lessium lib. 2. cap. 4. dub. 3. & alios.

§ IV.

Quibus modis dominium proprietatis acquiratur.

RES externæ quæ sub dominium proprietatis cadere possint, duplicis sunt generis: vel enim nullius sunt, vel alicuius propriæ: & de vtrisque quæstio proposita intelligi potest.

Atque in primis quod spectat ad res illas, quæ nullius dominij sunt, dicendum est spectato communi naturæ ac gentium jure, illas fieri primi occupantis, nisi leges ciuiles & locorum consvetudines de aliquibus in particulari aliter constituant: proindeque hæc occupatio est legitimus modus, quo prædictarum rerum dominium acquiritur. Id patet ex *Paragraf. feræ* instit. de rer. divis. & ex leg. 1. ff. de acquirendâ possess. item ex l. 1. & 3. ff. de acquirendo rer. domin. quibus legibus omnes Theologi subscribunt.

Hinc colliges feras & animalia sylvestria, quæ in nullius potestate sunt, vel quæ jam ab aliquo capta illius potestatem evaserunt, & in libertatem naturalem se vindicarunt; vbicumque reperta fuerint, capi posse: è contrà verò animalia illa, quæ natura mansveta sunt & domestica, quamvis è domini domo effugerint, vbicunque oberrantia reperiantur, esse restituenda: quia tanquam ad dominum pertinentia considerantur, vt fusiùs explicat Lessius lib. 2. de iust. & jure, cap. 5. dub. 6. vnde parag. *Gallinarum*, instit. de rerum divisione ille dicitur furtum committere, qui eiusmodi animalia, cum effugerint, detinet. Simili ratione lapilli, gemmæ, margaritæ & alia similia quæ nunquam dominum habuerunt, & in littore maris aut aliis locis inveniuntur, sunt primi occupantis.

2. Secùs verò dicendum est de rebus illis quæ dominū

 aliquan-

aliquando habuerunt, & casu aliquo fuerunt amissæ, v quæ naufragio facto ejectæ sunt ad litus maris, quisq enim res eiusmodi reperit, illas dominis restituere debe dignoscere possit, & ad illos dignoscendos moralem d gentiam adhibere tenetur. Quod si illarum rerum do ni dignosci non possint, tunc secundùm S. Doctorem 2, qu. 66. a. 5. cui plurimi alii Theologi subscribunt, sunt læ pauperibus erogandæ, vel in alios vsus insumen Ratio est, quia rerum illarum non desinit esse domi qui eas amisit, ideòque, si ipsimet restitui nequeunt, salt restitui debent illis, quibus velle præsumitur, nemo est tem, qui amissam rem suam non malit pauperibus da quàm in alios vsus expendi.

3. Non desunt tamen Doctores qui sententiam cont riam tuentur, asserantque res illas inventas domino r nimè comparente, post diligentem inquisitionem, ab ventore posse retineri, cùm nullo jure naturali aut Eccl astico id prohibeatur. Ita Sotus, Medina, & alij apud L mannum lib. 3. de iust. tract. 1. cap. 5. qui rectè conclu quòd, quamvis hæc posterior sententia sit probabilis, que temerè damnandus esset qui eam sequeretur; pr tamen sit magis pia & in praxi tuta: præsertim, cùm cundùm illam, ut monet Navarrus cap. 17. num. 170. p sit inventor, si aliquâ egestate laboret, sibimet rem inv tam aut partem illius retinere, maximè de consilio p dentis Confessarii, cuius erit determinare, quid in eius m di casu magis expedire videatur.

Quod spectat ad res illas, quæ sunt alicuius propri dicendum est rerum eiusmodi dominium acquiri, vel p voluntatem propriam domini rei illius suæ dominium alterum transferentis, quod duobus potissimùm modis genere fieri potest, scilicet vel per aliquem contractu puta venditionem, permutationem, &c. aut absque c tractu per donationem, promissionem, &c. vel per vol tatem Superioris, aut dispositionem legis ob justas cau rei alicuius dominium ab vno in alterum transferent

qu

d præsertim fit per præscriptionis legem. De quibus nibus & singulis in sequentibus paragraphis agendum

§ V.
De præscriptione.

PRæscriptio seu vsucapio, vt loqvuntur Iurisperiti, est modus quidam acquirendi dominij per possessionem uius rei, certo temporis spatio legibus definito conti- itam : hic autem acquirendi dominii modus civili ju- ntroductus est ; *Ne diu & ferè semper*, vt habetur le- t. de vsurp. & vsucap. *quarundam rerum dominia in- a essent* : & locum habet, non solum in foro consci- æ ; ita vt possit quis licitè rei alicuius dominium, titu- præscriptionis, acquirere, vt pluribus probat Lessius l.2. . 6. dub.17. dummodò tamen præscriptio illa legitima habeatque requisitas à jure conditiones, quæ quatuor nmuniter à Doctoribus numerantur. Prima est posses- ; nam secundùm regulam juris: Reg. 3. in 6. *Sine pos- sione præscriptio non procedit.* Secunda est bona fides : si dem vt ibidem habetur, Reg, 2. *possessor malæ fidei vllo mpore non præscribit.* Tertia est titulus probabiliter præ- nptus, puta donationis, emptionis, successionis, &c. vt stat ex digest. leg. 4. tit.4. & sequ. Quamvis interdum na fides etiam sine titulo ad præscriptionem sufficiat ; ando scilicet nulla præsumptio in contrarium habetur, c jus commune contradicit. Quarta denique est conti- ntio possessionis tempore legibus definito.

2. Quæres quantum temporis requiratur ad legitimam æscriptionem. Respondetur ex communi Doctorum sen- tiâ apud Lessium supr. cap. 6. dub. 2. 3. 2. & seq. ad præ- ptionem seu vsucapionem rerum mobilium quarum- nque, cum titulo probabiliter præsumptô, requiriri ssessionem per triennium bonâ fide continuatam ; e titulo verò, per triginta annorum spatium ; e. g. ali- is bona fide tibi rem alienam dedit, quam suam puta-

bat: tuque bonâ fide illam acceptavisti; tunc trien possessione tibi acquiritur res illa ratione tituli donation quòd si nullo titulo, bonâ tamen fide illam possideas, ti non fit nisi triginta annorum continuata possessione.

Ad præscriptionem autem rerum immobilium cum tulo requiriri spatium decem annorum, inter præsente id est eos, qui in eodem territorio habitant, quamvis n in eadem vrbe; viginti annorum inter abſentes; trigin verò annorum, si nullus adsit titulus, vt suprà de mobil bus rebus dictum est.

5. Excipiuntur tamen bona immobilia Ecclesiæ, Mon sterii, Hospitalis, & aliorum piorum locorum, ad qu rum præscriptionem requiruntur anni quadraginta: quo si bona illa sint Ecclesiæ Romanæ, nonnisi annorum ce tum spatio præscribi possunt. Bona verò pupillorum siv mobilia, sive immobilia, quandiù in illa ætate sunt, nu lo temporis lapsu præscribuntur, sicut nec res Ecclesi quæ alienari prohibitæ sunt, aut vsibus tantùm sacri sunt destinatæ.

Est tamen observandum non easdem vbiqve leges ci ca tempus & modum præscriptionis esse receptas, ac pro inde cuiusque regni aut loci speciales leges & legitima consvetudines esse super hac re consulendas.

§ VI.
De contractibus in genere.

1. NOmine contractûs intelligitur conventio aliqua in ter duos facta, ex qua in vtroque, vel saltem in al terutro illorum, obligatio aliqua nascitur. Sunt autem a lii contractus qui vocantur *nominati*, alii *innominati* di cuntur. Contractus *nominati* sunt illi, qui speciali nomi ne inter se distingvuntur, vt emptio, venditio, locatio &c Contractus verò *innominati* sunt illi, quibus nullum spe ciale nomen assignatum est; dividunturque à Iurisperiti in quatuor species, quæ his verbis exprimuntur: *do, vt des; do vt facias: facio, vt des: facio vt facias,* His

His prænotatis dicendum 1. contractum omnem sponte libere factum, quamvis in eo non serventur juris formalitates, obligare tamen in foro conscientiæ; ita ut alterutro contrahentium invito, rescindi non possit, nisi jure suo positivo irritus sit, aut irritari possit. Ita Gomesius, Couarruuias, & alii, quos citat & sequitur Lessius su- dub. 4. Ratio est, quia jure naturæ tenetur quisque ...ere quod promisit altero acceptante, ut ex infra dicendis plenius constabit.

2. Dicendum 2. contractum illum in quo contingit error circa substantiam rei, iure naturæ irritum & invalidum ... Ita S. Antoninus, Sotus, Cajetanus, & alii apud eundem Lessium suprà. dub. 5. quia, ut dicitur leg 9. C. de iuris & facti ignorantia. *Errantis nullus est consensus*: sine consensu autem nullus est contractus: e. g. si quis gemmam vendat existimans esse crystalli fragmentum, emptor re compertâ tenebitur ad restitutionem gemmæ, aut ad justum ejus pretium venditori persolvendum: secus verò si error solummodò sit circa qualitatem rei; ut si cognoscens esse gemmam, sed valorem eius ignorans, ...i pretio eam vendiderit; tunc enim validus quidem erit contractus, tenebitur tamen emptor postquam id resciverit, supplere id, quod justo gemmæ pretio defuit, ut docent suprà citati Authores.

Dicendum 3. contractum illum, cui alterutrius contrahentium dolus causam dedit, non esse omninò jure naturæ irritum; sed tamen pro arbitrio ejus qui deceptus est contractus solubilis sit, irritari posse. Ita Ægidius Konich, & alii apud Laymann. l. 3. de iust. tr. 4. cap. 5. & Lessius suprà, Quod non sit irritus, patet ex eo quod si qui deceptus est, velit contractum subsistere, deceptor resilire non potest: *Ne lucrum ex dolo suo reportet*, ut habetur cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium: quod verò irritari possit pro arbitrio illius qui deceptus est, constat etiam ex eo quod qui dolo inducit alterum ad contrahendum, injuriam ei facit: ac proinde tenetur eum re-

Z 4 stituer

stituere in integrum, & reddere omnia infecta, si de-
ptus velit.

3. Dicendum 4. contractus omnes ex aliquo gravi m
tu injustè incusso celebratos, non esse quidem jure nat
ræ irritos; sed irritari posse, & revocari in foro consi
entiæ pro arbitrio ejus qui metum injustè passus est. I
Sotus, Paludanus, Richardus, & alii apud Lessium sup
dub. 6. Id patet tùm ex eo quod, vt habetur cap. 1. d
his quæ vi metusque causa fiunt, *quæ vi & metu fiunt, d*
bent in irritum revocari: tùm etiam quia, vt dicit S. Th
mas 2. 2. quæst, 89. a. 7. ad 3. *qui vim intulit, hoc mer*
tur, vt ei promissio non servetur. Eadem etiam ratio, qu
suprà de dolo allata est, potest de metu iniustè illato i
telligi; qui enim metum injustè incussit, injuriam alt
ri intulit; vnde tenetur illum in priorem statum restitu
ere; & alter ius habet exigendi hanc restitutionem. Pe
metum verò gravem intelligimus illum, qui est de mal
aliquo, quod viro constanti formidabile est, eúmque me
ritò commovere potest; qualis est metus mortis, exilij
carceris, infamiæ, amissionis bonorum, &c. Ad metun
quoque gravem pertinere dixit Lessius suprà, metum re
verentialem, quo filius timet gravem offensionem patris
subditus Principis, vxor mariti, &c. vbi rectè observa
metum etiam gravem dici posse illum, qui respectivè so
lum talis est; vt si sit de aliquo malo, quod quamvis vi
ro constanti non sit formidabile, fœminæ tamen vel pu
ero, vel seni formidandum meritò videtur.

§ VII.

De promissionibus, donationibus, & testamentis.

1. PRomissionis nomine non intelligimus hic promissi-
onem illam quæ fit sub aliquo onere vel conditio-
ne, quæque vt sic extendi potest ad omnes ferè stipulati-
ones & contractus, in quibus vt plurimùm promissio ali-
qua reciproca intervenit; sed promissionem simplicem &

gratu-

atuitam, quâ ex mera liberalitate aut gratitudine aliquid teri promittitur; de quâ.

Dicendum 1. promissionem antequam acceptetur, ullam parere obligationem naturalem aut civilem: uod & similiter de donatione intelligendum est: vnde quitur quod vtraque ante acceptationẽ possit licitè revoari. Ita Sotus lib. 4. de iust. quæst 5, art. 1. Suares tom. de relig. lib. 4. cap. 2. Lessius lib. 2. cap. 18. dub. 6. & lii communiter. Ratio est; quia omnis promissio & doatio suapte naturâ respectiva est, cuius proinde oblitio ex alterius partis consensu dependet.

Excipiunt tamen Doctores aliqui promissiones factas clesiæ, Hospitali, Monasterio, aliisque locis piis; existiantque etiam antè acceptationem, promissiones & donaones eiusmodi obligare: alii verò Theologi hanc exceionem non admittunt; asseruntque vniversim promissiem non acceptatam minimè obligare: quam sententm probabilem & in praxi tutam existimat Laymann. pr. tra. 4. c. 1 & pro illa Sotum, aliosq; Doctores citat.

2. Dicendum 2. promissionem seriò & deliberatè faam, & ex animo verè promittendi, seque alteri obligan. ex virtute fidei seu fidelitatis, vbi acceptata fuerit, ligare, etiam sub peccato mortali, si res promissa sit auius momenti. Ita Navarrus, Sotus & plures alii quos at & sequitur Lessius supr. dub. 8. Ratio est quia onis promissio dat ius ad rem promissam, quod etiam ad redes promissarii transit: & si fiat per formam stipulanis, datur etiam actio in foro exteriori, & promissor gi potest sententiâ judicis ad promissionem implenm: vnde sequitur illam iuducere strictam aliquam obationem, quæ proinde sub peccato obliget. Quod si is vtatur verbis quidem promissoriis, non tamen ani seriò promittendi; sed solummodo ad significandum um propositum, vel ad firmiùs asseverandum, vt ei datur: tunc, vt rectè observat idem Lessius, non cenr obligatio sub peccato mortali ad implendum id

quod sic promisit, nisi fortè ex fictâ illâ promissione no[-]
bile aliquod damnum alterius sequatur; & hoc sensu di[-]
intelligendas esse promissiones plurimorum, qui sole[-]
multa se promittere facturos; cùm tamen non intenda[-]
seriò se ad id obligare, aut aliis jus exigendi tribuere, se[-]
duntaxat firmiter id asseverare.

3. Quæres quanti valoris aut momenti esse debeat r[-]
promissa ut promissionis violatio censeatur peccatu[-]
esse mortale? Navarrus cap. 18. num. 6. existimat suffic[-]
re valorem rei promissæ talem esse, qui in furto ad pe[-]
catum mortale sufficeret: probabiliùs tamen Lopes lib.
de contr. cap. vltimo, & Lessius suprà 6. docent, in pr[-]
missione ad materiam peccati mortalis constituendam
longè majorem valorem quàm in furto requiri: qui t[-]
men valor difficile determinari potest, sed viri prudentis j[-]
dicio ex æquo & bono dijudicari debet: certè commu[-]
hominum æstimatione maior iniuria fieri censetur, si qu[-]
aureum vnicum surripiat quàm si quatuor vel quinque a[-]
reos ex liberali promissione debitos non solvat.

Dicendum 3. promissionem alteri factam, & ab eo a[-]
ceptatam, desinere obligare: si res promissa fiat inutil[-]
aut illicita, aut impossibilis: item si status rerum aut pe[-]
sonarum ita mutetur, vt secundùm judicium viri prudent[-]
promissor non videatur illum eventum voluisse compr[-]
hendere: quod ex conditione rei promissæ, aut ipsius pr[-]
missionis, vel etiam promissarij, alijsque circumstantiis d[-]
judicandum est. Ita Cajetanus, & alij, quos citat & sequ[-]
tur Lessius supr. dub. 10. Ratio est, quia promissio no[-]
censetur habere vim, nisi ex eâ voluntate & intentione
quam promittens explicitè vel implicitè habuit, dum pr[-]
misit: ex quo sequitur quod vltra hanc intentionem e[-]
pressam vel prudenter interpretatam non possit obliga[-]

4. Dicendum 4. donationem illam quæ dicitur inter v[-]
vos, id est, cùm quis ex merâ liberalitate sic donat,
etiam se vivo velit rem donatam esse alterius, factam
eo qui donare potest, id est, qui dominium & administr[-]
tionem habet rei quam donat, cum facultate illam ali[-]

ndi, posse etiam post donatarij acceptationem revoca-
ob quasdam causas legibus expressas: quarum præci-
a est ingratitudo ipsius donatarij; vt si donatarius inju-
s atroces in donantem effuderit; si violenter illum per-
sserit; si ex certâ maliriâ notabile damnum bonis eius
ulerit: aut si ad gravem inopiam redactum non aluerit.
ı Sylvester, Gomesius, & alij, quos citat & sequitur Les-
ıs suprà, dub. 14. vbi tamen observat donatarium ante
dicis sententiam non teneri ad restitutionem, quia est pœ-
, quæ prærequirit donatoris querelam, & ingratitudi-
probationem.

5. Dicendum 5. donationem, quæ fit causa mortis, id
, cùm quis ita donat, vt rem non velit absolutè & irre-
cabiliter esse alterius nisi post suam mortem, qualiter
testamentis & codicillis fieri solet, posse ad arbitrium
nantis revocari. Ita communiter Doctores: vnde Apo-
lus Heb. 9. dicit quod, *Vbi testamentum est, mors necesse intercedat testatoris; alioquin nondum valet, dum vivit i testatus est*: & Iurisperiti communiter dicunt: *Ambu-toriam esse testantis voluntatem vsque ad supremum vitæ itum.* Est tamen difficultas inter Theologos, vtrùm te-
amentum sit validum in foro conscientiæ, si desint ei so-
mnitates legibus requisitæ. Omissis aliorum sententiis,
obabilis & in praxi tuta videtur esse illa, quam propu-
ıant Adrianus, Angelus, Tabiena, Sylvester, Ioannes Me-
na, Lopes, & alij quos citat & sequitur Lessius, suprà
p. 19. dub. 3. quæ asserit eiusmodi testamentum in fo-
conscientiæ validum esse, & licitè retineri posse id
od ex tali testamento habetur, sive titulo hæreditatis,
ve legati. Ratio est, quia, vt dicitur paragrapho *Per tra-tionem*, institutione de rerum divisione, *nihil est tam nveniens naturali æquitati, quàm voluntatem Domini vo-tis rem suam in alium transferri, ratam haberi.* Præte-
à testamentorum solemnitates à legibus eo solùm fine
troductæ sunt, *ne quid falsitatis in testamentum incurrat,*
dicitur *l. quæstionem* 23. C. de fidei commissis: quare

dummo-

dummodò certò constet de ultimâ testantis volunta potest quis rem, sibi eius testamento relictam tutâ con entiâ retinere.

§ VIII.

De Emptione & venditione.

I. DVÆ sunt præcipuæ conditiones in qualibet empti ne & venditione observandæ, vt docet S. Thom 2. 2. qu: 77. a. 1. & sequ. Prima est, vt fraus omnis & d lus absit, tam ex parte venditoris quàm emptoris: ex q sequitur contra justitiam esse, si quis vendat rem habe tem vitium aliquod, seu defectum in quantitate aut qu litate, eodem pretio, quo venderetur, si eiusmodi d fectu & vitio careret: proindeque peccare qui mensur adhibent illegitimas aut pondera dolosa, iuxtâ illud Pro 10. *Statera dolosa abominatio est apud Deum*, item q mixtione aliquâ res efficiunt deteriores; vt caupones quam vino miscentes: frumentarii qui tritico miscent al semina deteriora, sicut illi qui Amos 8. dicebant: *qui quilias frumenti vendamus.*

Vnde idem S. Doctor sup. a. 3. asserit rei quæ venditu vitia occulta quæ ab emptore deprehendi non possunt quæque illius valorem notabiliter diminuunt, aut illa emptori inutilem vel incommodam reddunt, esse manif standa. Quod etiam docuit S. Ambros. l. 3. de offic. ca 10. *In contractibus*, inquit, *vitia eorum quæ veneunt pro iubentur: ac nisi intimaverit venditor, quamvis in ius em ptoris transierint, doli actione tenetur.*

Quæ autem de venditore, hæc etiam de emptore intel ligi debent: omnem scilicet fraudem ab emptione abess debere: proindeque contra iustitiam esse, rem aliqua pretiosam pro vili, puta gemmam pro fragmento vitri emere ab alio, qui eius valorem ignoret: secùs si in ali qua regione res parvi æstimentur, qui tamen alibi cense rentur pretiosissimæ, putâ margaritæ, gemmæ, aut alia i generis, quæ vt plurimùm in Indiis & aliis dissitis regio

ibus pro cultellis, tintinnabulis, & aliis similibus crepun-is licitè permutantur.

Secunda conditio ad iustitiam emptionis & venditio-is ex mente S. Doctoris necessaria, est vt res neque cari-s vendatur, neque viliùs ematur quàm illius pretium kigat. Pro cuius intelligentia obseruandum est duplex es- : iustum pretium alicuius rei. Primum est, quod à po-estate publica taxatum est; & vocatur à Doctoribus pre-um legitimum, quasi lege definitum: & illud augere in endendo, aut minuere in emendo non licet. Secundum t illud, quod communi hominum æstimatione determi-atur, quando à publicâ potestate minimè taxatum est, & retium vulgare seu commune dicitur, habetque quan-am latitudinem: cùm enim ex plurimorum æstimatione endeat, qui non eodem modo de rerum valore iudicant, nc fit quod aliqui, verbi gratiâ, decem nummis valere ar-trantur, quod alii vndecim, alii verò tantùm novem æ-iment: vnde à Doctoribus hoc vulgare & commune pre-um triplex esse dicitur, infimum scilicet, medium, & sum-um, quod etiam rigorosum nominatur. Quamvis au-m in exteriori foro, actio minimè detur ei, qui emendo ariùs vel vendendo viliùs non est deceptus vltrà dimidi-m iusti pretii: in foro tamen conscientiæ omnis vendi-o, in quâ iusti pretij latitudo exceditur & omnis emptio, qua iusti pretii quantitas non attingitur, iniusta est, & ivinæ legi contraria. Ita S. Thomas art. 1. & hæc est eti-m expressa doctrina Sancti Augustini l. 13. de Trin. cap. 1.

3. Sunt tamen duæ causæ, ob quas licitum est rem plu-is aliquando vendere quàm per se valeat. Prima est rati-ne officii mercandi: mercatori siquidem merces suas aulò pluris vendere licitum est, quàm ab aliis venderen-ur, qui non ex officio, sed ex occasione aliquid vendunt. ta Ioannes Medina, Caietanus, & alii apud Lessium supr. ap. 21. dub. 4. Ratio est, quia pretio aliquo æstimabile ensetur, quòd mercator curas & cogitationes suas, ac o-mne tempus suum in mercibus illis conquirendis, conser-

vandis,

vanlis & distrahendis assiduè impendit. Secunda est, ratione damni emergentis, aut lucri cessantis; quando quis in solam emptoris gratiam rem aliquam vendit, quæ sibi est plurimum vtilis, commoda, & etiam necessaria: quo in casu, vt dicit S. Doctor supr. art. 1. *Iustum pretium erit, vt non solùm respiciatur ad rem quæ venditur; sed etiam ad damnum quod venditor ex venditione incurrit: & sic licitè poterit aliquid vendi plusquam valeat secundùm se:* quod quidem iudicio viri prudentis æstimandum. Si verò res quæ venditur, esset maximè commoda emptori, nec venditor ex illius distractione damnum vllum aut incommodum pateretur: tunc, vt rectè monet S. Doctor suprà: *Non debeat eam supervendere: quia vtilitas, quæ alteri accrescit, non est ex vendente, sed ex conditione ementis: nullus autem debet alteri vendere id quod non est suum.*

4. Sunt etiam duæ causæ ob quas interdum potest quis licitè rem minori pretio emere quàm alias valeret. Prima est, si emptori parum vtilis sit, illamque solummodò emat in gratiam venditoris; quia tunc pretium & valor illius secundùm communem hominum æstimationem vilescere censetur, vt docet Lessius suprà: in quo tamen cavendum est ne à pauperibus aliisque quos adigit egestas ad propriam supellectilem, v. g. distrahendam, aliquid vilius quàm par sit emendo iustitia vel charitas violetur. Secunda causa oritur ex ratione & modo vendendi, vt in auctionibus publicis, in quibus sicut aliquando rerum commune pretium ex emptorum contralicitatione augetur; sic etiam interdum ex defectu emptorum minuitur, vt observat Navarrus cap. 23. n. 85.

Quæres quid de quibusdam rebus censendum sit, quæ nullum certum pretium habent, vt sunt quædam gemmæ, picturæ veteres, &c. an scilicet tanti eas vendere liceat, quanti vendi poterunt. Respondet Lessius supr. cap. 21. dub. 3. quamvis Sotus & quidam alij Theologi ita fieri posse arbitrentur, longè tamen probabilius esse & tutius in conscientia, res eiusmodi non posse licitè vendi

pro-

arbitrio venditoris, sed juxta æstimationem intelligen-
m, aut etiam ipsius venditoris spectatis bonâ fide cir-
nstantiis omnibus ad ipsius rei valorem facientibus.

§ IX.

De mutuo, commodato, deposito & locato.

HOrum quatuor contractuum, qui frequentiores sunt, & ad quos cæteri aliquo pacto reduci pos- nt, notitiam hîc aliquam generalem proponemus, vt ilius dignosci possit, quibus in casibus hoc septimum ecalogi præceptum occasione illorum violetur, & eti- quâ ratione sub illorum obtentu vsuræ interdum pal- tæ committantur, de quibus posteà.

Per mutuum intelligitur traditio rei alicuius numero, ndere, vel mensura constantis, facta eo animo, vt sit ac- pientis: cum obligatione tamen, vt similis in specie ac nitate restituatur.

Per commodatum verò, rei alicuius quoad solum vsum ratuita concessio, cum obligatione eandem numero re- ituendi.

Per depositum, rei alicuius ad solam custodiam tradi- o, cum obligatione eandem integram restituendi.

Per locatum denique seu locationem, significatur rei licuius ad vsum vel fructum, certâ conventione factâ, oncessio.

2. Differunt autem inter se hi contractus; primo in- o quòd mutuum fiat tantum de rebus mobilibus; reli- qui tres contractus de rebus etiam immobilibus fieri pos- int, vt fusè ex diversis legibus declarat Lessius.

Differunt 2. in eo quòd per mutuũ transferatur rei mu- uo datæ dominium, sufficiatque vt similis in specie re- stituatur; per alios verò tres contractus non transfera- ur rei dominium, sed eadem numero debeat restitui, vt docet idem Lessius, & ex iisdem legibus probat. lib. 2. cap. 20. & sequent.

Diffe-

Differunt 3. in eo quòd mutuatarius rem mutuò d tam pro libito consumere possit; commodatarius & loc tarius eâ tantummodò vti, vel fructus illius perciper depositarius verò nec illâ vti, nec ex ea fructus vllos os facere licitè possit, vt explicat & probat idem Lessiu

Differunt 4. in eo quòd, si res mutuò data & tradi pereat, soli mutuatario pereat, cùm sit in dominio eius quoad alios verò contractus, in quibus dominium nc transfertur, si res aliena apud depositarum vel comm datarium, vel locatarium casu fortuito & sine vlla eoru culpa pereat, domino suo pereat; nec illis incumbat vl faciendæ restitutionis obligatio, nisi aliter expressè conve rum sit, vel aliqua alia ratio specialis ad id obliget, vt communi legum vsu & Theologorũ consensu tradit ide Lessius. Quòd si res illa ex aliquâ culpâ pereat, com modatarius quidem ob cuius solius vtilitatem res gratu itò commodata est, illam tenebitur restituere; si vel le vissimâ eius culpâ perierit, vt habetur cap. vn. de com modato: locatarius verò, qui rem alterius conduxit pre tio, nonnisi ex levi: depositarius autem, qui rem alie nam gratuitò custodit, nonnisi ex culpâ latâ: quia scili cet locatum cedit in commodum locatarij simul & domi ni: depositum verò solius domini vtilitatem respicit.

Differunt denique in eo quòd ratione mutui præcisè vt mutuum est, nihil à mutuario vltrà rem mutuatam aut illius valorem exigere licitum sit; in contractu verò locationis id licitè & iustè fieri possit, vt ex antè dictis intelligitur & plenius ex dicendis constabit.

§ X.

Quid hoc septimo Decalogi præcepto prohibetur.

1. Hoc septimo præcepto prohibetur, non solùm quævis iniusta rei alienæ acceptio & detentio, quæ furti nomine designatur; sed etiam (vt explicat S. Augustinus quæst. 71. in Exod.) quævis alia iniusta rei alienæ contre-

trectatio, aut damni illatio, & consequenter delibera-
quævis voluntas alterius rem iniustè vsurpandi, vel de-
ndi, aut damnum illi inferendi; vt enim docet S. Tho-
s, 1. 2. quæst. 72. art. 7. peccata voluntatis & operis
sdem sunt speciei; cum hâc tamen differentiâ, quòd
cata operis contra hoc septimum præceptum ad testi-
onem obligent, non verò peccata solius voluntatis.

Est autem observandum, solam illam rei alienæ invi-
domino vsurpationem ac detentionem, quæ iniusta est,
præcepto prohiberi: quia vt ex communi Theolo-
um doctrinâ observat Toletus, lib. 7. cap. 14. variis ex
bus ablatio rei alienæ invito Domino fieri potest
que vllo iustitiæ detrimento, verbi gratiâ cum fit ex le-
mâ superioris authoritate, qui ex causâ iusta & ratio-
ili, bona vnius in alterum transfert; qua ratione Isra-
æ non peccaverunt, cùm Deo jubente spoliaverunt Ægy-
s: item cùm fit in vtilitatem domini, vt cum à furio-
ensis subripitur, ne vllum percutiat; dummodò tamen
or & pretium eius in vtilitatem domini convertantur:
ratione dicit idem author non committi furtum ab
re, quæ pecunias clam aufert à marito suo, ne (quòd
issimè scit ab illo fieri) ludis & commessationibus eas
fundat; dummodò tamen in vsum familiæ pecunias
s convertat: nec etiam peccare illum, qui vinum al-
ùs effundit, ne inebrietur; nec qui chartas rumpit &
rat, ne alij ludendo, blasphemias proferant, aut alia
ione peccent.

2. Docet etiam idem Toletus non committi furtum
eo, qui clam aliquid accepit, quod sibi alias debetur:
ndò scilicet certò scit illud sibi deberi, nec potest co-
Iudice debiti solutionem exigere, quia debitor est po-
s, aut debitum probare non potest, aut inde sibi aliquod
lum timet, si enim viâ iuridicâ debiti solutionem obti-
e posset, peccaret occultè rapiendo; quamvis ad resti-
ionem minimè teneretur. Monet tamen cavendum es-
ne ex illâ secretâ ablatione, quamvis iustâ, scandalum
aliquod

aliquod aut damnum alterius sequatur: puta ne alii in suspicionem furti veniant; neve is à quo accepit, rursùs idem debitum solvat? ac denique ut nihil aliud accipiat præterquam quod ipsi debetur, verbi gratiâ si pactum de certâ mercede inter dominum & famulum intercessit, & famulus liberè in illud consensit, non potest famulus vltra illam quidquam sibi sumere, nisi fortè adigatur ab ipso domino ad alia opera præstanda, de quibus inter eos non convenerat; tunc enim teneretur dominus solvere vltra pactum, & eo denegante, famulus, quod sibi iustè deberetur, posset accipere.

Sunt autem duæ species iniustæ ablationis rei alienæ scilicet furtum, cùm aliquid secretò ab alio iniustè aufertur: & rapina cùm palam & violenter aufertur: quâ ratione (vt docet S. Thomas 2. 2. quæst 63. art. 4. & 9.) rapinæ peccatum non solùm specie differt à furto; sed & illo graviùs est, quia præter iniustam rei alienæ ablationem, violentiæ illatæ iniuria etiam in eo reperitur, quæ circumstantia ideò in confessione declaranda est.

3. Cùm verò quævis rei alienæ ablatio & detentio iniusta, sit ex genere suo mortale peccatum, vt docet S. Thomas suprà, art. 6. nisi rei furto ablatæ parvitas excuset, difficultas est inter Theologos, quænam quantitas, seu quisnam valor rei ablatæ sufficiat ad peccatum mortale in materia furti constituendum. Variæ sunt Doctorum super hâc re sententiæ: Navarrus cap. 17. num. 4 dimidium regalem (qui ætate illius quinque solidis aut circiter æstimabatur) existimat sufficere ad peccatũ mortale in materia furti: Toletus lib. 5. cap. 6. vnum regalem aut duos etiam respectu ditissimi: Sotus lib. 5 quæst: 3. art. 3. ad 3. vnum vel duos aureos. In re maximè difficili probabilissimè loqui videntur illi, qui hanc furti quantitatem viri prudentis & pij arbitrio esse definiendam existimant, idque non solùm ex valore aut quantitate rei ablatæ: sed etiam spectatis circumstantiis tùm personæ cui ablata est, tùm damni quod iniustè illatum est, tùm

etiam

ım pravæ dispositionis illius qui rem alienam abstulit : quo fit vt peccatum mortale committatur interdum modici valoris auferendo, si persona cui surripitur ps sit, vt si quis viduæ illi Evangelicæ Christi Domini laudatæ duo illa minuta, quæ in gazophilacium misit, alisset, totum illius victum (vt idem Dominus loqui- Matth. 12.) surripuisset: item si quis rem modicam etur, vnde damnum aliquod notabile sequatur, vt si à tore acum, à sutore subulam, à scribâ calamum surri- t; qui eiusmodi instrumenta ad præstanda opera sua rium dierum spatio reperire non possent: item si quis dicum quid furto acciperet, sed animo & voluntate ra surripiendi: haud dubiè in his & similibus casibus dicus valor & exigua quantitas, ad peccatum mortale i constituendum sufficere posset. Præterea vix est vl- conscientiæ vtcumque timoratæ, qui si dimidiam vel m tertiam partem aurei à quocunque furetur, se pec- um mortale committere non arbitretur. Vnde videtur gis expedire vt prudens Confessarius in hâc furti mate- , sive pro restitutione injungendâ, sive pro pœnitente ab hoc peccato infami deterendo, rigidiorem potiùs m laxiorem sententiam amplectatur, vt sapienter mo- Lessius, cap. 12. dub. 8.

4. Quæres 1. quid censendum sit de eo, qui plura mo- a furta committit? Respondetur cum distinctione: si m per modica illa furta intendat conquirere notabilem quam quantitatem, peccat mortiferè per illam pravam entionem, & etiam per quodvis exterius furtum licet dicum, quod ex illâ intentione fit: si verò absque tā- ntentione, sed ex occasione solùm res aliquas modi- diversis vicibus furetur; licet vnaquaque vice in par- ulari non peccet nisi venialiter, ob materiæ levitatem: i tamen res illæ simul junctæ constituunt quantitatem tabilem ad peccatum mortale sufficientem: tunc si hoc vertat, resque illas injustè acceptas velit retinere, aut quam aliam, quæ quantitatem illam peccati mortalis

comple-

compleat, denuò surripere, peccabit mortaliter, vt ex communi Doctorum consensu docet Lessius suprà dub. 8. qui etiam rectè observat moraliter loquendo maiorem quantitatem ad peccatum mortale requiri, quandò quis valdè dissitis temporum intervallis aliquid eidem subtrahit, quàm brevi tempore aut simul accipiat: item maiorem adhuc quantitatem requiri, quandò quis à diversis modicas res furatur, quàm si ab vno easdem res furetur: eò quòd minùs illi singuli lædantur, quàm si aliquis solus totum illud damnum sustineret.

§ XI.

Quot modis peccetur contra hoc septimum Decalogi præceptum.

I. EX paragraphis præcedentibus satis constat quàm varii sint & multiplices modi, quibus in hoc præceptum divinum peccatur.

Ac in primis peccant contra illud, qui rem alienam furantur, aut iniustè detinent, vel furari aut detinere iniustè volunt, qui debita non solvunt, aut solvere nimis diu differunt, cùm possint, præsertim si creditor dilationem illam molestè ferat, aut ex illâ incommodum aut damnum aliquod patiatur; qui cum violentiâ rem alienam rapiunt, & qui metu iniustè incusso, aut dolo aliquo alterum adigunt, vt contractui oneroso atque damnoso subscribat.

Qui rem aliquam suam, vel sibi debitam apud alterum furtim surripiunt, quandò illam commodè aliâ ratione repetere possunt: præsertim si inde sequatur scandalum aliquod aut damnum alterius, cui licet innocenti furtum illud fortasse imputabitur.

Qui promissionem alteri seriò factam, & ab eo acceptatam in re notabili exequi nolunt: qui cùm sint alterius hæredes aut testamenti executores illius debita aut legata solvere non curant.

2. Quid

2. Qui damnum aliquod alteri deliberatè inferunt, vel
terius damno cooperantur aliquo ex novem modis quos
emoriæ iuvandæ causa Doctores duobus his versibus
mplexi sunt.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

1. *Iussione*, filios, servos, aut alias personas sibi subditas
d furtum faciendum, aut damnum alteri inferendum com-
ellendo: aut furtum factum aut damnum illatum ratum
abendo 2. *Consilio*, alteri suadendo, vel promissionibus
ut precibus illum promovendo, 3. *Consensu*, iniustæ ali-
ui actioni consensum præbendo. 4. *Palpatione* seu adula-
one, ac ementitis laudibus alterum ad aliquid contra
stitiam faciendam inducendo. 5. *Recursu*, offerendo
el præbendo refugium iis qui damnum iniustum alteri
tulerunt; eorum instrumenta occultando aut furta re-
eptando, & sic peccatum illorum fovendo. 6. *Participa-
one*, sive in actione furti, rapinæ. &c. sive in prædâ & lu-
ro inde obveniente 7. *Silentio*, seu omissione correctio-
is; aut inhibitionis ad furtum aut damnum alterius im-
ediendum necessariæ, si sit superior; vel recti & æqui
onsilii; si consultor: vel debitæ vigilantiæ, custodiæ, si
ustos existit. 8. *Non obstando* damno quòd iniustè infer-
ur, & id minimè faciendo quo damnum impedire possit,
ræsertim si ad id ex officio teneatur. 9. *Non manifestan-
o* malefactorem, cùm ad id tenetur ex officio, sive vt da-
mnum impediatur antequam fiat, sive vt resarciatur post-
uam factum est.

3. Peccant etiam contra hoc præceptum, qui rem ali-
uam emunt, quam sciunt vel dubitant esse furtivam vt
ibi retineant; secus verò, vt eam vero domino restituant.

Qui res inventas, cùm possint, vero domino non resti-
uunt, vel diligentiam requisitam ad illum dignoscendum
dhibere non curant.

Qui emendo aut vendendo dolo vel fraude vtuntur:
qui rem aliquam notabiliter pluris vendunt, aut minùs

emunt

emunt quàm valeat: qui rem defectuosam pro integ vendunt, nec illius defectum occultum emptori patefa unt; qui in pondere, numero, aut mensura fraudem a quam committunt: qui monopolium aliquod iniustè ciunt, quando scilicet plures mercatores simul conspirat vt merces omnes alicuius generis coemant, easque post vltra iustum pretium pro arbitratu suo vendant.

Qui servis aut mercenariis stipendium debitum a mercedem detinent, aut absque vlla ratione illis solu onem notabiliter differunt: quod quidem peccatum a huc gravius est, si ex illa dilatione damnum aut incon modum aliquod notabile illis obveniat.

Peccant etiam qui ad lucrum in ludis vel sponsionib faciendum fraude vel dolo vtuntur; qui res alienas lud & aleis exponunt; vel proprias, sed alendæ familiæ n cessarias: qui alium minis, convitiis, fraude aliqua, & ad ludum pertrahunt: qui aleis & similibus ludis iure c vili prohibitis immodicam pecuniæ quantitatem exponun

Denique contra hoc septimum præceptum peccant il qui ex mutuo vsuras exigunt; quæ quoniam variis art bus vt plurimum teguntur & palliantur, idcircò paul fusiùs de illis agendum est.

§ XII.

Quibus modis vsura peccatum committatur.

I. SVpponimus vsuræ nomen iuxtà communem & vsita tam significationem sumi; vel pro lucro vsurario quod ex mutuo provenit: vel pro actione quâ tale lu crum iniustè acquiritur; seu pro contractu, in quo mut um datur cum pacto expresso vel tacito, aut saltem cu voluntate accipiendi à mutuatario vltra sortē principale aliquid pretio æstimabile, tanquam debitum ratione ipsiu mutui: vnde S. August. dixit in Psalm. 36. *fænerari, es mutuam pecuniam tuam dare ei, à quo aliquid plusqua dedisti, expectes accipere.* Ex quo intelligitur vsuram tr plici-

citer committi posse, scilicet vel sola voluntate & in-tione, vel pacto explicito, vel implicito; vnde con-git vsura mentalis, vsura formalis & vsura palliata.

2 Est autem certum quascunque vsuras, & quovis do fiant, esse illicitas ac prohibitas. Id constat in primis scriptura Psalm. 14. vbi postquam Propheta Regius di-; *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?* respondet; *i pecuniam suam non dedit ad vsuram.* Ezech. 8. vbi opheta declarans, quis verè iustus dici possit, inter ali- conditiones hanc apponit: *si ad vsuram non commo-verit, & amplius non acceperit.* Et S. Lucas 6. vbi Chri-s expressis verbis edixit: *Mutuum date, nihil inde spe-ntes.* Quæ Christi Domini verba continent non modò nsilium, vt scilicet mutuum detur ex mera charitate, nihil inde ne quidem gratuitum speretur; sed etiam eceptum prohibitivum ne quid ratione mutui exigatur nquam ex justitia debitum; quo sensu verba intellexit banus III. cap. *Consuluit,* extrà de vsuris, vbi postquam æstionem hanc sibi factam proposuit: *An ille in iudi- animarum quasi vsurarius debeat iudicari, qui non as mutuo traditurus eo proposito mutuam pecuniam cre-t, vt licet omni conventione cessante, plus tamen sorte re-iat, &c. Item an negotiator pœna consimili debeat con-mnari, qui merces suas longe maiori pretio distrahit, ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio pro-gatur, quàm si ei in continenti pretium persolvatur:* spondet: *Verum quia quid in his casibus tenendum sit, Evangelio Lucæ manifestè cognoscitur, in quo dicitur; te mutuum nihil inde sperantes: huiusmodi homines pro tentione lucri quam habent (cum omnis vsura & super-undantia prohibeatur in lege) iudicandi sunt male age-*. Id constat prætereà ex capite *Quia in omnibus,* ibidem, quo prohibitum est ne vsurarij manifesti ad communi-nem altaris admittantur, neve Christianam, si in hoc eccato decesserint, accipiant sepulturam, & Clement. vn. e vsuris in Concilio Viennensi decernitur velut hæreti-

cum

ticum esse puniendum illum, qui pertinaciter affirm
re præsumpserit, exercere vsuras non esse peccatum.

Id etiam hâc ratione probat S. Doctor 2. 2. q. 78. a.
quia illicitum est ac iniustum, vt pro eadem re dupl
pretium exigatur, vel vt vendatur id, quod non est ve
dentis, atqui is qui vsuras exigit, duplex eiusdem r
pretium exigit; aut vendit id quod non est suum: v
enim vsuras accipit pro pecuniâ quam mutuo dedit, v
pro vsu illius pecuniæ: si primum, duplex pretium eiu
dem rei accipit, nempe summam sorti principali æqu
lem, & præterea vsuræ fœnus: Si secundum, vendit re
non suam: cum enim per mutuum transferatur domin
um rei mutuatæ in mutuatariũ, consequenter vsus est i
lius, non verò mutuantis.

Ex dictis concludes peccatum vsuræ committi, qu
tiescunque hæc duo simul concurrunt, verum scilicet mu
tuum, & pactum vel propositum, seu intentio recip
endi aliquid pretio æstimabile, vltra sortem princip
lem tanquam ratione mutui debitum. Ex quâ regulâ d
gnosci possunt varij & multiplices casus, in quibus al
quando vsuræ peccatum incurritur, aliquandò verò m
nimè incurritur.

4. Atque in primis sequitur ex illa regula, vsuræ pec
catum in censibus minimè reperiri: cùm in illis non s
verum mutuum, sed potiùs species quædam venditionis
vt explicat Lessius lib. 2. c. 22. vbi etiam docet & plur
bus probat, non tantùm census reales, sed etiam per
sonales (qui hodie vbique sunt in vsu) esse licitos, nec
(si modò nullus subsit fucus) vsuram vllo pacto redole
re: in illis siquidem venditur & emitur non vsus pecu
niæ, sed jus exigendi quotannis certam pecuniæ quanti
tatem, cuius pretium iustum vel ex Principis lege, ve
ex naturali æquitate dijudicandum est.

Sequitur 2. in Cambiis, si bonâ fide & seclusa omn
simulatione fiunt, nullam inesse vsuram: in reali enim
& legitimo Cambio non reperitur mutuum verum, sed
permu-

nutatio pecuniæ pro pecuniâ; sive fiat localiter, seu ulgo dicitur per literas, quando v. g. datur Pecunia siis vt tantumdem Romæ reddatur; sive fiat simplex atio numismatum diversæ rationis & speciei, vt aure- n cum argenteis, patriorum cum externis: in iis enim mutationibus sive ratione translationis & assecuratio- pecuniæ, vt in cambiis localibus, sive ratione offi- campsoris regiâ aut publicâ authoritate constituti, vt ambiis simplicibus, sive ob alias quasdam rationabi- causas quæ in cambiis occurrunt (de quibus fusè Less. agit c. 23. dub. 2.) lucrum aliquod moderatum li- accipi potest, quod cum non accipiatur ratione mu- ad vsuram minimè pertinere dignoscitur. Si verò in propter solam dilationem solutionis aliquid exigere- cambium illud esset vsurarium: tunc autem cense- in cambio lucrum ob solam dilationem accipi, quan- pecunia solvitur cum augmento in eodem loco, in accepta, fuit, ob fictam illius in alium translationem.

i. Sequitur 3. neque etiam in ipso mutuo commitri ram, si non ratione mutui, sed aliqua alia de causa uni aliquod vltra sortem accipiatur: duæ autem e- nodi causæ à Doctoribus præcipuè assignantur. Prima ratione damni emergentis, vt docet S. Thomas suprà 1. ad 1. si enim mutuans damnum aliquod aut in- nmodum pretio æstimabile in rebus suis patiatur ra- e mutui, potest licitè damni illius compensationem uam à mutuatario accipere. Secunda est ratione lucri antis; quamvis enim quidam Doctores id negent; nnes Maior tamen, Medina, Caietanus, Lessius & plu- alii, quos citat & sequitur Laymannus lib. 3. de iu. t. 4. cap. 16. supr. id licitum esse docent; dummodò, nonet Navarrus cap. 17. n. 211. & commentario de v- s num. 43. omnis dolus, & fraus, aut vsuræ palliatio t. Observat autem rectè Lessius, vt hæc pactio licita requiri, vt mutuatio sit verè causa lucri cessantis, ver- ratiâ si quis mutuet alteri pecuniam, quam hab

proximè destinatam negotiationi aut emptioni rei fru ferae: item vt compensatio lucri illius cessantis non ad qualitatem: sed ex æquo & bono secundùm viri prude tis & pij iudicium fiat, deducta existimatione laborum expensarum, & etiam periculi, quod lucri illius facien causa subeundum fuisset.

6. Addunt aliqui tertiam causam, ob quam in mutu vltrà sortem aliquid accipi possit, scilicet ratione perici cui pecunia mutuata interdum exponitur: vt si quis m tuum det homini decoctori aut dubiæ fidei, vel à q nonnisi difficulter & cum multis fortasse expensis pecun mutuò data recipi poterit; docentque periculum illi ac expensarum illarum & difficultatum metum esse qu pretio æstimabile. Ita Sylvest. Medina. Corduba, & a quos citat & sequitur Lessius supr. dub 13. quorum se tentia licet probabilis videatur; contraria tamen, quæ l crum huiusmodi illicitum esse asserit, quamque Navarr cap. 23. num 81. amplectitur, asseritque esse commune Theologorum & Canonistarum, probabilior videtur, & praxi tutior, eâ præsertim ratione quòd, quamvis pri illa sententia pluribus rationibus quas affert Lessius, n videatur; in praxi tamen (quod maximè attendere d bent Confessarij) sit periculosa, & vsuris facilem aditu præbeat: quis enim in quâcunque mutui dandi occasio non deprehendat varias timendi causas, ne pecunia m tuata periclitetur, neve in illius recuperatione difficult tes aliquæ subeundæ sint, aut expensæ faciendæ; sicq possit semper obtendere quasdam rationes lucri vltrà so tem principalem accipiendi?

7. Ex eâdem regulâ infertur contrariâ ratione plu mos contractus esse vsurarios, qui prima specie tales e minimè videntur: quales sunt omnes illi in quibus rati ne mutui exigitur à mutuatario vltrà sortem principaler non quidem pecunia, sed aliquid aliud pretio æstimabil quodcunque tandem illud sit: verbi gratiâ, si quis mutu det pecunias alteri, vt domum eius viliori pretio conduca

vt ab

ab illo munus aliquod vel obsequium à lingva vel à
nu accipiat; vt satisfactionem aliquam ex iustitia, rati-
: iniuriæ debitam ipsi remittat, &c. ista enim & simi-
sunt pretio æstimabilia, proindeque ratione mutui ac-
aut intendi sine labe vsuræ non possunt: quare dili-
ter & attentè perpendendum est, quoties in mutuo
nditio aliqua onerosa mutuatario imponitur; an sit pre-
æstimabilis; & an ratione mutui apponatur; quia in
ismodi appositione vsura deprehenditur.

§ XIII.

lvuntur quædam dubia circa vsuræ materiam frequentiùs occurrentia.

PRimum est, an liceat dare mutuum eâ conditione, vt si mutuatarius termino constituto non reddat mu-
m, in pœnam dilationis aliquid vltrà sortem principa-
n solvat. Respondetur iuxta sententiam Sylvestri, Me-
æ, Navarri, & aliorum apud Lessium sup. dub. 15. id
tum esse; dummodò tamen nulla fraus aut intentio
raria subsit: aliàs si mutuans lucrum illud principali-
intendat, & terminum aliquem brevem mutuatario
scribat, eo solùm fine, vt causam aliquam lucri ex mu-
captandi prætexere possit, vsuram haud dubiè commit-
: quod etiam de illo dicendum videtur, qui principali-
intendens ex mutuo lucrum, nullam quidem pœnam
nventionalem apponit, sed cum mutuatario convenit vt
mino aliquo brevissimo, quem illi ad solvendum præ-
ibit, elapso, cum coram iudice pro mutui solutione
et: vt sic à die primæ citationis ad solvendum interesse
vocant, sententia iudicis pro pecunia mutuata oblige-
: in hoc enim casu & aliis similibus committitur vsura
ntalis; cùm ipsius mutuantis intentio primò & princi-
liter in lucrum ex mutuo sola mutui ratione percipien-
m feratur.

2. Secundum est, vtrùm liceat creditori pignus aliqu
frugiferum accipere in assecurationem debitorum: &
illo donec debita solvantur fructus percipere: e.g. fu
dum aliquem frugiferum, putà hortum, pratum, &c.
quo fructus aliquos annuatim colligat, donec mutuata
us ei debitum restituat. Respondetur posse quidem ei
modi pignus percipere; sed teneri fructus collectos
sortem principalem sibi debitam computare, vt docet N
varrus & alij apud Lessium dub. 16. Ratio est, quia ei
modi fructus nullo alio quàm mutui titulo sibi retin
potest: atqui, vt iam dictum est, sola mutui ratione
crum nullũ, nullique proinde fructus licitè accipi possu

Excipitur communiter vnus casus qui habetur cap
Salubriter, de vsuris, vbi Innocentius III. decernit, *ge*
rum ad fructus possessionum, quæ sibi à socero sunt pro n
merata dote pignori obligatæ, in sortem computandos, non
se obligandum: quod æquissimè à Pontifice constitut
est, non ratione mutui quo socer erga generum obligat
sed ratione damni emergentis propter onera matrim
sustinenda, quibus gener titulo promissæ dotis & tan
nondum solutæ obstringitur.

Addit etiam Navarrus, cap. 17. num. 217. si feuda
rius debeat aliquid domino directo, eique in pignus
dat feudum; item si Emphyteuta simili ratione op
gneret domino directo rem Emphyteuticam: quod
vtroque illo casu dominus directus feudi vel rei Emp
teuticæ potest illius fructus sibi retinere, nec illos in
tem principalem computare tenetur: idque non rati
mutui; sed ne res apud dominum directum existens
ctifices alteri: quod rationi consentaneum minimè vide

3. Tertium est, vtrùm licitum sit inire societatem c
altero, ea conditione, vt salvo capitali, lucrum aliq
certum quotannis accipiatur. Vt huic difficultati, quæ
ctenus difficillima etiam doctissimis Theologis visa
lucem aliquam afferamus, supponimus hunc societ
modum tribus communiter contractibus perfici.

Prim

Primus contractus est, quo quis præsentes habens pecunias, societatem init cum viro industrio; puta cum mercatore, easque illi credit ad lucrum ex illis in negotiando industria laboreque suo comparandum, eâ conditione, vt sicut cum illo lucri obvenientis particeps esse intendit, sic etiam damni partem sustineat, si quod in illâ negotiatione ferendum sit. Secundus contractus est, quo cum mercatore illo paciscitur aliquam lucri sibi obventuri partem illi cedendo; vt assecuret sibi summam illam principalem sibi collatam; ita vt quocunque eventu salva illi & integra remaneat. Tertius denique est, quo ad suspiciones tollendas, & evitandas molestias reddendarũ rationum, cum eodem rursus convenit, vt certum aliquod lucrum annuum illi assecuret: minus tamen illo, quòd ei verisimiliter ex eiusmodi negotiatione obvenire posset.

4. Cùm igitur hi tres contractus seorsim licitè fieri posse videantur: quæritur an etiam coniunctim cum vno eodemque licitè possunt iniri.

Multi & graves & magni nominis Theologi id licitè fieri posse asserunt, quorum antesignanus fuit olim Ioannes Maior almæ facultatis Parisiensis Doctor celeberrimus in 4. sent. distinctione 15. quæst. 49. cui posteà subscripserunt Gabriel, Sylvester, Angelus, Navarrus, Covarruvias, Toletus & plures alij, quos citat & sequitur Lessius cap. 25. dub. 3. & nuperrimè Ludovicus Baillius Propœnitentarius Parisiensis in triplici examine titulo de examine pœnitent. quæst. 70. & Raymundus Bonaldus in cursu Theologiæ moralis authoritate Illustrissimi Archiepiscopi Tholozani recenter edito tom. 1. tract. 16. lect. 26.

E contra Cajetanus, Sotus, & plures alij non minùs eruditi Theologi, tres illos contractus coniunctim factos omninò repudiant, & planè vsurarios esse contendunt.

Quamvis in quæstione adeò ancipiti atque perplexa nobis præstaret silere potiùs quàm eloqui; ne tamen lectorem dubium & incertum relinquamus, tria hîc breviter dicimus.

5. Primum est posse salva fide in vtramque partem per hâc quæstionis disputari: quod satis constat ex quod tot & tam magni nominis Theologi, tam vete quàm recentiores, quæstionis circà præfatos contrac propositæ partem alii negativam, alii affirmativam a plectuntur & propugnant. quod proculdubio minimè ecrent, si id salvâ fide facere non liceret: neque en Bulla Sixti V. quæ incipit *Detestabilis avaritia*, tres il contractus condemnat, prout supra explicati sunt, vt sè ostendit Lessius supr. vnde etiam, vt idem author servat. post Bullam illam publicatam Toletus & alii D ctores Romæ tres illos contractus licitos esse publicè cuerunt, & scriptis ediderunt; quod haud dubiè non essent, si id prohibitum fuisset: quare, cum nihil adh super hâc quæstione definitum expresè ab Ecclesiâ fu rit, nullus temerario aut præcipiti zelo condemnandus e vnde meritò Ioannes Gerson lib. de vitâ spirit. an lectio 4. Theologos omnes admonet, *Ne faciles sint asserere act ones aliquas aut omissiones esse peccata mortalia, præserti sub verbo vniversali, & dum prædicandum erit ad populum* Additque se à literato quodam & experto viro didicis *Perniciosam esse in omni arte vel doctrinâ assertionem a dacem & extremam, maximè vbi observatio communis ol mittur, obviatque; & nunquam quemlibet oblivisci deber quàm incerta sit scientia nostra: ita vt sæpè idem homo br vi momento temporis, nunc in hanc, nunc in oppositam fera tur sententiam.* Et subiungit, *fieri quandoque vt per tales a sertiones publicas nimis duras & strictas, præsertim in no certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatoru sed in illud eo profundiùs quo desperatiùs immergantur.*

6. Secundum est, præfatum contractum societatis e tribus aliis suprà explicatis conflatum, quamvis speculat vè loquendo videatur inniti rationibus aliquibus proba bilibus; in praxi tamen doctis quibusdam & piis viri meritò videri suspectum. Primò, propter periculum pr væ & vsurariæ intentionis, quæ illi vt plurimùm subest

porcât

test: quotus enim quisque est hodie inter homines, qui eiusmodi negotiatione hoc primum & solum sincerè ram Deo intendat, scilicet societatem inire cum mercare & cum illo de lucro ac damno periclitari; posteaque rspecto eiusdem mercatoris animo, illi potiùs quàm bi gratum aliquid præstare cupiens, de capitalis sui ac teri certi assecuratione, abstrahendo semper ab omni surario affectu, cum illo paciscatur? quis non videat uàm lubrica sint ista, & quam dubius & incertus in eiusmodi angustiis iustitiæ limes, à quo si vel minimùm deflectas, in horrendum vsurarum, fraudum & cuiusvis iustitiæ barathrum delabaris? Deinde quis non perspiat eiusmodi societatis contractum omnibus aliis contraibus vsurariis aditum, non modo patefacere, sed etiam ræmunire? quamvis enim non iam mercatori aut induario viro, sed pauperi & egestate laboranti pecunia mutuo detur; nullus est, qui si ex illo mutuo lucrum, id est surам accipere velit, obtendere non possit causam lucri essantis, ac dicere se ad contractum dictæ societatis cum llio mercatore incundum semper paratum esse.

Tertium denique est, quod quamvis ob rationes allaas longè tutius sit ab his & similibus lucris, & negotiaionibus, quæ vsuram vtcumque redolent abstinere, si tamen aliquis bonâ fide, & virorum aliquorum piorum & doctorum consilio fultus, præfatos contractus aut alios similes ineat, non ideò præcipiti iudicio damnandus aut à tribunali pœnitentiæ arcendus est; sed aliquando consultissimum erit, si aliud ei suaderi non possit; illum in bonâ fide relinquere: ac dummodò dispositiones aliæ necessariæ non desint, illi beneficium absolutionis impertiri: præsertim in iis casibus, in quibus sine scandalo aut falsæ ßis periculo denegari non potest.

§ XIV.

De restitutione ob violationem huius septimi præcepti facienda.

1. Restitutionis nomine intelligitur actus iustitiæ c mutativæ, quo res alterius, quæ iustè retineri potest, eidem restituitur, vel damnum iniustè illat compensatur. Hanc autem ad salutem esse necessar. constat ex S. Doctore, & communi Theologorum om num consensu, quibus suffragatur S. August. Epist. 54 Macedonium, vbi sic loquitur: *Si res aliena, propter qu peccatum est reddi possit, & non reddatur; pœnitentia agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, non mittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si (vt dici est,) restitui possit.*

2. Est autem restitutio ita necessaria, vt non modò n possit absolvi, qui alienum iniustè retinet, nec illud v restituere: sed etiam (vt rectè docet & probat Less lib. 5. dub. 2.) continuè actu peccet toto eo tempo quo non restituit, si id possit, non quidem addendo no peccatum, sed idem iniustitiæ peccatum continuand sed ea ratione singulis momentis crescit: tùm ratione uturnioris durationis, tùm etiam ratione maioris noc menti, quod per illam iniustam rei alienæ detentione diutiùs continuatam eius domino infert: vnde Confes rius non modò non debet absolvere illum qui restitue non vult, cum tenetur & potest; sed etiam eum qui res tuere neglexit, quando commodè potuit, nisi priùs ac restituat, aut ita seriò id promittat, vt Confessarius ve bis illius fidem meritò adhibere possit; aliàs cùm in stat peccati remaneat, incapax est absolutionis.

Ex variis autem & multis, quæ circa restitutionis mat riam disputari à Theologis solent, nos præcipua & scit maximè necessaria seligemus, maiorisque facilitatis gr tis præpositis aliquot quæstiunculis, explicabimus.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quisnam restituere teneatur

1. AD restitutionem faciendam obligatur primò is, qu inju-

ustè rem alienam accepit, vel qui iniustè alteri damnû ulit, idque non modò cum per se, sed etiam cum per os sive directè, sive indirectè id præstitit: quod S. Thomas quæst. 62. art. 6. & 7. docet posse fieri novem modis prà Parag. xi. citatis.

Circa quos rectè observat Valentia disp. 5. q. 6. de restut. pun. 3. duo requiri ad restitutionis obligationem ducendam. 1. Vt effectu ipsò res aliena fuerit injustè lata aut damnum injustè illatum. 2. Vt quis causam iustæ illius ablationis aut damnificationis verè dederit; e directè jussione, consilio, adulatione, recursu, participatione alium ad id ita inducendo, vt reipsâ propter huiusmodi iussionem, consilium, &c. res aliena fuerit injustè ablata, aut damnum illatum; sive indirectè, non obstando ac impediendo, quandò scilicet ad id ex officio & stitiâ tenebatur, vt docet S. Th. sup. art. 7. ad 3.

Quod si plures simul concurrant ad vnam & eandem iustam actionem, vt ad spoliandam vel incendendam mum, tunc quilibet illorum tenetur in solidum ad totius damni compensationem; quia vt ex Caiet. & aliis adbtat Valentia) quilibet tunc est causa totius damni, uamvis non solus: qui enim vna cum alio aliquid efficit, rè illud efficere censetur.

Quod si vnus illorum damnum illatum resarciret, non mplius obligarentur alii ad restitutionem erga illum qui amnum passus est; sed vnusquisque teneretur refundere rorata suâ parte ei, qui totum damnum compensavit, t docet S. Thomas supra ad 2.

Obligatur 2. ad restitutionem is, qui rem injustè accetam apud se habet, sive bonâ fide, sive mala illam habeat: e. g. si quis eqvum furto ablatum emat à fure, sciens eiusmodi eqvum esse furtivum, dicitur mala fide possidere; si autem nesciat esse furtivum, nec eius venditorem esse furem, tunc bona fide, possidere dicitur: & vtrois modo possideat, tenetur semper illum vero domino estituere, cum hâc tamen differentia, quòd malæ fidei posse-

possessor, quomodocunque pereat res illa, quam mal
de possidet, teneatur non solùm eam vero domino r
tuere, sed etiam omne damnum, quod ex mora resti
onis sequitur compensare: at verò possessor bonæ fide
netur tantùm ad restitutionem rei, si adhuc illam hab
quandò alterius esse deprehendit: non verò si stante b
fide res illa periit, aut in eius potestate esse desiit: & ad
solummodò restituenda, in quibus factus est ditior, id
ad ea quæ habet vltrà id quod habiturus fuisset si rem
lam non habuisset.

Quòd si postquam deprehendit rem, quam bona f
possidet, esse alienam, illam vero domino restituere
gligat: tunc si res pereat, tenetur ad restitutionem si
de malæ fidei possessore dictum est: eò quòd ampliùs e
bona fide non possideat. Ita Toletus lib. 5. cap. 17.

Præterea qui bona fide rem alienam possidet, potest
lam præscribere, id est si toto tempore ad præscription
ã iure præfinito bona fide illam possideat, ampliùs ill
restituere non tenebitur: at verò malæ fidei possessor n
lo tempore præscribere potest, vt docet idem Toletus
ex antè dictis constat.

3. Obligatur denique ad restitutionē is, qui rem ali
apud se iusto quidem titulo habet, sed quam iustè con
domini voluntatem diutiùs retinere non potest: & i
ratione, quicunque habet apud se rem commodatam,
catam, vel depositam, elapso tempore præfixo, illam
vito domino retinere non potest: sed illi tenetur restit
re, vt ex communi Theologorum sententiâ docet Tole
supr. Similiter qui mutuum accepit termino constitu
illud solvere tenetur: aliàs invito domino rem illius
tinere, si restituere possit, est illicitum: vnde qui si
vllâ ratione diuturnas trahunt moras in solvendis debi
aut in reddendis rebus alienis quas apud se habent ha
dubiè contra iustitiam peccant; præsertim si illi, ad qu
pertinent, dilationem solutionis aut restitutionis inviti
rant, aut ex illâ damnum patiantur.

QVÆSTI

QVÆSTIVNCVLA II.

Cui sit restituendum.

1. SAnctus Doctor supr. art. 5. dicit restitutionem illi ipsi faciendam esse, à quo res accepta est, vel cui damnum illatum est: quod si ille mortuus sit, eius hæredibus: quod si rei illius dominis, aut eius hæredes ignoti sint, nec lapsu temporis possint deprehendi, tunc Christo Domino (*quem* vt ait Apostolus Hebr. 1. *Deus constituit hæredem vniversorum*) in membris suis, id est, pauperibus secundum mentem S. Doctoris debet fieri restitutio: & si is, qui ad illam tenetur pauper sit, poterit de consilio pastoris aut Confessarij partem rei restituendæ, vel etiam totam illam sibi applicare, vel ex eiusdem consilio erogare Ecclesiis, aliisque piis locis, vt ex communi Theologorum doctrina docet Navarrus cap. 17. num. 95.

2. Dubitant autem Theologi vtrum qui rem emit à fure, teneatur eam vero domino restituere, etiam cum dispendio pretii quo illam emit; & vtrum licitum sit illi, ad recuperandum pretium datum, illam furi restituere. Navarrus supra Respondet cum distinctione, asseritque illum, qui bona fide rem eiusmodi emit à fure, posse illi reddere, vt pretium suum recuperet: illum verò qui mala fide, id non posse, sed ad restituendum vero domino teneri. Verum Alexander Alensis, & Sylvester, quos citat & sequitur Toletus supra, probabilius existimant vtrique id licitum esse, si fiat, non ex animo verum dominum re sua fraudandi; sed pretium à se datum recuperandi.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quid, quando, & quo ordine sit restituendum.

1. DOcet S. Thomas quæst. 63. art 2. id quod iniustè ablatum est, necessario esse restituendum, id est rem eandem quæ alterius est, & invito illo iustè retineri non potest.

poteſt, ipſi eſſe reddendam: nec ſatisfaceret is, qui ſoli illius valorem daret, vt obſervat Toletus ſuprà cap. niſi in tribus caſibus. Primus eſt cùm res deperdita e vel non eſt ampliùs in poteſtate illius qui reſtituere netur: tunc enim ſufficit rei valorem reddere. Secunc eſt, cùm res accepta deterior facta eſt; tunc enim vel il us valor reddendus eſt, aut illius defectus, vel diminu ſupplenda, prout dominus elegerit: poſſeſſor tamen b næ fidei, ſicut de amiſſione rei, quam bonâ fide poſſid ſic etiam de illius imminutione aut in deterius comm tatione reſpondere non tenetur. Tertius caſus eſt, ſi eiusdem rei reſtitutione fama reſtituentis periclitaretu aut aliquod notabile damnum ipſi timeretur: tunc eni ſufficit illius valorem reddere.

2. Qui autem iniuſtè damnum aliquod intulit, ten tur illud compenſare ſecundùm æſtimationem viri prude tis: vnde qui animal aliquod in tenerâ ætate occidit, v novellas arborum plantationes eradicavit, tenetur reſt tuere, non quantùm res illæ in perfecta ætate valitur ſorent, ſed quantum illarum damnum à viris prudentibu hîc & nunc æſtimabitur.

3. Quod ſpectat ad tempus, docet idem Sanctus Tho mas reſtitutionem rei alienæ, quæ iniuſtè ablata eſt, a malâ fide poſſidetur, ſtatim ſi poſſibile ſit, eſſe faciendam & rectè obſervat Toletus ſuprà cap. 34. vniverſim loquen do, cuiuſcunque rei alienæ, quocunque titulo apud alte rum ſit, reſtitutionem, vbi primum commodè fieri poteſt eſſe faciendam; quando illius dominus eſt rationabilite invitus, nec vllam vult ferre dilationem: alias, ſi invito domino retineatur, contrà hoc præceptum peccabitur.

Excipe tamen, ſi reſtitutio nonniſi cum ſumma difficul tate aut notabili reſtituentis detrimento fieri poſſit: tunc enim, vt docet Toletus ſuprà, per aliquod tempus pote rit differri: item ſi is, cui reſtitutio facienda eſt, expreſsè vel tacitè in illius dilationem conſentiat, vel eam non mu[l]tùm ægrè ferat; ſecùs verò ſi repetat debitum vrge

atque

ue debitorem; vel, quamvis vrgere illum præ aliquo us metu non audeat, sciat tamen debitor illum invito mo ferre hanc dilationem; tunc haud dubiè peccabit, lebitum non restituat cum possit: in quo aliqui inter-m graviter contrà iustitiam peccant, qui notabilem ali-am summam operariis, artificibus, aut mercatoribus bentes, per diuturnum aliquod tempus solvere debita n curant, quamvis commodè possint; multasque alias utiles ac superfluas expensas, & aliquando etiam eleemo-ias, ac largitiones pias ac inordinatas, neglectis credito-us, faciunt.

4. Quod spectat denique ad restitutionis ordinem, si bitor habeat in bonis tantum, quantum satis est ad hoc creditoribus omnibus satisfaciat; nullus certus ordo in titutione necessarius est; dummodo prout tenetur, nibus satisfaciat: quod si bona eius ad id minimè suffi-nt; communis Theologorum sententia est, debita certa us solvenda esse quàm incerta: & ex debitis certis pri-reddenda esse illa quæ extant; quorum dominium ma-penes creditorem, vt deposita, commodata, locata, &c. debitis autem certis quæ non extant, prius solvenda a esse, quæ privilegiata vocantur, vt dos vxoris, &c. inde illa quæ sunt antiquiora; nam (vt habet regula iu-), *qui prior est tempore, potior est iure*: quæ tamen regu-exceptionem aliquam recipere potest, vt si creditorum iquis gravem necessitatem patiatur; tunc enim charitatis do videtur postulare, vt illi priùs quam aliis solutio de-ti fiat: quæ omnia fusius explicata & probata apud regorium à Valentia disp. 5. quæst. 6. de rest. part. 10. deri possunt.

QVÆSTIVNCVLA IV.

Quænam causæ à restitutione excusent.

PRima est, creditoris remissio ac debiti cōdonatio; quæ tamen vt validè excuset debet esse omnino libera, ne-

que

que fraude vel metu extorta. Ita Lessius lib. 2 c. 16. d

Secunda est cessio bonorum, quæ tamen vt rectè n Navarrus cap. 17. dub. 86. non excusat in foro consci nisi ratione necessitatis; imò non magis excusat, quàn necessitas sine cessione excusaret: vnde si is, qui boni sit, ad pinguiorem posteà fortunam redeat, tenebit tegrè debitoribus satisfacere.

Tertia est inopia seu necessitas, cùm scilicet quis nullo modo habet vnde restituat, aut si aliquid quod restituat, eo tamen indiget ad sublevandam sua cessitatem vel extremam (de quâ omnes conveniunt etiam gravem: ita vt, si restituat, status sui decentiam la ratione conservare possit: dummodò tamen statu sit honestè & iustè acquisitus, & creditor æquè grav cessitate non vrgeatur. Ita S. Antoninus, Navarrus, & plures alii apud Valentiam suprà pun. 7. Quòd si tisque necessitas esset extrema, posset debitor sibi p quam creditori consulere, vt iidem Doctores sentiunt extrema enim necessitate qualiscunque res desinit esse cuius propria, sed fit communis.

2. Quarta denique causa excusans à restitutione e minum grave, quod debitor in rebus propriis incurr vt in vita, libertate, famâ, vel in distractione possessi suarum vili pretio faciendâ: dummodo tamen cre simile damnum non patiatur. Ita præfati authores, rectè observant in proposito subiecto non esse reput magnum damnum, quod quis multum debens carebit quâ pecuniæ summâ, si debitum reddat; aut magn cro; quod eâ pecunia posset acquirere; neque etiam iuscunque famæ iacturam excusare à restitutione: tantummodò illius, quæ viri prudentis ac pii iudicio siderratis omnibus circumstantiis pluris æstimanda tur, quàm commodum quod ipsa restitutio afferret torii.

SECTI

SECTIO VIII.

Explicatur octavum Decalogi praeceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

HOc præcepto prohibetur, non solùm iniustitia, quæ per falsum testimonium, aut aliâ quavis ratione in dicialibus actibus contra proximum committitur sed etin ea, quæ extra iudiciales actus per detractionem, conmeliam iudicium temerarium eidem proximo irrogatur; explicant illud Navarrus cap. 18. num. 1. Bonacina in æf. disp. 10. de hoc Decalogi præcepto; & plures alii heologi : quæ quidem iniustia, quoniam vt plurimùm am mendacio solet coniungi, idcirco primùm de illo aemus; tùm de iniustitia, quæ in actibus iudicialibus tam x parte Iudicis quàm accusatoris, testis & rei committi orest; ac demùm de aliis iniuriis, quæ extra iudicium roximo per detractiones, contumelias & iudicia temera inferuntur.

§ I.

De Mendacio.

1. MEndacium (vt docet S. August. lib. 1. contra mendacium cap. 42.) est *Enunciatio falsa cum voluntate ad fallendum prolata*; & cap. 22. Enchiridii, dicit quòd *ille mentitur, qui contra id quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi.* Vnde secundùm eius mentem duo ad rationem mendacii requiruntur; scilicet voluntas fallendi seu falsum enunciandi, & locutio seu enunciatio vel significatio aliqua exterior, mentis iudicio contraria.

Fuit autem sententia quorundam antiquorum (vt videre est

re est apud Cassian. Coll. 17. cap. 8.) mendacium aliquò non modò licitum, sed etiam necessarium esse; *Illo Vtendum esse tanquam elleboro, quod sumitur imminente quo exitiali morbo.* Verùm hæc sententia tanquàm erronea & sacræ scripturæ contraria refutata est à S. Augustino lib. 1. contra mendacium cap. 5. & sequ. & ab Innocentio III. ca. *Superior*, de vsura, vbi dicit *Scripturam sacram prohibere ne quis etiam pro alterius Vita servanda mentiatur.*

Ex quo sequitur omne mendacium esse intrinsecè malum, ac proinde peccatum, quando formalis ratio mendacii in eo reperitur. Duplex est enim falsitas (vt recte observat S. Doctor 2. 2. q. 110. art. 5.) alia materialis tantummodò, quam dicit esse *præter intentionem loquentis*, quando scilicet aliquis falsum dicit, putans esse verum, *qui* (vt ait S. Augustinus cap. 18. Enchir.) *iudicandus non est mentiri, quoniam quantum in ipso est, non fallit ille, sed fallitur.* Alia verò formalis, quandò quis ex intentione fallendi, aliquid tanquam verum asseverat, quod existimat esse falsum, sive id revera falsum sit, sive contra eius opinionem verum existat: quia (vt dicit S. Doctor) quidquid sit de re illa quam asseverat, etiamsi de facto vera sit, *Actus eius, inquantum est Voluntarius & moralis, habet per se falsitatem, & per accidens Veritatem.* Docet autem idem S. Thomas mendacium esse aliquandò mortale peccatum, aliquandò verò veniale: mortale quidem quandò charitati adversatur; quod dupliciter contingere potest; vno modo secundùm se, quandò ex falsa significatione grave aliquod præiudicium in divinum honorem derivatur, vel grave aliquod nocumentum proximo infertur: alio modo secundùm finem intentum, quando scilicet in aliquem pravum finem dirigitur: v. g. si quis mentiatur, vt proximi famam graviter lædat, vel vt notabile aliquod damnum eius fortunis inferat: & vtroque isto modo dicitur mendacium perniciosum.

Veniale autem, quando ex ratione sui, aut finis intenti,

neque Dei, neque proximi charitati contrariatur; quod
Doctor supra, contingere ait dupliciter; scilicet in men-
o iocoso, in quo levis aliqua delectatio intenditur, & in
ndacio officioso in quo vtilitas aliqua proximi spectatur;
od etiam docuit supr. S. Augustinus his verbis: *Duo*
t genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa;
tamen non sunt sine culpa, cùm aut iocamur, aut proxi-
consulendo mentimur.

Monet tamen rectè suprà S. Doctor mendacium eius-
di iocosum vel officiosum, licet ex se non sit nisi ve-
le, posse per accidens fieri mortale, ratione scandali
od causare potest; vt si quis vir Deo sacer coram aliis
ndacium iocosum tale proferat, ex quo aliqui delu-
nt gravis alicuius scandali occasionem.

§ II.

iis quæ ad processum iudicialem spectant, ac primo de Iudice

QVatuor sunt præcipuæ conditiones ad hoc requisi-
tæ, vt quis officio Iudicis ritè fungatur; de qui-
agit S. Doctor quæst. 67. art. 1. & sequent.

Prima est, vt habeat legitimam iudicandi potestatem
æ quadruplex est, vt observat Toletus lib. 5. cap. 56.
a ordinaria quæ ipsi competit ratione officii: altera
legata, quæ est ex commissione ordinarii: tertia arbi-
ria, qualis est eius qui ex consensu partium in Iudicem
igitur: quarta denique accessoria, quam quis habet in
m, qui licet sibi subditus non sit, delictum tamen com-
isit intra limites suæ iurisdictionis.

Qui autem absque potestate legitima se in officium
dicis ingerit, mortalis peccati reatum incurrit; & obli-
tur ad restitutionem damni, si quod ex illius illegiti-
æ potestatis vsu sequatur, vt docet Toletus ibid.

Secunda conditio est, vt iudicet secundum veritatem,
æ (vt declarat S. Doctor suprà) innotescit illi; tam
in-

in generali per leges divinas ac humanas, quas idc optimè callere debet, ne si earum laboret ignora (quæ in illo nullatenùs excusari potest) aliquid de nat ipsis legibus contrarium, ac proinde iniqvum: in particulari per instrumenta, testes aliaque similia d menta, quæ, (vt monet ibidem S. Doctor) sequi m in iudicando debet, quàm id quod ipse tanquam pri persona novit: ex quo tamen iuvari potest ad proba nes inductas accuratius discutiendas; vt possit earum fectum investigare.

2. Est autem controversum inter Theologos, an iu teneat ir secundùm allegata & probata ferre sententia ita vt condemnare debeat illum, quem ex privata scie certo scit esse innocentem. Variæ sunt super hâc re rum sententiæ; alii siquidem existimant nunquam li Iudici, ne in causis quidem civilibus contra veritatem etiam privatim notam iudicare: alii ad solas crimin causas id restringunt; alii verò è contra in omnibus civilibus quàm criminalibus, Iudicem probationes pu cas sequi debere asserunt: quorum sententia cæteris bibilior eo præsertim nomine censeri debet: quod ill Doctor apertè subscribit suprà. art. 2. & post illum pl mi alii magni nominis Theologi, quos citat & sequ Valentia disp 5. quæst. 11. de iud. pun. 2. quibus acc authoritas S. Ambrosii qui super illa Psalm. 118. ver *Miserationes tuæ multa nimis*, sic loquitur: *Bonus Iu nihil ex arbitrio suo facit, sed iuxta leges & iura pron ciat; statutis iuris obtemperat; non indulget propriæ Vol tati, nihil paratum & meditatum domo refert sed sicut dit: ita iudicat.*

Quid igitur, dicet aliquis, faciet iudex in eo casu, quo certo scit innocentem aliquem falsò accusari & fa testimoniis ac probationibus de crimine aliquo convin Respondetur in tali casu Iudicem teneri ad faciend quidquid potest citra populi scandalum, vt sententia c tra innocentem non feratur, v. g. impediendo accusa

ne

, protrahendo iudicium, aperiendo carceres, testes i-
per varia intervalla pluries interrogando, ab iisque
atim circumstantias loci, temporis, personarum stri-
inquirendo, vt ex illa inquisitione testimonium illo-
falsitatis convincere possit. Quid si hæc & similia ad
ecentis iustificationem, nihil proficiant, sicut non po.
ipsum innocentem absolvere, quandiu is secundum
licas probationes nocens apparet, sic etiam illum
ntûvis probationibus illis convictum morti adiudicare
condemnare nunquam debet, si eius innocentiam pri-
n perspectam habeat: quare vel causam remittere de-
ad iudicem superiorem, si ipse sit inferior; ac depositâ
is personâ, officium testis assumere apud illum, si
ratione putet innocentem posse liberari: vel quâvis
ratione ab hoc iudicio abstinere: imò etiam potius
ium iudicis dimittere, quàm innocentis condemnati-
ubscribere: cum vitam innocenti adimere, sit intrin-
malum, quod proinde nunquam facere licitum est.
Panormitanus, Hostiensis, & plures alii, quos citat &
itur Lessius cap. 29, dub. 10.

Tertia conditio est, vt in iudicando formam à iure
gibus præscriptam servet, ac in civilibus quidem cau-
rocedere non solet nisi post latus: quin & tunc ope-
dare debet, vt si fieri possit, pares ad concordiam re-
atur, quâ ratione l. *quidam* ff. de rebus creditis dici-
quòd *Ad Officium Iudicis pertinet lites diminuere.*
n criminalibus autem causis duobus modis procedere
est, vel ad petionem partis seu instantiam accusatoris,
aragraph. sequent. dicitur; vel deficiente accusatore,
viam inquisitionis. Quamvis autem (vt ex communi
ologorum sententia docet Lessius supr. dub. 13.) ad
uisitionem generalem faciendam nulla requiratur præ-
ens personæ vel delicti infamia, cùm in iure præcipia-
Ecclesiasticis, Prælatis & Superioribus, vt suo tempo-
aciant visitationes & inquisitiones generales, vt habe
ex capite *Pernitiosa.* 1. de Officio Iud[illegible] inqui-

sendum tamen contra aliquem particularem requirit illius infamia aliqua præcesserit, vt habetur ex cap. *In-sitioni*, & cap. *qualiter*. 2. de accusatione, hæc enim i mia (vt ait S. Doctor suprà. 3. ad 2.) accusatoris vi supplet.

4. Observat autem Laymannus lib. 3. de iustit. tra cap. 2. præter infamiam, alia interdum suppetere p indicia, ex quibus Iudices præsertim sæculares, boni blici causâ moveri solent ad inquirendum, & proce dum contra criminosos, ne, si crimina remaneant imp ta, maiorem aliis similia patrandi audaciam tribu: quod quidem licitum esse docet Lessius sup. dub. 1 circumspectè & secundùm leges aut consvetudines rece in furtis, homicidiis, aliisque criminibus reipublicæ p ciosis id fiat.

Hæc autem indicia ex vna parte tantò maiora re runtur ad inquirendum de persona aliqua, quantò gniori dignitate præfulget, vt constat ex canone 2. qu 5. & ex cap. *qualiter & quando*. 2. de accusationib ex altera verò parte tantò leviora plerumque sufficiu quantò perniciosius crimen est, de quo Iudex debet in rere; quale est proditio, hæresis, latrocinium public &c. quæ fusiùs explicata videri possunt apud eundem l mannum suprà.

Quarta denique conditio est, vt in exequendâ sen tiâ a se iustè lata, firmus sit & constans: nec vllo fav timore, aut respectu humano se flecti sinat: vnde E 7. dicitur: *Noli quærere fieri Iudex, nisi valeas virtut rumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem pote*

5. Quæret aliquis, num Iudex pœnam à iure decre licitè relaxare possit. Respondetur 1. nunquam id lici esse, si sit contra publicam vtilitatem, vt docet S. Tho suprà art. 4. vnde Deut. 13. dicitur de illo, qui sed alios & ad idololatriam inducit: *Non parcat illi oc tuus, vt miserearis & occultes eum; sed statim interfi* Respondetur 2. ex eodem S. Doctore hanc esse differe

Iudices inferiores & supremum Iudicem seu Principem, cui plenariè potestas publica commissa est; quòd ior semper teneatur sententiam ferre secundùm iura, nque exequi, non modo cum is, qui damnum passus id postulat, sed etiam quamvis à tali postulatione det, sibique satisfactum esse dicat: licet viam appellais denegare non debeat, nisi in casibus à iure expressis. remus autem Iudex seu Princeps, si is qui passus est inam, velit eam remittere, poterit reum eximere à pœsi hoc publicæ vtilitati conducere, aut saltem minimè re perspexerit: quòd si læsus nolit iniuriam remittere, rit nihilominùs Princeps, satisfactione debitâ erga m læsum iniunctâ, pœnam à iure decretam relaxare, in aliam leviorem commutare: quod tamen nonnisi ssimè facere debet, & ob causas tales quæ illum apud mum omnium Iudicem Deum, ab omni culpa immua reddere possint.

§ III.

De accusatore.

DVo præsertim quæri possunt: primum est, quis accusare teneatur: secundum, quomodo in accusatie se gerere debeat.

Quod spectat ad primum, observandum est ex commu- Doctorum consensu, duplicem esse viam in iure expresm (vt habetur ex cap. *super his* extra de accusationibus) ua crimen aliquod ad publicam potestatem deferri post, denunciationis scilicet, & accusationis, quæ in eo difrunt quòd accusatori incumbat onus probandi criminis: on item denunciatori, sed solum aperiendi indicia, quius judex ex officio moveri possit ad ulteriorem inquisionem. Rursûs denunciatio dupliciter fieri potest. vel aritativè, cùm quis admonitione privata præmissâ, nec cuta proximi emendatione, peccatum eius defert ad

Supe-

Superiorem tanquam ad patrem, vt efficacius remedi adhibeat, iuxta illud Christi Domini sancti Matth: 16. S *non audierit, dic Ecclesiæ:* vel iuridicialiter, cùm quis vindictam & punitionem criminum ob bonum public denuntiat illa Superiori tanquam Iudici.

2. Hac obseruatione præmissa, docet S. Thomas ei qui crimen aliquod reipublicæ maximè perniciosum, qu est hæresis, proditionis, falsæ monetæ, &c. certò cog scit, ac probare potest, teneri ad criminosum accusandu aut saltem iudicialiter denunciandum.

Quòd si tale crimen iam emendatum sit, isque qui lud perpetravit, de eo pœnituit, & ad meliorem frug se recepit, tunc nullam ampliùs remanere accusandi, denunciandi obligationem docet Toletus lib. 5. cap. nisi fortè quis de illo iuridicè interrogetur; tunc enim rum respondere tenebitur.

In aliis autem criminibus, quæ non vergunt in de mentum reipublicæ, nulla est obligatio instituendæ ac sationis aut iudicialis denunciationis: sed tantùm frater correctionis, vt ex S. Doctore probat Valentia disp. q. 12 de accus. pun. 1.

Excipit tamen Toletus suprà, crimen illud, ex q grave nocumentum personæ alicui immineret, vt si q sciret alteri parari insidias, in quibus eius vita pericli retur: tunc enim, si via correctionis fraternæ id impe re non potest, denunciare debet Iudici, aut admonere lum, in quem struuntur insidiæ, vt sibi caveat, non tam illi aperire, quis sit ille à quo sibi cavere debet: ne periendo, contra charitatem peccet. Rectè etiam ide Toletus monet, Clericos in causis criminalibus, ob qu mors aut mutilatio infligi potest, non posse accusato partes suscipere; sed tantùm denunciare iuridicè, pr missa tamen protestatione, quòd illius cuius crimen ipsis defertur, neque mortem neque mutilationem inte dant.

3. Quod spectat ad modum, quo accusatio vel denu

ciatio

fieri debet, vt neque contra justitiam, neque con-
aritatem peccetur, docet S. Thomas art. 3. accusatio-
eu denunciationem ex omni parte debere esse iustam,
nullus in ea calumniæ, prævaricationi, aut tergi-
rioni locus sit; requiri prætereà vt ex intentione in-
recta procedat, non verò odio, irâ, aut alio simili
affectu.

uamvis autem nullus ex iustitiâ teneatur præmitte-
cretam & fraternam correctionem ante accusationem
enunciationem; tenetur tamen ex charitate, si deli-
sit occultum, sitque spes aliqua reum eiusmodi cor-
ne fraterna esse emendandum, & ad debitam satis-
nem inducendum: si tamen nulla sit eiusmodi spes,
rofectura censeatur admonitio: tunc ad illam præ-
ndam nulla est obligatio; imò quando crimen est
a bonum publicum, vrgétque illius periculum; tunc
llâ morâ publicæ potestati denunciandum est. Itá
s cap. 30 dub. 2. Toletus lib. 5. cap. 57. Bonacina
10. qu. 3. pun. 1. & alii communiter.

Observat tamen Lessius cap. 29. dub. 13. quandò cri-
occultum est, nec vllo modo probari potest, tunc
contra iustitiam illud per viam accusationis aut de-
iationis iudicialis aperire: cùm enim probari non
, non potest quoque puniri, proindéque ex eius
festatione nihil aliud quàm alterius infamia sequi
t. Excipit tamen duos casus, in quibus licitum est
acere Superiori crimen occultum alterius; quamvis
ari non possit. Primus est quando id conducere exi-
atur ad emendationem illius qui crimen eiusmodi
misit; tunc Superiori, non quidem vt Iudici; sed vt
manifestari potest, præmissa tamen admonitione fra-
, vt suprà dictum est: Alter est, quandò ex occulto
crimine, grave aliquod malum spirituale vel tempo-
eminet, quod nonnisi Superioris potentia vel autho-
s averti potest.

Parag.

§ IV.

De Testibus.

I. CErtum est testem interrogatum à Iudice secund ordinem iuris suprà explicatum Parag. 2. oblig ad ferendum testimonium, & ad declarandum crim quod ab altero commissum esse cognoscit. Ita Sanc Doctor quæst. 70. art. 1. & cum illo communiter om

Excipiuntur tamen aliqui casus. Primus est, si quis men ex solâ confessione Sacramentali cognoscat: t enim nullatenùs illud vnquam declarare debet, vt exp sè docet S. Thomas resp. ad 1. & satis constat ex il quæ in tractatu præcedenti c. 5. dicta sunt.

Secundus est, quandò in causis criminalibus, in qui mortis vel mutilationis sententia infligenda censet testimonium ferendum est; ad illud enim clerici non nentur, imò nec testimonium in eiusmodi causis f debent, vt docet S. Thomas sup. ad 3.

Tertius est, si crimen suum quis alteri sub secreto claravit, consilii, vel auxilii petendi causâ, ad salu propriam spiritualem aut corporalem, vt fieri solet M co, Advocato, obstetrici, &c. tunc enim nullus arcan suæ fidei commissum declarare tenetur; nisi fortè cri nis illius testificatio necessaria sit ad aliquod grave mnum publicum vel privatum avertendum: tunc e promissio secreti, etiam iuramento confirmata, non o gat, cùm nullum iuramentum promissorium cedens damnum iniustum alterius, obliget: proindéque is, crimen eiusmodi novit, tenetur illud interroganti Iu patefacere. Ita S. Doctor in resp. ad 2. & post illum I sius sup. cap. 3. dub. 6.

Quartus est, si quando Iudex procedit per viam inqu tionis generalis ad cognoscenda & punienda crimi tunc enim si quis ab illo interrogetur, v. g. virùm in loco sint aliqui adulteri, incestuosi, &c. non tenetur, i non debet adulterium aut incestum alicuius patefacere

omn

inò sit occultum, vt patet ex c. *qualiter & quando* accusationibus, & docet Sylvester & plures alii apud ium suprà.

Quæres quid igitur faciet testis in casibus suprà relai à Iudice, iuramento interposito, vt semper fit, comatur ad interrogata respondere: si enim verum dicat, abit contra charitatem: imò contra religionem, & lum Confessionis, si manifestet peccatum aliquod in fessione declaratum: si autem neget id quod verum cognovit, mendacii, imò periurii, reatum incurret. acilis est aliquorum responsio, testem in casibus illis stimonio ferendo abstinere debere; & si à Iudice vrur, declarare se iustâ aliquâ ratione impediri, quomiid facere possit: ad quod, si à Iudice, his non obstans, cogatur ad veritatem patefaciendam, quid in illis ustiis faciet? Perplexa est haud dubiè & difficilis hæc stio, cuius solutio, qualiscunque afferatur, faciliùs & argui poterit, quàm prout ad conscientiarum leen expedit, explicari: ne tamen lectorem ambiguum ærentem relinquamus, tria breviter hîc proponimus ex muni, & recepta probatorum authorum doctrina.

Primum est, quod, quotiescunque quis, sive testis, sieus, secundùm ordinem juris à Iudice, vel Superiore esiastico, sive laico interrogatur de aliqua re, quam vllo peccato declarare potest; tunc candidè ac sincerè, clusâ omni ambiguitate vel restrictione mentali, sedùm mentem interrogantis respondere tenetur, quamenim multi Doctores existiment reum non esse obliim confiteri crimen morte, vel mutilatione dignum, d aliàs scit plenè probari non posse, vt Angelus, Syler, Armilla verbo (*Delicti Confessio*) Rosella verbo *cusatur*) Panormitanus cap. 3. de Confessione, Pezanin 2. 2. qu. 70. disp. vnic. in fine, & alii, quarum entiam probabilem existimat Bonacina ad 8. Decapræceptum, disp. 10. quæst. 3. pun. 2. num. 7. longè en probabilior est aliorum sententia, qui existimant eti-

am in casu supra relato reum, quando à proprio iu
interrogatur secundùm juris ordinem, id est de crim
aliquo, de quo præcessit infamia, aut de quo suppe
indicia aut semiplena probatio, teneri ad fatendum cr
& verum manifestandum, etiamsi ex eius Confessi
mors sequatur. Ita docet S. Thomas 2. 2. quæst. 69. ar
& post illum plures alii, ac præsertim Toletus lib. 5.
Torres in 2. 2. disp. 50. dub. 2. Filiucius tract. 40. n
265. Becanus lib 5. manual. cap. 21. num. 4. Lessius li
cap. 31. num. 12. & Laymann. tract. de iudicis cap

4. Secundum est, posse interdum talem causam supp
re, ex qua licitum fiat, imò etiam necessarium sit no
pertè profiteri veritatem; sed illam vel aliquibus v
multiplici sensu vertibilibus, seu æquivocatione ali
vel restrictione aliqua mentali tegere. Exemplum
fert S. Thomas in 4. dist. 1. quæst. 3. art. 1. quæst. 1.
& 3. de Confessario, qui de peccato sibi in Confession
clarato à Iudice interrogaretur; asseritque posse il
etiam iuramento affirmare se nescire eius peccatum,
hâc restrictione mentali: quod nesciat vt interrog
subditus. Ita cum S. Doctore sentiunt Altissiodor
libro 3. summæ, tract. 18. quæst. 2. sub finem: Dura
in 4. dist. 21. quæst. 4. num. 10. Paludanus ibid. quæ
art. 3. Maior ibid. quæst. 3. ad 7. Adrianus in 4.
Confessione quæst. de Confessore: Ioannes Medina,
de pænitentiâ tract. 2. quæst. 25. qui omnes vnanir
idem asserunt id quod ex S. Doctore suprà relatum e
præterea Dominicus Soto lib 5. de iust. quæst. 6. a
concl. 7. docet testem qui contrà iuris ordinem int
garetur de crimine, quòd secretò cognovit, posse ab
mendacio respondere, & etiam iuramento affirmare
lud nescire, cum hac restrictione mentali, quod nesci
alteri contra iustitiæ ordinem interroganti revelet:
etiàm asserit & fusè probat Dominicus Bannes in
quæst. 69. art. 2 dub. 1.

Tertium, causa legitima & rationabili deficiente

ni vnquam fas esse, vt docent suprà citati authores & i Theologi communiter, verbis ambiguis aut æquivo- vel mentali restrictione inter loquendum vti: aliàs ıs, in quem instituta sunt verba, perverteretur; omnis lloquiorum & sermonum certitudo; adeòque omne ımanum commercium, & fructus civilis ac Christianæ cietatis tolleretur; semperque inesset ratio suspicandi olum aliquem in verbis latere & ambiguitatem & men- ılem restrictionem subesse.

§ V.
De Reo.

TRia præsertim circa obligationes Rei quæri possunt. Primum est, vtrùm teneatur fateri veritatem, quan- ò à Iudice interrogatur. Responsio facilis est ex dictis aragrapho præcedenti: si enim à Iudice legitimo inter- ogetur secundùm formam juris, tenetur verum respon- ere: è contrà si Iudex legitimam non habeat potestatem, ut formam juris non servet; id est, si infamia non præ- cesserit de crimine de quo fit interrogatio, aut saltem illi- s criminis semiplena probatio, vel indicia sufficientia on suppetant; tũc respondere ad interrogata non tenetur: uod si à Iudice cogatur, quod tamen sine peccato facere on potest, nec ab alio per appellationis viam declinare ossit; tunc poterit respondendo crimen occultare ac te- gere eo modo, quo præcedenti Parag. explicatum est. Obsetvat etiam Toletus lib. 5. cap. 58. simili ratione re- um non teneri ad complices suos revelandos, nisi illorũ infamia aliqua præcesserit: id est, nisi ex fama constet il- lum socios habuisse; vel quandò crimen tale est, vt sine sociis non committatur: quod etiam docet Lessius suprà c. 29. dub. 17.

2. Secundum est, an licitum sit reo ad superiorem Iu- dicem appellare. Respondet S. Doctor, id ei licitum esse, si causam suam iustam esse confidat, vel se ab inferiori Iu-

 dice

dice gravatum esse arbitretur: illicitum verò, si appe
latio fiat solùm ad moram afferendam, ne vel iusta sen
tentia feratur, vel si lata est, executioni mandetur, vt habe
tur. cap. *omnino* 2. quæst. 6.

Tertium est, vtrùm reus condemnatus possit se per vi
defendere, ne sententia in eum lata executioni mandetu
Respondet S. Doctor id licitum non esse, si iustè co
demnatus sit, etiam ad mortem: licitum verò esse, si s
iniustè condemnatus; dummodò tamen nullum inde scan
dalum, neque gravis aliqua perturbatio in communitat
timeatur. Addit S. Doctor illum qui ad mortem iust
damnatus est, posse licitè fugere, si occasio se offerat
dummodò nullam iudici, vel eius ministris vim in eorun
persona inferat.

§ VI.

De Advocato & Procuratore.

1. SAnctus Thomas 2. 2. q. 71. quatuor præsertim condi
tiones requirit in Advocato, quæ etiam, servata debi
ta proportione, de Procuratore intelligi debent.

Prima est peritia, quâ, vt dicit S. Doctor art. 2. *possi
conveniter assumptæ causæ iustitiam ostendere*: vnde: vt di
cit Toletus lib. 5. cap. 60. si ex ignorantia in causa est
cur cliens causa alioquin iustâ decidat, peccat, & damni
illatum resarcire tenetur: quod etiam similiter dicendum
censet de eius negligentia.

Secunda conditio est iustitia in exhibendo patrocinio
qui enim scienter iniustam causam defendit, absque du
bio graviter peccat, vt asserit S. Doctor art. 3. teneturqu
ad restitutionem damni quod pars adversa incurrit; n
per clientem suum resarciatur. Quod si causa dubia si
nec satis ex utrâque parte iustitia dignoscatur, potest qui
dem eius patrocinium suscipere; dummodò paratus s
[illegible]m primum ab illo patrocinio abstinere, si in progress
[illegible] [illegible] iniustitiam deprehendat.

2 Ter-

2. Tertia conditio est ab omni avaritiæ labe immunitas: quamvis enim, vt dixit S. Augustinus ep. 54. ad Maced. Advocatus iustum patrocinium, & Iuriperitus verum consilium licitè vendere possit: patrocinii tamen vel consilii illius pretium moderatè accipere debet. Considerata vt loquitur S. Doctor art. 4. conditione personarum, negotiorũ, laboris & consvetudinis patriæ.

Quarta denique conditio est charitas, quâ tenetur Advocatus pauperum causas suscipere, illisque patrocinari, quandò aliter ipsis subvenıri non potest, eâdem ratione, quâ tenentur omnes necessitatem patienti misericordiæ opus impendere, vt fusius explicat Sanctus Doctor, a. 1.

§ VII.

De iniuriis honorũ & famæ per detractionem & contumeliam.

HOnoris nomine intelligitur testificatio quædam exterior excellentiæ alterius; per famam verò significatur multorum existimatio de vitâ, moribus & actibus eiusdem, vt docet S. Thomas q. 72. & 73. vnde per detractionem, fama præsertim læditur: honor verò, per contumeliam: detractio siquidem est alienæ famæ occulta & iniusta denigratio; contumelia verò addit novam iniuriam, quâ non tantùm fama, sed etiam honor violatur; non enim occultè in absentia, vt fit per detractionem, sed coram & in præsentiâ honor per contumeliam cum quodam contemptu impetitur. Ex quo fit vt, quamvis detractio sit ex genere suo peccatum mortale; & quidem gravissimum, vt docet S. Thomas quæst. 73. art. 2. contumelia tamen sit peccatum adhuc illo gravius; quia magis lædit, & acerbiorem infert iniuriam.

Diximus detractionem esse iniustam famæ alienæ denigrationem; quia non erit detractio, si iustè fama alicuius denigretur; v. g. si quis ex motivo iustitiæ vel chari-

ratis, alicuius crimen, quòd vel bono publico perniciosum est, vel alteri iniuriosum & nocuum Superiori aut alicui alteri aperiat, qui remedium afferre potest: quod si fama auferatur ex intentione nocendi, tunc illius ablatio ad detractionem pertinet.

2. Hæc autem intentio nocendi, vt observat Tolet. sup. cap. 63. dupliciter in detrahente reperiri potest: vno modo directè, cùm quis per detractionem reipsâ nocere intendit; altero modo indirectè, cùm licet expressè id non intendat: ea tamen dicit, ex quibus nocumentum famæ alterius iniustè sequitur: vt qui ex ioco vel loquacitate alteri notabiliter detrahit.

Docet præterea S. Thom: art. 1. ad 3. detractionem octo potissimùm modis committi posse, nimirùm quatuor modis directè, & quatuor indirectè. Directè quidem 1. imponendo alteri falsum crimen. 2. crimen illius verum verbis adaugendo: 3. manifestando crimen verum, sed occultum: 4. malitiosè ac perperam alterius factum bonum interpretando: qui quartus modus (vt notat Lessius lib. 2. cap. 11. dub. 2.) quatenùs per illam pravam interpretationem fama proximi læditur in animo audientis, pertinet ad detractionem: quatenùs verò concipitur in animo illius, qui sic malitiosè interpretatur, pertinet ad iudicium temerarium, de quo sequenti Parag. agetur.

Indirectè autem committitur detractio. 1. negando rectè facta aut egregias dotes alterius: 2. verbis extenuando: 3. reticendo bona alterius eo tempore & loco, quo silentium istud eius famæ nocere potest: 4. remissè ac frigidè laudando.

3. Quovis autem modo committatur detractio, sive directè, sive indirectè, sive ex intentione formali & expressa nocendi, sive alio quovis illicito motivo, censetur semper esse peccatum mortale, quoties quis deliberatè famam alterius lædit in re gravi: veniale autem, si tantùm in re levi, vt docet S. Thomas art. 2. Gravitas autem & levitas illa æstimanda est, cùm ex qualitate læsionis, quæ

per

detractionem famæ alterius infertur : tùm ex conditi personæ cuius fama læditur: fieri siquidem potest , d rectè observat Tolet. c. 64. vt manifestatio peccati uius respectu personæ vnius censeatur infamia levis , ò interdum nulla , quæ respectu alterius gravem in- miam induceret , aut notabile scandalum secum inve- ret : e. g. qui de milite diceret : quòd ad duellum pro- catus inimicum occiderit ; de adolescente dissoluto , òd amore aliquo illicito implicitus sit , levem ; imò pè nullam maculam illorum famæ inurere censere- , cùm tales vt plurimùm de similibus rebus glorien- : qui verò idem de Episcopo, aut personâ aliquâ Ec- siasticâ, vel religiosâ diceret, haud dubiè gravissimam s famæ & maximè scandalosam iniuriam irrogaret.

Hinc etiam colligitur, vt docet Lessius cap. 11. dub. 3. plurimùm nonnisi venialiter peccare illos qui aliorum fectus naturales occultos sive corporis, sive animi pa- faciunt ; vt quod aliquis sit gibbosus , quòd ignarus , ilis ingenii, &c. nisi fortè inde , vt idem monet, grave quod illius damnum , aut notabilis contemptus in ani- is audientium, vel scandalum alterius oriretur.

§ VIII.

Solvuntur dubia quædam circa peccatum detractionis.

PRimum est an peccet mortaliter is , qui alterius pec- cata audita refert coram aliis , nihil tamen asseve- ando. Respondetur quòd quamvis per se loquendo id on sit peccatum mortale , quandò nulla inde infamia ori- ur ; nec apud prudentes viros isto loquendi modo qui ullam meretur fidem , alterius fama multum lædatur : tamen, vt rectè observat Lessius dub. 5. crimen esset val- è grave, quod in audientium animis suspicionem aliquam ravam ingeneraret, in illo casu peccaret mortiferè , qui

huiusmodi crimen referret, præsertim de persona aliq honesta, respectu cuius suspicio illa grave malum esse c seretur: quod etiam similiter dicendum, si quis pecc alterius audita referat coram iis quos probabile est sua levitate credituros.

Secundum est, an peccet mortaliter is, qui peccatu proximi occultum vni aut alteri tantùm manifestar Respondetur, quamvis Navarrus cap. 18. 21. 23. exis met in tali casu non esse nisi peccatum veniale, si nc subsit periculum evulgationis, aut alterius incommodi probabiliorem tamen & in praxi tutiorem esse coru sententiam, qui asserunt talem manifestationem esse plurimum peccatum mortale: cùm fieri possit, vt rec monet Lessius dub. 11. aliquem malle peccata sua mult externis & plebeis esse nota, quàm Prælato vel alicu gravi viro, cum quo assiduè versatur, vel à quo depende

Si tamen aliquis iniuriam sibi ab altero illatam amic aperiret; non quidem animo detrahendi aut nocendi; se vt consilium vel consolationem aliquam accipiat illo casu idem Lessius dub. 12. censet non esse peccatum saltem mortiferum.

Tertium est, an liceat hominem diffamatum in vno loco, etiam diffamare, seu crimen illius manifestare in altero, vel apud alios qui illud ignorant. Respondetur ex Tolet. supr. cap. 65. id facere ex intentione nocendi esse peccatum mortale, si gravis sit diffamatio; seclusa verò eiusmodi prava intentione, non esse peccatum, si quis alterum criminis notorietate aut publica Iudicis sententia infamatum in aliqua vrbe manifestet, aliis id in eadem vrbe ignorantibus, nisi ob temporis diuturnitatem crimen illius iam oblivioni datum esset, aut vitæ emendatione bonam famam recuperasset: in aliis verò locis id ipsum notum facere, quò fama communis illud brevi perlatura creditur, idem Toletus neque iustitiæ, neque charitati repugnare existimat: quòd si verisimiliter crederetur, famam illius criminis illuc nunquam aut

nonnisi

nisi post longum tempus perventuram esse, existimat
lius, fore peccatum mortiferum, crimen illud in tali
o divulgare, præsertim si is, qui illud crimen admisit,
iam famam illic consecutus fuisset, vel si ex illa diffa-
tione aliquod damnum aut incommodum illi aut eius
pinquis obveniret; secùs verò si ille parùm curaret se
bi infamari, quod sæpè fieri solet, præsertim si pro-
absit; aut si quis ob grave crimen fuisset publicè
nitus: tunc enim sæpè expedit ista ad aliorum exem-
m divulgari.

3. Quartum est, an licitum sit aliquandò quibusdam
causis crimen alicuius occultum alteri detegere. Re-
ndetur licitum esse, quoties id necessarium est ad impe-
ndum notabile aliquod damnum alterius, sive corpo-
e, sive spirituale, quod aliâ viâ impediri non potest.
Sotus lib. 5. de iust. quæst. 7. art. 1. Navarrus cap. 18.
n. 1. Lessius suprà dub. 9. E. g. scis aliquem furtis
dictum & sæpè in illis deprehensum, monere potes
quibuscum habitat, vt sibi caveant, &c. similiter no-
ti aliquem se gerentem pro Medico, in illa tamen sci-
ntiâ valdè imperitum; potes eos monere, quibus ex
s imperitiâ periculum imminet: imò interdum non
um potes; sed etiam ex charitate teneris alterius cri-
n occultum manifestare, si ex illo grave aliquod no-
mentum publicum, aut etiam particulare immineat,
od censeatur præponderare damno quod is qui illud
mmisit in fama vel honore patietur: in dubio autem
um præponderet, inclinandum est potiùs in favorem
nocentis, e. g. si quis aliquâ hæresi occulta laboret,
que periculum ne alios inficiat; in illo enim casu ho-
n salus illius famæ debet præponderare.

4. Quintum, an sit peccatum mortale infamare seipsū.
spondetur quòd, quamvis per se loquendo hæc infa-
tio sui non sit peccatum mortale; cum, vt recte pro-
Lessius dub. 6. neque sit contra iustitiam, homo si qui-
m est dominus suæ famæ, nec illam sicut alia bona dis-

ſpando vlli faciat iniuriam : neque etiam contra charitatem, quæ non obligat ad bona exteriora comparanda vel conſervanda, niſi quatenùs neceſſaria ſunt ad bona ſpiritualia vel noſtra vel proximorum : ſi tamen ex infamatione illa ſuiipſius ſequeretur aliquod ſcandalum, aut aliorum nocumentum, vt in perſonis, quorum bona fama ad aliorum ſalutem neceſſaria eſt, v. g. Epiſcopis, Paſtoribus, &c. tunc infamatio illa eſſet peccatum mortale, vt docet idem author ſuprà.

Sextum denique eſt, vtrùm audiens detractorem peccet. Reſpondetur ex mente S. Doctoris quæſt. 7. articulo 4. peccare quoties conſentit detractioni, iuxta illud Rom. 1. *Digni ſunt morte, non ſolùm qui peccata faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.*

5. Poteſt autem quis dupliciter detractioni conſentire, vt obſervat Toletus c. 63. directè ſcilicet, vel indirectè. Directè conſentit qui vel alterum inducit ad detrahendum, vel illius detractione delectatur : & is non minùs peccat quàm detractor ; de eoque intelligi debet illud dictum S. Bernardi : *Detrahere aut detrahentem audire, vtrum horum deteſtabilius ſit, non facile dixerim.* Indirectè autem conſentit detractioni, qui, licet nec ad illam inducat, nec eâ delectetur ; iſtam tamen non prohibet, nec detrahenti reſiſtit, cùm poſſit & debeat ; & ſiquidem detractio ſit notabilis, & in materiâ gravi, poſſitque facilè illam impedire, mortaliter peccat : cùm charitas obliget, vt grave damnum proximi, ſi commodè poſſumus, impediamus : venialiter verò ſi detractio ſit levis, aut ſi præ nimiâ verecundiâ vel animi puſillanimitate reſiſtere detrahenti non audeat ; niſi fortè infamia eſſet valdè atrox vel gravia incommoda putaretur illatura : tunc enim deberet ſibi ipſi vim facere, & excuſsâ verecundiâ modeſtè contradicere. Nullo autem modo peccat qui detrahentem non arguit, eo quòd probabiliter exiſtimat monitionem ſuam nihil profuturam : imò potiùs obfuturam, ſi detractor occaſionem ex eâ ſumat magis oblo-

cutionem

onem suam asseverandi. Item non peccat, qui ra-
abili aliqua verecundiâ præpeditur, vt si famulus do
o, vel filius patri detrahenti non resistat, quandò se
l profuturum existimat.

Observat tamen rectè Toletus c. 67 longè strictius
igari Superiores respectu inferiorum ad prohibendas
ractiones, sicut & alia quæcunque peccata; proindéque
ecundiam ac pusillanimitatem illos à peccato mor
minimè excusare, si graviter detrahenti non resistant,
andò id profuturum arbitrantur; imò quamvis de-
ienti nihil id prodesset, si alios silentio suo scandali-
dos esse advertant.

Admonet autem S. Doctor art. 4. ad 2. detrahentem
ripi posse, non solum arguendo, sed etiam signis qui-
dam exterioribus vt tristitiâ faciei, ostendendo sibi
plicere detractionem, iuxtà dictum Sapientis Prov. 25.
*ntus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam de-
hentem:* vel discedendo, vel sermonem aliò divertendo.

§ IX.

De iudicio temerario.

QVoniam, ut rectè observat Navarrus, c. 18. men-
dacia, detractiones, aliæque huius octavi præce-
transgressiones vt plurimùm à judiciis temerariis pro-
iscuntur, magnamque cùm illis habent culpæ affinita-
m: idcircò de iis breviter hic agendum est.

Iudicium autem hic sumimus, non prout significat a-
um proprium Iudicis quo sibi subditis jus dicit: sed
rout denotat actum intellectûs, quo quilibet particula-
s de altero apud se aliquid cogitat & definit seu sta-
it: & eo sensu tres veluti gradus distingvere possumus
e judicio, quod quis de aliquo concipit. Primus est, quo
uis de alterius malo dubitat, neutram in partem incli-
ando. Secundus est, cùm suspicatur inesse malū, & cum
liquo debili assensu ita esse existimat, cum formidine ta-
men-

men oppositi. Tertius est, quando cum pleno assensu firma animi sententia ita esse judicat.

Hâc observatione suppositâ, certum est in primis dubitare, suspicari, vel judicare de proximo, esse quid indifferens in genere moris, ac benè vel malè se habere posse: benè quidem, si fiat secundum regulam rectæ rationis malè autem si à regula rectæ rationis aberret: vnde Christus Dominus S. Ioan. 12. *Nolite*, inquit, *iudicare secundùm faciem, sed rectum iudicium iudicare*.

2. Certum est 2. dubitare, suspicari aut iudicare quippiam mali de altero, quandò causæ sufficientes ad id suppetunt, non esse illicitum, vt communiter Theologi docent, ac præsertim Azorius tom. 3. cap. 11. dub. 3. Valentia disp. 5. quæst. 4. de iudicio, pun. 3. Laymannus lib. 3. de iustitia tract. 3. part. 2. cap. 2. vbi tamen rectè monet maiores rationes & clariora indicia requiri ad suspicandum, quàm ad dubitandum, & ad iudicandum quàm ad suspicandum.

Quæres quænam causæ & rationes ad rectè dubitandum, vel suspicandum, vel iudicandum de malo alterius sufficientes esse censeantur. Respondetur nullam certam regulam afferri posse, vt rectè docet Sotus libro tertio de iustitia, quæst. 4. art. 3. & post illum Valentia suprà pun. 3. sed id iudicio viri prudentis esse definiendum, consideratâ conditione rei, qualitate personæ, aliisque circumstantiis: quæ omnia cùm interdum sint valdè perplexa & involuta, ideò rectè monet Laymannus, sæpè evenire posse vt quis decipiatur existimans sufficientes sibi adesse dubitandi, suspicandi aut iudicandi rationes; quæ tamen reipsa tales non sunt, præsertim quando ex conditione operum externorum iudicatur de intentionibus, aliisque actibus internis: vnde rectè concludit longè tutiùs esse animum ab eiusmodi iudiciis, &c. cohibere, Deóque omnia diiudicanda relinquere; nisi fortè necessitas aliqua, vel vtilitas propria vel aliena nos ad id obliget; quin & tunc rationis ac prudentiæ partes erunt, expendere quan-

tum;

m exteriores apparentiæ habeant probabilitatis animū-
te cohibere, nè vltrà iustitiæ aut charitatis metas pro-
ediatur.

3. Certum est 3. iudicium temerarium, seu illud quo
vertenter ac deliberatè iudicatur aliquid mali de alte-
o ex levibus & insufficientibus rationibus ac indiciis, esse
eccatum mortale: si malum illud grave sit, eiusque fa-
am notabiliter lædat. Ita Sanctus Thomas quæst. 60.
rt. 3. & illud est iudicium quod Christus Dominus pro-
buit his verbis S. Matth. 7. & S. Luc. 6. *Nolite iudicare,*
non iudicemini, vt exponit S. Augustinus libro 2. de
rm. Domini in monte cap. 18. & Sanctus Basilius in re-
lis Brevioribus reg. 164. aliàs si malum sit leve, nec
oximi fama multum lædat, non erit nisi veniale.

Cùm hæc certa sint & in confesso apud omnes, vnum
t de quo non convenit inter Theologos; scilicet quale
eccatum sit ex levibus indiciis & causis suspicari aliquid
ali de proximo, vt plerumque solet evenire. Tres
nt super hâc quæstione sententiæ. Prima est omnem
spicionem temerariam de gravi aliquo proximi malo
e peccatum mortale. Ita Bannes ad quæst. 60. art. 3.
cunda est, suspicionem illam, quæ debili tantum assen-
nititur cum formidine oppositi, nunquam esse pecca-
m mortale. Ita Caietanus in hunc art. 3. Navarrus in
bricâ de iudiciis, & Ludovicus Mæratius tract. de iu-
tiâ & iure disp. 9. sect. 1. & 2. qui pro hâc sententiâ ci-
t S. Doctorem a. 3. & S. Augustin. tract. 99. in S. Ioan.
i dicit genus istud suspicionis *ad humanam tentationem*
rtinere, sine qua vita ista non ducitur: concluditque: *si*
spiciones vitare non possimus, quia homines sumus;
dicia tamen, id est definitivas firmasque sententias
ntinere debemus. Tertia denique sententia, quæ
nium probabilissima videtur, est, suspicionem te-
erariam non esse plerumque nisi peccatum veniale:
ri tamen posse interdum ratione gravitatis materiæ re-
ectivè ad quasdam personas, vt sit mortale: verbi gra-

tiâ

tiâ, si quis Prælatum Ecclesiasticum doctrina & pietat conspicuum ex levibus quibusdam indiciis suspicetur ess hæreticum, aut peccatum aliquod nefandum aut scanda losum commisisse. Ita Sotus lib. 3. quæstione 4. art. 3. & Lessius suprà dub. 3. vbi hanc sententiam fusè probat præmissa tamen distinctione inter suspicionem illam, qu oritur ex errore quodam intellectûs & eam quæ ex pra vo affectu voluntatis: dicitque suspicionem illam ess tantùm peccatum veniale, quæ procedit ex quodam er rore intellectûs, quo quis apprehendit indicia tanquar sufficientia ad suspicandum de proximo aliquod malum negligitque perspicere & examinare num illa sint suffic entia; est tamen paratus ad suspicionem deponendam, adverteret causam illius non esse sufficientem: suspicio nem verò illam esse peccatum mortale, quæ oritur e prauo quodam affectu voluntatis & malevolentiæ erg alterum, qua fit vt etiamsi advertat indicia illa non ess sufficientia, velit nihilominùs pergere in sua suspicion quæ est de gravi aliquo proximi malo, quod in maximan illius vergit infamiam.

4. Optimè S. Augustinus lib. 2. de serm. Dom. in mon c. 18. *Duo sunt*, inquit, *in quibus temerarium iudiciun cavere debemus: vel cum incertum est qualis futurus s qui nunc bonus vel malus apparet: si ergo quispiam v. g conquestus de stomacho ieiunare noluit, & tu non credens id edacitatis vitio tribueris; temere iudicabis. Item si ma nifestam edacitatem ebriositatemque cognoveris, & ita re prehenderis quasi nunquam ille possit corrigi atque mutari nihilominus temere iudicabis. Non ergo reprehendamus e quæ nescimus quo animo fiunt, neque ita reprehendamu quæ manifestè sunt, vt desperemus sanitatem: vitabimu iudicium de quo nunc dicitur: nolite iudicare, ne iudiceta ab vobis.*

Quæres vtrùm ea, de quibus dubium est quo animo fi ant in meliorem partem sint interpretanda. Responde tur ex hypothesi, quòd si æqualia sint vtrimque indicia

iudi-

cium de proximo ferre velimus, tunc in partem meliorem seu benigniorem esse ferendum : quia (vt docet S. Thomas art. 4. ad 1.) melius est in dubio frequenter falli bene opinando de proximo, quàm malè opinando senè decipi.

3. Monet tamen rectè Lessius cap. 19. dub. 4. quando agitur de vitando aliquo damno, vel de adhibendo remedio, tutius esse dubia in deteriorem partem interpretari; non quidem existimando proximum v. g. esse furem aut improbum, vel pro tali habendum esse : sed iudicando exterius cavendum esse, & sibi vel alteri consulendum, si dubia esset ipsius proximi probitas. Ita S. Thomas art. 4. ad 3. & hâc ratione dum accipimus personam ignotam in ædes, possumus licitè rebus nostris ita cavere; ac si dubia esset eius probitas; quamvis nullomodo improbam illam iudicemus : sic etiam Superiores, quamvis quoad internum affectum erga subditos dubia in meliorem partem interpretari debeant; ad præcavendum tamen malum & disciplinam observandam, ita se gerere possunt, ac si de illorum probitate dubitarent.

§ X.

Quot modis peccetur in octavum hoc Decalogi praeceptum

PEccant in primis contra octavum hoc Decalogi præceptum, qui deliberatè mendacium aliquod proferunt, quod quidem erit mortale, si honori divino aut proximi bono sit perniciosum. Peccant etiam qui per hypocrisim vitæ sanctimoniam fingunt : quod peccatum adhuc gravius erit, si ex illo sequatur aliquod proximi damnũ, aut si id fiat ad disseminandos errores : item qui habitu aut vestibus mentiuntur sexum; vt si fœmina veste virili, aut vir fœminea induatur, si id fiat propter aliquem pravum finem, aut ex eo peccati alicuius aut scandali periculum immineat.

Peccant qui sine legitima authoritate iudicis sibi offic
arrogant: aut istud ambiunt, quamvis legum ac iu
ignari: Item iudices qui notitiam illam iuris & legu
conservare negligunt: qui de causa aliqua ad se non pe
tinente iudicialiter cognoscere, & sententiam ferre præs
munt: qui contra allegata & probata, aut contra leges
iura iudicant qui formã à iure præscriptã in iudicando n
servãt; qui sine vlla præcedenti infamia aut aliis sufficien
bus indiciis, de occulto alicuius crimine iudicialiter inqu
runt, reũ indebitè interrogant, & ad respondendũ cogun
qui favore vel respectu aliquo humano, aut alio quov
pravo affectu à recto iustitiæ tramite deflectunt, sive i
iustam ferendo sententiam; sive causarum expeditione
notabiliter differendo, aut fieri permittendo: qui p
sententiâ ferendâ, aliisque actibus iudicialibus aliqu
exigunt vltrà id, quod pro iusto & honesto stipendio e
lege vel legitimâ consvetudine accipere licitum est.

2. Peccant qui crimen aliquod bono communi perni
ciosum non denunciant, quandò commodè id possunt
qui contra alterum litem intentant ex odio, vindictæ ap
petitu, aut alio quovis pravo affectu: qui fraude, au
iniusto aliquo processu in litibus vtuntur.

Peccant qui ad testimonium ferendum citati, & à leg
timo iudice secundum iuris ordinem interrogati, aliqui
falsum aut ambiguum, & contra ipsius iudicis menten
respondent: quod & similiter de ipsis accusatis & rei
intelligi debet: qui etiam præterea peccant, quandò iu
dici legitimè aliquid statuenti, aut iustitiæ ministris illiu
iussa exequentibus resistunt, aut vim aliquam inferunt.

Peccant etiam contra hoc præceptum, qui alterius ho
nori contumeliam irrogant: in eum verba probrosa &
iniuriosa proferunt, eidem peccata occulta palam expro
brant: aut alia quævis cum irrisione & contemptu obii
ciunt.

3. Peccant qui alterius famæ secretò detrahunt; ill

ien aliquod falſum imponunt, aut verum malitioſè
ugent, aut eius peccatum occultum manifeſtant, vel
è factum perperam interpretantur: Item qui rectè fa-
alterius inficiantur, vel eadem extenuant, aut de illis
it, vel ea frigidè ac ſimulatè laudant, cùm ex ſilentio
& frigida ſeu ſimulata laude ſequitur aliquod in pro-
o famæ diſpendium.
tem qui alterum ad detrahendum alliciunt, aut illius
ractione delectantur; vel qui cum poſſint & debeant,
ractionem non impediunt: qui ſuſurrationibus cauſant
ordias, qui libellos diffamatorios ſcribunt, aut in vul-
ſpargunt, illos pravo animo legunt, aſſervant, aut
legendos tradunt.
eccant denique qui deliberatè ac temerè aliquid ma-
e proximo iudicant, vel ſuſpicantur: qui actiones il-
honeſtas vel indifferentes malè interpretantur.

§ XI.

reſtitutione ob huius octavi præcepti violationem facienda.

DVplex reſtitutio occurrere poteſt ob huius præce-
pti violationem facienda, pro duplici damno famæ
honoris ac bonorum fortunæ, quod ex ea oriri poteſt.
vtraque breviter aliquid dicendum eſt.
Atque in primis quod ſpectat ad reſtitutionem bonorum
unæ, certùm eſt ex iis, quæ præcedenti ſectione dicta
t, ratione mendacii aut contumeliæ vel detractionis
umbere obligationem reſtituendi, quoties per illud
ndacium aut contumeliam illam ſeu detractionem,
nni alicuius cauſa iniuſtè data eſt, aliquo ex modis
ione præcedenti explicatis.
Conſtat præterea Iudicem, qui ſive in ferenda ſenten-
, ſive in toto iudiciali proceſſu iniuſtitiam aliquam
miſit, vnde ſecutum eſt damnum innocentis, ad il-
compenſationem obligari: ſimiliter & illum, qui
falsò

falsò alterum accusavit, aut qui falsum testimonium in
dicio detulit, ad resarcienda damna inde secuta teneri
Quod verò spectat ad restitutionem famæ & hon
certum est (vt ex communi Theologorum doctrina
cet Sotus libro 1 de iust. quæst. 6. art. 3. in resp. 4.
post illum Valentia disp. 5. quæst. 6. de restit. pun. 5.
mam ablatam restitui debere, si tres concurrant con
ones: prima est, vt fama reipsa ablata fuerit: secun
vt iniustè ablata fuerit: tertia, vt non fuerit recuper
His tribus conditionibus concurrentibus.

2. Dicendum 1. eum qui alterum infamavit, affer
do aliquid falsum de illo, ad famam illi restituendam
bligari, affirmando se dixisse falsum. Ita S. Doctor q.
art. 2. ad 2. & post illum Richardus, Cajetanus, So
Navarrus, & alii apud Valentiam suprà, qui tamen id
esse intelligendum existimat, si aliâ ratione famam a
rius à se iniustè læsam sufficienter reparare non po

Dicendum 2. illum qui alterum diffamavit; crim
eius verum quidem, sed occultum patefaciendo, ad
mam illius restituendam obligari, non quidem dicer
se falsum dixisse; id enim esset mendacium, quod (
ex ante dictis constat) nunquam licitum est; sed ali
aliâ ratione, nimirùm vel dicendo se malè & inconsi
ratè locutum fuisse; vt monet S. Doctor in rest. ad
vel se antea quidem existimasse id esse verum, sed pos
comperisse perperam à se id esse dictum, vt censet Io
nes Maior in 4. dist. 15. quæst. 16. vel si timeatur, ne
pud personas eruditas aut perspicacis ingenii similes
quendi modi opinionem de crimine proximi concept
potius confirment, quàm ex animis eorum deleant, So
& Navarrus, apud Valentiam existimant tacendum
de illo crimine, illumque qui famæ detrimentum pas
est, quâcunque datâ occasione de aliis rebus comm
dandum esse; vt sic quædam iniuriæ compensatio fi
Addit Valentia posse etiam eum, qui verum dicendo
terum infamavit, aliqua ambiguitate aut mentali rest
ction

e vti ad retractandum id quod à se dictum est, quod n vltimum remedium nonnisi aliis deficientibus, gravi aliqua famæ reparandæ necessitate cum maxi- cautela videtur esse adhibendum.

Dicendum 3. illum etiam qui crimen alterius occul- ab alio auditum refert, obligari ad reparationem fa- si advertat hoc suum dictum in aliis, vt sæpè fit, tram de proximo ingenerasse opinionem: quod præ- poterit, sive adhibendo aliquod ex mediis suprà di- sive ostendendo, & quantum poterit aliis persvaden- quàm incerta sint & plerumque falsa, quæ de aliis m audiuntur & referuntur. Ita Sotus, Navarrus, & apud eundem Valentiam suprà. Ratio est, quia quo- unque damnum famæ proximi iniustè illatum est, s incumbit illius sarciendi obligatio: atqui vt sup- mus, tale damnum illatum est: ergo sarciendũ est. unt tamen aliquæ causæ ab illa restitutione famæ muniter excusantes eum qui alterum infamavit. Pri- est, si is, qui infamatus est, illi, à quo infamatus est, tutionem famæ condonavit; nisi fortè talis sit, qui donare non debeat, quales sunt personæ illæ, quarũ bono publico necessaria est; quam proinde negli- non debent, nec illius reparationem leviter condo-. Secunda, si id, quod contra famam alterius oblocu- est, in oblivionem abiisse prudenter existimetur. Ter- est, si ex eius oblocutione nulla infamia secuta sit; pu- quia illi, quibus occultum crimen patefecit, iam illud erant, aut nullam fidem eius dictis adhibuerunt. arta, si fama quæ ablata est, per aliam viam sit re- erata. Quinta, si famæ illius restitutio fiat moraliter possibilis. Sexta denique, si non possit fieri sine amis- ne famæ, quæ sit longè maioris momenti; vt si Præla- aliquis vel vir valdè illustris infamaverit plebeium, tenetur cum notabili iactura honoris sui famam illi rcire: sed sufficit vt id faciat eo meliori modo, quo propriæ famæ iactura id poterit, v.g. laudando illum

co

eo genere virtutis in quo infamavit, aut alia ratione
cundùm iudicium viri prudentis. Ita Sotus, Cordu
Toletus, & alii apud Lessium lib. 2. cap. 11. dub. 26.

4. Quæres, vtrum in eo casu, in quo fama restitui
potest, debeat pecuniâ compensari. Respondetur pro
bile esse, id quod asserunt quidam Doctores quos citat
sequitur Valentia, nempe id fieri posse, ac proinde
endum. Probabilius tamen esse id quod Navarrus, Syl
ster, & alii quos citat; & quibus subscribit Lessius
dub. 6. docent; nullo scilicet pecuniæ pretio famam
gnè compensari posse, iuxta illud Prov. 22. *Melius est
men bonum, quàm divitiæ multæ*; cum sit bonum sup
oris ordinis, nec proinde ad illam compensationem
ciendam nullum obligari.

Quod autem de restitutione famæ, idem quoque
honoris læsi compensatione intelligi debet, quoties q
aliquam contumeliam in alium protulit, aut quocunq
alio modo honorem illius iniustè læsit: tunc enim ill
reparare & personæ læsæ satisfacere debet, vel ab eâ
tendo veniam, aut aliquid simile faciendo, quod iudi
viri prudentis honoris illius compensationi satis esse p
sit.

SECTIO IX.

Explicantur nonum & decimum Decalogi præceptum.

Non concupisces vxorem proximi tui, &c.

Non domum, non agrum, &c. & vniversa qu
illius sunt.

1. QVamvis ea, quæ his duobus vltimis Decalogi pr
ceptis prohibentur, iam sexto & septimo prohibi
esse videantur, in quibus vt in aliis, vetantur non solù
actus exteriores, sed etiam interiores divinæ legi rep
gna

s : nihilominùs (vt rectè observat S. Doctor 1. 2. 102. a. 4. & 5.) non sine maximâ ratione hæc duo præcepta Deus subjunxit aliis præcedentibus, tùm um suarum perfectionem, & ab humanis legibus ntiam ostenderet; *Leges siquidem humanæ* (vt lo- r Catechismus Romanus part. 3. c. 10. *rebus tantum is contentæ sunt, divinæ verò ipsius animi puram amque castitatem atque integritatem requirunt* : tùm vt expressiùs moneret quàm cauti & solliciti esse mus in devitandis illis peccatis, quæ solâ cogitatio- animi proposito committuntur: cùm, vt habetur ncilio Trid sess. 14. cap. 5. *Nonnunquam animum ùs sauciant, & periculosiora sint iis, quæ in manifesto ttuntur.*

ocet autem Catechismus Romanus suprà, hoc dupli- cepto non prohiberi illam concupiscendi vim, quæ à Deo vt authore naturæ indita est, sed pravum il- sum & effrænatam illam cupiditatem, quæ fines à ratione constitutos transgreditur, sive res malas ap- ndo, vt adulteria, ebrietates, &c. sive res quidem bo- sed iniustè & inordiatè desiderando. Quæ quidem satis constent ex iis, quæ præcedentibus sectionibus icata sunt, hîc breviter adjungemus modos aliquos, us Romanus Catechismus declarat, duo vltima De- gi præcepta posse violari.

Atque in primis docet peccare in nonum Decalo- ræceptum, non modò illum qui alterius uxorem a- ero affectu concupiscit, sed etiam qui eam sibi matri- nio iungi præmaturo & inordinato affectu optat; propter illius desiderii perversitatem, tùm etiam pter periculum, ne ex illo inducatur ad optandam vi- ortem aut illegitimum vxoris eius complexum con- iscendum. Quod quidem non solum de mulieribus iugatis, sed etiam de illis quæ alteri desponsatæ sunt, lligendum esse dicit; has siquidem concupiscere non t: sicut nec pacta sponsaliorum rescindere, nec fidem am violare licitum est.

Quod

Quod verò spectat ad decimum & vltimum pr ptum, docet idem Catechismus in illud peccare, pr tim eos qui nimis avidè divitias expetunt, alienis op inhiant, qui modis pravis & illicitis artibus opes au concupiscunt: qui lucri captandi gratiâ erga ludos immoderatè afficiuntur.

3. Peccare item mercatores, qui rerum penuriam nonæque caritatem optant: qui ægrè ferunt vt sint præter ipsos qui vendant aut emant, quo ipsi cariùs dere aut viliùs emere possint: qui alios egere cupi vt vendendo & emendendo magis lucrentur. Simi & milites qui militiæ nomen dant, aut bellum appet vt impunè furentur: medicos etiam qui morbos alio exoptant, Advocatos, Procuratores, & etiam iudices lites multiplicari & protrahi cupiunt, artifices den qui quæstûs avidi earum rerum, quæ ad vitam alia vitæ necessitates pertinent, penuriam exoptant, vt plurimum lucri faciant.

Porrò quàm noxia sint & perniciosa hæc prava & ordinata desideria, si deliberatè animo foveantur, tur Apostolus his verbis 1. Timoth. 6. *Nihil intulim hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid p mus: habentes autem alimenta, & quibus tegamur contenti simus: nam qui volunt divites fieri, incidun tentationem & in laqueum diaboli: & desideria mult utilia & nociva, quæ mergunt hominem in interitum perditionem: radix enim omnium malorum est cupidit*

Atque hactenùs de Legis divinæ præceptis ad i supremi optimi & maximi Legislatoris maiorem lau & gloriam.

CAP

CAPVT QVINTVM.

De Preceptis Ecclesiæ.

ECclesiæ præcepta quinque communiter numerantur, vt videre est apud Petrum Canisium in summâ doct. hrist. cap 3. in quorum primo & secundo sanctificatio rum festorum, & in iisdem diebus Missæ auditio præ ibitur: in tertio ieiunium certis diebus servandum in- igitur: in quarto & quinto confessio Sacramentalis se- l saltem iu anno facienda, & sacra Eucharistia saltem Paschate sumenda præcipitur. Et de primo quidem & undo egimus suprâ in explicatione Decalogi: quartum quintum etiam explicavimus in tractatu de Sacramen- : quare nunc de solo tertio, scilicet ieiunii servandi æcepto, aliquid dicendum nobis superest.

SECTIO VNICA.

xplicatur tertium Ecclesiæ preceptum, quod est de ieiunio.

§ I.

Quid ad debitam ieiunii observationem requiratur.

IEjunii nomen tribus modis accipi solet. Primo pro abstinentia à vitiis & peccatis, iuxta illud S. Augusti- ni: *Ieiunium magnum & generale, est abstinere ab iniqui- tatibus & illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum ie- iunium.* Secundò pro abstinentia à quolibet cibo & potu, diciturque ieiunium naturale; quale requiritur ex præce- pto Ecclesiastico ad sumptionem Eucharistiæ, vt supra di- ctum

ctum est tract. de sac. cap. 5. Tertiò denique pro abstin tia quadam & cibi subtractione secundùm formam Ecclesia præscriptam; & vocatur ieiunium Ecclesiastic de quo proposita quæstio intelligenda est. Pro cuius solutione.

Dicendum est tria præsertim requiri ad debitam ie nii Ecclesiastici observationem.

2. Primum est ciborum delectus, seu abstinentia à ca nibus, vt docet S. Thomas 2. 2. quæst 147. art. 8. & co stat ex perpetuo Ecclesiæ vsu & traditione, cuius test sunt S. Basilius hom. 1. de ieiunio, S. Augustinus lib. contra Faustum cap. 5. & alii plurimi apud Azorium l cap. 10. quæsito 6. Quamvis autem non à carnibus lùm, sed etiam ab iis, quæ à carne procedunt, vt ab o & lacticiniis, in diebus ieiuniorum esset abstinendum, habetur ex rescripto S. Gregorii Papæ ad Augustinu Anglorum Episcopum; imò in quibusdam solemniorib ieiuniis, v. g. sex diebus hebdomadæ sanctæ cibis tantù aridoribus, pane videlicet, aquâ & oleribus vesci licer vt testatur S. Clemens lib. 5. cap. 17. & S. Epiphanius h resi 75. Ecclesia tamen ob causas rationabiles de pris no illo rigore nonnihil remisit & abstinentiam illam st ctiorem cuiusque devotioni relinquens, in quadragesim quidem vniversim à carnibus & ovis abstinendum e censuit, lacticiniorum vsum in plerisque locis indulsi in aliis autem ieiuniorum diebus per annum etiam vorum vsum concessit: de quibus tamen vt rectè mon Bonacina quæst. 1. de præc. Eccl. pun. 2. consuli debet servari cuiusque loci legitima consvetudo, quæ est optim legum Ecclesiasticarum interpres.

3. Secundum est vnica in die refectio, vt docet Sancti Thomas supr. art. 6. & communiter cum illo Theolo omnes: quod meliùs probari non potest, vt observ idem S. Doctor, & post illum Bonacina supr. puncto quàm ex perpetua & vniversali Ecclesiæ praxi; cum nu lum super hâc re decretum reperiatur.

Terti-

'ertium denique est certum refectionis tempus, ita vt ...tio illa vnica, non prandij, sed cœnæ rationem obti... , vt tradit idem S. Doctor suprà art. 7. & constat ex S. ...brosio serm. 8. in Psalm. 118. & ex S. Gregorio homil. ... n Evangelia. Et olim quidem aliis ieiuniorum diebus ... nona, quæ est tertia post meridiem, erat ordinarium ...endi ieiunij tempus: in quadragesima verò vsque ad ...peram prorogari solebat, vt testatur S. Bernardus serm. ...le quadrag. *Hactenus*, inquit, *vsque ad horam no... ieiunavimus soli, nunc, in tempore quadragesimæ scili... vsque ad vesperam ieiunabunt pariter vniversi Reges & Principes, chorus & populus, nobiles & ignobiles, simu... unum dives & pauper.*

...cclesia tamen his posterioribus sæculis, tùm ob infir...atem corporum quæ, mundo ipso senescente, minùs ...oris retinent, tùm ob alias rationes tacito consensu in...sit, vt hora illa vespertina licitè anticipetur, & in qua...gesimâ diebusq; aliis præscriptis, circa meridiē ieiuni... solvi possit, atque ut præter illam refectionem mo...um aliquid cibi serò per modum cœnulæ seu collati...culæ, vt vocant, sumeretur. Ita docent Navarrus, Ar...la, Lessius, Azor, Reginaldus, Toletus, & alii apud Bona...à supr. pun. 3. & 4. Diximus modicum aliquid cibi: qu...m notabiliter excederet, haud dubiè ieiuniū frangeret.

4. Porrò quantùm cibi sumere liceat in eiusmodi cœ...â, difficile est determinare: Azorius & alii apud Bona...am sentiunt quantitatem trium vel quatuor vnciarum ...nis & fructuū licitè sumi posse: Reginaldus apud eun...m existimat, non esse notabiliter excedendam quar...n partem eorum, quæ ipsi ieiunanti ad ordinariam cœ...m sufficerent: Toletus omnium optimè censet in co... ...ctandum esse morem locorum, prout à piis & timora... personis servari solet ieiunium: & intra illius limites ...umquemque licitè ac tutò continere se posse.

Rectè autem monet Laymannus, cautè intelligendum ...e id quod docet Caietanus lib. 1. de observ. ieiun. verba

ieiunium, non referre, quid quisquis in ſerotinâ cœnulâ ſ
mat, ſi modum non excedat, additque conſvetudinem E
cleſiæ à piis & timoratis ſervatam hanc eſſe, vt in cœnu
illâ ſerotinâ non modò quantitas, ſed etiam qualitas
delectus ciborum obſervetur, vtque nihil aliud cum pa
niſi fructus aliquot vel olera in modica quantitate ſuma
tur: neque ſibi probari quod aliqui nimis liberaliter a
hibent placentas & alia ſimilia obſonia butyro frix
quamvis iuſculi cocti vſum, vrgente præſertim aliqua i
firmitate aut neceſſitate, licitè indulgeri poſſe exiſtimet

Ex dictis colligitur 1. crebriore potûs ſumptione n
ſolvi ieiunium, vt docet S. Thomas ſupr. art. 6. ad 1. lic
ſi temperantiæ modum in potu excederet, haud dubiè p
caret, graviter quidem aut leviter, pro ratione gravita
vel levitatis exceſſus.

Infertur 2. neque etiam ſolvi ieiunium, ſi aliquid
matur per modum medicinæ, niſi fortè, vt obſervat
Doctor ſuprà ad 3. in fraudem ieiunii aliquid eiusmo
ſumatur in notabili quantitate.

Infertur 3. lectores & miniſtros menſæ in monaſter
aliisque communitatibus aliquid præſumentes non pec
re, nec ideò ab illis ieiunium ſolvi, vt ex Navarro, & C
ietano docet Leſſius lib. 4. cap. 2. dub. 2. cum id ab
fiat veluti inchoando prandium: ſicut etiam ieiuniu
non ſolveret is, qui v. g. ob negotium aliquod à menſa
vocaretur, & refectionem inchoatam interrumperet,
poſtmodum negotio abſoluto, ad menſam rediret, & pra
dium ſeu cœnam perficeret.

Quæres vtrum anticipare notabiliter horam refecti
nis in die ieiunii, ſit peccatum mortale. Navarrus & q
dam alii affirmant: Toletus tamen & plures alii, qu
citat & ſequitur Leſſius ſuprà, nonniſi veniale peccatu
committi exiſtimant: imò dicit nullum fore peccatur
ſi iuſta aliqua cauſa ſubſit; ſicut nec ſi veſpertina cœn
mane, vel meridie, vrgente aliqua cauſa rationabili
meretur, cœnâ in veſperum dilatâ.

Parag

§ II.

Quæ sit obligatio Ieiunij.

Ertum & indubitatum est apud omnes Catholicos, præceptum Ecclesiasticum ieiunii obligare ad ſu-vationem ſub peccato mortali, vt ex communi The-orum conſenſu docet Leſſius ſupr. dub. 5. probatque o quod can. 68. Apoſtolorum & can. 56. ſexti Conci-neralis, item can. 19. Concilii Gangrenſis & pluribus violatores ieiunii excommunicationis pœnâ plectun-quæ tamen ab Eccleſiâ nusquam niſi ob peccatum od mortale infligi ſolet, vt infra ſuo loco explicabi- vnde ſequitur illum peccare mortaliter, qui abſque mâ cauſâ ieiunium aliquod ab Eccleſiâ præſcriptum it.

rùm difficultas eſt, quas perſonas & quibus tempo- præceptum illud obliget. Quod ſpectat ad primum, t S. Thomas art. 4. omnes Chriſtianos, cuiuſcunque lignitatis aut perfectionis, præcepto ieiunii obſtringi, uſta aliqua cauſa excuſentur; vnde etiam in Concilio nenſi, vt habetur c. *Ad noſtrum*, de hæreticis, inter prava Beguardorum & Beguinarum dogmata, da-um eſt tanquam hæreticum illud, quo aſſerebant, imperfectos ad ieiunia obligari; perfectos vero ab eſſe exemptos.

Diximus, niſi iuſta aliqua cauſa excuſentur, ſunt e- cauſæ aliquæ, ob quas excuſari poteſt quivis ab ob-atione ieiunii: quæ communiter ad tria capita redu-oſſunt, vt videre eſt apud Leſſium, Bonacinam, Na-um & alios locis ſuprà citatis; ſcilicet ob impoten-, laborem & pietatem.

ratione impotentiæ excuſantur illi, qui ſine gravi ali- incommodo vel notabili damno ieiunare non poſ-; vt infirmi, convaleſcentes, debiles, accedente præ-m Medicorum iudicio: item mulieres prægnantes &

lactantes: item pauperes, qui non habent quod eis ad nicam comestionem commodè sufficiat: ob eam ca sam excusantur pueri & adolescentes vsque ad annum gesimum primum completum, vt docet S. Thomas art. ad 4. & post illum Abulensis, Navarrus, Azorius, Lessiu Reginaldus, Toletus, & plures alii apud Bonacinam sup pun. vltim. & excusantur etiam senes, præsertim sex genarii; quos tamen ab hâc ieiunii observatione mi mè exemptos esse docet Abulensis apud Bonacinam sup si ita robusti sint; vt certum sit eos ex ieiunio nullu detrimentum in viribus corporis pati; sicut è contra L sius supr. & alii quos citat supr. existimant, etiam ante lam ætatem eximi licitè posse à ieiunio illos, in quib vires & calor naturalis notabiliter minui incipiunt. Qu si dubitetur, an eiusmodi senes satis virium habeant ad i commoda ieiunii ferenda; tunc ad illud servandum min mè censentur obligari, præsertim in præfatâ ætate xagenariâ; vt docet idem Lessius suprà.

3. Ratione laboris eximuntur illi, qui tali labore v ctum sibi comparant, cum quo ieiunium viri pruden iudicio consistere non potest, quales sunt agricolæ, fa ferrarii, & similes operarii, sive divites sint, sive paup res, vt ex declaratione Eugenii IV. docet Lessius sup imò Abulensis, Azor, & alii apud Bonacinam, cens eiusmodi operarios excusari à ieiunio, non solùm die lo quo laborant, sed etiam eo quo laborem intermittu si ieiunando laborem præcedentis aut sequentis diei si gravi incommodo ferre non possint: simili ratione cusantur viatores: præsertim pedibus iter facientes aliqua negotia quæ commodè differri nequeunt: qu do itineris laborē simul cum ieiunii molestia sine gravi i commodo ferre non possunt.

Qui verò solius delectationis gratiâ, putà venation deambulationis, iter alioquin longum susciperent, n excusarentur, cùm in aliud tempus differre possent: sic nec artifices, nec operarii illi, quorum labor exiguus e

& faci

facilè cùm ieiunio tolerari potest: quales Bonacina
it esse tonsores, pictores, sartores, &c.
Demùm ratione pietatis excusantur omnes, qui operi-
s præstantioribus vel maioris momenti incumbunt,
æ vnà cum ieiunio absque gravi incommodo perfice-
non possunt: qualia sunt opera misericordiæ corpora-
vel spiritualis: item opera religionis, vt concionari,
cere, Sacramenta ministrare, ornare Templa, &c.
4. Porrò cum diximus hos vel illos à præcepto ieiu-
i excusari, id intelligi debet, quatenus per illud præce-
um vnica solùm refectio præcipitur: non verò quate-
s carnium & aliorum huiusmodi ciborum vsus prohi-
tur, qui quidem rariùs concedi solet, nec nisi ratione
avioris alicuius necessitatis: quæ si evidens sit & vr-
at, potest quis carnibus & aliis cibis vetitis licitè vesci,
am absque vllâ dispensatione, quandò Superior com-
odè adiri non potest: quod si necessitas non vrgeat, vel
illa non tam evidenter constet, dispensatione Superio-
opus est, vt docet Lessius dub. 6. qui etiam addit ex
oleto, iis quibus carnium vsus conceditur, his etiam
nseri permissam secundam refectionem: quod tamen
stè limitat idem Lessius, si ratione alicuius infirmitatis
t debilitatis id concessum sit: non autem si ea solùm
causa, quia aliquis à piscibus abhorret, vel quia pisces
us temperamento nocere censentur: tunc enim nulla
est causa, cur secunda refectio concedatur.
Quod spectat ad tempora ieiuniorum quæ ab Ecclesia
æscripta sunt, antiquissimum & apud SS. Patres maxi-
è testatum & commendatum semper fuit ieiunium qua-
agesimæ, quod quidem teste S. Ignatio epistol. ad Phi-
ppenses, S. Hieronymo Epist: 54. ad Marcellam, & S.
one serm. 9. de quadragesima, ab Apostolis institutum
ad exemplum Christi Domini. Hoc autem ieiunium
eria 4. cinerum vsque ad Sabbatum sanctum inclusivè
servari debet, solis diebus Dominicis exceptis, in qui-
s sola à carnibus abstinentia servatur: vnde mortali-

ter peccant, qui feria quinta hebdomadæ sanctæ sol
ieiunium: qui abusus in Concilio Laodiceno can. 50.
mnino improbatur. vbi dicitur, *Non oportere in qua
gesimâ, quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium solvi,
totam quadragesimam inhonorari.*

5. Præter quadragesimale ieiunium, religiosè ob
vatum fuit in vniversa Ecclesiâ ieiunium quatuor tem
rum; quod quidem vel ab ipsis Apostolis, vel non
tò post Apostolorum tempora institutum fuit, vt v
SS. Patrum testimoniis probat Laymannus cap. 2. de
servat. ieiun. Alia etiam ieiunia indicta sunt in vig
quarumdam festivitatum solemniorum, Christi Don
Sanctissimæ Virginis Deiparæ, Apostolorum, aliorum
Sanctorum: de quibus consulendæ sunt locorum lege
consvetudines, & id observandum, quod in qualibet r
one seu Diœcesi lex seu consvetudo legitima præscribi
tamen vigiliæ alicuius ieiunium incideret in diem
minicam, anticipari deberet præcedenti sabbato, vt h
tur cap. *Ex parte*, de observatione ieiuniorum, & ex c
muni Ecclesiæ vsu satis constat.

Singulis quoque hebdomadibus, diebus Veneris &
bati à carnibus abstinendum est, vt constat ex comm
Ecclesiæ praxi, & habetur cap. *Quia dies*, dist. 5. de co
crat. & ex cap. vlt. de observat. ieiun. vbi tamen exc
tur, si festum Natalis Dom. in feriam 6. incidat: in
enim casu *Illi qui nec voto, nec regulari observantia obst
sunt*, vt loquitur Innocentius III. propter festi excelle
am carnibus vesci possunt, secundum consvetudinem
clesiæ generalis: nec tamen reprehendi debent, qui
devotionem voluerint abstinere. In aliquibus etiam G
liæ nostræ partibus concessus est esus carnium, diebus S
bati à Christi Domini Natali vsque ad Purificationem

Servatur etiam abstinentia à carnibus in Festo S. Ma
& in tribus Rogationum diebus: quod quidem iam ol
in Romana Ecclesia vsitatum fuisse, testatur Ordo Ron
nus cap. de Litania minore.

Parag

§ III.

Quot modis peccetur in hoc Ecclesiæ præceptum.

PEccant inprimis qui absque iusta causa aut legitima dispensatione in diebus ab Ecclesia præscriptis non ieiunant, aut ieiunium inchoatum solvunt: qui abstinentiam violant: carnibusque aut aliis cibis vetitis vescuntur; cùm hac tamen differentia, quòd quoties quis edit cibos vetitos, toties peccet mortaliter: qui verò per secundam refectionem ieiunium violavit, non ampliùs peccet, saltem mortaliter, si posteà pluries comedat, vt ex communi Theologorum consensu docet Layman. sup. c. 1.

Peccant quoque mortaliter, qui in die ieiunii crebrius comedunt aliquid, licet in exigua quantitate: quamvis enim, vt dicit Lessius suprà dub. 2. semel vel iterum paucas buccellas extrà refectionis tempus comedere non sit nisi peccatum veniale; si tamen id crebrius fiat, puta sexties vel octies, censebitur esse mortale: quia crebræ illæ comessiunculæ æquivalent notabili refectioni.

Peccant etiam qui in cænulâ seu collatiunculâ vespertinâ notabiliter excedunt vltrà quàm ieiunii ratio exigit, prout à piis & timoratis servari solet.

2. Peccant qui alios ad ieiunium violandum inducunt persvasionibus, irrisionibus aut alio quovis modo: item caupones qui cœnam seu alteram refectionem apponunt iis, quos probè sciunt ad ieiunium obligari, quod quidem intelligendum est, vt monet Lessius dub. 4. quandò absque gravi aliquo suo incommodo illis negare possunt: & etiam quando nullum inde scandalum secuturum vident: aliàs si timeatur, ne ii quibus cœna negatur graviùs Deum offendant, blasphemias & convitia proferendo, aut aliquid simile faciendo, poterit illis apponi: quâ ratione dicit Lessius interdum excusari patres aut matres familias cœnam famulis & domesticis in die ieiunii permittentes, ne, si denegetur, graviùs Deum offendant: aliàs

aliàs si nihil simile timeatur, permittere non debeat peccatis eorum cooperentur.

Ad hoc præceptum quoque reduci potest peccat eorum, qui temperantiæ & sobrietatis in cibo & potu mites transgrediuntur, etiam in aliis diebus, in qui nulla est ieiunandi obligatio: qui se cibis ingurgitant, de notabile damnum in sanitate percipiunt: qui ex ni potu inebriantur, seipsosque vsu rationis per ebrietat privant: qui alios ad largiùs bibendum inducunt, v sequuturam prævident ebrietatem: quod quidem eb atis peccatum eò graviùs est, si ex illo alia peccata se tura prævideantur, puta blasphemiæ, immunditiæ, & similia.

CAPVT SEXTVM.

De Censuris Ecclesiasticis & Irregularitate

CEnsuræ nomen ex veteri Romanorum iure desump ab Ecclesiâ vsurpatum est ad significandam pœn spiritualem, per quam homo baptizatus delinquens contumax, authoritate ipsius Ecclesiæ bonorum quoru dam spiritualium vsu privatur, vt docet & fusè explic Suares disp. 1. de censuris sect. 1. & pleniùs ex infrà sendis intelligetur.

SECTIO I.

De Censuris in communi.

CVm plurima sint & varia, quæ de censuris in gene à Theologis disputantur, nos pro ratione instituti n stri seligemus ea, quæ cognitu magis necessaria aut vtil visa sunt, & paragraphis sequētibus breviter explicabimu

Parag.

§ I.

quibus personis resideat ferendarum censurarum potestas.

DIcendum est potestatem ordinariam ferendi censuras, residere in Prælatis Ecclesiæ, iurisdictionem in ro exteriori non impeditam habentibus, ac proinde in ummo Pontifice, respectu omnium Christianorum; & æterea in Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, respe i sibi subditorum. vt docet S. Thomas in 4. distin. 18. æst. 2. art. 2. & satis constat ex perpetuo vsu totius clesiæ.

Eandem etiam potestatem ferendi censuras obtinet Leus à latere Summi Pontificis, vt habetur ex cap. *Legat.* de officio Legati in 6. Item Vicarius Papæ aut Epipi, vt Theologi communiter docent, & habetnr ex cap. *et,* de officio Vicarii. Docet etiam Suares, quem ci & sequitur Bonacina quæst. 1. de censuris pun. 2. eann potestatem habere Capitulum. Sede vacante, & ipsi Capituli Vicarium: Item Abbates, Provinciales, & os Regularium Præpositos ac Superiores habentes poatem in foro exteriori respectu sibi subditorum.

Hæc autem potestas ferendi censuras ab Ordinariis egari potest cuilibet Clerico privilegiis Clericalibus dentí, vt habetur ex cap. vlt. de Officio Ordinarii, vero laico, quamvis religioso; nec etiam Clerico iugato, vt ex communi Theologorum consensu do Bonacina suprà: ac multò minùs fœminæ, vt habetur cap. *Delicta,* de maioritate & obedientia, & fusius ex at & probat Suares disp. de cens. sect. 3.

§ II.

In quasnam personas censura ferri possint.

DIcendum est ferri posse in omnes & quascunque perso-

personas baptizatas rationis & doli capaces, in s
vitæ existentes, illiusque subditas à quo censuræ ferun

Dicitur 1. personas illas, quæ censuris feriri possu
debere esse baptizatas, aliàs Ecclesia in eas nullam
tinet iurisdictionem, iuxtà illud Apostoli: *Quid mih
iis qui foris sunt iudicare?* quod etiam constat ex c. *G
demus*, de divortiis, & cap. *Iudæis*, dist. 43.

Dicitur 2. rationis & doli capaces: censurâ enim
peccati pœna: peccatum verò præsupponit peccato
esse rationis & doli capacem: vnde infert Suares &
illum Bonacina quæst. 1. de cens. part. 4. etiam impu
res, si doli capaces sint, posse censuris plecti: quamvi
fieri non soleat, nisi postquã pubertatis annos attinger

Dicitur 3. in statu vitæ existentes: *Non enim* (vt
ête observat Gratianus causâ 24. quæst. 2.) *Dominus di
quæcunque ligaveritis sub terra: sed super terram: ost
dens scilicet, quod viventes pro varietate meritorum su
solvere possumus vel ligare: de mortuis autem sententi
ferre non possumus: sed*, vt ait S. Leo Epist. 90. ad Ru
cum, *horum causa Dei iudicio reservanda est.*

2. Potest quidem Ecclesia vel Prælatus declarare m
tuum aliquem, dum viveret censuras incurrisse: eas
adversùs eum executioni mandare, v. g. privare illi
Ecclesiasticâ sepulturâ, vetare ne pro illo suffragia aut
crificia offerantur: & è contrà si aliquis excommuni
tus moriens contritionis & pœnitentiæ signa exhibuit
pœna illius excommunicationis illum eximere, non q
dem absolvendo, sed permittendo aliis, vt eum in lo
sacro sepeliant, ac pro illo suffragia & sacrificia offera

Dicitur denique (subditus eius à quo censuræ feruntu
sicut enim nullus potest legibus suis aut decretis illu
obligare qui non est sibi subditus: sic nec illum ad id p
nis cogere, vel renuentem censuris punire.

Parag

§ II.

Ob quam causam censuræ infligantur.

DIcendum est censuras infligi ob peccatum mortale exterius opere completum, cum contumacia.

Dicitur 1. (ob peccatum) quia pœna, vt iustè infli-tur, supponit culpam, cum innocens iustè puniri non ssit: vnde, vt ex communi Theologorum consensu do-Bonacina suprà, pun. 2. vbi non est peccatum, ibi nul-est censuræ locus.

Dicitur 2. (mortale) quod intelligi debet de censuris vioribus, puta excommunicatione maiori, suspensione Ordine, interdicto generali, &c. eiusmodi enim pœ-cùm sint gravissimæ, nonnisi ob culpam gravem infli-possunt, vt docent Navarrus, Suares, & plures alii a-l Bonacinam sup. & habetur ex cap. *Nemo Episcopo-i*, & cap. *nullus Sacerdotum* 11. quæst. 3. & ex Conci-Trident. sess. 25. cap. 1. de reform. Vnde sequitur vt tè observat Laymannus cap. 5. de censuris in commu-nullam incurri censuram graviorem, quandocunque ignorantiam aliquam, aut in advertentiam seu imper-ionem actûs, peccatum commissum non censetur esse rtale.

Quod autem spectat ad censuras minus graves, vt ex-nmunicationem minorem, suspensionem levem, pro ioribus interdum & venialibus peccatis infligi possunt, ex Suare, Toleto & aliis docet idem Bonacina suprà.

3. Dicitur (exterius) quia ob peccatum merè internũ isura infligi non potest, cùm Ecclesia de rebus occultis merè internis non iudicet, vt docent Sotus, Sylvester, ares, & plures alii apud Bonacinam suprà: & habetur cap. *Erubescant*, & cap. *sicut tuis*, de simonia.

Dicitur 4. (opere completum) ad incurrendam enim isuram requiritur effectus completus, quem legislator endit censura punire: v. g. si quis ex voluntate occi-

dendi

dendi Sacerdotem, sagittam in eum proiiciat, sed il non attingat; tunc enim quamvis graviter peccave non incidit tamen in excommunicationem latam co percussores Clericorum.

Dicitur 5. (cum contumaciâ) cùm enim censur *Pœna medicinalis*, vt dicitur cap. 1. de sententiâ excomm non infligitur per modum vltionis & vindictæ, sed e betur per modum medicinæ, ad hominem à peccato vertendum, & ex consequenti præsupponit semper adm nitionem aliquam præcedentem, quæ sine contuma respui non potest. Et de communicatione quidem co sentiunt omnes, vt videre est apud Bonacinam supr. reliquis verò censuris idem etiam docet Suares, Ægidi & alii apud eundem Laymannum cap. 5. de cens. & co stat ex cit. c. 1. de sententiâ excommun.

§ IV.

Quæ forma in ferendis censuris observanda si

1. Forma in censuris ferendis observanda secundu communem Ecclesiæ praxim duo requirit. Primu est vt admonitio aliqua præcedat, vt habetur ex cap. *Sa cro*, de sententiâ excomm. & ex cap. *Reprehensibilis*, d appellationibus, & ex cap. *Statutum* de sententiâ excom in 6. Ratio est, quia censura fertur tantùm in contuma ces contra Ecclesiam vel Superiorem, vt suprà dictun est, nisi autem admonitio aliqua præcedat, non potes quis censeri contumax. Hæc autem differentia inter cen suras quæ incurruntur vi alicuius legis aut constitutionis & eas quæ infliguntur ab homine, quòd illæ non requi rant admonitionem distinctam ab ipsa lege vel constituti one quæ eo ipso quo promulgatur vel notificatur, suffi cientem admonitionem continere censetur; hæ verò ex pressam & distinctam admonitionem requirant, vt docent Suares, Filiucius, & alii apud Bonacinam suprà pun. 9.

Triplex autem regulariter admonitio præmitti debet tribus distinctis dierum aliquorum intervallis, vt habetur

ex cap.

t cap. *Omnes decimæ* 16. *quæst.* 7. & cap. *Constitutionem,* e sententiâ excomm. in 6. nisi necessitas aliqua aut rati-habilibus causa trinam illam admonitionẽ, aut plurium erum intervallum impediat, vt habetur ex citato capite : sententia excomm.

2. Secundum est, vt censura feratur in scripto, quo ex-imatur species censuræ quæ infligitur, nomen illius cui fligitur, & causa ob quam infligitur ; aliàs ferens censu-m solo verbo sine scripturâ, mortaliter peccat (vt ex mmuni Doctorum consensu docet Bonacina sup. pun.) incurritque suspensionem ab ingressu Ecclesiæ per ensem : quam etiam suspensionem incurrit is, qui parti tenti sententiæ latæ exemplar non concedit intra men-n, vt habetur ex cap. *Cum medicinalis* de sententia ex-mm. in 6. Eximuntur tamen ab hac suspensionis pænâ iscopi ferentes censuram sine scripto : non enim in cita. capito fit mentio Episcoporum, quandò autem in cen-is suspensionis vel interdicti non fit expressa mentio E-coporum, certum est Episcopos iis non obligari vt ha-ur ex cap. *Periculosum* de sentent. excomm. Eximun- etiam ab hac pœna quicunque Superiores ferentes isuram sine scripto, quandò id solummodò faciunt ob gentem aliquam & iustam causam ; vt observat idem nacina ; qui etiam rectè monet, quòd, quamvis nullâ smodi causâ vrgente illicitum sit censuram aliquam re sine scripto, hæc tamen censura valida est.

§ V.

Quænam causa ab incurrendis censuris excusent.

QVatuor præcipuè à Theologis numerantur. Prima est ignorantia invincibilis seu inculpabilis tum iuris n facti. Atque in primis communis est Doctorum sen-itia, ignorantiam inculpabilem iuris excusare ab incur-idâ quâvis censura ; cùm quis scilicet inculpabiliter iorat prohibitionem aliquam aut legem latam esse à iure-

iure vel ab homine. Ratio est, quia ad incurrendam ce
suram requiritur contumacia: sed vbi adest ignoran
eiusmodi inculpabilis, nulla committitur contumacia,
gò nec vlla censura incurritur Ita Sylvester, Navarru
Henriquez, Filiucius, Suares, & alii apud Bonacina
quæst. 2. pun. 1. & habetur ex cap. secundo constit.
vnde colligitur illum, qui scit quidem delictum aliqu
esse divina lege vetitum; sed nescit illud esse quoque
Ecclesia speciali lege prohibitum, si delictum illud co
mittat, quamvis alioquin graviter peccet, nullam tam
censuram incurrere, vt Doctores supra citati docent.

Quod autem etiam ignorantia facti seu qualitatis fac
excuset à censuris incurrendis, asserunt iidem Doctores
plures alii apud eundem Bonacinam: & constat tum
capite *Si verò* 2. de sent. excom. tum etiam ex eo quo
eiusmodi facti vel qualitatis facti ignorantia interven
ente, nulla quoque adsit adversus Ecclesiam contumaci
vnde patet eum, qui occiderit Sacerdotem, putans se occ
dere hominem laicum, quamvis graviter peccet, non t
men incurrere excommunicationem.

Addit idem Bonacina ex Suare, Navarro, & aliis qui
citat, etiam ignorantiam pœnæ, id est censuræ excusa
ab ipsa censura incurrenda; v. g. illum qui sciret quide
Sacerdotis percussionem esse divinâ & Ecclesiasticâ leg
prohibitam, sed ignoraret sub excommunicationis pœn
prohibitam esse: si Sacerdotem percutiat, quamvis pec
cet, nullam tamen incurrere excommunicationem.

2. Secunda causa excusans ab incurrendis censuris e
appellatio iusta & debitè facta; quæ tamẽ causa locum h
bet solummodò in censuris illis, quæ sub condirione fe
runtur; quandò iudex vel Prælatus inferior præcipit ali
cui sub interminatione censuræ, vt aliquid faciat vel o
mittat; in eiusmodi enim causâ, si appellatio ad superi
orem fiat ante conditionis illius positionem, excusabi
ab incurrenda censurâ, non verò si postquam conditio
illa posita fuerit. Ita Sylvester, Henriquez, Navarrus, &
plures

ures apud Bonacinam suprà. e. g. præcipitur alicui sub
na excommunicationis ipso facto incurrendæ, vt com-
reat coram Iudice Ecclesiastico intra tres dies; si ab ea
tētia ex causâ aliquâ rationabili appellet ante tres illos
s expletos, appellatio impedit quominùs incurrat ex-
mmunicationem: non impedit autem; si post tres il-
s dies appellationem differat.

3. Tertia causa est impotentia id faciendi, quod sub
nsuræ alicuius interminatione faciendum præcipitur:
e impotentia illa sit Physica, sive Moralis tantùm:
ando scilicet aliquis vel nullo modò, vel sine gravi
quo incommodo id facere non potest: quod similiter
i debet, quando quis ob metum aliquem gravem &
entem in constantem virum, eiusmodi præcepto non
temperat, quia (vt Navarrus, Suares, Filiucius, & alii
id Bonacinam docent q. 2. pun. 5.) Ecclesiæ præcepta
nignè sunt accipienda: nec credibile est illam cum tan-
rigore obligare velle: proindeque, cùm huiusmodi
potentia vel metus à contumaciâ excuset, excusat eti-
à quavis censurâ incurrendâ.

Quarta denique causa, est voluntas & intentio illius,
cuius favorem lata est censura aliqua: v. g. si quis cre-
or ab Ecclesiastico iudice obtineat sententiam excom-
nicationis adversus debitores suos, nisi intra sex men-
restituant; proroget verò postea inscio illo iudice,
minum illum usque ad annum; debitores illi nonnisi
st annum elapsum incurrent excommunicationem vt
rà citari Doctores asserunt apud eundem Bonacinam
prà.

§ VI.

uis absolvere possit à censura, & quæ requi-rantur dispositiones in eo qui absolvitur.

A Censuris quæ nemini reservantur, absolvere potest
quilibet potestatem habens absolvendi, à peccatis
rtalibus, vt docet Navarrus, Sotus, Suares, & alii apud
Bona-

Bonacinam qu. 3. pun. 1. à censuris verò reservatis al
vere potest qui eas tulit, vel eius Superior aut Succe
aut delegatus, vt ex communi Doctorum consensu d
idem Bonacina; & habetur ex cap. *Perpetua*, & ex
Sacro, de sent. excomm. imò Episcopi à quibusvis
lictis annexam censuram Papæ reservatam habentibus
solvere possunt, dummodò delicta sint occulta; id
non sint publica, vel notoria, aut famosa, nec deducta
forum contentiosum, vt ex communi Doctorum sent
ita docet idem Bonacina. In articulo verò mortis po
quilibet Sacerdos etiam suspensus & degradatus, absol
re à quibuslibet censuris, vt in tractatu de Sacramẽtis
5. dictum est: cum onere tamen, vt qui sic absolutus
si periculum evadat, Superiorem adeat executurus id qu
sibi ab eo præscribetur, vt habetur ex cap. *Eos*, de se
excomm. in 6.

2. Ad absolutionem autem à censuris ex parte abs
ventis nulla certa verborum forma necessaria est:
sufficiunt quæcunque verba ore prolata, vel scriptis
pressa, quibus ipsa absolutio exprimatur, vt docent S
res, Filiucius, & alii apud Bonacinam suprà.

Ex parte verò illius qui absolvitur, duo præsertim
quiruntur; scilicet ipsius absolutionis petitio, & debi
satisfactio, si censura ob illatum alicui damnum illata f
aut saltem sufficiens cautio de illâ præstandâ: & præt
rea si censura inflicta sit ob aliquod grave delictum,
bet absolvendus sub juramento polliceri, se non ampli
tale crimen patraturum, seque in posterum mandatis E
clesiæ obtemperaturũ, vt docet illum Bonacina punct. vl

In absolutione verò solemni à censuris debent ea serva
ri, quæ in Rituali Romano, aut aliis cuiusque Diœces
propriis præscribuntur.

§ VII.

Quotuplex sit censura Ecclesiastica.

1. MVltiplex est censura: alia siquidem est censura
iure, quæ lege aliqua aut canone fertur; & tamdiu

et, quamdiu ipsa lex aut Canon vim suā obtinet; alia *homine*, quæ à judice, aut Superiore fertur, non per dum sententiæ iudicialis, seu præcepti temporalis & ısitorij: & hæc censura illo mortuo cessat.

Alia item est censura *latæ sententiæ*, quæ ipso facto in-ritur, absque aliâ judicis sententiâ: alia *comminatoria ferendæ sententiæ*, quæ non incurritur ante sententiam licis. Ex terminis autem quibus censura fertur, digno- debet, an sit solummodò comminatoria, an verò ipso o incurratur.

2. Alia præterea est censura *iusta*, quæ prævijs tribus nitionibus, & servato juris ordine, iustamque ob cau- ı fertur ab eo qui legitimam habet authoritatem. Alia *usta*, in qua deest aliquid ex supradictis, & hæc rursùs dividitur in *validam* & *invalidam*. Censura iniusta & ilominùs valida ea est quæ fertur ab eo qui habet au- ritatem legitimam, ob causam sufficientem, & aliqua nitione præcedente; quamvis aliæ conditiones supra- tæ desint. Censura verò iniusta & invalida illa est, in ı deest vna ex his tribus conditionibus: nimirum quæ tur ab eo qui legitimam non habet authoritatem, vel que sufficienti causâ, aut nullâ monitione præmissâ.

Denique censura in tres præcipuas species dividitur: icet excommunicationem, suspensionem & interdi- m: de quibus sequenti sectione agendum.

SECTIO II.

De censuris in particulari.

QVæ de ipsis censuris in communi dicta sunt, ea de vna- quaque illarum in particulari intelligi debent; cùm is, simili modo conveniant & par sit illarū ratio, vt ha- ur ex cap. 1. de sentent. excomm. in 6. quare hîc so- ı subiungemus ea, quæ cuiusque illarum propria sunt.

Parag.

§ I.

De Excommunicatione.

1. VT ea quæ de censura excommunicationis di... sunt meliùs percipiantur, observandum est, ... clesia esse, *Sanctorum communionem*, vt dicitur in Sy... lo, id est societatem quandam & vnionem inter fi... ac communium bonorum participationem: sicut ... corporis naturalis membra, licet in figura, situ & o... tionibus diversa sint, eodem tamen spiritu animantu... dem nutriuntur alimentis, & eadem solatia & su... persentiunt; sic cum omnes fideles vnius corporis ... ci quod est Ecclesia, membra sint, ideò communibu... us Ecclesiæ bonis, v. g. Sacramentis, sacrificiis, divin... ficiis, &c. participant, & prætereà orationibus, ele... synis, & aliis particularibus virtutum operibus sese ... re possunt: vnde dicebat Propheta: *Particeps ego su... omnium timentium te, &c.* Psalm. 118. & hortabatu... postolus, *Orate pro invicem, ut salvemini*, Iacob, vlt...

Hâc observatione supposita facilè intelligi potest ... sit excommunicatio. Est enim Censura Ecclesiastica, ... homo baptizatus privatur communione fidelium, i... participatione aliquorum bonorum quæ sunt omn... fidelium communia.

Dicitur *censura Ecclesiastica*, quo significatur d... intelligi debere ea, quæ de censuris in communi ... sunt.

Quâ homo baptizatus, quia homo per baptismum ... ditur Ecclesiæ, & eius iurisdictioni subjacet. Quo... non baptizatis dici non potest. *Quid enim* (inquit Ap... lus) *mihi de iis qui foris sunt iudicare?*

Privatur communione fidelium, id est participatione ... quorum bonorum quæ sunt fidelium communia. ... dicitur privare participatione omnium bonorum, ... tantùm aliquorum; non enim privat, v. g. gratiâ;

pri...

ivationem illius per peccatum & contumaciam præ-
pponit; imò fieri posset vt quis perfectæ contritionis
u gratiam recuperasset, priusquam ab excommunica-
ne absolveretur. Similiter non privat bonis spirituali-
s particularibus, v. g. effectu orationum, quas aliquis
ivatim pro excommunicato offert; sed tantùm com-
unibus.

Est autem duplex excommunicatio: alia major, alia
inor: excommunicatio illa major dicitur, quæ com-
unione plurium bonorum privat; minor, quæ paucio-
m. Bona verò quibus maior excommunicatio privat,
præsertim numerantur à Doctoribus.

2. Primò enim privat administratione & receptione
cramentorum.

Secundò participatione suffragiorum communium Ec-
siæ, quæ scilicet à Clericis quatenùs Ecclesiæ Ministris,
o fidelibus offeruntur.

Tertiò iure audiendi Missam & assistendi officiis di-
nis publicis; tenetur tamen Clericus in sacris constitu-
s aut Beneficiatus, quamvis excommunicatus, priva-
n solus officium recitare; sed in illa recitatione absti-
re debet ab illis verbis, *Dominus vobiscum*, vt docet
avarrus, & alii apud Bonacinam suprà.

Quartò electione passivâ ad quævis beneficia & digni-
tes Ecclesiasticas.

Quintò sepulturâ Ecclesiasticâ.

Sextò communicatione omni humanâ & civili cum
iis fidelibus: quod Doctores hoc versiculo exprimunt.

Os, orare, Vale, communio, mensa negatur.

Os significat allocutionem, confabulationem, sive fiat
r litteras, nutus, aut alia signa: item quæcunque alia
gna exteriora amicitiæ, vt oscula, amplexus, &c.

Orare significat simul cum excommunicato orationē
cere, divinum officium recitare, &c.

Vale, id est excommunicatum salutare, aut honorem
iquem verbis aut gestis illi exhibere.

Commu-

Communio, id est quævis societas cum excommuni-
to, in habitatione, vel exercitio, aut contractu.

Mensa, id est, simul cum illo, & in eadem mensa
medere.

Quæ communicationes cum excommunicato p
bentur, in quantum per illas vnio & amicitia mutu
ter fideles fovetur.

Qui autem cum excommunicato communicant,
cant; graviter quidem ac mortaliter, si hæc communi
fiat in divinis; venialiter verò si in aliis casibus: &
cum illis communicant, incurrunt minorem excomm
cationem, quæ privat tantummodò susceptione Sacr
torum, & electione passivâ ad beneficia, aut digni
Ecclesiasticas, vt habetur ex cap. *Si celebrat*, de C
excomm. ministr.

3. Sunt tamen hîc duo observandâ. Primum e
quod habetur in Bulla Martini V. quæ incipit. *Ad*
tanda, & confirmata fuit à Leone X. in Concilio L
ran. referturque à Navarro; cap. 27. num. 35. quâ
dem summus Pontifex ad evitanda animarum peri
statuit, vt nemo deinceps quemquam ratione alic
sententiæ aut censuræ Ecclesiasticæ, à iure vel ab h
ne generaliter promulgatæ, in Sacramentorum mini
tione, receptione, aut aliis quibuscumque rebus di
vel externis vitare, aut interdictum observare tenea
nisi sententia vel censura eiusmodi contra certam p
nam, Collegium Ecclesiam, &c. specialiter à iudice
blicata vel denunciata fuerit, excepto, qui ob sacrile
manuum iniectionem in Clericum, excommunicatio
canonis ita notoriè incurrit, vt factum eius nullâ te
versatione celari, & nullo iuris suffragio excusari po
nam ab eiusmodi etiam non denunciati communione
stinendum est. Postea verò subjungitur: *Per hæc au*
non intendimus ipsos excommunicatos, suspensos, interdi
in aliquo sublevare vel quomodolibet eis suffragari; id es
explicat Layman. part. 2. cap. 1. de excom. quod, qua
v

n commodum aliorum hâc Pontificis indulgentiâ vti
nt excommunicati illi, qui non sunt denunciati, aut
rii Clericorum percussores: quando tamen agitur
ipsorum excommunicatorum commodo, eadem hæc
gentia ipsis suffragari minimè possit.

ecundum est; ratione necessitatis, vel vtilitatis, vel pi-
s, licitam interdum esse communicationem aliquam
excommunicato etiam denunciato, vel notorio Cle-
rum percussore; vnde Doctores ex capite, *Quoniam
os*, 11. quæst. 3. causas aliquas colligunt, ob quas e-
odi communicatio licitè haberi potest, quas hoc ver-
o communiter exprimunt.

tile, lex, humile, res ignorata, necesse.

significat vtilitatem spiritualem excommunicati,
illius qui cum eo communicat.

ex, obligationem illi reddendi quod ei iustè debetur,
debitor creditori mutuum restituat; si vxor viro de-
n coniugale reddat.

umile, designat subiectionem, & obsequium, quod fi-
parenti, servus domino deferre tenetur.

es ignorata, iuris aut facti ignorantiam invincibilem
inculpabilem.

ecesse, necessitatem spiritualem, aut etiam tempora-
, si sit notabilis: vnde licitum est, v.g. in gravi ne-
tate corporali, eleemosynam petere, & accipere,
xcommunicato denunciato

. Quæret aliquis quot sint & qui nam casus, in qui-
excommunicatio maior incurritur: minorem siqui-
n constat vnico solùm casu incurri, communicatione
cet cum excommunicato in casibus suprà explicatis.
pondetur in duobus generatim casibus incurri. Pri-
, quando fit vel omittitur aliquid quod à iure prohi-
um est, vel præscriptum sub pœna excommunicationis
facto incurrendæ. Secundò, quando Iudici Ecclesia-
o vel Prælato aliquid sub pœna excommunicationis
facto incurrendæ præcipienti, & motiones aliquas
ine adhibenti, non obtemperatur. Et

Et primi quidem generis excommunicationes plurir & maximè diversæ per totum iuris canonici corpus pass pro variis causis & eventibus latæ reperiuntur, quæ à Il leto lib. 1. cap. 18. 19. &c. summâ curâ collectæ sun & apud illum videri possunt: quas proindè hic sigil tim recensere nimis prolixum foret, & instituti nobis pr positi limites excederet. Unum tantùm casum; qui fr quentiùs accidere potest, hîc breviter adnotabimus, c habetur capite, *Si quis*, 10. quæstione quartâ, his verb *Si quis suadente diabolo in Clericum vel Monachum m nus violentas iniecerit, anathematis vinculo subiaceat.* cuius Canonis intelligentiam, observandum hâc voce *quis*, comprehendi omnes vtriusque sexûs, ordinis, ac gnitatis personas, quæ sunt excommunicationis capac Nomine *Clerici* intelligi, non modò illum, qui in sac vel minoribus Ordinibus constitutus est; sed eum etia qui primâ Tonsurâ initiatus est, dummodò privilegiu Clericale non amiserit: amittitur autem illud privilegiu primò degradatione, vt liquet ex capite *Degradatio*, poenis in 6. secundò professione artis alicuius indecent puta histrionis, lenonis, cauponis, vt habetur in 6. in C ment. cap. de vitâ & honest. Clericorum; tertiò bigam vt constat ex cap. *Nuper*, de bigamis, part. 2. cap. 5. exc. Imò Bannes, Suares, & alii apud Laymannum d cent, Clericum non gaudere privilegiis dicti canonis, n Clericalem habitum & Tonsuram deferre solitus sit; v beneficium Ecclesiasticum possideat: vel alicui Eccles ex mandato Episcopi deserviat. Additque Laymann Clericum in sacris constitutum, si dimisso habitu & To surâ, se negotiis secularibus immisceat, admonitusque Episcopo non emendetur, amittere prilegium Canon ut habetur ex capite *Audientia*, & capite *Contingit*, 2. sententia excom. non tamen privilegium fori; vnde si iudice seculari in aliquo crimine deprehendatur sine h bitu Clerici, postulare potest vt ad proprium iudicem E clesiasticum remittatur; quod illi à iudice sæculari rec sari non debet.

mine *Monachi* comprehenduntur religiosi professi nversi, & etiam novitii: intelliguntur etiam Monirofessæ, aut conversæ, aut novitiæ, vt habetur cap. *llorum*, & capite *De Monialibus*, de sent. excomm.). *Religioso*, de sentent excomm. in 6.

manus violentas significatur quævis exterior actio osa seu contumeliosa contra personam Ecclesiastivel Religiosam, v. g. eam percutere manu vel pede, violenter detinere, aliquid ab ea violenter eripere, consPergere aqua, puluere, aut aliquid simile attenquod eam notabili aliquâ contumeliâ afficere censevt fusiùs explicat Bonacina disp. 1. de exc. quæst. 4. . qui rectè observat non incurri excommunicatiosi eiusmodi manus iniectio fiat ex aliquo subito & berato animi motu; aut si iniuria vel contumelia viri prudentis iudicio, talis non sit, quæ ad peccanortale sufficiat.

ca excommunicationes posterioris generis, cùm rimùm ferantur à Iudice Ecclesiastico, non modò a eos, qui crimen aliquod commiserint, vt iis, quonterest satisfaciant: sed etiam contra illos, qui crialiquod commissum esse probè scientes, illud deire aut revelare noluerint: difficultas est, vtrùm busvis casibus teneatur quis Iudici denunciationem clarationem eiusmodi, sub pœnâ excommunicationperanti obtemperare, & nisi fiat, vtrùm semper nmunicationem incurrat. Pro cuius resolutione dim est, varios esse casus, in quibus nulla est obligad eiusmodi revelationem seu denunciationem, ac de nulla ex omissione illius incurritur excommuo: ad casus autem illos dignoscendos sequentes recommuniter à Doctoribus proponuntur, vt videre oud Bonacinam supr. quæst. 6. pun. 1.

Prima regula est, neminem teneri in delictis, quæ in rium damnum ab aliis commissa sunt, seu in procausâ denunciare delinquentem, nisi fortè publicum

& com-

& commune bonum id postulet: cùm quilibet posslit iurias sibi factas condonare.

Secunda regula est, neque etiam obligationem esse nunciandi quando ex tali denunciatione notabile aliqu damnum aut periculum imminet denuncianti; neque nim lex humana aut præceptum Superioris cum ta incommodo censetur obligare; vnde sequitur neque v rem teneri ad denunciandum crimen mariti, neque m tum vxoris, neque filium patris: quia scilicet damn mariti vel patris non potest non redundare in vxo aut filium, vel è contrà: Imò Avila & alii DD. apud dem Bonacinam hanc regulam extendunt ad generos ceros, fratres & alios intra 4. gradum, & etiam ad ser & domesticos; quandò ex tali denunciatione inim tiæ, rixæ, aut alia similia incommoda oriri possunt. cipiuntur tamen crimina illa, quæ vergunt in maxim Communitatis aut Reipublicæ detrimentum, qualia crimen hæresis, læsæ Majestatis, &c. bonum enim co mune præferri debet bono particulari.

Tertia regula est, neminem obligari ad reveland id, quod novit ex secreto naturali: v. g. quando c consilii vel auxilii petendi gratiâ pro salute animæ corporis, aut pro defensione honoris, bonorum, &c. men suum alicui sub secreto manifestavit: quâ rati Medici, Advocati, Obstetrices, &c. non tenentur, imò debent revelare id quod hâc tantum ratione cognover

8. Quarta regula est, neminem obligari ad denunci dum crimen illud, quod scit probari non posse: v. g qui solus vidit furtum aliquod committi, quod nullis testibus aut indiciis scit probari posse, non tenetur ad lud denunciandum: crimen enim quod probari non test, ta se habet, acsi nesciretur, vt colligitur ex cap *Qualiter & quando*, de accusationibus: excipitur tan crimen hæresis, aut aliud vergens in grave damn Communitatis, quod semper denunciandum est, vt doc **Bannes, Filiucius & alii apud eundem Bonacinam:** qu simil

iliter dicendum est, quando quis novit impedimen- n aliquod Matrimonii; vnus enim testis sufficit ad im- liendum Matrimonium, vt habetur cap. *Postea*, de nsalibus.

Quinta regula est, nullam esse obligationem revelan- ea, quæ verè & cum certitudine aliquâ morali non gnoscuntur, ita vt denunciatio illa nullam in foro ex- no fidem facere possit: qualia sunt quæ audita sunt rumore aliquo incerto, vel à personis aliquibus quæ n sunt fide dignæ, vel quando quis audivit à fide di-): sed non meminit quis ille sit, à quo audivit: Item ndò audivit ab eo qui iam denunciavit. Addit idem nacina nec etiam obligationem esse revelandi, quandò tò vel probabiliter creditur, nullum remedium factâ smodi revelatione adhibendum esse à Superiore.

Est autem hîc observandum, excommunicationis sen- tiam sive à lege, sive ab homine, nunquam ferri pos- ontra Communitatem aliquam aut Collegium, vt ha- ur ex capite *Romana*, de excomm. in 6. Ratio est, a (vt ibi dicitur) *exinde contingere posset innoxios hu- nodi sententiâ irretiri*: proindèque *in illos duntaxat ollegio vel communitate, quos culpabiles esse contigerit, nulgari debere.*

§ II.

De Suspensione.

SVspensio est censura Ecclesiastica, quâ prohibetur alicui personæ Ecclesiasticæ vsus seu exercitium of- i vel beneficii Ecclesiastici. Ita ex communi Docto- n sententia Navarrus cap. 27. num. 151. Ex quâ defi- one intelligitur multiplicem esse suspensionem: alia enim ab officio tantùm, sive officium sit ordinis, sive sdictionis: alia à beneficio tantum, seu ab administra- ne & fructibus beneficii percipiendis: alia ab officio beneficio simul. Rursùs alia suspensio ab officio in

totum quando quis privatur omni vsu officii sui: alia i
in partem, qualis est illa quâ, verbi gratiâ, quis suspend
tur ab audiendis confessionibus, non verò ab aliis S
cramentis administrandis. Alia prætereà est suspensi
temporalis, quæ fertur ad certum tempus, & illo elaps
cessat; nec est opus absolutione, vt docet Navarrus s
prà: alia, quæ nullo termino temporis circumscribitu
Alia denique est suspensio pœnalis, alia medicinali
pœnalis est ea, quæ fertur in punitionem & vindicta
delicti commissi, vt quandò quis suspenditur ob peccatu
merè præteritum; quæ quidem non fertur per modu
censuræ, sed per modum pœnæ, vt observat Bonaci
disp. 3. sup. punct. 3. medicinalis est illa, quâ intendit
emendatio delinquentis: & hæc est propriè censura.

Qui autem suspensionem violat, exercetque actum
quo suspensus est, peccat mortaliter, nisi materiæ levit
excuset: & si suspensionem illam violet per exercitiu
solemne ordinis alicuius maioris à quo suspensus est, i
currit irregularitatem, vt docent Suares, Navarrus,
alii apud Bonacinam pun. 4. & ex dicendis constabit.

2. Sunt autem variæ suspensiones in iure: nos e
quæ frequentiùs incurri possunt, hîc breviter subiiciemu

Prima est contra Clericum concubinarium notoriu
vt habetur ex cap. *Quæsitum*, de cohabitatione Cleric
rum & mulierum: quamvis autem Bonacina supr. pu
5. & quidam alii DD. quos citat, existiment suspensi
nem illam non incurri, nisi post sententiam Iudicis, pr
missâ monitione: nihilominus Toletus lib. 1. cap.
asserit suspensionem illam ipso facto incurri ante qua
cumque sententiam. Certè Concilium Tridentinum s
45. cap. 14. graves decernit pœnas contra Clericos co
cubinarios: prætérquam enim quod innovat pœnas a
tiquis canonibus latas, statuit prætereà vt, si à Superi
ribus admoniti non resipiscant, privatione beneficioru
excommunicatione maiori, suspensione ab ordinibus, i
habilitate ad quæcunque beneficia, officia, & dignitat
ncarceratione, & aliis similibus pœnis plectantur.

Secunda est contra recipientem sacros Ordines sub titulo ficto patrimonii vel beneficii, vt colligitur ex Bullâ Pii V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, vt docent Quaranta, Suares, Filiucius, & alii apud Bonacinam sup. quanquam Tolet. existimet suspensionem illam non incurri ipso facto, sed arbitrio Episcopi infligendam esse.

Tertia est contra eum, qui sacros Ordines recepit extra tempora per Ecclesiam constituta, vel ante legitimam ætatem, vel absque litteris dimissoriis, vt habetur in extravaganti Pij II. quæ incipit: *Cum sacrorum*, & in alterâ extravaganti Sixti V. quæ incipit: *Sanctum & salutare*, vt docent Suares, Navarrus, & alii apud Bonacinam suprà A quâ suspensione, vt ibidem dicit, absolvere potest Episcopus, si delictum occultum sit: id est, si non sit notorium, nec deductum ad forum contentiosum.

3. Quæres vtrùm recipiens Ordines non servatis interstitiis, incurrat suspensionem aliquam. Respondetur non incurrere, quamvis peccet is qui interstitia non servat; nisi id fiat licentiâ Episcopi, aut consvetudine aliquâ excusetur.

Quarta est contra suscipientem duos sacros Ordines in eodem die, aut duobus diebus continuis & immediatis: qui quidem suspenditur ab executione posterioris, vt habetur ex capite *Litteras* de temp. ordinat. simililter suscipiens eodem die minores Ordines cum Subdiaconatu, vt ibidem dicitur. Et hæc suspensio Papæ reservata est, vt docet idem Bonacina. Observat tamen Laymann. tractat. 9. capite 10. de Sacram. Ordinis, Cardinalium congregationem super sess. 23. Conc. Trident. capite 13. declarasse eum, qui ex regionis consvetudine vno eodemque die quatuor Minores & Subdiaconatum recipit, nullam incurrere suspensionem.

Quinta est contra Clericū, qui vacante Sede Episc: & non arctatus occasione beneficii recepti, aut recipiēdi ordinē aliquē sacrū recipit cū dimissoriis Capituli, vt habetur in Conc. Trident. sess. 7. c. 10. de reform. vbi prohibetur Capitulis

Ecclesiarum, ne Sede vacante infra annum à die vacationis, dent litteras dimissorias, nisi vrgente aliquâ necessitate, aliàs statuit vt Capitulum interdicto Ecclesiastic subjaceat; & sic ordinati ad beneplacitum futuri Prælati sint ab Ordinibus susceptis ipso facto suspensi.

4. Sexta est contra Clericum, qui per saltum recip Ordinem superiorem, antequam receperit inferiorem v. g. Presbyteratum ante Diaconatum, vt habetur cap vnic. de Clerico per saltum promoto, & ex Conc. Trident. sess. 23. cap. 14.

Septima est contra eum, qui recipit Ordines ab Episcopo excommunicato, suspenso aut interdicto denunciato; vel etiam simoniaco per sententiam declarato vt habetur capite 1. & 2. de schismat. & cap *Si quis*, quæst.

Octava est contra eum qui recipit scienter aliquem Ordinem per simoniam, quamvis occultam, vt habetu capite *Per tuas*, de simoniâ.

Nona est contra eum, qui excommunicatione aliqu irretitus scienter Ordinem recipit, vt habetur cap. *Cum illorum*, de sentent. excomm.

Decima est contra eum qui furtivè aliquem Ordinem recipit; id est, qui inscio Episcopo non vocatus vel approbatus ad Ordines suscipiendos accedit; aut qui alio præmisso, qui suo nomine examinetur, vocatus deinde proprio nomine Ordines recipit, vt habetur cap. 1. de eo qu furtivè, &c.

Vndecima est contra Sacerdotem tam sæcularem quàm regularem coniungentem in matrimonium, vel benedcentem subditos alterius Parochiæ, absque licentia Prochi vel Ordinarii, vt habetur in Conc. Trident. sess. 2 cap. 1. de ref.

Duodecima est contra Episcopum conferentem Odines vel primam Tonsuram extraneo, absque dimissori Episcopi: aut ordinationes facientem in aliena Diœce absque licentia Ordinarii, vt habetur in Concil. Triden sess. 22.

·ſſ. 23. cap. de reform. aut conferentem Ordines vel Ton-'uram ſimoniacè, vt habetur cap. pen. de ſimoniâ.

Decimatertia eſt contra Epiſcopum aliquid etiam ſpon-e oblatum in viſitatione accipientem, præter id quod ſibi debetur: qui quidem ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ niſi intra menſem duplum reſtituat, vt habetur cap. *Exigit*, de cenſibus in 6. Et hæc ſuſpenſio incurritnr etiam ab aliis viſitatoribus Eccleſiarum aut eorum familiaribus, ſi occaſione viſitationis munera etiam ſpontè oblata recipiant, niſi intra menſem duplum reſtituant.

Sunt aliæ plures juris ſuſpenſiones rarius occurrentes, quæ videri poſſunt apud Tolet. & alios.

5. Ad ſuſpenſionem proximè accedit depoſitio & degradatio, per quam perſona Eccleſiaſtica ob enorme aliquod crimen removetur in perpetuum ab omni Ordine, iurisdictione & beneficio; ita vt quamvis non amittat characterem Ordinis qui indelebilis eſt, privetur tamen omni & quocunque illius vſu, ſine remiſſionis ſpe. Quòd ſi hæc fiat ſolis verbis, appellatur verbalis depoſitio: ſi præter verba, quædam aliæ ceremoniæ in Pontificali præſcriptæ adhibeantur, vocatur realis depoſitio ſeu degradatio. Hæc eſt autem inter vtramque differentia, vt obſervat Bonacina diſp. 4. de deg. punct. vn. quòd depoſitio verbalis fieri poſſit in abſentem; degradatio verò ſolummodò fiat in præſentem; præterea depoſitio verbalis non tollit privilegium fori, degradatio verò tollit; ita vt degradatus poſſit à iudice laico eodem modo plecti, acſi nunquam in Chriſti Domini Clerum fuiſſet cooptatus.

Obſervat autem Toletus, quòd quamvis depoſitio verbalis ob crimen aliquod enorme arbitrio iudicis infligi poſſit; degradatio tamen realis fieri non debet, niſi ob crimina illa quæ in iure expreſſa ſunt, qualia ſunt hæreſis manifeſta, ſodomia, calumnia proprio Epiſcopo irrogata, & alia ſimilia, quæ videri poſſunt apud Doctores & Canoniſtas.

§ III.

De Interdicto.

1. INterdicti nomine intelligitur Ecclesiastica censura per quam participatio Sacramentorum, divinorũ officiorum, & Ecclesiasticæ sepulturæ prohibetur. Id colligitur ex cap. *Non est nobis*, de sponsalibus, & ex capit *Quod in te*, de pœnitentia & remissione.

Interdictum aliud est locale, aliud personale, aliud mixtum. Locale est, quo interdicitur locus, ne in eo divini officia celebrentur, sacramenta administrentur, &c. quamvis eiusmodi loci incolæ possint alibi divinis officiis assistere, Sacramenta recipere, &c. Personale est, quo persona aliqua particularis vel communitas aliqua personarũ puta populus civitatis aut provinciæ alicuius interdicitur ne vbicunque sit, divinis officiis assistat, Sacramenta recipiat, &c. Mixtum verò complectitur vtrumque personale scilicet & locale. Ita Navarrus, Sylvester, & alii apud Bonacinam, disp. 5. de int. punct. 1.

2. Rursùs, interdictum aliud est generale, aliud particulare. Interdictum particulare est, quo locus aliqui particularis interdicitur, v. g. Ecclesia aliqua ob crimen aliquod in eâ perpetratum, vel quo personæ aliquæ afficiuntur, non vt mẽbra civitatis, sed vt personæ particulares v. g. quando interdicuntur omnes & singuli, qui tal facinus patrarunt. Interdictum verò generale est, quo fertur in locum aliquem generalem, qui à communitat aliqua occupatur, v. g. in regnum, diœcesim, civitatem vel ipsam communitatem: vt est corpus aliquod politicum, v. g. in populum alicuius regni, civitatis, &c. Eiusmodi interdictum constringit omnes qui ex illa communitate sunt, etiam innocentes, qui proinde illud servare tenentur, nisi speciali aliquo privilegio sint exempti, vt fusiùs explicat Bonacina sup.

Quamvis autem per interdictum prohibeatur partic

patio

itio sacramentorum, divinorum officiorum, & Ecclesiacæ sepulturæ: hæc prohibitio tamen varias recipit exptiones.

3. In primis enim sacramenta Baptismi & Confirmatiis solemniter tempore interdicti ministrari possunt, vt betur cap. *Quoniam.* & cap. *Alma mater*, de sentent. comm. in 6. Sacramentum etiam Pœnitentiæ, vt ibim dicitur, ministrari potest, præterquam iis qui sunt causa culpabili, ob quam latum est interdictum, nisi ius satisfacerint, aut satisfaciendi idoneam dederint utionem, vel saltem se satisfacturos esse iuraverint. cramentum item Eucharistiæ tempore interdicti nonnain articulo mortis per modū viatici ministrari potest. cramentum verò Extremæ-vnctionis, secluso extremæ cessitatis casu, quandò alia suscipi non possunt, itē Ordis & Matrimonii tempore interdicti neque ministrari, que suscipi licitè possunt, vt fusius docet, & variis auoritatibus probat Bonacina supra: quamvis Navarrus, p. 27. num. 179. & alii, probabiliter existiment, Matrionium tempore interdicti licitè contrahi posse.

4. Quod spectat ad officia divina, observandum est eo mine significari Sacrificium Missæ, Horas Canonicas, uæ publicè cantantur in Ecclesiâ; Benedictiones solenes, & alia omnia, quæ publicè ad cultum divinum int à personis Ecclesiasticis, quæ omnia prohibita escensentur, cum hâc tamen limitatione, sicut habetur pite *Alma mater*, vt tempore interdicti quotidie in Eccsiis specialiter non interdictis celebrentur Missæ, & ia divina officia, sed ianuis clausis, sine campanarum no, voce submissâ, exclusis excommunicatis & interctis, præterquàm in festis Natalis Domini, Paschæ, entecostes, & Assumptionis B. M. V. quibus additus fuà Martino V. dies festus Corporis Christi cum octavâ, à Leone X. dies Conceptionis B. M. V. in quibus dieis licitum est tempore interdicti generalis, Missas & dina Officia celebrare publicè & solemniter, ianuis a-

pertis

pertis, cum sono campanarum, admissis quoque interdictis, illis etiam quorum causa latum est interdictum modò isti longè sint ab altari, nec ad oblationes aut communionem admittantur. In Ecclesiis vero specialiter interdictis, in quibus asservatur Eucharistia, licitum est tantùm semel in hebdomadâ Missam celebrare ad renovandam Eucharistiam, vt docent Henriquez, Navarrus, & alii apud Bonacinam suprà cap. 2. de interd.

Quod spectat denique ad privationem sepulturæ Ecclesiasticæ, observat Laymann. quòd quamvis tempore interdicti localis, non possint laici, licet non interdicti, sepeliri in loco interdicto; possint tamen Clerici, dummodò personaliter interdicti non sint, etiam in loco interdicto sepeliri, in silentio tamen sine campanarum pulsu: sicut & laici etiam personaliter interdicti, si denunciati non sint, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Quæres, quibus in casibus incurratur interdictum. Respondetur interdictum locale generale præsertim incurri quandò dominus terræ iniuriosè Episcopum percutit, aut capit, aut id fieri mandat: item quandò impedit ne Legatus aut Nuntius Apostolicus officium suum exequatur, & in aliis etiam casibus, qui quoniam rariùs eveniunt, & apud Bonacinam suprà, aliósque Doctores videri possunt, à nobis prætermittuntur; circa quos casus tamen observat Bonacina ex Suare, Filiucio, & aliis, nullam esse obligationem servandi interdicti ante denunciationem.

Proximè ad interdictum accedit cessatio à divinis, quæ quidem non est censura, neque etiam pœna: sed simplex prohibitio divinorum officiorum, & administrationis Sacramentorum, ac sepulturæ Ecclesiasticæ, in signum mœroris alicuius gravissimi, propter atrocem aliquam iniuriam honori divino aut Ecclesiæ illatam; & hæc cessatio servari debet eodem modo quo de interdicto suprà explicatum est, vt ex probabiliori Theologorum sententiâ docet Laymannus cap. 6. de cessat. à divinis.

SECTIO

SECTIO III.

De Irregularitate.

Rregularitas non est censura sed impedimentum Canonicum susceptionem Ordinum Ecclesiasticorum, vel orum vsum impediens. Ita ex communi Theologorum octrina Suares, Henriques, Filiucius, & alii apud Bonanam disp. 7. de irregul. quæst. 1. pun. 1. Ex duplici aum capite contrahitur irregularitas, scilicet vel ex defectu, vel ex delicto. De vtraque in sequentibus Parag. reviter agemus.

§ I.

De irregularitate quæ oritur ex defectu.

DEfectus ex quibus oritur irregularitas, sunt in genere ii, qui aliquam inhabilitatem, vel indecentiam ausant ad Ordines Ecclesiasticos convenienter suscipindos aut exercendos: & ii septem præsertim à Doctobus adnotantur, vt videre est apud Toletum lib. 1. cap. 7. & sequ. & alios.

Primus est defectus animæ, qualis reperitur in iis, qui su rationis carent, qui morbo epileptico laborant, qui unt lunatici, energumeni, omninò illiterati, neophyti, ublicam pœnitentiam agentes, vt fusiùs explicat Toletus supr. cap. 64.

Secundus est defectus corporis; quando scilicet aliqua n corpore mutilatio, vel deformitas, aut debilitas inest, uæ reddit hominem inhabilem ad functiones Ordinum xequendas, aut talem efficit, vt eas exercere non valeat, isi cum notabili indecentiâ & deformitate, quæ maxinum illius contemptum & horrorem ingeneret: vt si it membro aliquo mutilatus, mutus, cœcus, aut altero

oculo, præsertim sinistro carens: Item si sit leprosus si monstruosum aliquid & valdè difforme præ se ferat, v pluribus docet idem Toletus cap. 63.

Tertius est eefectus natalium; quandò quis non ex legitimo matrimonio; sed ex fornicatione, adulterio, au aliquo quovis illicito concubitu procreatus est, vt explica idem Toletus cap. 58.

2. Quartus est defectus bonæ famæ; quandò qui contraxit infamiam aliquam; sive ea sit iuris, quâ ratione circulatores, histriones, mimi, comœdi, & alii artes eiusmodi aut officia exercentes, iure tum civili, tum Ecclesiastico censentur infames; sive infamia sit facti; vt quandò quis crimine aliquo notorio & scandaloso contraxit infamiam, v. g. proditione, sacrilegio, & aliis similibus, quæ degradatione vel depositione digna sunt, vt habetur apud eundem Toletum cap. 62 & 74.

Quintus est defectus ætatis ad suscipiendos Ordines requisitæ, de quo dictum est supra tract. de sacram. c. 7.

Sextus est defectus Sacramenti, qui in bigamiâ reperitur: quandò quis pluries matrimonium contraxit: quamvis enim id licitè fiat, tale nihilominùs matrimonium pluries iteratum perfectionem suam omnimodam non habet, quantum ad significationem Sacramenti: non enim perfectè significare potest vnionem Christi Domini cum Ecclesia: quandò vnus vel vna cum pluribus successivè contraxit, vt fusiùs explicat idem Toletus c. 61. Est autem triplex bigamia, vt docet idem author: vera, quandò quis verè & realiter pluries nupsit; interpretativa, quandò viduam in matrimonium duxit: & similitudinaria, vt loqvuntur Doctores, quandò quis post votum solemne Castitatis matrimonium etiam obtentâ dispensatione contrahit.

3. Septimus denique est defectus lenitatis; quandò quis directè vel indirectè morti vel mutilationi alterius, quamvis modo aliquo licito & iusto cooperatur; vt iudices morti reum adiudicantes, accusatores, testes. Scribæ, & alii

alii officiales capitalis sententiæ executioni cooperan-
: hi enim omnes, quandò mors vel mutilatio alte-
s sequitur: sunt irregulares. Item qui alios consilio
l suasionibus inducunt ad accusandum, & ad litem cri-
nalem intentandam, si ex ea lite sequatur accusati con-
mnatio, & eius mors vel mutilatio; non tamen incur
irregularitatem iudex Ecclesiasticus, qui aliquem de-
ādat & tradit brachio sæculari, maximè præmissa pro-
tatione se non intendere vllam pœnam sangvinis, vt
cet Bonacina disp. 7. quæst. 4. de irreg. pun. 1. non eti-
i Inquisitores fidei tradendo aliquos iudici sæculari
nburendos, etiamsi nullam præmittant protestationem:
constat ex Bulla Pij V. apud eundem Bonacinam, qui
am rectè docet Clericum qui alium accusat, si non vin-
tam, nec vllam sangvinis pœnam petat, sed tantùm
isfactionem sibi iustè debitam, non fieri irregularem,
iam si postea sequatur accusati mors vel mutilatio:
od tamen limitari debet, quandò quis in causa pro-
à postulat satisfactionem, præmissâ protestatione se
llam sangvinis pœnam petere: secus verò si accuset
iniuriâ illatâ personis extraneis: tunc enim quam-
prætermittat protestationem, si tamen mors vel
tilatio sequatur, incurrit irregularitatem: ut habetur
cap. *Prælatis*, de homicidio: vbi permittitur quidem
erico conqueri coram iudice de malefactoribus suis,
n verò de iis qui aliis nocuerunt: aliqui tamen Do-
ores, vt Avila, Henriquez, & alii apud Bonacinam su-
à, probabiliter existimant nullam incurri irregularita-
m à Clerico, qui conqueritur coram iudice de illis qui
mnum Domesticis suis aut aliis valdè propinquis, v.
parentibus, aut fratribus intulerunt; quia damnum
ud propter vnionem, quæ cum eiusmodi personis in-
cedit, vt proprium censetur.

4. Qui autem fert testimonium coram iudice contra
um aliquem, si ex eius testificatione mors vel mutila-
sequatur, fit irregularis: vnde personæ Ecclesiasticæ
nquam ferre debent testimonium in eiusmodi causis,
pluribus docet & probat idem Bonacina pun. 3.

Similiter qui pugnat & occidit in bello iusto, quai vis licitè id faciat, fit tamen irregularis, vt habetur capite *Petitio tua*, de homicidio: non tamen fit irregul ris ille qui proficiscens ad bellum iustum alio fine quà pugnandi, hostem invadentem occidit ad propriæ vi defensionem; neque qui hostem oppugnantem mu vrbis, in sui suorumque defensionem occidit, aut q hortatur milites ad fortiter pugnandum hostémque i pellendum & generaliter quicunque in sui vel alioru defensionem; vel etiam in propugnationem honoris s aut rerum suarum alterum occidit, servato tamen mod ramine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis, vt fusiùs e plicat & probat idem Bonacina pun. 6.

§ II.

De irregularitate quæ oritur ex delicto.

1. QVinque sunt præsertim genera delictorum, ob qu irregularitas contrahitur.

Primum est iteratio Baptismi; quandò quis scient rebaptizat aut rebaptizatur; vterque enim contrahit i regularitatem, quod tamen intelligendum est de Bapt smo absolutè reiterato: qui enim sub conditione reb ptizaret infantem, de quo dubitaret an validè baptizat esset, nec peccaret, nec vllam incurreret irregularitatem vt docent Navarrus, Suares, & alii apud Bonacinam d sput. 7. quæst. 3. pun. 3.

Secundum est violatio censuræ in susceptione, vel e ercitio Ordinum; v. g. si quis maiori excommunicat one ligatus recipiat Ordines, aut si excommunicatione suspensione, vel interdicto irretitus exerceat solemnite aliquos actus maiorum Ordinum; vt si Missam celebre aut sacramentaliter absolvat: talis enim fit irregularis vt habetur ex capite *Si quis Episcopus*, 11. quæst. 3. & ca pite *Is qui*, de sententia excomm. Observat tamen Bona cina quòd si quis censura aliqua ligatus exerceret actum

Ordi-

rdinis, vrgente gravi aliqua necessitate, aut ad evitandū iquod scandalum, non incurreret irregularitatem : sicut ec ille qui ex ignorantia, aut inadvertentia, vel oblivine inculpabili idem faceret.

2. Tertium est indignum & indebitum sacrorum Ordium exercitium absque legitima ordinatione : si quis, v. . solemniter ministret in Ordine aliquo sacro, quem on habet ; vt si Sacerdos exerceat actus Ordinis Episcoalis, simplex Clericus Baptismum solemniter admitret : in his enim, & similibus casibus incurritur irreguaritas.

Quartum est crimen hæresis : nam hæretici omnes & postatæ à fide, nec non eorum fautores & defensores fiūt rregulares, etiamsi sint occulti, vt habetur ex capite *Qui in aliquod*, & capite *Presbyteros*, dist. 5. & etiam hæeticorum filii vsque ad secundam generationem, quamvis ab errore parentum recesserint, & veram fidem amplexi sint, vt habetur ex capite *statutum*, de hæreticis : si amen parentes eorum ante mortem Ecclesiæ reconciliati uerint, tunc, quamvis ipsi parentes etiam post hæresis abiectionem maneant irregulares, filii tamen nullam ab is contrahunt irregularitatem.

3. Quintum denique est homicidium & mutilatio: quicunque enim alterum iniustè quocunque modo occidit & mutilat : vel illius iniustæ occisioni vel mutilationi cooperatur, iussu, consilio, auxilio, aut alio simili modo, fit irregularis, vt fusè explicat & probat Bonacina sup. pun. 8. & Toletus lib. 1. cap. 79. & sequent. neque solùm incurritur irregularitas ex homicidio voluntario, sed etiam ex casuali, quod accidit præter intentionem occidentis, si debita diligentia adhibita non fuit : quæ si adhibita fuisset, eiusmodi homicidium seqvutum non fuisset : quod & similiter de mutilatione dicendum est : quod quidem variis exemplis explicat Toletus supr. quæ apud illum videri possunt.

§ III.

Quâ ratione tollatur irregularitas.

1. QVatuor modis tolli potest irregularitas nimirùm susceptione Baptismi, professione religiosa; ablatione seu remotione causæ, & dispensatione legitimâ.

Per Baptismum tollitur quævis irregularitas ex delicto proveniens, vel (vt magis propriè loquamur) per Baptismum fit vt Baptizatus nullam incurrat irregularitatem delictorum, quæ ante Baptismum commisit: non tollit verò irregularitatem quæ oritur ex defectu, si post Baptismum idem defectus remaneat.

Per professionem religiosam tollitur solummodò irregularitas ex defectu natalium proveniens quoad Ordines, non verò quoad prælaturas, vt habetur cap. 1. de filiis presbyterorum.

Aufertur etiam irregularitas ex defectu proveniens, sublatâ causâ ob quam fuerat inducta: v. g. tollitur irregularitas ex defectu ætatis proveniens, per adventum legitimæ ætatis & sic de aliis: vt docet Bonacina q. 5. p. 2.

2. Demùm tollitur irregularitas per dispensationem legitimam; atque in primis summus Pontifex pro supremâ authoritate, quam in vniversam Ecclesiam obtinet, dispensare potest in quavis irregularitate, quæ iure humano introducta est, vt ex communi Doctorum consensu docet Bonacina pun. 1. & constat ex his quæ dicta sunt suprà cap. de Legibus.

Episcopus etiam dispensare potest cum suis subditis in irregularitatibus provenientibus ex delicto occulto, id est, delicto, quod non est publicum seu notorium in ratione delicti, e. g. si quis maiori excommunicatione occultè ligatus publicè celebret, & sic contrahat irregularitatem, poterit Episcopus in illa dispensare: quia licet celebratio sit publica, delictum tamen non est publicum, vt explicat Bonacina supr.

Excipi-

Excipitur tamen irregularitas ex homicidio volunta-
ri proveniens, & ex quocunque delicto deducto ad fo-
rn contentiosum, à quâ solus summus Pontifex di-
ꝑnsat; sicut & à quavis aliâ irregularitate quæ ex de-
u aliquo provenit, vt ex communi Theologorum
nsensu docet Bonacina suprà quæst. 2. pun .
5. Potest nihilominus Episcopus dispensare cùm illegi-
tio ad Tonsuram & minores Ordines, sicut & ad bene-
ſium simplex; ad Ordines verò sacros, & alia beneficia
æ Ordinem sacrum requirunt, dispensare non potest,
vt habetur cap. de filiis Presbyterorum in 6.
Atque hactenus de censuris Ecclesiæ ad maiorem Dei
gloriam & ipsius Ecclesiæ vtilitatem.

APPEN-

APPENDIX
De statu Clericali, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ disciplina.

NE quid eorum quæ personas divino cultui man patas spectant, hoc in opere desideretur, appen cem instar cuiusdam veluti supplementi ad illi calcem subiecimus, in qua breviter adnotavimus ea qu ad Clericalem statum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ discipl nam pertinent, nec in aliis huius libri partibus commod potuerunt explicari: vt quivis sacris Ordinibus initiatu aut Ecclesiasticis ministeriis adscriptus, ob oculos habea & vno veluti aspectu faciliùs intueri possit, quæ sint m neris sibi impositi partes, quidve ratione characteris, a beneficii, seu officii suscepti, præstare teneatur.

ARTICVLVS I.
De primo ad statum Clericalem ingressu.

1. QVoniam in omni actione suscipienda (vt loquitu Catechismus Romanus part. 2. cap. 7. *magnoper refert, quem sibi quisque finem constituat; optimo enim fin posito, rectè omnia consequuntur; qui sacris initiari vo lunt, hoc in primis attendere debent, vt nihil sibi tant munere indignum proponant, &c. Alij enim eo consilio a hanc vivendi rationem se convertunt, vt quæ ad victum ve stitumque necessaria sunt, parent, ita vt præter quæstum nihil aliud in sacerdotio, quemadmodum vulgo cæteri omnes in quovis sordidi artificii genere, spectare videantur: quamvis enim ex Apostoli sententia, naturalis & divina lex iubeat vt qui Altari servit de Altari vivat, tamen quæ-*

stus

& lucri causa ad Altare accedere, maximum sacri-ium est. Alios honoris cupiditas & ambitio ad Sacerdota-i ordinem ducit. Alij vero, vt divitijs affluant, initiari unt: cuius quidem illud argumentum est, quod nisi opu-tum aliquod Ecclesiasticum beneficium eis deferatur, nul-n sacri Ordinis cogitationem habent: hi vero sunt, quos Rator noster mercenarios appellat Heb. 5. &c. Soli vero io in Ecclesiam merito introire dicuntur, qui à Deo legiti-e vocati Ecclesiastica munera eius vnius rei causa susci-unt, vt Dei honori inserviant, &c.

Quibus quidem verbis monentur quicunque in Chri- Domini Clerum coaptari cupiunt, vt antequam il-us sanctuarium ingrediantur, seriò apud se perpendant, um se ad sublime illud vitæ genus divino nutu vocatos noscant, *Neque enim quisquã sibi sumit honorem*, vt ait postolus Heb. 5. *sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.*

2. Quod vt faciliùs & certiùs quisque perspicere pos-, considerare debet nùm à Deo acceperit ea, quæ ad inisteria Ecclesiastica ritè obeunda requiruntur: quos nim vocavit, hos (iuxtà dictum eiusdem Apostoli) *ido-eos effecit Ministros novi Testamenti.*

Atque in primis debet attendere num ulla Censura, rregularitate, aut alio simili impedimento sit obstrictus; um aliquibus pravis inclinationibus aut vitiis cum Cle-icalis vitæ sanctimoniâ è diametro repugnantibus obno-ius sit, num literaturam sufficientem sit adeptus, aut altem ad illam adipiscendam idoneus iudicetur. Consi-eret prætereà quæ sit eius mens, quod consilium; quis oluntatis scopus, in hoc clericali statu ãplectendo quonã ius intentio feratur; *Vniversos enim* (inquit S. Bernar-dus super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia, & n Ordinibus Ecclesiasticis, cæterisq; ad sanctuarium perti-entibus, honorẽ quærentes propriũ, aut divitias, vel corporis oluptatem, postremo quæ sua sunt non quæ Iesu Christi, ma-ifeste prorsus & indubitanter non ea quæ ex Deo est, sed*

ea

ea quæ ex Deo est charitas, sed aliena à Deo, & quæ omnium malorum radix est, cupiditas introducit.

3. Denique quod præcipuum est, Superioris & Pra ti voluntatem auscultetur, non precibus importunis, aliorum interventu animum eius flectere nitatur ; ni abscondat eorum quæ ab eo sciri debent; sed totum illius discretioni & providentiæ permittat.

Porro ad vocationem illam divinam certiùs dignosce dam, conducere plurimùm potest, si (quod à plerisq Sanctorum factum legimus) qui Clericali militiæ a scribi cupit, paululum se à negotiis sæcularibus & mun conversatione subducat, & in aliquo secessu ante act vitæ rationem à seipso reposcat, conscientiæ sordes di genter abstergat, vt purgato mentis oculo, adspirante cœ lestis gratiæ luce, clariùs perspicere possit, quæ sit in tanti momenti divina voluntas: ad quod etiam vi prudentis consilio plurimùm iuvari poterit. Certè Paulus ad Apostolatum ipsiusmet Christi Domini voc destinatus, & cœlestibus gratiis vsque ad miraculum per fusus, nonnisi Ananiæ interventu divinæ voluntatis cons lium agnovit.

ARTICVLVS II.

De Habitu & Tonsurâ clericali.

1. DE his aliquid supr. trã. 1. cap. sacræ ordinationis do ctrinam explicantes delibavimus quæ quoniam non minimi momenti esse cẽsentur, paulò accuratiùs, bre viter tamen hic denuo attingere non erit inutile.

Atque in primis obseruandũ est Ecclesiam sapienti con silio voluisse, *Vt sicut Clerici à laicis discreti esse debent in cõ versatione* (vt dixit S. Anacletus papa Epist. ad Ecclesia per Galliam institutas circa annum Domini 167.) *ita & in Tonsura, & in omni Habitu discreti apparerent.* E quibus Pontificis verbis obiter colligi potest, quàm sit an tiqvus ipsius Tonsuræ Clericalis vsus, quam ab ipso eti

S. Petro

etro incepisse testatur Rabanus lib. 1. de instit. Cler. 2. asseritque sanctum illum Apostolum *hunc ritum zum sumpsisse, vt formã & similitudinem Christi in capiestaret, dum pro redemptione nostra crucis patibulum surus, à nefanda Iudæorum gente acutis spinarum aculeis naretur.*

Hæc autem Tonsura Clericalis duo præsertim secundũ clesiæ institutum requirit, primò vt Clerici comam relaxent aut nutriant: quod in plurimis Conciliis anathemate prohibitũ est, nominatimque in Concilio cinonensi sub Vigilio Papa can. 1. Conc. Romano sub gorio II. cap vlt. Conc. Moguntino, sub Leone IV. 15. Conc. Triburiensi sub Formoso can. 27. & aliis. 2. Secundò vt in modum circuli & coronæ Tonsuram capite gestent: quod etiam plurimorum Conciliorum cretis statutum reperitur ac potissimum Concilii Aquisanensis 1. sub Stephano V. capite 1. Conc. Lateranen- sub Innocentio III. capite 16. Concilii Oxoniensis sub norio III. cap. de habitu Clericorum Conc. Revenna- sub Honorio IV. rubricâ 3.

Similiter etiam clericalis Habitûs deferendi lex, quæ iisdem Conciliis lata est, & in plurimis aliis etiam noi huiusce sæculi confirmata, duo præsertim capita conet. Primum ipsius habitûs materiam spectat, de quâ Concilio Nicano 2. Can. 6. id memorabili decreto nstitutum fuit: *Vt Episcopi & Clerici ex sericis texturis riatum vestimentum non habeant, nec se splendidis vestis exornent.* Quod etiam simili modo sancitum reperiur in Concilio Palentino. capite sexto, & in Concilio Lateranensi sub Leone X. in Bulla reformationis, & in Concilio Mediolanensi 1. sub S. Carolo Boromæo, in uibus & plurimis aliis Conciliis tùm provincialibus, tùm Diœcesanis prohibitæ sunt in privato habitu Clericali selcæ vestes, & lanearum solummodò vsus vniversali proè modum Ecclesiæ praxi approbatus fuit.

3. Secundùm eiusdem clericalis Habitus formam respici-

cit, vt scilicet vestes eiusmodi sint talares: quod habe
ex collectione antiquorum Canonum à S. Martino Brac
rensi Archiepiscopo facta circa annnm Domini 572. &
Concilio Romano sub Zachariâ can. 31. ac vt alia pl
ma Concilia omittamus, demum in Concilio Senon
cap. 24. his verbis *Vestes sint talares, nec nimia amplitu
ne superfluæ, nec plus æquo constrictæ, in quibus Cleric
ordinis honestas & modestia deprehendatur, fastus, iact
tia, vel elationis vitium devitetur.* Præterea vt vestes C
ricales nigri sint coloris: quamvis enim olim violac
color apud quoscunque Clericos in vsu esset (vt obs
vat Baronius ad annum 393. n. 48.) nihilominùs co
munis Ecclesiæ vsus obtinuit nunc, vt colore viola
Episcopis reservato, alii Clerici fusco seu nigro vter
tur, quod etiam in Concilio Mediolanensi 1. cap.
Clericorum vestitu, & in Concilio Burdegalensi ann. 15
& Aquensi, 1585. constitutum est: quas quidem sancti
nes Apostolica Sedes confirmavit.

His autem Conciliorum adeóque Ecclesiæ vniver
toties repetitis decretis, omnes omninò Clericali milit
adscriptos constringi manifestum est: quod quamvis l
sce vltimis temporibus, relaxatâ nonnihil Ecclesiasti
disciplinâ, non ita strictè exigatur ab iis, qui Cleric
solummodò tonsurâ initiati sunt; certum est tamen Cl
ricos beneficia aut officia Ecclesiastica obtinentes, a
Ordinibus Ecclesiasticis, præsertim sacris, initiatos,
Tonsuram & habitum Clericalem strictè obligari; qu
Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 6. de ref. expres
his verbis declaravit: *Omnes Ecclesiasticæ personæ qua
tumcunque exemptæ; quæ aut in sacris fuerint, aut dign
tates, personatus, officia, aut beneficia qualiacunque Eccl
siastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam pe
edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Cleri
calem illorum Ordini & dignitati congruentem, & iuxt
ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non detulerint
per suspensionem ab Ordinibus ac officio & beneficio, ac fru
ctibus,*

us, reditibus & proventibus ipsorum beneficiorum: nec si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per vationem beneficiorum eiusmodi mercerì possint & de- nt.

4. Ex cuius decreti tenore sequitur hodie Clericos Ton- am & habitum Clericalem contemptui aut neglectui pere, sine gravi peccato non posse; cùm pœna suspen- nis generalis in illius legis violatores decernatur, am nonnisi ob peccatum aliquod grave decerni ex an- dictis constat. Vnde Navarrus, Reginaldus, Riccius, nriques & alii apud Bonacinam disp. 8. de sa. or. qu. pu. vlt. docent Clericum in sacris Ordinibus constitu- n aut obtinentem beneficium, peccaturum mortaliter notabili aliquo tempore Tonsuram aut habitum Cle- alem non deferat. Verum est quidem in Conc. Medi tit. de Clericorum vestitu, num. 18. permitti vt Cleri in itinere constitui, breviori & contractiori veste, quā lgò Sotanellam vocant, vti possunt: quod etiam con- ssum reperitur in Conc. Aquensi ann. 1585. approbato Sixto V. S. Pontifice, necnon in Constitutionib. Syno- libus Diœcesis Aletensis, & quarundam aliarum Diœ- seon. Sed tamen accipi debet eo sensu, vt solummo- in itinere, non verò domi, aut ruri, deambulationis atiâ licitum sit Clericis vti hac veste breviori & con- actiori; quæ nihilominùs talis esse debet vt infrà ge- a delabatur, quod in supradictis Conciliis expressè eclaratum est, & vt eius forma Clericus à laico facile stingvi possit.

ARTICVLVS III.

De Beneficiis Ecclesiasticis.

NOmine beneficii Ecclesiastici intelligitur ius per- petuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, propter

propter aliquod officium spirituale authoritate Eccle
constitutum. Lessius lib. 2. de iust. & iur. cap. 34. dub
Sunt autem alia beneficia regularia, quæ solis regu
ribus competunt; & alia sæcularia quæ sæcularibus c
feruntur. Item alia sunt beneficia duplicia, vt loquun
Canonistæ apud Rebuffum in praxi pag. 6. alia simp
cia Duplicia vocantur illa, quæ adiunctam hab
aliquam administrationem aut Eminentiam in Eccles
qualia sunt beneficia curata, Archidiaconatus, Episco
tus, &c. Beneficia simplicia dicuntur illa, quæ null
administrationem aut eminentiam eiusmodi habent, s
tantùm instituta sunt ad preces Deo fundendas, aliáq
divina officia obeunda; tales sunt Capellaniæ, &c. vt
cet Navarrus, & alii apud Lessium suprà, dubio 2.

2. His breviter prænotatis, ex variis & plurimis, q
à Theologis circa beneficia disputari solent, præcipua
maximè scitu necessaria: ex communi & magis recep
probatorum Authorum doctrina hic breviter subiicien
& quæstiunculis aliquot explicabimus.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quot modis beneficia Ecclesiastica licitè ob[ti]neri possint.

1. QVinque præsertim modis beneficia hodie obtin[eri] possunt. 1. Præsentatione seu nominatione patr[o]ni, & institutione collatoris. 2. Electione & confirma[ti]one. 3. Collatione liberâ. 4. Resignatione in favore[m] cum secutâ collatione. 5. Permutatione.

Præsentatio seu nominatio est personæ alicuius id[o]neæ per patronum Episcopo vel alteri, ad quem inst[i]tutio seu collatio pertinet, legitimè facta exhibitio: i[n]stitutio autem est ipsius beneficii iuriumque illius coll[a]tio & attributio: & hæc institutio seu collatio fieri s[o]lum potest per Ecclesiasticos, præsentatio verò etiam p[er] laicos.

Electi

lectio in eo differt à præsentatione, quòd electio fiat
uribus, vt à Capitulo, & à solis Ecclesiasticis, per suf-
gia, præsertimque in prælaturis locum habeat: præ-
atio verò etiam ab vnâ personâ etsi laicâ, & in quo-
beneficii genere. Confirmatio verò est collocatio be-
cii facta electo; sicut institutio est eadem collatio
à præsentato seu nominato.
Collatio libera dicitur, quandò beneficium solo iure
elati datur, nec subest iuri Patronatus.
Resignatio est, quando quis beneficiũ suum liberè resi-
t, seu dimittit in manibus collatoris, in favorẽ alterius.
Permutatio denique, quando hæc resignatio fit causâ
mutandi beneficii cum alterius beneficio. De quibus
eri potest Lessius supr.
2. Quæres vtrum beneficia sint semper dignioribus
nferenda. Respondetur quod licet is, qui resignat be-
ficium in favorem alterius, non teneatur quærere di-
issimum, sed sufficiat si dignus sit resignatarius: electo-
; tamen, præsentatores & collatores tenentur semper
antùm in ipsis est, curare vt dignissimis conferantur
neficia, præsertim curam animarum annexam haben-
, vt ex S Thoma, & pluribus aliis Theologis docet
ssius suprà, dubio 14. idque variis SS. Patrum authori-
tibus fusè probat; ita ut peccet mortaliter is quis ele-
t, præsentat, aut confert beneficium, præsertim curam
imarum annexam habens, digno, prætermisso absque
la causâ legitimâ eo, qui notabiliter dignior & aptior
detur, speratúrque multò meliùs functurus officio.
uod etiam confirmari potest ex Concil. Trident. sess.
4. cap. 1. vbi dicitur expresè, *Omnes & singulos, qui ad
romotionem præficiendorum quomodocunq; ius habent, mor-
aliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles
psi iudicaverint non quidem precibus vel humano affectu,
ut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus me-
itis præfici diligenter curaverint.*
Dictum est, absque legitimâ causâ, quia si v. g. patro-
nus

nus præsentet dignum, collator conferre tenetur, etsi
os magis idoneos noverit: Item si beneficium ex insti
tione sua conferendum sit alicui ex certa familia; ti
enim aptissimo ex illa familia conferendum erit, n
verò aliis etsi aptioribus.

Quocunque autem modo beneficium aliquod obtin
atur, cavendum est præ cæteris simoniæ peccatum, qu
in prædictis omnibus obtinendi beneficii modis reper
potest, tam ex parte obtinentis, quàm conferentis aut p
troni: de quo quidem peccato, quoniam nimis creb
evenire solet, paulò accuratiùs nobis agendum est.

QVÆSTIVNCVLA II.

Quibus modis simonia, tùm in aliis casibus, tùm præsertim in obtinendis beneficiis committi possit.

1 SImoniæ peccatum à Simone Mago nomen accepi eò quòd primus dona Spiritus sancti pecuniâ eme voluerit, Act. 8. & vt loquitur S. August. tract. 10. S. Ioan. *Volebat emere Spiritum sanctum; quia volebat vendere Spiritum sanctum*: ex quo factum est vt pecc tum illud, quo spirituale aliquid aut spirituali annexi pecunia, aut aliqua re pretio æstimabili emitur aut ve ditur, *Simonia* nuncupetur. Quam grave sit autem illu peccatum, patet tùm ex obiurgatione asperrima, qu S. Petrus erga præfatum Simonem vsus est; tùm etia ex eo quòd cap. *Reperiuntur*, 1. q. 1. appellatur *Execr bile flagitium*: & cap. *sicuti*, 1. de simonia, dicitur *S moniacam pestem sui magnitudine alios animæ morbos vi cere*: Et capite *sane*, 15. *quæst.* 13, dicitur, *Instar publi criminis læsæ Maiestatis esse puniendam.*

2. Est autem triplex simonia (vt docet Toletus lib, cap. 86.) mentalis, conventionalis, & realis. Simon

menta-

entalis duplici modo contingere poteſt: primò, cùm is deliberatè vult emere aut vendere aliquid ſpirituale: zundò cùm aliquid exteriùs facit cùm intentione emenaut vendendi aliquid ſpirituale, ſine vllo pacto externo; ſi quis obſequium præſtet prælato aut patrono hâc inntione: vt conferatur illi beneficium in obſequii mercedem.

Simonia conventionalis eſt, quandò aliquod pactum xternum intervenit; quod tamen ſive ex vtraque ſive alterultra nondum executioni mandatum eſt.

Simonia realis eſt, quando ex vtraque parte pactum xecutioni mandatum eſt.

Quocunque autem modo ſimonia committatur, eſt mper graviſſimum peccatum; non tamen incurruntur œnæ adversùs ſimoniacos decretæ, niſi propter ſimonin realem, aut propter conventionalem, quæ in confientia reperitur, vt docet & probat Leſſius ſup. dub. 27. ex infrà dicendis patebit.

3. Quoniam verò innumeris propè modis hoc peccaum committi poteſt, quos ſigillatim perſequi nimis proxũ foret: proponemus hîc regulã generalem commuter à Theologis receptã qua dignoſci poterit in quovis ſu particulari, vtrùm ſimoniâ committatur, necne: Ad ius faciliorem intelligentiam ſupponimus 1. nomine i ſpiritualis, quæ per ſimoniam vendi aut emi dicitur, telligi à Theologis, vt rectè obſervat Leſſius lib. 2. cap. 5. dub. 1. non id omne, aut ſolum, quod eſt incorporem; ſed id quod eſt aliquo modo ſupernaturale, ſive ſit liquid reale, ſive aliquid morale tantùm, ſive in modum ctûs, ſive in modum habitûs, vt ſunt virtutes ſupernatuales, gratiæ gratis datæ, aut gratum facientes, Sacramena, & quivis vſus poteſtatis alicuius ſupernaturalis, vel tiam id quod eſt rei ſupernaturali annexum, vt ſunt eneficia Eccleſiaſtica, &c.

Supponimus 2. pecuniam, aut aliquid pecunia æſtimaile, vario & multiplici titulo pro aliqua re ſpirituali

Ee dari

dari posse: scilicet vel per modum pretii ipsius rei supe naturalis, vel per modum eleemosynæ & sustentationis quæ Ministro Ecclesiastico tribuitur; vel per modu oblationis quæ Deo fit in persona Ministri; vel per mo dum liberalis & gratuitæ donationis, aut denique pe modum laudabilis consvetudinis ab Ecclesia approbatæ

Supponimus 3. ex communi & recepta Theologoru doctrina, cuius probatio videri potest apud Lessium sup dub. 4. duplicem esse simoniam, aliam iure divino, alia iure humano & Ecclesiastico prohibitam: e. g. venditi quævis aut emptio rei spiritualis supernaturalis, est si monia iure divino prohibita, vt ex variis Scripturæ loci probat Lessius; venditio autem aut emptio rei alicuiu temporalis, quæ alicui rei spirituali annexa est, v. g. em ptio aut venditio beneficiorum Ecclesiasticorum, quoa partem temporalem, simonia est Ecclesiastico iure vet ta: quia, vt idem Lessius fusè declarat, quamvis ius a percipiendos fructus beneficii materialiter & seorsim quovis officio spirituali & sacro consideratum, sit al quid temporale, quod proinde divino iure non est ven dibile, Ecclesiasticis tamen legibus quæ ab eodem Lessi & aliis Doctoribus fusè citantur, ob reverentiam rei sp ritualis annexæ prohibitum fuit, ne tale ius vendi posse vnde sicut Ecclesia potest decreto aliquo suo locum m erialem divino cultui dicatum reddere immunem, i vt qui violat immunitatem illam Ecclesiastico iure i troductam, peccet contra virtutem religionis, adeóq peccatum sacrilegii committat: ita rem temporalem r spirituali annexam, propter annexionem illam potest venditione reddere immunem, ita vt si vendatur aut matur pretio aliquo temporali, venditio illa aut empt simoniaca censeatur.

4. His suppositis, ad dignoscendum in quibus casib simoniæ labes incurratur, vel non incurratur, genera regula hæc esto. Quotiescunque aliquid spirituale, v spirituali annexum, eo sensu qui suprà explicatus est,

mitu

nitur aut venditur: id est, quotiescunque pro tali re accipitur aut datur aliquid pecunia æstimabile, tanquam illius pretium, toties peccatum simoniæ committitur: secus verò si alio titulo detur, vel accipiatur: tunc enim perpendendum est qualis sit ille titulus, an verus & legimus, an verò fucatus & ad palliandam simoniam appositus.

Ex quo intelligitur ad rationem simoniæ duo præserm requiri quorum vnum est pretium, qualis est pecunia, aut quidvis aliud pretio aliquo æstimabile, quale est munus à lingua, vel à manu, vel ab obsequio, vt communiter docent Theologi: alterum est veluti merx, scilicet res aliqua spiritualis, aut spirituali annexa, quæ tali pretio æstimatur, eoque venditur aut emitur: vnde quotiescunque hæc duo simul concurrunt, toties committitur simonia; si verò vel vnum illorum desit, non committitur.

Ex antè dictis sequitur 1. non esse simoniam, si pretium aliquod vel merx recipiatur pro munere docendi scientiam aliquam naturali industriâ comparabilem: quia eiusmodi scientia non est quid supernaturale: & prætereà, vt rectè observat Alensis 2. p. 185. num. 3. merx illa propriè loquendo non tam datur pro doctrinâ, quàm pro labore docendi, qui est pretio æstimabilis: qua ratione etiam licitè merces aliqua honesta, pro tradenda Theologiæ doctrina dari & accipi potest ratione laboris, qui in scientia adeò sublimi & ardua rectè explicanda, non nisi maximus esse potest, quique proinde ipsius corporis vires valde exhaurire solet: quod etiam docent Adrianus, Caietanus, Victoria, Sotus, Suares & alii apud Laymann. cap. 7. de sim. Parag. 4.

5. Sequitur 2. neque etiam committi simoniam, si Sacerdotes stipendium seu honorariū accipiant pro celebrationibus Missarum, exequiis mortuorum, aliisque functionibus Ecclesiasticis, quando illud non datur per modum pretii, sed per modum Eleemosinæ & sustenta-

tionis ; aut laudabilis consvetudinis ab Ecclesia approb
tæ : vnde Apostolus 1. Cor. 9. dicit quòd *Qui in sacrar
operantur, quæ de sacrario sunt, edunt; & qui Alt
ri deserviunt, cum Altari participant:* & cap. *ad Apost
licam audientiam,* de simonia, expressè habetur, quò
quamvis Sacerdotibus & Clericis, pro his & similibu
pecuniam exigere & extorquere prohibitum sit: lai
tamen laudabilem consvetudinem pia erga sanctam E
clesiam devotione introductam infringere non debent
sub prætextu canonicæ pietatis; sed quod per Episcop
ad id possunt compelli.

Sequitur 3. nullam quoque committi simoniam, quan
dò pro dote puellæ, quæ vitam religiosam vult profi
teri, aliquid ab ea vel eius parentibus accipitur; cùm
id accipiatur per modum sustentationis: secùs verò
præcisè pro ipsa susceptione ad statum religiosum al
quid acciperetur, quia tunc esset id omnino simoniaci
vt docent S. Thomas, Sotus, Sylvester, Suares apud Lay
mann. cap. vlt. de sim. Parag. 4. qui etiam meritò dub
tat vtrùm, quandò monasterium dives est, licitum si
aliquid eiusmodi titulo sustentationis exigere. Cer
Sanctus Doctor 4. dist. 25. quæst. 3. art. 2. qu. 2. ad
apertè declarat. *Quando sine gravamine Monasterij rec
pi potest novitius, simoniacum est aliquid exigere:* cui sul
scribunt Caietanus, Victoria, Rosella; Armilla, Lessius
Suares, & alii apud Laymann. suprà, & Innocentius II
in Concilio generali Lateranensi cap. 64. habeturque ca
Quoniam, de simonia, penitùs prohibuit, ne Moniali
pro aliis in cœtum & monasterium suum coaptandis
admittendis, pretium ullum recipiant prætextu paupe
tatis, non quidem veræ, sed fictæ & simulatæ. Quan
vis autem Lessius cit. cap. 35. dub. 12. Tolet. lib. 5. ca
89. & quidem alii Theologi nitantur excusare praxim
lam, quæ in omnibus fermè Monasteriis etiam ditissim
nunc viget, vt in ea nonnisi mediante dote ac preti
sub obtentu sustentationis pateat aditus; idem tam

Lessiu

...essius fatetur id esse verum avaritiæ signum, & speci... simoniæ redolere.

6. Sequitur 4. nullam esse simoniam, quandò cali... & alia vasa & vestimenta sacra venduntur aut emun...r, quia vt ex communi Theologorum consensu docet ...ares lib. 4. cap. 4. num. 12. hæc & similia, quamvis ...nsecrata & cultui divino dicata, remanent semper se...ùm se pretio æstimabilia, ac proinde vendibilia: con...cratio enim nonnisi accidentaliter illis annectitur, si ...men maiori pretio venderentur, quia consecrata sunt, ...nc simonia committeretur, vt docet Toletus suprà, & ...tis per se patet.

Quod autem spectat ad simoniam quæ in beneficiis ...cclesiasticis reperiri potest, vt faciliùs & certiùs digno...i possit, inquibusnam casibus id contingat, observa...ones aliquas ex magis communi & recepta Doctorum ...ntentiâ hîc breviter subiicemus.

Prima est, nullam esse simoniam resignare beneficiũ ...n favorem tertii cum clausulâ, *Non aliter, non aliàs*, ...uandò eiusmodi resignatio fit in manibus Summi Pon...ificis, vt ex Rebuffo, Navarro, & aliis docet Lessius ...ap. 35. dub. 14. & satis ex cõmuni vsu & praxi constat.

Secunda, nullam quoque esse simoniam, resignare be...eficium in manibus eiusdem Summi Pontificis, reser...atâ aliquâ moderatâ pensione, vt docet idem Author ...dub. 15. & ex communi vsu satis patet. Imò qui vult re...signare in favorem tertij sub onere alicuius pensionis, potest licitè cum illo transigere de illa, non quidem ab...solutè, sed sub beneplacito summi Pontificis, aliàs si ab...solutè faceret, simoniam committeret.

7. Quæres vtrùm is, qui resignat sub onere pensionis, ad faciliorem & tutiorem illius solutionem de hypothe...câ aliquâ aut fideiussore cum resignatario convenire lici...tè possit. Respondetur posse dummodò fiat sub eiusdem summi Pontificis beneplacito, & illius authoritate con...firmetur; aliàs illicitum fore, ac simoniam redolere, vt

docet idem Lessius: qui etiam rectè monet in resignationibus quibuscunque, omne pactum de onere temporali quod iure non est annexum, licitè fieri non posse absque legitima authoritate Superioris: quod maximè observandum est.

Tertia, resignare vel conferre beneficium alicui in confidentiam, id est ex intentione illum obligandi, vt post aliquod tempus, propinquo vel amico resignantis, aut conferentis, aut cuiusvis alteri resignet, aut ut pensionem ex eo alteri solvat, esse simoniam confidentiæ mentalis: si verò pactum intercedat, esse confidentiam simoniæ realis, quæ pœnas iuris infert, vt docet idem Lessius dub. 16. & habetur in Pii V. Bulla quam refert Navarrus cap. 23. num. 110.

Quarta est, beneficia non posse licitè permutari sine Prælati authoritate: & hanc permutationem non modò illicitam esse ac simoniam redolere, sed etiam irritam ac invalidam, vt habetur apud eundem Lessium dub. 17.

Quæres vtrùm in permutatione beneficiorum compensari possit fructuum inæqualitas. Respondetur posse, dummodò id fiat ex licentia & authoritate summi Pontificis, vel reservando pensionem ex beneficio quod ampliores habet proventus, vel aliquid præstando, quod ab ipso Pontifice, tanquam iustum & licitum approbetur; vt docet idem Lessius supr.

Quinta est, illum qui habet ius in beneficio aliquo, seu cui beneficii collatio legitimè facta est, posse pretio redimere vexationem iniustam, si fortè quis illum à possessione capienda impediat; nec in ea redemptione vllam committi simoniam, vt ex S. Doctore, Soto, Navarro, & aliis docet Lessius lib. 18.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quænam sint pœnæ contra simoniacos constitutæ.

1. POEnæ illæ secundùm iuris dispositionem non incurruntur, nisi ob simoniam commissam in Religionis ingressu, Ordine, & Beneficiis. Atque

Atque in primis excommunicantur tam dantes quàm
cipientes aliquid ſimoniacè pro ingreſſu Religionis; &
ui ſic admiſſi ſunt, nonniſi ex diſpenſatione Ordinarii
Monaſterio illo manere poſſunt, vt patet ex extravag.
rbani IV. quæ incipit: *Sanè non in Vinea Domini.*

Similiter is, qui confert Ordines ſimoniacè, eſt excommunicatus, vt habetur extravag. *Cum deteſtabile*, de ſimoniâ: eſt etiã ſuſpenſus à collatione cujusvis Ordinis, etiam Tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium; interdictus eſt etiam illi Eccleſiæ ingreſſus: & ſi contra ſuſpenſionem vel interdictum illud aliquid fecerit, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum, nullusque poteſt illum abſolvere præter ſummum Pontificem; etiamſi delictum ſit occultum, vt habetur in Bullâ Sixti V. editâ in malè promoventes & promotos: quod intelligendum eſt pro iis locis, in quibus Bulla illa promulgata & recepta fuit: exiſtimat ſiquidem Leſſius du. 24. illam plerisque in locis ignorari, proindéque non eſſe receptam.

2. Qui autem Ordinem aliquem ſimoniacè ſuſceperit, eſt excommunicatus ipſo facto, vt habetur cit. extravag. *Cum deteſtabile*: eſt etiam ſuſpenſus ab executione ſuorũ Ordinum, vt ibidem dicitur; & per ſupradictam Bullam Sixti V. privatur omnibus dignitatibus, officiis, beneficiis, & efficitur inhabilis ad omnia, nec ab alio quam à Romano Pontifice abſolvi poſſe dicitur.

Denique qui beneficium ſimoniacè confert, aut conferri procurrat, eligendo, præſentando, confirmando, commendando, eſt ipſo facto excommunicatus, vt habetur ex citat. extravag. *Cum deteſtabile*: quæ pœna etiam ibidem decernitur contra illos, qui operam ſuam interponunt, vt beneficium ſimoniacè obtineatur, vel vt Ordo ſimoniacè conferatur.

3. Qui verò beneficium per talem ſimoniam acquirit, eſt ipſo facto excommunicatus, collatio ac proviſio

benefi-

beneficii nulla est: nullumque ius tribuit, vt in eâdē extravaganti statuitur, ac insuper fit inhabilis ad idē beneficium obtinendum, vt habetur capite *Nobis fuit*, d simonia, & capite penultimo de electione. Quæ pœn similiter inflictæ sunt contra eos, qui simoniam confidei tiæ committunt, vt fusiùs explicat Lessius dub. 26.

Quæres vtrùm pretium simoniacè acceptum sit resti tuendum. Respondetur quòd, quamvis Navarrus cap 23. num. 103. & 104. & quidam alii Theologi existimen nullam ad id esse obligationem; probabilior tamen & tutior videtur sententia Adriani, Henrici, Soti, & plurimo rum aliorum Doctorum apud Lessium dub. 28. qui asse runt pretium illud esse restituendum, non quidem ei qui dedit, sed Ecclesiæ vel pauperibus, vt ex S. Thoma, & aliis probat idem Lessius dub. 31.

QVÆSTIVNCVLA IV.

Vtrùm licitum sit plura simul beneficia possidere.

1. VT huic quæstiunculæ satisfiat, nihil aptius afferre possumus, quàm ipsius Concilii Tridentini decretum, in quo quis esset vniversæ Ecclesiæ sensus super hâc re, declaravit sess. 24. cap. 17. his verbis. *Cùm Ecclesiasticus ordo pervertatur, quando vnus plurium officia occupat; sanctè sacris Canonibus cautum fuit, neminem debere in duabus Ecclesiis adscribi: verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu seipsos, non Deum decipientes, ea quæ benè constituta sunt variis artibus illudere, & plura simul beneficia obtinere non erubescunt, sancta Synodus debitam gerendis Ecclesiis disciplinam restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscunque personis quocunque titulo, etiamsi Cardinalatus honore fulgeant, mandat observari: statuit in posterum vnum tantum beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur: quod quidem si ad vitam eius, cui confertur honestè sustinendum non*

suffici-

fficiat; liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dum-odo vtrumque perſonalem reſidentiam non requirat, ei-m conferri. Hacque non modò ad Cathedrales Eccleſias, d etiam ad alia omnia beneficia, tam ſæcularia quàm re-ularia quæcunque, etiam commendata pertineant; cu-ſcunque tituli ac qualitatis exiſtant.

Ex quibus Concilii verbis quædam ſcitu neceſſaria, & bſervatu digniſſima colligere poſſumus.

2. Primum eſt, quòd quamvis habere plura benefi-ia non ſit intrinſecè malum, alioquin nullo in caſu ſu-er illis diſpenſari poſſet, non eſt tamen ex ſe omninò ndifferens; ſed eſt ex genere eorum quæ deformitatem uandam & inordinationem præ ſe ferunt, cùm Concili-m dicat pluralitate illâ ordinem Eccleſiaſticum per-erti; proindéque nonniſi adhibitis certis circumſtantiis honeſtari poſſe: quæ eſt expreſſa S. Thomæ doctrina uodlib. 9. art. 15. cui communiter alii Theologi ſub-cribunt.

Secundum eſt, pluralitatem illam præſertim in benefi-iis curam animarum habentibus cenſeri illicitam, vt xpreſsè declaratur in Concilio Tridentino loco ſup. cit. & in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 13. uod etiam ſimiliter intelligendum eſt de aliis quibus-unque incompatibilibus, quales ſunt dignitates, perſo-natus, officia, & alia omnia beneficia quæ reſidentiam requirunt: quæ quidem plura ſimul retineri non poſ-ſunt: quamvis vnumquodque eorum ſeorſim ad vitam honeſtè ſuſtentandam non ſufficiat, vt ex Concilii ver-bis ſatis conſtat. Eſt tamen verum aliquando in iſta plu-ralitate beneficiorum incompatibilium Summum Ponti-ficem diſpenſare poſſe, quando evidens & notabilis Ec-cleſiæ neceſſitas vel vtilitas id exigit; qua ratione ſan-ctus Gregorius, Martinum, Paulinum, Agnellum, & ali-os Epiſcopos, duobus ſimul Epiſcopatibus præeſſe voluit: verùm de illa neceſſitate & utilitate Eccleſiæ, an talis ſit, quæ pluralitatem illam coram Deo excuſet, penes ipſum Summum Pontificem eſt iudicium. Terti-

3. Tertium est, licitum esse plura beneficia compat-
lia simul obtinere, si ita necesse sit ad honestam vitæ
stentationem, vt ex citato Concilii decreto habetur. Co
patibilia autem beneficia in diversis quidem Ecclesiis c
stentur ea, quorum saltem alterum ad residentiam per
nalem non obligat; in eadem autem Ecclesiâ comp
bilia beneficia dicuntur ea quæ non sunt uniformia,
quæ ad easdem functiones minimè concurrunt, quæ p
indè in casu supradictæ necessitatis simul retineri posse
nisi alicuius specialis Ecclesiæ constitutio, vel consve
do repugnet, vt docet Navarrus, Lessius, & alii apud L
mannum tract. 10. cap. 8. de benef. 6.

Qualis autem sit honesta illa vitæ sustentatio cui
necessitas pluralitatem illam beneficiorum coram D
excuset, prudentis ac timorati viri iudicio detern
nandum est, qui spectatis & perpensis circumstantii
status, conditionis, ætatis, personæ, & aliis similibus,
ex æquo & bono diiudicare debet: alia siquidem ce
setur esse honesta vitæ sustentatio requisita in Episcop
alia in Sacerdote inferioris ordinis: alia item esse sol
ratio victûs in persona multùm nobili & illustri, alia
ignobili. Constat etiam virum doctum, ingeniique do
bus, præcellentem, ac pro bono communi Ecclesiæ lab
rantem, uberiori annonâ indigere, non quidem ad deli
as aut fastum; sed ad sustentandas corporis vires, v
ad alia adiumenta necessaria comparanda.

4. Quartum denique est, cessante causâ rationabili
iustâ, sive honestæ sustentationis, sive necessitatis aut vt
litatis ipsius Ecclesiæ (vt suprà dictum est) illicitum e
se plura beneficia, quamvis compatibilia, simul retiner
nec ad id vllam Summi Pontificis dispensationem poss
suffragari, cùm hæc beneficiorum qualiumcunque plu
ralitas iuri naturali repugnet, quando nullâ iustâ & r
tionabili causâ cohonestatur. Ita sentit Sanctus Bernar
dus Epist. 271. ad Theobaldum Campaniæ Comitem
& lib. 3. de Consideratione ad Eugenium cap. 6. & Sa
ctus

us Thomas cit. quod lib. 9. art. 5. Ita etiam docent Paludanus, Adrianus, Gabriel, Sylvester, Maior, Caietanus, Azorius, Navarrus, & plures alii, quos citat & sequitur Laymannus suprà: quibus addere possumus Cardinalem Bellarminum in Epistola ad Episcopum Theanum nepotem suum; vbi postquam dixit sacros Canones horrere multiplicitatem beneficiorum, addit Theologos Parisienses post longam disputationem anno 1238. definiisse, *Neminem posse duo beneficia, si vnum sufficeret ad eum alendum, obtinere sine peccato mortali.*

Cæterum an præter Ecclesiæ necessitatem & vtilitatem, & honestam vitæ sustentationem, subesse possit aliqua alia causa iusta & rationabilis, ob quam dispensatio super pluralitate beneficiorum compatibilium lic. è postulari & validè impetrari queat, Doctorum iudicio discutiendum relinquentes, hoc solùm observamus huic beneficiorum pluralitati absque vllâ legitimâ causâ minimè suffragari consvetudinem & vsum à multis introductum; cùm (vt rectè monuit Bellarminus in admonitione ad Clement. VIII.) vsus ille tanquam pravus, & abusivus à Concilio Tridentino sit abrogatus.

QVÆSTIVNCVLA V.

Qualiter se beneficiarij gerere debeant in expendendis benefitiorum suorum reditibus.

I. TRia sunt genera bonorum, quæ beneficiarii possidere possunt: *Patrimonialia*, quæ ipsi hæreditate, vel industria, vel donatione, vel alio modo, quo laici solent, sibi acquirunt: *Quasi patrimonialia*, quæ ipsis tanquam Clericis obveniunt, ob functiones aliquas Ecclesiasticas, v. g. ob Missæ celebrationem, concionem, cantum Ecclesiasticum, &c. *Merè Ecclesiastica*, quæ ratione beneficii alicuius, v. g. Canonicatûs, Decanatus &c. percipiuntur. Et de bonis quidem patrimonialibus certum est benefici-

arios

arios (secundùm doctrinam Sancti Thomæ 2. 2. quæ
188. art. 7 Lessij lib. 2. cap. 4. dub. 6. Laymann. cap.
de benef. & aliorum communiter Theologorum) libe
disponere posse: cùm eiusmodi bonorum verum habea
dominium, perinde ac laici: neque enim per Clericat
aut Ordinis susceptionem fiunt dominii incapaces, neq
se bonorum dominio abdicant, proindéque bona patrim
nialia pro libito expendere possunt, dummodò tam
in eis expendendis nihil ab ipsis fiat, quòd iustitiæ vel ch
ritati repugnet. Idem quoque de bonis quasi patrimoni
libus dici posse censent Ioannes Maior, Covarruvias, N
varrus, Lessius & alii, quos, citat & sequitur Laymann
supr. & etiam de bonis merè Ecclesiasticis, seu de redit
bus beneficiorum, quoad eam partem tantùm quæ co
gruæ cuiusque sustentationi necessaria est.

2. Difficultas igitur præcipua de ea parte redituum
proventuum Ecclesiasticorum, quæ congruæ & honest
sustentationi minimè necessaria est, ac proinde ipsis b
neficiariis superflua: de quâ quæritur qualiter ab ipsis e
pendi debeat. Cuius quidem difficultatis resolutio pe
dere videtur ex altera quæstione, num scilicet beneficia
rii habeant verum & proprium dominium illius parti
fructuum & redituum suorum, quæ congruæ & hone
stæ illorum sustentationi necessaria non est: de qua r
duæ sunt celebres doctorum sententiæ.

Prior est Maioris, Paludani, Navarri. & aliorum apu
Lessium suprà, qui censent beneficiarios non esse domi
nos illius partis redundantis, sed tantùm dispensatores
proindéque obligari ex iustitia ad partem illam in pio
vsus expendendam; aliàs si secùs fecerint, non mod
peccare mortaliter, sed etiam ad restitutionem obliga
ri, id est teneri tantumdem ex aliis bonis in pia oper
impendere. Posterior sententia est eorum, qui docen
post erecta beneficia, cæterosque proventus singulis ti
tulis assignatos: beneficiarios effici absolutè dominos
omnium proventuum, ita vt quamvis partem superfluam
in pio-

profanos vsus expedendo mortaliter peccent, non tamen ad vllam restitutionem faciendam obligentur. Ita otus, Covarruvias, Franciscus Sarniento, & alii quos tat & sequitur idem Lessius suprà.

3. Quamvis autem ambæ illæ sententiæ propter auhoritatem gravium & insignium Theologorum qui eas propugnant, & rationes quibus fulciuntur, sint valdè probabiles: prior tamen, vt ipsemet Lessius fatetur, tuior est, & in praxi consulenda; licet damnari non debeat is, nec à Sacramento Pœnitentiæ arceri, qui posteriorem amplecteretur, nec ab illâ recedere vellet.

Cæterùm sive beneficiarii censeantur esse domini redituum suorum, sive solummodò dispensatores, certum est & apud omnes in confesso, peccaturos illos, si portionem illam redundantem profanis vsibus, aut propinquis ditandis impendant: quod apertè constat ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 1. de reformat. quod quidem caput quoniam multa super quæstione quam tractamus, continet observatu dignissima, quæ quivis in beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis constitutus maximè ob oculos habere deberet, integrum hic subiicimus. Sic igitur Concilium: *Optandum est, inquit, vt ij, qui Episcopale ministerium suscipiunt* (ea verò quæ de Episcopis, de quibuscunque etiam aliis beneficiariis intelligenda esse intrà declarat) *quæ suæ sint partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum; sed ad labores & sollicitudines pro Dei gloriâ vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est, fideles reliquos ad religionem innocentiamque faciliùs inflammandos, si præpositos suos viderint, non ea quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac celestem patriam cogitantes. Hæc cùm ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipuâ esse sancta Synodus animadvertat, admonet Episcopos omnes vt secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis ac vita actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant: in primis vero, ita mores suos omnes*

compo-

componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, conti nentiæ, ac quæ nos tantopere commendat Deo, sanctæ hum ilitatis exẽpla petere possint. Quapropter exẽplo Patrũ nostr rum in Concilio Carthaginensi, non solùm iubet vt Episcop modesta supellectili & mensa, ac frugali victu contenti sint verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo ca veant, ne quid appareat quod à sancto hoc instituto sit alie num; quodque non simplicitatem, Dei zelum: ac vanita tum contemptum præ se ferat. Omnino vero eis interdicit ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresve suo augere studeant: Cùm & Apostolorum Canones prohibeant ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: imò quàm maximè potest, eos sancta Synodus monet, vt omnem huma num hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affe ctum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium ex tat, penitus deponant. Quæ vero de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Ecclesia stica, tam secularia quàm regularia obtinentibus pro gra dus sui conditione observari, sed & ad sanctæ Romanæ Ec clesiæ Cardinales pertinere decrevit, quorum consilio apud Sanctissimum Romanum Pontificem, cum vniversalis Eccle siæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus & vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.

QVÆSTIVNCVLA VI.

Quæ sit obligatio beneficiariorum ad residentiã.

1. RESidentiæ nomine intelligitur assiduitas commorationis in loco beneficii, ad obsequia Ecclesiastica personaliter reddenda: vnde colligitur, vt rectè observat Sylvester, verbo *Residentia*, illum qui in loco benefi-

cii

ii commoraretur, sed nullum vnquam per se præstaret officium, cùm posset, & deberet, non censendum esse residere.

Ad residentiam igitur personalem eo modo intellectã, obligantur in primis omnes habentes beneficia, quibus animarum cura incumbit, vt expresse declaratur in Concilio Tridentino sess. 23. cap. 1. de reform. his verbis: *Cum præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, &c. quæ omnia ab iis nequaquam præstari & impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant & assistunt, sed mercenariorum more deserunt, &c. declarat sancta Synodus omnes Cathedralibus Ecclesiis præfectos obligari ad personalem in sua Ecclesia vel Diœcesi residentiam, vbi iniuncto sibi officio defungi teneantur, &c.* Et infrà: *Eadem omnino etiam quoad culpam, amissionem fructuum & pœnas, de Curatis inferioribus, & aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiast. cum curam animarum habens obtinent, sacrosancta Synodus declarat & decernit.* In illo tamen capite permittitur Episcopis singulis annis, siue continuè, siue interruptè, à suis Ecclesiis, siue Diœcesibus, ex iustâ aliquâ causâ abesse per duos, aut ad summum tres menses.

2. Ex eodem etiam capite colligunt Doctores, Curatos seu Parochos, & quosvis alios beneficium Ecclesiasticum curam animarum habens obtinentes, ab Ecclesiis seu parochiis, per duos tantùmmodò menses siue continuè, siue interruptè quotannis abesse posse, idque nonnisi iustâ aliquâ ex causâ, & dummodò idoneos vicarios ab Ordinariis approbatos substituant: ita vt grex ipsorum curæ commissus nihil ex eiusmodi absentiâ detrimenti patiatur.

Vtrùm autem huius bimestris absentiæ causa per Episcopum approbari debeat, illiusque licentia obtineri, non satis expresse declarauit Concilium: Lessius approbationem illam & licentiam Episcopi requiri affirmat loco suprà citato, Navarrus verò cap. 25. numero 121. negat:

negat: videtur autem probabilissima sententia Laymani, qui hac in re tutissimum esse dicit, cuiusque Dioeceseos consvetudinem & statuta Episcopalia sequi.

Qui autem sive Episcopi, sive Curati, vltra præfatum tempus, à iure concessum non resident: præter culpam mortalem quam incurrunt, etiam fructus pro tempore absentiæ suos non faciunt, vt habetur ex citato decreto Concilii: quod tamen Laymannus intelligi posse existimat eo solum casu, quo ex pastoris absentia damnum aliquod notabile illatum Ecclesiæ foret.

3. Quod spectat ad alios beneficiarios, qui officium aliquod Ecclesiis quibus adscripti sunt, personaliter præstare debent, quales sunt ii, qui obtinent dignitates, Canonicatus, præbendas vel portiones vel in cathedralibus vel collegiatis Ecclesiis; decrevit Concilium sess. 24. cap. 12. de reform. vt illis non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut consvetudinis, vltrà tres menses ab iis Ecclesiis quolibet anno abesse, salvis nihilominùs earundem Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius servitium acquirunt, alioquin pro tempore absentiæ privandos esse fructibus decernit: super quâ re legitima cuiusque Ecclesiæ consvetudo consulenda est & servanda.

Sunt autem quædam causæ, ob quas diuturnior absentia quorumcunque beneficiariorū etiam curā animarum habentium licita reddi potest, quales sunt (vt loquitur Concilium sess. 23. cap. .) *Christiana charitas, vrgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ vel reipublicæ vtilitas*: quæ tamen causæ vt legitimæ censeantur, a Superioribus probari debent, nisi quandò absentia contingit ob aliquod munus & reipublicæ officium Episcopatibus aut aliis beneficiis adiunctum.

QVÆ-

QVÆSTIVNCVLA VII.

uanam requirantur dispositiones, vt quis censeatur idoneus ad beneficium aliquod Ecclesiasticum.

PRima est, vt sit ex legitimo thoro procreatus: illegitimus enim cuiuscunque beneficii incapax est, nisi m eo dispensetur: dispensatio autem illa in Episcopaus & aliis beneficiis curam animarum habentibus noni per Summum Pontificem dari potest; in aliis autem neficiis simplicibus etiam per Episcopum. Ita habetur cap. 1. de filiis presbyterum in 6.

Secunda est, vt sit saltem prima clericali tonsurâ initiis, aliàs inhabilis censetur ad quodvis beneficium. Id nstat ex cap *Cum Deo* 17. de rescriptis & cap. *Ex litein 6.* de transactionibus. Requiritur præterea vt is i Ecclesiam Parochialem adeptus est, promoveatur ad dinem Presbyteratûs intra annum à tempore pacificæ ssessionis, aliàs ipso iure beneficio illo privatus censebi. Ita capite *Liceat Canon* 14. & capite *Commissa* 35. de ctione in 6. qui autē dignitatē, personatū, præbendā, porne, & aliud simile beneficiū in Ecclesiis Cathedralib9 vel llegiatis obtinet, tenetur infra annū ordinē officio sibi oprio convenientem suscipere, v.g. si ad Evangelium ntandum ratione officii sui deputatus est, Diaconatum scipere debet; si ad Missam celebrandam, presbyteraim: In Ecclesiis tamen Cathedralibus tenentur Canoci intra annum ad Ordinem sacrum presbyteratûs aut aconatûs, vel saltem subdiaconatûs promoveri, vt statum est in Concilio Tridentino, sess. 22. cap. 4. & sess. 24. ap. 12. qui verò Episcopatum adeptus est, nisi munus onsecrationis intra tres menses susceperit, ad fructuum erceptorum restitutionem tenetur: & si totidem postea enses neglexerit, Episcopatu ipso iure privatus est, ex eodem Concilio Tridentino sess. 23. cap. 2.

2. Tertia est, vt non sit coniugio copulatus, vt h tur cap. 1. 2. & 8. de clericis coniugatis, & in Trider sess. 22. cap. 4. Vnde si quis clericus beneficium hab & nondum sacro Ordine initiatus Matrimonium cor hat, ipso iure illud amittit, vt ex communi Docto consensu & Ecclesiæ praxi constat.

Quarta est, vt nulla sit censurâ irretitus aut irregul tate affectus; collatio enim beneficii facta excomm cato excommunicatione maiori, suspenso, interdicto irregulari, nulla est, & ipso facto irrita; vt habetur capite *Cum dilectus* 8. de consvetudine, cap. 1. de po latione Prælatorum, & capite *Tanta* 18. de excessi Prælatorum.

Quinta est, vt probis moribus, & doctrina suffici præditus sit. Id habetur ex capite *Cum in cunctis*, de e ctione, & ex Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12.

3. Sexta denique est, vt habeat determinatam inte onem statûs Ecclesiastici, Ordinisque muneri suo nec sarii, necnon in suscepto beneficio sincerè & bonâ fi Deo inserviendi. Id constat ex capite *Super inordinat* & capite *Gravi*, de præbendis & ex communi Theolog rum consensu docet Lessius cap. 34. dub. 26. vnde quitur illum peccare mortaliter qui acceptat benefi um aliquod absque rectâ & Deo gratâ intentione, sed summodò vt fructus per aliquod tempus percipiat, v. donec studiorum cursum absolverit, vel opulentam vx rem invenerit, vt ex Navarro & aliis probat Lessius su qui etiam docet eundem teneri ad restitutionem fruct um perceptorum, nec posse beneficium illud licitè tinere.

ARTICVLVS IV.

De Horarum Canonicarum recitatione.

HOrarum canonicarum nomine intelliguntur publi quædam ac determinatæ preces horis diurnis noctu

nisque

que ab Ecclesiasticis personis ex sacrorum canonum reto, Ecclesiæ nomine, ad Deum persolvendæ, quæ am interdum officii Divini vel Ecclesiastici nomine nificantur.

Quatuor autem præsertim de Horarum Canonicarum itatione quæri solent. Primum est, quinam ad horas s recitandas obligentur, Secundum, quomodo horæ æ recitari debeant, vt obligationi illi satisfiat. Ter- m, quibus pœnis subiaceant illi qui recitare omittunt. uartum denique, quæ sint causæ ab hac horarum reci- ione excusantes.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quænam personæ obligentur ad recitandas Horas Canonicas.

HOrarum Canonicarum recitandarum obligatio ex triplici capite oritur, nimirum ex susceptione Or- nis sacri, ex beneficio Ecclesiastico, & ex religiosi statûs ofessione : ac proinde tria sunt genera personarum quæ l recitationem illam obligantur: initiati sacris Ordini- us, beneficium aliquod obtinentes, ac Religiosi.

Atque in primis certum est omnes & quoscunque lericos in sacro aliquo Ordine constitutos, ad Horas Ca- onicas privatim recitandas, sub culpa mortali obligari, tiamsi nullum Ecclesiasticum beneficium obtineant : ta communiter Doctores, ac præsertim Angelus, Sylve- ter, Azor, Covarruvias, Medina, Sotus, Suares, Toletus, alii apud Laymannum tract. 1. de Horis Canonicis apite 4. & apertè constat tùm ex capite *Dolentes*, de ce- ebratione Missarum, tum maximè ex generali totius Ec- clesiæ praxi & consvetudine, quæ vim legis obtinere meritò censetur, vt rectè observat Navarrus c. 7. num. 2.

Certum est præterea, omnes ac quoscunque Clericos bene-

beneficium aliquod Ecclesiasticum obtinentes, licet n
lo sacro Ordine insignitos, ad easdem Horas Canoni
recitandas similiter obligari, vt habetur ex capite *Q*
per ambitiosam, de rescriptis in 6. & ex Concilio Late
nensi sub Leone X sess. 9. in Bulla reformationis; Pa
Statuimus; quam constitutionem posteà renovavit &
plicavit Pius V. Bullâ suâ 138. quæ refertur apud
varrum cap. 26. num. 122.

2. Quod verò spectat ad Religiosos, quamvis quid
Doctores existiment illos ad Horarum Canonicarum
citationem minimè teneri, nisi vel sacrum aliqu
Ordinem susceperint, vel speciali aliquo regulæ suæ
tuto ad id obligentur; vera nihilominùs & in praxi
nendæ est contraria sententia, quæ asserit Religiosos
mnes, ac singulos (exceptis novitiis, ac laicis) qui pr
fitentur religionem Choro addictam, non minùs quà
Clericos maioribus Ordinibus initiatos sub mortali p
cato ad Horas Canonicas recitandas obligatos esse, id
vi generalis consvetudinis quæ in omnibus Religionib
choro addictis recepta est. Ita S. Antoninus, Bartholom
Medina, Emmanuel, Rodrigues, Suares, Azorius, Vale
tia, Bellarminus, Lessius & alii quos citat & sequit
Laymann. cap. 4. de Horis Canonicis. Toletus etiam l.
cap. 12. nonmodò Religiosos, sed etiam Moniales pr
fessas ad easdem Horas recitandas censet obligari: qu
tamen cum duplici limitatione intelligendum videtu
Prima est vt illæ tantùm ad id obligentur quæ religio
Choro addictam professæ sunt: vnde Religiosæ illæ qu
se ad infirmorum obsequium totas devoverunt, ab h
iusmodi recitatione vt plurimùm censentur immune
Secunda est, vt ex instituto Ordinis sui, aliæ preces lo
Canonicarum recitandæ, illis præscriptæ non sint: qu
ratione Moniales illæ, quæ ex instituto suo ad recita
dum Officium parvum B. V. M. solummodò tenentur
ad maius Officium persolvendum non censentur obl
gatæ.

QVÆSTIVNCVLA II.
uomodo Canonicæ Horæ recitari debeant.

QVatuor in recitatione Horarum Canonicarum præsertim observanda sunt, qualitas scilicet illarum ac gritas, & in iis recitandis aptum tempus, & modus itus.

Quod spectat ad primum, omnes qui ad Horas Canos obligantur, tenentur eas recitare iuxta præscriptum viarii Romani à Pio V. editi, & à Clemente VIII. ormati, exceptis Ecclesiis & Conventibus; qui iam lucentis annis, antè illius editionem, alio Breviario fuerint, quibus permittitur ut illud deinceps retine-, nisi malint cum Episcopi seu Prælati & Capituli consu Romanum Breviarium acceptare. Ita expressè betur in Bulla Pii V. ipsi Breviario Romano præfixa. ldit Suares tom. 2. de relig. lib. 4. cap. 11. postquam tæ Ecclesiæ Breviarium suum cum Romano semel mmutarunt, non posse deinceps, hoc relicto, suum anuum accipere, eò quòd Pontificiæ concessioni antiquũ um retinendi renunciasse censentur.

Quamvis autem in publica recitatione officii quæ fit choro vsus proprius cuiusque Ecclesiæ servari de-at, & maximè deceat Clericos in privatâ eiusdem offii recitatione, Ecclesiæ suæ ritum sequi; multi tamen octores probabiliter existimant, cuivis extra chorum, citum esse, posthabito Ecclesiæ suæ breviario, Romaum recitare. Ita Navarrus, Rodrigues, Emmanuel Sa, essius, & alii quos citat & sequitur Laymann. cap. 5. e Hor. Can.

2. Quod si (vt interdum contingere potest) ex inadvertentiâ quis Officium mutet, v. g. Officium de feriâ, ro Officio alicuius festi proprio recitet, quamvis laudabile

bile sit vt postquàm id adverterit, Officium prætor sum repetat: ad id tamen sub peccato non obligat quia dummodò septem Horæ Canonicæ integræ recit tur, præceptum Ecclesiasticum quoad substantiam serv censetur, Ita Sylvester, Caietanus, Azorius, Lessius, alii apud eundem Laymann. supr. qui tamen addit Suare, si Officium vtrumque sit æquivalens, consult esse ea subiungere, si commodè fieri possit, quæ intern so Officio propria sunt: si autem Officium, quod per rorem recitatum est multo brevius sit, v. g. de Sanct cùm de Dominica fieri debuisset, compensationem a quam esse faciendam, dicendo, v. g. novem Psalmos primo Dominicæ nocturno, ne tam notabilis pars O cii intermissa maneat. Similiter si quis ex ob vione, vel ex aliqua causa Ordinem horarum invertet si v. g. Vesperas recitaverit ante Sextam, aut Nonam, s ficit vt omissas horas repetat, nec enim vllum peccatu est, saltem mortiferum, ordinem horarum invercre, cù eiusmodi ordo extra Chorum non sit sub præcepto n secundariò & tanquam circumstantia minoris moment vt docet Lessius cap. 37. dub. 12.

3. Quod spectat ad secundum, septem sunt Horæ C nonicæ scilicet Matutinum cum Laudibus, Prima, Terti Sexta, Nona, Vesperæ & Completorium, quæ singul integrè recitari debent, idque continuè & sine notabi interruptione, vt habetur capite *Nihil* 7. quæst. 1. capi *Nullus*, de consecrat. dist. 1. & in Concilio Basiliensi sel 21. capite. *Qualiter horæ*. Sed difficultas est quale peccatum, cùm quis horarum recitationem interrumpi Respondetur nullum esse peccatum, si hæc interrupti fiat ex causa aliquâ iustâ, v. g. si vocetur quis à Super ore, vel si ex charitate vel necessitate aliquid faciendur occurrat, quod differri commodè non possit; si verò nul la eiusmodi causa subsit, Navarrus cap. 16. tract. de o existimat interruptionem illam sine peccato mortali fier deliberatè non posse: alii tamen communiter censent

quanta-

tacunque sit interruptio illa, secluso contemptu, non
ri nisi peccatum veniale ; neque vllam esse obliga-
em officium aut horam inchoatam repetendi, quæ
im vt plurimùm inter se connexionem habeat, cùm
ili Psalmi, imò singuli penè versiculi, per se suam si-
cationem completam retineant. Ita Peltanus, Zechi-
Caietanus, Suares, Lessius & alii, quos citat Layman.
cap. 5. Monet tamen Comitolus lib. 1. resp. quæst.
si interruptio quamvis iusta, diuturna tamen fuerit,
ultum esse repetionem facere saltem ab initio no-
ni vel Psalmi, si id commodè fieri possit.

Quod spectat ad tertium, in recitatione quidem pu-
a horarum tempus à legitimâ consvetudine præscri-
n servari debet : in privatâ autem, etsi laudabile sit,
ngulæ horæ suis temporibus & intervallis recitentur,
itandum tamen peccatum mortale, sufficit vt reciten-
eo intervallo quod est inter medium noctis præce-
tis & sequentis : qui enim intra illud tempus Horas
taverit sive initio, sive in medio, sive in fine, satisf
substantiæ præcepti, vt docet Tolet. lib. 2. cap. 11. Les-
supr. & alii communiter. Quamvis autem id citrà
catum mortale fieri possit, nihilominùs qui ex culpabili
gligentiâ tempus Horis recitandis præscriptum notabi-
r inverteret, peccati venialis reatum haud dubiè in-
reret : v. g. si absque vllâ causâ summo mane Horas
ines etiam Vespertinas & Completorium, aut post
ridiem Matutinum illius diei recitaret.

Observat autem Lessius sup. ex consvetudine licitum
e Matutinum & Laudes recitare pridie, post Solis occa-
m, vt Caietanus, Navarrus, & alii dicunt ; imò etiam
te Solis occasum, post tempus Vesperarum, & Comple-
rii, vt docet S. Thomas quodlib. 5. art. 8. vnde vbi hæc
solvi solent in Ecclesiis horâ quartâ pomeridianâ, lici-
m erit privatim nocturnum Officium sequentis diei
choare, cui Laudes adjungi vel ab illo disiungi possunt,
in sequentem diem differri : parvæ autem horæ non
possunt

possunt dici pridie, sed solùm post mediam noctei possunt tamen omnes vsque ad Vesperas exclusivè aliquam honestam causam recitari manè, teste Navar suprà: imò si causa iusta subsit, etiam Vesperæ adiu possunt, vt censet idem Lessius & vt satis apertè colli tur ex cap. 1. de celebratione Missarum: est autem iu causa, si quis perspiciat se maiori cum devotione animi tranquillitate horas mane recitare; vel si vereat ne in aliis temporibus occurrant occupationes aut inte pellationes quæ animum distrahant: Optimè & app sitè Hugo de Sancto Victore dixit, vt refert Paludan in 4. dist. 15. quæst. 5. *Ante horam orare providentia es post horam, negligentia: in horâ, obedientiæ.*

5. Quod denique ad 4. spectat; in Concilio Later nensi sub Innocentio III. capite *Dolentes*, distinctè præc pitur *vt divinum Officium nocturnum pariter & diurnu studiosè ac devotè celebretur.*

Studiosè *quoad officium oris*, vt Glossa interpretatur est, vt verba debitè proferantur, vt habetur in Conc lio Basiliensi sess. 2. cap. *Qualiter horæ Canonicæ: vt no gutture, vel inter dentes, seu deglutiendo, & syncopando d ctiones, vel verba, sed reverenter, verbis distinctis officiu persolvatur.* Quamvis autem si id ex inadvertentiâ, a infirmitate aliquâ seu balbutie linguæ proveniat, nu lum sit peccatum: si tamen negligentiâ aut culpabil præcipitatione, erit peccatum veniale quidem, si non s magnus excessus; mortale verò si hæc omissio & sy copatio syllabarum ad notabilem aliquam partem Offi cii pertingat: quo casu recitans tenebitur, id quod i debitè prolatum est, repetere, vt docet Lessius capite 37 dub. 10.

6. Devotè *quoad officium cordis*: quod quidem requi rit vt attentè & reverenter Officium recitetur. Cùm au tem multiplex esse possit attentio, vel ad sola verba, v rectè proferantur; vel ad verborum sensum, vt ment & corde percipiatur: vel ad Deum, quem vt præsen-

tem

n recitans intuetur, ad eumque petitiones suas & af-
ftus dirigit, aut circa quem occupatur, veritates ali-
qas aut Mysteria fidei considerando, vt sic se ad eius amo-
m excitet; quæritur quænam attentio necessaria sit
a hoc vt quis Horarum recitandarum obligationi satis-
fiat. Quidam Doctores, quos citat Lessius dub. 11.
icent primam attentionem, quæ est ad sola verba re-
e proferenda, esse sufficientem: quibus etiam subscri-
: Toletus lib. 2. cap. 12. Alii tamen probabiliùs existi-
ant attentionem illam esse quidem necessariam; non
nen solam sufficere, nisi adsit quoque attentio ad sen-
m verborum, aut saltem generalis aliqua attentio ad
eum, aut ad ea quæ Dei sunt. Ita Ioannes Gerson,
aior, Sotus, Navarrus, Caietanus, Suares, Lessius, &
ures alii quos citat Laymannus cap. 5. de Hor. Can.
ibus accedit authoritas S. Doctoris in 4. dist. 15. quæst.
ad 2. & hæc sententia videtur magis tuta & in praxi
tinenda: quis enim dixerit eum satisfacere præcepto
citandi Officium divinum, qui animo spontè & delibe-
tè vanis cogitationibus distracto, labiis solummodò ver-
illius Officii protulerit? Ecclesia certè præceptum il-
d imponendo Ministris suis, intendit, vt ab illis nomi-
totius populi Christiani Deus laudetur, exoretur, &c.
iomodò verò Deus laudari, vel exorari poterit ab iis
ibus ipse exprobrat: *Populus hic labiis me honorat: cor*
tem eorum longè est à me? Vnde etiam supradicti Do-
ores & nominatim Sanctus Thomas, censent distractio-
s illas voluntarias & deliberatas esse peccatum mor-
le, quandò notabiliter durant; seu cum quis in par-
aliquâ notabili Officii, voluntariè & deliberatè distra-
tur; aut quandò advertens se distractionibus implicari,
s à se non abiicit: quamvis enim in Orationibus, ad
ias nulla est obligatio, distractio quævis licet volunta-
a, excluso contemptu, non sit nisi peccatum veniale,
docet Caietanus, Sotus, Lessius, & alii apud Layman-

num suprà, in iis tamen precibus, ad quas ſub pecca
mortali obligamur, diſtractio notabilis absque pecca
mortali admitti deliberatè non poteſt.

7. Neque dicas, Eccleſiam iudicare non poſſe de int
nis actibus, ergo nec illos præcipere: quia, vt rectè d
cet Leſſius ſuprà, Eccleſia poteſt præcipere actus int
nos, quandò neceſſarii ſunt, vt actus externi ab ea imp
rati, ſint actus virtutis: aliàs Eccleſiæ præceptis poſ
ſatisfieri per meram hypocriſim & ſimulationem; quo
quàm abſurdum ſit, nemo non videt.

Ex his patet ad debitam attentionem, in recitando O
ficio, requiri vt verba Officii debitè proferantur, anin
orandi & laudandi Deum; nec interim quidquam pr
ſanum ſpontè voluatur animo: ſponte inquam, qui eni
invitus diſtraheretur, non peccaret; & in eius orati
ne ſemper reperiretur attentio, ſi non actualis, ſalte
virtualis, ratione primi propoſiti quod habuit inchoa
do Officium, & hæc virtualis attentio, ſicut in aliis
ctibus virtutis, ſic etiam in oratione ſufficit.

8. Porrò ad attentionem illam debitam non minim
confert reverentia, tùm interior quàm excitat fides, tu
exterior quæ ex illâ interiori procedit, conſiſtitque in el
ctione prudenti temporis, loci & externæ compoſitior
idoneæ ad orandum; quamvis enim exteriores illæ ci
cumſtantiæ ex liberâ cuiusque electione pendeant, tam
maximè decet, vt is religionis actus cum tali geſtu & h
bitu corporis fiat, quo debitum noſtræ erga divinam M
jeſtatem ſubmiſſionis affectum proteſtemur; neque vll
eſt qui ſe non fateatur peccaſſe, ſi minùs modeſtè & r
verenter Officium illud perſolverit.

Eſt autem præſertim cavendum ne dum quis Hor
recitat, aliquas actiones ſimul exerceat, quæ cum oratio
cenſentur omninò incompatibiles, quale eſt, v.g. ſcriber
aut quid ſimile facere; fieri enim non poteſt teſte ip
experientia, vt quis ſimul & orationi & ſcriptioni atte
dat, imò tunc ab aliis quibuscunque actionibus exterio
bus

ous abstinere consultum est, quæ vel attentionem minuere, vel reverentiæ debitæ minùs congruere censentur.

QVÆSTIVNCVLA III.

Quibus pœnis subiaceant ij, qui Horas Canonicas recitare omittunt.

CErtum est ex communi Doctorum consensu, obligationem ad Horas Canonicas recitandas, gravem esse, & sub peccato mortali ex suo genere, cum sit ex virtute religionis, & in beneficiariis, etiam ex virtute iustitiæ. Ita S. Antoninus, Medina, Suares, & alii apud Laymann. cap. 4. de ho. cap. 7. de orat. in 6. Requiritur tamen omissio materiæ notabilis, cuiusmodi est integrũ vnius diei Officium, vel integra aliqua hora: imò Navarrus capite 7. de orat. n. 6. existimat omissionem tertiæ partis vnius parvæ horæ, v. g. vnius Psalmi cum Hymno, esse peccatum mortale: quod tamen Lessio capite 34. dub. 9. nimis durum videtur.

Iam præter peccati mortalis reatum, quem incurrit is qui totum vnius dici Officium, vel aliquam notabilem illius partem recitare omittit, Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 9. speciali Constitutione, quæ postmodum à Pio V. renovata fuit & explicata, vt suprà, initio huius articuli dictum est, decrevit, vt quivis beneficiarius, qui elapsis sex mensibus à consecutione beneficii, sine legitimo impedimento officium divinum recitare omiserit, pro tempore illius omissionis teneatur ad fructuum restitutionem.

2. Ex qua quidem constitutione colligitur eum qui primis sex mensibus post adeptam beneficii possessionem officium non recitaverit, peccare quidem graviter; non tamen ad restitutionem teneri, vi illius constitutionis: quod si post illos sex menses elapsos adhuc omiserit, tunc

 ad fa-

ad faciendam restitutionem obligabitur, pro ratâ illius omissionis. Vnde qui per vnum diem officium omisit, tenetur illius diei fructus restituere: qui Matutinum tantùm omiserit, dimidiam partem: & sic, servatâ proportione de aliis, Quæ quidem restitutio facienda est fabricæ, vel pauperibus, sive illius loci, vbi beneficium situm est, vel alterius.

Quamvis autem Concilium omnes fructus restituendos esse decrevit; rectè tamen Sotus, Medina, Henriques, Toletus, Lessius, & alii apud Laymann. cap. 5. de Hor. Can. docent, hoc illius decretum intelligi posse cum tali moderamine, vt beneficiarii qui præter Horarum alia quoque habent annexa onera, eam solummodò fructuum partem restituant, quæ iudicio viri prudentis Horarum Canonicarum recitationi, servatâ debitâ proportione, respondere censetur: quâ ratione e. g. Toletus existimat Curatum teneri ad restituendam tertiam partem fructuum, Medina quartam sufficere dicit, Henriquez, & Emmanuel Sà quintam; Laymannus supr. omnium optimè censet considerandā esse tùm quantitatem onerum & officiorum, quæ beneficiarius, sive Curatus, sive quilibet alius præter Horarum pensum præstare tenetur, & re ipsa præstat, quæ quidem officia interdum tam multa & gravia sunt, vt viri prudentis arbitrio sextuplo, imò interdum decuplo superent Officium Horarum Canonicarum: tùm etiam quantitatem redituum: fieri enim potest vt reditus illi interdum vix æquent justum vitæ stipendium, quod beneficiario ob aliorum munerum præstationem naturali iure deberetur: quibus omnibus perpensis, maiori cum æquitate determinari potest; quæ restitutio ob supradictam Horarum omissionem iniungenda sit.

QVÆSTI-

QVÆSTIVNCVLA IV.

Quanam causa ab Horarum Canonicarum recitatione excusent.

1. PRima est gravis infirmitas, quæ talis est, vt sine magna difficultate, aut corporis periculo, Horariæ preces recitari posse non videantur: neque enim Ecclesia eiusmodi casu obligare intendit, vt sumitur ex cap. *Clericus victum*, dist. 91. & docent Azor, Suares, Toletus, & alii apud Laymann. cap. 6. de Hor. Can. In dubio autem, an talis sit infirmitas quæ excuset, iudicio Confessarii vel Medici, aut alterius pii & prudentis viri standum est.

Secunda est gravis & repentina occupatio, quæ sine scandalo vel notabili detrimento proprio vel alieno omitti aut differri nequit, cum qua tamen Officii divini recitatio moraliter loquendo, consistere non potest: v. g. si populi tumultus subitò exortus sedandus sit; si Confessiones infirmorum excipiendæ, quæ nonnisi cum notabili periculo illorum differri possunt: si tamen recitatio illa intra eundem diem naturalem absque maxima difficultate anteponi vel postponi possit, id fieri deberet; Ita citati Authores apud eundem Laymann. supra.

Tertia est recitandi impotentia; v. g. si quis iter faciens in terris Infidelium, amittat Breviarium, nec aliud reperire possit, haud dubie excusabitur, cum ad impossibilia nemo teneatur.

2. Quæres vtrùm qui ob causas supradictas integrum diei Officium recitare non potest, teneatur saltem illius partem aliquam recitare, si possit. Navarrus, Azor, Rodrigues, & alii apud Laymannum existimant, si quis maiorem saltem, vel præcipuam Officii partem, v.g. Matutinum cum Laudibus recitare possit, obligandum esse: non item si partem solùm minorem vel minus præci-

puam, v. g. parvas Horas, vel etiam Vesperas: quod quamvis probabiliter dici possit; probabilior tamen videtur, & in praxi tenenda sententia Suaris lib. 4. de Horis Canonicis cap. 28. num. 27. & Laymann. supr. qui censent eum, qui commodè potest integram aliquam Officii Ecclesiastici Horam recitare, teneri ad illam recitandam: quod si dubitet num possit vnam horam integram recitare, certus sit autem se non posse omnes, præsumere potest se omninò excusatum: in his enim casibus leges Ecclesiæ non obligant cum tanto rigore, vt materiam anxietatis & scrupulorum pariant.

3. Quarta denique causa excusans à recitatione Horarum, est quando beneficiarius nondum sacris Ordinibus initiatus; nullos, vel adeò tenues fructus è beneficio percipit, vt æstimabilem aliquam partem sustentationis non præbeant, quintam, v. g. aut sextam. Ita Sotus, Aragonius, Lessius, & alii, quos citat & sequitur Laymannus cap. 5. de benef. Quod intelligendum est, dummodò non stet per beneficiarium illum, quominùs beneficii sui fructus percipiat, neque illos aliquandò percepturus sit, vt fusiùs explicat idem Laymannus. Rectè tamen monet Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 31. eos, qui tenues reditus è beneficiis recipiunt, quamvis ad quotidianam Horarum recitationem non obligentur, obligati tamen ad Horas illas aliquoties per annum recitandas, aut saltem ad aliquas alias preces, v. g. ad recitandum Officium parvum B. V. singulis diebus Dominicis aut festivis: quod iudicio pii & prudentis Confessarii determinari debet.

ARTICVLVS V.

Explicantur reliqua iuxtà Canonicas sanctiones ad Clericalis vitæ disciplinam spectantia.

1. CONcilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. de reform. totius disciplinæ Ecclesiasticæ Summam paucis complecti

lecti volens, hoc decretum scitu & observatu dignissimum condidit: quod integrum hic exscripsimus. *Nihil est, inquit, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum qui se divino ministerio dicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum suspiciantur: in eos tanquam in speculum, reliqui oculos conijciunt, ex ijsque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos, vitam moresque suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsque omnibus rebus nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præ se ferant: levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cum igitur, quo maiore in Ecclesia Dei & vtilitate & ornamento hæc sunt, ita etiam diligentius sint observanda: statuit sancta Synodus, vt quæ alias à summis Pontificibus, & à sacris Concilijs de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunque criminibus, necnon de sæcularibus negotijs fugiendis copiosè ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem pœnis vel maioribus, arbitrio Ordinarij imponendis, observentur: nec appellatio excusationem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si quæ verò ex ijs in desuetudinem abijsse compererint: ea quamprimum in usum revocari, & ab omnibus accuratè custodiri studeant, non obstantibus consuetudinibus quibuscunque, ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persolvant.*

2. Ex quo quidem decreto illud præ cæteris habetur, hanc fuisse Concilii mentem, vt quæ olim circa vitam, mores, honestatemque Clericorum, salubriter sancita fuerant, eadem etiam nunc religiosè observarentur; & si quæ in desuetudinem abiissent, in pristinum vsum revocarentur, & ab omnibus accuratè custodirentur: quapropter opere pretium duximus, præcipuas ipsius Ecclesiæ super reliquis Ecclesiasticæ disciplinæ partibus sancti-

ones excerpere, easque ex vniverſo jure Canonico collectas ſub vnum veluti aſpectum ponere: vt quivis Christi Domini Clero adſcriptus præ oculis habere poſſit, quid ſecundùm ipſius Eccleſiæ vota & decreta in eo requiratur, vt (ſicut loquitur Apoſtolus Eph. 4.) *dignè ambulet eâ vocatione quâ vocatus eſt.*

Majoris autem facilitatis & perſpicuitatis gratiâ, quæ dicenda ſuperſunt in breves titulos digeſſimus, & cuique vnum aut alterum canonem attexuimus, aliorum præcipuorum decretorum ſi quæ ſint, locis tantùm breviter adnotatis.

Quod ſacris Ordinibus initiati, perpetuam continentiam ſervare teneantur.

2 MIniſtri *altaris, Presbyteri, ſive Diaconi ad dominica tales eligantur Officia, qui continentiam ſervent.* S. Lucius Papa diſt. 81. cap. *miniſtri.*

Nullus Subdiaconorum ad nuptias tranſire aliquâ prævaricatione præſumat. Concilium Romanum ſub S. Sylveſtro cap. 8.

Cavendum eſt his, Diaconis ſcilicet & Subdiaconis, *ne quandoque ſponſionis ſuæ immemores ad terrenas nuptias, aut furtivos concubitus vltrò recurrant, quod ſi fortè fecerint, vt ſacrilegij rei ab Eccleſia habeantur extranei.* Concilium Toletanum 2. c. 1. Idem habetur quoque conſtitutum in Concil. Romano ſub Nicolao II. cap. 3. in alio Concil. Romano ſub Caliſto II. cap. 20. in Concil. Carthaginenſi I. cap. 3. & 4. & in pluribus aliis.

Quare S. Gregorius Papa lib. 1. Epiſt. 42. ſapienter edixit, *vt nullus ad miniſterium altaris accedat, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.*

Quoniam verò adeò ſublimis & ardua virtus inter tot hujus vitæ illecebras, nonniſi adhibitâ ſummâ cautelâ ſervari poteſt, ad evitanda pericula, ſapienter ab Eccleſia proviſum eſt.

Ne

Ne sacri Ecclesiæ Ministri in eadem domo cum fœminis commorentur.

INterdixit *per omnia magna Synodus, non Episcopo, non Presbytero, non Diacono, nec alicui omnium qui in Clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi fortè aut materteram, aut eas tantùm personas quæ suspiciones effugiunt.* Conc. Nicænum cap. 3.

Idem habetur in Concil Aquisgranensi II. part. 3. cap. 1. Carthaginensi III. cap. 4. Turonensi II. cap. 10. Toletano IV. cap. 41. Nannetensi cap. 3. Metensi cap. 3. *Ancillas ab eadem mansione, in quâ Clericus manet placuit removeri:* Agathense cap. 11.

Concilium autem Moguntinum (vt habetur capite *Inhibendum est*, extrà de cohabitatione Clericorum & mulierum) prohibuit, *Ne Sacerdos etiam mulieres illas, quas Canones concedunt, matrem, amitam, & sororem secum in eadem domo retineat; quia instigante diabolo & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earum.*

Certè S. Gregorius Papa lib. 7. Epist. 36. refert: *quod beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens, quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt, Docti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio.*

3. Appositè S Hieronymus Epist: ad Nepot. de vita Clericorum: *Hospitiolium*, inquit, *tuum raro, aut nunquam mulierum pedes terant: omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas, nec Davide sanctior, nec Salomone sapientior potes esse, &c. ægrotanti tibi sanctus quilibet frater assistat, & germana vel mater, &c. periculosè tibi ministrat, & cuius vultum frequenter attendis, &c. caveto omnes suspiciones: & quidquid probabiliter fingi potest, ne fingatur ante devita.* Et in Epist ad Oce-

ad Oceanum. *Prima, inquit, tentamenta Clericorum, f*
minarū frequētes accessus sunt; iste sexus reprehensibiles exh
bet Clericos: quid tibi re vera cum fœminis qui ad alta
cum Domino fabularis? te in publico cuncti, te in agro ru
stici, aratores, ac vinitores quotidie lacerabunt, si contr
depositum fidei cum fœminis habitare contendis, &c. mih
crede, non potest toto corde habitare cum Domino qui fœm
narum accessibus copulatur.

Porrò quanto horrore crimen huic sacræ continenti
oppositum prosecuti sint SS. Patres in Sacerdotibus aliis
que altaris ministris, hinc patet, quod cum variis Conci
liis graves pœnæ depositionis, exilii, &c. eâ de causâ im
positæ fuerint; in Concilio Eliberitano, can. 8. summ
quidem, sed tamen iustissimo rigore sancitum fuerit, *u*
si quis Episcopus, Sacerdos aut Diaconus infandum hoc mæ-
chiæ crimen perpetravit, etiam in fine vitæ Corporis Christ
communione privetur: quem rigorem licet posterioribu
sæculis Ecclesia ob causas iustissimas remiserit, nihil ta
men hæc eius remissio de sacrilegii huius enormitate di
minuit; quod semper æquè dignum censeri debet, quod
pœna illa, imò adhuc longè graviori plectatur, si quæ in
hac vita reperiri possit.

Ne Clerici temperantiæ modum in victu excedant.

I. A Crapula *& ebrietate omnes Clerici diligenter abstine-*
ant, &c. Nec ad bibendum quispiam incitetur, &c.
Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à Su-
periore commonitus satisfecerit, ab officio suspendatur. Con-
cilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 15.

Ante omnia Clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitio-
rum fomes ac nutrix est; itaque eum quem ebrium fuisse
constiterit, triginta dierum spatio à communione statuimus
submovendum. Conc. Agathense capite 14.

Ad evi-

Ad evitandum excessum illum cibi & potûs, maximè conducit, si tabernæ, cauponæ, & similia loca vitentur, in quibus temperantia omnis & sobrietas vt plurimum periclitatur; ideò sæpius prohibitum fuit, ne Clerici eiusmodi loca edendi & bibendi causâ ingrediantur, nisi causâ necessitatis, quandò sunt in itinere constituti. Ita expressè habetur in Conc. Lateranensi sub Innocentio III. cap. 16. Concil. Carthaginensi 3. cap. 23. Laodicensi cap. 24. Aquisgranensi 2. part. 3. capite 8. Cabilonensi capite 4. & aliis.

Neque solùm cauponas & alia similia loca, sed etiam convivia præsertim nuptialia, Clericis evitanda esse censuit Concilium Agathense cap. 39. & habetur dist. 34. his verbis, *Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi vel deinceps, quibus ducendi vxores licentia non est, etiam aliarum nuptiarum vitent convivia, nec his cœtibus misceantur vbi amatoria cantantur & turpia, aut obscæni motus corporis choreis & saltationibus efferuntur, ne auditus aut obtutus sacris Mysteriis deputati, turpium spectaculorum atque verborum contagione polluantur.*

Præterea Concilium Toletanum 3. cap. 7. mensam Clericalem lectione sacrâ condiri voluit. *Pro reverentia*, inquit, *Dei Sacerdotum, id vniversa sancta constituit Synodus, vt (quia solent crebro mensis otiosæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali convivio lectio divinarum scripturarum misceatur: per hoc enim animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur.*

Ne Clerici sæcularium negotiorum procurationibus implicentur.

PErvenit *ad sanctam Synodum, quia de ijs qui in Clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarum possessionum conductiones, & causas sæculares*

res suscipiunt, & à sacris quidem officiis se per desidiam separant; ad domos autem sæcularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernatores avaritiæ causa suscipiunt. Decrevit ergo Sancta Synodus nullum Clericum deinceps aut Monachum conducere possessiones, aut miscere sæcularibus procurationibus, nisi fortè qui legibus ad minorum ætatum tutelas sive curationes inexcusabiles attrahitur, aut cui civitatis ipsius Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula & orphanorum ac viduarum quæ indefensæ sunt, & earum personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero, transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni Ecclesiasticæ subiaceat. Concilium Calcedonense cap. 5. Idem constitutum habetur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 16 & in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. capite 12 & etiam à Melchiade Papâ cap. *Decrevit.* I dist. 18. & Gelasio cap. *Consequens est*, ibid & ab Honorio III. cap. *Ex litteris.*

Et in Concilio Carthaginensi 3. prohibetur Clericis *Ne fiant conductores vel procuratores.* In Concilio Calcedonensi cap. 3. *Ne aliena prædia conducant, nec tractent administrationem rerum sæcularium:* & in Concilio Cabilonensi sub Carolo Magno cap. 12. *Ne fiant villici.*

Ne Clerici aleis, venationibus & histrionum ac iaculatorum spectaculis vacent.

7. CLerici *mimis, jaculatoribus, & histrionibus non intendant, & ad aleas & taxillos non ludant, nec eiusmodi ludis intersint.* Conc. Lateranense sub Innocentio III cap. 17.

Idem quoad histriones & mimos constitutum habetur in Concilio Laodiceno, cap. 54. Turonensi sub Carolo cap. 7. Cabilonensi cap. 9. Parisiensi sub Ludovico & Lothario lib. 1. cap. 36.

Similiter venatio, illa præsertim quæ fit cum strepitu & clamore, prohibetur Clericis in Concilio Romano sub Eugenio II. cap. 12. Moguntino sub Carolo cap. 14. Turonensi cap. 8. Et ne canes ad venandum aut accipitres habeant, in Concilio Agathensi cap. 55. Epaunensi cap. 2. Vormac. cap. 17.

Apposite S. Hieronymus in cap. 2. Micheæ, & citatur capite *Quorundam*, dist. 34. *Esau*, inquit, *venator erat: quoniam peccator erat; & penitus non invenimus in Scripturis sanctis Sanctum aliquem venatorem.*

Ne Clerici militent, aut criminalibus causis se immisceant.

SI quis Clericus relicto officii sui Ordine, Laicam volverit agere vitam, vel se militiæ tradiderit, excommunicationis pœnâ feriatur. Concilium Turonense cap. 5. Idem etiam constitutum habetur in Concil. Meldensi cap. 37. Octaviensi cap. 10. Metensi cap. 3. Claromontano cap. 4.

Quod spectat ad causas criminales, Innocentius III. in Concilio Lateranensi cap. 18. prohibuit, *Ne vllus Clericus sententiam sanguinis dictet vel proferat; sed nec sanguinis vindictam exerceat, aut vbi exercetur, intersit, &c. Nullus quoque Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos illius Chirurgiæ partem exerceat, quæ adustionem vel incisionem inducit.*

Ne Clerici absque litteris commendatitiis Episcopi sui discedant, neve ab vllo suscipiantur.

PEregrinos *Clericos in aliena vrbe sine commendatitiis Episcopi, nulla modo ministrare oportet.* Concil. Calcedonense capite 13.

Presbyteri vel Diaconi, qui de alio Episcopo ad alium transe-

transeunt, vel quicunque Clerici, sine commendatitiis à suo Episcopo litteris, non recipiantur. Concil. Romanum sub Gregorio VII. cap. 23. Idem habetur quoque in Conc. Milevitano capite 41. Agathensi c. 38. Andegavensi cap. Turonensi cap. 12. & aliis.

Ne Clerici sint illiterati.

10 Literis *carens, sacris non potest aptus esse Mysteriis.* Gelasius in Epistolâ ad Episcopos Lucaniæ cap. 18.

Presbyteri sint litterati; aliter enim quomodo erunt Magistri qui non fuerunt discipuli? &c. Isti sunt canes muti non valentes latrare. Conc. Romanum sub Eugenio I. c. 4. Idem habetur strictè constitutum à Summis Pontificibus Clemente Epist. I. Leone Epist. 23. Item in Concilio Toletano 4. cap. 24. dicitur quòd *Ignorantia mater cunctorũ errorum maximè in Sacerdotibus vitanda est, qui docendi officium populi susceperunt.*

Porrò circa hanc Sacerdotũ scientiã conqueritur S. Hieronymus Epist. 146 ad Damasum, *Sacerdotes Dei, omissis Evangeliis & Prophetis, Comedias legere, amatoria Bucolicorum versuum verba canere, Virgilium tenere, & id quod in pueris necessitatis est, crimen in se facere voluptatis.* Et alibi rectè monet in caput 1. Epist: ad Tit. *Si quis artem Grammaticam docuerit, &c. inter falsa & vera diiudicet, non improbamus, Geometrica quoque & Arithmetica, & Musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa scientia pietatis: scientia pietatis est noscere legem, intelligere Prophetas, Evangelio credere, Apostolos non ignorare.*

Appositè S. Ambrosius super S. Lucam in explanat. Proemii loquens de multiplicibus libris, qui interdum ob varias causas legendi occurrunt: *Legimus,* inquit, *aliqua ne negligantur, legimus ne ignoremus, legimus non vt teneamus, sed vt repudiemus.*

Coro-

Coronidem huic operi idem S. Pater imponet his ver-
s ex Sacerdotis animo nunquam delendis, in libro de
gnitate Sacerdotali capite 3. vbi Sacerdotes omnes ipse
luti consacerdos alloquens, *Dignè cognoscamus*, inquit,
id sumus; & quod sumus professione, actione potiùs quàm
mine demonstremus; nomen congruat actioni, actio re-
ndeat nomini: ne sit nomen inane & crimen immane;
sit honor sublimis & vita deformis: ne sit deifica profes-
& illicita actio ne sit gradus excelsus, & deformis exces-
, ne habeatur in Ecclesia Cathedra sublimior, & consci-
tia Sacerdotis reperiatur humilior: ne locutionem simu-
nus columbinam, & mentem habeamus caninam: ne pro-
sionem monstremus ovinam, & ferocitatem habeamus lu-
nam: ne digne nobis per Prophetam respondeatur à Do-
ino; Populus hic labiis me honorat; cor autem longe est
me.

Age iam nunc sanctificus Spiritus, qui Sanct. Amb. lib. de dign. Sacer. cap. vlt.
os in hoc opere divinis inspirationibus
diuuisti; cunctos sacerdotes adiuua, &
rasta vt faciant quæ in hoc opusculo ipse
oqui inspirasti, vt eis vnà mecum tribu
sæculorum regna, quæ sanctis in regna
æculorum dare promisisti, Amen.

AD MAIOREM DEI PRÆPOTENTIS

GLORIAM.

INDEX

INDEX
ERRORUM FIDEI VERITATIBU[S] adversantium, qui passim in hac secunda Medul[]læ Theologicæ parte referuntur & refutantur.

Circa Sacramenta in genere.

Circa Baptismum.

Circa Confirmationem.

Circa Eucharistiam.

Circa Pœnitentiam.

Circa Indulgentias & Purgatorium.

Circa Extremam Vnctionem.

VValdenses iidem & Albigenses negarunt Extremam V-ctionem esse Sacramentum à Christo Domino institutu quibus postea Lutherani & Calvinistæ subscripserunt ca 6. sect. 1.

Circa Ordinem.

MAssaliani contendebant nullum esse in Ecclesia Sacramentum Ordinis, quorum errorem renovarunt Lutherani & Calvinistæ, cap. 7. sect. 1.

Collyridiani & Cataphrigæ mulieres sacris Ordinibus initi-abant, sect. 3.

Circa Matrimonium.

LVtherani & Calvinistæ negant Matrimonium esse Sa-cramentum à Christo Domino institutum, cap. 8. sect.

Circa peccata.

LVtherani & Calvinistæ asserunt omnia peccata infideli-um aut reprobrum esse mortalia; fidelium verò & præde-stinatorum tantum esse venialia, tract. 2. cap. 2. sect.

Calvinus asseruit Deum esse authorem peccati, ibid. sect.

Circa Leges.

VVicleffus negabat Superiores Ecclesiasticos aut politic authoritatem vllam seu potestatem habere condendi le-ges, cap. 3. sect. 1.

Begardi hæretici asserebant qui perfectionem vitæ Christian consecuti essent, nullis legibus Ecclesiasticis aut Civilibi esse subiectos, ibid. sect. 3.

Marcionistæ & Manichæi, Legem Mosaicam inutilem malam fuisse contendebant, ibid. sect. 8.

Observabit lector, præter errores hic recensitos, ali plurimas veritates fide divinâ credendas, tùm in h posteriori tùm etiam in priori huius operis parte pa sim explicari & probari, ex quibus plurimarum ali rum hæreseon, quarum in hoc indice nulla mentio fi refutatio satis poterit intelligi.

INDEX

INDEX
RERVM PRÆCIPVARVM
quæ in hac secunda Medullæ Theologicæ parte continentur.

VÆ QVIDEM IN EVM ORDINEM gestæ sunt, vt quid de vnaquaque notatu dignum variis in locis sparsim continetur, sub vno veluti aspectu positum reperiatur.

Actus humanus.

Baptiſmi materia.

Baptiſmi forma.

Baptiſmi Miniſter.

Baptiſmi ſubiectum.

Baptismi effectus.

Baptismi ceremoniæ.

Bellum.

Blasphemia.

Beneficium Ecclesiasticum.

Charitas erga proximum.

Circumcisio.

Circumstantia.

Clericalis status.

Clerici.

Concilia.

Concupiscentia.

Confessio.

Confessarius.

Confessarii obligatio quoad sigillū confessionis.

Confirmatio

Confirmationis materia & forma

Confirmationis effectus.

Quintum Decalogi praceptum.

Sextum Decalogi praceptum.

Septimum Decalogi praceptum.

Octavum Decalogi praceptum.

Nonum & decimum Decalogi praceptum.

Delectatio.

Eucharistiæ effectus.

Diſpoſitiones ad Euchariſtiam percipiendam.

An qui

An

Excommunicatio.

Extrema-Vnctio.

An

Interdictum.

Invidia.

Irregularitas.

Iudicialis processus.

Quibus

Missa

Missæ Sacrificium.

Effectus Sacrificii Missæ.

Sacrificii Missæ applicatio.

Circumstantiæ quadam observandæ in celebratione Missæ.

Odium proximi.

Sacramenti Ordinis Materia & Forma.

Sacramenti Ordinis Minister.

Sacramentum Ordinis suscipiens.

Sacramenti Ordinis effectus.

Patrinus.

Peccatum.

Pœnitentia Sacramentum.

Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

Effectus Sacramenti Pœnitentiæ.

Sacramentorum effectus.

Sacramentorum Minister.

Sacramentalia.

Sacrificium.

Sacrilegium.

Satisfactio.

Scandalum.

Simonia.

CATECHESIS CHRISTIANA

Ex iis quæ in vtraque huius Operis parte continentur, breviter & methodicè concinnata, & ad communiorem Catechismi praxim accommodata.

CVm Vniversa Catechismi Christiani Doctrina communiter ad quinque capita soleat revocari, videlicet ad fidem, spem, charitatem, officia iustitiæ Christianæ, & Sacramenta, quibus continentur omnia quæ à quolibet Christiano ad salutem æternam consequendam credi & præstari debent: Idcirco breviter hîc adnotabimus ea quæ super vnoquoque illorum quinque capitum, in variis huius Medullæ Theologicæ locis explicata reperiuntur, vt ex iis tanquam ex fontibus vberioribus, quisque haurire possit, quæ vel ad propriam, vel ad aliorum institutionem necessaria aut vtilia esse existimaverit.

CAPVT PRIMVM.

De Fide.

FIdes est virtus supernaturalis Theologica, qua homo firmiter assentitur iis quæ Deus revelavit, & per Ecclesiam credenda proposuit; sive illa scripta sint, sive non sint.

Dicitur 1. Virtus supernaturalis, quia naturæ vires excedit, hominemque elevat ad cognitionem earum rerum ad quas naturali capacitate contingere non potest.

Dici

Dicitur 2. Theologica quia Deum immediatè pro obje-
cto respicit.
Dicitur 3. quâ firmiter assentitur iis, quæ Deus revela-
vit, quia cùm ratio formalis qua movetur homo ad as-
sentiendum sit infallibilis Dei veritas, hinc sequitur as-
sensum illũ fidei debere ita esse firmum vt omnem pror-
sus dubitationem excludat.
Dicitur 4. & per Ecclesiam credenda proposuit, quia ad
Ecclesiam pertinet ea definire & proponere, quæ fi-
de credenda sunt.
Dicitur denique, sive illa scripta sint, sive non sint, quia
ut Conc. Trid. definivit, Veritas & disciplina Christiana
continetur in libris scripto sine scripto traditionibus.
Quotuplex sit fides, ibid.
Quid sit fides actualis? quid habitualis? quid item expli-
cita vel implicita? formata vel informis, viva vel mor-
tua? ibid.
An fides sit necessaria ad salutem necessitate præcepti vel
medii? sect. 2. & 3.
An sit ad salutem necessarium, aliquorum mysteriorum
fidem explicitam habere? & quorum? sect. 4.
An, & quâ ratione externa fidei confessio sit ad salutem
necessaria? sect. 5.
An fuerit necessarium condi symbolum aliquod fidei,
quod præcipua fidei capita complecteretur? *cp. 2. sect. 5.*

Symbolum Apostolorum.

CRedo in Deum Patrem Omnipotentem, Crea-
torem cœli & terræ.
Et in Iesum Christum Filium eius vnicum, Domi-
num nostrum.
Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Ma-
ria Virgine.

Passus

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus; mortuus &
sepultus.
Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mor-
tuis.
Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris
Omnipotentis.
Inde venturus est iudicare vivos & mortuos,
Credo in Spiritum Sanctum,
Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum com-
munionem,
Remissionem peccatorum,
Carnis resurrectionem.
Vitam æternam. Amen.
Credo,
Quomodo actus fidei sit in praxim religendus: cap. 3.
sect. 8.
In DEVM.
Quomodo distingvantur credere Deum, credere Deo, &
credere in Deum: cap. 1. sect. 1.
De Vnitate, æternitate, immensitate Dei, aliisque eius
perfectionibus & attributis. Vide tract. 2. c. 1 2.3.&4.
Patrem.
De Mysterio Trinitatis. Tract. 3. de Trinit. cap. 1.
De Persona Patris. cap. 2. sect. 1.
Quomodo loquendum sit de Mysterio Trinitatis; sect. 8.
Omnipotentem.
De Efficacitate Divinæ voluntatis; tract. 2. cap. 2. sect. 8.
Creatorem
Qua ratione Deus sit causa efficiens rerum omnium?
tract. 4. cap. 1. sect. 1.
Quod solius Dei proprium sit, creare; ibid. sect. 2.
Cœli & Terræ.

An

Credo

redo in Spiritum Sanctum,
e Persona Spiritus Sancti. tract. 3. cap. 2. sect. 6.

anctam Ecclesiam Catholicam,
uænam sit vera Ecclesia, & quibus notis dignoscatur. tract. 1. cap. 2. sect. 4.
e Romano Pontifice summo totius Ecclesiæ Pastore; part. 2. tract. 2. cap. 3. sect. 5. Parag. 3.
e Conciliis Generalibus quæ Ecclesiam Vniversam repræsentant. ibid. Parag. 2.
e Episcopis aliisque Ecclesiæ prælatis? ibid. Parag. 3.

anctorum Communionem,
uid per Sanctorum Communionem intelligatur; part. 2. tract. 2. cap. 6. sect. 2. Parag. 1.
emissionem peccatorum,
e Remissione peccatorum per Sacramentum Baptismi & Pœnitentiæ percipienda. part. 2. cap. 2. sect. 6. & cap. 5. sect. 5.

arnis Resurrectionem,
ua ratione Christi Resurrectio sit causa nostræ Resurrectionis. part. 1. tract. 5. cap. 7. sect. 4.
e Corporum Resurrectione & glorificatione. tract. 6. cap. 5. sect. 6.

itam æternam,
quo consistat vita & Beatitudo æterna. tract. 6. cap. 5. sect. 6.
uænam sint aureolæ Beatorum? ibid.
e clara & intuitiva Divinæ Essentiæ visione. tract. 2. cap. 6. sect. 1. 2. & sequ.
n Deus velit omnes homines salvos fieri; tract. 6. c. 2. sect. 5.
e loco inferni, & damnatorum pœnis; part. 2. tract. 2. cap. 2. in digress. post sect. 8.

CAPVT SECVNDVM

De Spe.

Spes est virtus supernaturalis Theologica, q homo fidelis in præsenti quidem sæculo, bo salutaria; in futuro vero ipsam æternam bea tudinem, à Deo cum fiducia, per Christi meri expectat.

Vide explicationem illius definitionis; part. 2. tract. cap. 4. sect. 1. Parag. 2.

Omnia verò, quæ à Deo sperare & postulare possum & debemus, continentur in septem petitionibus o tionis dominicæ, quæ sequitur.

Pater noster qui es in Cælis,
Sanctificetur nomen tuum,
Adveniat Regnum tuum,
Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra:
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie;
Et dimitte nobis debita nostra; sicut & nos dimi timus debitoribus nostris,
Et ne nos inducas in tentationem.
Sed libera nos à malo.

De oratione, part. 2. tract. 2. cap. 4. sect. 1. Parag. 3.
Quid sit & quotupliciter fiat oratio? ibid.
An oratio necessaria sit ad salutem? ibid.
Quo tempore fieri debeat oratio? ibid.
Ad quem debeat dirigi oratio, seu quis debeat orari ibidem.
Pro quibus orandum sit? ibid.
Quomodo sit orandum? ibid.
Quænam in oratione sunt postulanda? ibid.

uis sit singularum petitionum orationis dominicæ sensus? ibid.

rationi dominicæ communi Ecclesiæ vsu subiungitur salutatio Angelica, cum precatiuncula quæ sequitur.

ve Maria, gratiâ plena, Dominus tecum, benecta tu in mulieribus, & benedictus fructus venis tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro obis peccatoribus nunc & in hora mortis nostræ, men.

e cultu Sanctissimæ Virgini Mariæ exhibendo? part. 1. tract. 1. cap. 8. sect. 3.

ide explicationem singulorum verborum salutationis Angelicæ? ibid.

CAPVT TERTIVM

De Charitate.

Haritas est virtus supernaturalis Theologica, quâ Deus summè super omnia diligitur propter ipsum, & proximus propter ipsum Deum.

de illius definitionis explicationem. part. 2. tract. 2. cap. 4. sect. 1. Parag. 4.

n & quâ ratione charitas sit virtutum forma? ibid.

uâ ratione charitas sit amor perfectæ amicitiæ? ibid.

uinam sint actus charitatis eliciti, & qui imperati? ibid.

uomodo intelligi debeat illud dictum Sancti Bernardi, quod *modus diligendi Deum est diligere sine modo?* ibid.

a charitas vnico mortali peccato deperdatur? ibid.

uale sit præceptum de diligendo Deo, & quo tempore obliget? ibid.

Cum verò præcipuus charitatis actus sit c
servatio divinæ legis, dicente Christo (Qui l
bet mandata mea & servat ea, ille est qui dili
me. *Ioan.* 14.) ideò agendum est hìc de Decalog
seu de præceptis divinæ legis, quæ in Scriptura
censentur his verbis.

Decalogi præcepta.

EGo sum Dominus Deus tuus,

I. Non habebis Deos alienos coram me. N
facies tibi sculptile vt adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanu

III. Memento vt diem Sabbati sanctifices.

IV. Ho

V. Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

. Non occides.

I. Non mœchaberis.

'II. Non furtum facies.

'III. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

X. Non concupisces vxorem proximi tui.

. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & vniversa quæ illius sunt.

go sum Dominus Deus tuus; non habebis Deos, &c.

Non assumes nomen Domini, &c.

Præter

Præter divina Decalogi præcepta, sunt etia alia præcepta Ecclesiæ, quæ à quolibet Christi no cum omni reverentia suscipi, & humiliter fideliter servari debent; dicente Christo, illum qui Ecclesiam audire, ipsique obedire noluer habendum esse tanquam ethnicum & publicanu

Sunt autem quinque præcipua Ecclesiæ præc pta cuique Christiano, & scitu, & observatu r cessaria.

I. Statutos ab Ecclesia festos dies celebrato.

II. Sacrum Missæ officium diebus festis revere ter audito.

III. Ieiunia certis diebus temporibusque indi servato.

IV. Peccata tua proprio Sacerdoti tuo annis s gulis confitetor.

V. Sacro-Sanctam Eucharistiam ad minimum mel in anno, idque circa festum Paschæ mito.

Vide explicationem primi & secundi præcepti Eclesi supra in explicatione tertii præcepti Decalogi; part. tract. 2. cap. 4. sect. 3.

Vide explicationem tertii præcepti, quod est de Ieiuni cap. 5. sect. vnic.

Quid ad debitam ieiunii ab Ecclesia præscripti observ onem requiratur; ibid. Parag. 1.

Quænam personæ ad ieiunium obligentur; Parag. 2.

Quot modis in hoc tertium Ecclesiæ præceptum pe tur? Parag. 3.

Vide explicationem quarti præcepti Ecclesiæ; tract cap. 5. sect. 12.

Vide explicationem quinti præcepti eiusdem Ecclesiæ cap. 4. sect. 8.

CAPV

CAPVT QVARTVM

De Officiis Iustitiæ Christianæ.

Vstitiæ Christianæ nomine nihil aliud intelligitur quàm animæ mundities & rectitudo: hoc est b omni labe peccati saltem mortalis puritas; & erum ac sincerum pietatis ac bonorum operum udium.

Ex quo infertur, quod etiam ex sacris litteris iscimus, duo esse præcipua Christianæ iustitiæ fficia.

Primum est, declinare à malo, id est peccaim quodcunque sollicitè devitare, t ad hoc explicandum est.

uid sit peccatum: Vid. part. 2. tract. 2. cap. 2. sect. 1.
ndenam actus humanus bonitatem vel malitiam moralem desumat; cap. 1. sect. 3.
uid sit conscientia, quid Synderesis; sect. 5. Parag. 1.
uæ sit obligatio sequi dictamen conscientiæ; Parag. 2.
uid de conscientia scrupulosa sentiendum sit; Parag. 4.
n dubiis quid agendum: Parag. 5.
uænam sint peccata mortalia aut venialia; c. 2. sect. 2.
ua ratione peccata mortalia & venialia inter se dignoscantur: sect. 3.
e peccatis omissionis & commissionis, & variis eorum gradibus; sect. 5.
uænam delectatio sit peccatum; ibid.
uænam sint causæ peccatorum: sect. 6.
ua ratione ignorantia sit causa peccati, vel à peccato excuset: sect: 7.
uinam sint effectus peccati: sect. 8.

Secundum Officium Iustitiæ Christianæ, est facere bonum, id est opera bona, & coram Deo meritoria exercere; Et ad hoc videndum,

---

CAPVT QVINTVM

De Sacramentis.

CVm Sacramenta sint eo fine divinitus inst tuta, vt nobis conferant gratiam, sine qua n Deo placere, nec opera illi placita exequi pos mus; ideò post virtutum Theologicarum, & stitiæ Christianæ Doctrinam, populus Christia

de ip

e ipsis Sacramentis instrui maximè debet, vt no-
rit quid de illis credere videatur, & qua ratio-
e se ad illa debitè & fructuosè recipienda dispo-
ere possit, vt illorum virtute ac efficacia gratias
llas obtineat, quæ ad iustificatione m consequen-
am, & ad virtutes exercendas sibi necessaria est,
tque inprimis de ipsis Sacramentis in genere,
am de iisdem in particulari agendum est.

De Sacramentis in genere.

SAcramentum est signm aliquod sensibile, quod ex institutione Dei, Sanctitatis & Iustitiæ tum gnificandæ, tum efficiendæ vim habet.

Vide explicationem huius definitionis? part. 2. tract. 1. cap. 1. sect. 1.

Qua ratione Sacramenta novæ legis differant à Sacramentis legis naturæ & Legis Mosaicæ: ibid.

An Sacramenta novæ legis conferant gratiam; sect 4.

An præter gratiam sanctificantem, dona Spiritus sancti, & virtutes infusas, Sacramenta novæ legis conferant quædam gratiæ actualis auxilia; sect. 5.

An gratiam illam, & auxilia conferant omnibus suscipientibus? ibid.

An Sacramenta novæ legis æqualem gratiam conferant? ibidem.

An per aliqua Sacramenta caracter imprimatur? sect. 6.

Quid sit ille caracter, & an sit indelebilis? ibid.

Quænam Sacramenta caracterem imprimant. ibid.

Quot sint Sacramenta novæ legis: sect. 6.

De Ba-

De Baptiſmo.

BAptiſmus eſt Sacramentum novæ legis à Chriſto inſtitutum, in quo per exteriorem corporis ablutionem aqua naturali factam, ſub præſcripta verborum forma, confertur gratia.

Quod Baptiſmus ſit Sacramentum à Chriſto inſtitutum vid. par. 2. tract. 1. cap. 2. ſect. 1.
Quo tempore à Chriſto inſtitutum ſit? ibid.
Quæ differentia inter Baptiſmum Ioannis & Baptiſmum à Chriſto inſtitutum: ibid.
An Baptiſmus ad ſalutem neceſſarius ſit: ibid.
Quid ſit Baptiſmus in voto ſuſceptus & an ſufficiat: ibid
Quæ differentia inter Baptiſmum fluminis flaminis, & ſanguinis: ibidem.
Quæ ſit materia propria Baptiſmi: ſect. 2.
An aquæ artificiales ſint aptæ ad conferendum Baptiſmum: ibid.
Qualis & quanta ablutio ex aqua naturali ad Baptiſmum requiratur: ibidem.
Quænam pars corporis ablui debeat: ibid.
Quæ ſit forma Baptiſmi, ſeu ſub quibus verbis Baptiſmus conferri debeat: ſect. 3.
An expreſſa mentio & invocatio trium perſonarum ſanctiſſimæ Trinitatis neceſſaria ſit ad Baptiſmum validè conferendum: ibid.
Quis poſſit Baptiſmum conferre: ſect. 4.
An in caſu neceſſitatis quilibet ſive fidelis, ſive infidelis, ſive vir ſive mulier Baptiſmum conferre poſſit: ibid.
Quis Baptiſmum ſuſcipere poſſit: ſect. 5.
An licitum ſit baptiſare infantes invitis parentibus infidelibus: ibid.

Quæ-

De Confirmatione.

Confirmatio est Sacramentum novæ legis à Christo institutum, in quo virtute vnctionis Chrismatis ab Episcopo factæ, & verborum ab eo prolatorum gratia in Baptismo accepta augetur, & perficitur ; & robur confertur ad fidem Christi interius retinendam & exterius profitendam.

Quænam

De Eucharistia.

EVcharistia est Sacramentum novæ legis nobilissimum & excellentissimum, in quo, sub speciebus panis & vini, continetur verum corpus, & verus sangvis Iesv Christi, & per illius dignam sumptionem gratia confertur ad sanctificationem & perfectionem animarum.

De Sacrificio Missæ.

MISSÆ nomine significatur actio illa religiosa, divinitùs instituta, per quam Christi Domini Corpus & Sangvis, sub speciebus Panis & Vini,

ni, à Sacerdote, cum facris quibusdam ritibus à Ecclesia præscriptis, consecratur, & in verum, propriè dictum sacrificium offertur, & ab ipso o ferente sumitur.

De Pœnitentia.

POEnitentia est Sacramentum à Christo instit tum, quosdam hominis pœnitentis, & Mi stri absolventis actus complectens; quo, ab hoc, le Deo reconciliatur, & à peccatis post bap smum commissis absolvitur.

De Indulgentiis & Purgatorio.

CVm per Indulgentias condonetur pœna p catis quoad culpam remissis debita, pro c satisfactio esset exolvenda, & in purgatorio p hanc vitam pœna illa luatur, pro qua satisfac in hac vita non esset exoluta, ideo Doctrinæ de tisfactione recte subiungitur ea, quæ est de Ind gentiis & Purgatorio.

Quid per nomen Indulgentiæ intelligatur? in appen post sect. 25. Parag. 1.
An in Ecclesia extet Thesaurus ex satisfactionibus Chi & Sanctorum superabundantibus compositus, vnde plicandæ fidelibus indulgentiæ proferuntur? ibid.
An thesauri illius dispensatio Ecclesiæ à Christo cred sit? ibid.
Quisnam sit indulgentiarum effectus? ibid.
Quotuplices sint indulgentiæ? ibid.
Ad quem pertineat concedere indulgentias? Parag. 2.
Quænam dispositiones requirantur in eo, qui indulge arum fructum percipere intendit? Parag. 3.
Quid purgatorii nomine intelligatur? Parag. 4.
Vndenam constet esse purgatorium? ibid.
Vbinam sint purgatorii locus? ibid.
Quanto tempore illic animæ detineantur? ibid.
Quibus modis animæ illic existentes iuvari possint? ib

De Extrema-Vnctione.

EXtrema-Vnctio est Sacramentum à Christo i stitutum, in quo virtute vnctionis super infir

cor-

rpus à Sacerdote factæ, adiunctis certis preci-
s, gratia ipsi infirmo confertur, ad restituendum
itationibus dæmonis, & ad ægritudinem patien-
tolerandam, imo & ad sanitatem pristinam si
is saluti conducat recuperandam.

uod Extrema Vnctio sit Sacramentum à Christo institu-
tum? Vid. cap. 6. sect. 1.
uis sit proprius huius sacramenti minister? ibid.
uinam sint effectus Extremæ Vnctionis? sect. 3.
uis suscipere possit hoc sacramentum, & quæ in eo di-
spositiones requirantur? sect. 4.
uænam sit obligatio recipiendæ Extremæ Vnctionis?
ibidem.

De Ordine.

ORdo est Sacramentum à Christo institutum, quo confertur potestas, ad exercendas mini-
steriorum Ecclesiasticorum functiones; & gratia, ad easdem dignè & fructuosè obeundas.

Quod Ordo sit Sacramentum à Christo institutum? Vid cap. 6. sect. 2.
De variis ordinum gradibus; Vid. ibid.
De Tonsura clericali; ibid.
Quis Sacramentum Ordinis suscipere, quis illud conferre possit; sect. 3.
Quænam dispositiones requirantur in iis, qui sunt promovendi ad ordines; sect. 4.
Quinam sint effectus Sacramenti Ordinis; sect. 5.

An per

De Matrimonio.

MAtrimonium est Sacramentum à Christo i stitutum, quo vir & mulier vinculo indissol bili vniuntur, & eisdem gratia confertur, vt s tus coniugalis officia debitè implere, & on convenienter ferre possint.

FINIS.

